

nie wypraczes

K. 6585

<http://rcin.org.pl>

MASTOLOGIA
CZYLI
HISTORIA NATURALNA
ZWIERZĄT SSĄCYCH.

MASTOLOGIA

EXACT

HISTORIA NATURALIS

ANATOMIA

MASTOLOGIA

C Z Y L I

HISTORYA NATURALNA ZWIERZĄT SSĄCYCH,

O B E J M U J Ą C A

O P I S Y I C H R O D Z A J Ó W , G A T U N K Ó W I O D M I A N ;

z dodatkiem nauki wyrazów zoograficznych i wiadomości
o szczątkach zwierzęcych kopalnych,

z dzieł **PP. Cuvier, Geoffroy Saint-Hilaire, Pallas, Illigera,** oraz innych znakomitych
tegoczesnych Naturalistów zebrana,

i podług najnowszej metody ułożona

P R Z E Z

GUSTAWA BELKE.

La détermination précise des espèces et de leurs caractères distinctifs, fait la première base sur laquelle toutes les recherches de l'histoire naturelle doivent être fondées; les observations les plus curieuses, les vues les plus nouvelles, perdent presque tout leur mérite, quand elles sont dépourvues de cet appui; et malgré l'aridité de ce genre de travail, c'est par là que doivent commencer tous ceux qui se proposent d'arriver à des résultats solides.

(Cuvier, *Ossem. foss. 5 éd. vol. V, p. 14*).

Tom II.

(z 5 Tablicami).

Nakładem Autora.

WIENO.

DRUKIEM JÓZEFA ZAWADZKIEGO.

1848.

<http://rcin.org.pl>

BIBLIOTEKA PRZYRODNICZE
SZKIEŁA ZOOLOGICZNE

PAŃSTWOWE
MUZEUM ZOOLOGICZNE.
BIBLIOTEKA
Nr. K. 6585

Pozwolono drukować pod warunkiem, aby po wydrukowaniu, złożone
były w Komitecie Cenzury egzemplarze prawem przepisane. Wilno, d. 9
Kwietnia 1848 r.

Pelniący obowiązków Cenzora J. Fok.

la détermination précise des espèces et de leur caractère
distinctifs, tel est le but de la présente notice. Les conditions
de l'histoire naturelle de ces animaux, les observations les
plus curieuses, les mœurs les plus singulières, seront indiquées
dans cette notice, ainsi que les lieux où ils ont été trouvés.
I wish to be understood as not assuming any responsibility
for any error that may occur in the translation of the
original text into French.

W CZĘŚCI wstępnej niniejszego pisma namieniłem (*), że przyjęty przeze mnie, do uszykowania opisywanych gatunków Zwierząt Ssących, układ Karola Bonaparte Księcia Musignano, użyty będzie z pewnym wyjątkiem. Do takiego zastrzeżenia to mi było powodem, że mimo wielu istotnych zalet, które posiada pomieniony układ, opartym będąc na cechach naturalnych, łatwych i wyraźnych, tudzież prostotą swoją zbliżając się najwięcej do układu wielkiego Linneusza; z tém wszystkiém, w podrzędnych podziałach jest niekiedy za nadto rozdrobnionym, z uszczerbkiem nawet naturalnych Rodzajów, które nieetykalnemi być powinny. Umyśliłem przeto zrobić niektóre modyfikacye ku złączeniu rozerwanych i zbliżeniu podobnych sobie Rodzajów, biorąc

(*) Tom I. str. 124.

za główną w ograniczeniu ich zasadę, rodzajowe podziały Linneusza, o ile to można było zachować, przy zastosowaniu się do nowych odkryć, jakimi w późniejszym czasie zubożona została Zoologia. Uczona Recenzya, którą na Tom I mojego pisma miałem zaszczyt pozyskać (*), utwierdziła mnie w tym zamiarze i ośmieliła dopełnić pewne odmiany, wbrew szerzącemu się dziś popędowi tworzenia nowych Rodzajów, często opartych na zbyt blahych zasadach. I tak, w Rzędzie *Poziomych* (Bestiae), Rodzaje *Scalops*, *G. Cuv.*, *Condylura*, *Illig.*, *Chrysochloris*, *Lacep.*, włączyłem jako podrodzaje do Rodzaju *Talpa*; *Crocidura*, *Wagl.*, do Rodzaju *Sorex*; *Ericulus*, *J. Geoff.*, *Centetes*, *Illig.*, *Echinogale*, *Wagn.*, do Rodzaju *Erinaceus*. W Rzędzie *Drapieżnych* (Ferae); Rodzaje *Procyon*, *Gulo*, *Storr.*, *Meles*, *Desm.*, (osobna podfamilia *Melina*, *Bonap.*) do Rodzaju *Ursus*; Rodzaj *Nasua*, którego typem jest *Viverra nasua* Linneusza, umieściłem w oddziale *Viverrina*. W Rzę-

(*) Piękny artykuł, pod tytułem: *Mysli o Naukach Przyrodzenia z powodu dzieła Mastologia* i t. d. w numerach 97, 98 i następnych *Tygodnika Petersburskiego* z r. 1847, przez jednego ze znakomych uczonych naszych umieszczony, będący chlubną i najdroższą mój pracy nagrodą; zawiera ważne i nader słuszne przestrogi, jak należy unikać niepotrzebnego tworzenia nowych Rodzajów, zład żadna dla nauki nie wypływa korzyść, lecz owszem zamieszanie w niej i trudności powstają.

dzie *Plet vonogich* (Pinnipedia); Rodzaje *Calocephalus*, *Stenorhynchus*, *Pelagius*, *Stematopus*, *Macrorhinus*, *Platyrrhynchus*, *Fred. Cuv.*, *Otaria*, *Peron.*, do Rodzaju *Phoca*. W Rzędzie Szezurowatych (Glires), Rodzaj *Tamias*, *Illig.*, do Rodzaju *Sciurus*; Rodzaje *Siphneus*, *Brandt.*, *Bathyergus*, *Illig.*, *Ctenomys*, *Blainv.*, do Rodzaju *Spalax*; *Diplostomus*, *Say.*, *Saccophorus*, *Ikul.*, *Sacomys*, *Poepthagomys*, *Fr. Cuv.*, do Rodzaju *Oryctomys* policzyłem. Nakoniec, Rodzaj *Polnika* (*Arvicola*), u Księcia *Musignano* w familii *Bobrowatych* (*Castoridae*) z przyczyny odmiennego składu zębów zawarty, lecz powierzchowną postacią i obyczajami nader Myszom podobny, wróciłem do familii *Murina*, kładąc go obok Rodzaju *Myszy*, do którego należały niegdyś, znajome za czasów *Linneusza* gatunki *Polników*. Nie wchodzę w szczegółowe wyjaśnienie przyczyn, dla których powyższe uproszczenia dopełnić widziałem potrzebę; bo ktokolwiek ze znawców zechce przejrzeć i porównać opisy dopiero wymienionych zwierząt, zapewne przyzna, że przez połączenie lub zbliżenie Rodzajów, bez ważnych różnic poroździelanych, nauka nie straciła, a wykład jej stał się łatwiejszym.

Co do zapowiedzianej (we wstępie I Tomu) wiadomości o szczątkach zwierzęcych kopal-

nych, winienem oznajmić, że chociaż dotąd, pod właściwemi Rodzajami Czytelnicy jęj nie znaleźli; jednak nad tą ważną częścią dzieła pracować nie przestaję i w osobnym Dodatku do 3 Tomu, przy pomocy Boskiej, umieścić jęj nie zaniedbam.

RZĘD III.

BESTIAE (1), POZIOME.

ZĘBÓW trzy gatunki, w ciągłym szeregu ustawionych, *trzonowe* dwukształtne: początkowe fałszywe; kątnie wielą ostremi sęczkami nastroszone; w górze i w dole z obu stron po 4; *przednich* 2. *Cyce* liczne, brzuchowe. Członek samczy ukryty w przystającej do brzucha pochwie. *Członki* wolne.

Żwierzęta do Rzędu tego należące, ostrosęczkowatemi trzonowemi zębami, czynią przejście i niejaki stanowią związek z Rzędem poprzedzającym (*Chiroptera*). Wszakże boki ich ciała pozbawione są błoniastej skórki, tworzącej u tamtych pewien rodzaj skrzydeł do polatywania usposobionych. W ogólności są to zwierzęta słabe i małego wzrostu; większa ich liczba ma nogi krótkie, które w chodzeniu całe dotykają się zie-

(1) Syn. Bestiae, Bonap.; Carnivora insectivora, Cuv.; Falculata subterranea, Illig. Bestiae, (partim), Fischer.

mi; kopią nory podziemne, w nich gnieźdzą się i przesiadują, w nocy tylko na żer wychodzą; gatunki zaś krajów północnych zimowemu podlegają letargowi. Głównym ich pokarmem są owady i robaki, jedzą wszakże i korzonki roślin. Odzież pokrywająca ich ciała, nader bywa rozmaita; od najmiększego bowiem i aksamitowi prawie delikatnością równego futerka, którym krety są porośłe; stopniowo stając się coraz twardszą, w familii *Jeżowatych*, w prawdziwe kolce się zamienia. To zaś na szczególniejszą zasługuje uwagę, że w powierzchniowej postaci rozmaitych gatunków tego Rzędu, odbijają się bardzo wydatnie, główniejsze typy zwierząt *Gryzących* (Glires). I tak, *Krety* mają nogi i oczy *Slepców*. *Chochły* zbliżają się do *Bobrów*, *Kretomysze* do *Myszy* i *Polników*, *Długoszki* do *Skoczków*, *Wiewióreczniki* do *Wiewiórek*, *Jeże* zaś do *Jeżozwierzów* są podobne.

FAMILIA I.

Talpidae, Podziemne.

Członki przednie kopne.

Samo nazwisko téj Familii wyjaśnia sposób życia składających ją gatunków. Wszystkie żyją pod ziemią, mają pyszczki ryjkowato-przedłużone; oczy bardzo małe, prawie niewidoczne; konchy uchowe żadne; sierć nader miękką z połyskiem aksamitnym, która u wielu podług zmian światła, złotawe, srebrzyste i kolorowo-mieniące przybiera odcienia. Wszystkie mają nogi przednie silne, szponiastemi pazurami uzbrojone, do kopania ziemi w wysokim stopniu zdolne, do biegu zaś i chodzenia niedołężne. W ogólności są to drobne i niewinne zwierzątka. Główny ich pokarm stanowią owady i robactwo ziemne.

12. Talpina, KRETY.

Pysk ryjkowaty.

R O D Z A J I. (63).

Talpa (1), KRET.

Zębów ogółem od 40 do 44. *Pysk* przedłużony. *Nos* ryjkowaty, chrząstkowy, ruchomy. *Oczy* bardzo małe. *Nogi* następne, krótkie; przednie silne, kopne, z pazurami szerszemi. *Ciało* bardzo gęstą, miękką, lśniąca odzieżą pokryte.

Rodzaj ten według różnic zębostanu, liczby palców, tudzież obecności lub braku ogona, na cztery dzieli się Podrodzaje.

PODRODZAJ I. *Talpa*, KRET WŁAŚCIWY.

Zębów przednich $\frac{6}{8}$ całych, prawie równych, ostrych. *Kły* $\frac{1}{0} \frac{1}{0}$ odosobnione, od przednich dłuższe. *Trzonowych* $\frac{7}{7} \frac{7}{7}$, z których cztery początkowe w obu szczękach i z obu stron fałszywe, jedno-kończaste, trzy ostatnie trące wielokończaste. Ogółem 44 zęby. *Nos* przycięty. *Nogi* następne, krótkie, 5-palcowe, przednie bardzo szerokie, kopne; pazury szponiaste. *Ogon* krótki. *Cyc* brzuchowych 6.

G a t u n k i.

499. *Talpa europaea* (2), KRET POSPOLITY 1

Aksamitno-czarny; odzież bardzo miękka; otwory powiek nadzwyczajnie małe. Długość ciała 5", ogona 1".

O d m i a n y:

- a) *Talpa variiegata*, kret p. cętkowany (Briss. Quad. p. 282, n. 3. Taupe tachetée). Odzież biało i czarno-upstrzona.
- b) *Talpa alba nostras*, kret p. biały (Briss. Quadr. p. 282,

(1) Syn. *Talpa* Linn. et al. *Chrysochloris* La Cép.(2) Syn. *Talpa europaea* u wszystkich Systematyków.

n. 2. Taupe blanche) zupełnie biały, zapewne skutkiem albinizmu. Znajdowany bywa w Rosyi około gór Uralskich i w Polsce; niekiedy w Hollandyi, Szwajcaryi. Wszędzie rzadki.

c) *Talpa flava*, kret p. żółty (Taupe jaune. Penn. Quadr. p. 311, n. 241 β). Odzież żółta. Ta odmiana ma być także skutkiem chorowitego stanu zwierzęcia.

d) *Talpa cinerea*, Kret p. popielaty (Taupe cendrée, Hubsch. Naturforscher, 3, str. 98. *Talpa cinerea palmis angustioribus*. Richter, Abhandl. über die phys. Beschaff. von Boehmen. Prag und Dresd. 1786, p. 82).

Krety żyją pod ziemią w gruntach rzadkich i miękkich, zwykle na łąkach i w ogrodach, w których za pomocą ryjkowatego pyszczka i silnych nóg przednich kopią niezbyt głęboko, równoległe do powierzchni, długie przejścia, w kształcie połączonych z sobą galeryj; miejscami zaś przez otwory, pod nazwiskiem kretowin znajome, wykopaną wyrzucają ziemię. Te ich mieszkania tak są urządzone, że nigdy bezpośrednio nie stykają się z powietrzem zewnętrznem. Krety rzadko wylazą z nór swoich, i to na krótko tylko, jedynie dla tego, aby nowe upatrzeć siedlisko. Chód ich bardzo jest niedoleźny, lecz za to w kopaniu tak są zręczne i zwinne, że pod ziemią jakby pływać się zdają. Słuch i węch mają delikatny. Zimowemu otrętwieniu nie są podległe. Samica rodzi dwa razy do roku, między Kwietniem i Wrześniem, od 4 do 5 kreciąg, dla których ze mchu, suchych ziół i liści staranne wysięła gniazdo. Pokarm kretów stanowią głównie owady, ich liszki, Dżdżowniki i inne ziemne robactwo; jedzą także delikatne i soczyste ziół korzonki. Zwierzątka te za szkodliwe w rolnictwie uważane, zawzięcie prześladowane bywają. Wprawdzie wyrzucana przez nie na powierzchnię ziemia, czyni nierównemi łąki, szpeci ogrody i niekiedy wzrusza korzenie roślin; lecz gdy zważyć przyjdzie, jakie mnóstwo liszek owadów, podjadających też korzenie, wyniszczają krety, przynależny, że one więcej pożytku niż szkody przynoszą.

Kret pospolity jest mieszkańcem całej prawie Europy, wyjąwszy może Irlandyą, Grecyą i Sardynią; znajduje się także w Syberyi aż do rzeki Leny, i w północnej Afryce; a zład gatunkowe nazwisko *Europaea*, nieodpowiednie mu jest nadane.

500. *Talpa coeca* (1), KRET ŚLEPY. 2

Z postaci odzieży do pospolitego kreta bardzo podobny; różni się zaś od niego: zupełnym brakiem powiekowych otworów, chociaż pod skórą ma oczy; i zębami przednimi, z których środkowe większe są od pobocznych.

Mieszka w niższych Włoszech, południowej Francyi, Grecyi, Szwajcaryi.

501. *Talpa microura* (2), KRET KUSY 3

Aksamitno-czarny z połyskiem srebrnym. Pysk nagi. Ogon i nogi cielisto-białawe; ogon tylko szczytkowy.

Ojczyzną Indye wschodnie.

502. *Talpa Wogura* (3), KRET JAPONSKI 4

Do kreta pospolitego bardzo podobny; lecz w miejscu 8, ma tylko 6 zębów przednich w dolnej szczęce. Odzież z wierzchu jasno-siwa, po bokach bledsza, pod spodem rudawa.

Mieszka na wyspach Japonii.

PODRODZAJ 2. **Scalops** (4), PLETWOKRET. *Jar.*

Zębów przednich $\frac{2}{4}$; górne bardzo wielkie, szerokie, proste; z pomiędzy dolnych zewnętrzne stożkowate, pro-

(1) Syn. Savi Memor. sopra la Topa. Bonap. Fauna ital. Schinz Fauna. Keiserl. Fauna.

(2) Syn. T. microura, Hodg. Calcutta Journ 1841, p. 202. Schinz Synop. Mamm. I. str. 289.

(3) Syn. T. Wogura Temm. Fauna japon. Wieg. Archiv 1843. T. moogura Siebold. Less. Nouv. Tabl. du Regn. an. n. 725.

(4) Syn. Scalops. G. Cuv. Talpa Penn.; Talpa sorex Less. Sorex L. Was-sermaulwurf n.

ste, długie, środkowe bardzo małe. *Kły* żadne. *Trzonowych* $\frac{2-2}{6}$, — 36.

Pysk przedłużony; nos ryjkowaty, wystający, na końcu przycięty, chrząstkowy. *Oczy* bardzo małe. *Konchy uchowe* żadne. *Sierć* bardzo miękka, gęsta, krótka, lśniąca. *Ogon* krótki. *Nogi* krótkie, nastopne, 5-palcowe; przednie silne, kopne, z palcami wolnymi; tylne szczupłe, małe, z palcami błoną spiętymi. *Pazury* szponiaste. na przednich nogach po-
tężne, płaskawe, kopne.

G a t u n k i.

503. *Scalops aquaticus* (1), PŁETWOKRET WODNY . . . 5

Barwa odzieży w rozmaitych kierunkach światła, różne przybiera odcienia. Części górne uważane z przodu, są jednostajnie czerwono-srebrzyste, z tyłu zaś wydają się ciemno-brunatno-czerwone. Spód ciała srebrzysto-siwy. Ogon i nogi białawe.

Długość ciała 5", ogona 1" 4".

Ojczyzną Stany Zjednoczone.

Scalops pensylvanica, HARLANA (Fauna americ. str. 33), zdaje się być odmianą powyższego gatunku, z której P. Lesson w dziele pod tytułem: *Manuel de Mammalogie*, utworzył oddzielny Rodzaj pod nazwą *Talpa sorex*, nadając mu następną charakterystykę: Zębów przednich $\frac{2}{4}$, kły żadne. trzonowych $\frac{1-1}{6}$, — 40. Według wszelkiego podobieństwa, tu odnieść należy Synonimy; *Chrysochloris rufa*, Desm.; *Talpa rubra*, Erxl.

504. *Scalops Townsendii* (2), PŁETWOKRET TOWNSEDA . 6

Odzież równie jak w poprzedzającym gatunku rozmaicie mieniona. Widziana z przodu jest zupełnie czarna, z boku

(1) Syn. Sc. canadensis G. Cuv. Schreb. tab. 158. Richards. 9. — *Sorex aquaticus* L. — *Talpa virginiana* Briss.

(2) Syn. Sc. canadensis Richard. Fauna, str. 9. Townsend, Bachmann. Journ. of the Academy of Philadelphia; Vol. VIII, 1, 1839.

zaś wydaje się być popielato-czarna; przez środek brzucha, przechodzi podłużna, biaława smuga. Zębów 44.

Długość ciała 7" 6"; ogona 1" 6".

Mieszka w skalistych górach północnej Ameryki.

505. *Scalops Breveri* (1), PLETWOKRET BREWERA . . . 7

Z wierzchu lśniaco-siwy, pod spodem czarny. Łapki wąskie. Ogon płaski, szeroki, włosisty. Otwory nozdrzy poboczne. Zębów 44.

Długość ciała 6", ogona bez włosów 1", z włosami 1" 3".
Ojczyzną Ohio.

506. *Scalops argentatus* (2), PLETWOKRET SREBRZYSTY . 8

Włosy wierzch ciała pokrywające, są niebieskawo-, czarno- i biało-obraczkowane, ku końcowi szare, na samych zaś wierzchołkach będąc siwe, tworzą odzież pięknie srebrysto-szarą. Spód ciała ołowiasty. Otwory nozdrzy z wierzchu pyska są umieszczone. Zębów 36.

Długość ciała 7", ogona 1", łapek 10".

Ojczyzną Meksyk i Teksas.

507. *Scalops latimanus* (3), PLETWOKRET SZEROKOLAPY . 9

Od *Pletwokreta wodnego* większy; odzież ma dłuższą i gęstsza, ciemno-szarą, bez połysku. Zęby i łapki prawie dwa razy większe niż w pomienionym gatunku. Ogon nagi. Zębów 36.

Długość ciała 6" 8", ogona 1".

Miejsce mieszkania wraz z gatunkiem poprzedzającym.

PODRODZAJ 3. *Rhinaster* (4), ŁUSKONOG. Jar.

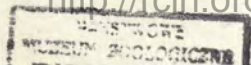
Zębów przednich $\frac{5}{4}$, górne środkowe szerokie, ciągle, łyżeczkowate; dolne pochyle, także łyżeczkowate; *trzonowych*

(1) Syn. Bachm. Journ. of Philad. VIII.

(2) Syn. Sc. *argentatus*, Bachm. ib.

(3) Syn. Sc. *latimanus*. ib.

(4) Syn. *Condylura* Illig. *Astromycter*, Harris. *Condylurus* Blainv. Гребчатый крошъ, ross. Knottenschwanz, n.

falszywych $\frac{3-3}{5-5}$, prawdziwych $\frac{4-4}{3-3}$; ogółem 40. Zęby fałszywe są małe, stożkowate.

Pysk przedłużony, szczupły, ryjkowaty; *nozdrza* naroślami w kształcie gwiazdki ułożonemi otoczone. *Nogi* krótkie pięcio-palcowe, z palcami wolnemi; przednie silne, kopne; tylne szczupłe; *podeszwy* nagie, twarde; *pazury* szponiaste. *Ogon* mierny, węzłkowaty. *Oczy* małe. *Konchy* uszowe żadne.

Gatunki.

508. *Rhinaster cristatus* (1), ŁUSKONÓG GRZEBIENIASTY .10

Łupkowato-czarny. Ogon cienki, połowie długości ciała równy. Nogi pod spodem, około połowy długości, od strony wewnętrznej cienką, błoniastą, dość szeroką łuską pokryte.

Długość ciała 4", ogona 1" 8".

Ojczyznę północna Ameryka.

509. *Rhinaster macrurus* (2), ŁUSKONÓG GRUBOOGONIASTY. 11

Ciemno-śniady. Ogon po środku zgrubiał, na końcu zeszczuplony, pęczkowaty. Wokoło nozdrzy 17 narośli.

Długość ciała 4" 3"; ogona 2" 6".

Ojczyznę północna Ameryka.

Gatunki wątpliwe.

Rhinaster longicaudatus (3). Czarniawo-śniady. Ogon szczupły, krótkowłosy, od połowy ciała dłuższy. Nosowych narośli 18.

Długość ciała 4" 9"; ogona 2" 10".

Ojczyznę Ameryka północna.

(1) Syn. *Sorex cristatus* Lin. Schreb. tab. 366; *condylura Cristata* Illig. Richards. Fauna 285.

(2) Syn. *Condylura, macrura*, Harlan, Fauna. Richards. Fauna 1, str. 284, T. 2f. Wagner Schreb. Suppl. Tab. 156, a.

(3) Syn. *Talpa longicaudata* Erxleb. *Condylura longicaudata* Harlan, *Condylure à longue queue*, Desmar.

Rhinaster prasinatus (1). Odzież długa, delikatna, pięknie zielona. Gwiazdka nosowa o 22 naroślach. Ogon $\frac{3}{4}$ ciała wyrównywa, szczupły, przy nasadzie cieńszy, dalej nieco szerszy.

Całkowita długość $4\frac{1}{2}$ ".

Ojczyzną Stany Zjednoczone.

Oba powyższe gatunki zdają się być odmianami Łuskonoga grzebieniastego.

PODRODZAJ 4. *Chrysochloris* (2), ZŁOTOWŁOS. (Jar.)

Zębów przednich $\frac{2}{4}$; górne silne, ostre; z pomiędzy dolnych poboczne górnym podobne, środkowe mniejsze. Trzonowych fałszywych $\frac{2-2}{3-3}$, prawdziwych $\frac{6-6}{5-5}$ z koronami poprzecznymi, ostroszczkowatymi. Kły żadne. Ogółem zębów 40. Nos wystający. Nogi krótkie, następne; przednie kopne trój-palcowe, tylne pięcio-palcowe; pazur zewnętrznego palca nóg przednich łuskowaty, silny. Ogon żaden.

G a t u n k i.

510. *Chrysochloris aurata* (3), ZŁOTOWŁOS ZIELONAWY (Tab. II. fig. 2) 12

Ciemno-śniady z pięknie zielonym i fioletowym połyskiem. Chrząstka nosowa rozszerzona.

Długość ciała 4".

Mieszka na przyłądku Dobrój Nadzici.

511. *Chrysochloris holosericea* (4), ZŁOTOWŁOS ŻÓLTAWY. 13

(1) Syn. *Astromycter prasinata*, Harris, Bost. Journ. 1825. Condylure pélage vert. Less. Man. sp. 339.

(2) Syn. *Chrysochloris* La Cep. Talpa Linn. Золотой крошь, ross.; la Taupe dorée, fr.; Goldmaulwurf, n.

(3) Syn. *Chr. inaurata*, *Chr. capensis* Desm. Talpa inaurata Schreb. Tab. 157. Talpa asiatica Linn. Chrysochlore du Cap.

(4) Syn. *Chr. holosericea*. Licht. Selt. Thiere.

Brunatno-żółtawy z połyskiem zielonym. Chrząstka nosowa przedłużona.

Długość ciała 5".

Ojczyzną Kaffrerya.

512. *Chrysochloris albirostris* (1), ZŁOTOWŁOS BIAŁOPYSKI. 14

Świecnie-kasztanowaty z połyskiem miedzianym. Twarz biała. Chrząstka nosowa bardzo wydatna, zwężona. Pazury nóg przednich mierne.

Długość całkowita 3" 9".

Miejsce mieszkania wraz z poprzedzającym gatunkiem.

513. *Chrysochloris rutilans* (2), ZŁOTOWŁOS CZERWONAWY. 15

Kasztanowaty. Policzki i szczeka dolna białawe. Chrząstka nosowa długa, z tyłu kątowata. Pazury nóg przednich silne.

Ojczyzną Afryka.

514. *Chrysochloris villosa* (3), ZŁOTOWŁOS DŁUGOWŁOSY. 16

Żółtawo-brunatny z połyskiem. Wargi, podbródek i prążka między końcem nosa i kątem gębnym ciągnąca się, białe. Odzież długa, mniej miękka niż w innych tego Rodzaju gatunkach.

Długość ciała 5".

Ojczyzną południowa Afryka.

515. *Chrysochloris hottentotta* (4), ZŁOTOWŁOS HOTTENTOTSKI 17

Pysk przedłużony, nagi, rudy. Czolo mniej więcej białonakrapiane. Odzież rudawo-śniada w rdzawą przechodząca.

Długość ciała 4".

Ojczyzną środkowe kraje południowej Afryki.

516. *Chrysochloris Damarensis* (5), ZŁOTOWŁOS DAMARSKI. 18

(1) Syn. Chr. albirostris. Wagner, Schreb., Suppl. p. 124.

(2) Syn. Chr. rutilans. Wagn. ib.

(3) Syn. Chr. villosa, Smith, South-Afr. mamm. Tab. 9.

(4) Syn. Chr. hottentottus. Smith. Zool. Journ.

(5) Syn. Chr. Damarensis. Ogilby Proceed. 1838.

Śniady, z połyskiem srebrnym. Twarz żółtawo-biała.

Długość ciała $4\frac{1}{2}$ ''.

Mieszka w Afryce w okolicach Damary.

RODZAJ II. (64).

Urotrichus, Temm., MIOTLOGON. n.

Zębów przednich $\frac{2}{2}$; górne wielkie, proste, trójkątne, silne; dolne proste, równie jak kły stożkowate, długie. *Kły* $\frac{4}{0} \frac{1}{0}$. *Trzonowych* $\frac{8-8}{7-8}$; z pomiędzy górnych 4 początkowe fałszywe, pierwszy najmniejszy, czwarty największy; z pomiędzy dolnych 4 fałszywe, czwarty od innych dwa razy większy, trzy początkowe równe; trzonowych prawdziwych w-górze 4, w dole 3, wszystkie ostro-sęczkowate.

Pysk przedłużony, nos ryjkowaty, chrząstkowy, gładki. *Oczy* bardzo małe. *Konchy* uchove żadne. *Ciało* walcowate, do kreciego podobne. *Ogon* mierny, długowłosy. *Nogi* krótkie, następne, 5-palcowe; przednie kopne, silne; podszwy nagie; pazury szponiaste.

Zwierzęta podziemne karmią się owadami i robactwem. Nowy ten rodzaj przez Temmincka ustanowiony; między Słepuszonkami i Kretami pośrednie zajmuje miejsce. Dotąd jeden tylko znamy w nim gatunek.

517. *Urotrichus talpoides* (1), MIOTLOGON KRETOWATY.

Głowa przedłużona, kończasta; ryjek po zagórną szczękę wystający; po bokach drobnemi, kruchemi, przy nasadzie dłuższemi włosami okryty, na końcu z naroślą. Nozdrza poboczne. Oczy i uszy włosami zasłonięte. Ogon $\frac{1}{3}$ długości ciała równy, gruby, łuskowaty, obficie długimi włosami porośły, na końcu pęczelkowaty, śniady. Nogi i palce nagie,

(1) Syn. Ur. talpoides Temm.; Guerin Mag. Zool. 1842. Mamm. tab 4, fig. 3, 4.

lecz brzegi nóg przednich, krótkimi, twardymi, pogiętymi włoskami opatrzone. Odzież gęsta, z polyskiem aksamitnym, ciemno-kasztanowato-śniada, nasady włosów czarniawe. Młode individua mają odzież z wierzchu jasno-, pod spodem niebieskawo-śniadą; ogon zaś żółtawo-śniady, mniej włosisty.

Długość ciała 3", ogona 1".

Zwierzątko to sposobem życia do kreta bardzo podobne; równie jak on kopie w ziemi podziemne przejścia, lecz daleko głębsze i bez widocznych na powierzchni znaków. Zwykłym jego pobylem są miejsca górzyste, czém od kreta się różni, który na równinach zakłada swoje siedliska. Individua dotąd przez podróżujących Naturalistów przywożone, wszystkie znalezione były w górach do 400 metrów nad płaszczyznę morza wzniesionych.

Miotłogony dość są pospolite w Japonii, gdzie krajowcy zowią ich *Hismicu* i *Doinezumi*. co znaczy *Myszy ziemne*, lub też *Jama ugara*, *Krety górne*. Mieszkają w południowych i wschodnich prowincjach, jako to: w Kiu Siu i Sikoli; w północnych zaś stronach rzadko znaleźć ich można.

FAMILIA II.

Soricidae. Kretomysze.

Członki wszystkie pochodne lub pływne. Skóra kosmata.

Kretomysze tworzą bardzo naturalną familię, z kilku składającą się Rodzajów. Wszystkie mają ciało włosami pokryte. Ogon mniej więcej długi. Pyszczyki zaostrome, ryjkowate. Oczy małe, zawsze jednak wyraźne. Są mieszkańcami wszystkich prawie części świata.

13. **Soricina, SLEPUSZONKI.**

Palce u nóg wolne.

R O D Z A J I. (65),

Eupleres, FALANRUK.

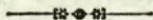
Zębów przednich $\frac{6}{8}$; górne małe. Klów $\frac{1-1}{1-1}$; z tych dolne z korzeniami podwójnymi. Trzonowe czteroszczytowe. Pysk ostry, ryjkowaty. Oczy wielkie. Konchy uchowe wielkie, trójkątne. Ciało wysmukłe. Członki mierne; nogi długie, 5-palcowe; ksiuk szczególnie u nóg tylnych bardzo krótki; pazury szponiaste, w pół wysuwalne, przednie dwa razy od tylnych dłuższe. Odzież obfita. Ogon długi, bardzo włosisty.

Do tego Rodzaju jeden tylko liczymy gatunek.

518. *Eupleres Goudoti* (1), FALANRUK GUDOTA.

Sierć dwojaka, twarda i wełnista; pierwsza ciemno-brunatna, ostatnia śniada; a ztąd powstaje ubarwienie śniade, ciemno-brunatno-cieniowane. Spód ciała jaśniejszy od wierzchu. Przez środek grzbietu pręga czarna.

Mieszka w piaszczystych okolicach wyspy Madagaskar, w norach podziemnych lub wydrążeniach drzew spróchniałych.

R O D Z A J II. (66).

Gymnura (2), GOLYSZEK. n.

Zębów przednich $\frac{2}{6}$; górne wielkie, długie, rzadkie, na końcach zaokrąglone; w dole dwa środkowe krótkie, zbliżo-

(1) Syn. *Eupleres Goudoti*. Ann. des Sciences Natur. 1835. Zool. p. 281. Schinz Synops. Mamm. 1. str. 259.

(2) Syn. *Gymnura* Less. Echinorex Blainv. Viverra Raffles, Spitzratte niem.

ne, na przód wydane. *Kłów* $\frac{2}{1} = \frac{2}{1}$; górne od przednich krótsze, stożkowate, odległe; dolny wielki, stożkowaty. *Trzonowych* $\frac{8}{7} = \frac{8}{7}$; pomiędzy górnymi 3 początkowe fałszywe, pozostałe trące, kolczate; z pomiędzy dolnych 3 początkowe fałszywe. *Postać* szczurza. *Pysk* przedłużony. *Konchy uchowe* zaokrąglone, nagie. *Ciało* dość krępe, bardzo rzadką, szeciastą siercią posiane. *Nogi* 5-palczaste, palce wolne. *Ogon* długi, nagi.

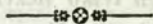
Jedyny tego Rodzaju gatunek jest następujący:

519. *Gymnura Rafflesii* (1), GOŁYSZEK BIAŁOGŁOWY.

Ciało i nogi czarne; głowa i szyja białe, na czole pręga czarna; grzbiet rzadką siercią porosły. Ogon w pierwszej połowie czarny z końcem białym.

Długość ciała 14" 3", ogona 10 $\frac{1}{2}$ ".

Ojczyzną Sumatra i Malakka. Zwierzątko bardzo rzadkie.

R O D Z A J III. (67).

Cladobates (2), WIEWIÓRECZNIK. n.

Zębów przednich $\frac{4}{2}$. *Kły* żadne. *Trzonowych* fałszywych $\frac{4}{4}$, prawdziwych $\frac{3}{3}$; ogółem 38 zębów, *Pysk* przedłużony, cienki. *Konchy uchowe* mierne. *Ciało* wysmukłe, miękką siercią pokryte. *Nogi* 5-palcowe z palcami wolnymi. *Ogon* długi, włosisty, dwurzędny.

Gatunki Rodzaj ten składające są wszystkie Azyatyckie, mieszkają na drzewach i karmią się owadami.

G a t u n k i.

520. *Cladobates Tana* (3), WIEWIÓRECZNIK TANA . . . 1

(1) Syn. *Gym. Rafflesii*. Horst et Vigor. Zool. journ. Vivera gymnura Rafil. Linn. trans. XIII. p. 274. Fisch. Synop. p. 152.

(2) Syn. *Tupaia*, Rafil. Glisorex, Desm. Hylogale, Temm. Sorexglis, Diard. *Cladobates* Fr. Cuv.—Spitzhörchen, niem.

(3) Syn. *Tupaia Tana*, Rafil. Lin. Trans. XIII. str. 257. Horst. Zoog. research. Fisch. Synop. str. 260. Hylogale Tana, Temm. Verhand. Mamm. T. 25. cran. fig. 1—6.

Pysk bardzo przedłużony. Odzież z wierzchu ciemno-brunatna z rudawym odcieniem; pojedyncze włosy szaro i ciemno-brunatno-obraczkowane. Na głowie i pyszczku sierć czarniawa pomieszana z szarą. Podgarle szarawe, rudawo pociągnięte. Na zatyłku wążka, ciemna, poprzeczna pręga. Między łopatkami kasztanowato-czerwona smuga. Spód ciała rudawo-brunatny z odcieniem rdzawym. Ogon dość długowłosy.

Długość ciała 10" 8". Ogona 6½".

Ojczyzną Sumatra i Borneo.

521. *Cladobates ferrugineus* (1) WIEWIÓRECZNIK RDZAWY (Tab. 1. fig. 1) 2

Pysk stożkowaty, miernie zaostzony. Ogon od ciała krótszy, okrągłszy niż u Wiewiórek, szarawo-brunatny. Grzbiet i boki rdzawe, brzuch białawy. Konchy uchowe czarne.

Długość ciała 8" ogona 5" 6".

Ojczyzną Jawa, Sumatra i Borneo.

522. *Cladobates Belangeri* (2), WIEWIÓRECZNIK PEGUAŃSKI. 3

Rudawy, czarno-poprószony; pod spodem żółty; między łopatkami, cętka tegoż koloru. Pysk bardzo przedłużony. Ogon od ciała dłuższy.

Długość ciała 7", ogona 7½".

Ojczyzną Pegu.

523. *Cladobates speciosus* (3), WIEWIÓRECZNIK OZDOBNY. 4

Wierzch ciała rudy z połyskiem zlocistym, czarno nakrapiany. Spód płowy. Między łopatkami pręga żółta. Ogon szeroki dwu-stronny, na końcu zeszczerplony, rdzawo-rudy. Pysk bardzo długi.

Długość ciała 6" 7"; ogona 5" 7".

Ojczyzną Borneo.

(1) Syn. *Tupaia ferruginea*, Raffl. Linn. Trans XIII. Horsf. Zool. Research. Fred. Cuv. Mamm. (figura mierna.) *Hylogale ferruginea*. Temm. Verhandl. Tabl. 27, fig. 7—10.—*Sorexglis* Diard et Duv. asiat. research. XIV. 1822. Fisch. Synop. str. 260.

(2) Syn. *Tupaia de Pegou*. Zool. de Belanger. tab. 4.

(3) Syn. *Cladob. speciosus*. Wagner. Schreb. Suppl. 11, str. 43.

524. *Cladobates javanicus* (1), WIEWIÓRECZNIK JAWANSKI. 5

Pysk mierny. Ogon bardzo długi, z wierzchu śniado i siwo upstrzony. Spód ciała i ukośna międzyłopatkowa pręga, białawo-siwe.

Długość ciała 6" 5", ogona 6" 5".

Ojczyzną Jawa, Sumatra i Borneo.

535. *Cladobates murinus* (2), WIEWIÓRECZNIK MYSZATY. 6

Konczy uchowe zaokrąglone. Ogon okrągły, krótkimi włosami pokryty, na końcu prawie pęczkowaty. Wierzch ciała żółtawo-siwo-śniady; środek grzbietu rudawo-brunatny. Spód płowy; boki ogona żółtawo-rude. Pomiędzy oczami i uszami cętka czarna, żółto obrzeżona. Od gęby do oczu ciągnie się prążka czarna.

Długość ciała 3½", ogona 3½".

Ojczyzną Borneo.

RODZAJ IV. (68).

Hylomys, LASÓWKA. *n.*

Zębów przednich $\frac{6}{6}$; w górze dwa środkowe dłuższe, odległe. Trzonowych $\frac{8-8}{5-8}$, z pomiędzy nich 4 początkowe fałszywe, pozostałe trące, kończaste. Ogółem zębów 44.

Lasówki od *Wiewióreczników* do *Kretomyszy* przejście stanowią. Dotąd tylko jeden ich gatunek poznany został.

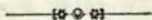
526. *Hylomys suillus* (3), LASÓWKA KRÓTKOOGONIASTA.

(1) Syn. *Tupaia javanica*. Horsf. Zool. research. Desm. Mamm. Cerp ou Banxrig. Fr. Cuv. Mamm. Liv. 35. Fisch. Synop. str. 260. *Hylogale javanica*, Temm. Verhandl. pl. 27. f. 11—16.

(2) Syn. *Hylogale murina* Diard. Temm. Verhandl. Mamm. Tab. 26. f. 3, Tab. 27, fig. 17, 18.

(3) Syn. *Hylomys suillus*. Salomon Müller. Verhandl. Mamm. Tab. 27. fig. 1, Tab. 25, fig. 4, 7. Schinz Synop. 1. str. 262. Das schweinartige Waldspitzhörnchen, niem.

Konchy uchowe zaokrąglone, prawie nagie. Wierzch ciała ciemno-żółtawo-brunatny; spód żółtawo-siwo-śniady. Pysk mierny. Ogon krótki. Nogi szczupłe, krótką siercią porośle. Mieszka na wyspach Jawie i Sumatrze, w górzystych lasach.

R O D Z A J V. (69).

Sorex (1), KRETOMYSZ. (*Jundz.*)

Zębów ogółem od 28 do 32. Pysk przedłużony, ostry.

- (1) Syn. *Sorex* Linn. Gmel. Pall. Cuv. *Sorex* i *Crossopus* Wagl. *Amphisorex* i *Hydrosorex* Duver. *Corsira*, *Crossopus* i *Amphisorex* Gray. *Crocidura* Wagl.

Rodzaj *Sorex* zostawiamy w dziele niniejszem, w takich obrębach, w jakich go zawarli nowsi Autorowie; mając wszakże na celu, ile można zachować w całości naturalne Rodzaje wielkiego Linneusza, którego powagę nad wszystko cenimy. Skręśliłyśmy porządek, w jakim bez rozerwania gatunków Linneuszowego rodzaju *Sorex*, możnaby je podzielić następnie:

R O D Z A J

SOREX (*Linn.*), KRETOMYSZ (*Jundz.*)

Zębów ogółem od 28 do 44. Pysk przedłużony, ostry. Konchy uchowe krótkie (niekiedy żadne). Oczy bardzo małe. Nogi krótkie. Ogon mierny lub krótki.

A) Odzież krótka, gęsta, miękka, do kreciej podobna.

1. Nogi przednie kopne, silne. Konchy uchowe żadne.

† Nos opatrzony naroślami. Palce wszystkie wolne. Zębów przednich $\frac{5}{2}$; trzonowych fałszywych $\frac{4}{2}$, prawdziwych $\frac{4}{2}$, ogółem 40.
(*Rhinaster* (*Sorex cristatus* Linn.))

†† Nos bez narośli, przycięty. Palce nóg tylnych błoną spięte. Zębów przednich $\frac{3}{2}$; trzonowych $\frac{2}{2}$, ogółem 36.

Scalops (*Sorex aquaticus* Linn.)

2. Nogi przednie słabe. Konchy uchowe bardzo krótkie, w odzieży ukryte, lub też widoczne.

† Konchy uchowe od odzieży krótsze.

Zębów ogółem 30 lub 32. *Sorex* (*Sorex vulgaris* Linn.)

Zębów ogółem 30. *Crossopus* (*Sorex fodiens* Linn.)

†† Konchy uchowe od odzieży dłuższe.

Zębów 28 lub 30. *Crocidura* (*Sorex murinus* Linn.)

B) Odzież długa. Palce wszystkie błoną spięte.

Zębów przednich $\frac{3}{2}$, trzonowych fałszywych $\frac{5}{2}$.

Prawdziwych $\frac{4}{2}$, ogółem 44. *Myogalea* (*Sorex moschatus* L.)

Konchy uchowe krótkie. Oczy bardzo małe. Ogon mierny. Odzież gęsta, do kreciej podobna.

Rodzaj ten dla łatwiejszego determinowania gatunków dzielimy na następujące Podrodzaje.

PODRODZAJ 1. **Sorex** (1), KRETOMYSZ WŁAŚCIWY.

Dwa przednie dolne zęby mają ostrza ząbkowane, dwa górne są rozdwojone, a stopnie ich przedłużają się ku wierzchołkom. Pięć, a rzadko cztery małe *pośrednie zęby* (2) za nimi następujące, są nieco na końcach zafarbowane i od pierwszego do ostatniego stopniowo się zmniejszają (Duvernoy). Ogółem 30 lub 32 zęby. *Ogon* równy; u starych nieco czworoboczny, u młodych cokolwiek zaokrąglony i przy nasadzie szczuplejszy, krótką, równą siercią pokryty. *Palce* prawie

(1) Syn. *Sorex* Wagl. 1832. *Amphisorex*, Duvernoy 1838. *Hydrosorex*, Duvern. 1834 (partim), *Corsiva*, Gray 1837.

(2) Zęby te umieszczone między wielkim przednim zębem i pierwszym z pomiędzy trzonowych fałszywych z koronami ostroszczykowatemi, pod różnemi u autorów znane są nazwiskami, Linneusz nazwał je *Kłani* (Laniarii). Geoffroy St. Hilaire (Ann. du Mus. t. XVIII, 1811) uważa tę nazwę za nieodpowiedną dla zbyt niżej małości pomienionych zębów; w innej zaś rozprawie ogłoszonej w r. 1815 (Mém. du Mus. T. I), tenże uczony robi uwagę, że te małe zęby są umieszczone w kości międzyszcękowej, i że pierwszy z nich za przednim następujący, jako kiel, inne zaś jako trzonowe uważane być mogą. Według P. Frederyka Cuvier, te wszystkie małe zęby niczem innym nie są, jak tylko *trzonowemi fałszywemi*, (*Dents des Mammif. Paris 1821*). Są to *przednie poboczne* Autorów Fauny Północno-Amerykańskiej i Pana Gapper'a (*Zool. journ. n. LVIII. 1830*). Wagler (*Isis 1832*) zgodnie z P. Cuvier, uważa je za *małe początkowe trzonowe* (*Molares anteriores minores*). P. de Blainville (Ann. fr. et étr. d'anat. et de phys. T. 11, 1838, i w zeszycie Osteografii przedstawionym Paryzkiej Akademii Nauk 8 maja 1839), tudzież P. de Selys Longchamps (*Étud. de Micr. 1839*) przyjmują nadane przez P. Duvernoy nazwisko, zębów *małych pośrednich* (*petites dents intermédiaires*); zaś P. Andrzej Wagner, w Dodatkach do Schrebera; polegając na Zdaniu P. Cuvier, pomienione małe zęby, za *Trzonowe fałszywe*, *Molares spurii*, uważa.

nagie, włosami twardymi nieobrzeżone.—Kretomysze są drobne, nocne zwierzątka. Zamieszkują kraje bardziej ku północy posunięte. Lubią przebywać w ogrodach i cienistych lasach. Słaby skład nóg niezdolnemi ich czyni do kopania nór 'podziemnych, i dla tego przesiadują zwykle w małych wydrążeniach i kryjówkach przez inne opuszczonych zwierzęta; w zimie zaś do spichlerzy i stajen niekiedy się wciskają. Głos ich do pisku Nietoperzy dość jest podobny. Karmią się robactwem i owadami. Chodzą powoli. W porze miłostek, mocną, nieprzyjemną wydają wonię.

G a t u n k i.

527. *Sorex tetragonurus* (1), KRETOMYSZ POSPOLITY . 1

Sierć aksamitna, do kreciej podobna. Ogon jednostajnie gruby, prawie czworoboczny, od ciała nieco krótszy. Grzbiet czarniawo-siniawy lub rudawy. Wzdłuż słabizn smuga ruda. Spód ciała mniej więcej jasno-popielaty. Zęby na końcach zafarbowane, przednie w dole ząbkowane.

Długość ciała od 2" 3" do 2" 7"; ogona od 1" 5" do 1" 7".

Gatunek ten licznym ulega odmianom, znaczniejsze z nich są następujące:

- a) Wierzeh ciała bardzo porudziały. Ogon prawie nagi. Zęby zupełnie białe z ząbkowaniem startém. (Jest to indywidualum bardzo stare; odpowiada gatunkowi *S. Hermannii* Holandra, lecz nie Duvernoy).
- b) Wierzeh ciała bardzo poczerniały. Ogon prawie nagi. Zęby słabo czerwono zafarbowane, ząbkowanie mało

(1) Syn. *Sorex tetragonurus*, Herm. Geoff. Holandre, Duvernoy.—*S. vulgaris* Linn. (Fauna Suec.) Nath. Blainv.—*S. araneus* Linn. (Fauna Suec. ed. 2). Melchior — *cunicularis* Bechst.—*iodicus* Bechst. Brehm. Eremita Bechst.—*constrictus*, Geoff. Millet. (nec Hermann)—*melanodon* (młody)—*conannus* (dorosły) Wagl.—*Rhinolophus* (stary)—*coronatus* (odmiana) Millet.—*Hermannii* (stary), Holandre (nec Duvernoy) *Musareigne carrelet*. fr.

znaczne. (Jest to także bardzo stare indywiduum, odpowiadające gatunkowi *S. concinnus* Waglera).

c) Wierzch ciała prawie czarny; słabizny rudawe, spód białawy. Odzież bardzo długa, miękka. Ogon łuskowaty, prawie cały czarny. Zęby czerwonawe, ząbkowane. (Indywiduum dorosłe w odzieży zimowej; odpowiada gatunkowi *S. macrotrichus*, Mehlis (MSS.)

d) Z wierzchu ciemno-śniady. Ogon dwu-barwny, na końcu pęczlikowaty. Zęby przednie czerwonawo-czarno farbowane, bardzo ząbkowane. (Są to indywidua zwyczajne lub młode, *S. Melanodon* Wagler.)

e) P, Nathusius posiadający indywidua gatunku *S. Rhinolophus* Waglera, twierdzi, że to są bardzo stare zwierzęta, do gatunku *Kretomysza pospolitego* należące, u których sierć nosowa podniósłszy się, utworzyła rodzaj szczególniejszego grzebienia.

f) Kretomysz udzielony P. de Selys Longchamps przez Professora Balsano Crivelli, zdaje się być także tylko odmianą tego gatunku. Wierzch ciała jego zupełnie jest czarny jak w odmianie c), lecz ten kolor zlewa się zupełnie z ubarwieniem spodniem ciemno-popielato-czerwonym; gardziel popielata. Nogi i ogon bardzo krótki, łuskowaty, są teźże maści. Zęby bardzo zafarbowane. Sierć na nosie grzebieniasto najęzona.

Prócz powyższych odmian, P. de Selys Longchamps znalazł dwie zupełnie przypadkowe.

α) *Var. Albine*, pochodzące ze słabości Albinizmu.

β) *Var. Sorex coronatus* Millet (Faune de Maine et Loire). Ostatnia ma wierzch głowy ciemną cętką jakby zamaskowany; cętką tą ciągnie się od końca pyska aż do wierzchu głowy i rozchodzi na oczy, gdzie jest obrzeżona popielatą prążką.

Do gatunku *Kretomysza pospolitego*, odnieść także należy opisane przez Leonarda Jenyns indywidua, pod nazwiskami *S. castaneus* i *labiosus* (Annals of natural history 1838 i 1839). Pierwszy z nich ma pyszczek nieco szczuplejszy.

Ogon niernie gruby, okrągławy, dobrze włosami porosły, na końcu penzelkowaty. Wierzch ciała, pyszczek, nogi i ogon jasno-kasztanowate. Spód ciemno-szary. Ostatniego pyszczek jest w nasadzie zgrubiały, przy wargach nabrzmiały, na końcu tępszy. Nogi szersze i silniejsze; pazury długie, kopne. Ogon obficie włosami porosły. Grzbiet ciemno-rudawo-śniady, Spód ciała ciemno-żółtawo-szary.

Kretomysze pospolite mieszkają w całej prawie Europie, w Litwie, na Podolu i Wołyniu dość są rzadkie. Biegając wieczorami w gęstych zaroślach, wydają głos podobny świerkotaniu niektórych gatunków Szarańczy. Zwierzątka te tak są złośliwe i okrutne, że w zaciętych między sobą walkach, własnemu nawet nie przepuszczają gatunkowi.

528. *Sorex rusticus* (1), KRETOMYSZ WIEJSKI . . . 2

Pyszczek i nogi szczuplejsze niż u Kretomysza pospolitego. Ogon gruby, zupełnie walcowaty; obfitą, nieco podniesioną siercią odziany. Wierzch ciała rudy, spód żółtawy. Koniec pyszczka i ogona często małżowate.

Długość ciała 2" 6", ogona 1" 6".

Mieszka we Francyi i Anglii, a pod wątpieniem w Belgii, Lubi przebywać w suchych zaroślach.

Odmiana tego gatunku, *Sorex Hibernicus*, Jenyns; różni się mniejszym wzrostem, ubarwieniem z wierzchu i pod spodem więcej jednostajnem; ogonem mniej szerokim, mniej długim i więcej na końcu walcowatym, w ostatniej zaś połowie długości zupełnie nagim, niepęzelkowatym. Znaleziona w Irlandyi.

529. *Sorex pygmaeus* (2), KRETOMYSZ PIGMEJCZYK . . . 3

Wierzch ciała szarawo-śniady; spód popielaty. Ogon nieco od ciała krótszy, równą siercią pokryty; przy nasadzie

(1) Syn *Sorex rusticus*. Jenyns. *Corsira rustica* Gray. Less. nouv. tabl. du r. a. n. 738.

(2) Syn. *Sorex pygmaeus*. Laxm. Pall. *Nath. Blainv. Duverno*. *S. minutus* Laxm. Linn. Zimmer.—*S. minutissimus*, Zimmer.—*S. exilis* Gm.—*S. minimus* Geoffr.—*S. coecutiens*. Laxm.—*S. pumilio*. Wagl.

wgnieciony, dalej grubszy, na końcu spiczasty. Końce zębów zafarbowane; przednie szczęki dolnej ząbkowane. Pysk bardzo przedłużony, włosisty. Nogi białawe, włosami nasady pazurów zakrywającymi, nastroszone.

Długość ciała 1" 10", ogona 1" 5½".

Mieszka w Syberyi, Rossyi i Niemczech aż do Frankfurtu nad Menem; w Szlązku pospolity; w Litwie rzadki. Liczyć go można do najmniejszych Zwierząt Ssących; waga jego bowiem gran 40 nie przechodzi.

530. *Sorex alpinus* (1), KRETOMYSZ GÓRNY 4

Gatunek ten zębostanem do Kretomysza pospolitego zbliżony, różni się od niego na pierwszy rzut oka, znaczną długością kończącego ogona, który z wierzchu jest popielaty, a pod spodem długimi, białymi pokryty włosami. Odzież z wierzchu czysto-łupkowato-szara, przechodzi nieznacznie pod spodem w jaśniejszą barwę. Nogi popielate. Wąsy bardzo długie, białawe.

Długość ciała 2" 6"; ogona 2" 8".

Odkryty przez Professora Schinza z Zurych, na górze S. Gotharda w Szwajcaryi. Przebywa w górach, w bliskości potoków.

531. *Sorex Forsteri* (2), KRETOMYSZ FORSTERA 5

Z wierzchu śniady, pod spodem brudno-żółtawo-brunatny. Ogon z wierzchu śniady, pod spodem blade-żółtawo-szary. Nogi żółtawo-szare. Pazury białe. Kouchy uchowe włosami zakryte. Ogon długości tułowia.

(1) Syn. *Sorex alpinus*, Schinz. Duvernoy.

(2) Syn. *Sorex Forsteri* Richard. Zool. journ. III. Fauna p. 6. Gupper Zool. journ. V. T. 7.— Corsira *Forsteri* Gray Proceed. V. Forster. phil. trans. V. XXII.— Journ. of Nat. hist. of Philad. V. II, 2 pl. 25, fig. 6.— S. Richardsonii, S. parvus. Richard. Fauna. Journ. of Nat. hist. of Philad. Vol. VII. 2, pl. 24, fig. 5.— Schinz Synop. 1, 269. sp. 11.— S. personatus Is. Geoff. Guerin Mag. Zool. 1833, tab. 14.— Schinz Synop. 1, 269, sp. 12.— S. longirostris Bachm. Journ. of Philad. Vol. VII. par. 2, p. 371, tab. 23.— Schinz Synop. Mamm. 1, 279, sp. 39.— S. Cooperi Bachm. ib. tab. 24, fig. 7. Schinz Synop. 1, str. 280, sp. 42.

Długość ciała 2" 3"; ogona 1" 3". Waga 42 grana.

Pospolity w wyższej Kanadzie.

532. *Sorex Lesuerii* (1), KRETOMYSZ LESIUERA . . . 6

Z wierzchu ciemno-popielaty, po bokach i pod spodem coraz bledszy. Wierzch ogona czarniawo-siwy, spód bledszy. Wargi i pod okiem ukośna prążka, białawe.

Wzrostem poprzedzającemu gatunkowi równy. Odkrył go P. Lesueur nad brzegami rzeki Wabasch w Indyannie (Stany Zjednoczone).

533. *Sorex brevicaudatus* (2), KRETOMYSZ KRÓTKOOGONIASTY 7

Pyszczyk krótki. Nos szeroki. Oczy bardzo małe, w odzieży ukryte. Nogi dość szerokie, grubemi, śniademi włosami obrosłe. Pazury białe, dość silne. Ogon okrągły, łuskowaty, czarniawo-śniademi włosami odziany, na końcu pęzelkowaty. Odzież gęsta, lśniąca, jedwabista; z wierzchu szarawo-czarna, pod spodem jaśniejsza.

Długość ciała 4½"; ogona 1".

Ojczyzną Ameryka północna.

534. *Sorex Harlani* (3), KRETOMYSZ HARLANA . . . 8

Wierzch i boki ciała rudawe; spód czysto-szary. Zwierzę to posiada tylko 3 małe, pośrednie zęby, z których trzeci i czwarty są najmniejsze, ostatni z nich nawet tylko szczątkowy, tak że dostrzedz go trudno: mieści się on po za prze-

(1) Syn. *Sorex Lesuerii*, Duvernoy. Comptes rendus. XV. Tab. 50. Mag. Zool. 1842, Liv. 25, tab. 50.

(2) Syn. *Sorex brevicaudatus* Duvern. *S. brevicaudus*, Say Longs. Exp. 1, p. 164. Schinz Synop. 1, p. 268, sp. 8—*Corsira talpoides* Gray Proceed. V. p. 14.—*Sorex talpoides* Schinz Synop. Suppl. 31.—*S. Dekayi*. Cooper. Bachm. Journ. of Philad. Schinz Synop. 1, 279, sp. 41.—*S. carolinensis* Bachm. Journ. of Philad., Schinz Synop. 1, p. 279, sp. 38.—*S. cinereus* Bachm. l. c. Schinz Synop. 1, 279, sp. 40.—*S. fimbripes* Bachm. l. c. Schinz l. c. 280, sp. 43.

(3) Syn. la Musareigne de Harlan, Duvernoy.—An *Sorex parvus* Say? Longs. exped. nec *S. parvus* Richard. Fauna borealis americana. Lond. 1829, tab. 53.—Z gatunków *S. brevicaudatus* i *Harlani*, P. Duvernoy utworzył osobny podrodzaj pod nazwiskiem *Brachysorex* (Blarina Gray).

dniem ząbkowaniem, pierwszego grubego, trzonowego zęba. Pierwszy z pomiędzy małych pośrednich zębów ma stopień zaostroszony, z ostrzem przylartém. Stopień przedniego zęba podzielony jest na dwa równo-odległe ostrza. Cztery trzonowe górne zęby, mają każdy tylko po jednym piramidalnym, kolorowanym sęczku, od stopnia na przód wydanym. Przedni dolny jest ku końcowi łukowaty z dwu-ząbkowanym ostrzem; drugi trzonowy fałszywy ma dwa wierzchołki.

Individuum będące typem niniejszego gatunku, odkryte zostało w r. 1834 przez P. Lesueur, w Ameryce północnej.

535. *Sorex nigrescens* (1), KRETOMYSZ CZARNIAWY . . . 9

Ołowiasto-czarny, rudawo-pociągnięty; pod spodem bladejszy. Pazury białe. Konchy uchowe w odzieży ukryte. Zęby przednie śniade.

Długość ciała $3\frac{1}{2}$ " , ogona $1" 4"$.

Ojczyznę Indye wschodnie.

PODRODZAJ 2. *Crossopus* (2), ŚLEPUSZONKA.

Zęby przednie dolne z ostrzem zwyczajném, bez ząbkowania; przednie górne haczkowate; dwa pierwsze małe pośrednie zęby równe, trzeci cokolwiek mniejszy; czwarty szczątkowy. Końce zębów przednich i trzonowych mniej więcej ciemno-czerwono zafarbowane. (Duvernoy).

Ogółem zębów 30, z pomiędzy których w górze znajdują się 4 *pośrednie*. Konchy uchowe włosiste, od sierci nierównie krótsze. Ogon mniej więcej spłaszczony, w pewnej części swęj długości, krótkimi, łuskowatymi, równymi wło-

(1) Syn. *Corsira nigrescens*. Gray. Annal. of Nat. hist. X. p. 261. Schinz Synop. I. p. 274, i Suppl. p. 30.

Gray (Proceed. 1843, p. 79) wspomina o dwóch nowych Amerykańskich gatunkach, *Corsira Temlyas* i *Tropicalis*, nie opisując ich wszakże.

(2) Syn. *Crossopus* Wagler 1832; *Hydrosorex Duvernoy* 1838; *Amphisorax et Hydrosorex (partim) Duvernoy* 1834. *Crossopus et Amphisorax* Gray 1837. *Pinalia* Gray.

sami pokryty. Nogi bardzo szerokie, twarą siercią obrzeżone, do pływania zdadne. Ojczyzną północne kraje obu światów.

Podrodzaj ten składający się z gatunków wodnych, zbliża się nieco do Chochłów. Pokarm Ślepuszonek stanowią po większej części owady wodne, małe żaby i ich poczwarki. Pływają i nurzają się z łatwością. Sierć ich do odzieży Kretów podobna, bardzo jest gęsta i nie dopuszcza wilgoci.

G a t u n k i.

536. *Sorex fodiens* (1), KRETOMYSZ WODNY . . . 10

Z wierzchu aksamitno-czarny, pod spodem białawy lub biały. Brzegi wargi górnej także białawe, po za oczami małeńka biaława cętka. Nogi bardzo krótką, ciemno-popielatą siercią porośnię, twarde, gęste, szarawymi włosami obrzeżone. Ogon czarniawy, od ciała krótszy, prawie przez całą długość spłaszczony, składa się z łuskowatych obrączek, pod spodem zaś opatrzony jest smugą twardych, białawych, funkcją wiosła sprawujących włosów. Pysk w stosunku do innych tego rodzaju gatunków, gruby. Wąsy czarne.

Długość ciała 3" 2"; ogona 2" 3".

P. de Selys Longchamps wylicza w tym gatunku następujące odmiany:

- a) Brzuch żółtawy; przedział między ubarwieniem wierzchnim i spodniem mniej wyraźny.

(1) Syn. *Sorex fodiens*. Pall. Gm. Nath. Blainv. — *Sorex Daubentonii* Erxl. Geoff. — *S. hydrophilus* Pall. Zoogr. ross. — *S. bicolor* Shaw. — *S. fluviatilis*, *S. fodiens* Bechst. — *S. stagnalis*, *S. nivalis* Brehm. — *S. musculus*, *S. psilurus* Wagler (młody). — *S. leucurus*, Shaw (młody). — *S. Pennantii*. Gray. — *S. Hermannii*, Duvernoy (odmiana). — *S. constrictus*. Herm. (młody). — *S. aquaticus*. Herm.; (podług Daubentona). — *S. leucodon* Geoff. (nie Hermana) (młody). — *Musareigne d'eau* Daubent. Le Greber. Vicq d'Azyr.

Następne Synonimy odnoszą się do indywidualów większego wzrostu: *Sorex macrourus*, Lehmann. — *S. carinatus*, Herm. — *S. natans*, Brehm. — *S. nigripes*, Melchior. — *Amphisorex lineana*, Gray.

- b) Na uszach pęczek włosów białych, jak w gatunku *S. ciliatus*. Reszta odzieży przeciwnie bardzo znacznie dwubarwna. Cętka biała po za oczami wyraźna.
- c) *Sorex macrourus* Lehn.ann, *S. natans* Brehm., *S. carinatus* Herm. Różni się od indywidualów zwyczajnych tylko wzrostem o czwartą część większym.
- d) Po za oczami cętka biała, żadna.

Wiek młody. Grzbiet ciemno-śniady, boki ciała rudawe, spód biały. Nogi grube, równie jak ogon włosami nieporosłe. Ogon przez całą długość okrągły, przy nasadzie dość wgnieciony.

Kretomysz wodny jest mieszkańcem całej prawie Europy, wyjąwszy jej kraje południowe i strony bardzo ku północy posunięte. W Litwie, Kurlandyi i na Podolu pospolity; przebywa nad brzegami rzek, stawów i strumyków. Plywa i nurza się zręcznie. Karmi się wodnymi owadami, niekiedy zaś napada żaby nierównie od siebie większe.

537. *Sorex ciliatus* (1), KRETOMYSZ WIOŚLARZ . . . 11

Z wierzchu czarniawo-śniady, pod spodem śniady lub śniado-rudy; kolor ten mięsza się nieznacznie z ubarwieniem wierzchniém. Gardziel jasno-popielata, na wierzchniej części konchy uchowój pęczek włosów białych. Nogi bardzo krótką popielatą i czarniawą siercią pokryte, twardemi, gęstemi, szaremi rzęsówkami obrzeżone. Ogon czarniawy, prawie tak długi jak ciało, przez całą długość spłaszczony, składa się z łuskowatych obrączek i ma pod spodem podłużny rząd twardych popielatych włosów, funkcją wiosła sprawujących. Pysk grubszy niż w poprzedzającym gatunku. Wąsy czarne. Długość ciała 3"; ogona 2" 3".

(1) Syn. *Sorex ciliatus* Sowerby (1806) Jenyns.—*S. remifer*. Geoff. (1811) Desm. Fisch.—*S. amphibius?* Brehm. Fisch.—*S. collaris*. Geoff. (podług Manessa).—*S. unicolor* (młody).—*S. fodiens*, *varietas*. Nath. Blainv.—*S. lineatus*, Geoffr. (*varietas*) Fisch.

O d m i a n y :

- a) Konchy uchowe bez plamki białej.
- b) *Sorex albiventris*. Brzuch białawo-popielaty.
- c) *Sorex lineatus*, Geoff. Od czoła wzdłuż przyczółka, między oczami, wązka, biała pręga.

Od poprzedzającego gatunku pospolitszy; mieszka w jednych z nim krajach i jednakże ma obyczaje.

538. *Sorex palustris* (1), KRETOMYSZ BLOTNY . . . 12

Uszy w odzieży ukryte, po brzegach tylko siercią obrosłe. Ogon okrągławy, na końcu pęczelkowaty. Odzież gęsta, z połyskiem aksamitnym, z wierzchu czarna, pod spodem popielata. Ogon takieżże maści.

Długość ciała 3" 6"; ogona 2" 7".

Mieszka w Ameryce północnej przy odnodze Hudsonskiej.

539. *Sorex himalaicus* (2), KRETOMYSZ HIMALAJSKI . . . 13

Łupkowato-czarny. Sierć boki ciała porastająca, na końcach biała. Przód szyi i środek brzucha rdzawo-śniade. Ogon łuskowaty; z wierzchu krótką, leżącą siercią, pod spodem dłuższemi, białawemi, twardemi włosami okryty. Nogi prawie nagie. Zęby przednie białe.

Długość ciała 5½"; ogona 3".

Mieszka w górach Himalajskich.

PODRÓDZAJ 3. *Crocidura* (1), ZIEMOMYSZ. n.

Dwa dolne przednie zęby z ostrzami zwyczajnemi bez ząbkowania; dwa górne haczkowate, to jest ze stopniem koń-

-
- (1) Syn. *Sorex palustris* Richard. Fauna boreal. amer. p. 5. Gray Proceed. V. p. 125. Schinz Synop. 1, p. 266, sp. 3. — *S. surinamensis*. Shaw. gen. Zool., Schinz Synop. 1, p. 281, sp. 45.
 - (2) Syn. *Sorex himalaicus* Gray. Wiegmann. Archiv. Vol. 2. — Schinz Synop. 1, 247. — *Crossopus himalaicus* Gray. Annal. of Nat. hist. X. str. 251. — Schinz Synop. Suppl. p. 30.
 - (3) Syn. *Crocidura* Wagler. — *Sorex* Cuv. Duv. Gray. — *Crocidura*, Wagl. Bonap. — Sunkus, Schreb. Musareignes terrestres. Geoff.

czastym; trzy lub cztery po nich następujące zęby w szczęce górnej, stopniowo coraz mniejsze. Wszystkie zęby białe (Duvernoy). Ogółem 28 lub 30 zębów, z których w górze 3 lub 4 są *małe pośrednie*. Konchy uchove jajowate, odkryte, od odzieży znacznie dłuższe, prawie nagie. Ogon od ciała krótszy, zaokrąglony, przy nasadzie bardzo gruby, dalej stopniowo coraz szczuplejszy; podwójną siercią, jedną bardzo krótką, drugą dłuższą, bardzo rzadką pokryty. Nogi prawie nagie, bez włosów twardych.

Zwierzęta tego Podrodzaju są mieszkańcami ciepłych i umiarkowanych krajów dawnego Łądu; przebywają w miejscach suchych i bezwodnych, często około mieszkań ludzkich, gdzie za świerszczami i robactwem się upędzają. Z odzieży Myszom bardzo są podobne.

Stosownie do liczby zębów małych pośrednich, na dwie dzielią się Sekcye.

SEKCJA 1. *Pachyura* (de Selys Long.). PRZYBYSZEK.

Zębów 30, z których 4 małe pośrednie w górze są umieszczone.

Oddział ten, którego gatunki mają jednym więcej małym zębem od podrodzaju *Crocidura* Waglera, obejmuje zwierzęta mieszkające w Afryce i Indyi. Jedno z nich tylko przebywa w południowej Europie.

G a t u n k i.

540. *Crocidura* (*Pachyura*) *Etrusca* (1), ZIEMOMYSZ (Przybyszek) TOSKAŃSKI 14

Wierzch ciała i głowa mniej więcej rudawo pociągnięte. Wszystkie spoduie części, począwszy od gardzieli, jasno-popielate, po bokach nieco ciemniejsze. Wąsy z licznych ciemnych włosów złożone. Konchy uchove bardzo szerokie, od

(1) Syn. *Sorex etruscus*, P. Savi 1822.—*Crocidura etrusca*, Ch. Bonap.—*Mustiolo e mustietto*, w okolicach Pizy.

sierci dłuższe, białawemi, bardzo drobnemi włoskami porośnięte. Na uszach i nogach przebija się nieco kolor cielisty; ostatnie odziane są drobną, białą siercią. Pazury i zęby białe. Ogon przy nasadzie nieco zwężony, zlekka czworoboczny, przez całą długość prawie jednostajnie gruby, na samym końcu zastrzony; z wierzchu szarawo-śniady, pod spodem nieco białawy; krótkowłosy, pęczkowaty; w około ogonowych pacierzy porastają długie, białe włosy. Oczy bardzo małe.

Długość ciała 1" 7"; ogona 11".

Mieszka w Toskanii, a podług wszelkiego podobieństwa w całych południowych Włoszech, pod kamieniami i w dziuplach drzewnych. Karmi się owadami i mocno piżmem wonieje. Przekonano się, że nie może żyć w temperaturze niższej od 10° Reaum. Jest to najmniejsze po Kretomyszy Pigmejczyku, w Klasyce Ssących zwierzątko, a waga jego 36 gran nie przechodzi. Professor Savi pierwszy je opisał.

Crocidura gracilis (Sorex gracilis de Blainv.). Różni się od poprzedzającego, ogonem spłaszczonym, szarym. Mieszka na przykładu Dobrej Nadziei.

541. *Crocidura* (*Pachyura*) *myosura* (1), ZIEMOMYSZ (Przybyszek) CIEMNY 15

Głowa długa; wargi zgrubiałe. Uszy z pod odzieży wystające. Nogi prawie nagie. Ogon długości tułowia, okrągławy, przy nasadzie czworoboczny, łuskowaty, prawie cały

(1) Syn. *Sorex myosurus*, Pall. Act. Petrop. 1781, Tab. 4, str. 337. Geoff. Ann. du Mus. XIII, p. 185. tab. 3, f. 2, 3.—*Sorex murinus* Linn. Is. Geoff. Voy. de Belanger. Schinz Synop. 1, p. 273.—*S. avelanorum*; *S. indicus*, E. Geoff.—*S. coerulescens* Shaw. Zool. 1, 2, p. 522; Raffles. Linn. Trans. XIII.—*Sorex pilorides*. Mus. Lever.—Schinz Synop. Suppl. 1, 272, sp. 19.—*S. indicus* Geoff. Ann. du Mus., Fred. Cuv. Mamm. Liv. 11.—*S. Sonneratii* Geoff. Mém. du Mus. XV, p. 132.—*S. giganteus* Geoff. An. du Mus. XV, tab. 4, fig. 3. Lichtenst. Sykes Proceed. 1830. Musareigne musquée de l'Inde Buff. Suppl. Schinz Synop. 1, p. 272, sp. 20.—*S. serpentarius*, Bellang. Voy. Benn. le Monjourou Fr. Cuv. Mammif. Schinz Synop. 1, p. 273. sp. 21.

długą, odstającą, wstecz zwróconą siercią obrosły, między którą znajdują się gdzieniegdzie krótkie włoski. Odzież z wierzchu ciemno-śniada, pod spodem brunatno-szara.

Długość ciała 4" 4"; ogona 2" 4".

Ojczyzną Jawa, Sumatra, Borneo, Celebes, Amboina, Japonia, Abissynia, wyspa Francuzka i Przylądek Dobrzej Nadziei.

SERCYA 2. **Crocidura** (Wagl.) (1), PAJACZNIK.

Zębów 28; pomiędzy górnymi trzy małe pośrednie. Odział ten obejmuje gatunki umiarkowanej Europy, Azji i Afryki.

G a t u n k i.

542. *Crocidura aranea* (2), ZIEMOMYSZ PAJACZEK . 16

Z wierzchu myszaty, pod spodem białawo-siwy. Ogon także siwy, krótką siercią pokryty, gdzieniegdzie dłuższymi włosami posiany. Nogi i uszy jasno-popielate. Konchy ucho-we mierne, z pod sierci wystające, krótkowłose, w górze popielate, u dołu białawe. Zęby zupełnie białe. Palce i koniec pyszczka cieliste.

Długość ciała 2"; ogona 1" 3".

O d m i a n y:

- a) *Albinos*.
- b) Nieregularnie białe cętkowane.
- c) *Crocidura maior*, Wagl. Wzrost nieco większy niż u indywidualów zwyczajnych.

(1) Syn. *Sunkus* Ehrenb.

(2) Syn. *Sorex araneus*. Schreb. Bechst. Duv. Nath. Blain.—*S. russulus* Zimmerm.—*Crocidura maior* (dorosły).—*Cr. rufa* (Samiec dorosły odmiana).—*Cr. poligastra*.—*Cr. fembrata* (młody).—*Cr. moschata* (młody) Wagler.—*Sorex pachyurus*, Küster.—*Sorex inodorus*, Sawi.—*S. Gmelini?* Pall. (Zoogr. Ross.) Fisch.—*S. Güldenstaedii?* Pall. Zoogr. Fisch.—*S. svaveolens* Pallas. Zoogr. Fisch.—*La musette* Daub. la *Musareigne* Buff.

- d) *Sorex pachyurus*, Küster. Zasadza się na indywiduum z ogonem krótszym, które znalazł Küster w Sardynii.
- e) *Minor*. Indywidua od zwyczajnych o trzecią część mniejsze.
- f) *Crocidura rufa*, Wagl. Końce sierci wierzch ciała pokrywającej, rude; spód szary.
- g) *Albiventris*. Brzuch biały. Boki ciała nieznacznie wierzchnią barwę przybierają.

Młode tego gatunku równie jak innych współrodzajowych, mają pyszczki grubsze, ogony zaś przy nasadzie nieco wgniecione.

Kretomysz Pajęczek przebywa w ogrodach i około mieszkań ludzkich. Znajduje się w całej umiarkowanej i południowej Europie, w Litwie i na Podolu pospolity; nie postrzeżono go dotąd w Anglii i Szwecyi. Obyczaje jego są łagodne; ruchy powolne.

543. *Crocidura leucodon* (1), ZIEMOMYSZ BIAŁAWY . 17

Odzież z wierzchu czarniawa lub popielato-czarniawa; pod spodem i na słabiznach biaława; oba te kolory wyraźnie są od siebie odznaczone. Ogon nieco krótszy niż w poprzedzającym gatunku; z wierzchu czarniawy, pod spodem biały, długimi, białymi włosami posiany. Nogi białe, zewnątrz szaro obrzeżone. Pyszczyk dłuższy i czarniejszy niż w poprzedzającym gatunku.

Długość ciała 2" 6 $\frac{1}{2}$ " ; ogona 1" 1 $\frac{1}{2}$ " .

Mieszka w całej prawie Europie.

544. *Crocidura flavescens* (2), ZIEMOMYSZ ŻÓŁTY . . 18

Z wierzchu żółtawo-rudy, pod spodem światło-popielaty

(1) Syn. *Sorex leucodon*. Herm. Schreb. Duvern. Nath. Wagl. (nec Geoff. Fisch.)

(2) Syn. *S. flavescens* Geoff. Ann. du Mus. XV. Belang. Voy.; Guerin. Mag. Zool. 1833, tab. 13. Musareigne blonde. Fisch. Synop. p. 257. Schinz Synop. 1, p. 275, sp. 27.— *S. cinnamomeus* Licht. Verhand. der Gesellsch. Nat. Freunde 1829. Schinz Synop. 1, p. 278, sp. 36.— *S. Olivieri* Less. Man.

z rudawym odcieniem. Konchy uchove dość obszerne.. Ogon okrągławy, czwartej części długości ciała równy, rzadką siercią posiany.

Długość ciała $4\frac{1}{2}$ "; ogona $1\frac{1}{2}$ ".

Ojczyzną Afryka Ekwatoryalna.

545. *Crocidura crassicaudata* (1), ZIEMOMYSZ GRUBOOGONIASTY 19

W szczęce górnej trzy małe środkowe zęby; pierwszy z nich w porównaniu z innymi, bardzo wielki, romboidalny, drugi nierównie mniejszy, trzeci zaś tylko szczątkowy. Cała odzież pięknie srebrzysto-szara. Konchy uchove nagie, odkryte. Na ogonie włosy rzadkie, długie; ogon w nasadzie bardzo zgrubiały.

Długość ciała $5\frac{1}{2}$ "; ogona $2\frac{3}{4}$ ".

Mieszka w Egipcie, około Suez.—Pospolity.

546. *Crocidura cyanea* (2), ZIEMOMYSZ MODRY 20

Z wierzchu i po bokach jednostajnie błękitnawo-szaropopielaty; spód nieco jaśniejszy. Konchy uchove nagie, wielkie, odkryte. Wąsy długie, liczne. Pyszczyk zeszczuplony, na końcu czarny.

Długość ciała $3\frac{1}{4}$ "; ogona 2".

Ojczyzną południowa Afryka.

547. *Crocidura Sonneratii* (3), ZIEMOMYSZ SONNERATA 21

Z pomiędzy małych pośrednich zębów; drugi od trzeciego nieco mniejszy, czwarty szczątkowy. Odzież szara,

(1) Syn. *S. crassicaudus* Licht. Verhandl. der Gesell. Nat. Freunde 1839. Darstell. neuer Thiere Taf. 40, fig. 1.—Duvern. Mém. de Strasb. 11. Suppl.—Sunkus, Ehrenb. Symb. phys. desc. 11.—Schinz Synop. 1, p. 275, sp. 29. *Sorex religiosus*, Is. Geoff. Schinz 1, p. 276, sp. 30. *Sunkus sacer*, Cr. religiosa Less. nouv. tab. n. 751.

(2) Syn. *S. cyaneus*, Duvernoy, Mém. de Strasb. 11, Suppl. p. 2. Mag. de Zool. 1842, tab. 40 i 41.—La Musareigne ardoisée. Schinz Synop. 1, p. 276, sp. 32.—*Sorex capensoides*, Smith.

(3) Syn. Is. Geoff.—La Musareigne de Sonnerat. Mag. Zool. 1842, Liv. 25, tab. 46. Musar. du Cap. Geoff.—La Mus. musquée de l'Inde Buff. Suppl. t. VII, tab. 71, p. 281.—*Sorex myosurus* i Musar. de Pondichery, Leschenault.

z wierzchu lekko rudawo pociągnięta, po bokach i pod spodem ciała coraz jaśniejsza. Takie było ubarwienie exemplarza przysłanego P. Duvernoy z wyspy Maurycego; inny zaś pochodzący z wyspy Jawy, i przez tegoż Naturalistę nabyty, odznacza się następną barwą odzieży: ciemno-szary, z wierzchu rudawo-brunatno chmurkowany, gdzieniegdzie porozrzucanemi jasno-szarymi włosami upstrzony. Wąsy śniade i białe. Na ogonie sierć krótka, śniada. Nogi także śniademi włosami porośłe.

548. *Crocidura Perrottetii* (1), ZIEMOMYSZ PERROTETA . 22

Z pomiędzy małych pośrednich zębów, drugi i trzeci od pierwszego mniejsze, sobie podobne; czwarty szczątkowy. Ząb przedni dolny prosty, na końcu nieco zakrzywiony, tępy. Dwa fałszywe trzonowe też same szczęki proste, niezębkwane. Odzież ciemno-śniada, z wierzchu i na słabiznach czarniawa, pod spodem z szarym odcieniem. Nogi wszystkie więcej niż u innych tego rodzaju gatunków, włosami porośłe, śniade; przednie od tylnych jaśniejsze. Konchy uchove obszerne.

Długość ciała 1" 4": ogona 11".

Odkryty przez podróżującego Botanika P. Perrotet, w Indiach wschodnich na górze Nilgherries, o 2300 metrów nad płaszczyzną morza.

549. *Crocidura herpestes* (2), ZIEMOMYSZ SZCZUROWATY . 23

Odzież miękka, gęsta, z wierzchu i po bokach szaro-śniada z rudawą siercią nieco pomieszana, pod spodem białawo-szara. Konchy uchove małe, z obu stron kosmate. Członki krótkie, przednie silnemi pazurami uzbrojone. Ogon szczupły, krótki, czworoboczny.

(1) Syn. *S. Perrottetii*, Duvernoy, Guerin. Mag. Zool. 1842, Liv. 25, tab. 47.

(2) Syn. *Sorex herpestes*, Duvernoy; Mag. de Zool. 1842, Liv. 25, tab. 42 i 43.—*S. capensis*, Smuts. Enum. Mamm. Cap.—Schinz Synop. 1, p. 277.—*S. varius*, Smuts. Enumer. p. 108.—Schinz Synop. 1, p. 278.

Nowy ten gatunek odkryty został w r. 1831 na przyładku Dobrej Nadziei.

**Gatunki dla niedokładności opisów, do
właściwych nie zamieszczone
Podrodzajów.**

Sorex pulchellus (1), ŚNIEŻNO-BIAŁY. Grzbiet łupkowato-szary z białą pośrodku cętką. Konchy uszne dość obszerne. Spód ciała, nogi i ogon białe.

Długość ciała 2" 2"; ogona 9".

Mieszka w Stepach Kirgizkich.

Sorex Dsi-Nezumi (2). Pyszczyk długi, zaokrąglony. Konchy uszne nagie. Ogon nagi. Odzież z wierzchu czekoladowa, pod spodem ciała niebieskawo-śniada.

Długość ciała 3" 2"; ogona 1" 4".

Ojczyzną Japonia.

Sorex umbrinus (3). Cały ciemno-brunatny z połyskiem. Pyszczyk krótszy, ogon dłuższy niż w gatunku poprzedzającym.

Długość ciała 2" 4"; ogona 2".

Ojczyzną Japonia.

Sorex platycephalus (4). Pyszczyk długi, rozszerzony, spłaszczony. Czaszka płaska. Konchy uszne i oczy sierścią zakryte. Odzież bardzo gęsta, krótka, z wierzchu ciemno-śniada z błękitnym odcieniem, pod spodem ciemno-popielata.

Ojczyzną Japonia.

Sorex mariquensis (5). Z wierzchu brunatno-rudy, pod

(1) Syn. *Sorex pulchellus* Lichtenst. in Eversmanns Reise 1, p. 124. Darstell. neuer Säug. Tab. 40, fig. 2.

(2) Syn. *S. Dsi-Nezumi* Temminck Fauna japonica str. 26, tab. V, f. 3, i tab. IV, fig. CC.

(3) Syn. *S. umbrinus* Temm. Fauna japon. p. 27.

(4) Syn. *S. platycephalus* Temm. Fauna japonica p. 24, tab. V, f. 1, tab. V, fig. aa. *Crassopus platycephalus*.

(5) Syn. *Sorex mariquensis*, Smith, illustr. of South. African. Mammalia tab. 44, fig. 1.

spodem bladszy szaro pociągnięty; nasady włosów szarawo-czarne. Ogon walcowaty, przy nasadzie zgrubiały, ku końcowi szczuplejszy. Konchy uchowe półkoliste, prawie nagie. Sierć twarda.

Długość ciała 3" 4"; ogona 1" 10".

Ojczyzną Afryka południowa.

Sorex poensis (1). Ciemno-śniady, pod spodem popielaty. Nogi czarniawe. Konchy uchowe małe, wyraźne. Ogon od ciała krótszy, siercią ciemną, pochyłą porosły, gdzieniegdzie dłuższymi włosami posiany.

Długość ciała 3" 3"; ogona 1" 10".

Mieszka na wyspie Fernando Po.

Sorex infumatus (2). Z wierzchu rudawo-śniady, pod spodem szary. Konchy uchowe dość obszerne. Ogon cienki, czworoboczny, od połowy ciała dłuższy.

Długość 3" 1"; ogona 1" 9".

Mieszka na przylądku Dobrej Nadziei.

Sorex francicus (3). Konchy uchowe wielkie. Odzież posiwiało-śniada. Ogon rudy.

Długość ciała 3" 8"; ogona 1" 9".

Ojczyzną wyspa Francuzka.

Sorex viarius (4). Z wierzchu rudawo-szary, pod spodem szary. Konchy uchowe dość obszerne, widoczne. Ogon długi, nieco spłaszczony, twardejmi wstecznymi włosami porosły.

Długość ciała 3"; ogona 2".

Ojczyzną Senegambia.

Sorex tenuis (5). Wierzch ciała kasztanowato, spód popielato-śniady. Ogon okrągławy, rzadkimi, ciemnymi włosami

(1) Syn. *Sorex (Crocidura) poensis*, Fraser, Proceed.

(2) Syn. *Sorex infumatus*, Wagner, Schreb., Suppl. Vol. II.

(3) Syn. *S. capensis*, Belang. Voy.

(4) Syn. *S. viarius*, Belang. Voy. p. 127.

(5) Salom. Müller., Säugth. von dem indischen Archipel.

mi porosły. Pysk bardzo szczupły. Konchy uchowe z pod odzieży widoczne.

Ojczyzną wyspa Timor.

Sorex platyrhynchus (1). Z wierzchu ciemno-rudawy, pod spodem myszaty. Ogon pęczkiem białych włosów zakończony. Członki białe. Pyszczyk spłaszczony.

Długość ciała $2\frac{1}{3}$ "; ogona $1\frac{1}{3}$ ".

Ojczyzną Ameryka północna.

Sorex Antinorii (2). Żółtawo-cielisty. Oczy w tył usunięte. Konchy uchowe widoczne. Ogon czworoboczny, znacznie od ciała dłuższy.

Długość ciała $1'' 11''$; ogona $2''$.

Mieszka we Włoszech.

Sorex Hedenborgii. Zupełnie czarny.

Długość ciała $3\frac{1}{2}$ "; ogona $1\frac{1}{2}$ ".

Zwierzątko to wyobrażone mamy na 159 Tablicy B. u Wagnera, w Dodatkach do Historii Naturalnej Zwierząt Śsących Schrebera, bez dołączenia tekstu.

— 18 • 21 —

R O D Z A J VI. (70).

Solenodon, MYSZORYJKA. *n.*

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, dwa środkowe w górze wielkie, czworoboczne, łukowate, na końcach zaostrome; dolne środkowe małe; drugi wielki, stożkowaty, ze strony wewnętrznej głęboko wykrojony; trzeci krótki, stożkowaty. Trzonowych fałszywych wszędzie po 3, trzonowych prawdziwych w górze i w dole po 4. Pysk szczupły, ryjkowaty, *Nogi* następne, pięcio-palcowe, z palcami wolnymi; pazury szponiaste, przednie dłuższe. Ogon długi, nagi.

W Rodzaju tym jeden tylko znany gatunek.

(1) Silliman. American. Journ. October 1842, p. 346.

(2) Syn. *Sorex Antinorii*, Bonap. faun. ital. fasc. 29.

550. *Solenodon paradoxus* (1), MYSZORYJKA WIELKA.

Z wierzchu czarniawo-brunatna. Spód ciała, nogi, boki głowy i szyja jasno-żółtawo-brunatne. Ogon luskowaty, popielaty, na końcu białawy.

Długość ciała 11"; ogona 9".

Ojczyzną wyspa St. Domingo.

R O D Z A J VII. (71).

Macroscelides (2), DLUGOSZKA. n.

Zębów przednich $\frac{6}{6}$; trzonowych fałszywych $\frac{3-4}{4}$, prawdziwych $\frac{4-4}{3}$, ogółem zębów 40. Nos w ryjek bardzo szczupły znacznie przedłużony. Konchy uszowe wielkie, obszerne. Ogon bardzo długi, włosisty. Członki tylne od przednich znacznie dłuższe; przednie niezbyt krótkie. Nogi pięcio-palcowe z palcami wolnemi. Pazury szponiaste. Ciało krótkie i krępe. Oczy wielkie, naprzód posunięte. Rzęsówki długie.

Wszystkie tego rodzaju gatunki mieszkają w Afryce. Znamy ich dotąd 8.

551. *Macroscelides typicus* (3), DLUGOSZKA WŁASCIWA. 1

Głowa, grzbiet i boki blado-żółtawo-brunatne. Odzież grzbietu zrzadka z brunatno-rudawą siercią pomieszana. Spód biały z żółtym odcieniem. Konchy uszowe szerokie, zaokrąglone, z przodu białemi włosami obrosłe. Od nasady ryjka aż do czoła rudawo-brunatna pręga.

Długość całkowita $9\frac{1}{2}$ "; ogona 4" 6"; nóg tylnych 3" 3".

Mieszka na przyłądku Dobrej Nadziei.

(1) Syn. *Solenodon paradoxus*, Brandt. Mém. de l'Acad. de Petersb. IV. Ser. Tom 2, Tab. 1 i 2. — Schlitzrüssler, niem.

(2) Syn. *Macroscelides*, Smith Eumeres. Geoff. Rhinomys, Licht. Röhr-rüssler, n.

(3) Syn. *Macr. typicus*, Smiths Zool. journ. IV. Illustr. of the Zool. of south Africa, n. VI. Mamm. 10. Rhinomys jaculus, Licht. Darst. seltner Thiere T. 38. Abhandl. der Berl. Acad. 1832.

552. *Macroscelides* (1) *rupestris*, DŁUGOSZKA SKALNA . . 2

Głowa, grzbiet i boki ciała blado-płowe z czarną siercią pomieszane. Spód ciała biały gliniasto-żółto pociągnięty. Ogon żółtawo-brunatny z kitą czarną. Nogi płowo-białe. Warga górna i obwódka oczna białe. Potylicy i cętka za uszami zielonawo-płowe: ryjek płowo-biały, z wierzchu przy nasadzie podłużną, czarną prążką naznaczony. Oczy prawie czarne. Konchy uchove prosto stojące, jajowato zaostrome.

Długość ciała 6"; ogona $4\frac{1}{2}$ —5".

Mieszka na przylądku Dobrzej Nadziei, w okolicach skalistych.

553. *Macroscelides* *Intufi* (2), DŁUGOSZKA INTUFA . . 3

Głowa, grzbiet i boki blado-glinoasto-żółte, z rzadką, czarną siercią pomieszane. Spód ciała biały z żółtym odcieniem. Ogon gliniasty z brunatną siercią pomieszany. Nogi płowo-białe. Oczy prawie czarne. Konchy uchove prawie jajowato zaostrome; obwódka oczna biała.

Długość ciała $5\frac{1}{2}$ "; ogona 4".

Ojczyzną południowa Afryka.

554. *Macroscelides* *Eduardii* (3), DŁUGOSZKA WĄZKO-UCHA . . 4

Głowa z wierzchu i grzbiet żółto-brunatne; obficie z czarno-brunatną siercią pomieszane. Boki głowy i ciała popielate. Spód brudno-biały. Nogi płowo-białe. Ogon żółto-brunatny czarno upstrzony. Obwódki oczne i wargi białe. Konchy uchove długie, zwężone; cętka przy nasadzie ucha zewnątrz płowa.

Długość ciała 6"; ogona 5".

Ojczyzną przylądek Dobrzej Nadziei.

(1) Syn. *M. rupestris*, Smith. Proceed. 1830, p. 11.—Illustr. of South Africa. Mammal. pl. 11.

(2) Syn. *M. Intufi*, Smith. Zool. of South. Africa. Mamm. pl. 12. Schinz Synop. 1, p. 284.

(3) Syn. *Macr. Eduardii*, Smith. Zool. of South. Africa Mamm. T. XIV. Schinz Synop. 1, 285.

555. *Macroscelides brevirostris* (1), DŁUGOSZKA KRÓTKO-PYSKA 5

Głowa z wierzchu i grzbiet mają barwę pośrednią, między czerwonawo-pomarańczową i żółto-brunatną z czarną siercią pomieszana. Boki głowy i ciała blado-brudno-żółte. Warga górna, obwódki oczne i dolne części ciała białe. Ryjek krótki, płowo-biały przy nasadzie z poprzeczną, czarniawo-brunatną prążką. Oczy prawie czarne. Konchy uchove długie.

Długość ciała $4\frac{1}{2}$ "; ogona $3\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w południowej Afryce.

556. *Macroscelides Alexandri* (2), DŁUGOSZKA ALEKSANDRA. 6

Konchy uchove wielkie, eliptyczne, rudawe. Odzież miękka, długa, złożona z włosów przy nasadzie ciemno-lupkowato-czarnych, na końcach ceglasto-czerwonych. Spód ciała biały. Nogi białe. Ogon długi, włosisty, na końcu bardzo szczupły,

Długość ciała $5\frac{3}{4}$ "; ogona $4\frac{3}{4}$ ".

Mieszka w zachodniej Afryce, około Damara.

557. *Macroscelides melanotis* (3), DŁUGOSZKA CZARNOPYSKA. 7

Głowa wielka. Konchy uchove czarniawo-śniade. Wargi dolne rdzawo-czerwone. Wierzch ciała blado-kasztanowato-rudy. Piersi i brzuch śniado-białawe. Sierć przy nasadzie popielata. Nogi blado-śniade.

Długość ciała 6"; ogona?

Mieszka w zachodniej Afryce.

558. *Macroscelides Rozeti* (4), DŁUGOSZKA ROZETA . . . 8

Z wierzchu żółtawo-brunatna, na grzbiecie czarno-nakrapiana. Konchy uchove jajowo-zaokrąglone, czarniawe, białawymi włosami porośłe. Ogon łuskowaty, gęsto-włosy,

(1) Syn. *Maer. brachyrhynchus*, Smith. Zool. Mamm. XIII.

(2) Syn. *Macrosc. Alexandri* Proceed. 1838, p. 5.

(3) Syn. Proceed. 1838, p. 5.

(4) Syn. *M. Rozeti*, Duvern. Mém. de Strasb. 1, 2.—Wagner Reise nach Algier, T. 1.

czarny; w dolnej szczęce zęby przednie rozdzielone. Wąsy po większej części czarne. Spód ciała biały.

Długość ciała 3" 11"; ogona 4" 2".

Ojczyzną Algierja, Maurytania, około Oranu.

14. *Myogalina*, CHOCHŁY.

Palce u nóg błoną zrosłe.

RODZAJ VIII. (72).

Myogalea (1), CHOCHOL.

Zębów przednich $\frac{2}{4}$; górne bardzo silne, trójboczne, zastrzone; dolne długie, wąskie; dwa średnie mniejsze; trzonowych fałszywych wszędzie po $\frac{6}{6}$, prawdziwych $\frac{4}{3}$; ogółem 44 zęby. Pyszczyk ryjkowato przedłużony, chrząstkowy, ruchomy; nozdrza końcowe. Oczy małe. Konchy uchove niewidoczne. Odzież na ciele długa. Nogi pięcio-palcowe, nastopne, z palcami błoną spiętymi; palce nóg tylnych zewnątrz rzęsowate. Podeszwy obnażone, stwardniałe; pazury szponiaste. Ogon z boków ściśniony, ostry. Chochły kopią nory nad brzegami wód i w nich przemieszczują. Pływać i nurzać się mogą wybornie. Mocno piźmem wonieją. Pokarmem ich są owady i pijawki.

G a t u n k i.

559. *Myogalea moscovitica* (2), CHOCHOL DEMARA . 1

Ogon od ciała krótszy, łuskowaty, prawie nagi, przy na-

(1) Syn. *Mygale* Cuv. Desman. *Güldenst. Sorex. Pall. Galomys. Wagl. Выхохуль, ross. Bisamrüssler, niem.*

(2) Syn. *Sorex moschatus* Linn. *Pall. Schreb. t. 159. Mygale moscovitica, Desm. Mamm. Myogale moschata Brandt. Nova acta Nat. Cur. Vol. XVIII. Tab. 10. Keiserl. und Blas. Wirbelth. Schinz Wirbelt. Fisch. Synop. 250.*

sadzie ściśniony, pośrodku walcowaty i nabrzmiący, na końcu pobocznie bardzo spłaszczony, z brzegami ostremi. Odzież z wierzchu ciała śniada, pod spodem siwa.

Długość ciała 8" 7"; ogona 7".

Zwierzątko w południowej i północnej Rosyi bardzo pospolite; mieszka nad brzegami rzek i jezior.

560. *Myogalea pyrenaica* (1), CHOCHOŁ PIRENEJSKI . . 2

Ogon równy ciału wraz z głową, bardziej walcowaty niż spłaszczony, łuską i twardemi, rzadkimi, leżącemi włosami porosły. Odzież z długiej, twardej sierci i miękkich włosów złożona; części górne żelazisto-siwe z rudawym odcieniem, spodnie srebrzysto-popielate. Ogon rudawo-szary.

Długość ciała 4½"; ogona 4½",

Mieszka nad brzegami wód, w dolinach gór Pirenejskich.

FAMILIA III.

Erinaceidae, Kolczate.

Członki wszystkie pochodne. Odzież kolczata. Należące do tej Familii Zwierzęta, wszystkie są małego wzrostu; mają kształty grube i chód powolny. Główny ich pokarm stanowią owady; jedzą wszakże owoce, a nawet i mięsem nie pogardzają. We dnie kryją się między stosami kamieni i pod korzeniami starych drzew, w nocy tylko na żer wychodzą. Gatunki krajów północnych przepędzają zimę we śnie letargicznym.

(1) Syn. *M. pyrenaica*, Fisch. Synop. Myg. *pyrenaica*, Desm. Geoff. Ann. du Mus. XVII, p. 193, Tab. 4, fig. 1—4. Mém. du mus. 1, tab. 15, fig. 1—2. *Galomys pyrenaica*, Wagl. Isis 1832, p. 1218. *Biber-spitzmaus*. Schinz Faun. 1, p. 26. Keiserl. und Blas. 1, p. 59.

15. Erinaceina, JEŻE.

Grzbiet kolcami lub twardą szczecinią pokryty. Ogon krótki albo żaden.

R O D Z A J I. (73).

Erinaceus (1), JEŻ. (Rz.)

Zębów ogółem od 32 do 40. Ciało kolcami lub twardą szczecinią pokryte. *Konchy uchowe* małe. *Ogon* krótki lub żaden. *Nogi* pięcio-palcowe. *Pysk* (prócz jednego gatunku) przedłużony.

Do Rodzaju *Jeża* liczymy następujące Podrodzaje:

PODRÓDZAJ 1. Erinaceus, JEŻ WŁAŚCIWY.

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, dwa średnie dłuższe. *Kły* wątpliwe od przednich krótsze $\frac{2}{2}$; *trzonowych* trących, kołczatych $\frac{5-5}{4-4}$. *Pysk* przedłużony; nos wydatny. *Konchy uchowe* zaokrągłone, małe. *Ciało* z wierzchu kolcami, zresztą siercią pokryte. *Cyc* piersiowych 6; brzuchowych 4. *Ogon* bardzo krótki.

Zwierzęta nocne; żyją w norach podziemnych lub wydrążeniach drzew spróchniałych. Karmią się szczególnie owadami i ich poczwarkami; jedzą także ślimaki, jaja ptasie i owoce, a według Pallasa, kantarydy nawet bez uszkodzenia pożerać mogą. Paszą się na wiosnę.

G a t u n k i.

561. *Erinaceus europaeus* (2), JEŻ EUROPEJSKI . . . 1

Konchy uchowe mierne, okrągławe. *Palce* i *pazury* silne. Grzbiet kolcami białawymi, śniado-pręgowanymi porosły. *Ogon* nagi, czarniawy, w kolcach ukryty. Na reszcie ciała sierć żółtawa.

(1) Syn. *Erinaceus*, Linn. *Ericulus*, I. Geoff. *Centetes* Illig.

(2) Syn. *E. europaeus*, Linn. обыкновенный Ежъ, ross. *Herisson ordinaire*, Buff.

P. Lesson w Katalogu Zwierząt Ssących (Nouv. Tabl.) podaje trzy następne odmiany tego gatunku:

- a) *Erinaceus sibiricus* (Seba thes. 1, tab. 49, fig. 4 i 5), mało znajoma. Według Pallasza (Zoogr. 1, p. 138, nota), od typu gatunkowego nie różni się.
- b) *Erinaceus caninus* (Mém. p. servir à l'hist nat. des an. Coll. de l'Acad. des sc. de Paris, T. III, 2 par., pl. 4). Bardzo rzadka z pyszczkiem zgrubiałym, z ogonem szczupłym i nieco dłuższym; ciemno-rudą, twardą szczecinią porosłym. Grzbiet mniej kolczaty.
- c) *Erinaceus suillus*. Dość pospolita; z pyszczkiem ryjkowato-przedłużonym..

Zwyczajna długość Jeża Europejskiego wynosi 10"; ogona 1".

Jeże Europejskie są zwierzątka łagodne i bojaźliwe, od nieprzyjaciół nawet napaści zębami się nie bronią, lecz w kłęb zwinięte kolcami się zasłaniają. Samice na początku lata rodzą od 3 do 5 młodych, które zaraz po urodzeniu zupełnie są białe, a na skórze ich widać ślady mających później wyrosnąć kolców. Samce w porze miłośnej wydają nieprzyjemną, piżmowój podobną wonię.

Ojczyzną cała Europa aż do gór Uralskich. W Litwie, na Podolu i Wołyniu pospolity.

562. *Erinaceus concolor* (1), JEŻ JEDNOKOLOROWY . . . 2

Ciemno-śniady, kolce kruche; przy nasadzie żółtawo, ku końcowi ciemno-śniade, na samych wierzchołkach blado-czerwono-brunatne, na czole i pod oczami nawet zarastają. Konchy uchowe małe, zaokrąglone. Pyszczyk dość krótki. Na czole i przed uszami cętką białą. Piersi brudno-białe. Odzież pod spodem czarniawo-śniada; na barkach z długimi, białymi włosami gdzieniegdzie pomieszana. Nogi tylne dłuższe niż u Jeża Europejskiego.

Długość ciała 9½".

Mieszka w Trebizondzie.

(1) Syn. *E. concolor*, Martin Proceed. V, p. 102.

563. *Erinaceus frontalis* (1), JEŻ BIAŁOCZOLY . . . 3

Kolce trójkolorowe; przy nasadzie i ku końcowi białe, pośrodku purpurowo-brunatno-paskowane, na samych zaś wierzchołkach białawe. Głowa, boki szyi i ciała brunatno-czarne, szaremi włosami zrzadka posiane; na czole prążka biała. Konchy uchowe podłużne, krótko-włose. Ogon szczupły. Nos długi.

Długość ciała $7\frac{1}{2}$ "; ogona $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w południowej Afryce, w prowincyi Lataku.

564. *Erinaceus hypomelas* (2), JEŻ CZARNOBRZUCHY . . . 4

Konchy uchowe bardzo długie. Pysk, podgarle, środek piersi i końce nóg przednich białawe. Konchy uchowe, podbrodek i pręga u spodu uszu białe. Kolce przy nasadzie czarniawe, pośrodku brudno-białe. Spód ciała, ogon, końce kolców i nogi czarne.

Ojczyzną Turkomania.

565. *Erinaceus albiventris* (3), JEŻ BIAŁOBRZUCHY . . . 5

Konchy uchowe mierne. Nogi wysmukłe. Cały spód ciała i boki białą siercią porośłe. Kolce białe i brunatno-obraczkowane. Ogon bardzo krótki. Pazury białawe.

Długość $5''$ $7'''$.

Miejsce mieszkania niewiadome.

566. *Erinaceus Pruneri* (4), JEŻ PRUNERA . . . 6

Konchy uchowe mierne. Nogi długie, szczupłe. Cały spód ciała brudno-białą szczecią pokryty. Kolce krótkie, białe i czarno-obraczkowane. U nóg tylnych ma tylko 4 palce.

Długość ciała $7\frac{1}{2}$ ".

Ojczyzną Egipt.

567. *Erinaceus auritus* (5), JEŻ DŁUGOUCHY . . . 7

(1) Syn. *E. frontalis* Bennet, Proceed. 1832. Smith. illustr. Mamm. pl. 111.

(2) Syn. *E. hypomelas*, Bull. de l'Acad. de St. Petersb. 1, p. 32.

(3) Syn. *E. albiventris*, Wagner, Schreb. Suppl. T. 11, p. 22.

(4) Syn. *E. Pruneri*, Wag. Schreb. Suppl. 11, *E. Heterodaetylus*, Sundewall.

(5) Syn. *E. auritus*, Pall. nov. Com. Acad. Petropol. XIV. Zoogr. 1, 138.—Schreb. Tab. 163. Lichtenens. in Ewersm. Reise, p. 124.

Konchy uchowe wielkie, jajowate, od głowy o trzecią część mniejsze. Pysk krótki. Kolce mierne, śniado-purpurowo i białawo-obraczkowane. Cały spód ciała i boki siercią miękką, białą lub brunatną pokryte.

Długość ciała 6" 9"; uszu 1" 4"; ogona 13".

Mieszka w południowej Rosyi, Syberyi, Tartaryi wielkiej, nad morzem Kaspijskiem.

568. *Erinaceus brachydactylus* (1), JEŻ KRÓTKOPALCY . 8

Kolce podłużnie, drobno-brózdowane, żółto i białobraczkowane, krótkie; między uszami zarastające. Konchy uchowe nieco większe niż u *Jeża Europejskiego*; zewnątrz prawie nagie, wewnątrz szczególnie po brzegach, gęstemi włosami porośłe. Odzież miękka. Palce i pazury krótkie. Pysk brunatny; podbródek biały; podgarle szarawe, podbrzusze, kuper, ogon i nogi śniade.

Długość ciała 7" 4"; ogona 8".

Ojczyzną Egipt.

569. *Erinaceus libycus* (2), JEŻ LIBIJSKI 9

Od *Jeżów Europejskiego* i *długouchego* mniejszy, z wierzchu czarniawo-śniady. Kolce czarne, śniado i żółto upstrzone, ku końcowi żółtawe. Spód ciała żółtawy, tył białawy, przód rudawy; cała głowa śniada. Pazury słabe, śniade. Konchy uchowe mniejsze i węższe niż u *Jeża długouchego*. Nos nieco wydatny. Oczy między sobą i od końca pyska w równej odległości. Głowa krótka. Kolce długie ua 8 linij. Ogon półcałowy.

Mieszka w pustyni Libijskiej, niedaleko Alexandryi.

570. *Erinaceus algirus* (3), JEŻ ALGIERSKI 10

Kolce takiego kształtu jak u *Jeża Europejskiego*; na koń-

(1) Syn. *E. auritus*, Geoff. descr. d'Egypt. Mamm. tab. 5, fig. 3. *E. Aegyptius*, Less. Nouv. tab. p. 94. n. 767. *E. Aethiopicus*, Ehrenb. Symb. phys. — Wagner, Schreb. Suppl. Vol. 11, p. 25.

(2) Syn. *E. libycus*, Ehrenb. Symb. phys. dec. 11. Wagner, Schreb. Suppl. Vol. 11.

(3) Syn. *E. algirus*, Lerboullet, Mém. de Strasb. Vol. 111, p. 4.

cach i przy nasadach białe, pośrodku zaś z czarną obrączką; kolce białe dłuższe są niż w gatunku Europejskim; same zaś wierzchołki jasno-szare. Odzież na bokach i pod spodem ciała, na czole i policzkach bardzo miękka, gęsta i delikatna, szczególniej odróżnia ten gatunek od innych współrodzajowych. Podgarle, boki szyi i brzuch białe; podbrzusze, okolica przyogonowa i poboczna pręga aż do uszu ciągnąca się, ciemnoszarawo-czarne; takież barwy członki przednie. Rzęsówki szare. Konchy uchowe nieco łuskowate. Palce i pazury mierne.

Długość ciała 6"; ogona 9".

Ojczyzną Algier.

571. *Erinaceus spatangus* (1), JEŻ OZDOBNY 11

Ciało podłużne, jajowate. Głowa z przodu przedłużona. Kolce równoległymi szeregami ustawione, u dołu białe, w górze błękitnawo-czarne, po obu stronach ku końcowi żółtawo obrączkowane. Głowa, spód ciała i członki śniade. Konchy uchowe i podbrodek białe.

Długość ciała 3" 4"; ogona 4".

Mieszka w górach Himalajskich.

572. *Erinaceus Grayi* (2), JEŻ GRAJA 12

Kształt ciała szeroko-owalny, do kulistego zbliżony. Kolce w $\frac{5}{8}$ swojej długości żółtawo-białe, dalej czarno-obrączkowane; same wierzchołki żółtawe. Głowa w górze brunatna z niewielką białymi włosami pomieszana; na uszach sierć krótka, biała. Podbrodek i dolna szczęka białe; na podgardlu cętka brunatna. Boki brzucha blado-brunatne. Konchy uchowe więcej zaostrome niż w gatunku poprzedzającym. Rzęsówki nieco dłuższe. Młode miewają odzież ciemniejszą.

Długość 6"; ogona 7".

Mieszka w górach Himalajskich.

(1) Syn. *E. spatangus*, Bennet. Proceed. 1832, p. 123.

(2) Syn. *E. Grayi*, Bennet. Proceed. 1832, p. 124; *E. collaris*, Gray. Illustr. of Indian. Zool.

Gatunek wątpliwy.

Erinaceus platyotis (1), JEŻ SZEROKOUCHY.

Do Jeżów *Długouchego* i *Egipskiego* bardzo podobny; lecz od obu ma się różnić długością palców; od ostatniego zaś prócz tego i długością konch uchowych.

Mieszka w Egipcie.

PODRODZAJ 2. *Ericulus* (2), JEŻYK. (n.)

Zębów przednich $\frac{4}{3}$; Kłów $\frac{1}{1}=\frac{1}{1}$ wątpliwych i od zębów przednich krótszych. *Trzonowych* $\frac{6}{6}=\frac{6}{6}$, z nich pierwszy z każdej strony fałszywy; pozostałe trące, kolczate.

Głowa przedłużona; *pysk* ostry; nos wystający. *Ciało* z wierzchu kolcami, w reszcie siercią pokryte. *Nogi* pochodne, następne, krótkie, pięcio-palcowe, z palcami wolnymi; pazury szponiaste, silne. *Ogon* bardzo krótki.

573. *Ericulus nigrescens* (3), JEŻYK CZARNIAWY . . . 13

Widoma część kolców, czarna; nasady prawie całe białe; końce niektóre białawe lub czerwonawe. Części ciała bezbronne są brunatnawe. Wąsy płowe i śniade.

Mieszka w lasach. Biega i skacze dość zwinnie. Za zbliżeniem się nieprzyjaciela; najeżonemi kolcami szyi i dmuchaniem odstraszyć go usiłuje. Odkrył go P. Goudot na wyspie Madagaskar.

Gatunek wątpliwy.

Erinaceus spinosus (4), JEŻYK KOLCZATY.

Z wierzchu ciała kolce krótkie, kruche, białe, śniadopęgowane, włosami nieprzerosłe; na reszcie ciała sierć rzad-

(1) Sundewal in *Ventenscaps*, Acad. Handl. 1841.

(2) Syn. *Ericulus*, J. Geoff.

(3) Syn. *Ericulus nigrescens*, J. Geoff. Mag. Zool. tab. 3.

(4) Syn. *Centetes spinosus*, Desm. *Erinaceus setosus*, Schreb. Tab. 164. *Tendrac Buff.*

ka. Konchy uchove krótkie. Ogon bardzo krótki, kolcami pokryty. Pyszczek ostry.

Długość ciała 9—10".

Ojczyzną Madagaskar.

PODRODZAJ 3. *Centetes* (1), KRETOJEŻ. *Jar.*

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, dolne wypadające. Kłów $\frac{1-1}{1-1}$ bardzo długich i silnych. *Trzonowych* $\frac{6-6}{6-6}$, pierwszy z każdej strony fałszywy. *Pysk* przedłużony, ostry. *Członki* krótkie, nogi pięcio-palcowe; pazury długie, silne. *Ogon* żaden.

574. *Centetes setosus* (2), KRETOJEŻ TANREK . . . 14

Bezogonowy. Z wierzchu kolcami żółto i brunatno-obraczkowanymi, z siercią pomieszananymi porośły. Głowa bardzo długa; pysk ostry.

Długość 10—12".

Mieszka w Madagaskar i na wyspie Francuzkiěj.

575. *Centetes semispinosus* (3), KRETOJEŻ PRĘGOWANY . 15

Bezogonowy. Głowa długa; pysk bardzo długi. Oczy ku uszom usunięte. Ciało porośłe siercią, a gdzie indziej i kolcami, które na potylicy tworzą pewien rodzaj czuba. Grzbiet czarniawo-brunatny z trzema żółtawo-białymi pręgami, z których średnia od końca pyska do kupra się ciągnie, poboczne zaś poczynając się od uszu, nikną na bokach ciała. Nogi i spód żółtawo-białe.

Długość 4—5".

Ojczyzną Madagaskar.

(1) Syn. *Centetes*, Illig. *Tenrecus* Lacép. *Setifer*. G. Cuv. *Tenrec*, fr. *Borstenigel*, *Dornenthier*, niem.

(2) Syn. *Er. ecaudatus*, Schreb. *Tab.* 165. *Cent. setosus* Guerin *Mag. Zool.* 1839, p. 21, pl. 1, *Fisch. Synop.* p. 244. *Cent. ecaudatus*, *Tanrec Buff.*

(3) *Cent. semispinosus*, Cuv. *Reg. an.*, Desm.—*Setiger variegatus*, Geoff. *Fisch. Synop.* p. 245.

576. *Centetes armatus* (1), KRETJEŻ ZBROJNY . . . 16

Na potylicy, barkach i grzbiecie kolce tęgie, na tyle zaś grzbietu słabsze i giętkie; reszta ciała siercią pokryta. Odzież czarniawo-siwa, biało kropkowana.

Długość 7" 6".

Ojczyzną Madagaskar.

PODRODZAJ 4. **Echinogale** (2), BODIACZEK. n.

Zębów przednich $\frac{4}{4}$, z pomiędzy górnych dwa środkowe najdłuższe, odosóbnione, walcowate; dolne małe, środkowe zbliżone. Kłów $\frac{1-1}{1-1}$; trzonowych $\frac{5-5}{5-5}$, z obu stron pierwszy przodkowy fałszywy, pozostałe, wyjąwszy ostatnie w górze, trój-szczytowe, wąskie, poprzecznie przedłużone. Nogi pięcio-palcowe, pochodne; ksiuki od innych palców krótsze; pazury małe, ściśnione. Głowa w górze gęstemi kolcami okryta. Pysk przykrótki.

Jeden tylko w tym Podrodzaju liczymy gatunek.

577. *Echinogale Telfairii* (3), BODIACZEK SOKINAH . 17

Konchy uchowe mierne, nieco zaokrąglone; z obu stron sniądą siercią porośle. Policzki, wąsy i spód ciała brudno-białe; kolce przy nasadzie brunatnawo-białe, na końcach kasztanowate. Ogon ledwo widoczny.

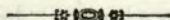
Długość całkowita 5" 2".

Mieszka w Madagaskar, gdzie go zowią *Sokinah*.

(1) Syn. *Centetes armatus*, Guerin. Mag. 1839, p. 18, tab. 2.

(2) Syn. *Echinogale*, Wagner, *Echinops*, Martin.

(3) Syn. *Echinops Telfairii*, Martin, *Proceed. VI. p. 17. Zool. trans. Vol. 11. Pars IV, p. 250. Sokinah*, pl. 46.

RZĘD IV.

FERAE (1), DRAPIEŻNE.

Zębów trzy gatunki w szeregu ciąglym ustanowionych; *trzonowe* trój-kształtne; przodkowe siekące, mięsożernych wszędzie tylko po jednym; tylne niekolczate, bez ostrych sęczków. *Kły* dwa potężne; *przednich* w każdej szczęce po sześć. *Cyce* liczne, brzuchowe; *członek samczy* w pochwie do brzucha przystającej ukryty. *Członki* wolne, wyraźne, pochodne.

Rząd ten obejmuje zwierzęta właściwie mięsożerne; niektóre z nich jednak nie samém tylko karmią się mięsem, a inne mogą poprzestawać na zupełnie roślinnych pokarmach; lecz wszystkie zagnalone głodem, pożerają słabsze od siebie gatunki.

Trzonowe ich zęby nie są stożkowate, jak u *Owadożernych* i wielu *Skrzydlatych*; lecz bywają mniej więcej zastrzone, podług tego jak samo zwierzę, używa pokarmów

(1) Ferae, Bonaparte.—Carnivora (plantigrada, Digitigrada). Cuv. i Desm. Falculata Illig. Ferae Fisch. (partim).

roślinnych, lub też wyłącznie mięsem się żywi. Kły, których jest cztery, są oddalone od innych zębów i służą do rozszarpywania żywej zdobyczy. Wszystkie mają po sześć zębów przednich.

Ponieważ przednie członki zwierząt tego rzędu, służą im tylko do przenoszenia się z miejsca na miejsce; nie mogą wykonywać takich poruszeń, jakie widzieliśmy w rzędach *Naczelných* i *Skrzydlatých*; przeto ich obojczyki, prócz jednego rodzaju *Chwytacza*, są tylko szczątkowe.

F A M I L I A I.

Cercoleptididae, Chwytnoogoniaste.

Cyce tylko dwie brzuchowe. *Język* bardzo długi, wysuwalny. *Ogon* chwytny, cały kosmaty.

16. Cercoleptidina, WIKŁAWCE.

Zębów 36, to jest: przednich po 6, kłów po 2, trzonowych po 10, (falszywych 4).

Łączą *Naczelne Owocożérne* z *Poziomemi*.

R O D Z A J I. (74),

Cercoleptes (1), CHWYTACZ. *Jar.* (WIKŁAWIEC, *Waga*)

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, kły silne, stożkowate, podłużnie brózdowane; trzonowych $\frac{5-5}{3-3}$, z pomiędzy przodkowych w gó-

- (1) *Cercoleptes*, Illig. et al. *Lemuris spec. Penn. et al. Viverrae spec. Pall. Gmel. Kinkajon La Cép. Potos. Cuv. et al. — Caudivolvulus Desm. et al. Цъпоховостка, ross.; Wickelbär, niem.; etym. $\mu\epsilon\rho\kappa\omicron\varsigma$, *ogon*, i $\lambda\eta\pi\tau\eta\varsigma$, *chwytający*.*

rze z obu stron po 2, w dole po 3 fałszywych; w górze trzeci, w dole czwarty, siekące; sęczkowatych trzy, z których dwa w górze, a jeden w dole.

Pysk krótki, zaostroszony; *ogon* długi, włosisty, chwytny. *Konchy uchowe* prawie jajowate; *nogi* pięcio-palcowe, poduszwy nagie; palce przy nasadach skórą połączone; pazury szponiaste. *Odzież* miękka i gęsta. *Cyce* dwie brzuchowe. *Obojczyki* zupełne.

578. *Cercoleptes caudivolvulus* (1), CHWYTACZ GUSZUMBI.

Odzież gęsta, miękka, z wierzchu rudawo-śniada; pod spodem płowo-żółtawa; części nagie, fioletowe. *Konchy uchowe* długie, zaokrąglone.

Wielkość kota, postać szczuplejsza i dłuższa. W stanie wolności żywi się miodem, jajami, młodem ptastwem i myszami; oswojony różne jada potrawy. Jest to zwierzątko zwinne, zgrabnie skacze po drzewach, w cieniu których upały dzień przepędza, w nocy zaś na zér wychodzi. Ojczyzną jego jest Brazylia, Gujana i Meksyk. Mieszkańcy nowój Grenady, według świadectwa Humboldta, *Guschumbi* je zowią.

Cercoleptes brachootus, w opisach Zwierząt Ssących P. Schinza (Synop. T. 1. str. 311), jako osobny gatunek podany, za odmianę tylko powyższego uważać należy. Sierć jego jest miękka, żółtawo-szara lub falisto-brunatna, na głowie i grzbiecie ciemniejsza; *konchy uchowe* szerokie i krótkie. Ojczyzną Brazylia i Gujana (Martin. Proceed. IV, str. 83).

- (1) *Lemur flavus*, Schreb. Säug.; *Viverra caudivolvula*, Pall. Gmel. Syst. nat.; *Lemur bicolor*, Müller, Schaw, Herm. *Lemur flavus*, Erxleb. Mamm. Kinkajou Buff. t. 111, str. 252, pl. 50, et pl. col. n. 303 (zła figura). *Le potot* Buff. pl. 51 et pl. col. 304 (mierna). *Potos caudivolvulus*, Geoff. *Cercolept. caudivolvulus*, Illig. prod. (1811) p. 127. *Ursus caudivolvulus*, G. Cuv. *Poto* Wosmair; *Potos caudivolvulus*, Desm. Nouv. Dict. Fred. Cuv. Mammifères (figura bardzo dobra, Wernera). Less. Man. str. 140, n. 370. Less. Mastol. p. 273. Less. Compl. t. 1, str. 375, tab. 13 (figura dobra). *Cer. caudivolvulus*, Fischer Syn. str. 150. *Potos caudivolvulus*, Griff. au Kingd. t. V, str. 328.

FAMILIA II.

Ursidae, Niedźwiedziaste.

Zęby mięsożerne i po za niemi ustawione trzonowe sęczkowate, trące. Nogi pięcio-palcowe z palcami wolnemi, nastopne, silnemi pazurami uzbrojone.

Zwierzęta nocne, wielkiego lub miernego wzrostu. Ciało ich krępe, członki zgrubiałe, poruszenia powolne. Niektóre zimowemu uspieniu podlegają. Karmią się mięsem i roślinami.

RODZAJ II. (75).

Ursus (1), NIEDŹWIEDŹ.

Zębów przednich $\frac{5}{5}$; kłów $\frac{1}{1}$; trzonowych $\frac{5}{5}$, $\frac{5}{5}$, $\frac{5}{5}$, lub $\frac{5}{5}$. Pysk mniej więcej przedłużony. Język gładki. Konchy uchowe mierne. Ciało ogрубne. Odzież kudłata. Nogi nastopne pięcio-palcowe. Podeszwy nagie. Pazury szponiaste, ostre. Ogon krótki lub mierny, niekiedy przy odchodku tuszczowa torebka. Cyc 6.

Rodzaj ten podzielić można na następujące Podrodzaje.

17. Ursina, NIEDŹWIEDZIE.

Zęby przednie szczęki dolnej w jednej linii ustawione.

PODRODZAJ 1. Ursus, NIEDŹWIEDŹ WŁAŚCIWY.

Zębów przednich $\frac{5}{5}$, z pomiędzy górnych zewnętrzne silniejsze i więcej zaostrzone, dolne zewnętrzne szerokie, zaostrzone, przy nasadzie zewnątrz mają poboczną klapkę. Kły

(1) *Ursus* Linn. et al. *Melursus* Meyer. *Prochilus* Illig. *Chondrorhynchus* G. Fisch. *Thalaretos* Gray. *Helaretos* Horsf. *Amphiaretos* de Blainv.; Медведь, ross.

$\frac{2}{1} = \frac{1}{1}$ od przednich nierównie dłuższe, stożkowate; *trzonowych* $\frac{2}{1}$, z tych przodkowe w górze 3, w dole 4 fałszywe, małe, wypadające; czwarty w górze i piąty w dole trójkątne, mięsożerne; kątny dwa największe prawie czworo-kątne, sęczkowate. Zębów ogółem 42.

Pysk mniej więcej przedłużony, ruchomy. *Nos* wystający z końcem szerokim i przytępionym. *Język* gładki, *Konchy uchowe* mierne, okrągławe. *Ciało* grube, kudłate, futro z siercią dłuższą pomieszane. *Nogi* pochodne, pięcio-palcowe, z palcami wolnymi. *Podeszwy* nagie, stwardziane. *Pazury* szponiaste, ostre. *Cyce* piersiowe 2, brzuchowych 4. *Ogon* bardzo krótki.

Niedźwiedzie właściwe zamieszkują kraje zimne i umiarkowane, lub też okolice góryste krajów ciepłych. Większą część zimy we śnie są pogrążone. Lubią miejsca puste i samotne gęstymi zarosłe lasami. Są to zwierzęta silne, drapieżne, lecz nadzwyczaj ostrożne. Skóry większej liczby gatunków, pięknych dostarczają futer.

G a t u n k i.

579. *Ursus arctos* (1), NIEDŹWIEDŹ POSPOLITY . . . 1

Czoło nad oczami wklęsłe, pysk nagle zeszczuplony. Stopy nóg przednich mierne. Zwyczajna barwa Niedźwiedzia pospolitego jest brunatna w rozmaitych jej odcieniach, aż do czarnego dochodząc koloru. Odmiany białe nader są rzadkie.

Niedźwiedź ten mieszka w całej Europie, w Syberyi i północnej Ameryce, w zimnych i umiarkowanych prowincjach Rosyji, tudzież w Litwie nie jest rzadki; zamieszkuje wiel-

(1) Desm. Mamm. p. 163, 254. Enc. meth. t. 35. fig. 1. Nouv. Diet. XXIV. p. 250. 1.—Linn. Syst. nat. ed. 12, 1. p. 69. Ed. Gmel. 1. p. 100. 1. Fau. Suec 2. p. 7. 19.—Müll. Zool. Dan. prodr. p. 3, 16. Erxleb. Syst. p. 156.—Schreb. Säugth. p. 502. t. 139, 140. Zimmern. Geogr. Gesch. 1. p. 209. i 11. p. 214, 166. Blumenb. Abbild. t. 32. Fred. Cuv. Diet. de Sc. Nat. XXXVII. p. 54. Isid. Geoff. Diet. Class. XII. p. 525. Briss. Reg. An. p. 258. Ours brun. des Alpes. Buff. Hist. Jundz. Zool. 1. str. 127.

kie błotniste lasy, żyje samotnie, prócz pory parzenia się, którą jedni w Lipcu, inni zaś we Wrześniu oznaczają. Samica po 100 dniach ciąży, rodzi od 1—6 ślepych niedźwiedziąt. Niedźwiedź karmi się zarówno mięsem, jako też, korzeniami roślin; miód pszczoł leśnych i mrówki chciwie pożera, dzikie też Żwierzęta niekiedy napastuje i na grzbiet im skacząc, zabija.— Człowieka boi się i nie napada nań chyba głodem zmuszony, rozdrażniony straszny jest; nieprzyjaciela rozpostartemi łapami zdusić i pazurami rozedrzeć usiłuje; zębów zaś w walce rzadko używa. Biega powoli, na drzewa zrzęcznie wchodzi. Głos jego zwykły, jest mocne mruczenie, w gniewie zaś lub strachu, przeraźliwie ryczy.— W jesieni bardzo tyje, znaczną część zimy we śnie letargicznym przepędza; przebudziwszy się na wiosnę, szuka mrówek i korzeni roślin, które mu zamulony żołądek rozwalniają.— Mięso młodych, szczególnież zaś łapy, smaczne są i do wymyślnych potraw liczone.— Wiek niedźwiedzia dochodzi do lat 50.

Długość ciała 5½' Waga od 300—400 funtów.— Myśliwi dwie odróżniają odmiany Niedźwiedzia pospolitego; jeden bywa większy kasztanowaty, drugi mniejszy czarny, *Mrównikiem* (1) lub *Bartnikiem* zwany. Naturaliści liczą w tym gatunku odmiany następujące:

(1) Pallas w Zoografii (T. 1. str. 69.) powiada, że Rosyjanie rozróżniają Niedźwiedzi pospolitych na *Mrówniki* (Муравейники, Formicarii) i *Ścierwniki* (Смервеники, Cadaverivori); lecz bez wszelkiej stałej do tego zasady; Niedźwiedzie te bowiem różnią się od siebie siercią czarniejszą, lub też więcej śniado czerwonawą, są mniej lub więcej złośliwe i drapieżne, podług por roku, wieku i obfitości lub braku pożywienia. Ewersmann (Mittheilüb. einige neue, und einige wenig bekante Thiere Tab. 1. fig. 1.) opisał dwa oddzielne gatunki niedźwiedzi wschodniej Syberyi, które podług P. Schinza znajdują się także w Szwajcaryi. Jeden z nich *Ursus cadaverinus*. Ewers. ma czoło nad oczami wklęsłe, pysk krótki nagle zeszczupiony. Odzież śniadą, barki i szyję bledszą, nogi czarne. Młode, są brunatne i mają białą na szyi przepaskę, która z wiekiem staje się szerszą i stopniowo rudzieje, (Żwierzę w takim ubarwieniu uważane, zdaje się być niżej wymienioną Odmianą *Urs. Collaris*). Drugi *Ursus formicarius* Ewersm, (*Urs. longirostris* Schinz) ma czoło

- a) *Ursus pyrenaicus*. Odzież żółtawa; sierć na końcach żółta, zresztą śniada; głowa ciemno-żółtawa; nogi czarne.

(L'Ours des Asturiens, Fred. Cuv. Mammif. T. IV.)

Długość ciała 3' 4".

- b) *Ursus collaris*. Śniady; członki czarne, na barkach smuga biała.

(L'Ours de Sibérie, Fr. Cuv. Mammif. T. IV.)

- c) *Ursus norvegicus*. Cały ziemisto-czarny, bez białej obroży.

(L'Ours de Norveg. Fr. Cuv. mammif. T. 1.)

- d) *Ursus albus*. Cały biały.

- e) *Ursus niger*. Czolo spłaszczone, lub poprzecznie wklęsłe; odzież śniado-czarniawa; wierzch pyska czerwona-wo-śniady.

- f). *Ursus falciger*. (Reichenbach) Z pazurami długimi, szponiastemi.

580. *Ursus Isabellinus* (1), NIEDŹWIEDŹ IZABELLOWY . 2

Żółtawo-biały lub brudno-łłow y z połyskiem izabellowym; włosy na szyi i grzbiecie długie, miękkie, kędzierzawe, na bokach kruche przystające; pazury krótkie, proste, tępe.

Długość ciała 3' 10", ogona 1".

Mieszka w górach Himalajskich.

581. *Ursus Ferox* (2), NIEDŹWIEDŹ SROGI . . . 3

Odzież z długiej zbitłej sierci złożona, szczególnież około szyi i zatyłku siwa w śniadą i białą barwę wpadająca. Kon-

plaskie, pysk zwolna przedłużony. Odzież żółtawo-śniadą z żółtymi końcami sierci. Nogi czarne. Młode nie miewają na szyi białej przepaski. Czyli znajdujące się w lasach Litewskich większe i mniejsze niedźwiedzie dotąd za jedno uważane, odnoszą się do dwóch powyższych gatunków, jest to zagadnienie dotąd nierozstrzygnięte.

- (1) *Urs. isabellinus* Horsf. Trans. of the Linn. Societ. T. XXV. Fisch. Synop. p. 145. *Ur. Syriacus* Ehrenb. Symb. phys. decas I.
 (2) *Ur. ferox* Lévis et Clark Voy. Richards. Fauna z wyobrażeniem głowy. Prinz. Max. Reise I. str. 488 i 509. *Ursus cinereus* Desm. *U. canescens* Griff. 11. Fisch. Synop. p. 144. *Ur. horribilis* Say in exped. 11. str. 244. Cuv. Règne au. Danis *ferox* Gray Annal. of Phil.

chy uchowe male; pazury bardzo długie, białawe, silne, szeroko-splaszczone.

Długość ciała 8'; ogona 2". Waga 500—600 funtów.

Ojczyzną północna Ameryka nad rzeką Missouri i w skalistych górach aż do 61°, na południe zaś aż do Meksyku. Jest to największy i najstraszniejszy zwierzę tej części Ameryki, dla ludzi nawet niebezpieczny. Futra jego podlejsze są od innych współgatunkowych.

582. *Ursus niger americanus* (1), NIEDŹWIEDŹ CZARNY . 4.

Odzież czarna, lśniąca; nos na jednej prawie z czołem linii, pysk płowy; stopy nóg przednich bardzo krótkie; na całym ciele sierć krótka.

Długość 4 do 5'.

Skóry tego zwierzęcia piękne dają futra.

Ojczyzną północna Ameryka.

583. *Ursus Crowtheri* (2), NIEDŹWIEDŹ CZERWONO-BRZUCHY. 5

Czarny lub śniado-czarny, odzież długa, kudłata, pod spodem czerwonawy; pysk zaostrowany czarny.

Mieszka w górach około Tetuan.

584. *Ursus ornatus* (3), NIEDŹWIEDŹ OZDOBNY . . . 6

Czarny, pysk krótki i nad oczami obwódki półkoliste płowe; szczęki, policzki, szyja u spodu i piersi białe. Czaszka obszerna, przyczolek wgnieciony.

Długość ciała 3½'.

Mieszka w Kordylerach Ameryki południowej i w Chili.

585. *Ursus torquatus* (4), NIEDŹWIEDŹ OBROŹASTY . . 7

Czarny, szczęka spodnia i piętno na piersiach w kształ-

(1) *Ur. americanus* Pall. Spicill. Zool. Ménag. du Musée Tab. 22. Fr. Cuv. Mammif. Liv. 14. Richards. Fauna. *Ur. niger*. Fisch. Synop. 145. Sp. 5.

(2) Syn. Proceed. 1841. str. 65. Schinz Synop. 1. str. 302.

(3) Syn. *Ur. ornatus* Ours. des Cordilleres du Chili. Fr. Cuv. Mammif. Livr. 50. Vol. V. Proceed. 1833. str. 114. Fisch. Synop. str. 143. Schildbär. Wagner Schreb. Suppl.

(4) Syn. *U. tibetanus* Cuv. Règne animal 1. Fr. Cuv. Mammif. Livr. 41. Wagner Schreb. Suppl. Tab. 141. D. 141. D.

cie litery Y., białe; pazury słabe, zatylek i potylicca grzywiaste. Konchy uchowe wielkie. Wielkość pośrednia między gatunkami *Malajskim* i *Wargaczem*.

Mieszka w Tybecie, Nepalu i Japonii.

586. *Ursus malayanus* (1), NIEDŹWIEDŹ MALAJSKI . . . 8

Czarny, sierć krótka krucha; pysk rdzawy, piętno na piersiach półserduszkowo, lub pół-księżycowe czerwone lub białawe. Pazury bardzo długie.

Długość ciała 3' 8—9".

Ojczyzną Sumatra, Borneo i Nepal.

587. *Ursus labiatus* (2), NIEDŹWIEDŹ WARGACZ . . . 9

Bardzo kudłaty; na piersiach biała łukowata pręga; na karku z obu stron spadająca grzywa; pysk przedłużony. Wargi bardzo długie rozciągalne; konchy uchowe wielkie, bardzo kudłate.

Długość ciała 5', ogona 4".

Do ugłaskania łatwy, daje się uczyć sztuk różnych.

Mieszka w Indyach wschodnich w górach prowincyi Sylhet, Nepal i Dekan.

(1) Syn. U. *Malayanus* Raffl. Linn. trans. XIII. Horsf. Zool. research N. 4. Cuv. Reg. animal. Fr. Cuv. Mamm. Vol. IV. Griff. animal. Kingd. 11. str. 237. *Helarctos Euryspilus*, Horsf. Zool. Jour 11. T. 2.

(2) Syn. U. *labiatus* Blainv. Bull. de la Soc. philom. Desm. Mamm. Sykes in Proceed. 1830—31. str. 100. *Ur. longirostris* Tiedm. Abhandl. 1820. Reichenb. in nova acta Acad. nat. Curios. XIII. Tab. 15. *Bradypus ursinus* Shaw. gen. Zool. 1. str. 159. Tab. 47. *Prochilus Ursinus* Illiger. Prodröm. str. 109. Wolf. Abbild. 11. Tab. 7. *U. labiatus* Wagn. Schreb. Suppl. Tab. 141. E. *Ours jongleur* F. Cuv. Mammif. Vol. IV. МѢДВѢДЬ рыбанъ, ross. Lefzenthier, niem.

Illiger pomieścił to Żwierzę w rzędzie *Tardigrada* jako osobny rodzaj *Prochilus* z następują charakterystyką: Zęby przednie żadne, kły silne, mierne; trzonowe zwyczajne $\frac{2}{1}$; z pomiędzy górnych przedkowy gładki, kątnie sęczkowate; w dole trzy przedkowe i szósty ostatni gładkie, czwarty i piąty sęczkowate. Pysk przedłużony, warga górna chrząstkowata ruchoma, różne kształty przybierająca. Twarz krótka, leżąca siercią porośla. Konchy uchowe małe, ukryte. Odzież długa kudłata. Ogon bardzo krótki. Cyce odkryte. Nogi wyraźnie pochodne 5. palcowe, palce skórą obwinięte. Podszwy gładkie. Chód nastopny. Pazury szponiaste, przednie dłuższe, silniejsze, ostre; tylne krótsze, więcej walcowate.

588. *Ursus maritimus* (1), NIEDŹWIEDŹ POLARNY . . . 10

Cały biały, nieco żółtawy, głowa mała przedłużona; czaszka spłaszczona; szyja długa; stopy nóg bardzo wielkie; odzież długa mięka.

Długość ciała 7' 10" — 8' 7". Waga 1100—1600. funtów.

Jest to najstraszliwszy i najżarłoczniejszy zwierz krajów północnych, na ludzi nawet napada. Pływa i nurza się wybornie. Część zimy we śnie przepędza. Ojczyzną jego są najbardziej ku biegunowi północnemu posunięte kraje Europy, Azji i Ameryki. W Grenlandyi i Syberyi pospolity, aż do 82° szerokości północnej.

Tschudy wspomina jeszcze o jednym gatunku Niedźwiedzia pod nazwą *Ursus fructilegus*. Gatunek ten dotąd nie został opisany. Mieszka w Peru, gdzie go mięszkańcy, *Hukamari* zowią.

PODRODZAJ 2. **Procyon** (2), Szor. (*Kl.*)

Zębów przednich w obu szczękach po 6; górne środkowe małe, równe; dwa poboczne większe; dolne wszystkie małe równe; *Kły* $\frac{1}{1} \frac{1}{1}$ stożkowate, ostre. *Trzonowych* $\frac{6}{6} \frac{6}{6}$, z tych 3, przodkowe po obu stronach w górze; 4 w dole, fałszywe; czwarty górny i piąty dolny z obu stron mięsożerne. *Kątny* 2, w górze 1, w dole sęczkowate.

Pysk ostry. Koniec nosa wystający, tępy; *język* gładki; *Konchy uchowe* małe, jajowate. *Ciało* dość wysmukłe, futrem i długimi włosami pokryte. *Nogi* pięcio-palczaste, na-

(1) Syn. U. Maritimus Schreb. Tab. 141. Blumenb. Abbild. Tab. 33. Cuv. Menag. du Mus Tab. 20, 21. Richard. Fauna. Parry et Franklin Voy. Griff. Animal. Kingd. 11. Cuv. Reg. Anim. 1. Ur. Marinus Pall. Spicill. Zool. XIV. T. 1. Zoogr. Rosso Asiat. 1. str. 69; Fisch. Synop. str. 145. Ur. Albus Ross. Voy. Ours blanc. Buff. XV. Fred. Cuv. Mamm. Jundzill Zool. 1. str. 131.

(2) Procyon Storr. et al. Ursi spec. Linn. et al. Lotor Tiedem. Ракунь ross. Raton fr. Waschbär niem.

stopne; poduszwy obnażone. Palce nog przednich dłuższe. Pazury ostre, szponiaste. Ogon długi. Cyc 6 brzuchowych.

Sposobem życia zbliżają się do Niedźwiedzi, równie jak one żywią się mięsem i roślinami; są jednak zwinniejsze i na drzewa z łatwością wylazą. Wszystkie tego rodzaju gatunki mieszkają w Ameryce.

Gatunki.

589. *Procyon lotor* (1), Szop Pracz.

Odzież żółtawo-szara, czarno-upstrzona; nogi żółtawo-szare; ogon mierny, wielki, płowiejący, koniec jego i sześć otaczających go pierścieni, śniado czarne, twarz biała, pod oczyma ukośna, czarna smuga.

Długość ciała 2' 6", ogona 10".

Ojczyzną północna Ameryka. Szczególniejszy tego zwierzęcia zwyczaj opłókiwania przed zjedzeniem pokarmów, zjednał mu gatunkowe nazwisko (2). Skóry tego gatunku dają futra dobrze w handlu znajome.

Odmiany:

- a) Cały śniady lub płowy (*Raton laveur fauve*) . . . 12
- b) Mniejszy od typu gatunkowego; z głową węższą i ogonem dłuższym. Sierć na grzbiecie z końcami czarnymi, przy nasadzie zaś żółta. Na gardzieli plama śniada (*Raton laveur a gorge brune*) Geoff. Cat. du mus. P. de Bauvois uważał go za osobny gatunek.
- c) Zwierzchu biały, spód białawo-żółty. *Meles alba* Briss. Regn. an. 1. str. 225. *Ursus meles var. alba* Novaeboracensis, Erxl. Syst. str. 164.

(1) Syn. Ur. *lotor* Linn. *lotor vulgaris* Tiedem. Zool. Raton. Buffon. *Procyon lotor* Desm. Geoff. Harl. faun. Amer. Richardson. Wiegm. Archiv. III. str. 356. Schreb. Tab. 143. Raccoon. Pennant Fred. Cuv. Mammif. Vol. 1. Cuv. Reg. an.—Schupp.—Jundzil Zool. 1. str. 132.

(2) *lotor* od łacińskiego słowa *lavo*, znaczy dosłownie *Pracz*, *ten co pierze*. *Laveur* fr.

590. *Procyon brachyurus* (1), SZOP KUSY 13

Białawo-szary, czarno i śniado upstrzony; nogi białawo-szare; ogon bardzo krótki, gęsto włosy, płowy, sześciami do siebie zbliżonemi, śniado-czarnemi, pod spodem poprzerewanemi pierścieniami ozdobiony; na końcu zewnątrz płowy, pośrodku czarny.

Długość ciała 2' 1", ogona 7".

Ojczyzna niewiadoma.

591. *Procyon Hernandezii* (2), SZOP MARIACHI 14

Białawo-szary, czarno upstrzony, nogi śniade, ogon mierny, przy końcu nieco zeszczupły, czarno-obraczkowany. Konchy uchove podłużne.

Długość ciała 1' 3½", ogon 7½".

Ojczyzną Meksyk.

592. *Procyon obscurus* (3), SZOP CIEMNY 15

Żwierzchu prawie jednostajnie kasztanowato-czarniawy; Sierć pięknie połyskowna; pod spodem popielato-śniady; nogi śniado-szare; ogon-mierny, gęstemi włosami pokryty ze spodu popielato-śniady; czarnemi z wierzchu schodzącemi się pierścieniami obrączkowany.

Długość ciała 2' 1" 4", ogona 9" 3".

Mieszka w Ameryce, lecz w jakim mianowicie miejscu, dobrze niewiadomo.

593. *Procyon cancrivorus* (4), SZOP RAKOJAD 16

Wierzch ciała popielato-płowy, czarno-poprószone, spód białawy; głowa i potylicy siwiejące, cętki około uszu śnia-

(1) Syn. *Procyon brachyurus*. Wieg. Archiv. III. str. 369. Wagner Suppl. zu Schreber Tab. 143. C.

(2) Syn. Pr. *Hernandezii* Wagler Isis 1831. Wieg. Archiv. III. str. 367. Wagner. Schreber. Suppl. Tab. 143. A. Tepe Maxlaton. Hernandez.

(3) Syn. Pr. *obscurus* Wieg. Archiv. III. str. 370. Wagner Suppl. zu Schreber T. 143. D.

(4) Pr. *cancrivorus* Desm. Geoff. Pr. Maxim. Beiträge 11. str. 301. Rengg. Paraguay str. 113. Wieg. Archiv. III. str. 371. Raton crabier Buff. Aguara Popé Azar. I. str. 387. Pr. *cancrivorus*. Illig. Fisch. Synop. str. 147. Ur. *cancrivorus* Cuv. Guassini oder Guaschini Pr. Max.

do-czarna, mała. Obwód gęby, gardziel i środek piersi białawe, równie jak wewnętrzna strona konch uchowych. Czoło, czaszka i zewnętrzne strony uszu czarniawo-szare; końce uszu czarne. Ogon 4, lub 5, czarno-szarými i szaro-żółtawými obrączkami opasany, z długim czarnym końcem; karmi się różnemi gatunkami raków, ptastwem, jajami, owocami, tudzież trzcinaą cukrową.

Ojczyzną Ameryka południowa, Brazylia i Paragwaja.

594. *Procyon Psora* (1), SzOP PSORA 17

Wierzch ciała żółtawo-śniady, popielato-upstrzony. Twarz, skronie, boki szyi, piersi i brzuch brudno-żółtawe; czoło policzki, wierzchnia część grzbietu czarniawo-śniade. Odzież długa. Ogon krótki.

Długość ciała 27", ogona 3".

Ojczyzną Kalifornia.

Procyon niveus znajdujący się w Teksas, o którym wspomina P. Gray (Lond. Mag. 1837.) zdaje się być indywiduem jednego z powyższych gatunków, w stanie albinizmu.

18. **Melina**, BORSUKI.

Zęby przednie w szczęcie dolnej ustawione nierówno.

PODRODZAJ 3. Meles (2), BORSUK (Rz.) JAZWIEC (Rz.)

Zębów przednich $\frac{5}{5}$, kły silno stożkowate; trzonowych $\frac{5-5}{5}$, z pomiędzy tych fałszywych w górze 3, w dole 4, czwarty górny i piąty dolny największe, mięsożerne; pozostałe sęczkowate.

Ciało krępe, grube, pysk zaostrowany, koniec nosa wysta-

(1) Syn. Pr. Psora. Gray. Annal. of. Nat. hist. X. str. 260. Wiegmann. Archiv. 1843. 132.

(2) Syn. Meles Briss. et al. Ursi spec. Linn. et al. Taxus Cuv. et al.—Blaireau fr. Dachs. niem. Барсукъ или Язвекъ. ross.

jący; nogi następne, bardzo krótkie. Pazury przednie dłuższe, kopne; ogon krótki; konchy uchowe okrągławe; język gładki. Między odchodkiem i ogonem torebka oddzielająca tłuszcz smrodliwy.

Borsuki są zwierzęta nocne, nogi mają bardzo krótkie, a odzież tak długą, że brzuchem zdają się dotykać ziemi. Przednie ich pazury są długie i do kopania ziemi usposobione. Karmią się szczególnie żywą zdobyczą. Zjadają krowki, myszy polne, jaja ptasze i t. p.

G a t u n k i.

595. *Meles Taxus* (1), BORSUK JAZWIEC 18

Wierzch ciała żółtawo-szary, czarno-poprószone, gdyż włosy odzieży będąc przy nasadach żółte, dalej są szaro i czarno obrączkowane; twarz biała; po obu jej stronach przez oczy i uszy pręga czarna. Spód i członki czarne.

Długość ciała $2\frac{1}{2}$ ", ogona 5".

Ojczyzną Jazwca jest Europa i Azja; w Rosyi Europejskiej, szczególnie w Inflantach pospolity; znajduje się także w Litwie, na Podolu, w terazniejszém Królestwie Polskiem; w Syberyi aż do rzeki Lena; nad morzem Kaspijskiem, na Kaukazie. Lubi miejsca dzikie i samotne, gęstych jednak lasów unika, przekładając nad nie pola lub wzgórki z rzadka drzewami porośłe (2). Żyje w jamach podziemnych, we dnie śpi i wśród ciemnych tylko nocy na zer wychodzi. Zimę całą z legowiska swego niewyrusza. Chód jego bardzo jest powolny. Od psów napadnięty, na grzbiet przewróciwszy się, zębami i pazurami, silny odpór im stawia. W jesieni bardzo tyje, na lato zaś znacznie chudnie. Parzy się w Listopadzie. Samica rodzi w Lutym 3—5 borsucząt, któ-

(1) Syn. *Ursus meles* Linn. Schreb. Tab. 142. *Meles vulgaris* Desm. *Meles Taxus*. Pall. et auct. novor. Blaireau. Fr. Cuvier. Mamm. Vol. 111. Jundz. Zool. 1. str. 132.

(2) Pallas Zoogr. 1. str. 72.

re z początku są ślepe. Pokarmem borsuka są korzonki roślin, leśne owoce, żaby, jaszczurki, chrząszcze, miód leśny, młode ptastwo i drobne ssące zwierzęta. Skóry jego mało są przydatne; do robienia jednak torb myśliwskich i podkładek pod chomąta używane bywają. Sadłu lekarskie przypisują własności.

Odmiany; *biała* (alba) i *kropkowana* (maculata) Riding Allerley Th. t. 24; bardzo są rzadkie.

Dawny podział Borsuków na *świnie* (Suilli) i *psy* (Cani-ni), który i nasz Kluk przyjmuje; podług zdania sławnego Pallas-a, zład mógł wziąć swój początek, że Borsuki w zimie nadzwyczaj będąc tłuste, od narośniętego sadła, pyski dłuższe mieć się zdają; przeciwnie zaś na lato schudlszy, nie przedstawiają tój różnicy.

596. *Meles labradorius* (1), BORSUK AMERYKAŃSKI . 19

Odzież miękka z długich włosów złożona; na twarzy pręga podłużna wązka, od nosa po nad oczy aż do grzbietu się ciągnie; przed uszami cętka czarna, twarz biała. Wierzch ciała szary; bialo i czarno poprószony; szyja w częściach dolnych biała; nogi ciemno-śniade.

Długość ciała 2' 2", ogona 3".

Mieszka w Ameryce północnej; na piaszczystych równinach.

597. *Meles Anakuma* (2), BORSUK JAPOŃSKI . . . 20

Wierzch ciała czarno-śniady, spód i członki czarne, pysk i przyczolek białawe; przepaska od pyska przez szczękę górną ciągnąca się, policzki, konchy uchove i gardziel białawe, ogon krótki, kudłaty, rudy. Całe ciało gęstym żółtawym fu-

(1) Syn. *Taxus labradoricus* Say. *Meles labradoria*. Sabine. *Ursus labradoricus* Linn. *Ur. taxus*. Schreb. Tab. 142. B. Bennet. Proceed. 1. 1833. str. 42. Waterhouse Proceed VI. str. 153. Ann. of. natural. hist. Carcajou Buff. American. Badger. Gomb. Brairo et siffleur Francuzów w Kanadzie. *Taxida labradorica* Waterh

(2) Syn. *Meles Anakuma*. Temm. Fauna japonica str. 30. Mammalia Tab. 6.

trem pokryte; włosy dłuższe są z wierzchu żółtawe śniado i czarno obrączkowane, pod spodem czarniawo-śniade.

Długość ciała 2' 1—2", ogona 5 do 6".

Ojczyzną Japonia.

PODRODZAJ 4. **Gulo** (1), **ROSOMAK** (*Rzącz.*)

Zębów przednich $\frac{5}{6}$, kłów $\frac{1-1}{1-1}$, trzonowych $\frac{5-5}{6-6}$, fałszywych w górze 3, w dole 4, czwarty górny, piąty dółny mięsożerne; ostatni w obu szczękach sęczkowaty. Członki krótkie, nogi pięcio-palcowe, prawie następne, poduszwy włosami porośłe. Ogon krótki. Ciało krępe; pysk ostry. Konchy ucho-we zaokrąglone.

Rosomaki stanowią niejako przejście z rodziny niedźwiedziastych do Łasicowatych. Sposobem chodzenia, pazurami kopnemi i znajdującym się pod ogonem fałdem skóry Borsukom bardzo podobne; z drugiej zaś strony zębostanem, który ich stawi w rzędzie zwierząt właściwie mięsożernych, do Kun się zbliżają.

W rodzaju tym jeden tylko znany gatunek.

598. *Gulo borealis* (2), **ROSOMAK PÓLNOCNY** 21

Cały kasztanowato-szary; na grzbiecie plama krągła prawie czarna. Ogon kudłaty, długo-włosy.

Długość ciała 2' 6", ogona 7".

Ojczyzną Rosomaka są północne kraje Europy i Ameryki. W Rosyi Europejskiej rzadki, w całej zaś Syberyi dość jest pospolity. Ma się znajdować także w wielkich lasach Kur-

(1) Syn. *Ursus* Linn. *Meles* Bodd. Desm. *Gulo* Storr. Retzins. Hfig. Cuv.—*Grisonia* Gray. Разсомаха или Прожора ross. Glouton fran. Vielfrass. niem.

(2) Syn. *Gulo arcticus* Desm. Schreb. Tab. 144. Ur. *Gulo* Linn. G. *borealis* Nilson. Cuv. Reg. an. *Meles gulo* Pallas Spicil. Zool. XIV. Zoogr. ross. I. str. 73. Jundzil Zool. I. str. 135. *Ursus luscus* Linn. *Gulo luscus* Sabine. Richards fauna, Harl. fauna Wolverine. Penn. hist. quadr.

landyi i Litwy. Rzączyński (1) twierdzi, że za jego czasów dwa individua Rosomaków na Podolu zabite zostały, jeden w lasach niedaleko Kumanowa (dziś w Powiecie Proskurowskim) drugi zaś koło Smotrycza, pod Kamienicem Podolskim. Są to zwierzęta drapieżne i krwi chciwe. Zaczajone na drzewach, skaczą z nienacka na grzbiet przechodzącej zwierzyny, i dopóty pazurami i zębami szarpia i duszą, poki na ziemię nie powalą; tym sposobem nierównie większe od siebie, jako to, Łosie lub Reny, pokonywają zwierzęta. O nadzwyczajnej ich żarłoczności dawniejsi Pisarze, wiele przesadzonych przytaczali powieści, które dziś za bajki są uważane. Rosomaki chód mają powolny; na drzewa zaś z łatwością wlażą. Parzą się w Styczniu, Samica w Maju rodzi dwoje lub troje młodych. Złowione w młodości łatwo oswoić się dają, lecz na starość dziczeją. Futra ich piękne są i drogie.

Rosomak Wolwerenna, Ursus luscus L. Gulo luscus, Sabine. Richar. p. 41. (Wolwerenne du Nord de l'Amérique, Edw. pl. 103.), jest tylko odmianą tego gatunku z odzieżą jaśniejszą (2).

RODZAJ III. (76).

Helictis (3), KUNOPIES. *n.*

Zębów przednich $\frac{5}{6}$, kły stożkowate, dłuższe; trzonowych $\frac{5}{6} = \frac{5}{6}$, z tych 3 przodkowe w górze, 4 w dole fałszywe; czwarty w górze, piąty w dole mięsożerne; z resztą wszyst-

(1) Rządz. Auctuarium Hist. nat. str. 311.

(2) W Zoologii Profesora Jarockiego (Rząd nastopnych fam. mięsożernych. rodz. VIII) znajdujemy osobny rodzaj *Volwerenna* (Zmroczniak) ustanowiony dla powyżej wspomnianej odmiany Rosomaka i dla gatunku *Ursus labradorius* policzonego przez późniejszych Autorów do rodzaju *Meles*.

(3) Syn. *Helictis* Gray, *Gulo* Horsf. *Mydaus* Temm. *Galiectis* Wiegm. *Meiogale* Isid. Geoff. *Spitzfrett.* niem.

kie kątnie są trące sęczkowate, mięsożerny górny ze strony wewnętrznej stopniem przyśrodkowym, dwukończystym opatrzoney.

Pysk stożkowaty. *Ogon* przedłużony lub krótki. *Konchychowe* krótkie. *Nogi* pięcio-palcowe, następne; *pazury* szponiaste, przednie dłuższe, kopne.

Dotąd liczymy w tym rodzaju *cztery* następujące gatunki:

599. *Helictis personata* (1), KUNOPIES ZAMASKOWANY.

Zwierzchu rudawo szary, pod spodem białawy, głowa brunatna; plama między oczami, policzki i wargi białe; *Ogon* dość długi bardzo kudłaty.

Długość ciała 1' 1", ogona 8".

Ojczyznę Pegu, gdzie mieszka w lasach.

600. *Helictis fusca* (2), KUNOPIES ŚNIADY.

Szarawo-śniady, pod spodem białawy, na głowie plamy i smuga podłużna od ciemienia aż do środka grzbietu ciągnąca się białe; *ogon* mierny, na końcu żółtawo-biały.

Długość ciała 1' 11", ogona 16".

Ojczyznę Jawa i Sumatra.

601. *Helictis moschata* (3), KUNOPIES PIŻMOWY.

Zwierzchu srebrzysty, każdy z osobna włos odzieży przy nasadzie popielaty, na końcu srebrzysto biały, po bokach ciała i ku ogonowi kolor srebrzysty przemaga; na głowie zaś i nogach przednich przechodzi w śniado-popielatą barwę. *Pręga* między i dwie inne po za oczami, plama międzyuchowa i na potylicy, warga górna, podbrodek, gardziel, środek brzucha i wewnętrzne strony ud, białe.

Długość ciała 15½", ogona 8".

Mieszka w Chinach.

(1) Syn. *Melogale personata* Voy. de Belau. pl. 5. *Guerin Magazin*. 1835.

(2) Syn. *Gulo orientalis* Horsf *Zool. research.* (fig. dobra). *Mydaus macrourus*. Temm. *Monogr.* 1. *Mydaus orientalis* Müller. *Melogale fusca* *Guerin. Mag.* 1835. tab. 16. *Der Nyentek* Wagn. *Schreb. Suppl.*

(3) Syn. *Helictis moschata* Gray. *Proceed* 1830—1831. str. 94.

602. *Helictis nepalensis* (1), KUNOPIES NIEPAŁSKI.

Ciemno-śniady. Spód ciała, pęga grzbietowa, smuga na czole poprzeczna i ogon na końcu żółte; ogon walcowaty, zeszczipiony, długości połowy ciała.

Ojczyzną Nepal.

RODZAJ IV. (77).

Ratelus (2), MIODOŻER. n.

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, kły dłuższe, stożkowate; trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$, przodkowe w górze dwa, w dole trzy fałszywe; trzeci w górze, czwarty w dole mięsożerne; czwarty górny trący, sęczkowaty.

Ciało grube, spłaszczone. Konchy uchowe zewnętrzne żadne. Członki silne, krótkie; nogi pięcio-palcowe; pazury przednie bardzo potężne, kopne; podszwy nagie. Ogon krótki.

G a t u n k i.

603. *Ratelus capensis* (3), MIODOŻER KAPSKI.

Zwierzchu siwy, pod spodem czarny; obie te maści przedziela wążka biała pęga od uszu do nasady ogona ciągnąca się. Ogon mierny.

Długość ciała 40", ogona 12".

Mieszka na Przylądku Dobrej Nadziei w Sudanie i Dongo-li. Bardzo lubi miód i wosk pszczoł leśnych, które śledzi i z checiwością pożera.

(1) *Gulo nepalensis* Hodgs. Journ. of the Asiatic. Soc. of Calcutta V. str. 237. VI. 2, str. 560. *Ursitaxus nepalensis*. Less. Nouv. Tab. 79.

(2) Syn. *Gulo* Desm. *Viverra* Schr. *Meles* Thunb. *Ursitaxus* Hodgs. *Mellivora* Storr. *Ratelus* Schinz.

(3) Syn. *Gulo capensis* Desm. Smuts. *Mamm. capens* pag. 10.—*Viverra capensis* Schreb. Tab. 126. *Meles Mellivora*. Thunb. Mém. de l'Acad. de Petersb. III. str. 107. *Ratel* Sparrmann in Königl. Vetensk. Acad. Handl. 1777. tab. 4. Cuv. Reg. an. Blaireau puant.

604. *Ratelus indicus* (1), MİODOŻER INDYJSKI.

Zwierzchni śniadawo-biały, pod spodem czarny; bez białej podłużnej pręgi. Nos i twarz ponad oczami czarne. Ogon krótki.

Długość ciała 26", ogona 6".

Ojczyznę Indye wschodnie.

R O D Z A J V. (78).

Arctictis (2), KUNAWIEC. *n.*

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, kły $\frac{2}{2}$ silne stożkowate; trzonowych $\frac{6}{6}$ (3), w górze po obu stronach po 3, u dołu po 4 fałszywych; czwarty w górze, piąty w dole mięsożerne, pozostałe trące sęczkowate. Ogółem zębów 39.

Ciało silne, kudłate; pysk krótki, zaostzony; głowa gruba; konchy uszowe pęczelkowate; ogon długi, kudłaty, chwytny; nogi pięciopalcowe, następne; pazury szponiaste.

Kunawce mieszkają w gęstych lasach Indyjskich; wylazają na drzewa i żywią się szczególnie owocami i trzcina cukrową, niekiedy ptastwem, małymi ssąciami zwierzętami i owadami. Są to zwierzęta nocne bojaźliwe i dość powolne.

605. *Arctictis Binturong* (4), KUNAWIEC BINTURONG.

Czarny, lub popielaty; odzież bardzo długa; na uszach

(1) Syn. *Ratelus mellivorus* Bennet in Zool. Garden str. 13. c. Icon. *Rat. indicus* Bart. Proceed. 1835. *Ursus indicus*, Shaw. gen. Zool. 1. Hardwicke in Linn. Trans. IX. c. Icon. — *Indian Badger*. Penn. *Ursitaxus inauritus*, Hodgson. *Asiat. research.*

(2) Syn. *Arctictis* Temm. *Ictides* Valenciennes; *Paradoxurus* Fr. Cuv. *Marderbär*, niem.

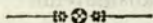
(3) P. Raffles podaje 6 zębów w szczękę dolną; Temminck w indywidualach średniego wieku znalazł ich tylko po pięć. — (Ob. Temm. *Monogr.* 2, str. 305 w przypisku).

(4) Syn. *Samite* *Ictides ater* F. Cuv. t. 36. *Viverra bentourong* Sir Raffles *Arctictis binturong* Temm. *Monogr.* 2, 308 — *Samica Ictides albifrons* Fr. Cuv. *Młody Ictides aurca* F. Cuv.

długie czarne pęczliki. Samiec ma sierć czarną, samica szarą; czoło białe; ogon przy nasadzie szary, dalej czarny, gęstemi, długimi włosami porośły.

Długość ciała $2\frac{1}{2}'$; ogona $2'$; wysokość $12-15''$.

Ojczyzną Sumatra, Jawa, Malakka i Buton.

RODZAJ VI. (79).

Ailurus (1), PANDA.

Zębów przednich $\frac{6}{6}$; kły stożkowate, po bokach dwoma podłużnymi rówkami brózdowane; trzonowych $\frac{5-5}{5-5}$, pierwszy fałszywy, następne trące, sęczkowate, szerokie; czwarty największy, u dołu trzy przodkowe fałszywe, czwarty i piąty sęczkowate, trące.

Ciało grube, bardzo kudłate; pysk przytępiony, szeroki i krótki. Głowa gruba, prawie kulista. Nogi krótkie, następne. Konchy uchove krótkie, zaokrąglone, włosiste. Ogon wolny, długi, kudłaty. Nogi pięcio-palcowe, pazury szponiaste, ostre, w pół-wysuwalne; podeszwy siercią porośłe.

606. *Ailurus fulgens* (2), PANDA ŚWIETNY.

Z wierzchu rudawo-łowy, barki i międzyłopatecze świetlej rude; boki ciała bladsze, żółtawo-rude; nogi i cały spód ciała bardzo czarne; twarz żółtawo-biała; ogon jasno-rudy, ciemno-obraczkowany.

Długość ciała $1' 8''$; ogona $1' 1''$.

Mieszka w górach Himalaja, na drzewa wylazić umie. Pożera pastwo i drobne zwierzęta ssące.

(1) Syn. *Ailurus* Fred. Cuv. Hardw. et al. Katzenbär, niem.

(2) Syn. *Ailurus fulgens*, Fred. Cuv. Mammif. Vol. V. Hardwicke. Linn. Trans. XV, tab. 161.

FAMILIA III.

Felidae, Żbikowate.

Zęby trzonowe kątnie siekące. Nogi u większej części pochodne, z podszwami kosmatymi. Pazury bardzo ostre.

Zwierzęta do tej rodziny należące, w czterech następnych mieszczą się oddziałach:

Viverrina, WIWERRY. Zęby trzonowe sęczkowate; w górze poza mięsożernym z obu stron po dwa, w dole po jednym. Język szorstki. Przy otworze odchodowym tłuszczowy woreczek.

Canina, Psy. Zęby trzonowe sęczkowate poza mięsożernym zębem, z obu stron w górze i w dole po dwa. Język gładki.

Felina, KOTY. Zęby trzonowe sęczkowate w szczęce dolnej żadne. Język szorstki.

Mustelina, ŁASICE. Zęby trzonowe sęczkowate w obu szczękach, w górze poza mięsożernym z obu stron po jednym. Język gładki. Ciało przedłużone, wysmukłe, rozciągające się. Nogi krótkie.

19. Viverrina (1), WIWERRY.

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, Kłów $\frac{1}{1}$, trzonowych $\frac{6}{6}$, rzadko $\frac{5}{5}$; z pomiędzy przodkowych w górze trzy, w dole cztery fałszywe, czwarty w górze mięsożerny, dwa kątnie trące sęczkowate, w dole fałszywych cztery, piąty mięsożerny, szósty trący, sęczkowaty.

Ciało wysmukłe; pysk przedłużony, ostry; członki krótkie, u większej liczby gatunków nogi pięcio-palcowe, palco-

(1) Syn, Cuvier. Ch. Bonap. Viverridae, Ichneumonidae Less.

chodne lub nastopne, pazury wysuwalne. Ogon długi. Język szorstki. Przy odchodku gruczołowata torbka.

Zwierzęta do tego Oddziału policzone, stanowią niejako przejście od *Psów* do *Kotów* Rodzaju; równie jak u ostatnich język ich osadzony jest szorstkimi brodawczkami, a ich pazury, w czasie chodzenia mniej lub więcej się wysuwają. Zębów trzonowych fałszywych mają tyle co *Psy*, lecz po jednym mniej sęczkowatym w szczęce dolnej.

R O D Z A J VII. (80).

Bassaris (1), KOTOFRET. *n.*

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, kłów $\frac{1}{1}$, trzonowych $\frac{6}{6}$, fałszywych w górze 3, w dole 4; czwarty w górze, piąty w dole mięsożerne, kątnie w górze dwa, w dole jeden, trące, sęczkowane. Głowa krótka, zastrzona. Konchy uchowe wielkie, podłużne. Nogi palcochodne, pięcio-palcowe, palce rozdzielone; podszwy włosiste. Ogon długości ciała.

607. *Bassaris astuta* (2), KOTOFRET MEKSYKAŃSKI.

Odzież z wierzchu brudno-żółtawo-szara, z czarną siercią pomieszana; boki i nogi bladsze, pod spodem rudawo-żółte. Ogon białawo i czarno-obraczkowany. Boki ciała i nogi jaśniejsze są od części wyższych. Spód ciała i wewnętrzne strony nóg jasno-żółtawo-białe; takieże maści nogi i ich pazury. Konchy uchowe cienkie, białą siercią obrosłe, niewielką ciemno-brunatnymi cętkami na stronie zewnętrznej upstrzone. Przed uszami i pod oczyma po jednej cętce. Brzeg wierzchniej wargi i szczęka dolna żółtawo-białe. Obwódka oczu ciemno-brunatna.

(1) Syn. *Bassaris* Licht. Katzenfrett. niem.

(2) Syn. *Bassaris astuta*, Licht. Darstell. neuer. Säugeth. Tab. 42, Wagler in Isis 1831, str. 512. Schreb. in Wagner Fortsetz Suppl. 1311, Tab. 125, c. Liechtenst. Abhandl. der Berliner Academie 1827, str. 89.

Długość ciała 1' 3 $\frac{1}{2}$ "; ogona 1' 1 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w Meksyku. Karmią się szczególniej myszami.

RODZAJ VIII. (81).

Nasua (1), OSTRONOS. *Jar.* (*Zdeba Wg.*)

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, w obu szczękach na przód wydanych; kły ściśnione, piramidalne; trzonowych $\frac{6-5}{6}$, z nich trzy przodkowe wszędzie fałszywe, czwarty mięsożérny, piąty i szósty sęczkowate, trące.

Ciało przedłużone; pysk ostry, trąbiasty; koniec nosa wystający; ogon długi, wolny; konchy uszowe krótkie, zaokrąglone; nogi pięcio-palcowe, następne, silnemi, ostremi pazurami opatrzone.

Zwierzęta wszystko-żérne; na drzewa z łatwością wylażą i na nich gniazd ptasich wyszukują; jedzą też robactwo ziemne, które długim swym pyskiem dobywać umieją.

Dotąd dwa tylko gatunki *Ostronosów* z pewnością liżyć można.

608. *Nasua socialis* (2), OSTRONOS TOWARZYSKI . . . 1

Czerwonawy lub brunatny; przez przyczolek podłużna, biała pręga. Ogon długi, rudo i czarno-obrączkowany. Odzież miękka, kędzierzawa, szara; koniec nosa i podeszwy nagie; nad i pod oczami plama biała; konchy uszowe krótkie, okrągławe.

Długość ciała 1' 8"; ogona 1' 6" 4"; wysokość między łopateczką 10" 11"; u krzyża 11" 9".

Ojczyzną Brazylia i Paragwaja.

(1) Syn. *Ursus* *Briss.* *Viverra* *Linn.* *Erxleb.* *Bodd.* *Nasua* *Storr.* *Coati*, *fr.* *Nasenthier*, *niem.*; *Коати или Носуха*, *ross.*

(2) *Nasua socialis* *Pr. Max. et Rengger.* *Viverra* *Nasua* *Linn.* *Schreber*, *Tab. 118.* *N. rufa* *Desm.* *Coati roux.* *Cuv. reg. an.* i *Fréd. Cuv. Mamm. 1. Coati noirâtre* *Buff.*

O d m i a n y :

α) *Rufa* Wied. (*Viverra nasua* L.—le Coati noirâtre Buff. pl. 48.—Le Coati brun Fr. Cuv. (13 fig. t. 1 i 3). Cały pięknie płowy; szyja jaśniejsza, grzbiet ciemniejszy; pysk i boki głowy siwe; ogon płowo i czarno-obraczkowany.

β) *Fusca* Wied. (*Viverra narica* L. le Coati roux Fr. Cuv. t. 1, 13 fig.). Z wierzchu śniado-czarny, pod spodem brudno-żółty; głowa siwa; boki pyska czarne, z wierzchu dwóma białymi prążkami od wewnętrznego kąta oka ku środkowi pyska schodzącemi się, opasane; ogon jednakię z ciałem maści, pierścieniami czarnemi i żółtymi, mniej więcej wyraźnemi upstrżony.

γ) *Corpore cano flavicante*. Odzież żółtawo-siwa, zresztą jak w odmianie β (Fr. Cuv. Dict. d. sc. nat. IX. p. 454.

δ) Jak w odmianie γ; lecz bez białych na pysku prążek.

ε) Jak w odmianie β, lecz koniec pyska biały (Fr. Cuv. l. c.)

609. *Nasua solitaria* (1), OSTRONOS SAMOTNY.

Żółtawo-śniady, lub śniadawo-żółty; gardziel, przednia część szyi i piersi płowo i czarniawo-śniado-obraczkowany; przyczolek bez podłużnej pręgi.

Długość ciała 1' 11"; ogona 1' 9".

Ojczyzną Brazylia i Paraguaja.

Nusua nocturna Księcia de Wied. i *Viv-monticola* Tschudi, Fauna Peruviana, bliższego wymagają poznania.

(1) *Viverra narica* Linn. Schreb. tab. 119. *Viverra Quasie* Linn. *Nasua fusca*, Coati brun. Cuv. reg. an. Fréd. Cuv. Mammif. Vol. 1. Brauner Rüsselträger. Der einsame Cuati Pr. Max et Reogger.

RODZAJ IX. (82).

Viverra (1), ŁASZA. (Wg.).

Zębów przednich $\frac{2}{2}$, w jednym rzędzie ustawionych; kły od przednich nierównie dłuższe, stożkowate; trzonowych $\frac{6-6}{6-6}$; z tej liczby fałszywych w górze 3, w dole 4, silnych, stożkowatych. Zęby mięsożerne wielkie; w górze trój-, w dole dwu-konieczyste; sęczkowatych w górze 2, w dole 1, wielkich.

Pysk nieco zaokrąglony, koniec jego wystający, tępy. U większej liczby gatunków żrenica podłużna. Język szorstki. Konchy uchowe okrągławe. Nogii palcokhodne, pięcio-palcowe, z palcami wolnemi. Ogon długi, włosisty. Torebka gruczołowata, między częściami płciowemi i odchodkiem umieszczona, na dwie części podzielona, mniej więcej wyraźna, tłuszcz piżmowej woni wydzielająca. Ciało wysmukłe.

Gatunki rodzaj ten składające, podług więcej lub mniej włosami porośłych u nóg podszew, na dwie Sekcye podzielić można.

- (1) *Viverra* Linn. et al. *Genetta* Cuv.; *Buneppa*, ross.; *Civette*, fran.; *Zibethkatze*, niem.

Fischer w swoim *Synopsis Mammalium*, następnym sposobem dzieli gatunki do rodzaju tego należące:

† Torebka między odchodkiem i częściami płciowemi znajdująca się, na dwie części podzielona: *V. Zibetha*, *V. Civetta*, *V. hermaphrodita*. Ostatni ten gatunek należy do Rodzaju *Paradoxurus*.

†† Torebka przedodchodkowa żadna, na jej miejscu lekka wkłęsłość między gruczołami przy odchodku: *V. Genetta* (*V. Senegalensis*, *felina*, *tigrina*), *V. fossa*, *V. indica* czyli nasza *V. Rasse*, a także *V. Geoffroyi fasciata* i *Boudar* u nas do Rodzaju *Paradoxurus* policzone.

P. Lesson w Spisie Zwierząt Ssących (*Nouv. Tab. du Reg. an.* str. 58), dzieli Rodzaj *Viverra* na cztery Podrodzaje:

- 1) *Civetta* E. Geoff., *C. vulgaris*, *C. Zibetha*, *C. abyssinica* (*C. undulata*, *tragalunga*); u nas do gatunku *V. Zibetha* policzone; *C. pallida* (nasza *V. Rasse*), *C. maculata* (u nas *V. Geneta*).
- 2) *Genetta*, Cuv.; *G. vulgaris*, *G. indica*, *G. fossa*, (*G. Senegalensis*, *afra*, *pardina*, *felina*, *tigrina*), nasza *V. Genetta*.
- 3) *Prionodontes* Horsf.; *P. Prehensilis* (nasza *V. Gracilis*).
- 4) *Hemigalea* Jourd.; *H. Zebra* (nasza *Viverra Boiei*).

† **Podeszwy całe siorołą porośle.**

G a t u n k i.

610. *Viverra Civetta* (1), ŁASZA CYWETA 1

Od zatyłka głowy przez grzbiet aż do ogona wyrasta dość obszerna, z brunatnych i czarnych włosów złożona grzywa. Włosy na całym ciele są długie. Tło odzieży brudno-białawo-szare, licznymi, czarnymi lub czarniawo-brunatnymi cętkami i strychami upstrzone. Głowa siwa, pod oczami po jednej brunatnej cętkie. Czoło i okolice oczu białawe, brunatno pociągnięte, z każdej strony szyi znajduje się ukośna, brudno-biała plamka, dwoma poprzecznymi, czarno-brunatnymi prążkami obrzeżona. Członki są więcej niż reszta ciała brunatne, czarno w poprzek strychowane. Ogon czarniawo-brunatny; w pierwszej połowie 3 lub 4 szarawo-białymi poprzecznymi cętkami naznaczony, zresztą czarniawo-brunatny. Nogi czarniawo-brunatne. Pazury białawe; kształty i położenie cętek w każdym prawie indywiduum różnią się nieco. Konchy uchowe zaokrąglone, czarne, z brzegami białymi.

Długość całkowita 2' 9" do 3'.

Mieszka w Gwinei, Kongo i Angoli.

611. *Viverra Zibetha* (2), ZYBETA ; 2

Brunatno-szara, lub brunatno-żółtawa, licznymi cętkami i strychami czarnymi upstrzona; ogon białawo i czarno obrączkowany, w górze czarne obrączki w jedностajną linię się schodzą; grzywa żadna.

Długość ciała 1' 11"; ogona 10".

Mieszka w Indyach wschodnich i na wyspach Sumatrze, Borneo, Celebes i Amboinie. Tłuszcz mocnej woni z torebki

(1) Syn. *Viverra Civetta* Linn.—La Civette BuT. pl. 34. Belon obs. f. 94. Méuag. du Mus. F. Cuv. figura dobra T. 2.

(2) Syn. *V. Zibetha* Linn. Schreb. Tab. 112. Raffles Linn. Trans. XIII. Griffith. Animal. Kingd. 11. str. 412. c. fig.—Fr. Cuv. Mammif. 11. Brandt i Ratz. Med. Zool. Viver. Tangolunga, Gray Proceed. V. undulata ib. Less. Nouv. Tab. n. 557, 558. Jundzill Zool. 1, str. 108.

przyrodchodkowej wydobywający się, do lekarstw dawniej był używany i drogo się płacił.

612. *Viverra bengalensis* (1), ŁASZA BENGALSKA . . . 3

Do gatunku *Zybety* maścią i wielkością podobna z ogonem krótszym, sześcią czarnymi pierścieniami oznaczonym. Gardziel biała z poprzeczną szeroką pręgą, druga pręga przerywana po bokach szyi, trzecia z boku potylicy; boki ciała poprzecznie czarno pręgowane.

Długość ciała 2' 9"; ogona 13".

Mieszka w Indjach wschodnich, w górach Kasiah.

613. *Viverra Rasse* (2), ŁASZA RASSA 4

Szarawo-śniada, na grzbiecie podłużne, mniej więcej wyraźne, czarniawe pręgi, a na szyi takichże smug kilka; członki śniado-czarne; ogon zęszczuplony, czarno cętkowany; boki ciała czarniawo-łlamiste.

Długość ciała 1' 5"; ogona 9½".

Mieszka na wyspie Jawie, w Indjach wschodnich, Nepalu, Konchininie, Chinach i na wyspach Filipińskich.

614. *Viverra melanura* (3), ŁASZA CZARNOOGONIASTA . . . 5

Odzież żelazisto-siwa, mniej więcej płową barwą powleczona; części dolne głowy, brzegi gęby, przyczolek, podbródek, piersi i brzuch, popielato-białe. Kuchy uchove po większej części czarne z brzegami białawymi; boki szyi czterema czarnymi i białymi na przemian kresami od uszu ku barkom ciągnącemi się, oznaczone; na czarnym ogonie sześć wązkich, białych obrączek; ciało niecętkowane.

Długość ciała 2' 8"; ogona 1' 6".

Mieszka w Indjach wschodnich.

(1) Syn. *Viverra bengalensis*, Hardwicke Calcutta Journal 1 April 1840, str. 56.

(2) Syn. *Viv. Rasse*, Horsf. Zool. reserch. n. 6, z mierną ryciną, Fr. Cuv. Musm. Lib. 63. V. indica Geoff. Gervais Lag. Zool. 1835, str. 10, Tab. 19. *Viverra pallida* Gray Proceed. 11, p. 63. Less. Nouv. Tab. n. 559. V. indica Fisch. Syn. str. 171.

(3) Syn. V. orientalis, M. Clelland. V. Melanura, Hodgson, Calcutta. Journal. April 1841, p. 4.

615. *Viverra Richardsonii* (1), ŁASZA RICHARDSONA . . . 6

Jasno- płowa, na karku trzy czarne pręgi. Grzbiet gęsto kropkowany; nos popielaty; nogi siwawo- płowe; członki, podskronniki i części dolne ciała bladsze; ogon czarno- obrączkowany.

Długość ciała $13\frac{1}{2}$ " ; ogona $12\frac{1}{2}$ " .

Mieszka w Fernando- Po.

616. *Viverra Boiei* (2), ŁASZA ŻEBROWATA . . . 7

Żółtawo- szara, w poprzek grzbietu pięć pręg; na karku trzy podłużne strychy i pierwsza połowa ogona śniade.

Długość ciała 1' 9" ; ogona 11" 3" .

Mieszka w Borneo.

617. *Viverra gracilis* (3), ŁASZA WYSMUKŁA . . . 8

Żółtawa; podłużnie i poprzecznie czarniawo- śniado- smugowana i kropkowana; ogon walcowaty, czarno- obrączkowany, na końcu białawy.

Długość ciała 1' $3\frac{1}{2}$ " ; ogona 1' .

Mieszka w Jawie, Sumatrze i Syjamie.

618. *Viverra abyssinica*, ŁASZA ABISSYNSKA . . . 9

Ciało i nogi izabellowe. Linia środkowa i trzy podwójnie łukowate czarniawe strychy z każdej strony po bokach grzbietu; zewnętrzna strona nóg tylnych i boki szyi, gdzieniegdzie czarno- plamiste. Ogon długowłosy, 18 pierścieniami na przemian czarnymi i izabellowymi ozdobiony. Gardziel, wargi i niższe części oczodołów białawe; nasady bokobrodów czarniawe; brzuch popielaty; grzywa żadna.

(1) Syn. *Genetta Richardsonii*, *Annal. of Nat. hist.* X.

(2) Syn. *V. Boiei*, Müll. *Zeitschr. von Natur. Geschich.* V, 1, 2, str. 144. *Verhand. over die Nat. geschied V. Hylogale Zebra Voy. de la Bonite Mamm. T. V. Viverra fasciata Gm? Paradoxurus Derbianus Gray Hemigalea Zebra Jourd.*

(3) Syn. *Felis gracilis* i *Prionodon gracilis*, *Horsf. Zool. Research. V. Linsang Hardw. in Linn. Trans. T. XIII, Tab. 24. Cuv. reg. an. V. gracilis Desm. Mamm. 1, str. 539. Linsang gracilis Müller Verhand. 1, str. 28. Prionodontes prehensilis, Horsf. Less. Nouv. Tab. n. 570.*

Długość ciała 1' 5"; ogona 1' 3" 8".

Mieszka w Abissynii.

†† Na podszwach smuga podłużna naga.

619. *Viverra Fossa* (1), ŁASZA FOSSANA 16

Żółtawa; śniado-kropkowana; kropki grzbietowe w podłużne linie ułożone, poboczne porozrzucane; członki brudno-białawe; ogon mierny, z wierzchu wązkiemi, czerwona wami półpiersieniami upstrzony.

Długość ciała 17"; ogona 8".

Mieszka w Madagaskar.

620. *Viverra Genetta* (2), ŁASZA ŻENETTA 11

Odzież siwa z żółtawą siercią pomniejszana; koniec pyska, kraina oczna i przyczolek białe; wargę górną, boki pyska, smugi szyjne nieregularne, poprzerywane; linia grzbietowa i pięć rzędów kropek po obu bokach czarne. Ogon od ciała krótszy, na końcu 8 czarnemi obrączkami otoczony. Torebki przyodchodkowe niewyraźne.

Długość ciała 1' 8"; ogona 1' 4".

Mieszka w południowej Francyi, w Hiszpanii i prawie w całej Afryce.

W gatunku tym następane liczymy odmiany, które przez niektórych Naturalistów za osobne gatunki są uważane:

a) Cętki wyraźne pierścieniowate.

Genetta pardina, Guerin Mag. Zool. 1832, tab. 8.

Mieszka w Senegambii.

b) Bładsza, cętki mniejsze, rzadsze.

Viverra Senegalensis, Fr. Cuv. Mam. Liv. 66. *Genetta* du Senegal, Chat musqué du Cap.

Mieszka w Senegambii.

(1) Syn. Viv. Fossa Schreb. Tab. 114. Desm. Mammif. Fossan. Buff.

(2) V. Genetta Linn. Schreb. Tab. 113. Desm. Mammif. Genetta afra. Genette de Barbarie Fr. Cuv. Mammif. fasc. 111, Обыкновенный Еношь, ross.

- c) Cętki liczne, kątownate.

Genetta maculata Gray. Spicil Zool- 11, T. 9.

Mieszka w Indiach wschodnich.

- d) Siwe pręgi na szyi bardzo poprzerywane; ogon czarno obrączkowany, na końcu siwy.

Viv. felina Thunb. Mém. de l'Acad. de Petersb. 111, p. 306.

Mieszka na przylądku Dobrzej Nadziei.

- e) Szara z wierzchu czarno-kroplista, pod oczyma cztery okrągłe kropki.

Viverra Malaccensis Linn. Syst. nat. et. Gmel. 1, str. 92, 26? Schreb. Säug. t. 112, 13, Sonnerat?

Mieszka w Malacce.

- f) Jasno-popielato-żółtawa, na grzbiecie pręga czarna, nieregularnie śniado-kropkowana; koniec pyska i plamy pod oczyma białe; ogon czarno i biało-obrączkowany.

Viverra tigrina Schreb. Säug. str. 425, 5 t., 115 fig.

Linn. syst. nat. ed. Gmel. 1, p. 91, 22. Thunb.

Mém. de l'Acad. de Petersb. 111, p. 306. Chat bizaam. Vosmaer.

Mieszka na przylądku Dobrzej Nadziei.

- g) Płowo-śniada, grzbiet pręgami czarnymi nieregularnymi z sobą połączonymi naznaczony, na bokach drobne cętki; ogon czarny, płowo obrączkowany?

Genetta poensis Water Proceed. VI, p. 59.

Mieszka w Fernando-Po,

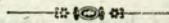
621. *Viverra perdicator* (1), ŁASZA POMARAŃCZOWA . 12

Z wierzchu płowo-pomarańczowa, czarno-cętkowana; cętki te w 8 poprzecznych i 7 podłużnych pręg są ułożone; potylicy nieregularnie strychowana; spód ciała nieplamisty. Na ogonie 8—9 zupełnych obrączek.

(1) Syn. *Prionodon perdicator*, Hodgson.

Długość ciała 16"; ogona 13—14".

Mieszka na przylądku Himalajskim.

RODZAJ X. (83).

Mangusta (1), SZCZURNIK. *n.*

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, z tych drągi dolny zewnętrzny węższy; kły $\frac{1}{1}$ mierne, stożkowate; trzonowych $\frac{6}{6}$, pierwszy najmniejszy wypadający z pomiędzy następnych, 2 górne, 3 dolne z obu stron fałszywe, czwarty w górze, a piąty w dole mięsożerne, kątnie w górze, 1 w dole, trące, śczkowate.

Pysk ostry, nos wydatny, z końcem zaokrąglonym. Język szorstki. Żrenice podłużne. Konchy uchove krótkie, do głowy przystające. Ciało przedłużone, futrem i dłuższymi włosami odziane. Nogi pięcio-palcowe, w pół pletwopalcowe, podszwy prawie nagie; przy odchodku gruczołowata torebka. Sierć obrączkowana; krucha. Sposób życia *Łasic*. Mieszkają w krajach gorących dawnego świata.

Rodzaj ten podług liczby palców podzielić można na dwa podrodzaje: 1) Nogi wszystkie pięcio-palcowe *Herpestes* Illiger. 2) U nóg tylnych tylko cztery palce. *Cynictis* Ogilby.

PODRODZAJ 1. *Mangusta Herpestes*, SZCZURNIK ICHNEUMON.

a) Ogon na końcu kiciasty.

G a t u n k i.

622. *Mangusta* (*Herpestes*) *Pharaonis* (2), SZCZURNIK (ICHNEUMON) PRAWDZIWI 1

(1) *Mangusta* Olivier et al. *Viverrae Species* Linn. at. al. — *Mustelae spec.* Linn. et al. *Ichneumon*, Geoffr. et al. *Herpestes* Illig. et al. *Ихнеumon*, ross.; *Manguste* v. *Ichneumon*, niem.

(2) Syn. *Viverra Ichneumon* Linn. Schreb. Tab. 115, 13. *Ichneumon Pharaonis*

Żółtawo-szary, czarno-poprószoney; sierć czarno i płowobraczkowana. Nogi i pysk czarne, lub ciemno-kasztanowate; ogon bardzo długi, na końcu kiciasty.

Herpestes Numidicus jest odmianą tego gatunku, z odzieżą więcej szarą, co ztąd pochodzi, że pojedyncze włosy nie czarno i żółtawo, lecz czarno są obrączkowane.

Długość ciała 1' 7"; ogona 1' 6".

Mieszka w Egipcie i Barbaryi, gdzie wyniszczaniem jaj krokodyli, także gadów i myszy, nadzwyczaj w tamtych stronach obfitych; ważną czyni przysługę; a ztąd u Egipcyan, w najodleglejszej starożytności religijne zjedual dla siebie poszanowanie.

623. *Mangusta* (*Herpestes*) *Caffer* (1), SZCZURNIK (*Ichneumon*) SZARY 2

Włosy odzieży czarno i bialo obrączkowane z zielonawym połyskiem; ztąd ogólne ubarwienie jest zielonawo-siwe, czarno-pociągnięte. Pysk i nogi czarno-śniade.

Długość ciała 15—14 cali; ogona stopa 1.

Mieszka podług Geoffroy w Indyach, podług Buffona we wschodniej Afryce.

624. *Mangusta* (*Herpestes*) *Thysanurus* (2), SZCZURNIK (*Ichneumon*) KICIASTY 3

Sierć czarniawo-śniada, żółto-obraczkowana, z końcami rudawo-szaremi. Nogi prawie jednostajnie brunatno-czarne. Kita na końcu ogona smolisto-czarna.

Długość ciała 1'; ogona 13" wraz z kitą.

Mieszka w Kaszimirze.

raonis Geoff. Mém. de l'Institut. de l'Egypte, Mangouste d'Egypte, Fred. Cuv. Mammif. 1, Mangouste d'Alger, Fr. Cuv. Mammif. Livr. 68. *Herpestes Numidicus*. Mangouste Ichneumon. Fisch. Syn. str. 163, Ерпестскій Ихневмонъ, ross.

(1) Syn. *Viverra Castra* Gm. *Viverra grisea* Thunb. *Ichneumon griseus* E. Geoff. Le Nems Buff. *Mangusta grisea* Fischer Herp. *Caffer*. Lichtenst. Wagn.?

(2) Syn. H. *Thysanurus* Wagn. Münchener gelehrte Anzeigen IX. S. 449, Schreb. Supp. Tom. 11.

b) Ogon na końcu zeszczuplony bez kity.

625. *Mangusta* (*Herpestes*) *Mungo* (1), SZCZURNIK (*Ichneumon*) PRĘGOWANY 4

Odzież z wierzchu ziemisto-śniada, na przedniej części grzbietu 13—15 poprzecznych, brunatno-żółtych prążek. Gardziel, piersi, brzuch i wewnętrzna strona nóg rdzawe; środkowa linia brzucha biała; końce nóg śniadawe. Ogon od ciała o trzecią część krótszy, prawie klinowaty; pazury nóg przednich wielkie.

Długość ciała 1' 1 $\frac{1}{4}$ "; ogona 8" 9".

Mieszka w Abissynii i Kordofanie.

Herpestes pallidus (2) (*Schinz Synop.* 1, str. 373), zdaje się być odmianą tego gatunku.

626. *Mangusta* (*Herpestes*) *sanguineus* (3), SZCZURNIK (*Ichneumon*) KRWISTY 5

Głowa popielata, czarno-kropkowana. Odzież izabellowo-ruda, włosy czarniawo-obraczkowane; gardziel, piersi i brzuch białawe, nogi izabellowe; ogon cokolwiek od ciała dłuższy, jednostajnie włosisty, izabellowo i czarno-upstrzony, na końcu rdzawo-czerwony; podeszwy nóg nagie.

Długość ciała 11" 6"; ogona 12" 6".

Mieszka w Kordofanie.

627. *Mangusta* (*Herpestes*) *Mutgigella* (4), SZCZURNIK (*Ichneumon*) MUTGIGELLA 6

Grzbiet i ogon ziemisto-czarne; włosy na głowie, brzuchu

(1) Syn. *H. taenianotus* Smith. *African Zool.* *H. fasciatus* Desm. dict. des sc. nat. XXIX. p. 38. Ogylyby Proceed. 1835, p. 101. *H. Mungo* Desm. *Mammif.* p. 211. *H. Zebra* Rüppel. *Abyss. Wirbelth.* Tab. 9, fig. 2. *Viverra Ichneumon* Schreber Tab. 116. *Mangouste de l'Indes* Buff. XIII. *Mangouste a bandes* Fr. Cuv. *Mammif. Livr.* 69. *Mangusta Mungo* Fisch. *Synop.* 163.

(2) Syn. *M. Malaccensis* Fisch. *M. Edwardsii* Fisch. *Syn.* str. 165.

(3) Syn. *H. Sanguineus* Rüppel, *Abyss. Wirbelth.* p. 27, Tab. 8, fig. 1. *Schinz Synop.* 1, str. 370.

(4) Syn. *H. Mutgigella* Rüppel *Abyss. Wirbelth.* Tab. 9, fig. 1. *Schinz Synopsis* 1, str. 370.

i nogach rudawo-obraczkowane; koniec ogona ciemno-czarny z polyskiem; część naga podszew wązka. Pazury ciemno-brunatne. Zdarzają się niekiedy indywidua zupełnie czarne.

Długość ciała 1' 1½"; ogona 11½".

Mieszka w Abissynii.

628. *Mangusta* (Herpestes) *Atilax* (1), SZCZURNIK (Ichneumon) WANSIR 7

Odzież czarniawo-śniada, włosy długie, cokolwiek żółtawo-obraczkowane; ogon gruby, ku końcowi zwężony; podszewy nagie.

Długość ciała 1' 6"; ogona 1'

Mieszka w południowej Afryce.

629. *Mangusta* (Herpestes) *fuscus* (2), SZCZURNIK (Ichneumon) DŁUGOOGONIASTY 8

Śniady, sierć czarna, żółto obraczkowana, przy nasadzie śniada; gardziel śniado-żółta. Ogon długością ciała prawie równy, bardzo długimi włosami okryty.

Długość ciała 18"; ogona 17".

Mieszka w Indyach wschodniej (Madras).

630. *Mangusta* (Herpestes) *javanicus* (3), SZCZURNIK (Ichneumon) *Jawański* 9

Rudawo-śniady, żółto-kropkowany. Głowa, grzbiet i nogi kasztanowato-czerwone. Ogon szczupły.

Długość ciała 1' 1"; ogona 8".

Mieszka na wyspach Jawie i Sumatrze.

631. *Mangusta* (Herpestes) *auropunctatus* (4), SZCZURNIK (Ichneumon) ZŁOCISTY 10

Oliwkowo-brunatny, złocisto-żółto nakrapiany, co zład po-

(1) Syn. Vansire Buff. *Mustela Galera* Linn. Exl. Schreb. *Herpestes Galera* Wagn. Münch. gel. Anzeigen IX. *Ichneumon Galera* Geoff. hist. nat. d'Egypte, Desm. Mamm. *Atilax Vansire* Fred. Cuv. Liv. 54.

(2) Syn. *H. fusca* Waterh. Proceed. VI. 1838. Ann. of nat. hist. 11 str. 466.

(3) Syn. *Herpestes javanicus* Müller, Geoff. Desm. Horsfield. *Mang. de Java* Fr. Cuv. Mammif. Livr. 25. Schreb. Tab. 116. C.

(4) Syn. *Mangusta auropunctata* Hodgson. Journ. of Society of Beng. V. str. 235.

chodzi, że każdy włos pięć razy czarno i zlocisto-żółto jest obrączkowany. Policzki rdzawo-czerwone. Futro krótkie i miękkie. Palce zrosnięte. Ogon od ciała krótszy, przy nasadzie zgrubiały, na końcu bardzo zeszcuplony i długo-włosy.

Mieszka w Nepal.

632. *Mangusta* (*Herpestes*) *Urinatrix* (1), SZCZURNIK (*Ichneumon*) NUREK 11

Prawie czarny lub czarniawo-śniady; włosy na grzbiecie i ogonie ku końcowi, a także na całej głowie rudawo i białobrączkowane, ogon zeszcuplony, na końcu ostry. Głowa z tyłu szeroka, pysk wąski, nos śniado-kropkowany, tęcza okacynamonowa; źrenice poprzeczne; palce bardzo długie, wysmukłe, po większej części nagie; pazury czarne; konchy uchove zaokrąglone.

Długość ciała od nosa do ogona 1' 5"; ogona 13".

Mieszka w południowej Afryce; w miejscach błotnistych i nad brzegami rzek, nurza się wybornie; karmi się żabami, skorupiakami i t. p.

633. *Mangusta* (*Herpestes*) *badius* (2), SZCZURNIK (*Ichneumon*) LISOWATY 12

Płowo-kasztanowaty, pod spodem bladszy, włosy grzbietu i ogona brudno-żółto i czarno-obrączkowane; ogon na końcu czarny.

Długość ciała 12"; ogona 12" 4".

Mieszka w południowej Afryce.

634. *Mangusta* (*Herpestes*) *viticollis* (3), SZCZURNIK (*Ichneumon*) PRZEPASANY 13

Szary lub czerwony; członki i przepaska od uszu do ramion ciągnąca się, czarne; ogon od tułowia nierównie krótszy, czerwony z końcem szeroko-czarnym.

(1) Syn. Smith. Zool. Journ. 4, 437.—*Herpestes paludinosus* G. Cuv. 1, 158.—Fisch. Synop. 662.

(2) Syn. H. *badius* Smith. illust. of the Zool. of South. Africa Mammal. Tab. 4, Schinz Synop. 1, str. 378.

(3) Syn. *viticollis* Bennet. Proceed. 1835, str. 67. Schinz Synop. 1, str. 374.

Długość ciała 22", ogona bez włosów 12½".

Mieszka w Indjach wschodnich.

635. *Mangusta* (*Herpestes*) *Gambianus* (1), SZCZURNIK (ICHNEUMON) GAMBIJSKI 14

Szaro i śniado upstrzony, tył i uda czerwona barwą pociągnięte; nogi i przepaska od uszu do ramion czarne; ogon od ciała nierównie krótszy, na samym końcu czarny.

Długość ciała 1' 5", ogona 9½".

Mieszka w Afryce nad rzeką Gambią.

636. *Mangusta* (*Herpestes*) *pulverulentus* (2), SZCZURNIK (ICHNEUMON) NAKRAPIANY 15

Sierć śniado i białawo obrączkowana; nogi śniade; ogon gruby, walcowaty, na końcu bez kity. Podeszwy aż do nasady palców włosami porośłe.

Długość ciała 12½", ogona 1' 6".

Mieszka w południowej Afryce.

637. *Mangusta* (*Herpestes*) *exilis* (3), SZCZURNIK (ICHNEUMON) MAŁY 16

Sierć żółto i czarno obrączkowana, na głowie i grzbiecie obrączki sierci cynamonowe i czarne; nogi czarniawe, gardziel cynamonowa, brzuch bladszy. Ogon włosisty bez kity. Stopy i podeszwy nagie.

Długość ciała 10" 6"', ogona 8".

Mieszka w Indjach wschodnich.

638. *Mangusta* (*Herpestes*) *Widdringtonii* (4), SZCZURNIK (ICHNEUMON) EUROPEJSKI 17

Sierć czarno i biało kropkowana, boki nosa, nogi i ogon na końcach czarniawe; na grzbiecie włosy dłuższe, czarne, białobrzędkowane z końcami śniadymi; odzież miękka, ru-

(1) H. *Gambianus* Ogilby Proceed. 1835. p. 102. Schinz Synop. 1. str. 374.

(2) Syn. H. *pulverulentus*. Wagner Suppl. zu Schreber Tab. 116. E. Schinz. Synop. 1. str. 374.

(3) Syn. H. *exilis* Zool. de la Bonite tab. 3, fig. 7—9.—Mangouste de Touranne. Schinz. Synop. 1. str. 375.

(4) Syn. H. *Widdringtonii* Gray Annal. of. nat. history. 9.

dawo śniada. Konchy uchowe krótkie, okrągławe, krótkimi włosami porośłe.

Długość ciała 22", ogona 20".

Mieszka w Sierra Moreno w Hiszpanii.

639. *Mangusta* (*Herpestes*) *brachyurus* (1), SZCZURNIK (ICHNEUMON) KRÓTKOOGONIASTY. 18

Czarny, włosy żółto-obraczkowane; spód ciała śniady, twarz, policzki i boki szyi żółciejsze; ogon ciemniejszy; gardziel żółtawa. Nogi czarniawe; ogon gruby, połowie długości ciała równy.

Mieszka na wyspach Indyjskich.

Inne mniej pewne tego rodzaju gatunki są: *Herpestes Bennetti* (Lond. Magaz. VI. Neu Series) *Herp. nepalensis* Gray.— Oba zdają się być odmianami; pierwszy gatunku *H. badius* drugi *H. Mungo*.— *Herpestes Smithii* Gray. Czarny, biało i siwo upstrzony; twarz, szyja i członki rudawe, nogi i koniec ogona czarne. Miejsce mieszkania jego i wielkość, niewiadome.

PODRÓDZAJ 2.

***Mangusta Cynictis*, SZCZURNIK PSOLASZ.**

640. *Mangusta* (*Cynictis*) *Ogilbyi* (2), SZCZURNIK (PSOLASZ) SZEROKO-OGONIASTY 19

Zwierzchu glinkowato-żółty; sierć brunatno-biało obrączkowana; spód ciała brudno-żółtawo-biały; ogon rozpierzchły, prawie dwurzędny, na końcu zeszczuplony, biały; konchy uchowe zewnątrz rudawo-brunatne, wewnątrz prawie białe; oczy czerwone, pazury sinawo-brunatne, na końcach bladsze.

Długość ciała 15", ogona 9½".

Mieszka w południowej Afryce.

(1) Syn. *Herpestes brachyurus* Gray. l. c.

(2) *Cynictis Ogilbyi* Smith. *Illust. of the Zool. of South-Africa Mammal.* pl. 16. *Herpestes penicillatus* Cuv. i Wagner *Suppl. zu Schreber Tab.* 116. D.— *Cynictis Levaillanti* Smith? *Fisch.* 663. *Less. Nouv. Tab. n.* 611. *Hundsmanguste.* niem.

641. *Mangusta* (*Cynictis*) *lepturus* (1), SZCZURNIK (PSOŁASZ)
SZCZUPŁO-OGONIASTY 20

Blado-brunatno-pomarańczowy; sierć glinkowato-żółto i brunatno-obraczkowana. Grzbiet i boki ciała blado-rudawo-powleczone. Włosy w wyższej półowie ogona, brunatno-obraczkowane; wargi podbródek i koniec ogona, białawe. Oczy czerwone. Konchy uchowe zewnątrz rudawo-brunatne, wewnątrz rudawo-żółte. Ogon szczupły ku końcowi zaostroszony. Odzież w ogólności krótka. Ta cecha i szczupłość ogona odróżniają z łatwością niniejszy gatunek od innych współrodzajowych.

Długość ciała 15" 11", ogona 9" 3".

Ojczyzną południowa Afryka.

642. *Mangusta* (*Cynictis*) *Steedmanni* (2), SZCZURNIK PSOŁASZ STEDMANA 21

Głowa krótka; konchy uchowe wewnątrz nagie. Ciało długie i wysmukłe. Ubarwienie: z wierzchu ciała na głowie i członkach jasno-rude, na grzbiecie ciemniejsze, na policzkach, szyi, bokach ciała i ogonie, z szarą siercią pomieszane, gdyż włosy mają końce szare; piersi brzuch i nogi rdzawe; ogon bardzo kiciasty, włosy przy nasadach rude, w środku ciemno-brunatne, na końcach szare; koniec ogona brudno-biały.

Długość ciała 1' 6", ogona 1'.

Mieszka na przylądku dobrej nadziei.

643. *Mangusta* (*Cynictis*) *melanurus* (3), SZCZURNIK (PSOŁASZ) KROPKOWANY 22

Ciemno-rudy, czarno-kropkowany, po bokach bladszy; gardziel brudno-żółtawo-brunatna, członki wewnątrz i spód ciała brudno-żółtawo-rude, ogon na końcu szeroko-czarny, kiciasty.

(1) Syn. *C. lepturus* Smith Sout-Africa. Mamm. Tab. XVII.

(2) Syn. *C. Steedmanni* Ogilby Proceed. 1. str. 49. Transact. of the Zool. Societ. 1. str. 29. Tab. 3. Schreb. Wagn. Suppl. 125. D.

(3) Syn. *C. melanurus* Martin. in Lond. et Edimb. Magaz. IX. Proceedings 18. str. 55. Wiegmann. Archiv. 111. 1837.

Długość ciała 12", ogona 11".

Mieszka w Sierra Leona.

RODZAJ XI. (84).

Ichneumia (1), ICHNEUMKA (*n.*)

Zębów w każdej szczęcie po 20; z tych w górze trzonowych fałszywych 3, mięsożerny jeden, sęczkowatych z każdej strony po dwa; w dole fałszywych trzonowych 4, mięsożernych i sęczkowatych po jednym; trzeci trzonowy fałszywy wgórze i czwarty w dole mają po cztery tepe sęczi. Członki miernie wysokie; u każdej nogi po 5 palców; ksiuk krótki, podniesiony, szczególnie u nóg tylnych. Pazury dość wielkie nieco zakrzywione, tepe. Konchy uchowe krótkie bardzo szerokie. Pysk przedłużony. Ogon długi niechwytny. Torebka przedodchodkowa wyraźna. Odzież składa się z dwóch gatunków sierci, jednej dłuższej, szorstkiej i rzadkiej; drugiej zaś bardzo gęstej, krótkiej i miękkiej.

Ichneumki mieszkają w norach; karmią się po większej części owadami. Ojczyzną ich jest Afryka w całej przestrzeni jej stałego ładu. Dotąd trzy gatunki znamy w tym rodzaju.

644. *Ichneumia albescens* (2), ICHNEUMKA BIAŁAWA . 1

Szaro i czarno-upstrzona; nogi czarniawo-śniade; ogon mierny, szeroki, koniec jego u młodych czarny, u dorosłych zaś biały. Nogi jeduostajnie brunatno-czarne; pazury ciemno-brunatne, każdy włos pojedynczy odzieży, jest żółto-szary lub białawy, brunatno lub czarno-obraczkowany z nasadą brunatną i czarnym końcem.

(1) *Herpestes* Cuv. Ehrenb., Ruff. *Ichneumon*, Smith *Ichneumia* Isid. Geoff. *Lasiopus* Isid. Geoff.

(2) Syn. *Herpestes leucurus* Ehrenb. *Symbol. phys. dze.* 11. T. 12. Ruppel. *Abyss. Wirbelth.* 1. p. 27. *Ichneumia albescens* Guerin. *Magaz.* 1839. str. 16. Tab. 12, 13.

Długość ciała 1' 7" 7", ogona 1 $\frac{1}{2}$ ".

Ojczyznę Nubja i Dongola.

645. *Ichneumia albicanda* (1), ICHNEUMKA BIAŁO-OGONIASTA. 2

Żółtawo-szara, rzadka kropkowana; grzbiet czarniawy; ogon prócz nasady biały.

Długość ciała 16", ogona 12".

Mieszka w południowej Afryce i Senegalu.

646. *Ichneumia gracilis* (2), ICHNEUMKA WYSMUKŁA . 3

Cała żółtawo-popielata. włosy ciemno-śniado-pręgowane; tylna część ogona czarna, szyja i brzuch rudawe, ogon długi, kudłaty, piątą częścią od ciała dłuższy; podszwy nóg w pół nagie,

Długość ciała 11", ogona 1' 1".

Ojczyznę Abissynia.

RODZAJ XII. (85).

Urva (3), URWA.

Zęby jak u *Wiverry*. Postać pośrednia między *Rosomakiem* i *Szczurnikiem* (*Mangusta*). *Pysk* przedłużony, ostry. *NOGI* następne, z palcami wpółzroslemi; podszwy nagie. *PAZURY* prawie równe. *Ogon* mierny. Z każdej strony odchodka znajduje się *fald skórzany* oddzielający ciecz wodnistą, smrodliwą, która podług woli zwierzęcia wyrzucana być może.

W rodzaju tym *jeden* dotąd znamy gatunek.

647. *Urva cancrivora* (4), URWA RAKOJADKA.

-
- (1) Syn. *Her. albicandus*. Cuv. Reg. an. *Ichneumia albicande* Isid. Geoff. Guerin. Mag. de Zool. 1839. T. 11. *Ichneumon albicandus* Smith. in South. afr. quarterly journ.
 - (2) Syn. *H. gracilis* Rüppel Abyss. Wirbelthiere T. 8. fig. 2. *Ichneumia gracilis* Guerin. Mag. de Zool. 1839. Liv. 6.
 - (3) Syn. *Urva* Hodgs. Schinz.
 - (4) *Urva cancrivora* Hodgson. Journ. of the As. Soc. of Bengal. VI. 2, str. 560.— *Gulo Urva* Hodgson. 1. Schinz Syn. 1. str. 359.

Płowo-szara. Spód ciała i członki ciemno-śniade; od uszu aż do barków z obu stron pręga biała; koniec ogona li-sowato-czerwony. Brzeg górnej wargi i cała warga dolna szare. Odzież gęsta.

Długość ciała 18", ogona 11".

Mieszka w Nepal w jaskiniach. Żywi się żabami i rakami.

RODZAJ XIII. (86).

Galidia (1), GALIDIA.

Postać wysmukła; *nogi* pięcio-palcowe, palco-chodne, z palcami wolnymi; *podeszwy* nagie; u nóg tylnych środkowy i czwarty palec, równo-długie; u przednich środkowy palec dłuższy; *pazury* mierne, łukowate, bardzo ostre, w pół wysuwalne. *Zębostan* jak w rodzaju *Szczurnika* (Mangusta). *Ogon* od ciała krótszy, wielki; *uszy* miernie długie i szerokie. *Nos* mierny. Futro dłuższymi i twardszymi włosami pokryte.

Trzy gatunki do rodzaju tego policzone mieszkają na wyspie Madagaskar.

648. *Galidia concolor* (2), GALIDIA JEDNO-KOLOROWA . 1

Czarniawo-brunatna, żółtawo i czarno kropkowana; ogon od ciała nierównie krótszy, jednakię z niem barwy.

Długość ciała 13", ogona 7".

649. *Galidia elegans* (3), GALIDIA OZDOBNA . . . 2

Ciemno-kasztanowato-ruda; ogon prawie tak długi jak ciało, czarno-obraczkowany.

Długość ciała 15", ogona 12".

(1) Syn. *Galidia* Is. Geoffr.

(2) Guerin. Mag. 1839. pl. 15.

(3) Guerin. Mag. 1839. pl. 14. *Vounsira incolis*.

650. *Galidia olivacea* (1), GALIDIA OLIVKOWA . . . 3

Oliwkowo-śniada, żółtawo-kropkowana; ogon jednakię z ciałem barwy.

RODZAJ XIV. (87).

Galidictis (2), PASKÓWKA. n.

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, klów $\frac{1-1}{1-1}$; górne potężne, łukowate, na końcu tępe, obrączkowane; trzonowych $\frac{5-5}{5-5}$, trzy przodkowe fałszywe, czwarty w obu szczękach z obu stron mięsożerny, piąty sęczkowaty. Pysk tępy, zgrubiały; kości podskroniowe wielkie. Nogi, ogon i postać jak w rodzaju *Szczurnika* (Mangusta).

Jedyny tego rodzaju gatunek jest następnny:

651. *Galidictis striata* (3), PASKÓWKA PRĘGOWANA.

Białawo-śniada; z każdego boku po pięć czarnych prążek. Głowa, przód szyi i brzuch, blade-białawo-śniade; ogon białawy przy nasadzie śniady; członki śniade.

Długość ciała 1', ogona 1'.

Ojczyzną Madagaskar.

Uwaga. Chociaż zwierzę służące za typ tego rodzaju, tylko pięć zębów trzonowych posiada, wszystkie zaś prawie inne rodzaje oddziału *Wierr*, mają ich po sześć; z tym wszystkiem, gdy powierzchowną postacią więcej *Wierr* niż *Łasicom* jest podobne; zębostan zaś jego z młodego indiwiduum wzięty, nie jest dostatecznie wiadomy; przeto w oddziale niniejszym je mieścimy.

(1) *G. olivacea* Geoff. Guer. Mag. 1839. Tab. 16. *Incolis Salano*.

(2) *Galidictis* Isid. Geoffr. Streifmarder niem.

(3) *Galidictis striata* J. Geoffr. tab. 18. Mag. Zool. 1839. *Mustela striata* E. Geoffr. *Putorius Stratus* G. Cuv.

R O D Z A J XV. (88).

Crossarchus (1), RUCHACZ *n.*

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, klów $\frac{1-1}{1-1}$, trzonowych $\frac{5-5}{5-5}$. Głowa okrągła, pysk przedłużony, trąbiasty, ruchomy. Koniec nosa nieco przycięty. Język szorstki. Zrenice okrągłe. Konchy uchove małe, zaokrąglone. Ciało dość wysmukłe. Futro włosami dłuższymi pokryte. Nogi następne pięcio-palcowe, z palcami wolnemi; ksiuk krótki, palec średni najdłuższy; podszwy obnażone; pazury szponiaste. Ogon mierny, spłaszczony. Przy odchodku torebka oddzielająca smrodliwą wilgoć.

G a t u n k i.

652. *Crossarchus obscurus* (2), RUCHACZ CIEMNY . . . 1

Jednostajnie śniady, głowa tylko nieco bladsza; sierć śniada z końcami żółtymi.

Długość ciała 1', ogona 7".

Mieszka w zachodniej Afryce.

653. *Crossarchus rubiginosus* (3), RUCHACZ CZERWONY. 2

Głowa ciemno-brunatna, nieco żółtawo-nakrapiana; tułów i uda rdzawo-czerwonawe. Ogon od reszty odzieży świetlejszy z końcem czarnym. Spód szyi czarniawy; po bokach jęj dwie lśniące czarne cętki. Nogi czarne.

Długość ciała 1' 4 $\frac{1}{2}$ ", ogona 1'.

Ojczyznę Indye Wschodnie.

R O D Z A J XVI. (89).

Ryzaena (4), WARCZ. (Jar.)

Zębów trzonowych $\frac{5-5}{5-5}$, dwa pierwsze w górze i trzy pierwsze w dole fałszywe; trzeci w górze i czwarty w dole

(1) *Crossarchus*. Fr. Cuv. Rüssel-manguste niem.

(2) Syn. *Crossarchus obscurus* Fred. Cuv. Mammif. Liv. 47. Fischer Synopsis str. 166.

(3) Syn. *C. rubiginosus*. Wagner. Suppl. zu Schreb. 11. p. 329.

(4) *Ryzaena* Illig. Suricata Desm. Schnarrthier. niem.

mięsożerne. Ząb mięsożerny górny znacznie na boki rozszerzony; kątny 2 w górze i 1 w dole z obu stron trące sęczkowate.

Pysk ostry; nos wydatny, trąbiasty, ruchomy; koniec nosa tępy. *Język szorstki*. *Ciało* przedłużone, futrem i długimi włosami pokryte. *Nogi* palco-chodne, cztero-palcowe, palce wolne; podszwy włosiste. *Pazury* ostre, zakrzywione, u nóg przednich dłuższe. *Ogon* długi; przy odchodku dwa tłuszczowe *gruczoły*.

654. *Ryzaena Zenik* (1), WARCZ CZTERO-PALCOWY.

Odzież śniado, biało, żółtawo i czarno-upstrzona; spód ciała i nogi czerwonawe; ogon rdzawy, na końcu czarny.

Długość ciała 1', ogona 4".

Mieszka na przylądku Dobrej Nadziei nad brzegami rzek. Za świadectwem Klappertona ma się znajdować niedaleko jeziora Tshad.

RODZAJ XVII. (90).

Paradoxurus (2), ŁASKUN. *n.*

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, środkowe krótsze; *klów* $\frac{1-1}{1-1}$, stożkowate; *trzonowych* $\frac{6-6}{6-6}$ z tych 3 początkowe w górze i w dole z obu stron fałszywe; czwarty w górze i piąty w dole mięsożerne; kątny dwa w górze i jeden w dole sęczkowate.

Pysk przedłużony; koniec nosa wystający. *Język* kolczaty. *Konchy uchowe* okrągławe. *Ciało* dość wysmukłe. *Nogi* w pół następne, pięcio-palcowe z palcami zrosłymi; podszwy nagie; pazury szponiaste, wysuwalne. *Ogon* długi, wietki.

(1) Syn. *Rhys capensis* Lesson Man. str. 175. *Suricata capensis* Desm. *Viverra suricata* Erxl.— *V. tetradactyla* Schreb. Tab. 117. *Viv. Zenik* Linn. Gm. *Suricate Buff.* Fr. Cuv. Mamm. Liv. 22. *Zenik* Sonnerat.

(2) Syn. *Paradoxurus* F. Cuvier. *Viverra* auct. *Platyschista*. Otto. Сви-тохвосць ross. *Rollmarder*. niem.

Laskuny, są zwierzęta nocne; dnie spędzają w uspieniu, ukryte na drzewach wśród najgęstszych liści, o zachodzie dopiero wychodzą zwiedzać plantacje drzew owocowych, których owocami głównie się karmią; prócz tego polują na drobne zwierzęta ssące i ptaki; jedzą także jaja. Gnieźdzą się zwykle w wydrążeniach drzew spróchniałych. Znajome dotąd gatunki są mieszkańcami Indyi i należących do nich Archipelagów; jeden tylko przebywa w Afryce; w Ameryce zaś i Australyi niepostrzeżono ich jeszcze.

G a t u n k i.

655. *Paradoxurus typus* (1), ŁASKUN PALMOWY . . . 1

Czarno i żółtawo-upstrzony; z każdej strony grzbietu po trzy czarne pręgi; nad i pod oczami po jednej białej cętkie. Czoło i pysk czarne. Spód szyi, przedramiona, boki ciała i ogon czarne.

Całkowita długość 3' 10", niekiedy do 4' dochodzi, z których ogon zajmuje 1' 9".

Ojczyzną Indye Wschodnie.

656. *Paradoxurus Musanga* (2), ŁASKUN MUZANGA . . . 2

Czarno i żółtawo-upstrzony; na grzbiecie podłużne niewyraźne, czarne pręgi; cętka pod oczami i około nosa, a także szeroka na czole smuga białawe; członki czarne.

Długość ciała 1' 4", ogona 1' 4".

W tym gatunku wydzarzają się następujące odmiany:

A) Wszystkie części ciała żółtawo-szare, końce włosów

(1) Syn. P. typus F. Cuv. Mamm. Liv. 24. Le Pangoune ou Marte de Palmier. Ogilby. Zool. Journ. Gray Proceed. 1832. p. 63. Viverra nigra Desm. Parad. Pennant. Fisch. Synop. p. 158. Temm. Monogr. 11. p. 315.

(2) Syn. P. Musanga. Müller. Verhandl. 1. Viv. Musanga Marsden Hist. of Sumatra p. 116. c. fig. Horsf. Zool. of Java-Civet à bandeau Geoff.— Viverra fasciata Desm. p. 209. Par. Musanga Gray. P. fasciatus Ogilby.— Platyschista hermaphrodita Otto. Par. felinus.— Katzenroller. Wagn. Suppl. zu Schreb. P. Pallasii Hardu i Gray. Illust. of ind. Zool. Vol. 2. Par. dubius et hermaphroditus Gray. Temm. Monogr. 11. p. 317.

czarne; na grzbiecie 3 lub 4 czarne podłużne pręgi. Ogon czekoladowy, przy nasadzie obrączkowany lub tylko upstrzony czarno. Brzuch szary. Nogi i uszy czarne. Twarz czarna z białym nad oczami półksiężycem i białą cętką na wąsach. Czolo, wierzch głowy, nasada uszu i przód szyi białe. Włosy spodnie szare.

B) Tło odzieży brunatno-glinkowato-żółte, końce sierci brunatne. Na grzbiecie sześć czarnych podłużnych pasów. Na bokach i udach czarne, okrągłe cętki. Ogon i nogi brunatno-czarne. Twarz czarna z szeroką nad oczami przepaską białą. Pysk bez białej cętki.

C) Tło odzieży jasno-popielate, nasady włosów brunatne; na grzbiecie trzy czarne lub brunatne na końcu poprzerywane pasy, które dalej przedłużają się w strychy lub cętki. Boki ciała i ramiona upstrzone cętkami rozmaitej wielkości. Ogon po większej części czarny z czysto-białym końcem. Nogi jasno-brunatne. Twarz brunatna.

D) Tło odzieży jasno-glinkowato-żółte; grzbiet rdzawo-czerwony, pięcią wążkami, czarnymi prążkami naznaczony. Ogon czarny z nasadą gliniasto-żółtą, a końcem białym. Członki zupełnie czarne. Twarz czarna z szerokim białym półksiężycem pod oczami i białą cętką na wąsach. Szyja ciemnoszara, z przodu głowy, szeroka biała smuga.

E) Tło odzieży ciemno-szare. Twarz, nogi i ogon zupełnie czarne. Na czole wążka, szara przepaska. Spodnie części szare.

F) Tło odzieży żółtawe; końce włosów czarne, na grzbiecie podłużne, nieznaczne pręgi, z których tylko środkowe są nieco wyraźniejsze. Nogi i ogon czarne. Na czole wążka, szarawa przepaska. Twarz czarna. Jest to *Paradox. Crossii*; *Ogilby*.

G) Tło odzieży szarawo-gliniasto-żółte. Czarne wierzchołki włosów tworzą na bokach i udach czarne cętki, lecz podłużnych pręg wcale niema. Ogon, Nogi i twarz czarne. Przepaska czelna, wążka, biaława.

Młode indywidua mają tło odzieży popielato-szare, na grzbiecie pięć do sześciu pręg czekoladowych. Wierzch głowy, czoło, potylicy, twarz, okolice krzyżowe, członki i ogon brunatno-czekoladowo-czarniawe. Na czole, w miejscu białej szara przepaska.

Muzanga, na wyspach Jawie, Sumatrze, Timor i Borneo, pospolitem jest zwierzęciem; ma także znajdować się w Malaccie i na stałym lądzie Królestwa Syam. Lubi miejsca wyniosłe, lecz rzadko widzieć się daje w bardzo górzystych, lasami zarosłych okolicach. We dnie pod cieniem Palmowców *Arenga* (*Saguerus saccharifer*) i *Lontar* (*Borassus flabelifer*) zwanych; zwinięty w kłębek, drzemiąc spoczywa; w nocy zaś tylko na żer wychodzi. Owoce drzew *Bananowych*, *Djambidi* i *Arenji*, ulubionym są jego pokarmem; kawę jednak nad wszystko przekłada, a chociaż w jej plantacjach nie małe wyrządza szkody, z tém wszystkiém do rozmnażania jej się przyczynia, gdyż z polkniętego owocu, sam n. i. k. tylko strawiwszy; ziarnka zaś nienaruszone z wnętrzości wyrzucając tu i ówdzie po drogach i lasach rozsiewa. Niekiedy zjada kuropatwy i drobne szczurowate zwierzęta. Spłoszony z drzewa na ziemię zeskoczywszy jak kot ucieka i psom mężny daje odpór. Gniazda obce zwykle, najczęściej zaś Wiewiórcze sobie przyswaja i stosownie do swych potrzeb powiększa. Samica 2—3 młodych rodzi w miesiącach Stycznia albo Lutym.

657. *Paradoxurus leucomystax* (1), ŁASKUN BIAŁO-WĄSY. 3

Odzież czarniawo-śniada nieco-ciemniej kropkowana, pod uszami cętka biała. Brwi, wąsy i koniec ogona białe lub żółtawe.

Długość ciała 1' 8", ogona 2' 10".

Ojczyzną Borneo i Sumatra.

(1) *Par. leucomystax*. Gray. Lond. Mag. 1837. Müller Verhandl. 1. str. 35. Temm. Monogr. 2, p. 325. Tab. 64. Czaszki fig. 4, 5, 6.— u Dajaków Tohon Ouwau.

O d m i a n y:

A) Wierzch głowy, zatylek, uszy, szyja, barki, części zewnętrzne nóg przednich, końce nóg tylnych i środek ogona czarne lśniące. Czoło, policzki i podbródek brązowo-czarniawe, między uchem i oczodołami obszerna białawo-żółta plama. Grzbiet, słabizny, kuper, uda i nasada ogona pięknie czarniawo-kasztanowato-lśniące. Spód ciała i wewnętrzne strony członków rudawe. Opis ten zdjęty został z egzemplarza stariej samicy przywiezionego z Sumatry przez P. Müller.

B) Różni się od poprzedzającej mniejszym wzrostem i obszernością białej plamy, która więcej jest rozciągnięta na boki szyi i po pod uszy. Odzież mocniej rudawa i nie tak lśniaca, koniec ogona w mniejszej części biały. (Opis wzięty z dorosłego zwierzęcia przywiezionego z Borneo przez P. Müller).

C) P. Ogilby opisał następnie odmianę Łaskuna mającego pochodzić z Sumatry, którego widziano w Londynie. Wszystkie wyższe części i boki ciała ciemno-brązowo rude, na potylicy i barkach czarno-chnurkowane. Czoło, twarz, policzki, podbródek, przód szyi i brzuch białawe; barwa ta jednak na policzkach jest czysta, na czole zaś i twarzy brązowo-upstrzona; piersi i brzuch żółtawe. Członki i środek ogona zupełnie czarne, koniec zaś ogona na 3 cale biały. Była to bardzo stara samica, większego wzrostu od opisaniej wyżej pod literą A.

D) Tył głowy, szyja, barki, część nóg przednich, końce tylnych i ogon aż do końca zupełnie czarne. Między uszami i oczodołami biaława, w szary kolor wpadająca plama, która jednak nie rozciąga się na policzki jak w odmianie B. Przód szyi i brzuch żółtawo-białe.

E) P. Owen opisał także w Londynie dwa młode indywidua, których wierzch i boki ciała, były jednostajnie kafowe. Nogi nieco ciemniejsze; spód ciała popielaty. Twarz, koniec ogona i wąsy białe. Dwa te indywidua, znajdujące się w Muzeum Zoologicznym Londyńskim, pochodzą z Sumatry.

658. *Paradoxurus larvatus* (1), ŁASKUN ZAMASKOWANY. 4

Odzież gęsta, bujna; pośrodku ciała włosy dłuższe. Głowa zupełnie czarna. Potylicca i grzbiet czarne, szaro-pociągnięte, takieżże maści policzki; dolna szczęka i gardziel; po za nagą częścią nosa przez całą okolicę nosową aż do zatyłka, ciągnie się czysto-biała, 6 do 7 linii szeroka pręga; inna pręga w kształcie półksiężyca po za oczami, a trzecia szara od tylnego kąta oka aż do nasady uszów przechodzi. Konchy uszowe czarne. Wąsy białe z brunatnymi końcami. Wszystkie spodnie części od piersi aż do odchodka żółtawo-białe. Ogon przy nasadzie okrągły, gruby, dalej zeszczuplony.

Długość ciała 1' 10", ogona 14".

Mieszka w górach Himalajskich.

659 *Paradoxurus Bondar* (2), ŁASKUN BONDAR . . . 5

Głowa mała; konchy uszowe wielkie, wewnątrz i po brzegach nagie. Odzież bardzo gęsta, welnista, futro białawo-żółte; włosy dłuższe są na końcach czarne. Koniec ogona i członki czarne, lub śniado-czarne. Twarz szarawo-biała; pod oczami ukośna, śniada pręga. Czolo szare.

Długość ciała 18", ogona 16".

Ojczyzną Indye Wschodnie.

660. *Paradoxurus trivirgatus* (3), ŁASKUN TRÓJ-PRĘGOWY. 6

Czarniawo-szary, pod spodem szary; głowa ciemniejsza; pośrodku grzbietu trzy podłużne, czarniawe pręgi. Nogi i ogon czarne. Głowa, policzki i część ogona czarniawo-szare,

-
- (1) Syn. *Gulo larvatus*. Herm. Smith in Griff. an. Kingd. 11. p. 281. *Viverra larvata* Gray. Spicill. Zool. p. 9. *Paguma larvata* Gray. *Parad. laniger*. Hodgson.—Par. Grayii Bennet. Proceed. 1836. p. 118. Temm. Monogr. 2, 129. tab. 65. fig. 1, 2. Czaszka.
- (2) Syn. *Viverra Bondar*. Blain. Fisch. Synop. p. 172. Par. *Bondar*. Gray. Illustr. of Ind. Zool. Vol. 11. z figurą. Par. *Pennantii*, Gray. Ill. 2. P. *Hirsutus*. Hodg. Asiat. resear. Calcutta XIX. p. 72. Temm. Monogr. T. 2. p. 333.
- (3) Syn. Par. *trivirgatus* Temm. Monogr. 2, 335. tab. 63. fig. 1. Skielet. Viv. *trivirgata* Gray. Spicil. Zool. p. 9. Müller Verhand. Nat. geschichte.

Twarz bez cętek. Pysk, obwódki oczu, końce nóg i koniec ogona zupełnie czarne; zewnętrzna strona konch uchowych czarna; podbródek, przód szyi i brzuch szarawo-białe. Wąsy od głowy dłuższe, czarne.

Długość ciała 15", ogona 18".

Mieszka w miejscach górzystych na wyspach Jawie i Sumatrze.

661. *Paradoxurus binotatus* (1), ŁASKUN NAZNACZONY . 7

Grzbiet czekoladowo-śniady, rudawo-pociągnięty, na potylicy podłużna, czarna, snuga, barki, grzbiet i boki ciała czarno-kropkowane; z każdej strony ramienia po jednej żółtawo-rdzawej plamie. Członki śniade. Ogon długi, śniado i czarno-obraczkowany. Brzuch jednostajnie rudawy.

Długość ciała 29", ogona 20".

Ojczyzną Indye Wschodnie.

662. *Paradoxurus Philippensis* (2), ŁASKUN FILIPIŃSKI. 8

Żółtawo-brunatny z polyskiem zlocistym. Podbródek, piersi, brzuch szaro-żółtawe. Pysk, policzki, szyja z przodu; wierzch głowy i uszy śniade; na czole niewyraźna, szara w kształcie pół-księżycy plama. Konchy uchowe krótkie, zaokrąglone. Ogon długi, gruby, rudawo-śniady. Członki śniade.

Mieszka na wyspie Luson.

663. *Paradoxurus nipalensis* (3), ŁASKUN NEPAŁSKI . 9

Jednostajnie brunatno-szary bez pręg i cętek. Nogi i ogon na końcach czarne. Konchy uchowe zewnątrz włosiste. Wąsy przez pół białe i czarne.

Długość ciała 25", ogona 24".

Ojczyzną Nepaul.

664. *Paradoxurus Nubiae* (4), ŁASKUN NUBIJSKI . . 10

(1) Syn. Viv. binotata Gray. Spic. Zool. Parad. Hamiltonii, Gray Proceed. Temm. Monogr. p. 336. pl. 65. fig. 7, 8, 9; Czaszka.

(2) Syn. Amblionon doré. Jourd. An. des sc. natur. 2. ser. VIII. p. 276. Jourdanii. Gray. Temm. Mon. 2. p. 339.

(3) Syn. P. nipalensis Hodg. Asiat. research. Calc. XIX. 1.

(4) Syn. P. Nubiae Fred. Cuv. et Geoff. Mamm. T. VII.

Odzież błękitnawo-siwa; strychy i cętki czarne. Boki szyi i ciała bladsze, członki zewnątrz i wewnątrz, ogon i twarz czarne. Pysk i czoło brudno-białe. Konchy uchove zewnątrz nagie.

Długość ciała 18", ogona 19",

Ojczyzną Nubia.

665. *Paradoxurus annulatus* (1), ŁASKUN OBRĄCZKOWANY. 11

Zwierzchu czarniawo i płowo-upstrzony; pod spodem rdzawo-żółtawy. Ogon czarno-obraczkowany. Konchy uchove gęsto-włose. Pysk po bokach czarny; na czole mała; biała cętka; dolna szczeka po bokach biaława. Wąsy czarne.

Długość ciała 9", ogona 7½".

Egzemplarz z którego powyższy opis zdjęty został, znajduje się w Muzeum Manhejmskiem.

666. *Paradoxurus leucopus* (2), ŁASKUN BIALONOZI. 12

Konchy uchove okrągłe. Wąsy długie, czarne. Głowa, potylicca, ramiona, tułów i ogon delikatnym, gęstym, jasno-brunatnym futrem pokryte, z którym długie, grubsze, czarno-kończaste włosy są pomieszane; głowa i ramiona ciemniejsze. Policzki, nos i twarz czarne, okolica międzyoczna szara. Biała 4 do 5 cali szeroka pręga otacza lędzwie. Brzuch, koniec ogona i łapy białe. U żyjącego zwierzęcia, ogon w kształcie litery S zawsze jest wygięty.

Długość ciała 15", ogona 14"—15".

Miejsce mieszkania niewiadome.

667. *Paradoxurus Schinzii* (3), ŁASKUN SZINCA. 13

Twarz biaława, trzy czarniawe pręgi od nosa na czoło się ciągną. Czoło, policzki, obwódki oczu, potylicca, środek grzbietu, koniec ogona i członki czarne. Ciało-żółtawo-śniegde pod spodem bladsze, konchy uchove jajowo-zaostrzone.

Długość ciała 19", ogona 19".

(1) Syn. P. annulatus. Wagn. Suppl. zu Schreb. 11. p. 253.

(2) Syn. P. leucopus. Ogilby. Zool. Journ. IV. p. 300. t. 35:

(3) Synop. Schinz. Synop. Mamm. 1. p. 387. w przypisku.

Egzemplarz tego zwierzęcia przywieziony z Indyi wschodnich przez P. Delessert, znajduje się w Muzeum Zurychskiem. Professor Schinz pierwszy go opisał.

668. *Paradoxurus quinque-lineatus* (1), ŁASKUN PIĘCIOPRĘGI 14

Śniady, końce włosów czarne; na grzbiecie pięć czarnych przerwanych pręg, które na barkach są pokrzywione; dwie zaś poboczne, zewnętrzne, z obu stron w małe, okrągłe, czarne cętki się zamieniają. Przód głowy rudawo-biały.

Ojczyzna niewiadoma; zdaje się jednak pochodzić z Indyi.

669. *Paradoxurus musangoides* (2), ŁASKUN CĘTKOWANY 15

Siwawo-śniady. Pysk, wierzch głowy, potylicy, nogi, ogon, trzy jednostajne pręgi na grzbiecie i małe krągłe cętki po bokach czarniawo-brunatne. Brzuch, przepaska na przodzie głowy, cętka pod oczami i inna na końcu nosa, białe. Poboczne grzbietowe pręgi są od siebie odległe i tworzą przy nasadzie ogona rząd okrągłych cętek.

Ojczyzną Indye Wschodnie.

R O D Z A J XVIII. (91).

Cynogale (3), NADWODNIK. n.

Zębów przednich $\frac{6}{6}$; kłów $\frac{1}{1}$ stożkowatych; trzonowych $\frac{6}{6}$; początkowe w górze 3, w dole 4 fałszywe; kątnie 2 z każdej strony w obu szczękach trące, sęczkowate. Zęby mięszożerne sęczkowate; górne wewnętrznym środkowym ostrym stożkiem opatrzone.

Pysk przedłużony; wąsy bardzo liczne. Nogi nastopne;

(1) Syn. *Par. quinquelineatus*, Gray in Lond. Mag. Vol. I. Nev. Series, p. 578.

(2) Syn. *P. musangoides*, Gray, ib.

(3) Syn. *Cynogale*, Gray.—*Lamictis*, Blainv. *Potamophilus*, Müller—*Mampalon*. n.

palce zrosle. *Ogon* dość krótki; *konchy* uchowe zaokrąglone.

Rodzaj ten między *Łaskunami* i *Wydrami* pośredni, jeden tylko zawiera gatunek.

670. *Cynogale barbata* (1), NADWODNIK BRODATY.

Popielaty, czarno-poprószoney. Futro żółtawo-śniade; włosy dłuższe przy nasadzie płowe, pośrodku żółtawo-białe, na końcach czarne. Członki śniado-czarne. Wąsy bardzo liczne, długie. Pysk ciemo-brunatny; wargi górne, podbrodek i mała cętka pod każdym oczodołem żółtawo-białe. Nos czarny. Oczy i brwi brunatne. Uszy okrągławe, zewnątrz czarniawe, wewnątrz prawie nagie. Na policzkach dwa pęczliki białawych włosów, a 8 lub 9 takichże u spodu podbrodka. Ten rodzaj brody szczególniejszą zwierzęciu nadaje postać.

Nadwodnik mieszka na wyspach Borneo i Sumatrze, nad brzegami rzek i jezior. Karmi się rybami, rakami, myszami, drobnym płastwem i owocami.

RODZAJ WĄTPLIWY.

Cryptoprocta (2), WOKOZAD. n.

Zębów przednich $\frac{5}{5}$; *klów* $\frac{1-1}{1-1}$; *trzonowych* $\frac{4-4}{4-4}$? Pysk tępy; *konchy* uchowe wielkie; *nogi* pięcio-palcowe, z palcami zrosłymi. Pazury wysuwalne, podeszwy nagie. *Ogon* walcowaty. Obszerna z tyłu *torebka* zakrywa odchodek.

Cryptoprocta ferox (3), WOKOZAD DZIKI.

Światło-rudawo-brunatny. *Ogon* prawie długości ciała.

Długość ciała 13 $\frac{1}{2}$ "; ogona 11".

Ojczyzną Madagaskar.

(1) Syn. *Cynog. Bennetii*, Gray, Lond. Mag. 1837. *Lamictis carcharias* Blainv. Ann. des sc. nat. VIII. p. 279. Tab. 8, fig. A. Czaszka, *Potam. barbatus*, Müller. Verhand. 1. T. VI.

(2) Bennet. Beutelfrett, niem.

(3) *C. ferox* Bennet in Trans. of the Zool. Societ. 1, T. 14.

20. Canina, Psy.

Zębów trzonowych sęczkowatych, poza mięsożernym zębem umieszczonych, z obu stron w górze i w dole po dwa. Nogi przednie pięcio, tylne cztero-palcowe; pazury niewysuwalne. Język gładki. Torebki przyodchodkowe żadne.

Zwierzęta do téj Podfamilii policzone, są wszystko-zérne i mieszkają we wszystkich częściach świata. W ogólności, w stosunku fizycznej ich sily, mało mają odwagi i zwłokami innych zwierząt się karmią.

RODZAJ XIX. (92).

Canis (1), PIES.

Zębów przednich $\frac{6}{6}$; z pomiędzy górnych poboczne dłuższe, odległe; dolne klapowate. Kłów $\frac{1}{1}$ odosóbionych, stożkowatych, gładkich, silnych. Trzonowych $\frac{6}{6}$; z tych początkowe 3 w górze, 4 w dole, fałszywe, jedno-kończyste; czwarty w górze i piąty w dole z obu stron największy, mięsożerny, dwu-kończysty; kątny dwa, w górze i w dole z obu stron trące, sęczkowate.

Pysk mniej więcej ostry; koniec nosa wystający, zaokrąglony. Żrenice u jednych okrągłe, u drugich podłużne. Konchy uchowe mierne; podeszwy włosiste. Cyce piersiowe i brzuchowe. Ogon mierny lub krótki.

Rodzaj Psa podzielić można na dwie Sekcye, których gatunki tak obyczajami, jako też organizacją znacznie różnią się między sobą. Do pierwszej należą *Psy właściwe* i *Wilki*. Są to zwierzęta dzienne, żrenice mają okrągłe; zęby przednie w szczęce górnej głęboko wyrzynane. Gruczoly przyodchodkowe żadne. Do drugiej liczymy *Lisy*, których sposób życia

(1) *Canis*, u Linneusza i wszystkich Autorów.

jest nocny; źrenice podłużne, wąskie; zęby przednie wyrzynane nieznacznie. Ogon kudłaty, pysk zeszczuplony. Gruczoły przyodchodkowe wyraźne. Niektóre gatunki pięknych dostarczają futer.

† **Canes**, **Psy**.

671. *Canis familiaris*, PIES POUFALY 1

Ogon podniesiony i w lewą stronę zakręcony, jest jedyną rozeznawczą cechą gatunku, który co do wzrostu, kształtu, ubarwienia i jakości sierci na niezliczone prawie rozgałęzia się odmiany. P. Lesson podzielił Psy następująco:

O D D Z I A Ł 1.

Psy właściwe, (*Chiens Types*)

Uszy w górę podniesione.

1) *Canis Dingo*, Pies Dingo. (Blumenb. Shaw. Zool. 2, pl. 78. *Canis Australasiae* Desm. 191. *Chien. de la Nouvelle Hollande* F. Cuv. Mamm.)

Odzież bardzo gęsta z wierzchu płowa, pod spodem bledsza. Konchy uszowe prosto stojące, zaostrome. Ogon trzeciej części długości ciała równy, prosty, grzywiasty. Ojczyzną nowa Holandia.

2. *Canis Himalayensis*, Pies Himalajski. (Abel. *Orien. Mag.*, podług Hodgsona Less. *Nouv. Tab. n. 508. Man. str. 158*).

Głowa przedłużona; pysk ostry; uszy podniesione, końcyste; sierć dwojaka, dłuższa czyli wierzchnia brunatna, welnista; krótsza popielata. Na uszach dwie czarniawe cętki; podgardle popielate. Ogon długowłosy. Ojczyzną Himalaja.

3) *Canis Sumatrensis*, Pies Sumatryjski. (Hardwicke Linn. *Trans. XIII. p. 249*).

Rady; pod spodem bledszy; nos ostry. Konchy uszowe podniesione, kudłate. Członki wyniosłe. Ogon zwisły, grzywiasty, przy nasadzie szczuplejszy. Żyje gromadnie w środko-

wych prowincyach Sumatry. Dziki jest i nieuglaskany. Głos do krzyku raczej niż do szczekania ma podobny.

4) *Canis Quao*, Pies Kwao (Hardwicke).

Od poprzedzającej odmiany różni się ogonem czarniejszym i mniejszymi okragłymi uszami. Mieszka w Indyach.

5) *Canis Novae Hiberniae*, Pies Nowo-Irlandzki. (Less. Zool. Coq. p. 123).

Pysk ostry; konchy uchowe krótkie, prosto stojące, zaostrome; nogi wysmukłe. Sierć krótka, śniada, z płową pomieszana. Silny, śmiały i żarłoczny. Mieszka w Nowej Irlandyi. Krajowcy mięsa jego na pokarm używają.

6) *Canis Javanicus*, Pies Jawański. (Desm. Mam. p. 198, 295. Fr. Cuv. Dict. d'Hist. nat, VIII. p. 557. Desmoul. Dict. Class. Fisch. Synop. 181. Schinz Synop. 396).

Śniado-płowy; grzbiet, nogi i ogon czarniawe. Uszy małe. Wielkość i kształt Wilka, lecz uszy ma mniejsze. Mieszka na wyspie Jawie.

7) *Canis borealis*, Pies Eskimski. (Chien des Eskimaux Fred. Cuv. Desm. Mamm. 1, p. 194).

Głowa wilczej podobna. Ogon kudłaty, podniesiony i w koło zwinięty. Uszy proste; włosy wierzchnie nieobfite; welniste zaś czyli spodnie bardzo gęste, nieco kędzierzawe, w czasie lenienia kosmykami opadające. Odzież wielkimi, nierównymi cętkami białą, czarno i szaro upstrzona. Ódchodek czarny. Na każdym policzku po trzy czarne cętki, z których po kilka twardych włosów wyrasta.

Zwierzę dość uległe i do człowieka przywiązane, lecz nadzwyczaj żarłoczne. Ojczyzną jego są najbardziej ku północy posunięte kraje, szczególnie zaś brzegi zatoki Baffińskiej w Ameryce, gdzie od Eskimów do pociągu sanek jest używany.

7) *Canis Islandicus*, Pies Islandzki. (Linn. Sys. nat. Ed. Gm. C. getulus islandicus Rai, p. 177, 2. Erxl. p. 538 δ. Chien. d'Islande Buff. p. 242 t. 31. Desm. p. 196. Less. Man. p. 162. Fisch. Synop. 179).

Głowa wielka, okragła; pysk szczupły, ostry. Uszy pod-

niesione, na końcach zwisłe. Nogi mierne, wysmukłe. Włosy, prócz pyska, na całym ciele długie. Ojczyzną Islandya.

9) *Canis pomeranus*, Pies Szpic. (Linn. Syst. nat. ed. Gmel. p. 66 β. Chien. Loup. Buff. p. 242 t. 29. Erxl. p. 538 β. Fr. Cuv. i Geoff. Mamm. fasc. 45, Desm. p. 194. Fisch. Syn. 177 m.

Wielkości Lisa lub nieco mniejszy. Pysk długi, zaostroszony. Uszy podniesione, ostre. Ogon wielki, zakręcony. Odzież z wierzchu krótka, pod spodem dłuższa.

Ojczyzną cała Europa.

Odmiana ta dzieli się na trzy mniej wyraźne pododmiany:

a) *Vulgaris*, Wolfshund. Bechst. Sz. *zwyczajny*. Cały biały.

b) *Campestris*, Heidespitz Bechst. Sz. *polny*. Rudawy; krótkowłosy.

c) *Vulpinus*, Fuchsspitz, Bechst. Sz. *lisi*. Rudawy. Odzież wełnista. Ogon gruby, kudłaty.

10. *Canis Lagopus*, Pies kudłacz. (Syn. Hairy Indian. Dog. Richard. Fau. Am.)

Do Szpica podobny. Głowa mała, pysk ostry; konchy uchowe prosto stojące. Oczy ukośne. Nogi bardzo kudłate. Ogon długowłosy.

Mieszka nad brzegami Makenzi w Ameryce północnej. Indyjanie mięso jego jadają.

11) *Canis sibiricus*, Pies syberyjski. (Gmel. 13 ed. Syst. nat. Chien. de Sibérie. Buff. p. 242 t. 30. Desm. Mamm. 1 p. 194. Var. M. Fisch. Synop. 178. Сиби́рская или Камчатская Собака, ross.)

Uszy w górę sterczące. Włosy na całym ciele, szczególnie około oczu i na skroniach bardzo długie, po większej części czarne, białe i szare jak u Wilka; rzadko rude. Kamczadale nie tylko do sannej jazdy Psów tych używają, lecz ze skór ich odzienia swe robią. Od wiosny, kiedy już sankami jeździć nie można, do późnej jesieni Psy te wolno puszczane, myszy w norach i ryb nad brzegami rzek na pokarm szukają.

W zimie ości rybnie i *Opana* (1) głównem są ich pożywieniem. Psy te nie szczekają lecz wyją tylko, i są jedne z najwytrwalszych i najdłużej żyjących. (Opisanie Kameczatki Kraszennikowa, Część II. str. 228).

12) *Canis Canadensis*, Pies Kanadyjski. (Richardson Fauna, str. 80).

Pośredni między Psami *Eskimskim* i *Kudlaczem*, z odzieżą bardzo długą. Główna maść jego bywa czarna lub szara. Mieszkańcy Kanady mięso jego jadają.

13) *Canis domesticus*, Pies Kądel. (Linn. Amoen. p. 461. Syst. nat. 12, 1. p. 57, ed. Gmel. p. 66, a. Chien. de Berger, Buff. p. 241, t. 28. Desm. p. 194, k. Fr. Cuv. Ann. Mus. XVIII, t. 18, f. 3. Schäferhund, Schreb. p. 319.

Wielkości Lisa. Konchy uchowe krótkie, prosto stojące. Ogon w pół podniesiony, pod spodem długimi włosami porośly. Odzież zwykle czarniawa. Ojczyzną umiarkowana Europa.

14) *Canis nudus*, Less. Pies nagi. (*C. aegyptius* Linn. Amoen. Acad. p. 47. Syst. nat. ed. 12, 1. p. 57, λ. ed. Gmel. p. 68, δδ. Chien. ture. Buff. p. 248).

Głowa zgrubiała; pysk zaokrąglony. Konchy uchowe dość duże, poziome. Brzuch szczupły. Nogi przedłużone. Skóra naga, popielata, czarna lub cielistą. Pochodzi z Gwinei.

a) *C. jubatus*, jest pododmianą pochodzącą z pomieszczenia *Psa nagego* z *Psem upstrzonym* (*C. Variegatus*).

O D D Z I A Ł II.

Psy mieszańce, (*Chiens croisés*).

Uszy zwisłe.

1 *Rassa*. DWORNIKI, (*Malins — Laniarius*),

Дворныя Собаки, ross.

15) *Canis laniarius*, Pies rzeźniczy. (Gm. Linn. Syst. nat. éd. 13—1, p. 69 εε. Matin. Buff. Hist. nat. V, p. 239

(1) *Opana* zowie się mieszanina składająca się z wody i ryb kwaszonych.

t. 25- Erxl. Syst. p. 552 ε ε. Fr. Cuv. Ann. du Mus. XVIII, t. 18, f. 2, c. Desm. Mam. p. 191. Metzgerhund, Schr. Säuget. III, p. 329, 30. Fisch. Syn. 173.

Głowa przedłużona, szczupła; uszy mierne, przez pół zwisłe. Ciało wysmukłe, w tyle zwężone. Nogi długie, silne. Ogon zgrubiały, prawie prosty, najczęściej poziomy. Włosy gładkie, po większej części czarne; odzież często płowo cętkowana.

Tu należą dwie pododmiany:

- a) *L. aprinus*, Gmel. Włosy dłuższe, kudłate, po większej części czarne.
- b) *L. suillus*, Gmel. Głowa wielka; czoło płaskie; pysk gruby, nieco zastrzony. Włosy długie, kudłate.

16) *Canis avicularius*. Wyżeł. (Linn. Amoen. p. 47, 10. Syst. nat. p. 57, c. ed. Gmel. Chien. Braque Desm. p. 194. Hübnerhund, Riding Thiere. Fischer Synop. 177. Ищеёнка, ross.)

Głowa zgrubiała; pysk krótki i silny. Nos niekiedy przedzielony. Uszy miernie szerokie. Ciało dość grube, z odzieżą białą, śniadą lub cętkowaną. Nogi mierne. Ogon krótki, zgrubiały, prosty.

Pododmiany:

- a) *Aquatilis*. Gmel. Poprzedzającej odmianie zupełnie podobny, lecz sierć ma dłuższą i nieco kędzierzawą.
- b) *Irritans*. Bechst. Powstałe z pomieszania *Ogara* z *Jamnikiem*.

17) *Canis terrae Novae*, Pies Novo-Funlandski, Blumenb.

Ciało wielkie, silne. Odzież długa, jedwabista, biała lub czarno cętkowana. Ogon zakrzywiony, grzywiasty. Palce u nóg skórą porastane.

Pływa doskonale. Odznacza się szczególną wiernością; zmyślność w wysokim stopniu. Mieszka w Nowej Ziemi i Nowej Szkocji.

18) *Canis Sagax* Pies Ogar. (Linn. Amoen. p. 46, 2.

Syst. nat. p. 57 β , ed. Gmel. p. 57 π . Jagdhund, Schreb. p. 324, 16. Fisch. Synop. p. 176. Висюлая Собака, ross.

Głowa wielka; zatylek łódkowaty; pysk przedłużony. Konchy uchowe szerokie, bardzo długie; wargi obwisłe. Ciało długie, prawie jednorodnej maści. Pazury silne, wielkie. Ogon długi, prosty. Odzież krótka. Używany bywa do łowów na grubą zwierzynę. Węch ma wyborny i wiele zmysłności.

Pododmiany:

- a) *Gallicus*, Gmel. Pies Gończy. Chien courant. Poprzedzającemu podobny, białawy lub czarno-cętkowany.
- b) *Scoticus*. Gm. der Bluthund.
- c) *Venaticus*. Gm. der Leithund.

19) *Canis danicus*, Pies Duńczyk. (Desmar. Mamm. p. 191. Less. Man. p. 159. Grand Danois Buff. Hist. nat. Vol. V. p. 240. t. 26. Fisch. Synop. p. 173.

Ciało dość wysmukłe. Odzież powiększej części biała; małemi, gęstemi włosami upstrzona. Nogi dość cienkie i długie. Konchy uchowe krótkie, wąskie, wiszące. Ogon szczupły. Lubi konie. Używany bywa do biegania przy pojazdach i do straży domowej.

Canis cursorius (Gm. Fisch Synop p. 174). Głowa przedłużona; czoło płaskie. Pysk miernie gruby. Konchy uchowe małe, prawie zwisłe. Ciało dłuższe i wysmuklejsze rozmaitej maści. Włosy na szyi brzuchu i ogonie, często od innych dłuższe. Nogi długie, mięsiste, zdaje się być mieszańcem Psa Duńczyka z Chartem.

20) *Canis Grajus*, Pies Chart. (Linn. Amoen. Acad. IV. p. 46, 3.—Syst. Nat. 12, 1. p. 57. γ . ed. Gmel. 1. p. 68 $\alpha\alpha$. *Canis venaticus*, Grajus Rai Synop. p. 176, 2. Levrier Buff. Fr. Cuv. et Geoff. Mamm. Fax 16. Desm. Mamm. 1. p. 191 Var. D. Fisch Synop. 174 δ . Борзая собака ross.

Głowa przedłużona; pysk szczupły, ostry. Konchy uchowe małe, przez pół zwisłe. Ciało subtelne; brzuch bardzo zeszczuplony. Nogi długie, wysmukłe. Ogon cienki. Odzież

krótka; najczęściej żółtawa, niekiedy szaro lub czarniawo-strychowana.

Charty dzielą się na następujące pododmiany:

a) *Chart Irlandzki*. Levrier d'Irlande, Desm. Mamm. 1 p. 192.

Przeszło 3 stopy wysoki. Maści białej lub cynamonowej.

b) *Chart Szkocki*. Lévrier de la haute Ecosse. Desm. loc. cit.

Sierć długa, twarda, rudawa z białą pomieszana, do półowy zakrywa oczy. Uszy zwisłe. Wzrost znaczny.

c) *Chart Rossyjski*. Levrier de Russie Desm. l. c.

Wysoki na $2\frac{1}{2}$ stopy. Ciało bardzo szczupłe. Włosy długie, dość grube na kosmyki dzielące się. Ogon bardzo długie spiralnie zwinięty.

d) *Chart Włoski*. Levrier Levron Desm. l. c. *C. italicus* Linn. Gm.

Od zwyczajnego Charta przeszło o połowę mniejszy, z resztą bardzo do niego podobny; zwykle biały lub jasno-izabelowy. Nieśmiały, mało ma zmyślności; zimna znosić nie może. Pochodzi z Włoch.

e) *Chart Turecki*. Levrier chien. turc. Desm. Mamm. 1 p. 192 Fisch. Syn. 175.

Poprzedzającemu podobny, z odzieżą nieco kędzierzawą.

Charty w ogólności małą mają pojętność. Są łagodne; do nieznanym nawet osób łaścić się lubią, przywiązania jednak w wysokim stopniu nabrać nie są zdolne. Wzrok i słuch mają wyborne. Biegają nader rąco.

2 *Rassa*. JAMNIKI, (*Vertagus*, *Bassets*).

21) *Canis vertagus*, Pies Taks. (Rai p. 177 Linn. Amoen. p. 47, 8. Syst. nat. 12 p. 57 δ ; ed. Gmel. p. 69 $\delta\delta$. Desm. Mamm. 1. p. 194. var. 1. Basset à jambes droites Euff. T. V. pl. 35 fig. 1. Basset à jambes torses. ib. fig. 2. Fisch. Syn. 177.

Głowa wielka; czoło płaskie; pysk przedłużony. Konchy

uchowe szerokie, wiszące. Tulów bardzo długi. Nogi bardzo krótkie koslawe lub proste. Sierć gładka. Nad oczami, gębą, piersiami i u spodu nóg, płowe.

Pododmiany:

a) *Taks kudłaty*. V. villosus, Zottiger Dachshund, Schreb. p. 330, 34.

Poprzedzającemu podobny. Odzież dłuższa, kędzierzawa.

b) *Taks Burgijski*. V. Burgensis Desm. p. 194, 6.

Mieszaniec z Taksa i Psa hiszpańskiego pochodzący. Odzież ma jedwabistą; wzrost niekiedy bardzo mały.

Taksy, z obyczajów Psom gończym są podobne. Bardzo lubią łowy; szczególnie używane bywają do wypędzania z nór Lisów i Borsuków.

3 Rassa. BRYTANY, (*Molossus*, *Dogue*).

22) *Canis molossus*, Brytan właściwy. (Linn. Syst. nat. 12 p. 57 δ . ed. Gmel. p. 67. C. molossus. Linn. Amoen. p. 46, 4. Erxl. p. 544. ν . Dogue Buff. p. 249. t. 43. Desm. p. 195. Bull-Dogue. Penn. Волкодавъ или Мордашка, ross.)

Wzrost wilka. Czoło płaskie; pysk gruby, krótki, płaski. Wargi po bokach wiszące. Ciało grube; członki silne. Sierć krótka najczęściej płowa.

Pododmiany:

a) *Brytan pletwiasty*. M. palmatus Bechst.

Warga przecięta. Palce u nóg zrosłe.

b) *Brytan okrągły*. M. orbicularis Bechst.

Leb bardzo okrągły; palce u nóg najczęściej zrosłe.

c) *Brytan Angielski*. M. anglicus Gmel. Fisch. Synop. p.

178. Маделянская Собака, ross.

Mieszaniec Brytana z kądlem. Większy od wilka. Głowa wielka. Wargi grube, obwisłe. Konchy uchowe, obszerne, wiszące. Odzież rozmaitej maści; najczęściej na tle białem, czarno i szaro-nakrapiana.

Pies Alpejski, Chien des Alpes (Desm. 1 p. 196 w przypisku). Zdaje się być mieszkańcem Brytana wielkiej rassy

z psem Hiszpańskim; gdyż ma wzrost pierwszego; odzież zaś ostatniemu z nich właściwą.

23) *Canis fricator*, Pies Mops. (Linn. Amoen. p. 46, 7. Syst. nat. ed. 12. p. 57 *v.*— ed. Gm. p. 67 *v.* Erxleb. p. 543 m. Doguin. Buff. p. 252 t. 44. Desm. p. 195, R. Mops Schreb. p. 323, 13. Fisch. Synop. p. 179).

Wzrost mały. Nos bardzo krótki w górę zadarty. Wargi i uszy obwisłe. Ciało krótkie, krępe. Odzież krótka, najczęściej żółtawa; gęba czarna.

24) *Canis variegatus*, Mops Arlekin. (Gmel. p. 67 *z.* Petit danois. Buff. p. 247 t. 41 f. 1. Erxl. p. 542 *z.* Desm. p. 196. Harlekin Schr. p. 323. 11. Fisch. Synop. p. 179).

Głowa okrągła, wielka, z wierzchem wypukłym. Pysk mały, prosty, ostry, konchy uchove małe, wpółwiszące. Ciało z tyłu zeszczupłone. Nogi subtelné, kolor odzieży najczęściej biały, mniejszemi i większemi cętkami upstrzony.

Canis hybridus, Mops pokurcz. (Gmel. p. 67 m. Roquet Buff. p. 247 t. 41 f. 2. Desm. Mamm. p. 196. Fisch. Synop. p. 179).

Głowa mała z wierzchem podniesionym. Nos nieco zadarty. Oczy wielkie. Uszy małe nieco zwisłe; spód ciała w tyle zeszczupłony. Nogi wysokie, subtelné. Odzież biała, cętkowana lub bez cętek. Pochodzi z połączenia mopsa właściwego z Arlekinem.

Canis artesiensis, Pies Artesyjski. (L'artois Buff. p. 254. Erxl. p. 544. Desm. p. 196. X. Fisch. Synop. 179 *χ*).

Mieszaniec pochodzący z połączenia poprzedzającej pododmiany z Mopsem. Pysk ma bardzo krótki i spleaszczony.

Canis Andalusiae, Pies Andaluzki. (Desm. Mamm. p. 196 *γ*. Chien. d'Alicante Buff. p. 254).

Mieszaniec Mopsa Pokurcza z Psem Hiszpańskim. Pysk ma krótki; odzież długa.

4 *Rassa*. PUDLE, *les Barbets*.

25) *Canis aquaticus*, Pudiel zwyczajny. (Linn. Amoen. p. 46, 5.— Syst. nat. 12 p. 144, 2 *δ*. ed. Gmel. p. 66. *ε*.)

Grand Barbet. Buff. p. 246 t. 37. Desm. p. 192 F.—
Fr. Civ. Ann. du Mus. XVIII. t. 18 f. 4. g.

Głowa okrągła; pysk krótki, gruby. Konchy uchowe szerokie, wiszące. Ciało grube. Włosy długie, kędzierzawe. Nogi krótkie. Ogon prawie prosty, poziomy.

Pododmiany.

a) *Pudel mniejszy*. Petit Barbet. (C. F. minor. Linn. Gm. Buff. T. 5. pl. 38 f. 2. Desm. Mamm. 1 p. 193 var. F.)

Pysk szczuplejszy. Na wierzchu głowy, uszach i ogonie, włosy długie wiszące.

b) *Gryfek*.— Chien Griffon. (Desm. mamm. 1. p. 193).

Kształty zwyczajnego Pudła. Uszy nieco w górę podniesione. Sierć długa, niekędzierzawa, na małe kosmyki podzielona. Maść zwykle czarna; nad oczami i na nogach plamy światło rude. Wzrost mierny lub mały. Zdaje się być mieszańcem Pudła z Kądlem.

Pudel pomiędzy wszystkimi Psów odmianami, największą obdarzony jest pojętnością. Do Pana swego nadzwyczaj się przywiązuje. Lubi wodę i pływa z łatwością. Niekiedy używany bywa do polowania na ptastwo wodne.

5 *Rassa*. PSY HISZPAŃSKIE. *les Epagneuls*.

26) *Canis Extrarius*, Pies Hiszpański. (Linn. Amoen. Acad. IV. p. 47, 9. Syst. nat. 12, 1. p. 57 δ . ed. Gmel. 1 p. 66 z.— *Canis hispanicus* Aldrow. Desm. Mamm. p. 192 ϵ . Bologneserhund. Schreb. Fisch. Synop. p. 175 ϵ).

Nogi krótkie, konchy uchowe bardzo długie, wiszące, sierć bardzo długa; maść najczęściej biała, niekiedy strokata, często cętkami czarnymi i śniademi około uszów upstrzona.

Pododmiany:

a) *Mały hiszpański*. C. Hispanicus. Bechst. Petit épagneul Buff.

Poprzedzającemu bardzo podobny lecz mniejszy.

b) *Podpalony*. C. Ustus. Bechst.

Mieszaniec Pudła z Psem hiszpańskim,

- c) *Krótko-włosy*. *C. brevipilis*. (Gmel. S. n. ed. 13. 1, p. 66. *η. Canis melitaeus brevioribus pilis*. Aldrov. Gredin. Buff. Desm. *Англійскої перепелятникъ*, ross.)

Głowa mała, okrągła; pysk krótki. Konchy uchove wiszące. Sierć w ogólności krótka; jednakże około uszu, pod szyją na piersiach, brzuchu, a także z tyłu nóg przednich i tylnych włosy dłuższe. Ogon zakręcony. Odzież czarna biało-upstrzona.

- d) *Piram*. *C. flammeus*. (Pyrame Buff. Desm.)

Poprzedzającemu podobny, lecz mały, czarny, z plamami płowemi na odzieży.

- e) *Bonończyk*. *C. Melitaeus*. (Linn. Amoen. 46, 6. Syst. nat. 12, p. 57. ed. Gmel. 1 p. 66. c. Bichon Buff. Desm. *Болонка* ross.)

Bardzo mały. Głowa okrągła. Pysk gruby. Oczy i uszy bardzo długimi włosami zakryte. Nogi krótkie.

- f) *Lewek*. *C. Leoninus*. (Gmel. S. nat. 1. p. 66 *z. Chien Lion* Buff. Desmar.)

Poprzedzającemu podobny, lecz włosy bardzo długie tylko głowę, piersi, nogi i koniec ogona odziewają.

27) *Canis vellerosus*, Pies welnisty. (Lesson Nouv. tab. du Règne an. p. 48. n. 2.)

Pośredni między *Pudlem* i *Psem hiszpańskim*. Odzież ma jedwabisto-białą, fryzowaną. Włosy bardzo długie, miękkie, na głowie bardzo obfite w kształcie grzywy spadające. Nos czarny. Nogi krótkie, mankietkami jakby z kędzierzawej sierci utworzonymi, przyrodziane. Ogon długo-włosy. Konchy uchove obszerne, wiszące, Ojczyzną Wyspa Kuba.

672. *Canis lupus* (1), PIES WILK 2

Ogon zwisły. Oczy ukośne. Odzież śniado-płowa, białawo i czarno-upstrzona; u dorosłych, na przednich nogach czarna pręga.

(1) *C. Lupus* u Linneusza i wszystkich Systematyków.

Mieszka w całej Europie prócz Anglii, a także w Azji i Ameryce północnej.

Wilki są zwierzęta samotne i żarłoczne, lecz przy całej ich sile, odpowiedniej pozbawione odwagi. Żyją w lasach najbardziej niedostępnych i w nocy tylko na żer wychodzą. Napadają zwykle na zwierzęta bezbronne jako to, owce, sarny, zające. Karmią się także padliną, którą w znacznej wietrzą odległości. W pośród zim ostrych i długich, licznymi zgrajami włócząc się po drogach i polach, napastują ludzi, konie i inne większe zwierzęta. Głos ich jest przeciągłe wy-cie. Czas rui wilczej bywa w końcu zimy. Samica nosi 63 dni i rodzi od 5 do 9 wilcząt.

Prócz wilków *białych* dotkniętych albinizmem, i starych indywiduów bielejących niekiedy w krajach północnych, pod wpływem silnego zimna; znamy w tym gatunku następujące odmiany:

- a) *Canis Lycaon*. Wilk czarny. (Schreb. Säug. p. 353, 4 t., 89 f. Buff. Desm. Mamm. p. 198, 294. Fisch. Synop. p. 182).

Odzież zupełnie czarna lub też z białą i szarą siercią pomieszana. Ogon prosty. Wielkość między Wilkiem i Lisem pośrednia. Mieszka w Europie (w górach Pirenejskich) w Azji i Ameryce; bardzo rzadko daje się widzieć w Litwie.

- b) *C. variabilis*. Wilk zmienny. (Pr. Max. C. griseus Richard. Gray. Wolf. Lewis i Clarke. Sabine Fränkl. Journ. Richard. Fauna.)

Nieco mniejszy; ma uszy krótsze, pysk krótki, zgrubiały. Nogi przednie zawsze bez pręg czarnych. Odzież szarowilczata niekiedy w białą się przemienia. Tęcze oczu za życia białawo-szare, żółto-powleczone, na zewnętrznym brzegu brunatno-kropkowane, obwódki źrenicy żółtawo-brunatne. U indywiduów szarych obwódki oczu, policzki i boki pyska bywają białawe. Czoło z szarą siercią pomieszane; uszy przytępione, blado-szarawo-żółte. Części wyższe ciała żółtawo-szare z czarnymi końcami włosów. Nogi, brzuch i boki cia-

ła u spodu białawe. Mieszka w wyższej Missuri. Richardson wspomina o indywidualach tej odmiany, z których jedne miały twarz, policzki i spód ciała białe; grzbiet i boki długą białą i czarną siercią pokryte; u innych mieszanina barwy była więcej biała i brunatna.

Rzączyński w *Historji Naturalnej Królestwa Polskiego* (*Hist. nat. curiosa R. P. p. 220*) mówi o wilkach zupełnie białych, które znajdować się miały na pograniczu Litwy z Rosją, a także o zabitych w Województwie Brzeskiem około M. Białej, indywidualach czarniawych i zupełnie czarnych.

673. *Canis jubatus* (1), PIES GRZYWIASTY 3

Głowa, grzbiet, boki tułowia, zewnętrzne strony członków i część ogona rudawo-brunatne; brzuch i koniec ogona szarawo-żółte. Podgardle i wewnętrzna strona konch uchwyców żółtawo-białe. Na potylicy i między łopatkami brunatno-czarna grzywa.

Długość ciała 4' 4 $\frac{1}{2}$ ", ogona 15".

Mieszka w Brazylii i Paraguai.

674. *Canis pallipes* (2), PIES LANDGAH 4

Brudno-rudawo-biały; grzbiet czarniawo i rdzawo-upstrzony. Nogi całe blado-rdzawe. Ogon dość długi, zwisły, poniżej stóp sięgający. Konchy uchowe jajowate, prosto stojące, zaostrome.

Długość ciała 35—37", ogona 11—12".

Mieszka gromadnie, w miejscach Skalistych w Dukhun.

675. *Canis melanotus* (3), PIES KARAGAN 5

Twarz, wierzch głowy, potylicy, tył szyi i boki ciała, brudno-żółtawo-białe. Grzbiet rdzawo pociągnięty. Konchy

(1) *Canis jubatus*. Geor. Cuv. Reg. an. pl. 1 f. 4. L'aguara gnazu, Azara 1, 307. Rengger Parag. 1, 138. Le Loup rouge Encycl. pl. 6 f. 1. Cynailurus jubatus. Wagler

(2) Syn. *C. pallipes*. Sykes Proceed. 1831. str. 101. Landgah u Marattów Schinz. Synop. 1. p. 401.

(3) Syn. *Canis melanotus* Pall. Zoogr. 1 p. 44. Gmel. Syst. nat. ed. 13, 1 p. 74 n. 14. Fisch. Syn. p. 192. Schinz. Synop. 1, 411. Степная лисица или караганка ross.

uchowe zewnątrz czarne, wewnątrz białe. Ogon do połowy rdzawy, na końcu brudno-biały. Członki białawo-żółte.

Długość ciała 1' 11", ogona 1' 2".

Mieszka w stepach Kirgizkich około Orenburga.

676. *Canis mexicanus* (1), PIES MEKSYKAŃSKI 6
Szaro i czarno-upstrzony. Boki ciała porudziałe, spód i nogi białawe.

Długość ciała 5', ogona 1'.

Mieszka w Meksyku.

677. *Canis latrans* (2), PIES DOLINNIK 7

Mniejszy od Wilka, siwo-popielaty; czarno i ciemno-płowo-cynamonowo-upstrzony, na bokach bladszy. Przez stopy ciągnie się szeroka lecz krótka czarna pręga. Konchy uchowe i członki glinkowato-żółte lub brunatne. Ogon prosty, wrzecionkowaty, popielato i cynamonowo-upstrzony z końcem czarnym.

Długość ciała 3' 7" 7", ogona z włosami 1' 2" 3", bez włosów 11", 3".

Mieszka gromadnie na nizinach nad rzeką Missuri w Kolumbii. Szczeka jak Pies domowy.

Canis ochropus. Pies Kajota. (Eschscholz Atl. Zool. Proceed. 1833. p. 97.)

Śniado-glinkowato-żółty; włosy przy nasadzie śniade, pośrodku glinkowato-żółte, na końcach czarne. Nogi tylne czysto-glinkowate, przednie czarną pręgą oznaczone.

Długość ciała 3' 4", ogona 1' 4".

Mieszka w Kalifornii. Według zdania P. Wagnera, jest tylko odmianą poprzedzającego gatunku.

678. *Canis alpinus* (3), PIES GÓRNY 8

Płowy, pod spodem biały. Konchy uchowe mierne, gęsto-włose. Ogon bardzo kudłaty, na końcu czarny.

(1) Syn. *C. mexicanus*. Linn. Loup de Mexique. Buff. Cuv. reg. an. Fisch. Syn. p. 183. Schinz. Syn. 1 p. 400.

(2) Syn. *Canis latrans* Say et Longs. Exped. Richard. Fauna 1 p. 73. Fisch. Synop. p. 183. Schinz Synops. 1 p. 400.

(3) Syn. *C. alpinus* Pall. Zoogr. Rosso-Asiat. 1 p. 34. Göbler. Mém. de Moscou III. Schinz. Synop. 1, 401.

Długość ciała 3' 9" 6", ogona bez włosów 1' 3" 6".

Mieszka w górach Altajskich.

679. *Canis Hodophilax* (1), PIES JAPOŃSKI 2

Od Wilka Europejskiego mniejszy, odzież krótka i gładka. Ogon kudłaty. Grzbiet czarniawy; boki ciała, szyja, brzuch i ogon szare. Głowa i pysk siwe. Wargi białawe. Konchy uszowe rudawo-śniade. Nogi szare rudo pociągnięte.

Długość ciała 2' 10", ogona 1.

Mieszka w Japonii, gdzie zastępuje miejsce naszego zwyczajnego Wilka.

680. *Canis Simensis* (2), PIES KABERU 10

Brzegi warg, gardziel, piersi, części wewnętrzna i najniższa nóg przednich; bok przedni nóg tylnych; półowa przednia i niższa ogona grzywiastego, białe. Ogon z wierzchu rudawy, pod spodem czarniawy; na rudo brunatnym tle przodu szyi, znajdują się trzy białawo-żółte prążki, które w połączeniu swoim, kształtem literę Y. naśladują.

Długość ciała 3' 1", ogona 10".

Mieszka gromadnie w prowincyi Simen w Abissynii.

681. *Canis primaevus* (3). PIES BUANSU 11

Od zwyczajnego Wilka mniejszy, rudawy, pod spodem bledszy, konchy uszowe proste, zastrzone, obszerne. Ogon bardzo kudłaty, do pięt sięgający, na końcu czarny. Podeszwy włosiste.

Długość ciała 2' 5½", ogona 1' 4½".

Mieszka w Nepal, Dukhun i innych wschodnio-indyjskich prowincjach.

682. *Canis rutilans* (4), PIES ADIJAK 12

(1) Syn. *C. Hodophilax*. Temm. Fauna jap. pl. IX. Mamm. Schinz. Synop. 1, 401. Suppl. p. 43.

(2) Syn. *C. Simensis*. Rüppel. Abiss. Wirbelth. T. 14. Schinz. Synop. 1, 397.

(3) Syn. *C. primaevus*. Hodgs. asiat. res. XVIII. p. 111. e. icone. Proceed. 1833. *C. dukhunensis*. Sykes. Proceed. 1830. p. 100. 1833. p. 133. Schinz. Synop. 1, 396.

(4) Syn. *C. rutilans* Müller Verhandl. C. javanicus. Cuv. dict. de Sc.

Rdzawo-rudy, pod spodem bladszy. Odzież krótka; ogon zwisły do stóp sięgający, czarny. Konchy uchove podniesione, ostre, długo-włose. Członki wysokie.

Długość ciała 26", ogona 13".

Mieszka na wyspach Jawie, Sumatrze i Borneo; ma się znajdować także w Chinach, Japonii i na wielu wyspach Oceanu spokojnego; równie też w Indjach Wschodnich.

S z a k a l e.

688. *Canis aureus* (1), PIES SZAKAL 13

Szaro-żółtawy; spód i członki żółtawo-rude. Konchy uchove zewnątrz rude. Ogon kudłaty do pięt sięgający z końcem czarnym.

Długość ciała 26"—28", ogona 1".

Ojczyzną Dalmaey, Grecya, Kaukazkie prowincye Rosyi, Syrya, Indye Wschodnie i północna Afryka.

Szakale karmią się głównie padliną. W nocy gromadami na żer wychodząc posępne wydają wycie. Młode z łatwością ugłaskać można, a wtenczas do Panów swoich jak Psy przywiązują się. Stosownie do miejsc mieszkania, różnią się między sobą wielkością i mniej lub więcej czarném ubarwieniem ogona i grzbietu (2).

Szakal Dalmatski. Canis aureus Dalmaticus. Ma odzież wilczatą. Głowa jego, uszy i nogi są rudawe; sierć na grzbiecie blado-żółtawo-biała, czarno-obrączkowana; włosy dłuższe

nat. VIII. Desm. Mamm. C. Sumatrensis. Hardw. et Raffl. Linn. trans. XIII.

- (1) Syn. *Canis aureus*. Linn. XII, 1.—Schreb. III. Tab. 94. Cuv. Rech. Tab. 16. fig. 19—22. Czaszka. Varietates. *Canis aureus Dalmaticus*. Fitzinger. Isis. 1830.—*C. a. graecus*. Chacal de Morée. Geoff. Exped. de Morée.—*C. a. vulgaris*. Pall. Zoogr. tab. 13. G. G. Güldenst. Nov. Comment. Petr. XX. T. 11.—*C. syriacus*. Ehrenb. Symb. Phys. dec. 2. tab. 16. Russel alepo.—*C. aureus indicus* Hodgs. as. rescar. XVIII. Chacal des Indes. Fr. Cuv. Mamm. 2.

- (2) Schinz Synop. 1 p. 103.

mają końce czarne. Uszy krótkie, lisowato-rude na końcach czarniawe. Nogi rdzawo-rude; wewnętrzne strony przednich prawie całkiem, tylnych powiększej części szarawe. Ogon nieco od grzbietu ciemniejszy.

Szakal grecki. Canis aureus graecus. Na grzbiecie, krzyżach i ogonie ma więcej czarnej sierci. Uszy i nogi jego są bardziej zlocisto-żółte.

Szakal azyatycki. Canis aureus asiaticus. Z wierzchu brudno-czerwono-żółty, na grzbiecie mocniej czarno-cieniony, pod spodem żółtawo-biały. Ciało i nogi żółtawe; ogon szarawo-żółty, na końcu czarny. Gardziel białawy. Konchy uchove wewnątrz białe, zewnątrz rdzawe.

Szakal Syryjski. Canis aureus syriacus. Nie różni się niczém do azyatyckiego.

Szakal Indyjski. Canis aureus indicus. Ma głowę, szyję, boki brzucha i zewnętrzne strony członków brudno-żółtawe. Grzbiet i wyższe boki tułowia żółto-szare rzadka upstrzone czarną siercią, która na ogonie jest gęstsza.

684. *Canis anthus* (1), PIES PIERWOTNY 14

Głowa gruba. Konchy uchove podniesione; krótkie. Gardziel i szyja u spodu brudno-białawe. Ciało zwierzchu płowo, białawe, czarno i glinkowato-żółto upstrzone, pod spodem białawe. Ogon na końcu czarny. Nogi płowo-żółtawe.

Długość ciała 2' 3½", ogona 1' 6".

Mieszka w północnej Afryce.

Żwierzę to ma być pierwotnym typem Psa domowego.

685. *Canis variegatus* (2), PIES UPSTRZONY 15

Odzież glinkowato-żółta; włosy wierzchnie kudłate, bardzo długie, na końcach czarno-upstrzone; spodnie, krótkie,

(1) Syn. *C. lupaster* Ehrenb. *C. anthus*, Cretschmar Rüppel. Zool. Atlas. *C. aureus* Senegalensis, *C. Anthus* Fred. Cuv. Mamm. *C. aureus* algiriensis. *C. aureus* tripolitanus.

(2) Syn. *C. variegatus*. Cretsch. Rüppel Atlas T. 10. *Canis aureus*. *Varietas* Ruppel.

miękkie; konchy uchowe podniesione, jedno-kolorowe, glin-kowato żółte. Ogon przykrótki. Pazury silne, tępe.

Długość ciała 2' 1", ogona 10".

Mieszka w Nubii i wyższym Egipcie.

686. *Canis mesomelas* (1), PIES KAPSKI 16

Gliniasto-żółty. Konchy uchowe obszerne. Na grzbiecie wielka, czarna, z tyłu zaokrąglona, biało-nakrapiana plama. Ogon mierny z końcem czarnym. Spód ciała białawy.

Długość ciała 2' 9", ogona 1'.

Mieszka w południowej Afryce.

687. *Canis antarcticus* (2), PIES MALWIŃSKI 17

Zwierzchu brudno-płowo-brunatny z końcami włosów czarnymi. Boki ciała śniado i czarno-poprószone. Członki żółtawo-płowe. Wargi, gardziel, spód brzucha i uda wewnątrz brudno-białe. Ogon przy nasadzie jednaki z ciałem maści, pośrodku czarny na końcu biały.

Długość ciała 3', ogona 1' 1".

Mieszka na wyspach Falklandzkich.

688. *Canis Cancrivorus* (3), PIES RAKOJAD 18

Zwierzchu popielato-żółtawy, czarno-upstrzony, pod spodem żółtawo-biały. Konchy uchowe śniade. Boki szyi około uszu płowe. Nogi czarniawo-śniade. Ogon krótko-włosy, na końcu czarniawy.

Długość ciała 2'—2' 4"; ogona 9—10".

Mieszka gromadnie w Gujanie. Daje się ugłaskać i w domach wychowywać.

(1) Syn. *C. mesomelas*. Schreb. Tab. 95. Cuv. Recher. IV. Reg. an. 1 p. 135. Desm. Mamm. Fisch. Synop. p. 185. Rénard. du Cap.

(2) Syn. *Canis antarcticus* Shaw. Gener. Zool. Desm. Mamm. p. 199. Waterh. Zool. of the Beagle. tab. 4. Loup-Renard. Bougain. Renard antarctique, Somini Nouv. Dict. *Canis culpaeus* Molina 259. Fisch. Syn. 184. Schinz Synop. 1 p. 405.

(3) Syn. *C. cancrivorus* Desm. Mam. Fred. Cuv. Dict. class. IV. p. 12. *Viverra cancrivora* Aet. de la Soc. d'hist. nat. de Paris 1, 1 p. 115. Meyer Zool. ann. 1 Chien de bois Buff. Suppl. VII. tab. 78. Fisch. Synop. p. 184. Carassissi Wagn. Schreb. Suppl. p. 403. Schinz. Synop. 1 p. 405.

Ehrenberg pod nazwiskiem *Canis Sacer*, opisał następnie pewien gatunek Szakala: Wielkość Lisa, lecz wzrost nieco wyższy. Odzież zwierzchu rudawo-żółta, pod spodem biała. Na grzbiecie czarna podłużna smuga. Ogon długo-włosy; zwierzchu cały, pod spodem tylko na końcu czarny.

Muzeum Historji Naturalnej w Zurych, posiada indywidualum *Szakala*, bardzo podobne do Szakala upstrzonego (*C. Variegatus*). Professor Schinz opisał go następnie: Czaszka, czoło, twarz, skronie, wargi, szyja, piersi i brzuch białawe. Boki szyi, znajdująca się u spodu jej obroża, przednia część nóg przednich i tylne uda, rdzawo-żółte. Boki białawo-żółte, długimi, rzadkimi włosami pokryte; miękkie, spodnie włosy żadne. Od potylicy wzdłuż stosa pacierzowego czarne cętki. Ogon brunatno-żółty, zwierzchu brunatno-upstrzony. Uszy zewnątrz rdzawo-żółte, wewnątrz białawe.— Długość ciała 2' 5", ogona z włosami 10½".

†† *Vulpes*, LISY.

689. *Canis Vulpes* (1), PIES LIS 19

Z wierzchu płowy, pod spodem biały. Konchy uchowe z tyłu czarne. Ogon prosty, długo-włosy, na końcu biały.

Odmiany:

- a) *V. Alopex*. Lis Węglarz. (Linn. Syst. nat. 12, 1 p. 59, 5.— ed. Gmel. 1 p. 74, 5. p. 358, 6. t. 91. Erxl. Syst. p. 565. Renard Charbonier Buff. Hist. nat. VII. p. 82. Лисица угольная ross.)

Koniec ogona czarny,

- b) *V. albus*. L, biały. (Riding Allerlei Thiere Tab. 56.)
Cała odzież biała,

- c) *V. crucigera*. L. krzyżak. (Briss. Reg. an. p. 240, 6. Gesn. Icon. Quadr. fig. p. 90.)

Płowy z czarnym krzyżem na grzbiecie. Długość ciała zwyczajnego Lisa wynosi 2' 9", ogona 1' 3".

(1) Syn. *Canis Vulpes* u Linneusza i wszystkich Autorów Systematycznych. *Vulpes vulgaris* Less. Nouv. Tabl. p. 40, n. 474.

Lis mieszka w całej Europie, w Azji północnej, a może i w północnej Ameryce. Z pomiędzy wyżej wymienionych odmian, *biała* jest tylko przypadkowa i bardzo rzadka (1). Lis węglarz znajduje się w środkowej Europie i na Kaukazie; Krzyżak zaś w krajach bardziej ku północy posuniętych.

Lisy są chytre i zręczne zwierzęta; zamieszkują lasy niezbyt od mieszkań ludzkich odległe. W nocy wkradają się niekiedy do zagród wiejskich i wówczas w domowym plastwie wielkie czynią zniszczenie; duszą bowiem drób wszystkim i z sobą uniosłszy w norach lub pod mchem i liśćmi, co nie zjedzą, na zapas chowają. Na polach łowią kuropatwy, przepiórki, zające i wyjadają zwierzynę w sidła myśliwych zaplątaną. Prócz tego jedzą jaja, mléko, owoce, a nadewszystko lubią winne grona. Miód pszczoł dzikich znalazłszy z chciwością pożerają, równie jak ryby, raki, chrząszcze, szarańcze i t. p. Samica parzy się w zimie, rodzi od 3 do 6 Lisiąt. Głos Lisa jest prędkie, jednostajne szczekanie.

690. *Canis melanogaster* (2), PIES CZARNO-BRZUCHY 20

Pod spodem czarny; z wierzchu z płowa rudawo-popielaty. Ogon na końcu biały, od spodu czarny. Konchy uchowe krótkie.

Długość ciała 2' 2", ogona 1' 4".

Bywa zawsze od zwyczajnego Lisa mniejszy, lecz dłuższy ma ogon. Mieszka w ciepłych krajach Europy, jako to w Szwajcaryi, Bawaryi, Włoszech i Sardynii.

691. *Canis Corsac* (3), PIES KORSAK 21

Mniejszy od Lisa pospolitego. Odzież rudawo-siwa; człon-

(1) Rzączyński (Auctuarium Hist. nat. Cur. p. 324) wspomina o Lisie białym widzianym w Pomeranii blisko miasteczka Kościerzyna, tudzież o Lisach czarnych znajdujących się niegdyś niedaleko Ksinia w Województwie Poznańskim.

(2) Syn. *Canis melanogaster* Bonap. Fauna Ital. *Canis vulpes hypomelas* Wagn. Schreb. Suppl. Kuster. Isis 1835. Génè bibliotheca italica LXXI. Kayserling i Blas. Wirbelth.—Kohlfuchs, Brandfuchs. n.

(3) Syn. *C. Corsac*. Fisch. Syn. p. 185. Tilesius Nov. acad. ces. XI. p. 400. z dobrą figurą. Schreb. Tab. 91. Pall. Zoogr. I p. 41. Tab. 4. Adivè. Buff. Wagn. Suppl. 11. p. 425.

ki spłowiade. Konchy uchove krótkie. Ogon długi, bardzo kudłaty, przy nasadzie czarno-kropkowany z końcem czarnym. Odzież latem płowa, na zimę śniadawo żółta.

Długość ciała 1' 8", ogona 12".

Mieszka w stepach Tatarskich od Wołgi i morza Kaspijskiego aż do jeziora Bajkał. Zwierzęta złośliwe i do oswojenia trudne. Kopią nory podziemne na dwie lub trzy komórki podzielone, w których zwykle po kilka indywiduów przebywa.

692. *Canis pallidus* (1), PIES BŁADY 22

Głowa, potylicyca, obróza, cały wierzch ciała i ogon blado-rudawosłomiaste. Kraina uszna, gardziel, piersi i spód ciała białawe. Grzbiet z biaława, czarno i rudawo-upstrzony. Ogon przy końcu czarny.

Długość ciała 2' 5" 8", ogona 10".

Zwierzę bardzo chytre i ostróżne, przez dzień kryje się w norach, w nocy na żer wychodzi. W Darfur i Kordofanie pospolite.

Canis dorsalis. (*Vulpes dorsalis* Gray Proceed. 1837 p. 132). Z wierzchu popielato-biały, czarno-upstrzony. Twarz żółtawa. Pręga grzbietowa ciemno-śniada. Członki blado-rdzawe, podbródek i brzuch białe. Ogon czarno-upstrzony.

Długość ciała 15", ogona 8". Mieszka w Senegambii. Wagner uważa to zwierzę za odmianę powyższego gatunku.

693. *Canis Zerda* (2), PIES FENNEK 23

Odzież wierzchnia słomiasta czyli blado-izabellowa, pod spodem biaława. Konchy uchove bardzo wielkie na wewnątrz-

(1) Syn. Cretschm. in Rüppel. Zool. atlas. p. 33. t. 11. Abu Hossein u Arabów. Fisch. Synop. p. 188.

(2) Syn. *Vulpes minimus* Zaarensis. Skiöldenbrand. Kon. Sv. Vet. acad. Handl. 1777. tab. 6. Tennek. Bruce Trav. V. Tab. 25. Animal Anonyme Buff. Suppl. Tab. 19. *Canis Zerda* Zimmerm. Geogr. Gesch. 11. p. 247. Rüppel. Zool. atl. T. 2.— C. Cerdo Linn. Gm. Leukart. Isis 1825. s. 211, 1828. s. 296. *Viverra aurita* Blumb. Handb. *Megalotis Cerdo* Ill. *Tennecus* Bruce, Desm. *Mamm. Fennecus Zerdo* app. of trav. of Denham. *Megalotis Brucei* Griffith Animal Kingdom V.

nych brzegach, białemi, długimi włosami obrosłe. Ogon na końcu i z wierzchu przy nasadzie czarniawy.

Długość ciała 1' 3" 4", ogona 8½", konch uchwowych 3½".

Mieszka w pustyniach północnej Afryki.

694. *Canis famelicus* (1), PIES SABORA 24

Od Lisa zwyczajnego mniejszy. Głowa glinkowato-żółta. Na grzbiecie kasztanowata pręga. Ciało z wierzchu szarawo-żółte, pod spodem białawe z lekkim żółtawym odcieniem. Konchy uchowe bardzo wielkie, prosto-stojące. Około wąsów cętki czarne.

Długość ciała 1' 8", ogona 1' 2".

Mieszka w Nubii i Kordofanie. Arabowie, zowią go Sabora. Kopie nory podziemne. Karmi się młodem płastwem i t. p.

695. *Canis megalotis* (2), PIES DŁUGOUCHY 25

Konchy uchowe bardzo szerokie i nadzwyczajnie długie. Odzież śniada; przez grzbiet pręga utworzona z długich czarniawych włosów. Ogon bardzo grzywiasty, czarny, tylko przy nasadzie szary. Nogi czarne. Głowa popielata; przyczolek aż do końca nosa czarniawy; brzuch białawy. Ojczyzną Przylądek Dobrej Nadziei.

Niektórzy Autorowie, utworzyli z tego gatunku osobny Rodzaj *Otocyon* nadając mu następującą charakterystykę:

(1) Syn. *Canis famelicus* Cretschm. Rüppel. Atlas Tab. 5 *Canis* Sabbau. Ehrenberg.

Powyżej opisane gatunki *C. Zerda* i *C. Megalotis* składają rodzaj *Megalotis* Illigera, któremu pomieniony Naturalista nadał następną charakterystykę. Zębów przednich w obu szczękach po 6, kły od przednich nierównie dłuższe bardzo ostre. Trzonowe zwyczajne w górze z obustron 6, w dole... Pysk ostry z końcem wydatnym. Język gładki? Konchy uchowe od głowy dłuższe jajowate, obszerne. Ciało włosiste. Ogon mierny. Fałd przyodchodkowy żaden? Cyce widoczne. Nogi wyraźne, pochodne cztero-palcowe. Pazury szponiaste, ostre (Prodróm. Syst. Mamm. et Av. p. 131).

(2) Syn. *Canis megalotis* Cuv. Regn. an. 1. Desm. Mamm. C. Lalandii Desmoul. Dict. Class. IV. *Megalotis* Lalandii Smith in Griff. an. Kingd. 111. e. icone, Lichtenst. C. *Megalotis* Fisch. Synop. p. 189. *Otocyon* Caffer. Schinz. Synop. 1 p. 419.

Postać Lisa. Konchy uchowe wielkie, zęby trące $\frac{4}{3}$. Ząb mięsożerny krótki ze stopniem wewnętrznym, prawie środkowym; trzonowych fałszywych $\frac{3-3}{4-4}$. Ząb górny mięsożerny od psiego bardzo różny, trójgraniasty, z rzezakiem bardzo krótkim; wewnętrzny stopień jego tępy, stożkowaty; dolny mięsożerny taki jak w Rodzaju *Laszy* (*Viverra*).— (Schinz. Synop. Mamm. 1, p. 419).

696. *Canis Isatis* (1), PIES IZATIS 26

Cały biały, popielaty lub śniady. Konchy uchowe krótkie, okrągłe. Ogon bardzo kudłaty.

Długość ciała 17'—24", ogona 10' 8".

Mieszka w północnych krajach Europy, Azji i Ameryki, jako to w Syberji wschodniej, Kamczatce, na wyspach Berynga i Aleutkich.

Dwie w tym gatunku dają się widzieć odmiany: Jedna pospolita, ciemna lub ołowiasto-śniada, która w zimie jednostajną, prawie błękitną przybiera barwę. (*C. coeruleus* Pall. Zoogr. 1. p. 56. Fr. Cuv. T. 4. Голубой псець ross.)— Druga bardzo rzadka, śniadawo-czarna. Na wierzchu głowy, grzbiecie i ogonie szarawo-siwemi włosami posiana (*C. fuliginosus* Shaw. Gen. Zool. 1, 2. p. 331. Scoty Fox. Penn. Quadr. 1. p. 157. Fisch. Syn. p. 190).

697. *Canis himalajanus* (2), PIES HIMALAJSKI 27

Odzież bardzo gęsta, miękka. Konchy uchowe zaostrome, trójkatne. Grzbiet bardzo jasno-złocisto-ławy. Boki ciała i szyi białe, spód sadzowato-śniady. Ogon koloru ciała z końcem białym.

Długość ciała 2' 6", ogona 1' 6". Wysokość 1'.

Mieszka w górach Himalajskich.

698. *Canis Montanus* (3), PIES LIS GÓRNY 28

(1) Syn. *C. lagopus* Linn. XII. Schreb. Saug. Tab. 93 i 93° Pall. Zoogr. 1. T. 5. *C. Isatis* Gmel. Nov. Act. Petr. V. Псець ross.

(2) *Vulpes himalaicus* Ogilby Proceed. 1836. p. 103. *C. himalaicus* Roiles Flora himalaica. Schinz. Synop. p. 410.

(3) Syn. *V. montana*, Person Journ. of the asiat. Soc. of Bengal. V. p. 313. Hulton 1. c. VI. 2. p. 934. Schinz. Synop. 1. p. 409.

Z wierzchu rudy, z piętnem w kształcie krzyża na grzbiecie; z tyłu i po bokach szary; pod spodem czarny.

Długość ciała 2' 6", ogona 1' 7".

Mieszka w górach Himalajskich.

699. *Canis niloticus* (1), PIES NILSKI 29

Spód ciała i członki zewnątrz płowe. Szyja u dołu i spód ciała popielato-szare lub czarniawe. Koniec ogona biały.

Długość ciała 2' 1", ogona 1' 6".

Mieszka w wyższym Egipcie i Nubii.

700. *Canis bengalensis* (2), PIES BENGALSKI 30

Od lisa pospolitego mniejszy; czerwonawo-szary, pod spodem białawy. Konchy uszowe długie, zewnątrz czarniawe. Ogon długi, bardzo kudłaty, na końcu czarny. Pysk ostry.

Długość ciała 1' 9", ogona 10".

Mieszka w Indjach Wschodnich.

701. *Canis Kokree* (3), PIES KOKRY 31

Z wierzchu rudawo-szary, pod spodem brudno-biały. Ogon grzywiasty z końcem czarnym. Nogi rudawe.

Długość ciała 22", ogona 11—12".

Mieszka w prowincyi Dukhun w Indjach Wschodnich.

702. *Canis chrysurus* (4), PIES ŻÓLTO-OGONIASTY 32

Blado-lisowatej barwy; czarno i biało-poprószone, pod spodem biały. Konchy uszowe obszerne, szare, zewnątrz czarno-obwiedzione. Członki w górze płowe. Ogon walcowaty, blado-żółty z końcem czarnym.

(1) Syn. *V. niloticus*. Cretsch. Rüppel. Atlas tab. 15. Desm. Mamm. p. 204. Fisch. Synop. 187. Schinz. Synop. 1. p. 410. Lichtenst. Verzeichn. der Doubletten. *C. aegyptiacus*. Sonnini. Nouv. Dict. T. VIII. p. 570. *C. anubis* et *C. vulpecula*. Ehrenb.

(2) Syn. *C. bengalensis* Shaw. Gener. Zool. 1. Gray Illustr. of Indian. Zool. 11. T. 2. *Vulpes indicus* Hodgs. asiat. resear. XVIII. *Canis xanthurus* Proceed. 1837. p. 68. Less. Nouv. Tabl. p. 41. n. 479 i 480. Schinz. Synop. 1. p. 414.

(3) Syn. *C. Kokree* Sykes. Proceed. 1831. p. 101. Schinz. Synop. 1. p. 418.

(4) Syn. *C. chrysurus* Gray. Lond. Mag. 1837. p. 577. Schinz. Synop. 1. p. 411.

Długość ciała 1' 11 $\frac{1}{2}$ ", ogona 10".

Mieszka w Indyach Wschodnich.

703. *Canis fulvus* (1), PIES PŁOWY 33

Płowo-rudy, pod spodem biały. Przedramiona z przodu i nogi tylne czarne. Ogon na końcu biały. Pysk i konchy uchowe krótkie.

Długość ciała 2', 8—9", ogona 1' 9".

Mieszka w północnej Ameryce.

Do tego gatunku należą dwie następujące odmiany:

- a) *Vulpes decussatus*. Lis krzyżowy amerykański. (*V. decussatus* Geoff. *V. cruciger* Schreb. Tab 91, A.)

Z wierzchu biało, czarno i płowo-upstrzony; na barkach krzyż czarny. Pysk, spód ciała i nogi czarne. Koniec ogona biały. Konchy uchowe wewnątrz płowemi włosami porośnięte, zewnątrz czarne. Od typu gatunkowego nieco mniejszy.

- b) *Vulpes argentatus*. Lis srebrzysty. (*C. argentatus* Schaw. Cuv. et Geoff. Mamm. Renard argenté. Charlevoix.)

Sadzowato-czarny, biało-poprószone. Koniec ogona biały.

Długość ciała 1' 6", ogona 11".

Znajduje się w Azji i w północnej Ameryce.

704. *Canis Velox* (2), PIES RĄCZY 34

Od Lisa pospolitego mniejszy. Pysk bardzo zaostrowany. Konchy uchowe dość obszerne, ostre. Wierzch ciała żółtawo-płowy, spód biały; boki nosa czarniawe. Ogon koloru grzbietu z końcem czarnym.

Długość ciała 1' 8", ogon z włosami 12".

(1) *C. fulvus*. Desm. Fr. Cuv. Mam. Livr. 50. Richards. Fauna Americana 1. p. 91. Tab. 6. *C. decussatus* Desm. *C. argentatus* Desm. p. 203. Fr. Cuv. Mammif. Liv. 3. Fisch. Synop. 191. Schinz. Synop. 1. p. 407.

P. Wagner uważa gatunek niniejszy, tudzież gatunki *C. niloticus*, *montanus* i *melanogaster*, jako stale odmiany zwyczajnego Lisa. P. Schinz przyjął je za osobne gatunki.

(2) Syn. *C. velox*. Say in Longs. exped. Harlan. Fauna. Amer. Fisch. Synop. p. 186. Pr. Max. 11. p. 44. *C. cinereo argentatus* Richard. Fauna 98. Schinz. Synop. 1, 415.

Mieszka w Ameryce północnej, w miejscach niskich nad rzeką Missouri.

705. *Canis cinereo-argentatus* (1), PIES TRÓJKOLOROWY. 35

Z wierzchu czarno i bialo-upstrzony. Kark, obroża, boki ciała jasno-rudawe. Piersi i brzuch pośrodku białe. Pysk, podbródek, dolne wargi czarne. Ogon z wierzchu czarny, pod spodem rudy. Nogi w przedniej części czarne, w tylnej rdzawe. Konchy uchowe z tyłu brunatne.

Długość ciała 3' 2", ogona 1' 1½".

Mieszka w północnej Ameryce.

706. *Canis magellanicus* (2); PIES MAGELLAŃSKI 36

Z wierzchu bialo i czarno-upstrzony, boki ciała płowo i śniado-pociągnięte. Głowa, śniado, żółto i białawo-poprószone; pysk z wierzchu ciemniejszy. Konchy uchowe i członki zewnątrz żółtawo-rude. Spód ciała brudno-żółtawo-białe; piersi płowo-pociągnięte; podbródek żółtawy. Ogon płowo-śniady z czarnymi końcami włosów; pod spodem: bladzy; nasada i koniec jego czarne.

Długość ciała 2' 7", ogona 1' 5".

Mieszka nad cieśniną Magellańską.

707. *Canis fulvipes* (3), PIES PŁOWO-NOGI 37

Z wierzchu czarny, bialo poprószone. Głowa i boki ciała śniade; brudno bialo i czarno-poprószone. Wierzch pyska i podbródek śniado-czarniawe. Podgarle, warga wierzchnia i ńda z przodu brudno-białe, piersi i spód ciała śniadawe. Konchy uchowe rudo-kasztanowate. Nogi przednie wewnątrz, stopy i palce śniado-płowe. Członki tylne zewnątrz ponad ostrogą śniado-czarniawe. Nasada ogona jednakięj z ciałem barwy, koniec czarny. Ciało krępe; członki krótkie.

(1) Syn. *C. cinereo argentatus* Schreb. Tab. 92.—Cuv. Regn. an.—*C. virginianus* Gmel. Gray. fox. Gatesby. Harlan. Fauna. Schinz. Synop. 1, 415.

(2) Syn. *C. magellanicus*. Gray. Proceed. IV. p. 88. Mag. of nat. 1, 1837. Waterh. Zool. of the Beagle. 1. T. 5. Schinz. Synop. p. 416.

(3) Syn. *C. fulvipes*. Martin. Proceed. 1837. Waterh. Zool. of the Beagle. Tab. 6. Reutenbachs. Waga. Suppl. p. 432. Schinz. Synop. 1. p. 417.

Długość ciała 2', ogona 9'.

Mieszka na wyspie Chiloe.

708. *Canis Azarae* (1), PIES AZARY 38

Z wierzchu biało i czarno-upstrzony; boki ciała popielatawe. Głowa, konchy uchove i członki popielato-cynamonowe; podbródek czarny; zewnętrzne golenie przy nasadzie czarno-pociągnięte. Ogon białawy, z wierzchu czarno upstrzony, na końcu czarny. Przestrzeń około gębnego kąta i gardzieli, tudzież spód ciała białawe. Na piersiach dwie mniej więcej wyraźne, szarawe smugi. Wzrostem od zwyczajnego Lisa mniejszy.

Długość ciała 2' 3", ogona 1' 1" 9".

Mieszka w Ameryce południowej.

709. *Canis melampus* (2), PIES CZARNO-UCHY 39

Odzież z wierzchu z białej i czarnej sierci złożona, pod spodem biaława. Pysk, konchy uchove z tyłu, a także ogon z wierzchu i na końcu czarne.

Mieszka w Brazylii, w prowincyi Matogrosso i nad brzegami Rio Araaguay.

710. *Canis vetulus* (3), PIES BRAZYLIJSKI 40

Z wierzchu żółtawy, czarno i biało upstrzony, pod spodem białawy. Pysk jednakić z czolem maści; szczęka dolna czarna, wargi biało-obwiedzione. Nogi blado-gliukowate, na przednich czarniawa pręga. Plamka poniżej nasady ogona i koniec jego czarne.

Mieszka w Brazylii wschodniej.

711. *Canis melanostomus* (4), PIES CZARNO-PYSKI 41

(1) Syn. C. Azarae. Pr. Max. Beiträge II. Cuv. Reg. an. 1. Rengger. Säug. p. 143. Waterhous. Zool. of the Beagle. I. T. 7. Schinz. Synop. 1, 418.

(2) Syn. C. melampus. Wagn. Wieg. Archiv. 1843. T. 1. p. 361. Rénard gris, Cuv. Schinz. Synop. Suppl. 41.

(3) Syn. C. Azarae Pr. de Neuwied. Beitr. und Abbild. Waterh. Wagn. Rénard. du Brésil. C. Vetulus Lund. Schinz. Synop. Suppl. 42.

(4) Syn. C. melampus. Mus. Vindobon. Wagner in Wieg. Archiv. 1843. Bd. 1. p. 365. C. brasiliensis? Lund. Schinz. Synop. Suppl. 42.

Z wierzchu z żółtawo biało i czarno-upstrzony; pod spodem białawy. Pysk czarniawo-śniady. Nogi zewnątrz brunatno-rudawe; przednie z przodu z czarną siercią pomieszane. Ogon jednakićj z grzbietem maści, na końcu czarny.

Mieszka w Ipanema w Brazylii.

Gatunek wątpliwy.

Canis Hodgsonii. (Syn. Vulp. Hodgsonii, Gray. Lond. Mag. 1837. p. 578. Schinz. Synop. 1. p. 419). Odzież bardzo długa, z wierzchu ołowiasta. Czoło, potylicy i środek grzbietu płowo-śniade. Koniec ogona czarny. Spód ciała i podbródek białe. Mieszka w Nepal.

Tschudy w Faunie Peruwiańskiej wspomina o nowym Psa gatunku *Canis Jugal* zwanym; Hodgson także robi wzmiankę o Lisie Indyjskim *Vulpes indicus*. Oba te gatunki dotąd nie zostały opisane.

R O D Z A J XX. (93).

Hyaena (1), HYENA.

Zębów przednich $\frac{5}{4}$ w jednym szeregu ustawionych. Kły stożkowate, ostre, gładkie, od zębów przednich nierównie dłuższe. Trzonowych $\frac{5-5}{4-4}$ z tych dwa początkowe w górze i w dole fałszywe; czwarty mięsożerny, bardzo wielki, górny trójkończasty z wewnętrznym stopniem; dolny o dwóch końcach; ostatni górny trący. Pysk tępy; koniec nosa wystający, zaokrąglony. Język szorstki. Żrenica podłużna w górze kątowata z wewnątrz okrągława. Konchy uchowe mierne, podłużne. Nogi palcochodne, cztero-palcowe; podszwy włosiste; pazury szponiaste, ostre, potężne. Cyc 4 na brzuchu. Ogon krótki. Między odchodkiem i ogonem fałd gruczołowaty.

(1) Syn. *Canis* Linn. *Hyaena* Briss.

Zwierzęta dzikie, okrutne, nocne. Mieszkają na dawnym lądzie. Trzy gatunki znany w tym rodzaju.

712. *Hyaena striata* (1), HYENA WŁAŚCIWA 1

Żółtawo-siwa. Boki ciała i nogi poprzecznie czarniawo-śniado pręgowane. Na szyi i grzbiecie grzywa.

Długość ciała 3' 4".

Mieszka w Północnej Afryce i Zachodniej Azji. Według Pallasa ma się znajdować w południowych prowincjach Kaukazu i w górach Altajskich.

Postać tego zwierzęcia zarazem dziwaczna jest i straszna. Chodząc tył ciała nierównie niżej od przodu opuszcza, i ztąd niby kuleć się zdaje. Dniem kryje się w niedostępnych jaskiniach i pieczarach; w nocy na żer wychodzi i wyje tonem jęczącym. Karmi się żywą zdobyczą, lecz i ciała martwe z niemniejszą pożera chciwością, a niekiedy trupy ludzkie z mogił odkopuje. Od Lwa, Pantery lub też Psów będąc napadnięta, zębami i pazurami zajadłe się broni.

713. *Hyaena brunnea* (1), HYENA BRUNATNA 2

Na całym ciele bardzo długie, śniade, płowo upstrzone kudły. Członki poprzecznie czarno pręgowane.

Długość ciała 3—3' 9"; ogona 7½".

Mieszka na przylądku Dobrej Nadziei, w okolicach nadmorskich.

714. *Hyaena crocuta* (3), HYENA CĘTKOWANA 3

(1) Syn. *Canis Hyaena* Linn. Schreb. Tab. 96. Pall. Zoogr. I, 32. *H. striata* Zimmerm. *H. vulgaris*, Desm. Mamm. p. 215. *Hyène rayée*, Cuv. Reg. an. Cuv. Mam. I. Fisch. Syn. p. 193; *Гиена полосатая*, ross.

(2) Syn. *H. brunnea* Thunb. Svensk. acad. 1820, I, T. 2. *H. fusca*, Geoff. Dict. class. VIII. Guerin. Mag. Zool. cl. I, Tab. 17. Smuts. Mamm. cap. p. 24. Cuv. Dict. des Sc. nat. XII. *H. villosa*, Smith. Linn. trans. XV. Tab. 19. *H. fusca et rufa*, Fisch. Syn. p. 195. Schinz Synop. I, p. 423.

(3) Syn. *H. crocuta*, Zimm. Zool. geogr. Goldfuss Nov. act. acad. nat. cur. 2, Tab. 55, fig. 1, 2, 3 (Czaszki).— Ann. gen. de Phys. III. p. 53. *H. maculata*, Thunb. Mém. de l'Acad. de Petersb. III, p. 303. Smuts. Mamm. cap. p. 24. *Hyaena capensis*, Less.; *Canis crocuta*, Exl. Schreb. Tab. 96. B. *Hyène Buff*. *Hyène tachetée*, Cuv. Reg. an.; *Гиена пятнистая*, ross.

Rudawo-szara, cętkami czarniawemi, nieregularnemi, mniej więcej kragłemi upstrzona. Brzuch białawy, członki i ogon czarniawe; ząb mięsożerny dolny dwu-klapowy, z klapą tylną pojedynczą. Grzywa krótka.

Długość ciała $3\frac{1}{2}$ '; ogona $13''$.

Mieszka od przylądka Dobrzej Nadziei ku północy aż do Senegalu, tudzież w Abissynii, Kordofanie i Sennarze.

RODZAJ XXI. (94).

Nyctereutes (1), KUNOŹWIERZ. n.

Zębów przednich $\frac{5}{6}$; z pomiędzy górnych 4 środkowe mniejsze, zewnętrzne, odległe, dłuższe; dolne mniejsze. Kłów $\frac{1}{1}$ małych, słabych, tępych. Trzonowych $\frac{6}{7}$; fałszywych w górze 3, w dole 4; czwarty w górze, piąty w dole, z obu stron, krające, małe, trój-szczytowe. Głowa mała, pysk ostry; nos wystający. Konchy uchowe krótkie, okrągłe. Członki krótkie z pazurami małemi i słabemi. Ogon długo-włosy, miernie długi.

Do tego rodzaju liczymy dwa gatunki.

715. *Nyctereutes viverrinus* (2), KUNOŹWIERZ ŁASZY . 1

Wierzch głowy, grzbiet, ogon na końcu, żółtawo-płowe ze śniadą siercią pomieszane. Środek grzbietu ciemno-śniady, z końcami włosów czarnemi. Smuga pod oczami i około nosa, tudzież członki, czarniawo-śniade. Ogon grzywiasty, z wierzchu rdzawy, w końcowej części czarny, od spodu żółtawo-rdzawy. Czoło białawo-śniade. Spód ciała rudawo-śniady.

Długość ciała $2' 1''$; ogona $6''$; z włosami $7''$. Ojczyzną Japonia.

(1) Syn. *Nyctereutes*, Temm. Marderhund., niem.

(2) Syn. *Canis viverrinus*, Temm.

716. *Nyctereutes procyonides* (1), KUNOŹWIERZ SZOPIASTY 2

Szarawo-brunatny, czarno-nakrapiany, policzki i członki śniade. Ogon długo-włosy, blado-brunatny, końce włosów białe.

Długość ciała $22\frac{1}{2}$ "; ogona 5".

Ojczyzną Chiny.

Oba powyższe gatunki z postaci do Szopów są podobne.

21. **Felina, KOTY.**

Zęby trzonowe sęczkowate, w szczęce dolnej żadne. Język szorstki.

Oddział ten *jeden* tylko obejmuje rodzaj, a tym jest :

R O D Z A J XXII. (95).

Felis (2), Kot (ŻBK. *Jar.*)

Zębów przednich $\frac{6}{6}$ zbliżonych; zewnętrzny w obu szczękach większy od czterech środkowych, a silniejszy w szczęce górnej niż w dolnej. Kły $\frac{2}{2}$, bardzo silne, długie, stożkowato zakrzywione; między nimi a trzonowemi zębami przedziałka; górne od dolnych silniejsze. Zębów trzonowych $\frac{4}{3}$ lub $\frac{3}{3}$; z tych między górnemi dwa trzonowe fałszywe, stożkowate, mniej więcej zgrubiałe; jeden mięsożerny bardzo wielki, o trzech kłapach, i jeden sęczkowaty szerszy niż dłuższy, niekiedy zaś żaden; w szczęce dolnej zawsze znajdują się trzy zęby trzonowe, mianowicie, dwa fałszywe spłaszczone i jeden mięsożerny o dwóch ostrzach. Ogólna liczba zębów: 30 lub 28.

Rodzaj *Kota* jest jednym z najnaturalniejszych w Klasye

(1) *Syz. C. procyonides*, Gray Lond. Mag. of nat. Hist. 1837, p. 578. Illustr. of Ind. Zool. 11, T. 1.

(2) Linn. Cuv. Geoff. Illig. Desm. Kätzle, niem.; Chat, fr.; Комка, ross.

Zwierząt Ssących. Składające go gatunki, tak z powierzchownej postaci, jako i z obyczajów, nader są do siebie podobne. Wszystkie obdarzone są w wysokim stopniu siłą muskularną, żywością i zwinnością poruszeń. Skacze wybornie; wszakże dla zbytnej gibkości pacierzowego stosa, bieg ich nie jest doskonały. Najulubieńszym ich pokarmem jest mięso żywych zwierząt; w stanie niewoli jedzą wszystko, i do pewnego stopnia ugłaskać ich można. Na zdobycz swą napadają zwykle zniemacka zmierzchem lub wśród nocy; do czego wzrok dobry w ciemnościach, chód lekki i cichy, szczególnież im pomagają. Większe gatunki dla samego straszne są człowiekowi. W ogólności są to zwierzęta chytre, a przy całej swjej sile, aż do tchórzostwa ostrożne i niedowierzające. Wszystkie słuch mają bystry, węch i smak słabo rozwinięte, zmyślność ograniczoną. Pożytek z domowych, każdemu jest wiadomy, niektóre dzikie gatunki pięknych dostarczają futer.

Koty, wyjąwszy Nową Hollandyą, są mieszkańcami wszystkich części świata. Podobieństwo postaci, liczne odmiany odzieży, pod wpływem pór roku, różnicy płci i wieku, były powodem dwuwykładności gatunkowych opisów, które w dawniejszych znajdujemy dziełach. Sławny nawet Buffon niemało zagmatwał historją tego rodzaju, i dopiero w nowszych czasach, znakomite pisma Cuvier'a i Temminck'a prostując dawne błędy, prawdziwe rzuciły światło na tę część Mastologii. W dzisiejszym stanie nauki, liczymy dobrze rozróżnionych 48, i kilkanaście wątpliwych gatunków Kota, które podzielić można na cztery następujące Sekeye:

† *Leoninae immaculatae*, Lwy.

†† *Tigrinae*, TYGRYSY: wielkie, płowe, poprzecznie pręgowane.

††† *Pantherinae*, PANTERY: wielkie lub mierne, płowe, czarno cętkowane.

†††† *Lynceae*, RYSIE. Członki wysokie, konchy uchowe pęczelkowate. Ogon krótki.

ODDZIAŁ: *Leoninae immaculatae.*

† **Lwy nieocętkowane.**

717. *Felis Leo* (1), KOT LEW 1

Wzrost rozmaity, stosownie do klimatów i krajów, w których mieszka. Ogon od połowy długości ciała wraz z głową wziętej, krótszy, wielką kitą włosów zakończony. Głowa i szyja samca ozdobione grzywą, której niema samica. Odzież dorosłych jedностajna, młodych poprzecznymi pasami i nieregularnymi, bardzo wyraźnymi plamami upstrzona.

Trzy dobre odróżnione odmiany liczymy w tym gatunku. Odmiany te być mogą skutkiem wpływu rozmaitych klimatów.

a) **Lew Barbaryjski** (2).

Odzież jego składa się po większej części z włosów wierzchnich, spodnie zaś, czyli wełniste są krótkie i bardzo rzadkie. U samca grzbiet, słabizny, cała część tylna, nogi przednie i twarz są okryte krótką, gęstą, jakby podgoloną siercią. Ogólna maść odzieży jest śniado-płowa, co ztąd pochodzi, że sierć w większej części swjej długości będąc płowa, ma końce czarne, i że prócz niej, inne tu i ówdzie po ciele rozsiane włosy, zupełnie są czarne. Piersi, barki, szyja, przód głowy, część grzbietu, szodkowa linia brzucha, część przodkowa udów i kita ogona, pokryte są mieszaniną długiej, czarnej i płowej sierci. Włosy na bokach ciała, na szyi i głowie, od in-

(1) Największa liczba figur Lwa, znajdujących się w pismach dawniejszych Autorów, nie zaleca się dokładnością. Ryciny Marechal'a w dziele pod tytułem: *Ménagerie du Muséum d'Histoire naturelle*, i piękne tablice litografowane PP. Geoffroy i F. Cuvier, *Histoire des Mammifères*, nic nie zostawiają do życzenia.

Felis Leo Linn. Gmel. syst. 1. p. 75. Schreb. Säugth. v. 5. p. 376. tab. 97, a. ib. Левъ, ross.

(2) P. Lesson w dziele *Nouveau Tabl. du Règne animal*, str. 40, wylicza następujące odmiany gatunku Lwa: *Barbarus*, *Senegalensis*, *Arabicus*, *Persicus*, *Capensis*, *Goojratensis*, *Hybridus*.

nych dłuższe spadając w gęste czarne i płowe kosmyki, tworzą piękną grzywę, która w rodzaju Kota, wyłącznie Lwom jest właściwa i która z pomiędzy innych charakterów fizycznych, najwięcej się przyczynia do nadania im téj poważnej i okazałej postaci, jaką w nich podziwiamy.

Lwica dorosła różni się od samea brakiem grzywy i prócz ogonowej kity, niema innych kosmykowatych włosów. Nadto kształty jęj są więcej wysmukłe, a głowa mniejsza.

Młode, nawet samce, nie mają najmniejszego śladu grzywy; ogon ich pozbawiony jest kity; całe ciało pokryte siercią dość obfitą, przez pół kędzierzawą i nieładką, jak u indiwiduwów dorosłych. Tło ich odzieży płowe, jest niby zbrukane czarną i szarą barwą, co ztąd pochodzi, że każdy włos pojedynczy kolorami temi jest pręgowany. Na tém tle płowem widać wzdłuż grzbietu i ogona, czarne, poprzeczne i równo odległe pasy, które łącząc się z sobą w średnich swych częściach, tworzą podłużną linię, od tyłu głowy aż do końca ogona. Na głowie i członkach znajdują się różnokształtne czarniawe, mniej więcej liczne i dość nieregularnie porozrzucone cętki. Tylne strony uszu są zupełnie czarne; spodnie części i boki ciała są bledsze od wierzchnich, a spore wasy okrywają wargi. Pasy grzbietowe nikną przy pierwszym lenieniu, później nieco schodzą cętki z głowy, a dopiero w wieku dojrzałości czyli w piątym roku, giną zupełnie plamy znajdujące się na członkach.

b) **Lew Senegalski.**

Różni się od *Lwa Barbaryjskiego*, kolorem sierci więcej żółtawym i świetlejszym, grzywą mniej gęstą i krótszą i zupełnym brakiem długich włosów na środkowej linii brzucha i ud. Grzywa jego jest najczęściej krótka, zupełnie płowa, bez kosmyków czarnych i mniej rozpostarta na kłęby i barki. Wzrost jego bywa także mniejszy. Lwice prócz mniej-

szego wzrostu, zresztą nie różnią się w niczem od Barbaryjskich.

c) **Lew Perski.**

Odznacza się bardzo jasną barwą blado-izabellowej odzieży. Obfita grzywa więcej przedstawia mieszaniny włosów rozmaitej barwy niż w dwóch poprzedzających odmianach; na środkowej linii brzucha i na udach włosów długich zupełnie niema. Czarne i ciemno-śniade kosmyki grzywy bardziej są widoczne na bladym tle i krótkiej sierci reszty odzieży. Ta odmiana mniejsza jest jeszcze niż Senegalska. Lwica ma tę samą bladą barwę samca, a zresztą w niczem nie różni się od samicy odmian Barbaryjskiej i Senegalskiej.

Całkowita długość samca wynosi 7'—8' i więcej, z których ogon zajmuje 2' 7"—9"; wysokość w kłębach 2', 9".

Lwy mieszkają we wszystkich prawie krajach Afryki, obficie jednak znajdują się w puszczach i wewnętrznych dzikich prowincjach, niż na wybrzeżach i więcej zaludnionych stronach. Zdają się także gnieździć w niektórych okolicach Azji; lecz niema ich wcale w Indyach i na wyspach Oceanu Indyjskiego; gdyż przekonano się z pewnością, że wielkie wyspy Moluckie, Archipelagi Filipińskie i Oceanii, ani też Nowa Holandia nie żywią Lwa gatunku. Nie znaleziono ich także na wyspach Jawie, Sumatrze i Borneo.

Lew, jako zwierzę bardzo silne i odważne, słusznie za naczelną w rodzaju Kota gatunek uważać należy. Koty trzymają zwykle głowę na dół spuszczoną, a w ruchach ich i wejrzeniu niejaka chytrość się maluje; przeciwnie Lew podnosi głowę wysoko, spójrzenie jego jest wspaniałe, chód poważny i szlachetny; dla tego od najdawniejszych czasów Lwóm przyznają niejaka wspaniałomyślność i przymioty instynktowe, nierównie szlachetniejsze niż innych tego rodzaju Zwierząt, chociaż zresztą charakter i obyczaje ich są też same. Lew nie będąc bardzo zgłodniałym, napada na zdobycz swoją nie otwartą

siłą, lecz podstępem: na ten cel ukrywa się w zasadzce w krzakach i wiszarach nad brzegami wód, do których pić przychodzą większe zwierzęta, a upatrzawszy przyjazną porę, rzuca się na zdobycz swoją. Skacze wybornie, lecz długo skakać nie może, przeto gdy za pierwszym poskokiem nie ułowi zdobyczy, zwykle postradać ją musi. Człowieka rzadko napada, zwłaszcza gdy nie jest zaczepiony, lecz gdy głód mu dokucza, lub jeżeli zakosztuje już ludzkiego ciała, wówczas bardzo jest niebezpieczny. Ognia i trzaskania z bicia się boi. Głosem Lwa jest ryk mocny, przeciągły, który nie zawsze bywa oznaką jego gniewu. Lew obdarzony jest nadzwyczajną siłą; z łatwością unieść może na znaczną przestrzeń największego wołu. Życie jego dochodzi do lat 40. Młode rodzą się widzącymi, po 2 lub 3 na raz. Chowanc w niewoli przyzwyczajają się do swego stróża i stają się bardzo posłuszne. Sposoby osvajania Lwów i przyuczenia ich do domowego życia, starożytnym już wiadome były. Ciekawe szczegóły o obyczajach Lwa południowej Afryki, podał nam P. Adolf Delegorgue w artykule ogłoszonym w N. 4 Przeglądu Zoologicznego w r. 1847 (Revue Zool. 1847, n. 4).

718. *Felis Puma* (1), KOT PUMA 2

Wielkością małej Lwicy wyrównywa, a od Lwa doro-

(1) *Felis concolor* et *discolor* Linn. Gmel. Syst. 1, str. 79, gat. 9 i 12. *Le Cougar Buff. Quadr.* vol. 9, tab. 59. U Schrebera *Säugeth.* Vol. 3, tab. 104, figura dokładna, lecz źle kolorowana, gdyż nadto ciemna. *Le Felis discolor* tegoż Autora tab. 101, b, została zdjęta z figury ogłoszonej przez Pennanta, pod imieniem *Blachtiger*, vol. 1, tab. 58. Ta figura Schrebera illuminowana podług opisu, podobniejsza jest od poprzedzającej. Doskonały rysunek tego Kota mamy w *Historji naturalnej Zwierząt Ssących PP.* Geoffroy i F. Cuvier, pod nazwiskiem *Couguar femelle*; *Couguar de Pensylvanie* et *Couguar noir Buff. suppl.* 3, tab. 41 i 42. *Gouazouara d'Azara Quadrup. du Paraguay*, Vol. I, str. 133. *Couguar Cuv. Annal. du Mus.*, Vol. 14, str. 142.—*Id Regn. Anim.* Vol. I, str. 181. i *Nouv. dic. d'Hist. nat.* Vol. 6, str. 90.—Synonimikę tego gatunku najdokładniej wyłożył P. Cuvier, *Ossemens fossiles nouv. éd. t. 4*, str. 441 i następane; *F. Concolor* et *Discolor*, *Temm. Monogr. T. I*, str. 134. *Książce de Neuvied. Beitr. Naturges. Bras.* Vol. 2, str. 344; P. Lesson w *Spisie Zwierząt*

słego blisko o trzecią część jest mniejszy. Członki jego są szczuplejsze; głowa okrągła, pysk nieco tępy i szeroki. Ogon długości połowy ciała wraz z głową wziętą, równy, na końcu gładki, bez kity; grzywa żadna. Odzież upstrzona wielkimi, pełnemi, niewyraźnemi cętkami, które tylko w pewnych kierunkach światła są widoczne, i nikną z wiekiem zwierzęcia.

Sierć miękka, na ciele i członkach bardzo gęsta, rudawa lub czerwona z czarniawą pomieszana; cętki pełne, rudawe, niewyraźne. Wszystkie górne części ciała ciemno-rudawe, co ztąd pochodzi, że włosy czerwonawe mają końce czarne. Na głowie, grzbiecie i wierzchu ogona ubarwienie ciemniejsze jest niż na bokach; brzuch blado-rudawy. Piersi, wewnętrzna strona ud i nogi rudawo-białe; szczęka dolna i podgardle zupełnie białe. Wnętrze ucha białawe, zewnętrzna zaś strona jego czarna, wyjąwszy małą, zewnętrzną, rudawo-szarą klapkę; na głowie znajduje się wiele szarej sierci; wasy białe wyrastają z czarniawej plamki; koniec ogona czarniawy. Cętki okrągłe, stosownie do wieku individów; mniejsze lub większe i mniej więcej wyraźne, obficie znajdują się na udach niż na innych ciała częściach. Odzież obu płci jednaka.

Długość całkowita 5', 2" — 5, rzadko 5'; ogona ma najczęściej 1', 8" lub 10", rzadko 3'.

Gatunek ten zdaje się przemieszkwać w całej Ameryce; pospolitszy jest jednak w południowych jej częściach. Trzyma się miejsce zarosłych, lecz nie kryje się jak Jaguar w jaskiniach. Na drzewa wchodzi z łatwością, nieśmiały z przyrodzenia; ludzi nie napastuje; mówią jednak, że mniejsze od siebie zwierzęta zawzięcie prześladowuje; zabija je wtenczas nawet, gdy nie jest głodny i krew z chciwością wysysa.

Ssących, wylicza następujące odmiany tego gatunku: Var. A. *Wavulo* Schreb. B. *Soasoaranna* Sch. C. *Niger*, *Felis discolor* Schr. tab. 10. (*Couguar noir* Buff. tab. 24. *Le Jaguareté Pison*), D. F. *unicolor* Troill., *Кыгуаръ*, ross.

†† **Tigrinae**, TYGRYSY.

Wielkie, płowe, poprzecznie pręgowane.

719. *F. Tigris* (1), TYGRYS. (Tab. 11, fig. 1) . . . 3

Wzrostem i kształtem ciała do Lwa podobny. Głowa bardziej zaokrąglona, członki wysmuklejsze; nogi niższe. Ogon $\frac{2}{3}$ ciała równy, koniec jego sięga do kłębów. Żrenica oka dzienna.

Odzież krótka i gęsta, wyjąwszy boki szyi i policzki, na których włosy dłuższe tworzą gatunek kołnierza; na całym ciele poprzeczne czarne pręgi, z tych pasy części górnych mają tło żółtawo-rude, dolnych zaś białe. Wewnętrzna strona ucha i koniec zewnętrznej jego strony, obwódka oka, szczególniej w górze; koniec pyska, policzki, podgardle, szyja, piersi, brzuch, strona wewnętrzna członków i końce palców, białe. Ogon piętnastą pierścieniami czarnymi na tle żółtawym ozdobiony. Pasy na ciele u samca są szersze, regularniejsze i więcej zbliżone niż u samicy; sierć jego jest także nieco więcej złotawa.

Młode mają odzież temż kolorami ubarwioną, różnią się jednak od dorosłych rozmaitemi odmianami; u nich bowiem maść biała pomieszana jest z szarą, czarna ze śniadą, a złotawa z taką ciemniejszą; włosy ich są dłuższe, więcej pomieszane i mniej regularnie ubarwione.

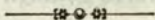
Tygrysy mieszkają w całym Indyach, we wschodnich prowincjach Kaukazu, Sjamie, Birmie, Konchinchinie, Chinach, aż do granic Syberyjskich, w Bucharji i Songarze. Znajdują

(1) *Felis Tigris* Gmel. Lin. Syst. nat. 1. p. 76, sp. 2. Vrai Tigre ou Tigre royal Buffon. Quadr. Vol. 8, tab. 9.— Geoff. et F. Cuv. Ménagerie du Muséum i piękna litografia Samicy w dziele *VHist. nat. des Mamm.* Figura ułożona przez Schrebera Säugt. Vol. 3. tab. 98, daje fałszywe wyobrażenie o kolorach sierci i pozycyi pasów. Encycl. Mamm. pag. 337, pl. 91, fig. 2, et 92 fig. 1.

Po ross. Царский или восточный Тигрь.

P. Lesson wylicza następane odmiany tego gatunku: *Mongolica*; *Nigra*; *Alba*.

się także na wyspach Cejlon, Jawie i Sumatrze; lecz nie postrzeżono ich dotąd w Borneo. Obszerne nadwodne lasy są ich zwykłym siedliskiem. Na ludzi i wielkie nawet zwierzęta rzucają się zajadle, a że w pogoni nader są zawzięte i na drzewa wylazić umieją. przeto upatrzona zdobycz rzadko wymknąć im się może. Głos ich brzmieniu zgłosek *haub, haub*, podobny; w nocy z daleka słyszeć się daje. Ognia i krzyków ludzkich się boją. Za młodu schwywane do pewnego stopnia ugłaskać można.

††† Pantherinae, PANTERY.

Wielkie lub mierne; płowe, czarno cętkowane.

720. *Felis Onca* (1), KOT JAGUAR 4

Wzrost małej Lwicy, lecz nogi niższe; kształty grube i ciężkie; ogon wyrównywa połowie długości ciała wraz z głową; pysk tępy; kolor sierci jasno-żółtawy; plamy obrzeżone czyli oczkowate, bardzo wielkie, u samca odległe, u samicy więcej zbliżone, wszystkie, lub przynajmniej większa ich liczba, pośrodku małą, czarną cętką naznaczone; koniec ogona czarny.

Sierć krótka, gęsta, na dolnych częściach nieco dłuższa. Całe tło odzieży żółtawe z jasno-płowym odcieniem; na głowie,

(1) *Felis Onca* Linn. Gmel.; lecz nie *Felis Onca* Schrebera Saugth. tab. 102, który jest bardzo złą figurą *Kota Szati* (F. Mitis) P. Cuv.—F. Panthera Buff., tom 9, tab. 12, z dokładną figurą samicy Jaguara pod mylnym nazwiskiem *Panthere femelle*. Tablica ta przekopjowana w dziele Schrebera, illuminowana jest dość dobrze.—Le Jaguar Geoff. an. du Mus., vol. 4, str. 94.—Encyclop. Mamm., str. 219 i tab. 92, fig. 2, pod mylnym nazwiskiem *Pantery*. Nie jest to Jaguar Buffona (tom 3, tab. 18), ani też Jaguar de la Nouvelle-Espagne ib. tab. 39; obadwa są rysunkami *Oscelota (Felis Pardalis)*; dwie te nazwy, P. Desmarest (Encycl. Mamm. str. 221) niewłaściwie odnosi do swego *Felis Mitis*, który jest gatunkiem *Chatì* u P. Fr. Cuvier, lecz zupełnie nie jest to Chibigouazou Azary; gdyż ostatni z nich powinien być odniesiony do niżej opisanego *Felis Pardalis*; Schiuz

członkach, ogonie i niższych częściach ciała, plamy czarne pełne rozmaitego kształtu. Wielkie, płowe, czarno brzeżone czyli różyczkowate plamy, zajmują górną część szyi, grzbiet i boki ciała, mają one kształt mniej więcej okrągławy, a w środku niektórych znajduje się jedna lub dwie czarne cętki; także różyczkowate plamy znajdują się także na barkach, lecz ich kształt jest zawsze regularny. Pośrodku grzbietu i w kierunku pacierzowej kolumny, ciągną się plamy wąskie, długie i zwykle pełne, na głowie i ramionach plamy są najmniejsze; na udach, brzuchu i ogonie, nieco większe; a na wewnątrz i górnej stronie nóg bywają podługowate. Wszystkie dolne części ciała, brzuch, przedni brzeg ud, wewnętrzna strona przednich członków, piersi, szyja, podgardle, spód szczęk, konchy uchowe wewnątrz i koniec pyska białe; cętki zaś na nich w ogólności nie tak są liczne jak na częściach żółtych. Tył uszu czarny z plamą białą, koniec ogona i trzy pierścienie jego także czarne.

Znajdują się indywidua, których odzież różni się mniejszą lub większą liczbą plam pełnych i różyczkowatych. Wnosić można, że to są samice. Widziano także mające po pięć obrączek i cętki różyczkowate na wierzchniej stronie ogona. Młode mają sierć dłuższą, lecz mniej gęstą; wielkie różyczkowate cętki mniej są na nich wyraźne, lecz zawsze większe niż u dorosłych.

Synop. T. I, str. 429. Jedyne dobre figury tego zwierzęcia ogłoszone zostały przez PP. Geoffroy i Fr. Cuvier Mammal. lithogr. Jaguarète czyli Yagouarète Azary. Paraguay vol. 1, str. 114, z mylnemi synonimami. Brasiliau Tiger, Pennant. Quadr. éd. in 4, str. 286, tab. 59, figura zupełnie zła. *Jaguar* Cuv. Ossem. fossil. nouv. édit. vol. 4, str. 217; w handlu niewłaściwie zowią go *wielką Panterą Kuznierzę* (Grande Panthère des fourreurs).

P. Lesson w swoim Katalogu Zwierząt Ssących, wylicza następujące odmiany tego gatunku:

Var. A. Samiec i Samica Fr. Cuv. t. 1 i 4.

B. Nigra Erxl. (Tigris nigra Briss.)

C. Major Smith.

D. Minor Smith.

Odmiana A, JAGUAR CZARNY (1).

Czarny z ciemno-kasztanowatym odcieniem; plamy różyczkowane będąc mocniej jeszcze czarne niż tło odzieży, w pewnych kierunkach światła dobrze są widoczne; części dolne kasztanowato-popielate. Ta odmiana równie rzadka, jak odmiany czarne Lamparta i Pantery, znajduje się przypadkowo w tychże krajach, w których mieszkają Jaguary zwyczajnej maści.

Długość całkowita od 6' 10" do 7', z których ogon zajmuje 2' 2" lub 4"; wysokość średnia 2' 6".

Ojczyzną Ameryka południowa. Przebywa w lasach błotnistych, gdzie wylazszy na drzewo zdobyczy swój oczekuje. Człowieka boi się i rzadko napada; zabija najczęściej bydło i domowe zwierzęta. W poruszeniach swoich nie jest tak lekki i zwinny jak Lew lub Tygrys. Mniej od nich uległy w stanie niewoli, nie okazuje nigdy przywiązania ku pielęgnującym go osobom.

721. *Felis Leopardus* (2), KOT LAMPART 5

Individua dorosłe cokolwiek od Lwicy są mniejsze. Ogon nie przechodzi długości ciała. Sierć jasno-żółtawo- płowa; środkki różyczkowatych cętek od tła odzieży ciemniejsze, lub więcej jasno-żółtawe; na całym ciele cętki liczne, dość od siebie odległe; z pomiędzy nich różyczkowane, mają środkki

(1) Jaguar noir lub Yaguarète Maregrave Brasil, str. 235.—Pison Ind., str. 103.—*Felis nigra* Erxl.—Azara, Parag., vol. 1, str. 116.

(2) Syn. *F. Pardus* Linn. *F. Leopardus* et *Varin*. Schreb. Tab. 101, 101, B.—*F. Chalybeata* Schreb., Tab. 101, C.—*F. Leopardus* Temm. Monogr. 1, p. 92. Duvern. Mém. de Strasbourg, Panthère mâle Buff. IX, tab. 11. Léopard tab. 14.—*F. Pardus* Cuv. *ocellorum seriebus* 6—7 *utrinque*. La Panthère Cuv. Menag. du Musée l. Recherches sur les Ossem. foss. fasc. IV, Tab. 34, fig. 5, 6. Cranium.—Desm. Mamm. p. 220.—Fr. Cuv. Mamm. Livr. 65, 67. Griff. animal. Kingd. V. c. fig. Wagner Alger, F. Nimr. Ehrenberg symb. phys. dec. 11, T. 17. *F. Leopardus* Cuv. *ocellis minoribus seriebus* 10. Fr. Cuv. Mammif. 1, Livr. 20. Zool. str. 87; Landseer Sketches, F. antiquorum Smith. *corpore toto ochraceo luteo*, Griff. animal Kingd. V. Sykes Proceed. 1830, str. 102, Леопардъ, ross.

obszerne na 16 do 18 linii. Ogon o 22 pacierzach. Sierć obfita średniej długości; tło odzieży na grzbiecie jasno-żółtawe, na słabiznach blade, a na brzuchu i dolnej części ogona białe. Wszystkie cętki wyraźne, nigdy z sobą nie łączą się, a od plam przyległych dokładnie jasno-żółtym tłem sierci są odznaczone. Cętki różyczkowate pokrywające słabizny, część łopatek i ogona, a także krzyże, składają się z trzech lub czterech plam czarnych, tworzących niepełny obwód koła ze środkiem żółtym, zawsze ciemniejszym od tła odzieży. Wierzch grzbietu, głowa, szyja, cztery członki i niższe części ciała są okryte czarnymi pełnymi plamami rozmaitej wielkości okrągłego lub owalnego kształtu; te plamy pełne nigdy nie są ułożone w pasy. Na wewnętrznej stronie wyższej części nóg, znajduje się kilka poprzecznych czarnych pasów, a przy końcu ogona dwa lub trzy niepełne koła, daleko węższymi, białymi kółkami poprzedzielane; uszy okrągłe, przy nasadzie czarne, na końcach zaś żółtawe; wąsy białe wystają z czarnych, poprzecznych, na wargach znajdujących się prążek.

Długość całkowita dorosłych 5' 8", z których ogon zajmuje 2' 7"; wysokość blisko 2'; odległość od przedniego brzegu oczu do końca nosa 3" 6".

Młode Indiwidua tego gatunku często brane były za gatunki oddzielne. P. Temminck widział je w gabinetach pod imionami: *Oselota*, *Pantery*, *Geparda*, a nawet *Jaguara*. Odzież ich jest dłuższa, bardziej wełnista, nawet nieco kędzierzawa, plamy pełne, mniej więcej stykające się, cętki różyczkowate, mniej wyraźne, często niby spelzłe, lub jaśniejsze jak zazwyczaj.

O d m i a n a :

Felis Melas (1), LAMPART CZARNY.

Odzież kasztanowata, mniej więcej czarniawo-cieniowana;

(1) Jest to dziesiąty z liczby Kotów, o których wspomina Cuvier *Annales Mus.*, vol. 14, str. 152. — *Felis Melas*, *Cuv. Reg. Animal*, vol. 1,

kolor ten po całym rozlewa się ciele; kasztanowaty czysty zajmuje wszystkie dolne jego części, a także pysk, obie strony członków i koniec ogona, kasztanowato-czarniawy, bardzo ciemny; pokrywa części górne, ogon, wierzch głowy i uszy. Cętki; któremi upstrzona jest odzież, są na częściach dolnych i czterech członkach, czarniawo-kasztanowate, na spodzie zaś ciała ciemno-czarne; cętki różyczkowate i pełne są takiego kształtu i tak ułożone jak u zwyczajnego Lamparta; z pomiędzy nich znajdujące się na grzbiecie i ogonie niezbyt wyraźne, jednakże dość widoczne w pewnym kierunku światła.

Lamparty mieszkają w północnej i południowej Afryce, a podług wszelkiego podobieństwa i na reszcie przestrzeni tej obszerniej części świata. Indye i wyspy Sondy, Jawa i Sumatra, są równie ich ojczyzną.

722. *Felis Pardus* (1), KOT PANTERA 6

Sierć obfita, miernie długa; łło odzieży jasno-ochrowato-żółte, lecz cały spód ciała i ogona, równie boki brzucha, są czysto białe. Cętki pokrywające odzież wyraźne, bardzo do siebie zbliżone, niestykające się jednak; każda z różyczkowatych cętek pokrywających słabizny, część łopatek i krzyże, składa się z trzech lub czterech plam czarnych, tworzących

str. 161.— Nouv. dict d'Hist. nat., vol. 6, str. 104, gdzie policzono go do Kotów średniego wzrostu, zapewne podług młodego indiwiduum, przywiezionego przez Perona,— Panthère Noire de Lamétherie Journ. de Phys. 33, str. 45, z figurą przekopjowaną z Buffona i nadto zaczerpioną.— Rimaukumbang z Sumatry, o którym wspomina Sir Stamford.— Raffles w Transactions Linnéenes, tom 13, część 1, str. 250. Piękną figurę wyobrażającą tę odmianę mamy w Tomie 3 dzieła P. Fr. Cuvier Mammifères vivans, pod nazwiskiem *Chat Melas*.

- (1) Dawniejsi Naturaliści, piszący o wielkich Kotach, używali nazwisk: *Pantera*, *Pardalis*, *Prawdziwa Pantera*, bez oznaczenia tej ostatniej dokładną charakterystyką, po której możnaby ją należycie rozróżnić od *Lamparta*. P. Temminck mniema, że 101 Tablicia Schrebera Säugth., wyobraża prawdziwą Panterę, F. palearia, F. Cuv. fig. tab. 4 (Samiec), Panthère d'Afrique G. Cuv. mem. 1, 212, F. variegata Wagn. Suppl. zu Schreber, T. 11, str. 483. F. Pardus Temm. Monogr. Müller Verhandl. I. Varietas nigra. Fel. Melas Fr. Cuv. Mammif. Livr. 49, Барсъ, ross.

niedoskonały obwód koła, w środku którego znajduje się glin-kowata plamka barwy zupełnie takiej, jak tło odzieży; wierzeh grzbietu, głowę, szyję, cztery członki, ogon i dolne części ciała, pokrywają większe i mniejsze pełne, ciemno-czarne, okrągłe lub owalne cętki. Te pełne cętki nigdy nie są ułożone w pasy. Na wewnętrznej stronie nóg i dolnej części szyi znajduje się kilka poprzecznych, czarnych pasów, a końcową część ogona zdobi znaczna liczba dużych plam czarnych, bardzo wązkimi, białemi kółkami poprzedzielanych. Uszy tak są wielkie jak u Lamparta, okrągłe; przy nasadzie czarne, na końcach popielato-białawe; wąsy białe wyrastają z czarnych, poprzecznych, na wargach rozpołożonych, prążek.

Długość całkowita dorosłych 5' 2"—4", z których ogon zajmuje 2" 8"; odległość od przedniego brzegu oczu do końca ogona 2" 5"; wysokość stojącego zwierzęcia 16"—17".

Ojczyzną Jawa, Bengal, a podług wszelkiego podobieństwa i Sumatra.

Pallas mówiąc o swojej Panterze (Zoog. 1, str. 18), twierdzi, że niekiedy widywana bywa na zarosłych lasami wierzchołkach gór Kaukaskich, i że jej skóry przedają w Kislarze po 10 do 12, w Georgii zaś do 20 rubli.

723. *Felis Uncia* (1), Kot Irbis 7

Odzież dłuższa niż u Pantery i Lamparta; biaława, z ciemną na grzbiecie smugą. Przez krzyże przechodzi wązka, czarna pręga; po obu jej stronach małe oczkowate cętki, a na końcu ku nasadzie ogona dwie pełne plamy. Cętki na reszcie ciała znajdujące się są rozmaitej wielkości i niejednostajnego kształtu; na głowie małe, pełne i gęste; na szyi większe i pierścieniowate; na bokach i łędźwiach jeszcze większe, nieregularne, po środkach próżne; na brzuchu, w okolicach jego i na członkach, także wielkie. Palce i pazury białe.

(1) F. Uncia Schreber, Taf. 109. Once Buff. IX, Tab. 13. Griff. anim. Kingd. c. fig. V. Felis Pard. Pallas Zoogr., str. 17. F. Irbis, Ehrenb. ann. des Sciences natur. T. XXI, Бабръ, ross.

Ogon długi, gruby, na końcu tępy, pod spodem pięknie biały, z wierzchu czarno cętkowany, ku końcowi szarawy. Konchy uchowe krótkie, tępe, na końcu i przy nasadzie czarne, pośrodku i na brzegach białe. Brzeg pyska pod spodem czarny, z wierzchu czarniawy; wąsy częścią białe, a częścią czarne.

Długość ciała 3' 5"; ogona 3' 1".

Mieszka w północnej Azji, Bucharyi, Songarii, Mongolii i aż do Syberyi zabiega. Jakuci tak się obawiają Irbisa, że najstraszliwszym (*Ka-chai*) go zowią.

724. *Felis macrocelis* (1), KOT DŁUGOPASY 8

Wzrost mniejszy od Pantery (*F. Pardus*) Jawańskiej; ogon równa się długości ciała i części szyi; koniec jego sięga potylicy; głowa mała, tępa; na słabiznach i szyi podłużne pasy.

Sześć ciemno-czarnych pasów, z których dwa są bardzo długie, pokrywają całą część górną i boki szyi; pasy dłuższe kończą się w półkole przy barkach. Duże, pełne, bardzo czarne cętki okrywają łopatki; na zewnętrznej stronie nóg przednich znajdują się trzy wielkie plamy, doskonale czarno obrzeżone; środku tych plam wielkich są płowe, czarnymi zygzakami i małymi niejednostajnymi cętkami upstrzone; wzdłuż pacierzowego stosa i na krzyżach podłużne, bardzo zbliżone pasy od łopatek do nasady ogona się ciągną; na udach dają się widzieć także w niewielkiej ilości niezupełnie różyczkowate plamy, w środkach których mieści się zwykle po jednej czarnej cętkie; wszystkie inne plamy czterech członków i dolnych części, są zupełnie czarne na tle żółtawo-płowym; tą zaś ostatnią barwą pokryte są pola między wielkimi plamami bark, i podłużnymi bardzo do siebie zbliżonymi, pasami grzbietu. Głowa cętkami pełnemi upstrzona.

(1) *Raffles* Transact. Linn. Society, vol. 13, p. 250, Ariman Dahan, po malajsku. *Felis Longibande*, Temm. Monogr. de Mam., T. 1, str. 102. (Cuv. Ossem foss., Tom 4, str. 437?) *Felis nebulosa*, Griffith. Smith.

Ogon tu i ówdzie okryty czarniawo-śniademi, pełnemi plamami, które oddzielone są między sobą bardzo wązkiem, żółtawo-ółowem polem. Długość całkowita 5' 6", z których ogon zajmuje 2' 6".

Ojczyzną tego Kota jest Sumatra, Borneo i Syam. Żywi się zwykle ptastwem, po które włazi na drzewa; a według podania krajowców, ma nawet sypiać w gęstwinie wielkich drzew gałęzi.

725. *Felis Maracaya* (1), KOT MARAKAJA 9

Białawy lub blado-żółty; cętki różyczkowe, wielkie, ółowe, czarno obrzeżone; na bokach ciała plamy okrągławe lub podługne, odosóbnione, brunatno-żółtawe, po brzegach czarne; na potylicy prążek pięć, na czole dwa poboczne czarniawe strychy; ogon połowie długości ciała równy.

Długość ciała wraz z głową 2', 5"; ogona 1'; wysokość w barkach 1, 4".

Ojczyzną Brazylia i Paraguaia.

726. *Felis Pardalis* (2), KOT OSELO 10

Od Rysia Europejskiego nieco niższy. Ogon połowie długości ciała równy; na słabiznach od kłęów aż do ud ciągną się długie obrzeżone pasy.

Sierć dorosłych krótka, gładka; młodych dłuższa i nieco kędzierzawa, Tło odzieży z wierzchu złotawo-żółte. Od noz-

(1) *F. Maracaya*, Der Maracaya Wagner Suppl. T. 11, str. 492. Bengg. Parag. str. 191. Chibiguazu Azara, Maragua s. Maracaja Margr. *F. pardalis*, Wied. Beit. 361.

(2) *Felis Pardalis* Lin. Ta Synonima odnosi się także do gatunku *P. macroura*. Dawni Autorowie, naszego Lamparta (*F. Leopardus*) oznaczali nazwą *Pardalis*. Chat Oclot Geoff. Cat. des Mamm. str. 122, gat. 10. Encycl. Mammal. str. 222, gat. 343, tab. 93 fig. 2. Cuv. Ossem. foss. Nouv. éd. tom 4, str. 344. *F. Pardalis* Schreb. Säugth. 390, tab. 103, figura dobra. Le Mexican Tiger, Pennant Quad. str. 288, tab. 57. A. zdaje się raczej należeć do gatunku *F. macroura*. Patrz także nowe postrzeżenia Księcia de Neuvied. Beitr. Bras. vol. 2, str. 361.

P. Lesson na Spisie Zwierząt Ssących, wylicza następane odmiany tego gatunku: A. *Chibiguazu* Griff. B. *Hamiltoni* Griff. C. *Griffithii*. Smith. D. *Catenata*. Smith. E. *Aguri* Sch.

drzy aż do poprzedniego kąta oczu z obu stron kręsy czarne, przez głowę aż do połowy zatylka się przedłużają: między nimi na czole i głowie małe, czarne, symetrycznie ułożone cętki. Wąsy wyrastają z małych, czarnych, okrągłych plamek; po bokach dolnej szczęki dwa podłużne promienie, z których wierzchni kończy się u tylnego kąta oka, dolny zaś dzieląc się z przodu na dwa rozgałęzienia, spodniem ku podgardlu jest skierowany. W górze szyi cztery podłużne pręgi, żółtawo-łowe pośrodku; z pomiędzy nich dwie zewnętrzne są na dół zgięte; między dwoma środkowymi pasami, mała, czarna prążka. Wzdłuż grzbietu aż do nasady ogona, czarna, pełna smuga; po obu stronach której ciągnie się równoległy rząd plam czarnych, pełnych, jajowatych, blisko na cał długiach; dwie inne pręgi także równoległe, są złożone z owalnych, żółtawo-pełnych, czarno obrzeżonych cętek; od przedniej części łopatek aż do ud ciągną się jedna lub dwie nieprzerwane, więcej niż na cał szerokie, czarno obrzeżone pręgi. Przednią część barek i ud, zewnętrzne strony czterech członków, pokrywają małe, jajowate plamy; część dolna szyi, przepaskami w kształcie półksiężyca pręgowana; reszta dolnych części na tle białem czarnymi cętkami upstrzona. Ogon jednakięj z ciałem barwy, czarno cętkowany; cętki przy nasadzie jego znajdujące się są od końcowych drobniejsze.

Długość całkowita 4', niekiedy o 2" lub 3" dłuższy; sam ogon 14" lub 15" zajmuje. Bywają indywidua mniejsze, lecz rzadko większe.

Ojczyzną północna Brazylia aż do Meksyku i Luiziany. W dzień kryje się w gęstych lasach, w nocy na żer wychodzi; żywi się drobnymi zwierzętami ssąciami i pfaństwem; na drzewa zręcznie wylazi, a złapawszy ptaka, nim pozrze, wprzód z pierza go oskubie.

727. *Felis Brasiliensis* (1) 11

Z wierzchu popielaty, cętkami niejednostajnymi zrzadka

(1) *F. Brasiliensis* Cuv. i Geoff. Mamm. Schinz Synop. 1, str. 435.

porozrzucanemi, pełnemi i różyczkowatemi pokryty. Cętki różyczkowate są w środkach żółtawo-popielate, często przedłużone. Na członkach, plamy okrągławe, ukośnie powiązane. Spód ciała biały, czarno-kropkowany. Konchy uchwowe szerokie, zaokrąglone. Boki głowy i przód szyi białe, podłużnie czarno-strychowane, obroża podwójna. Włosy wąsów czarne z białymi pomieszane. Ogon długi, na nim cztery pół-pierścienie i cztery obrączki czarne.

Długość ciała 2', ogona 11", wysokość 1'.

Ojezyczną Brazylia.

Żwierzę to zdaje się stanowi odmianę Oselota (F. Pardalis). Wagner uważa go za jedno z *Kotem Marakaja* zwanym (F. Maracya).

728. *Felis Tigrina* (1), KOT MARGAJ 12

Najmniejszy z pomiędzy kotów południowej Ameryki; wielkością i kształtem, domowemu kotowi podobny; pysk jednak ma krótszy, nos mniej wystający głowę dłuższą i bardziej ściśnioną, uszy krótsze i więcej zaostrome; ogon połowie długości ciała wraz z głową wyrównywa, od nasady, aż do końca jednostajnie gruby, niby przycięty. Odzież cętkowana jak u *Jaguara* (F. Oma).

Główne tło odzieży płowe z odcieniem gliniasto-żółtym; na głowie i szyi podłużne czarne pręgi; z tych pokrywające wierzch głowy są wąskie, niewyraźne; znajdujące się zaś w lezbie sześciu na szyi, są dość szerokie. Trzy kresy przecho-

(1) *F. tigrina* Linu. Gmel. Erxleb.—Schreb. Säugt. vol. 3. tab. 106. figura mierna, lecz cętki źle oddane, a gorzej jeszcze illuminowane.—Le Margay. Buff. Quadr. vol. 12. tab. 57.—Nie jest to Chibigouazou Azary (Quadr. Paragnay vol. 1. p. 16); lecz wskazany przez tegoż Autora w T. I. str. 271. Baragaya; Geoff. Cat. des Mamm. str. 122. gat. 11; Cuv. Ossem. foss. vol. 4. Nouv. ed. str. 435. Encycl. Mamm. str. 232. gat. 365. tab. 94. fig. 3. Le Cayenne. Cat. Pennant, zdaje się mieć więcej podobieństwa z naszym Kotem długo-ogoniastym (F. Macroura). Obacz także piękną figurę ogłoszoną przez P. Cuvier w 3. Tomie Jego *Żwierząt ssących*.—Temm. Monogr. T. 1. str. 152. *Felis Marguay* Griff. anim. Kingd. V. Fisch. Synop. str. 204. Wagner. Suppl. 11.

dzą przez policzki, wierzchnia z nich najdłuższa, inne zaś coraz się zmniejszają; pod szyją pręgi czarne, tworzą figurę kształt podkowy mającą; nieco niżej z przodu szyi dość liczne poprzeczne pręgi. Na słabiznach i na grzbiecie różyczkowate cętki, których środki więcej są rudawo-płowe, niż tło odzieży; obwódki zaś rozmaite mają kształty. Krzyże, zewnętrzna strona ud i ogon, czarnemi i płowemi paskami obrączkowane, wewnętrzne zaś strony ud białe z pręgami czarnemi; obrączki ogona dwa razy są szersze z wierzchu i przy końcu jego, niż przy nasadzie i pod spodem; gdzie obrączki płowe, przybierają białawą barwę. Cętki nóg przednich dość duże, przy nasadach palców znacznie się zmniejszają; golenie nóg tylnych także drobno cętkowane; przód szyi biały, pierś, wewnętrzne strony członków i brzuch, także białe; wielkimi, doskonale czarnemi plamami upstrzone; pod osadą uszu wielka czarna plama; zewnętrzne strony konch czarne, z białą cętką.

Długość całkowita 2' 2" lub 3". Sam ogon zajmuje 8" 6"; odległość od przedniego brzegu oczu do końca nosa 10".

Mieszka w Brazylii.

729. *Felis Macroura* (1), KOT DŁUGO-OGONIASTY . . . 13

Wzrostem od Kota *Oselo* (*F. Pardalis*) mniejszy; nogi ma niższe, a ciało więcej przedłużone; ogon długości ciała wraz z szyją wziętą, wyrównywa; koniec jego tyłu głowy dosięga; na słabiznach długie, obrzeżone, mniej więcej poprzerywane pasy.

Ubarwienie podobne jak u *Oselota*, lecz nierównie jaśniejsze, a plamy na słabiznach są więcej poprzerywane i mocniej czarno-obrzeżone.

Tło odzieży jasno-żółte z lekkim gliniastym odcieniem; na całym spodzie przemaga kolor biały. Na czole pięć czarnych, mniej więcej wyraźnych prążek, z których poboczna z każdej

(1) *Felis Oceloide*. Temm. Monogr. T. 1. str. 147. *F. Macroura* Wied. Beit. tab. 11.—*F. Wiedii* Schinz. *F. Macrurus* Griff.—*Chat Pécar* Schomb.

strony jest najszersza i do oczu przytyka; na policzkach także dwie poprzeczne pręgi; z tych wyższa od kąta oka, a niższa od wąsów, początek swój biorą. Cztery mniej więcej doskonale półkoliste pręgi, opasują szyję; na potylicy znajduje się sześć pasów podłużnych, z tych dwa środkowe zachodzą na grzbiet, a dwa poboczne z każdej strony ku nogom są zgięte; od krzyżów przez środek grzbietu smuga czarna, a po obu jej stronach równoległe pasy, wielkimi cętkami przedzielone. Na słabiznach i przednich nogach, dwa szeregi podłużnych, dość nieporządknie ułożonych plam; te plamy ciągnące się wzdłuż ciała, mają środki jasno-żółtawo-żółte i są doskonale, szerokim, czarnym brzegiem obrąbane. — Cztery członki z obu stron czarno-cętkowane. Na ogonie obrączek jedenaście; są one zupełne i wyraźne z wierzchu, mniej zaś widoczne pod spodem ogona. Brzuch biały, czterema rzędami plam czarnych upstrzony; po za uszami wielka, czarna plama; na tylnej stronie uchowej konchy, w połowie jej długości; biała przepaska. Wąsy przy nasadzie śniade, na końcach białe.

Długość dorosłego Samca 3' 8", z których ogon zajmuje 1' 7"; wysokość z przodu 10" 8", odległość od przedniego brzegu oczu do końca nosa 1" 5". — Wymiar młodego Samca, długość całkowita 2' 4".

Ojczyzną Brazylia; mieszka w lasach; na drzewa zręcznie włazi. Pierwsze szczegóły o tém zwierzęciu, winniśmy podróżnikom znakomitego Naturalisty Księcia de Neuvied.

730. *Felis mitis* (1), Kot Szati 14

Mniejszy jest od *Oselota* i kota *długoogoniastego* i subtelniesze ma kształty. Ogon połowie długości ciała wraz z gł.

(1) *F. mitis*, F. Cuv. Mamm. Lith. figura doskonała. *F. mitis* Encyclopedii str. 221. gat. 342. Opisanie dokładne; lecz między Synonimami znajduje się wiele cytacyj należących do gatunku *F. Pardalis* czyli *Chibigouazu* Azary. — Jaguar Buff. supplem. tab. 39., a może także vol. 9 str. 201. tab. 18. — *Felis Onca*, Linn. Syst. str. 61. i Gmelin str. 77. Schreb. tab. 102. figura niedokładna pod nazwiskiem *F. Onca*. — Cuv. Ossem. foss. Nouv. ed. vol. 4. str. 435. Schinz, Synopsis T. 1. str. 439.

wą równy. Plamy różyczkowe małe, nieregularne, mniej więcej okrągławe, nieliczne i ciemniejsze od tła odzieży, której kolor jest w ogólności jasno-łowy.

Wierzch ciała jasno-łowy, spód biały; cała odzież, szczególnież zaś na grzbiecie i słabiznach, czarno-cętkowana; cętki grzbietowe są pełne, wzdłuż czterema rzędami ułożone; słabiznowe zaś różyczkowe, niezupełnie czarno-obrzeżone, z rudawo-łowym środkiem. Na górnych częściach uszu i na wewnętrznej ich stronie, a także na barkach znajdują się obrzeżone okrągławe plamy; równie zaokrąglone lecz pełne plamy pokrywają członki tylne aż do pięt. Na nogach przednich poprzeczne pręgi. Pod spodem na tle białym, dwa podłużne szeregi plam pełnych. W górze ud przednich, dwie poprzeczne pręgi. Pod szyją obroża niezupełna, a pod dolną szczęką dwie plamy w kształcie pół-księżycy. Od tylnego kąta oka ciągnie się przepaska blisko dwa cale długa, druga także przepaska do pierwszej równoległa, wychodzi od spodu łuka podskroniowego i obiedwie kończą się naprzeciw ucha. Na czole dwie podłużne pręgi dochodzą do wąsów, dwie inne podobne pierwszym, przedłużają się aż na szyję, na której także widać dwie równoległe kresy. Ogon ma przy nasadzie małe pojedyncze cętki; nieco dalej cztery pół-pierścienie, a na końcu trzy zupełne obrączki, z których ostatnia od innych większa. Policzki, wierzch i spód oka, równie jak spód ogona, białe. Konchy uchowe zewnątrz czarne z białą plamką. Ta ostatnia cecha wspólna jest większej liczbie znanych kotów.

Długość całkowita 2' 8", z których ogon zajmuje 11"; wysokość w średniej części grzbietu 1' 2".

Żwierzę to ma zamieszkiwać lasy środkowych prowincyi Brazylii. Obyczaje jego nie są wiadome. Rengger, Książę de Neu-Wied i Wagner uważają go za młodego Oselota.

731. *Felis Marmorata* (1), KOT MARMÓREK . . . 15

(1) *Felis* Diardii? Jardine Mamm. 11. Tab. 22. *F. Diardii* Fisch. Synops. str. 206. *F. marmorata*, Martin Proceed. 1836, str. 107. Schreb. Suppl. T. C. a.

Gliniasto-żółty, cętkowany; na wierzchu głowy podłużne, czarne, łukowate pręgi, które z tyłu łącząc się z sobą w podłużną przerwana smugę, aż na grzbiet spływają; na bokach pokrzywione pręgi, tworzą wążki, wężykowato-ograniczone pola; boki i uda czarnymi, pełnymi plamami upstrzone; gołenienie i ogon, czarno-cętkowane, koniec ogona czarny; spód ciała białawo-żółty.

Długość ciała 1' 11", ogona 1' 3½".

Mieszka na wyspie Jawie. Egzemplarze tego gatunku znajdują się w Gabinetach Moguncyi i Monachium.

732. *Felis Senegalensis* (1), KOT CZARNO-NOSY . . . 16

Wielkość Kota domowego; ogon miernie długi; uszy długie, proste, śpiczaste; nogi w stosunku ciała dość wysokie. Płowo-rudo-szary, pod spodem rudawo-białawy; uszy szerokie, wewnątrz białawe; z wierzchu bardzo czarne, ze śnieżystą białą pół-księżycowatą plamką, na grzbiecie i bokach trzy przepaski czarne; pręgi z bardzo licznych czarnych kropek utworzone. Ogon długi, rudawo-szary, czarno-obrączkowy. Twarz ruda, na niej dwie prążki i nos bardzo czarne; pysk biały; nogi rudo-szare, kropkowane.

Mieszka nad brzegami rzeki Senegalu.

733. *Felis guttata* (2), KOT WYSMUKŁY . . . 17

Wysmukła postać, wysokie nogi i mała głowa, dostatecznie odznaczają piękny ten gatunek. Szpony nóg jego, tylko na wpół są wysuwalne. Czysto-izabellowe tło odzieży z wierzchu i po bokach, okrywają liczne, okrągłe, małe, brunatnoczarne cętki, między którymi tu i ówdzie są porozrzucane kropki tejże barwy. Nos po bokach i podgarle białe; od oczu

(1) Journal l'Institut 1834. Less. Mag. de Zool. 1839. tab. 10.— *Felis servalina*, Ogilby Proceed. 1839. p. 194.

(2) *F. guttata* Herm. Observat. Zool. 1. str. 38. Schreb. Tab. 105. 13. Duvernoy, Mém. de Strasbourg. *F. jubata* Temminck Monogr. Fred. Cuv. Mammif. Jardine Mammal. 11. Owen, Zool. transact. 1. Smuts Mamm. Capens str. 26.— Cheetah. Landseers Sketches. Harting Cat. *F. venatica* Griff. anim. Kingd. Sebinz. Synop. 1. str. 444. gat 21.

aż do kąta pyska ciągnie się nieregularna brunatna linia. Na niższej części karku krótka porasta grzywa; linia brzuchowa biała, jest prawie niecętkowana. Konchy uszowe na stronie zewnętrznej w niższej połowie czarne, w górze szarawe, wewnątrz długimi, białymi włosami obrosłe. Ogon z wierzchu żółtawy, pod spodem biały, czarno-cętkowany, ku końcowi obrączkowany.

Długość ciała 3' 8", ogona 2'.

Gatunek ten znajduje się tylko w Afryce.

734. *Felis jubata* (1), KOT GEPARD 18

Tło odzieży rudawo-szare, nieco przybrudzone, na częściach spodnich jaśniejsze. Wielka, z grubych włosów złożona grzywa, okrywa kark i część grzbietu. Całe ciało množstwem drobnych, bez porządku porzrzucanych cętek, upstrzone; spodnie nieco jaśniejsze części, podobne mają cętki, znajdują się one także na czole, lecz mniejsze są i niewyraźne. Twarz, przed i po za oczami biała; od wewnętrznego kąta oka, aż do kąta pyska, ciągnie się łukowata, brunatno-czarna pręga; konchy uszowe zaokrąglone, u spodu czarniawo siwe, na brzegu brudno-żółte. Wąsy białe. Ogon jednakię z ciałem barwy, wielkimi czarnymi cętkami okryty i ku końcowi czarniawo-brunatny.

Gatunek ten z poprzedzającym za jedno dotąd uważany, dostatecznie od niego się różni brudniejszym ubarwieniem odzieży, dłuższą grzywą, grubszym włosem, silniejszymi i krótszemi nogami, i mniejszym ogonem. Szpony równie jak w poprzedzającym gatunku tylko do połowy są wysuwalne.

Długość ciała 3' 7", ogona 1' 9".

Mieszka w Indyach wschodnich, gdzie w miejscu psów do polowania używany bywa.— Obyczaje jego są łagodne.

735. *Felis Serval* (2), KOT SERWAL 19

(1) *Felis jubata* Schreb. Tab. 105. Duvcrnoy, Mém. de Strash. 11, 1. Schinz. Synop. 1. str. 444. gat. 22.

(2) *Felis Serval* et *Capensis* Lin. Gm. syst. str. 81. sp. 16. i 14. *Felis Capensis*. Müll. Cimelia, phys. tab. 39. figura niezgrabnie illumino-

Dorosłe wyrównywiają wielkością *Panterze* (*F. Pardus*) lub nieco od niej są mniejsze.—Ogon mierny o połowę od ciała krótszy; uszy wielkie kończate, czarno i bialo-pręgowane; na potylicy pasów cztery, a pięć między barkami. Cętki wszystkie są czarne i pełne.

Odzież w ogólności długa i bujna; słabizny, wewnętrzne strony czterech członków i nasada ogona, pokryte są dłuższą siercią. Części górne gliniasto-żółte, grzbiet od innych miejsc ciemniejszy, wszystkie części dolne i wewnętrzne członków czysto-białe. Plamy znajdujące się na potylicy i spodzie są podłużne, a pokrywające brzuch i nogi mniej więcej zaokrągłone. Na wewnętrznej stronie nóg przednich, znajdują się dwie wielkie, czarne plamy. Poboczna pręga potylicy, ma kształt półksiężyca końcami obróconego na zewnątrz; pręga zaś będąca na barkach, tworzy półksiężyc odwrócony w stronę przeciwną. Ogon najczęściej siedmią, niekiedy zaś ośmią czarnymi pierścieniami ozdobiony, z końcem czarnym.—Młode Indiwidua mają od dorosłych dłuższą i mniej regularnie upstrzoną; cętki też na nich są bardzo odległe.

Całkowita długość dorosłego indiwiduum wynosi około 4', ogona 13" 6"', długość uszów 2" 6"'. Wysokość w kłębach 15".

Ojczyzną przyładek Dobrzej Nadziei i cała część południowa Afryki.

wana, głowa naturalnej wielkości bardzo dokładna.—Thunb, *Mém. de Pétersb.*, vol. 3. *Le Chat-Pard de MM. de l'Academie.* Perrault. str. 82. tab. 14.—*Le Serval.* F. Cuv., *Menag. du Mus.* przez Marchal'a figura doskonała. Buff. *Quadr.* vol. 3. str. 405. tab. 38. Schreb. *Sängth.* vol. 3. str. 405. tab. 108. przekopijowana z Buffona i illuminiowana podług opisu. Geoff. *Catalog. Mam.* str. 118.—*Le Serval* F. Cuv. *Hist. Nat. des Mam.* wizerunek wierny. Temm. *Monogr.* 1. str. 103. Opisy pod nazwiskami *Felis Serval*, *Chat-pard.* i *Felis du Cap.* Encyklopedyi, zasadzają się na mniej więcej dokładnych wiadomościach o Serwalu Afrykańskim; Opis pod nazwą *Felis Capensis* polega początkowie na figurze Cimelii Müllera tab. 39. *Chat-pard* Akademików jest bardzo niepewny.—*Caracal d'Alger.* Buff. T. 3. str. 231.—Na przyładku, mieszkańcy zowią go *Tyger bosch Kat.* Тибетская кошка, ross.

736. *Felis Celidogaster* (1), KOT CĘTKOBRZUCHY . . . 20

Wielkość Lisa pospolitego; twarz szeroka, tępą; ogon od połowy długości ciała i głowy, nieco krótszy; uszy mierne, wąsy wargowe czarne z końcami białymi; spód ciała wielkimi, krągłymi plamami cętkowany. Sierć krótka, gładka, bardzo miękka; tło odzieży jednostajnie myszate, pełnemi, czekoladowego koloru plamami upstrzone; z pomiędzy nich znajdujące się wzdłuż stosa grzbietowego są nieco podługowate, inne zaś okrągłe. Policzki i wargi białawe małymi, śniadymi cętkami pokryte, sześć lub siedm rzędów śniadych w pół koła ułożonych pasów, zdobią szarawe tło piersi. Wszystkie dolne części ciała i wewnętrzne strony czterech członków czysto-białe, wielkimi, krągłymi plamami koloru czekolady symetrycznie cętkowane; dwa pasy tejże formy okrywają wewnętrzną stronę nóg przednich, a cztery znajdują się na nogach tylnych. Ogon ciemno-śniady, nieregularnie jasno-śniado-cętkowany; zewnętrzna strona uszu czarna; pazury białe.

Długość całkowita 3' 3", sam ogon zajmuje 13"; odległość od przedniego brzegu oka do końca nosa 1" 6", wysokość w kłębach 12" 6".

Ojczyzną Kota tego ma być Chili lub Peru.

Jedyny jego egzemplarz nabyty przez P. Temmincka w czasie predaży gabinetu P. Bullock w Londynie; znajduje się teraz w Muzeum Lejdejskiem.

737. *Felis Viverrina* (2), KOT ŁASZAK . . . 21

Tło odzieży ciemno-żółtawo-brunatne; pojedyncze włosy są przy nasadzie ciemne, pośrodku żółtawe, na końcach czarne; spód ciała biały. Głowa czarno-strychowana; od wewnętrznych kątów oczu przez czoło aż do barków, ciągną się smugi podłużne. Znajdujące się na głowie strychy, począwszy

(1) Temm. Monogr. T. 1. str. 140. *Felis à ventre tacheté*.

(2) *F. viverrinus*, Bennet Proceed. 1835. str. 68. Hodgson Proceed. 1834. str. 97. Gray Ind. Zool. 11. Tab. 4. *F. himalayana*, Jardine Mamm. 11. Tab. 26. *F. viverriceps*, Hodg. Journ. of the Asiatic. Soc. of Bengal. V. str. 232. Schinz. Synops. 1. str. 446.

od czola przechodzą nieznacznie w male czarne cętki, tworzące na grzbiecie pięć podłużnych, przerywanych prążek. Z każdej strony karku widać czarną, wężykowatą smugę, u spodu karku szerszą, na barkach zaś zwężoną. Czarna pręga przez środek grzbietu przechodząca, około ogona rozdzielając się na dwoje, tworzy po obu bokach, gałęziste, ukośnie w tył idące, żółte, czarno-obrzeżone strychy. Boki ciała, przednie i tylne uda, okryte są czterema lub pięcią szeregiem małych, kragłych, czarnych cętek, z których znajdujące się na brzuchu, są większe i bez porządku rozrzucone. Szczeka dolna, szyja i brzuch, białe. Ogon czarno-cętkowany lub raczej obrączkowany, z czarnym końcem.

Długość ciała wraz z głową 33", ogona uszkodzonego 7".

Zwierzę to mieszka w prowincyi Tarai około gór Himalajskich. Egzemplarze tego gatunku znajdują się w Muzeach Frankfurtskiem, Mogunckiem i innych.

738. *Felis minuta* (1), Kot KUKUR 22

Wzrostem kotowi domowemu prawie równy; ogon długości połowy ciała. Konchy uchowe okrągłe; obwódki oczu i pysk białe; szyja i grzbiet podłużnie pręgowane, na reszcie ciała i członkach, liczne cętki.

Sierć górnych części, głowa, szyja, zewnętrzna strona członków i górna część ogona jasno-śniado-łłowe, mniej ciemne na słabiznach; gdzie kolor śniady wpada w popielaty; wszystkie części dolne, wewnętrzna strona członków i spód ogona białe. Odzież części górnych, mniej więcej śniadawo-czarnemi smugami i plamami upstrzona; od czola aż do barków ciągną się cztery wąskie, równoległe prążki; w kierunku długości grzbietu znajdują się także równo-ległe, bardzo wąskie paski, często poprzerywane i tworzące wówczas szereg czar-

(1) *Felis javanensis* Horsf. Zool. Resear. in Jawa numb. 1. z figurą niedokładną.— Ib. Numb. 2. *Felis Sumatrana* figura dobra dorosłego zwierzęcia. *Felis javanicus* Cuv. Annal. du Mus. vol. 14. str. 159. n. 26. Cuv. Mammif. vol. 3. figura wyborua. *Felis Servalin* Temm. Monogr. T. 1. str. 130. *F. undata*, Desm. Griff. Riman-Bulu Raff.

nych podłużnych cętek. W pewnej odległości od środkowej linii grzbietu, widać cztery lub pięć rzędów małych plam czarniawo śniadych, ułożonych dość symetrycznie i prawie w równej od siebie odległości; plamki te są okrągłejsze i mniejsze na udach, niż na barkach; najdrobniejsze zaś bywają na wierzchu ogona, który okrywają aż do końca. Około dłoni i przedstopników, cętek wcale niema. Czarniawe pół-księżycowe piętno otacza podgarle, a trzy inne mniej wyraźne znajdują się na szyi. Na brzuchu trzy rzędy wielkich czarniawych cętek. Niższa część spodu ciała i ogona niecętkowana; wewnętrzne strony czterech członków, naznaczone dwoma lub trzema poprzecznymi, czarnymi pasami na tle białym; na wargach, bokach nosa, przy kącie oka i na zewnętrznej części ucha, rozpostarta plama biała.

Sierć młodych więcej jest rudawa, plamy mniej znaczne i nie tak regularne jak u starych.— Odzież Samicy zawsze bywa jaśniejsza niż u Samca, i ogon jej zawsze jest krótszy.

Długość całkowita 2', z których ogon zajmuje 8" 4" lub 5", wysokość od 8" do 9"; odległość od przedniego kąta oczu do końca nosa 1" 1".

Ojczyzną tego zwierzęcia są wyspy Borneo, Malakka, Sumatra i Jawa; na ostatniej z nich, krajowcy zowią je *Kuwuk*. Obyczaje jego są dzikie, do ułaskania trudne. Dniem kryje się w lasach w wydrążeniach drzew spróchniałych, z kądem w nocy tylko na żer wychodzi. Zwykłym jego pokarmem jest ptactwo; zmuszony głodem i padliną nie pogardza.

739. *Felis rubiginosa* (1), KOT CZERWONY 23

Z wierzchu czarniawo szary, biało-nakrapiany, i ceglasto-czerwono-cętkowany. Nad oczami cztery podłużne, czarniawe strychy aż na wierzch głowy zachodzą; dwa z nich spływają na szyję, dwa inne wraz z trzecim środkowym, tu i ówdzie przerywane, po całym rozrzucone są grzbiecie. Nad we-

(1) *F. rubiginosa*, Chat. à taches de rouille. Voyage de Bellanger Tab. 6. Schinz. Synop. 1. str. 448.

wnętrznym kątem oka znajduje się biała cętka, a pod nią mniejsza czarna plamka. Dwie ukośne czerwonawe pręgi, przechodząc przez policzki, łączą się z półobrożą znajdującą się na podgarlu. Zewnętrzna strona ucha, u dołu czerwonawa. Boki ciała, barki i uda, czterema lub sześcią rzędami podłużnych, czerwonawych cętek są oznaczone, z których dolne ciemniejsze i czarniawo-brunatne. Cętki te pod spodem ciała liczne, w nieregularne, ukośne pasy ułożone, z powyższemi się łączą. Nogi i ogon niecętkowane, pierwsze z przodu pło-woszare, z tyłu zaś czerwonawe. Ogon z wierzchu czerwono-szary z białą siercią pomieszany, pod spodem blado-czerwony.

Żwierż ten mniejszy od domowego Kota, odkryty został przez P. Belanger w Indyach wschodnich nie daleko Pondichery.

740. *Felis nepalensis* (1), KOT NEPAŁSKI 24

Czerwono-szary, pod spodem biały; po obu stronach szyi dwie faliste pręgi, a na jej tyle poprzeczna, podługowata plama; na bokach ciała cętki podłużne lub kątowate, każda z nich z tylnym brzegiem ciemniejszym. Ogon mierny, cienki, na końcu szary.

Długość ciała 1' 10", ogona 10½".

Ojczyzną Nepal. Jedyńy Egzemplarz znajduje się w gabinecie Zoologicznym Londyńskim.— Gatunek ten różni się od Kota *Kuwuk* zwanego (*F. minuta*) wysmuklejszą postacią, dłuższym i ciemszym ogonem, innym rozkładem i kształtem cętek, odmienném przegowaniem boków szyi, i ciemno-czarnemi brzegami każdej cętki.

741. *Felis torquata* (2), KOT OBRÓŻASTY 25

(1) *F. nepalensis* Horsfield. i Vigors Zool. Journal IV. Suppl. 39. Hodgson proced. of the Zool. Societ. 1832. 11. str. 12. 1834. str. 97. Reichenbach Naturfreund 2. Lieferung. N. 24. Zupełnie różny od zwierzęcia nazwanego przez Cuvier'a *Chat de Nepal*.

(2) Fr. Cuv. Mammif vol. 3. Chat à Colier du Nepaul, Fr. Cuv. Temm. 1. str. 255. *F. Bengalensis* Desm. p. 540. *F. torquata* Schinz Synop. 1. str. 449.

Włosy wierzchnie dość krótkie, przy nasadach szare, pośrodku jasno-płowe, na końcach czarno i bialo-pręgowane, a zład całe tło odzieży przybiera barwę jasno-szarą.— Brunatne cętki i plamy, któreimi upstrzona jest odzież, różnią się od niej tém tylko, że tworzące je włosy zamiast jaśniejszj, mają pośrodku ciemno-śniadą barwę. Pysk blado-szary, podgarle białe; na policzkach dwie plamy; jedna zaczyna się od kąta oka, kończy się pod uszami, druga wychodząca od kąta pyska, przedłuża się nieco po za pierwszą. Cztery pręgi ułożone z równoległych cętek zdobią wierzch głowy, i zachodzą aż po za uszy, zlamtąd zaś trzy takież pręgi ciągną się wzdłuż grzbietu aż do ogona. Pod gardłem i u dołu szyi, dwie obrozaste plamy. Rozsiane wzdłuż barków bez porządku cętki, łączą się z poprzecznymi, piersiowymi plamami. Na zewnątrzniej stronie członków przednich, kilka poprzecznych, odosóbnionych cętek; wewnętrzne zaś strony tychże członków; szeroka okrywawa plama.— Trzy wielkie poprzeczne smugi, od grzbietu schodzą na slabizny, reszta zaś ciała, równie jak uda, okryte małemi, odosóbnionymi cętkami. Na ogonie pięć pół-pierścieni, koniec zaś jego zupełnie czarny. Wszystkie dolne części ciała, są białe, drobno-czarno-cętkowane. Uszy wewnątrz białe, zewnątrz jednostajnie płowe. Wąsy wargowe i rzęsówki pod oczami, długie; pierwsze z nich czarno i bialo-pręgowane, ostatnie zupełnie białe. Kształtem ciała domowemu Kotowi podobny.

Długi 25", sam ogon zajmuje 8", średnia wysokość 10".

Mieszka w Dukhun w Indyach Wschodnich.

742. *Felis Caligata* (1), KOT OBÓWIASYT 26

- (1) *Linx botté*, Bruce, Voy. vol. 5. str. 173. tab. 30. figura bardzo dokładna; lecz pęzłiki uszów zadługie.— Geoffroy Catal. de Mamm. str. 119. gdzie ten gatunek połączony został z gatunkiem *F. Chau Gūldenstäda*. *Felis Lybicus* Oliv. Voy. en Egypte tab. 41. Caracal de Lybie Buff. Supl. vol. 3. str. 232. bardzo dokładny. *F. Caligata* Temm. Monogr. 1. str. 123. *F. obsura* Fr. Cuv. Mamm. livr. 55. Chat à oreilles rouges Cuv. Mam. Vol. V. Fisch. Synop. str. 208. *F. nigripes* Burchell. *F. erythrotis* Hodgson Journ. of the Asiat. Soc. V. str. 233.

Dorosły większy bywa od *dzikiego Kota*. Ogon ma dłuższy i cięszyszy; uszy długie, kończyste; z wierzchu jasno-rudawe ze śniademi, bardzo krótkimi pęczlikami; poduszwy, i tylne nóg części, doskonale czarne; środek brzucha i środkowa linija szyi i piersi, jasno-rude. Płcie różnią się między sobą barwą odzieży, tym prawie sposobem jak dzikie nasze Koty.

Samiec dorosły ma odzież błękitnawo-szarą z popielatą siercią pomieszana, mniej więcej czarniawo-żebrowaną.— *Odzież Samicy* bledsza jest, żółtawo-śniada, jasno-rudemi, falistemi pręgami ubarwiona.— *Młode* bywają mocniej czarno-pręgowane, lecz te pręgi w późniejszym wieku zmieniają się w niewyraźne, faliste smugi.

Części górne są płowe szarawo-cieniowane z mieszaniną niewielu włosów czarnych, obficiejszy około potylicy i na średniej linii grzbietu znajdujących się.— Części dolne jasno-rudawe. Uda nie wyraźnie, jasno-śniado-pręgowane, Uszy zewnętrznie jasno-rudawe, wewnątrz białe, bardzo małemi, czarniawo-śniademi pęczlikami zakończone (1). Pysk białawy lub płowy, na policzkach dwie jasno-rude prążki; nad oczami kilka popielatych i rudych cętek. Włosy brody i podgarła są niekiedy czysto-białe; przód czterech członków płowo lub jasno-szaro-popielaty; tylna ich strona czarniawo-śniada, lub zupełnie czarna; nasada i wierzchnia część ogona, prawie jednakijszy z grzbietem barwy; spód jego w drugiej półowie długości, białawy, koniec czarny; ku końcowi trzy lub cztery pół-pierścienie, na polach mniej więcej czysto-białych. Na nogach mniej lub więcej wyraźne koliste przepaski, które z wiekiem nikną; znajdują się one w liczbie dwóch lub trzech na nogach przednich, a czterech lub pięciu na udach. Pręgi rudawe lub czarniawe, mniej więcej faliste, mniej lub więcej wyraźne, podług wieku zwierzęcia. Odzieży tego Kota roz-

(1) Pęczliki te u niektórych indiwiduoów, zaledwo przechodzą konce konch uchowych.

maite nadają odcienia; widziano indywidua rudawo-szare, popielato-szare, śniado-rudawe, a nawet czarne lub czarniawo-śniade. Lecz jakikolwiek byłby kolor odzieży, zawsze z łatwością gatunek ten poznać można po jasno-rudłej maści konch uchowych, po kształcie i ubarwieniu ogona, i po czarnych na tyle i u dołu nóg znajdujących się pręgach; ostatni ten charakter wspólny jest także kotowi *Chaus* zwanemu.

Długość całkowita 3', z których ogon zajmuje 13" 5"—6". Indywidua średniego wzrostu mają 2' 6", wraz z ogonem długim na 11" 8". Największe dochodzą do 3' 3" długości.

Ojczyzną północna i południowa Afryka, oraz południowe części Indyi. Znajduje się obficie w okolicach przylądku Dobrej Nadziei i na całym jego wybrzeżu. Na brzegach Barbaryi ma być bardzo pospolity, a od tamecznych mieszkańców, za niebezpieczne zwierzę uważany.

743. *Felis Chaus* (1), KOT CHAUS 27

Wielkość kota *gniadego* (*F. rufa*); nogi długie; pysk bardzo tępy, ogon trzeciej części długości ciała wraz z głową wziętej wyrównywa; na uszach pęczliki bardzo krótkie; od przedniego brzegu oczu aż do pyska smuga czarna.

Odzież długa i bujna, włosy spodnie czyli welniste bardzo obfite, wierzchnie zaś rzadsze, lecz długie i twarde; pierwsze z nich jasno-żółtawo szare, ostatnie z końcami żółtemi. Z takiej różnicy koloru pojedynczych włosów wynika, że cała odzież upstrzona jest szaro i żółtawo. Na środkowej linii grzbietu włosy wierzchnie liczniejsze są od welnistych i tworzą jasno-gliniastą smugę ciągnącą się od barek aż do nasady ogona. Członek ten jest szary, pokrywające go włosy

(1) Pod nazwiskiem *Chaus*, Pliniusz opisał Kota *Moskiewskiego* (*Loup cervier*) *Felis Chaus* Guldenst. *Comm. acad. Petrop.* t. 20. str. 483. tab. 14. — Schreb *Säugeth.* T. 3. str. 414. tab. 110. B. F. *Catolynx Pallas Zoograph* T. 1. str. 23. Temm. *Mon.* 1. p. 121. *Fisch. Synop.* str. 209. Wagn. Schreb. *Suppl.* str. 528. Rüppel. *Zool. Atlas* T. 4. Fr. Cuv. *Mamm. Livr.* 56. *Fel. Rüppellii*, Brandt? Дикая кошка u Rossyan nad morzem Kaspjskiem.

mają jasno-popielate końce; dwa pierścienie czarne, nie zupełnie wyraźne na jasno popielatém tle sierci, zdobią go w niewielkiej odległości od końca, który jest zupełnie czarny. Cztery wyraźne, czarniawo-śniade pręgi pokrywają zewnętrzne strony czterech członków; pręga szersza zajmuje wewnętrzną stronę nóg przednich. Wewnętrzne strony palców i tylne części pięty, są czarniawo-śniade. Brzegi warg i podbródek, czysto białe, reszta twarzy żółtawa, wyjąwszy przestrzeń między oczami i pyskiem, która jest popielata z czarną kresą. Końce uszu, i małe na ich końcach wyrastające pęczliki włosów, zupełnie czarne; piersi, brzuch i wewnętrzna strona członków jasno-glinkowato-żółte.

Długość całkowita 2', 8"—9", z których ogon zajmuje 8", średnia wysokość 14" 6".—Odległość od przedniego brzegu oczu, do końca nosa 1" 9"; niektóre indywidua dechodzą 3' długości.

Chaus czyli *Kirmyschak* zamieszkuje brzegi Nilu aż do Nubii. *Güldenstädt* i *Pallas* twierdzą, że się znajduje nad morzem Kaspijskiém, jeziorem Aral i rzeką Terek. Niema go nad Wołgą, lecz w Persyi dość jest pospolity. Przebywa w lasach i nadwodnych zaroślach, gdzie poluje na płastwo w trzcinach nocujące i drobne szczurowate zwierzęta; jada także ryby.

744. *Felis maniculata* (1), Kot Egipski 28

Wzrostem o część trzecią od zwyczajnego Kota dzikiego mniejszy. Taką samą prawie ma postać, lecz ogon dłuższy i zeszcuplony na końcu. Uszy bez pęczlików; podeszwy i tylne części dłoni i przedstopników zupełnie czarne, lśniące. Sierć i ubarwienie do odzieży Samic dzikich kotów, nieco podobne, lecz główny kolor jego, ma tę płowo-szarą, lub żółtawo-popielatą barwę, którą się odznacza odzież większej liczby zwierząt ssących, północnej Afryki. Włosy wierzchnie są

(1) *F. maniculata* Rüppel. Zool. Atlas Tab. 1. Temm. Monogr. 1. str. 128.—*F. Rüppellii*, Cuv. Schintz, Uebersetz, Fisch. Synops. 206. Wagner Suppl. str. 537. Falbkatze. *F. pulchella*, Gray Lond. Mag. 1837.

krótkie, a włosy welniste dość rzadkie. Zatyłek, potylica, grzbiet, zewnętrzne strony członków i ogon żółtawo-popielate, płowo i czarno-chmurkowane, co zład pochodzi, że każdy włos pojedynczy pomienionemi kolorami jest przegowany. Przez połączenie włosów mających końce czarne, tworzy się na tyle głowy i potylicy siedmiu lub ośmiu wązkich, łukowatych prążek, z teje przyczyny środkowa linija grzbietu i wierzech ogona mają barwę czarną; słabizny, zewnętrzne strony czterech członków, i spód ogona, są blade i żółtawo-popielate; koniec ogona zdobia dwie czarne obrączki. Wąsy wargowe i brewne są białe, lecz znajdujące się między niemi włoski najkrótsze, mają kolor śniady; nad oczami jest plama biała, przez środek śniadą prążką przedzielona; pysk, przód szyi, piersi i inne dolne części, są czysto-białe; piersi niewyraźne śniado-chmurkowane; od tylnego kąta oczu do spodu uszu, ciągnie się wązka, gliniasto-żółta Smuga. Konchy uchove wewnątrz białe, zewnątrz zaś szare. Na zewnętrznych stronach nóg przednich; cztery lub pięć małych, poprzecznych czarniawo-śniadych prążek, na stronie wewnętrznej dwie wielkie plamy czarne, a na udach pięć lub sześć małych czarniawych prążek w pierścieniu ułożonych.

Całkowita długość dorosłego indywiduum 2' 5", z których ogon zajmuje 9" 2"; odległość od przedniego brzegu oczu do końca nosa 1" 2"; wysokość w kłębach 9" 6", w krzyżach 10" 9".

Ojczyzną północna Afryka. P. Rüppel odkrył to zwierzę w Nubii blisko Ambukol; zdaje się jednak, że się znajduje także w niektórych krajach wschodu. Według zdania Temminck'a i niektórych nowszych Naturalistów, jest pierwotnym typem domowych naszych Kotów. Obyczaje jego dotąd nie są wiadome.

745. *Felis Catus domestica* (1), KOT DOMOWY . . . 29

(1) Fel. domestica u wszystkich Autorów.

Ogon od półowy ciała dłuższy, szczupły, na końcu cien-
szy, zwykle obrączkowany. Ubarwienie rozmaite.

Wielkość i kształty domowego Kota, tak są powszechnie
znajome, że zbytecznym byłoby, bardziej szczegółowe opisa-
nie tego zwierzęcia. Znaczniejsze odmiany jego są następu-
ne:

a) *Felis domestica coerulea*. Kot błękitny.

Cały popielato-niebieskawy; sierć długa, welnista miękka.

Znajduje się szczególnie w Augsburgu i Norymberdze; ma
także być chowany w Syberyi i Turcyi.

b) *Felis domestica striata*. Kot pręgowany.

Popielaty; grzbiet podłużnie czarno-pręgowany, na człon-
kach pręgi krzywe.

Ma pochodzić od gatunku *Kota obuwiastego* (*F. caligata*).

c) *Felis Cumana*. Kot Kumański.

Popielaty, grzbiet ciemniejszy, na nim cztery czarne po-
dłużne kresy; ogon okrągławy, kudłaty, na końcu trzema czar-
nymi pierścieniami ozdobiony.

d) *Felis domestica hispanica*. Kot Hiszpański.

Rudy lub czarno-biało i pomarańczowo upstrzony; war-
gi i podeszwy nóg, cieliste. Samce są zawsze jedno-kolorowe.

e) *Felis catus angorensis*. Kot Angorski.

Włosy długie jedwabiste, na szyi bardzo długie. Ogon
bardzo kudłaty. Bywają białe, rudawe lub nakrapiane, tak-
że szare, lecz nigdy czarne. Wargi i podeszwy ich są cieliste.

Podług wszelkiego podobieństwa pochodzi od Kota *Manul*
zwanego.

f) *Felis domestica chinensis*. Kot Chiński.

Włosy długie, jedwabiste, śnieżno-białe. Konchy ucho-
we wiszące.

Pochodzi z Chin.

g) *Felis brevicaudata*. Kot krótko-ogoniasty.

Biały, czarno i żółto-cętkowany; ogon krótki niby przy-
cięty.

Mówiąc o kotach domowych, słuszną jest rzeczą zwrócić
uwagę na pierwotny typ, od którego pochodzą te zwierzęta.

Według zdania niektórych Naturalistów dzikie koty europejskich i azyatyckich lasów, miały dać początek rasom domowym; bliższe jednak zastanowienie się nad tém i porównanie dzikiego gatunku z domowymi odmianami, ku innemu prowadzą mniemaniu. Doświadczenie bowiem uczy nas, że dzikie zwierzęta przyswojone w domach; pod wpływem obfitszych pokarmów i lepszych wygod, wyradzają się zwykle większe od typu swojego. Gdyby dopuścić, że Kot domowy pochodzi od zwyczajnych dzikich kotów, rzecz miałaby się zupełnie odwrócić, gdyż te ostatnie zawsze bywają większe od domowych; prócz tego ogony ich są krótsze, i w całej swjej długości jednostajnie grube, niby przycięte, gdy przeciwnie domowe mają ogony zeszczerplone na końcu. Z tych uwag P. Temminck, a z nim nowsi Naturaliści przyznają niżej opisanemu pod nazwą *Kota Egipskiego* (*F. maniculata*) gatunek za pierwotny typ domowych Kotów naszych. Rzeczywiście, zwierzę to, nierównie więcej jest do nich podobne, niż dzikie Koty. Zupełnie te same kształty, jednaka długość ogona mniej grubego na końcu, niż przy nasadzie, a przytém wzrost mniejszy; wszystko to dostatecznie wspiera powyższe mniemanie sławnego Holenderskiego Zoologa.

746. *Felis manul* (1), KOT MANUL 30

- (1) Pallas Itin. III. app. p. 692. n. 2. Act. Petropol T. V. p. 1. Schreb. Mamm. 111. p. 406. Zimmerm. Zool. geogr. p. 666. Pallas Zoograph. T. 1. str. 20. Tab. 1. По ross. Снепная или каменная кошка. — P. Temminck w Monografii Rodzaju *Felis* (T. 1. str. 155) nie przyjmuje niniejszego gatunku za pewny, dla niedokładności opisu jego w podrózach Pallas'a (Tom 3. str. 692), wnioskuje pod wątpieniem wszakże, że on ma stanowić jedno z gatunkiem *F. Chaus*. Nie mamy pod ręką podróży Pallas'a; lecz w Zoografii jego T. 1. na str. 20; Kot *manul* tak jest szczegółowie i dokładnie opisany z dodaniem dobrej kolorowanėj ryciny, że znając nieposzlakowaną prawdomówność sławnego Pallas'a, trudno przypuścić, aby gatunek ten mógł należeć do liczby niepewnych. Prócz tego *Kirmyschak* czyli *Chaus* Temminck'a stanowi u Pallas'a osobny gatunek *F. Catolynx*, (Zoogr. T. 1. str. 23.) także dokładnie opisany z dobrą kolorowaną figurą.

Wzrostem nieco od Lisa większy, postać i kształty prócz ogona, rysim podobne. Barwa odzieży na całym ciele równie jak u Rysia białawo-płowa, rzadką, śniadą siercią przyćmiona; spód ciała bladszy; naga część nosa śniada, brzegi warg nagie, czarne. Zęby trzonowe górne z obu stron po dwa, z których dalszy największy; w dole po trzy; z nich początkowy najmniejszy. Środek języka bardzo drobnymi kručemi, haczykami nastroszony. Wąsy białe, 4 rzędami wyrastają; w najwyższym ich rzędzie 2 wielkie, czarne szczeciny. Oczy ukośne, brzegi powiek nagie, czarniawe; na powiekach górnych rzęsy tylko pośrodku. Tęcze oczu jasno-płowe, gałki oczne podłużno-ukośne. Brodawka brewna duża, żółtawa, z niej wyrasta około ośmiu biało-żółtawych włosków, dziewięć zaś przodkowy, czarny. Uszy krótkie, szerokie, zaokrąglone, bez pęczlików, w wewnętrznym brzegu przy nasadzie niewyraźnie obrabione, z wierzchu włosem gęstym, miękkim, jednostajnie blado-żółtawym pokryte, w środku nagie, śniade, pęczkiem białych, pochyłych włosów przy nasadzie uszu wyrastającym, opatrzone. Członki silniejsze niż u kota, rysim podobne; stopy z obu boków płowiejące, aż do nagniotka pięści, czarną kosmacizną pokryte; podeszwy kosmate, ciemno-płowe, przy ostrodze, zewnątrz czarną prążką obrzeżone; palce także pod spodem czarne, równie jak cętka po obu stronach nagniotka przedstopnikowego znajdująca się. Pazury białawe, bez pochewek skórnych. Ogon obficie włosisty, walcowaty, blado-żółtawy, prawie takiej jak ciało barwy, obrączkowany, z pomiędzy obrączek, około 9 początkowych śniadych, końcowe czarne, od spodu szersze. Koniec ogona czarny, lśniący, Smugą wzdłuż trzech ostatnich pierścieni ciągnącą się, naznaczony. Okolica nośowa żółtawa, podgarle białe, wierzch piersi popielaty, reszta ciała brudno białawo-płowa. Włosy, grzbiet pokrywające na końcach czarniawe. Wierzch głowy między oczami i uszami czarnokropkowany; pod oczami podłużna, pod uszami zaś dwie ukośne, równoległe czarne kresy; na tyle grzbietu gdzie nie-

gdzie niewyraźne, różgowate znaki. U samca mioszna obszerna przy odchodku umieszczona, z napletkiem kosmatym białym.

Waga ciała od $6\frac{1}{2}$ do $7\frac{1}{2}$ funtów. Wymiary od końca nosa do odchodka 1' 7" 3", głowy 4" 6", ogona bez włosów 9", wysokość przednia przy grzbiecie 10" 8", tylna 11" 9"; Przestrzeń ziewu 2" 5", odległość oczu od nosa 1", otwór $9\frac{1}{4}$ ", odległość od uszu 1", objętość pyska 4", odległość oczu 1" 1", uszu 2" 5", największa objętość głowy 8" 2", wymiar przedramienia 4" 5", stopy 3" 2", pazurów 8", goleni 4" 4", podszwy 4" 9", pazurów szerokość $6\frac{1}{2}$ ", objętość szyi 7" 5", próżni piersiowej 10" 9", spodu ciała 9" 10".

W pustych skalistych miejscach Tatarji i Mongolji, a także w granicach Imperium Rossyjskiego około południowego łańcucha gór Uralskich, Altajskich i w krainach Zabajkałskich, równie jak w całej środkowej Azji dość pospolity gatunek; w stronach bardziej ku północy posuniętych nieznajduje się. Zwykłym mieszkaniem jego są zarośla i skaliste pieczary. Złośliwy i psotny, zabija drobne zwierzęta, najwięcej zaś na zające poluje. Od dzikiego Kota różni się szczególniej siercią, kształtem ciała, głową większą i dłuższym ogonem, niemniej liczbą trzonowych zębów; z reszty zaś cech i z obyczajów jest mu podobny. Dziką złośliwością i odzieżą, zbliża się do Rysia. Futro jego małą ma cenę.

«Kształt, postać i wzrost (mówi Pallas) rodzą we mnie mniemanie, że od tego dzikiego gatunku pochodzi odmiana Kotów z odzieżą jedwabistą, Angorskiemi zwanymi, które Chińczycy w domach wychowują; znacznie bowiem różnią się one od zwyczajnych Kotów naszych, chociaż oswojone, z niemi łączyć się dają. Anatomiczne porównanie obu zwierząt, rzecz tę wyjaśnić tylko może.» (Zoogr. 1. str. 23.)

747. *Felis Catus ferus* (1), KOT DZIKI 31

(1) *Felis catus ferus* Linn. Exl.—Schreb. Säugth. vol. 3. tab. 107. A. Chat sauvage Buff. Quadrup. vol. 6. tab. 1. i następne. Wilde Katze Bechts. Naturges. Deutschl. vol. 1. str. 670. Temm. Monogr. T. 1 str. 126. Schinz Synopsis T. 1. str. 155.

Rozmaitéj bywa wielkości, stosownie do stron, w których mieszka. Koty południowych krajów, nie są większe od domowych; Azyatyckie i znajdujące się w obszernych lasach środkowej Europy, znacznie większego dochodzą wzrostu. Wszystkie mają ogon miernie długi, przy nasadzie i na końcu jednostajnie gruby. Odzież ciała w ogólności popielatoszara. Konchy uchove zewnątrz popielato-płowe; oblicze żółtawo-rude; pysk z czarną w około przepaską; wąsy wargowe żółtawe lub białe; przyczolek śniady; głowę szarą, przed i poza uszami dwie pręgi czarne; grzbiet, słabizny i członki ciemno-szare stosownie do wieku indywiduów, mniej więcej czyste, mniej więcej wyraźnie czarnemi pasami pręgowane; pasy te na słabiznach zawsze są bladsze, a prawie żadne na częściach dolnych; na potylicy i grzbiecie, łącząc się z sobą, tworzą podłużną pręgę w kierunku środkowej linii tych części. Wielka, biaława plama okrywa piersi; środkowa linija brzucha, jest także biała; gruby, na końcu przytępiony ogon, jednakiej z ciałem barwy, zdobią w drugiej połowie długości trzy czarne półkoliste przepaski, sam zaś koniec jego jest czarny. Końce czterech członków żółtawo-szare, a podeszwy nóg są zawsze czarne. Takie jest ubarwienie *Samca*. *Samica* we wszystkich wymiarach swoich mniejsza jest. Odzież jej popielato chmurkowana z lekkim odcieniem żółtawej, a czasem bardzo jasno-rudawej farby; pręgi mniej wyrazne, a przeto Samice zawsze jaśniejsze od Samców mają ubarwienie. Młode wyraźniej i ciemniej są pręgowane, niż dorosłe.

Długość całkowita 2' 8" lub 10". Niekiedy lecz rzadko Samce dochodzą 3 stóp, z których ogon 1 stopę zajmuje.

Kot dziki mieszka w leśnych okolicach całej umiarkowanej Europy i przyległych jej Azji prowincjach; wszędzie dość jest rzadki. Święcicki in *Topografia Masoviae* wspomina o kotach znajdujących się niegdys na Mazowszu w lesie *Skwa* zwanym, których futra lepsze być miały od futer kotów Moskiewskich i Litewskich (1). P. Strouczyński w spisie zwie-

(1) Rzeczyński Hist. Natur. Curiosa Regni Poloniae str. 217.

rząt ssących kraju Polskiego twierdzi, że dzikie koty i dziś jeszcze znajdują się gdzieś w lasach teraźniejszej Polski. Co do Rosyi, Pallas zaprzecza, aby prócz Kaukazu, w którejkolwiek części Imperium znajdować się miały Koty w stanie zupełnej dzikości (1) podając za właściwą ich Ojczyznę lesne puszcze środkowej Azji.

†††† **Linces**, RYSIE.

748. *Felis Lynx* (2), Kot Rys 32

Ciało grube; Nogi dość wysokie i silne. Głowa duża, zaokrąglona. Uszy kończaste, pęcznikami dużych włosów zakończone. Ogon długością głowie równy, mała część jego przy końcu zupełnie czarna; na policzkach cztery lub pięć małych falistych prążek; wąsy wargowe białe, ze czterech lub pięciu promieni czarnych wyrastają.

Odzież letnia krótka; zimowa nieco dłuższa, na całym ciele jednostajnie długa; podeszwy nóg obnażone, a palce krótkimi włosami obrosłe; na uszach pęczliki czarne.

(1) In Sylvis totius fere Rossici Imperii, Catum vere sylvaticum et ferum frustra queras, nisi fugitivas passim et in feritatis statum degeneres velis, qui tamen specie non propagant spontaneam. Verum in Sylvis promonteriorum Caucasi, usque ad Cumam fluvium frequenter capiuntur Cati feri, quos ibi Tataři *Moes gedu* (id est sylvestrem catum) appellant. Zoogr. T. 1. str. 26.

(2) *Felis Lynx*, Linn. Gmel. Retz. Faun. Succ. str. 17. sp. 12. Schreb. Säugth. vol. 3. str. 408. tab. 109. figura mylna. Le Lynx Buff. Hist. Nat. tom 9. tab. 21.—Encycl. Mamm. str. 223. tab. 97. fig. 3.—Cuv. Ossem. fossil. vol. 4. str. 441. dwa ostatnie paragrafy; *Felis lupulinus* Thunb. Der gemeine Luchs Bechstein. Naturg. Deutschl. str. 678. pod fałszywym nazwiskiem *Rothluchs*, pod którym znają w Niemczech futro *Kota guadego* ze Stanów Zjednoczonych Ameryki. Nazwiska *Katzenluchs* lub *Kälberluchs* są terminami handlarzy futer, którymi oznaczają skóry Rysia pospolitego w rozmaitej porze wieku. Temminck Monogr. 1. str. 114. *Warglo* Szwedów Faun. Succ. Retz.—Rys, Ostrowidz Rzącz. Auçt. str. 313. Po ross. Рысь.

Ubarwienie w ogólności ciemno-rudawe; na słabiznach ma-
łemi, podłużnemi, czerwónemi cętkami, a na członkach ma-
łemi, okrągłemi plamami tegoż koloru upstrzone; wszystkie
części dolne i wewnętrzna strona członków, białe, niewyraź-
nie i drobno-czarno-cętkowane. Konchy uchowe zewnątrz czar-
ne, popielato-lśniącą łatką oznaczone; naokoło oczu biaława ob-
wódka, z każdej strony przyczolka ponad oczami plama biała.

Odzież letnia krótka; jej włosy przy nasadzie śniade, na
końcach jasno-rudawe. Odzież zimowa dłuższa z włosów bia-
ławo-zakończonych złożona; a że w tej porze włosy wierzchnie
bywają liczniejsze i dłuższe, przeto odzież zimowa ma ubar-
wienie popielato lub białawo-rudawe, letnia zaś jest mocniej
rudawa i wyraźniej śniado cętkowana. Ta przemiana w ubar-
wieniu odzieży Rysia i wszystkich kotów krajów umiarkowa-
nych i północnych, wynika z wypadnięcia części włosów wierzch-
nich i obtarcia końców sierci przy połączonym wpływie po-
wietrza i światła. Stale w tym gatunku odmiany, są rzadkie,
można jednak natrafiać na niektóre w wielkich futrzanych skła-
dach. Najznacniejszą z nich P. Temminck przypisuje słabo-
ści albinos. Bywają, chociaż bardzo rzadko skóry białawo-
czerwonawe z cętkami rudemi, z końcem ogona, zewnętrzną
stroną uszu i pęczlikami rudawo-śniademi, a wszystkie ich dol-
ne części są żółtawo-białe. Futra bardzo ciemno-śniade, do
mniej pospolitych należą. Młode mają sierć dłuższą i mniej
gładką niż dorosłe; odzież ich jest nieco więcej falista i mniej
rudawa, a wąsy wargowe najczęściej po połowie czarne z bia-
łemi. Skóry Rysiów Rossyjskich daleko są piękniejsze i droż-
sze od przywożonych ze Wschodnich krajów Europy; futro
pierwszych jest dłuższe i delikatniejsze; barwa odzieży zimo-
wej bywa białawo-czerwona z pięknym połyskiem.

Wymiary dorosłych są następujące: długość całkowita 3' 2"
3"; ogon 7" 4" lub 6", wysokość w kłębach 1' 4"—6", od-
ległość od przedniego brzegu oczu do końca nosa 1" 9". In-
diwidua największego wzrostu dochodzą 3' 6" z ogonem do 9".
Widywano także niewiększe nad 2' 6".

Rzeczyński (Auctuarium str. 313 i 314) o trojakich odmianach Rysiów krajowych wspomina. Myśliwi Litewscy za świadectwem P. Stronczyńskiego (Spis Zwierząt Ssących kraju Polskiego str. 18), także trzy odmiany tych zwierząt różniącą pod imionami: *Rys-ciele* albo *Rys-wilk* największy. *Rys-pies* średni, a najmniejszy *Rys-kot*. Dokładnych opisów tych odmian nieposiadamy, i dla tego trudno wiedzieć czy one są stałe, lub też zależą tylko od różnicy wieku i pory, w której zwierzęta zostały zabite. *Rys-kot* ma mieć ubarwienie najciemniejsze, a cętki czarne bardzo wyraźne. *Rys-pies* ma włos bardzo długi bez żadnych prawie cętek, a *Rys-ciele* ma cętki brunatne. Zdanie P. Temminck'a o tych odmianach znanych w Niemczech pod nazwiskami *Katzenluchs*, *Külberluchs* umieściliśmy w przypisku do niniejszego gatunku.— Pallas (Zoogr. T. 1. str. 30) z właściwą sobie dokładnością opisał następnie Rysia znajdującego w Syberji:

«Waga dorosłego zwierzęcia 60 lub więcej funtów dochodzi. Wąsy białe; podbrodek włosami nastroszony, prawie brodaty; brodawka nadoczna wielo-włosa. Bokobrody długie, między nimi z każdej strony pęczek włosów czarnych, Oczy szare. Powieki białe, wyższa z rzęsami czarnymi; od tylnego kąta oka ciągnie się kresa czarna, kątowato-połączona z kresą pod okiem przechodzącą, której odpowiada inna łukowata kresa znajdująca się na podskronniku. Wierzch głowy czarno-nakrapiany. Uszy zewnątrz szare z piętnem białym, rudo-obrzeżonem, na końcach czarne z pęczlikiem na cał długim, nieco zwisłym. Podgarle białe; pod szczęką górną z obu stron pęczki włosów czarnych. Odzież zimowa z wierzchu żółtawo-szara, z długich, białawych włosów, na samych wierzchołkach śniadych, złożona, siwiejąca, w piękniejszych egzemplarzach mniej więcej cętkowana; kark i linia grzbietowa więcej rdzawe z cętkami wyraźniejszymi. (Kaukazkie futra z wierzchu rudo i białochmurkowane, wyraźnie czarno-kropkowane, na tylnej części grzbietu trzy pręgi prawie równoległe. Taką odzież miewają także młodsze indywidua Syberyjskie). Spód ciała

u wszystkich obficie biało-włosisty, gdzie indziej czarno-cętkowany i nogi zewnątrz pięknie nakrapiane; na wewnętrznej zaś stronie prawie jarzębate, szczególnie przednie. Ogon porudziały, na końcu aksamitno-czarny, pod spodem białymi włosami posiany. (Rysie Kaukaskie mają niekiedy ogon czteroobraczkowy). Wymiary zwierzęcia: od nosa do odchodka 3' 3", ogona 7" 2" z włosami 8". Zębów trzonowych w szczęcie górnej z każdej strony po dwa, w dolnej trzy, z których jeden przedkowy, przybyszowy, mniejszy.

«W jednej z wiosek Bułgarskich położonej nad Wołgą poniżej Kazania (mówi Pallas), przyniesiono mi skórę Rysia zabitego przez wieśniaków w tamtejszych obszernych jodłowych puszczech, z odzieżą jak się zdaje letnią. Podobnej skóry i samego zwierzęcia nigdzie potem dostać nie mogłem. Była ona cała blado-jeleniastej czyli jasno-szarą barwy, bez cętek; pod spodem i na wewnętrznej stronie członków biała; sierć gładka, miękka. Wielkość największych skór Rysich. Pezliki uszu jak u Rysia; ogon także krótki, lecz cały jednej maści. Miałożby to zwierzę osobny stanowić gatunek?»

Rysie znajdują się w okolicach lesnych i górzystych znacznej części Europy; mianowicie zaś w Rosyi północnej na Syberyi i w lasach Kaukazu. W prowincjach Litewskich, w Szwecyi, Niemczech, Prusach, Węgrzech, Włoszech, Szwajcaryi, a przypadkowie tylko we Francyi. Za zdobyczą na drzewa nawet wlażą; na drzewach też najczęściej zaczajone czatują na nią, a za zbliżeniem się z nienacka rzuciwszy się, duszą. Zwyczajnym ich pokarmem są małe ssące zwierzęta i ptastwo; niekiedy łapią młode Jelenie, Sarny, Zające i Kuropatwy. Mówią, że Ryś nie mogąc od razu pozrzeć łupu swojego, pozostałe części, napotem w ziemię zakopuje. Czas rui przypada w Lutym. Samica nosi 9 tygodni i rodzi czworo kociąt.

749. *Felis Pardina* (1), Kot PARD 33

(1) *Lynx pardina* Oken str. 1051.— Cuvier Ossem. foss. vol. 4. str. 441.
Perrault Loup cervier ez. 1. str. 94. tab. 18. i 19. Temm. Monogr.
T. 1. str. 116. *Felis Parde*. Cuv. reg. animal. Reyserl. i Blas.

Wzrostem Borsuka Europejskiego nie przechodzi, wyższe jednak ma nogi: z postaci i kształtów *Kotowi giademu* podobny; ogon ma krótki, lecz stosunkowie do wzrostu dłuższy niż u Rysia. Konchy uszowe pęczelkowate; na policzkach wielkie bokobrody; odzież i cały ogon czarno-cętkowane.

Odzież krótka; włosy spodnie weloiste i wierzchnie, jednakowo są długie. Wszystkie części ciała, zewnętrzne strony członków i nasada ogona jasno-rude lśniące, prawie takiej barwy jak u *Karakala*. Cała odzież podłużnemi, doskonale czarnemi cętkami upstrzona; cętki te będąc nieco dłuższe na grzbiecie jak na słabiznach i członkach; przy nasadzie ogona są małe i okrągłe; potylicy wązkami, zupełnie czarnemi paskami strychowana. Podobne paski okrywają także płowe tło twarzy; Bokobrody policzków tworząc rodzaj grzyw, w połowie swęj wyższej złożone są z długich płowych i czarnych, w dolnej zaś z czysto-białych włosów; pęczliki uszne czarne; wargi, przód szyi, środkowa linija brzucha i wewnętrzna strona nóg tylnych czysto-białe.

Individua wielkiego wzrostu w całej swęj długości wymierzają 2' 7", ogon zajmuje 5" 3" odległość od przedniego brzożu oczu do końca nosa wynosi 1" 9".

Gatunek ten ma się znajdować w ciepłych krajach Europy, mianowicie w Portugalii, Hiszpanii, Włoszech, a według wszelkiego podobieństwa w Grecyi i Turcyi. Niektórzy Naturaliści uważają go za przypadkową odmianę Rysia jeleniastego (ob. Schinz Synop. Mamm. 1. str. 457.)

750. *Felis Cervaria* (1), KOT RYŚ JELENIASTY . . . 34

Wirbelt. 1. S. 62. Schinz Fauna 1. Sykes proceed. VI. p. 113. Loup Cervier Perrault anim. 111. 1. str. 125. tab. 17. Fisch. Synop. str. 210. Wagner. Schreber Suppl. 111. 525.

- (1) *Felis Cervaria* Temm. Monogr. str. 106. Nilsson illuminerade fig. till. Scandin Fauna Heft. 1. Wieg. Arch. für. Naturgeschichte 11. S. 71. Cuv. règne animal 1. Schinz Fauna Europaea 1. Keyser. i Blasius 1. Wagner Suppl. zu Schreb. 111. S. 516. *Felis Lynx* Pallas Zoogr. der Silberluchs Wagner.

Wzrestem Wilkowi zwyczajnemu prawie równy, ogon od głowy dłuższy, na końcu w znacznej części czarny i cieńszy niż przy nasadzie; wąsy wargowe zupełnie białe, pęzliki uszne bardzo krótkie lub żadne; bokobrody na policzkach mierne; pysk nieco przedłużony. Sierć bardzo długa, szczególnie na nogach i przy podszwach obfita; futro bardzo miękkie, jedwabiste; w pierwszym wieku śniademi i czarnemi, u dorosłych zaś czysto-czarnemi, rozmaitej wielkości cętkami pokryte.

Włosy grzbiet odziewające długie prawie na dwa cale miękkie, przy nasadach bardzo jasno-szare, w środku pięknie jasno-rude, a na końcach srebrzysto-biało-szarawe. Cętki pokrywające ciało będąc rudawo-upstrzone, nadają odzieży tło szaro-rudawo-łśniące. Bokobrody białawe z kosmykiem włosów czarnych; od tylnego kąta oka ku policzkom ciągnie się półkołem pas czarny. Obwódki oczu i pod oczami plamy czarne. Cętki czarne grzbietu są nieco podługowate, znacznymi przestrzeniami pooddzielane; na słabiznach zaś, a szczególnie na zewnętrznej stronie członków, do siebie zbliżone; krainy goleniowe i wewnętrzne strony członków nie plamiste, białe; ogon przy nasadzie, kilką poprzecznymi pręgami oznaczony, w małej części ku końcowi zupełnie czarny; przód szyi, piersi i brzuch bardzo długą, białą siercią pokryte. Na zewnętrznej stronie ucha, kątowata czarna pręga.

Takie jest opisanie odzieży dorosłego zwierzęcia. Młode o połowę prawie mniejsze od dorosłych; mają sierć białą, małemi dłuższemi niż szerszemi paskami pręgowane; paski te mniej więcej wyraźne, mają obwódki czarniawo-śniade. Zewnętrzna strona członków okrągławemi, śniademi plamami cętkowana. Wszystkie inne części mają ubarwienie podobne jak u dorosłych; lecz odzież jest zawsze więcej żółtawa i bardziej nieregularnie upstrzona. Na skórkach indywidualów, w przejściu z jednego do drugiego ubarwienia uważanych, znajduje się większa liczba plam brunatnych; plamy te miewają niekiedy kształty nie-

regularne i bywają mniej więcej z sobą połączone; poprzeczne zaś pasy ogona są śniade.

Odzież starych jest prawie taka jak w gatunku *Serwala*, z tą różnicą, że u tego ostatniego plamy czarne, umieszczone są na tle rudawo-żółtém, w niniejszym zaś gatunku na tle srebrzysto-szarém. Futra dorosłych są nader piękne i drogie.

Wymiary: długość całkowita dorosłych 3' 4" do 8", długość ogona 7" lub 9"; wysokość w kłębach 2' 6" lub 7"; odległość od przedniego brzegu oczu do końca nosa, nieco więcej nad 2". Młode w średniej porze wieku, nie przekroczą 2' 4" lub 6" całkowitej długości.

Ojczyzną północne kraje Europy i Azji (1), gdzie od Syberji aż do Kaukazu widywane bywają.

Felis virgata *Barg-lo* czyli Wilko-ryś przez Nilssona w Faunie Skandynawskiej opisany, jest odmianą tego gatunku, którą odznaczają następujące charaktery: *Odzież letnia* białoczerwona, wielą podłużnemi, raczej kresami niż cętkami upstrzona; tylko na nogach plamy okrągłe. *Zimowa*, rudawo-szara; obroża małemi, podłużnemi plamkami naznaczona; na ciele cętki niewyraźne, na udach zaś pełne i okrągłe. Pęzliki uszne obfite.

751. *Felis borealis* (2), KOT POLARNY, 35

(1) Skóry tych zwierząt otrzymywane drogą handlu, pochodzą wszystkie z jarmarków Moskiewskich. Rosyjanie zaś sprowadzają je z prowincji Azyatyckich.—Niewidziano ich nigdy w transportach futer przysyłanych ze Szwecji, ani też ze Stanów Zjednoczonych, równie też w liczbie tych jakie handel Angielski otrzymuje z Kanady i odnogi Hudsonskiej. W ogólności jest to futro rzadkie i pomiędzy tysiącami skór *Kotów polarnych* (*Felis borealis*) zaledwo sto sztuk znaleźć ich można. Bywają one zwykle starannie zdejmowane, wyprawione dobrze, najczęściej nietknięte, i zdane do przyrządzenia dla zbiorów zoologicznych; czaszki zawsze nie stają, a rzadko znaleźć można skóry opatrzone szczękami lub przynajmniej z nich jedną. (Temminck. Monogr. 1. str. 109).

(2) Chat du Canada Geoff. Catal. des Mamm. str. 120, gat. 8.—*Felis Polaire* Temm. Monogr. 1, str. 109.—*La Lynx de Suède*.—Cuv. Règne

Mniejszy od poprzedzającego gatunku wielkości pośredniej między *Lisem* i *Wilkiem*; ogon od głowy krótszy, tępy i jakby na końcu przycięty; tylko na samym wierzchołku czarny. Wąsy składają się z włosów czarnych i białych z nasadami czarnymi. Kosmyki uszne długie; bokobrody na policzkach bardzo długie; pysk bardzo tępy.

Sierć gęsta, lecz mniej długa jak u *Rysia Jeleniastego*; nogi i podeszwy bardzo włosiste; futro nie tak delikatne jak w pomienionym gatunku; cała odzież falista bez żadnej wyraźnej plamy. Włosy na grzbiecie prawie półtora cala długie; od nasady do $\frac{3}{4}$ długości, ciemno-śniade, końce ich szaro i śniado obrączkowane; na słabiznach przy nasadzie szare, pośrodku rude, a na końcach białawe. Taki rozkład kolorów, nadaje odzieży ubarwienie szare, na grzbiecie faliste, a na brzuchu rudawo-białe. Stare i młode indywidua nie mają cętków wyraźnych; falista, przerywana smuga z połączenia czarnych końców sierci utworzona, przechodzi wzdłuż grzbietu. Ogon falisto-białawo-rudy bez plam i pasów, na końcu jakby przycięty, a na samym tępyim swoim wierzchołku czarnym różyczkowanym piętmem jestznaczony. Konchy ucho-we czarno obrzeżone, kończą się kosmykami półtora cala długimi. Bokobrody na 3 cale długie, z każdej strony szczęki dolnej wiszące, z dużą, czarną plamą. Piersi, brzuch i wewnętrzna strona członków brudno-białe. Bywają indywidua z odcieniami popielato i rudawo falistemi, lub też białawe śniado-faliste; podług długości włosów, których końce pomienionemi kolorami są pręgowane, i podług tego jak śniade lub rude tychże włosów nasady, mniej lub więcej są odkryte.

Długość całkowita dorosłych 2' 7", 8" 9" dochodzi; sam ogon zajmuje 5"; odległość od przedniego brzegu oczu do końca nosa 1" 6".

Ojczyzną kraje przybiegunowe obu światów.

an. *Lynx de Canada*. Cuv. rech. IV. F. *Canadensis* Desm. Mamm. Griff. Animal. Kingd. V. Richards Faune borealis, Americ. I, p. 101. Harlan Fauna Amer. F. *Canadensis*, pag. 98. Schinz Fauna I.

752. *Felis Rufa* (1), KOT GNIADY 36

Wielkością Kotowi *Pard* zwanemu (*F. pardina*) wyrównywa. Ogon krótki, szczupły. Bokobrody na policzkach małe. Odzież we wszystkich porach roku falista i pręgowana; latem rudawa, w zimie popielato-śniada. Pęzliki uszne krótkie, w czasie lenienia niewyraźne.

Odzież zimowa: Popielato-płowa, zlekka rudawa; włosy welniaste, we wszystkich porach roku jasno-czerwonawe; wierzchnie w zimie dłuższe niż latem, szaro i czarniawo pręgowane, z końcami białymi. Na policzkach bokobrody bardzo krótkie, śniado kreskowane. Wargi i obwódki oczu białe. Górna część ciała i zewnętrzna strona członków popielato-rude, bardzo drobnymi cętkami upstrzone, niewyraźnie czarniawo-śniado kreskowane; gardziel biała; reszta dolnych części i wewnętrzne strony członków białe, czarno cętkowane. Ogon szczupły, czarny, dwoma lub trzema niezupełnymi pierścieniami zakończony, pod spodem i na samym końcu biały. Uszy zewnątrz czarne, pośrodku białą, bardzo wyraźną, niekiedy lśniącą plamą naznaczone.

Odzież letnia wpada w kolor czerwonawo-gniady, że zaś włosy wierzchnie są mniej długie i bez białawo-szarych końców, przeto rudawe końce włosów welnistych nie będąc zakryte wierzchniemi, nadają odzieży letniej mocniej rudą barwę; plamy czarniawo-śniade i czarna smuga przez środek grzbietu przechodząca, są wyraźniejsze latem niż w zimie; bokobrody i pęzliki uszne, nieco krótsze i zaledwo widoczne. Ogólne ubarwienie odzieży jest ciemno-popielato-śniade, lub szarawo-czerwone, zawsze dość wyraźnie wzdłuż grzbietu czarną, po-

(1) *Felis rufa* Gldenstd Act. Petr. vol. 3, str. 412, tab. 109. B. figury zdjęte z tablic Pennanta, lecz bardzo zle illuminowane.—Cuv. Ossem. foss. nouv. d. vol. 4, str. 443.—*Felis* Chat Cervier Encycl. Mamm. str. 225, gat. 347, i tab. 97, fig. 3, pod nazwiskiem *Chat brun*. *Lynx* de Missisipi Encycl. tab. 98, fig. 2. *Chat à ventre tacheté Geoff. Catal. des Mamm.* str. 121, gat. 9. *Bay-cat* Penn. Quad. vol. 1, str. 303, tab. 60. *Desm. Mamm.* 225. *Felis* bai Temminck Monogr. 1, str. 441.

jedynczą, a niekiedy dwóma lub trzema schodzącemi się pręgami oznaczone. Subtelne faliste lub też zygzakowate smużki okrywają słabizny i nogi. Ogon szczupły, niezupełnemi pierścieniami pręgowany, pod koniec czarny, a na samym tylko szczycie biały; spód jego i środkowa linia wszystkich dolnych części są czysto białe.

Wymiary indywiduów wielkiego wzrostu są następujące: Długość całkowita 2' 10", z których ogon zajmuje 5"; wysokość w kłębach 14", w krzyżu 15" 6"; odległość od przedniego brzegu oczu do końca nosa 1" 8". Indwidua średniej wielkości dochodzą od 2' do 2' i 4".

Jako odmianę tego gatunku uważać należy Kota widzianego przez Temminck'a w zbiorze przedmiotów Zoologicznych, przywiezionych z Meksyku do Londynu przez P. Bullock. Opis jego następujący: Wielkość i kształty jak wyżej w cechach gatunkowych. Pęczliki konch uchowych bardzo krótkie; sierć obfita, długa; będąc przy nasadzie żółtawa, pośrodku szara, a na końcach śniada, nadaje odzieży w ogólności rudawo-popielate ubarwienie. Pojedyncza czarniawa pręga przechodzi przez środek grzbietu od barków do nasady ogona; reszta ciała bez wszelkich pręg lub cętek. Na ogonie wążka, czarna obrączka; od czarnego końca jego małą, światło-rudawą smużką jest przedzielona; wewnętrzne strony członków i spód ciała białawe; brwi, wargi i wasy czysto białe.

Kot gniady mieszka w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, lecz nie znajduje się w Kanadzie. Obyczaje jego dotąd niewiadome. Futro w handlu poszukiwane drogo się płaci. P. Lesson w Spisie Zwierząt Ssących, wylicza jeszcze następujące odmiany:

Var. *A. F. Floridanus*, Rafinesque.

B. F. Carolinensis, Desm.

753. *Felis Caracal* (1), KOT KARAKAL 37

(1) Jest to *Lynx* starożytnych, o którym dziwne prawiono baśnie. *Felis Caracal*, Linn. Gmel. Syst. 1, str. 82, sp. 18. *Güldenst. Nov. comm.*

Mniejszy od Serwala; wzrostem Lisa zwyczajnego nie przechodzi. Ogon połowie długości ciała wraz z szyją wziętą równy, na końcu zeszczuplony. Konchy uchowe przedłużone, kończą się długimi pęczlikami włosów (2). Odzież dorosłych bez plam wyraźnych, młodych cętkowana.

Dorosłe mają sierć krótką i gładką, młode zaś dłuższą i nieco welnistą. Większa część ciała izabellowo-płowa, nieplamista, wzdłuż słabizn cętki mniejsze niż tło odzieży. Na głowie mieszanina włosów czarnych i jasno-płowych, nadaje tej części izabellowo-popielatą barwę. Obwód oczu w górze i w dole, a także koniec górnej wargi są białe. Wąsy wyrastają z pośrodku czarnej cętki; pozostałe brzegi warg, równie jak cała dolna szczęka i podgardle czysto białe; przód szyi izabellowy; cała potyllica, grzbiet, słabizny, ogon, strona zewnętrzna i przodkowa członków czerwonawo-izabellowe, ciemniejsze na grzbiecie niż na słabiznach i członkach, lecz bez plam wyraźnych; cała środkowa linia brzucha i wewnętrzna część wyższej połowy nóg czysto białe; ogon zupełnie jednokolorowy. Pod osadą uchowej konchy plama czarna. Sierć czarniawa z popielatą pomieszana pokrywa zewnętrzną stronę

Acad. Petrop. vol. 20, str. 500, sp. 18. Thunberg Actes de Petersb. vol. 3. Le Caracal Buff. Quad. vol. 9, tab. 24, podług egzemplarza z uszkodzonym ogonem, Geoff. Catal. de Mamm. str. 118. Hist. nat. des Mamm. figura bardzo dokładna, lecz uszy i pęczliki ich źle kolorowane. Encycl. Mam. str. 226, sp. 352. Cuv. Ossem. foss. vol. 4, str. 439. Tabl. 97, fig. 2. Encyclopedyi, Shaw, Zool. vol. 1, str. 374, tab. 91. Schreb. Säugth. vol. 3, str. 413, tab. 110. *Caracal de Nubie* PP. Bruce i Buffona Suppl. t. 3, str. 232, zdaje się być młodym *Karakalem* lub indywiduem zabitym w czasie lenienia sierci. *Le Caracal d'Alger*, tegoż wędrownika i Buffona, t. 3, str. 231, jest to *Serval*. Persian Cat. Penn. vol. 1, str. 305. La Lynx des Anciens. Nouv. Dict. d'Hist. nat. vol. 6, str. 105. Desm. Mamm. str. 226. Temm. Monogr. 1, str. 118. Fr. Cuv. Mamm. Liv. 37. Smuts. Mamm. Cap.

- (2) Pęczliki konch uchowych bardzo długie, niekiedy w kształcie zgiętej kithi wyrastające, nie stanowią cechy, po którejby można oznaczyć gatunkowe różnice; nie mają ich młode indywidua; dopiero po zupełnym rozwinięciu odzieży, pęczliki te dochodzą znacznej długości.

ucha; pęzliki zaś uszne są u dorosłych bardzo długie, łukowate i czarne. U młodych zaś krótsze i czarniawe. Tęcza oka żółta. Pazury żółtawo-białe.

Długość całkowita 2' 10", z których ogon zajmuje około 10", wysokość średnia 14", wysokość konch uchwowych 2" 5".

Karakal mieszka w Afryce od północy aż do przyłądka, równie też w części Azji, Persyi i Indyi.

754. *Felis Chrysothrix* (1), KOT ŻŁOTOWŁOSY 38

Nieco mniejszy od Karakala; ogon połowie długości ciała równy; wzdłuż środkowej jego linii smuga śniada, koniec czarny. Uszy krótkie, zaokrąglone, bez pęzlików włosistych. Sierć bardzo krótka, lśniąca.

Cała odzież części górnych, słabizny, głowa i ogon bardzo jasno kasztanowate, nieplamiste; wzdłuż słabizn małe, niewyraźne, nieco ciemniejsze cętki; części dolne rudawo-białe, większemi i mniejszemi, śniado-kasztanowatemi cętkami upstrzone; gardziel biała, uszy wewnątrz zupełnie czarne, z wierzchu rudawe; członki złocisto-czerwone.

Długość całkowita 3' 4", z których ogon zajmuje 12" 4".

Ojczyzna niewiadoma. Egzemplarz, z którego wzięty ten opis, nabyty został w Londynie przez Temmincka i znajduje się w Muzeum Lejdejskiem.

755. *Felis moormensis* (2), KOT MOORMENSKI 39

Ciało przedłużone, nogi krótkie i dość subtelne; głowa szeroka, z czołem płaskim; nos krótki, przycięty. Konchy uchwowe zakończone okrągło, niepęzelkowate; ogon długi, przy końcu zeszczuplony. Ciało z wierzchu ciemno-gniade, pod spodem bladsze, prócz szyi, która w górze i w dole jednako jest ciemna. Uszy zewnątrz i koniec ogona czarne; wąsy czarne z końcami białymi. Boki głowy żółtawe, czarno obrzeżone. Nos cielisty; pazury czarne.

(1) *Felis aurata* Temm. Monogr. T. 1, str. 120. *F. Chrysothrix*. ib. str. 251.

(2) *Felis Moormensis* Hodgs. Proceed. of the Zool. Soc. 1832, str. 10. Schinz Synop. 1, str. 462.

Długość ciała 2' 7"; ogona 1' 7".

Ojczyzną Nepal.

756. *Felis Jaguarondi* (I), KOT HYRARA 46

Kształty wysmukłe i przedłużone; głowa bardzo mała; przyczolek wypukły i wystający; uszy krótkie, zaokrąglone, bez pęczlików; ogon długości ciała, końcem środka szyi dosięga.

Sierć krótka, zwykle czarna, niekiedy rudawa, na końcach czarno i jasno-szaro obrączkowana; u dorosłych zawsze czarniejsza niż u młodych.

Egzemplarz znajdujący się w Muzeum Paryżkiem; ma głowę, spód ciała i przód nóg bielsze od reszty ciała; krzyż zaś i ogon zupełnie śniado-czarne bez żadnych białych odmian. Indwidua dużego wzrostu dochodzą 4' i 4" długości; sam ogon zajmuje 1' 10"; wysokość w kłębach 12" 6"; w krzyżu 14"; odległość od brzegu przedniego oczu do końca nosa 1" 3".

Zwierz ten przebywa pojedynczo lub parami na brzegach lasów, trzcin i zarośli, nigdy prawie na otwartych nie ukazuje się polach. Włazi z łatwością na drzewa. Żywi się ptastwem, małemi gatunkami Dydelfów i innemi drobnemi zwierzątkami. Ojczyzną jego Paraguaja i Gujana, gdzie jest jednym z najpospolitszych Kota gatunków i prędko oswoić się daje. Indwidua Surynamskie bywają zwykle większego wzrostu.

Opisy tego gatunku przez Temminck'a, Renyger'a, Księcia de Neuvied, Martina i Waterhousa podane, niezupełnie z sobą są zgodne, a przeto sądzić należy, że się do przypadkowych odmian zwierzęcia w różnaitej wieku porze lub płci uważanego, odnoszą.

(2) *Felis Jaguarondi*, Lacep. Oeuv. de d'Azara atlas tab. 10. Ejusd. Hist. des quadrup. du Parag. vol. 1, str. 171, figura dokładna. Geoff. Catal. Mamm. str. 124, gat. 18.—Le Jaguarondi, Cuv. Ossem. fossil. Nouv. édit. str. 438.—Encycl. Mammal. str. 230, gat. 361. P. Neuv. Beitr. Bras. vol. 2, p. 379. *Felis* Darvini Martin Proceed. 1837, p. 4. Temm. Monogr. 1, str. 139.

757. *Felis Pajeros* (1), KOT PAMPA 41

Ciało krępe; głowa wielka. Odzież obfita, bujna; grzbiet włosami na $4\frac{1}{4}$ " długimi okryty. Maść w ogólności bladżółtawo-szara, licznemi, nieregularnemi, żółtymi lub szarymi pręgami smugowana; pręgi te ukośnie od grzbietu na boki się rozchodzą. Od oczu aż do policzków z obu stron dwa żółte lub cynamonowe, u spodu z sobą połączone paski otaczają gardziel. Koniec pyska, podbródek i plama pod oczami; spód ciała i wewnętrzne strony pośrednich członków białe. Nieregularna czarna pręga schodzi od piersi na nasadę przednich członków, prócz niej dwie inne czarne pręgi na piersiach się znajdują. Nogi żółtawe, przednie trzema poprzecznymi paskami naznaczone; na tylnych zewnątrz pięć czarnych prążek, wewnątrz zaś czarne cętki; także cętki na podbrzuszu. Konchy uchowe mierne, zaostrzone, zewnątrz koloru głowy, wewnątrz białe. Ogon krótki, długowłosy, jednakię z grzbietem barwy, bez pręg i cętek. Włosów wierzchnich części przy nasadach śniade, dalej żółte, na końcach czarne. Na tylnej części grzbietu przy nasadach czarne, po bokach zaś ciała szare, w środkach białe z czarnemi wierzchołkami.

Długość całkowita 1' 10"; ogona 10"; wysokość 1' 1" 4".

Ojczyzną południowa Ameryka od 30° aż do cieśniny Magellańskiej. Mieszka na równinach bezleśnych *Pampa* zwanych. Karmi się płastwem i młodą zwierzyną.

758. *Felis Colocolo* (2), KOT STRYCHOWANY 42

(1) Chat Pampa d'Azara l'Hist. nat. des Quadrup. du Paraguay.—F. Pajeros Desm. Mamm. gat. 363. *Felis brasiliensis* Hoff. Proceed. 1837, str. 3.—Waterhouse Zool. of the voy. of H. M. S. Beagle Mamm. p. 18. pl. 9. Fisch. Synop. str. 213. Wagn. Suppl. 111, p. 545. Mag. Zool. 1844. Liv. 6, tab. 38. Temminck (Monogr. T. 1, str. 156), liczy gatunek ten do wątpliwych. Opierając się na powadze późniejszych; postrzeżeń PP. de Blainville (Ostéographie des animaux vertébrés) Waterhouse, D'Orbigny i Gervais, mieścimy go w liczbie pewnych.

(2) F. Colocolo, Ham. Smith. in Griffith. an. Ringd. 11, str. 479, c. fig. F. Colocolo Molina? F. strigilata. Gestricheelte Katze Wagner Suppl. Cuv. i Geoff. Mammifères, Vol. V.

Tłó odzieży białawo-szare. Brzuch i uda białe; boki ciała wielą rzędami czarnych i krótkich strychowato-podłużnych cętek naznaczone, dalej na bokach plamki płowe. Brzuch i uda niecętkowane; dolne części ud ciemno-popielate. Ogon krótki, biały, z końcem czarnym, przez całą długość swoją czarnymi półpierścieniami obrączkowany. Od czoła na potylicę przechodzi pięć czarnych, czerwawo obrzeżonych, podłużnych strychów; od zewnętrznego zaś kąta oczu ciągnie się ukośnie przez policzki czarna wężykowata pręga, i druga mniejsza od kąta gęby.

Wielkością dzikiemu Kotowi prawie równy.

Ojczyzną Surynam, Gujana i wschodnie części południowej Ameryki.

759. *Felis megalotis* (1), KOT DŁUGOUCHY 43

Zwierzę to wzrostem Kota *Kiwuk* (F. minuta) nie przechodzi, lecz uszy jego są większe, a ogon dłuższy, nieokrągły, lecz cokolwiek spłaszczony. Tłó odzieży w ogólności bladżółtawe, na grzbiecie więcej czarniawo-żółte, z czarną siercią pomieszane. Włosy pokrywające głowę, szyję, barki, grzbiet, nogi i ogon, są pośrodku i na końcach czarno obrączkowane, a zład odzież przybiera marmurkowane ubarwienie. Na zewnętrznej stronie nóg tylnych znajdują się czarne ukośne strychy; przez nogi przednie przechodzi także kilka prąg ukośnych z czerwonawej i czarnej sierci utworzonych. Szpony jasno-żółte, czarnymi włosami obrosłe. Sierć czarna okrywająca wierzeh głowy, ma końce żółte. Poboczne włosy ogona są od wierzchnich i spodnich dłuższe, a przez to ogon wydaje się być spłaszczonym. Na częściach tylnych sierć przy nasadzie i na końcach czarna, pośrodku żółtawa. Tęcze oczu pomarańczowo-żółte. Konchy uchowe łyżkowate, długie, wewnątrz niebieskaw.

Długość ciała 18"; ogona 11".

Ojczyzną wyspa Timor.

(1) *F. megalotis* Müller Verhandl. over. de Natu. Gesch. der Nederl. Besitz. 1, str. 54. Schinz Synops 1, str. 466.

760. *Felis Temminckii* (1), KOT TEMMINKA 44

Cały wierzch ciała i ogon jednostajnie rudawo-brunatne; sierć na głowie bladsza, w kolor szarawy wpadająca. Policzki i spodnie części białawe; policzki, boki głowy i wargi rudawo-brunatno strychowane. Konchy uchowe zewnątrz czarne, wewnątrz białe. Na czole dwie białawe, a trzy brunatne, na przemianległe pręgi. Ogon zeczczuplony.

Długość ciała 19"; ogona $12\frac{1}{2}$ "; wysokość przy barkach 10".

Ojczyzną Sumatra.

761. *Felis planiceps* (2), KOT PŁASKOPYSKI 45

Rudawo-brunatny, niecętkowany; sierć pokrywająca boki z końcami białymi; spód biały; na przodzie głowy dwie białawe pręgi; pysk spłaszczony, wklęsły, przy nasadzie nosa dwie białe, cynamonowo obrzeżone cętki; czoło i boki szyi cynamonowe, potylicia czarna; konchy uchowe krótkie, zaokrąglone; ogon przykrótki.

Długość ciała 18", ogona $5\frac{1}{2}$ "; wysokość przy barkach $7\frac{1}{2}$ ".

Ojczyzną wyspy Sumatra i Borneo.

762. *Felis Guigna* (3), KOT SAMOTNY 46

Z wierzchu szarawo-łłowy, pod spodem od podbrodka do końca ogona białawy; cętki nieregularne, małe, sadzowato-czarne, na grzbiecie w podłużne pręgi, na bokach w poprzeczne linie są ułożone; na nogach tylnych i ogonie przerywane obrączki.

Długość ciała 15"; ogona 7".

Mieszka w najgęstszych lasach południowej Chili.

763. *Felis Geoffroi* (4), KOT ŻOFRUA 47

(1) *F. Temminckii* Vigors Zool. journ. IV, str. 451, tab. Suppl. 22. Schinz Synops 1, str. 466.

(2) *F. planiceps* Vigors Zool. journ. 111, str. 449, tab. 12. Müller Verhandl. etc. *F. cavifrons* Musei francofurt.

(3) *F. guigna* Molina, Froriep. Notitzen B, XXV. S. 3, 1829. *F. tigrina* Lin? Schinz Synops. Mamm. 1, str. 467.

(4) D'Orbigny i Gervais Magaz. de Zool. 1844. Liv. 6, tab. 57.

Gatunek ten ma niejaki podobieństwo z Kotem *Guigna* (*F. Guigna*) Moliny.

Zwierzę to niektórymi cechami zbliża się do Kotów *Oselo*, *Szati* i *Margay*, cokolwiek większe jest od ostatniego, a od wszystkich trzech nieco wysmuklejsze ma kształty. Różni się od nich nadewszystko małemi, licznemi, czarniawemi cętkami, które okrywają całe jego ciało, oraz barki, i w znacznej części uda. Cętki te są pełne, w ukośnych szeregach, prawie równoważko jedna za drugą ułożone, lecz nieciągle i nieobrzeżone, jak w pomienionych gatunkach. Na głowie i z tyłu szyi miejsce ich zastępują kresy, z których znajdujące się na szyi są wyraźniejsze. Przez policzki dwie przechodzą pręgi, z których niższa kończy się u wierzchu pierwszej poprzecznej przepaski przodu szyi; przepaska ta czyli obroża wyraźniejsza jest i bardziej odległa od czterech innych pod nią znajdujących się przepasek. Dwa czarniawe pasy zdobią wewnętrzną stronę przedramienia; spód ciała ma kilka pręg mniej ciemnych niż na innych jego częściach. Ogon cętkami nieznacznie w pierścienie przechodzącemi pręgowany; z pomiędzy nich dwa lub trzy pierwsze składają się z okrągłych, drobnych, nieporządnie ułożonych cętek; jedenaście następnych są wyraźniejsze, lecz pod spodem niezupełne; a dopiero sześć ostatnich przybierają zupełną formę obrączek. Tło odzieży z wierzchu płowe, pod spodem białawo-szare; kolory białe i płowe są mniej wyraźne niż u *Oselota*, *Szati*, a osobliwie u *Margaja*. Na tylnej stronie uchwój konchy, blisko zewnętrznego brzegu, wielka biała plama; podbrodek białawy, brwi jasno-żółte; stopy brunatno-szare.

Długość ciała 20"; ogona 11".

Zwierzę to odkryte zostało przez P. D'Orbigny w Patagonii na brzegach Rio-Negro.

764. *Felis nigripes* (1), KOT CZARNOLAPY 48

Z wierzchu płowo-gliniasto-żółty, pod spodem bladszy; cętki podłużne, czarne, na barkach połączane; stopy i podszwy czarne; ogon jednakię z grzbietem barwy, cętkowa-

(1) *F. nigripes* Burchell. Schwarzfüssige Katze Schinz Synops. I, str. 468.

ny, bez obrączek. Konchy uchowe jajowo-okrągławe. Odzież długowłosa.

Wielkość domowego Kota.

Ojczyzną południowa Afryka.

Gatunki wątpliwe.

Felis elegans (1). Odzież gęsta, jedwabista. Wierzch ciała światło-płowo-złoty, czarnymi i ciemno-śniadymi, pełnymi i oczkowatymi cętkami upstrzony. Konchy uchowe krótkie, okrągławe, zewnątrz czarne, szaro-obrzeżone. Ogon z wierzchu płowy, śniado, niezupełnie obrączkowany; pod spodem białawy; członki cętkowane.

Długość ciała 18"; ogona 12½".

Mieszka w Brazylii.

Zwierzę to, podług zdania PP. Wagner i Pucheran, ma stanowić jedno z Kotem *dlugoogoniastym* (*F. macroura*).

Felis Brasiliensis (2). Z wierzchu popielaty, cętkami niejednostajnymi, rzadka porozrzucanymi, pełnymi i różyczkowatymi pokryty. Cętki różyczkowate są w środkach żółtawopopielate, często przedłużone. Na członkach plamy okrągławe, ukośnie powiązane; spód ciała biały, czarno-kropkowany. Konchy uchowe szerokie, zaokrąglone. Boki głowy i przód szyi białe, podłużnie czarno strychowane; obroża podwójna. Włosy wąsów czarne z białymi pomieszane. Ogon długi; na nim cztery półpiersiennie i cztery obrączki czarne.

Długość ciała 2', ogona 11", wysokość 1'.

Ojczyzną Brazylia.

Zwierzę to zdaje się stanowić odmianę *Oselota* (*F. Pardalis*), Wagner uważa go za jedno z Kotem *Marakaja* zwanym (*F. Maracaya*).

(1) Chat élégant, Fel. elegans. Lesson Centurie Zoologique pl. 21.

(2) F. brasiliensis Cuv. i Geoff. Mamm. Schinz Synops 1, str. 435.

Felis Chibiguazu (1). Rudawy; nos, twarz, szyja, ramiona, płowe. Odzież czarnymi półpiersiściami, oraz podłużnymi, oczkowatymi, czarno obrzeżonymi plamami urozmaicona. Ogon z wierzchu cętkowany; na brzuchu i członkach czarne, pełne plamy. Dwie czarne pręgi białym polem przedzielone, od zewnętrznego kąta oczu się rozciągają, inne dwie przerwane pręgi od podgardla schodzą na piersi.

Długość ciała 3', ogona 15".

Mieszka w południowej Ameryce.

Według zdania P. Wagnera ma być odmianą *Oselota*.

Felis catenata (2). Rudawo-żółty; skronia ochrowate; podskronniki, piersi, brzuch i wewnętrzne strony członków, białe. Ciało z wierzchu oczkowatymi, wązkiemi, łańcuszkowatymi smugami czarno i czerwono podłużnie pręgowane; na brzuchu i piersiach strychy czarne; na ogonie pierścienie czarne niezupełne.

Wielkość Kota domowego.

Ojczyzną Ameryka.

Felis armillata (3). Żółty, pod spodem biały; na bokach cętki ciemno-żółte, czarno obrzeżone, z sobą łączące się, tworzą smugi podłużne; na potylicy prążek ośm połączonych obróżą.

Długość ciała 2", ogona 10—11".

Mieszka w południowej Ameryce.

Ten i poprzedzający opis mają się także odnosić do odmian gatunku *Oselota* (*F. Pardalis*).

Felis servalina (4). Żółtawy; spód bladszy; na głowie i

(1) *F. Chibiguazu* Griff. Fisch. Synops. 368. Fel. Reichenb. 519. *F. Hamiltoni* Reich. 518. *F. Griffithii* Reich. 319. Schinz Synops. 1, str. 440.

(2) *F. Catenata* Hamil. Smith. Griff. Animal. Kingd. V, e. fig. Fisch. Synops. str. 369. Reichenb. Naturfreund, Lief. 25, N. 522. Wagner Suppl. zu Schreber Taf. 103, A.

(3) *F. armillata*, Fred. Cuv. Mammif, Vol. VI. Chat à Collier.

(4) *F. servalina*. *Pardine* Mamm. 11, tab. 26. *F. ornata* Gray illustr. et Ind. Zool. 1, T. 2. (nie *F. ornata* Lessona) Lond. Mag. 1837, str. 377. Wagn. Suppl. zu Schreb. 111, str. 515.

potylicy cztery podłużne pręgi; ogon od połowy ciała dłuższy, pod koniec obrączkowany. Konchy uchowe przedłużone, prawie pęczkowate.

Długość ciała 15', ogona 10 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w Indyach wschodnich.

Ma stanowić tylko odmianę gatunku *F. Minuta*.

Felis maculata (1). Ogon szczupły, przedłużony; konchy uchowe pęczkowate; ciało rudawo-siwe, grzbiet ciemniejszy; boki i członki śniado-cętkowane, spód ciała biały.

Długość ciała 2' 3", ogona 5 $\frac{1}{2}$ ".

Ojczyzną Meksyk.

Wagner i Temminck uważają go za jedno z *Kotem gnaidym* (*F. rufa*).

Felis neglecta (2). Śniado-popielaty, drobnymi cętkami gęsto upstrzony, na grzbiecie smuga ciemniejsza; boki ciała bladsze; spód ciała biały, wielkimi plamami i pręgami czarnymi oznaczony; na potylicy liczne ciemne kresy. Ogon szczupły, połowie długości ciała równy.

Długość ciała 3', ogona 15".

Felis Ogilbyi (3). Z wierzchu płowy, małemi, czarnymi plamkami gęsto cętkowany; pod spodem biały; ogon bardzo krótki.

Ten i powyższy gatunek mają mieszkać w Sierra Leona. Opisy obudwóch zdjęte są ze skór uszkodzonych.

Felis Chinensis (4). Żółtawo-popielaty; na przodzie głowy i potylicy drobne, czarne cętki 4—5; podgardle dwoma czarnymi strychami oznaczone; brwi, podbródek, policzki, białe; przód szyi i spód ciała, białe, czarno cętkowane. Ogon długości ciała, szczupły, z końcem czarnym, cętkami upstrzony i obrączkowany.

(1) *F. maculata* Horsf. i Vigors Zool. journ.; Reichenbach Naturfreund, Ratzen fig. 17, F.

(2) Gray annal of nat. hist. 1, str. 27.

(3) *F. servalina* Ogilby Annal. of Nat. hist. 1840, IV, str. 450. *F. brachyura*, Wagn. Suppl. Schinz Synops. 1, str. 469.

(4) Gray Lond. Magaz. 1837, str. 577. Schinz Syn. 1, str. 470.

Długość ciała 21", ogona 10".

Ojczyzną Chinų.

Felis inconspicua (1). Sierć popielata z białą i czarną pomieszana; boki poprzecznie śniado-faliste. Spód biały. Konchy uchowe zewnątrz czarne; na przodzie szyi piętna i strychy wielkie, czarne; zewnętrzne strony członków czarne; ogon przedłużony, walcowaty, szaro cętkowany.

Mieszka w Nepal.

Felis Tigrillo (2). Śniady, licznemi, drobnemi, czarnemi cętkami upstrzony.

Długość ciała 2', ogona?

Mieszka w Chili.

Felis rutila (3). Sierć krótka, leżąca; ciało z wierzchu rdzawe, na bokach niewyraźnie drobno cętkowane, pod spodem białawe, rudawo-czarnemi cętkami oznaczone; ogon krótki, bez cętek, z wierzchu ciemno-czerwony, ze spodu bledszy.

Długość ciała około 36", ogona 10".

Mieszka w Sierra-Leona.

Rimau mangin i *Rimau chigau* czyli *Igau* (4), Pana Raffles, dwa oddzielne gatunki Kotów wielkiego wzrostu. Jeżeli piérwszy z nich nie jest wyżej opisanym *Gepardem* (*F. jubata*), będzie to nowy gatunek równój z Tygrysem wielkości i straszniejszy od niego. Głowę i potylicę jego ma pokrywać długa grzywa. Koniec ogona ma być kiciasty; głowa szersza i dłuższa niż u Tygrysa, a odzież ciemniejsza i jednostajna.

Felis Eyra (5). Odzież jednostajnie jasno-ruda; z każdej strony nosa plama biała; takieżże barwy szczęka dolna i wąsy. Ogon więcéj włosisty jak u domowego Kota. Żrenica okrągła.

(1) Ogilby, Lond. Mag. 1837.

(2) Pöppig.

(3) Zool. Proceed. 1842, str. 130. Waterhouse.

(4) W języku malajskim *Ariman*, czyli jak pisze P. Raffles *Riman*, oznacza *Tygrysa* lub *Kota*.

(5) D'Azara, Essai sur l'Hist. nat. des quadrup. du Paraguay T. 1, str. 177, et voy. au Parag. Desm. Mam., gat. 364, Ks. Mak. Beiträge 11, str. 331.

Długość od końca pyska do nasady ogona 1' 9½", ogona 11" 6".

Ojczyzną Paraguaja, Gujana i Brazylija.

Książę de Neuvied robi także wzmiankę o tym Kocie; nie widział go wszakże w zwiedzonych przez się krajach Brazylii; myśliwi zapewniali go tylko, że to zwierzę dzikie jest od wszystkich innych gatunków Kota; że łązi po drzewach, że jest większe od *Jaguarongi*, jasno-żółtawo-rude, bez cętek, z ogonem długim.

Felis Mexicana (1). Jednostajnie błękitnawo-szary, czarno nakrapiany.

Długość ciała 4', wysokość około 3 stóp.

Ojczyzną Nowa Hiszpania.

Felis Carolinensis (2). Odzież jasno-śniada z szaremi włosami pomieszana, od głowy aż do ogona dość szerokiemi, czarnemi pręgami naznaczona. Brzuch bładny, czarno cętkowany; nogi subtelne, czarno-plamiste. Otwory uszu szerokie, delikatnymi włosami zarosłe. Pod oczami dwie szerokie, wyraźne, czarne przepaski; z każdej strony nosa aż do warg ciągnące się, z dolnej części tych przepasek wyrastają czarne, twarde wąsy. Samica mniejsza, rudawo-szara, bez cętek na grzbiecie; na brudno-białym brzuchu czarna plama.

Długość ciała od końca nosa do nasady ogona 19 cali angielskich; ogon długi 4 cale.

Zdaje się być odmianą *Kota gniadego* (*F. rufa*).

Felis fasciata (3). Ogon krótki, biały, z końcem czarnym; na uszach pęczliki zewnątrz czarne. Sierć bardzo gę-

(1) Chat Sauvage de la Nouvelle Espagne Buff. Hist. nat. suppl. T. 3, str. 227, tab. 43. Desm. Eneyel. Mam., gat. 362. *Felis Novae Hispaniae* Schinz, Less. Nouv. tab. du Reg. an. n. 538.

(2) Buff. Hist. nat. Suppl. t. 111, p. 227. Desm. Mammal. str. 234, w przypisku.

(3) Desm. Mamm. gat. 348. Less. Mamm. gat. 521. Nouv. tab. n. 550, le Lynx Fascié Rafin.—Rich. fauna, p. 104.—The Tiger Cat. Lew. et Cl. 3, 23. Harl. faun. p. 100.

sta, śniado-rudawa, z pręgami i cętkami czarniawemi z wierzchu.

Wzrostem od Kota domowego większy,

Znaleziony przez PP. Lewis i Clarke w Ameryce północnej nad brzegami morza Spokojnego.

Felis aurea (1). Ogon bardzo krótki, uszy bez pęzików; odzież żółta, świetna, czarnemi i białemi cętkami posiana; brzuch blado-żółty bez plam.

Wzrost o połowę mniejszy od domowego Kota.

Znaleziony nad brzegami rzeki Yellow-Stone około 44ª szerokości północnej.

Felis monataka (2). Ogon bardzo krótki, szarawy; uszy bez pęzików, zewnątrz czarne z białawemi plamami, wewnątrz płowe. Sierć z wierzchu jednostajnie szarawa, pod spodem biaława, śniado cętkowana.

Mieszka w górach Alléganyjs prowincyi New-Yorku i w górach Peruwjańskich.

Felis floridana (3). Uszy bez pęzików; odzież szarawa, słabizny żółtawo-śniademi plamami, i czarnemi, falistemi pręgami upstrzone.

Mieszka we Florydzie, Georgii i Luizyanie.

Podług P. Lesson jest to jedna z odmian *Kota gniadego* (*F. rufa*).

Prócz wyżej poszczególnionych, P. Desmarest (Mam. str. 235, w przypisku) wylicza gatunki zupełnie niepewne, nawet scienceficznemi nazwiskami nie oznaczone, a mianowicie:

Le tigre de Ceylan, który ma być wielkości brytana, z odzieżą białą, żółto pręgowaną (Fréd. Cuv. Dict. des Sc. nat. t. VIII. str. 215.

Le tigre des montagnes, z przyładka. Podług Barrowa ma od końca pyska aż do nasady ogona 5' 6"; ogon długi 2' 10".

(1) Desm. 351. Less. Man. 524, Nouv. tab. 551.— Chat à ventre tacheté F. Cuv. t. 3. *Lynx aureus* Rafinesque.

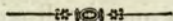
(2) Desm. 349. Less. Man. 522. Nouv. tab. 553.— *F. maculata* Vig. et Horsf. Zool. journ. IV, tab. 13. *Lynx montanus* Rafinesque?

(3) Desm. 350. Less. Man. 523.

Odzież czarnemi, nieforemnemi cętkami pokryta, z wierzchu płowa, pod spodem biała, od przedniej części barek aż do piersi pręga czarna.

Le tigre de plaine. Z przyłądka. Poprzedzającemu co do rozkładu cętków podobny, bledszej maści i większego wzrostu.

Le Leopard du Cap, także Barrowa, mniej długi od dwóch poprzedzających, lecz silniejszej budowy. Odzież ma popielatą, malemi, czarnemi cętkami upstrzoną; na szyi i skroniach długie, utrefione włosy, tworzą gatunek grzywy. Ogón długi 2', spłaszczony, od nasady do połowy długości cętkami, dalej obrączkami naznaczony. Od wewnętrznego kąta oka aż do końca paszczy ciągnie się przez policzki szeroka, czarna pręga.

22. Mustelinae, ŁASICE.

Zębów przednich $\frac{5}{5}$, kłów $\frac{1-1}{1-1}$; trzonowych $\frac{4}{3}$, $\frac{5}{5}$ lub $\frac{3}{4}$; z tych 2 lub 3 przodkowe w górze, trzy lub cztery w dole po obu stronach fałszywe; trzeci, czwarty lub piąty w obu szczękach po obu stronach mięszożerny, największy, z ostrzem trójśczytówym; ostatni sęczkowaty.

Podeszwy nóg mniej lub więcej włosiste; nogi palcochodne lub nastopne.

Ciało zwierząt do tego oddziału należących, jest nadzwyczaj gibkie; a poruszenia ich dziwnie są zwinne. Wysmukłe i przedłużone kształty dają im możność przeciskania się przez najszczuplejsze otwory, a ostre pazury, któremi łapy ich są uzbrojone, dopomagają w łażeniu po drzewach. Prowadzą życie samotne i nocne. Po zwierzętach do Oddziału Kotów należących, ze wszystkich *Drapieżnych*, są najwięcej krwi chciwe. Karmią się krwią raczej niż mięsem i wyrządzają znaczne spustoszenia pomiędzy drobnemi zwierzątkami. Futra ich delikatne i gęste, osobliwie gatunków na północy miesz-

kających, wysoką mają cenę, niekiedy jednak dla odrażającego zapachu są niezdatne do użycia. Mieszkają we wszystkich częściach świata.

RODZAJ XXIII. (96).

Mydaus (1), ZŁOWONKA. n.

Zębów przednich $\frac{2}{2}$, kły stożkowate, trzonowych $\frac{1-5}{4-5}$, dwa przedkowe w górze, a trzy w dole jedno-kończyste, fałszywe, trzeci w górze, czwarty w dole, mięsożerne, kątny z obu stron sęczkowaty, mały,

Pysk w małą trąbkę przedłużony. *Nogi* krótkie, następne, pięcio-palcowe; pazury szponiaste, przednie długie, kopne. *Ogon* bardzo krótki lub mierny. *Konchy* uchowe krótkie. *Cyc* piersiowych 4, brzuchowych 2. Między ogonem i odchodkiem *torebka* oddzielająca tłuszcz nieprzyjemnej woni..

G a t u n k i.

765. *Mydaus Meliceps* (2), ZŁOWONKA TELEDU . . . 1

Ciało przedłużone, prawie walcowate. *Nogi* bardzo krótkie. *Odzież* ciemno-kasztanowato-śniada. *Tył* głowy i podłużna grzbietowa linia brudno lub żółtawo-białe. *Ogon* bardzo krótki, na końcu brudno-biały.

Długość ciała 1' 2", ogona $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka na wyspie Jawie, w górach na 7000' wysokich; karmi się robactwem i owadami.

766. *Mydaus collaris* (3). ZŁOWONKA PRĘGOWANA . . . 2

(1) Synop. *Mydaus* Fr. Cuv. et al. *Mephitidis* spec. Desm. *Gulonis* Spec. Horsf. *Arctonyx*. Fr. Cuv. et al. *Stink Dachs*, niem.

(2) Syn. *Mydaus meliceps* Fr. Cuv. *Mammif.* Vol. 111. Horsf. *Zool. research* 2, *Mephitis javanensis* Desm. *Raffl. Linn. traus.* XIII. str. 251.

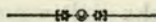
(3) Syn. *M. collaris*, Gray ind. *Zool. Arctonyx collaris*, Fred. Cuv. *Mammif.* Vol. 5.

Rodzaj *Arctonyx* Fr. Cuv. ma nadane cechy następujące: Zębów przednich $\frac{2}{2}$ małych, równych. Kły $\frac{2}{2}$ odosobnione.

Odzież żółtawo-biała, czarno poprószona; pysk cielisty; gardziel żółta; po bokach głowy podwójna czarna pręga; nogi czarne. Ogon cienki, mierny, świniemu podobny; konchy uchove krótkie, bialo obrzeżone.

Długość ciała wraz z ogonem 20".

Mieszka w Indyach wschodnich w okolicach górzystych prowincyi Boutam.

RODZAJ XXIV. (97).

Mephitis (1), SMIERDZIEL. (Kl.)

Zębów przednich $\frac{6}{6}$; kły stożkowate; trzonowych $\frac{4}{4}$ lub $\frac{3}{4}$, w górze z każdej strony 1 lub 2 fałszywe, w dole 3 fałszywe; w górze drugi lub trzeci, w dole zaś czwarty, mięsożerne; pozostałe trące, sęczkowate, górne bardzo wielkie, dolne małe.

Ciało przedłużone, silne; pysk ostry, nos wystający, koniec nosa tępy; język gładki; konchy uchove małe, zaokrąglone. Ciało futrem i włosami długimi okryte. Ogon mierny, grzywiasty, prawie dwu-rzędny. Nogi prawie nastopne; podeszwy kosmate; pazury szponiaste, ostre, przednie kopne, długie. Pysk świniemu podobny. Oczy małe. Konchy uchove krótkie. Postać i pazury niedźwiedzie. Ogon prawie nagi.

Zwierzęta tego rodzaju żyją w jamach, pazurami nóg przednich wykopanych, i odznaczają się nadzwyczaj mocną i odrażliwą wonią, którą posiada wilgoć oddzielająca się w ich przyodchodkowych gruczołach. Ojczyzną ich jest po większej części Ameryka. Karmią się małemi czworonożnemi zwierzętami, jajami ptactwa i t. p.

Śmierdziele podzielić można na dwa następne Podrodzaje:

(1) Syn. *Viverra* Linn. *Mouffette* Buff. *Mephitis*, *Thiosmus* Lichtenst. *Conenepatus* et *Marputius* Gray, Шнима для Волючка, ross.; *Stinkthier*, niem.; *Mouffette*, fr.

a) *Thiosmus*, BEZUSZEK.

Zęby przednie dolne zewnątrz brózdowane, trzonowych w górze trzy, koniec pyska trąbkowaty, nozdrza przodkowe i dolne; konchy uchove okrągłe, ledwo widoczne. Podeszwy szerokie, obnażone.

b) *Mephitis*, ŚMIERDZIEL WŁAŚCIWY.

Zębów trzonowych w górze 4; koniec pyska wystający; nozdrza poboczne; konchy uchove większe, jajowate, wydadne; podeszwy węższe, wpół kosmate lub włosiste; nogi pięcio-palcowe; pazury przedłużone, kopne, białe.

PODRODZAJ 1. *Thiosmus*, BEZUSZEK.

G a t u n k i.

767. *Mephitis* (*Thiosmus*) *Mapurito* (1), ŚMIERDZIEL (Bezuszek) MAPURITO 1

Czarny, przez środek pojedyncza, śnieżna smuga, na czole bardzo rozszerzona, dalej nieco węższa, aż na grzbiet zachodząca. Ogon bardzo czarny, z końcem białawym. Konchy uchove prawie żadne.

Długość ciała 20", ogona 9".

Mieszka w Nowej Grenadzie.

767. *Mephitis* (*Thiosmus*) *leuconota* (2), ŚMIERDZIEL (Bezuszek) WIELKI 2

Czarny, smuga środkowa pojedyncza śnieżysto-biała, na wierzchu głowy i w tyle ciała węższe; pośrodku grzbietu rozszerzona, na ogon zachodząca. Ogon prawie zupełnie biały.

Długość ciała 2', ogona 1'.

Mieszka w Meksyku nad rzeką Awarado.

(1) Syn. *Viverra putorius* Mutis. Abhandl. der Schwedisch, Acad. der Wissensch. 1769. V. *Mapurito*, Gm. Linn. Humb. observ. Zool. str. 350. *Meph. Mapurito* Lichtenst. Abhandl. der Berl. Acad. 1838, str. 270; Fisch. Synop. str. 161. Schinz Synop. 1, 318.

(2) Syn. *M. leuconota*, Lichtenst. Darstell. Tab. 44, fig. 1. Berlin Abhandl. str. 271.

769. *Mephitis* (Thiosmus) *mesoleuca* (1), ŚMIERDZIEL (Bezuszek) DŁUGOWŁOSY 3

Czarny; pojedyncza środkowa biała smuga na wierzchu głowy okrągława, jednostajnie szeroka, załedwo do nasady ogona dochodzi. Ogon cały biały. Odzież długowłosa.

Długość ciała 19", ogona bez włosów 11".

Mieszka w Meksyku niedaleko Chico.

770. *Mephitis* (Thiosmus) *Chilensis* (2), ŚMIERDZIEL (Bezuszek) CHILIJSKI 4

Czarny; przepaska na zatyłku pojedyncza biała, potem widelkowato rozdzielona; każde ramię widełek z początku szersze, potem coraz się zwęża i na krzyżu zupełnie znika. Ogon przy nasadzie czarny, dalej biały z czarną siercią pomieszany.

Długość ciała 1' 4½"; ogona 9".

Mieszka w Chili.

771. *Mephitis* (Thiosmus) *suffocans* (3), ŚMIERDZIEL (Bezuszek) DUSZACY 5

Czarny; dwie równowazkie, proste, białe pręgi, od środka czaszki po nad łopatki przez boki grzbietu aż do ogona ciągnące się. Ogon jednakićj z ciałem maści.

Długi 16".

Mieszka w Brazylii, Paragui i Montevideo.

772. *Mephitis* (Thiosmus) *patagonica* (4), ŚMIERDZIEL (Bezuszek) PATAGOŃSKI 6

(1) Syn. *M. Mesoleuca* Licht. Darst. Tab. 44, fig. 2. Berl. Abhandl. 1838, str. 271. *M. nasuta* Bennet. Proceed. 1838, str. 39. *M. Mesoleuca* Wagner Schreb. Suppl. T. CXXI. A.

(2) Syn. *M. Chiliensis* Licht. Berl. Abhandl. 1838, str. 272. *M. furcata*, Wagn. Suppl. Schreb. Mouffette du Chili Buff. Griff. Animal. Kingd. 11, z figurą niedokładną.

(3) Syn. *Gulo suffocans* Illig. Verhandl. de Berlin. Acad. der Wissensch. 1811. *Meph. suffocans* Lichtenst. Taf. 48, f. 1. Berl. Abhandl. 1838. El Yaguaré, Azara; Chinche Feuillée Journ. d'Obs. Phys. 1, p. 272. *M. Feuillée* Zool. de la Boyite pl. 3, f. 1—3.

(4) Syn. *M. patagonica*, Licht. Berl. Abhandl. 1838; p. 275. *Conepatus Humboldtii* Gray in Lond. Magazine, Yaguare Maikel. Falk. Patagon str. 128.

Dwie poboczne białe pręgi na wierzchu głowy schodzące się, z przodu wąskie, nieco dalej szersze, łukowate, w tyle do siebie zbliżone. Ogon bardzo kudłaty. Końce włosów białe.

Długość ciała 12", ogona bez włosów 9".

Mieszka w Patagonii, przy cieśninie Megellańskiej.

773. *Mephitis* (*Thiosmus*) *Amazonica* (1), ŚMIERDZIEL (Bezuszek) AMAZOŃSKI 7

Dwie równo-wąskie łukowate pręgi; na wierzchu głowy w płamę z przodu obrzeżoną schodzące się. Ogon kudłaty, czarny, z białą siercią pomieszany.

Długość ciała 12", ogona bez włosów 6".

Mieszka nad rzeką Amazońską.

774. *Mephitis* (*Thiosmus*) *Molinae* (2), ŚMIERDZIEL (Bezuszek) MOLINY 8

Pręga pojedyncza, środkowa, od wierzchu głowy na grzbiet schodząca się z pięciu owalnych, oddzielnych cętek złożona. Ogon kudłaty czarny.

Wielkość domowego Kota.

Ojczyzną Chili.

775. *Mephitis* (*Thiosmus*) *Quitensis* (3), ŚMIERDZIEL (Bezuszek) PSTROOGONIASTY 9

Dwie równo-wąskie pręgi od środka wierzchu głowy do nasady ogona pociągnięte. Ogon biało i czarno upstrzony.

Długość ciała 16", ogona 8".

Mieszka w okolicach górzystych, niedaleko Quito.

776. *Mephitis* (*Thiosmus*) *Gumillae* (4), ŚMIERDZIEL (Bezuszek) GUMILLI 10

(1) Syn. *M. Amazonica*, Licht. Berl. Abhandl. 1838, str. 275. *Conepatus Humboldtii* variet. Gray in Lond. Mag. 1, str. 581.

(2) Syn. *M. Molinae*, Licht. Abhandl. Molina Hist. natur. du Chili, Chingke et Viverra Chinga.

(3) Syn. *Gulo Quitensis Zorra*, Humb. obs. Zool. 1, str. 246. Licht. Berl. Abhand. 1838.

(4) Syn. *M. Gumillae* Lichtenst. Berl. Abhandl. 1838. *Mapurito et Mafuli liqui*, *Gumilla*, *Orinoc.* ill. 11, p. 276.

Czarny; wielą białemi schodzącemi się pręgami smugowany.

Długość prawie 1'.

Mieszka nad rzeką Apure.

PODRODZAJ 2. *Mephitis*, ŚMIERDZIEL WŁĄSCIWY.

777. *Mephitis mesomelas* (1), ŚMIERDZIEL OZDOBNY . . . 11

Głowa, nogi i spód ciała, czarne, Od pyska aż do wierzchu głowy, biała, wązka, środkowa pręga; znajdujące się na potylicy piętno, z przodu przycięte, z tyłu dwudzielne, w podwójną pręgę po bokach grzbietu i ogona przechodzi. Podeszwy włosiste. Odzież delikatna i połyskowna.

Długość ciała 1' 4—7", ogona 1'

Mieszka w północnej Ameryce.

778. *Mephitis macroura* (2), ŚMIERDZIEL DŁUGOOGONIASTY. 12

Tło odzieży rudawo-czarne. Na czole biała, wązka, środkowa pręga. Cętka na potylicy biała, z przodu przecięta, z tyłu w środkową, szeroką, grzbietową i ogonową pręgę zamieniającą się. Ogon długości ciała; podeszwy wpeł nagie.

Długość ciała 14"; ogona bez włosów 13", z włosami 18".

Ojczyzną Meksyk.

779. *Mephitis Chinga* (3), ŚMIERDZIEL SZINGA . . . 13

Wązka środkowa pręga od nosa na wierzchu głowy w cętkę romboidalną rozszerzona; pręga grzbietowa z przodu przy-

(1) Syn. *M. Mesomelas* Licht. Darst. Taf. 43, fig. 2. Berlin, Abhand. 1838, str. 276. Prinz Maxim. Reise 1, str. 250. Muffette de l'Amérique septentrionale, Fred. Cuv. Mammif. Conepatl, Hernandez hist. nov. Hisp.

(2) Syn. *M. macroura* Licht. Darstell. Tab. 45, fig. 1. Berlin. Abhandl. 1838, str. 277. *M. mexicana* Gray in Lond. Magaz. 1, str. 581..

(3) Syn. *Chinga* Licht. Darstell. Tab. 45, fig. Berlin. Abhandl. 1838. Prinz. Max. Reise 1, str. 250. *M. americana* var. *hudsonica*, Richards. fauna 1, str. 55. *Viverra mephitis* Linn. Schreb. Tab. 121. Griff. animal. Kingdom. Chinche Buff. Fr. Cuv. Mammif. 111. *Enfant du Diable* Charlevoiz, Nouv. France 111.

cięta; grzbiet cały biały, wyjąwszy prążkę wązką, czarną, śniadą, na środku grzbietu do nasady ogona pociągniętą. Ogon czarny, białawo upstrzony. Spód ciała czarniawo-śniady.

Długość ciała 1' 2—3", ogon bez włosów 5½".

Ojczyzną Ameryka północna aż do 56—57 stopnia.

780. *Mephitis vittata* (1), SMIERDZIEL PRĘGOWANY . . 14

Pręga wązka środkowa od nosa aż na wierzch głowy zachodząca, po obu bokach zatyłka po jednej lub dwie plamy; od krainy usznej do nasady ogona z obu stron poboczna pojedyncza pręga. Ogon długości ciała, czarny, tylko na końcu biały.

Długość ciała 1' 4"; ogona 1' 4".

Mieszka w Meksyku, w prowincyi Oaksaka.

781. *Mephitis Zorilla* (2), SMIERDZIEL ZORYLLA . . 15

Ciało wysmukłe, leżącemi włosami pokryte; ogon prawie obustronny, kiciasty; przy nasadzie jego po bokach włosy krótsze, na końcu dłuższe. Odzież czarna, lśniąca; białe pręgi odznaczone wyraźnie. Na nosie wielka, owalna plama. Od wierzchu głowy ciągnie się podwójna, wązka przepaska. na grzbiecie raz przerwana; w krainie zaś lędźwiowej i kuprowej jednostajna. Od oczu przez uszy i ramiona schodzi na piersi poboczna pręga. Pośrodku piersi znajduje się jeszcze jedna krótka prążka, która na słabiznach w ukośną, łukowatą smugę się zamienia, i krainy lędźwiowej nie dotyka. Udowa buchtowata smuga od kolan ciągnie się aż do kupra; po obu bokach którego przy nasadzie ogona są podwójne, okrągławe cętki. Pazury mierne, proste.

Długość 13½", ogona 5½", bez włosów, 8" z włosami.

Mieszka w nowej Kalifornii.

(1) Syn. *M. vittata* Lichtenst. Darst. Tab. 47. Berl. Abhandl. 1838, str. 278. *M. varians* Gray in Lond. Mag.

(2) Syn. *M. Zorilla* Lichtenst. Berl. Abhandl. 1832, str. 281, Tab. 2, fig. 2. *M. bicolor* Gray in Lond. Mag. 1, str. 581. *Viverra Zorilla* Schreb. Tab. 123. *Zorille* Buff.

782. *Mephitis interrupta* (1), SMIERDZIEL PRZERWANO-
PRĘGI 16

Odzież długa, sadzowato-czarna, biało-pręgowana. Ogon wyraźnie dwustronny, grzywiasty. Na czole piętno duże, prawie czworoboczne. Poczynająca się na zatyłku głowy podwójna, wązka pręga, dwa razy na grzbiecie będąc przzerwana, dalej na dwa podziela się ramiona, z których jedno na lędźwie, drugie na kuper przechodzi. Powyżej pierwszej, przez uszy i ramiona, aż do spodu piersi, ciągnie się z obu stron pręga poboczna z białą cętką przed uszami będącą połączona. Boki ciała u spodu także oznaczone są podłużną, białą pręgą, która na słabiznach rozszerza się ukośnie, nie dosięgając lędźwi. Od kolan przez uda aż do kupra buchtowata smuga. Przy nasadzie ogona sierć biaława, a po obu jego bokach po jednej jajowatej cętkie.

Długość ciała $14\frac{1}{2}$ " ; ogona bez włosów $7\frac{1}{2}$ " ; z włosami $11\frac{1}{2}$ " .

Mieszka nad rzeką wyższą Missuri.

Niektórzy Autorowie gatunek niniejszy za odmianę poprzedzającego uważają.

783. *Mephitis mustelina* (2). ŚMIERDZIEL ŁASICZY . . . 17

Czarny; na grzbiecie cztery białe, ciągle pręgi, ze smugi

(1) Syn. *M. interrupta* Rafin. Ann. of nat. str. 3. Lichtenst. Berl. Abhandl. 1838, T. 2, fig. 1 i 2.

(2) Syn. *Muishond*, *Colonia* in promont bonae Spei. *Viverra Striata* Shaw. gen. Zool. Viv. *Zorilla* Thunb. *Mustela Zorilla* Cuv. Desm. Fischer. *Mephitis africana* Lichtenst. Abhandl. der Berli. Acad. M. *Zorilla* Licht. Darst. der Säugeth. Tab. 18, fig. 2.

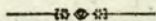
Dla tego gatunku P. Wagner utworzył osobny Rodzaj, pod nazwiskiem *Rhabdogale*, któremu nadał następcne cechy: Zębów przednich $\frac{6}{6}$, klów $\frac{1-1}{1-1}$, trzonowych $\frac{4}{4}$ z przodu, w górze dwa, w dole trzy fałszywe, trzeci w górze, czwarty w dole, mięsożerne; pozostałe trące. Ząb trący w górze wązki, podłużny; mięsożerny w dole wewnętrznym sęczkiem opatrzoney. Ciało przedłużone, wysmukłe: pysk ostry; nogi prawie nastopne. Pazury kopne, przedłużone. Ogon mierny.

Zdaje się, że powyższe cechy nie są dostateczne do ustanowienia osobnego rodzaju.

zatyłkowej wychodzące; pręgi te są z przodu wąskie, równoległe, dalej zaś od środka grzbietu szersze i łukowate. Cętki białe, jedna na czole, druga większa między oczyma i uszami; niekiedy obie łączą się z sobą. Ogon długowłosy, prawie dwurzędny; włosy jego przy nasadach są czarne.

Długość ciała 13", ogona 9".

Mieszka w całej Afryce i Azji Mniejszej.

R O D Z A J XXV. (98).

Mustela (1), ŁASICA. (Rzącz.)

Zębów przednich $\frac{5}{5}$, klów $\frac{1}{1} \frac{1}{1}$ stożkowatych, trzonowych $\frac{4}{2}$ lub $\frac{5}{5}$, w górze z obu stron 2 lub 3, w dole 3 lub 4 fałszywych, w górze trzeci lub czwarty, w dole czwarty lub piąty mięsożerny, kątnie trące sęczkowate.

Ciało wysmukłe, przedłużone; grzbiet wypukły; pysk od czaszki krótszy, nos wystający, na końcu tępy. Język gładki. *Konchy* uchowe małe, zaokrąglone. *Odzież* długa, miękka. Nogi pięcio-palcowe, palcochodne; pazury krótkie; ogon mierny. *Cyce* brzuchowe; przy odchodku *gruczoly* wonne.

Łasice mieszkają we wszystkich prawie częściach świata. Są zwinne, chyże, okrutne. Karmią się ptastwem i drobnymi zwierzętami czworonożnymi. Liczne ich gatunki dzielą Naturaliści na następujące Podrodzaje:

- 1) *Martes*, KUNA. Zębów trzonowych fałszywych $\frac{3}{4}$, ząb mięsożerny z wewnętrznym sęcziem małym, pysk nieco przedłużony.
- 2) *Putorius*. TCHÓRZ. Zębów trzonowych fałszywych $\frac{2}{3}$; ząb mięsożerny dolny bez wewnętrznego sęcza; głowa wyższa, pysk krótszy i tępszy.

(1) Syn. *Mustela* Linn. et al — *Viverrae species* Shaw. *Lutras species* Erxl. et al. *Martes et Putorius*. G. Cuv. Куница, ross.; Marte, fr.; Wiesel, niem.

- 3) *Gale*. Łaska. Zęby jak u Tchorzów. Ciało dłuższe i wysmuklejsze.
- 4) *Lutreola*. Norka. Zęby jak u Tchorzów. Nogi bardzo krótkie, palce przy nasadzie błoną spięte, na końcach nagie, podeszwy włosiste.

PODRODZAJ 1. *Martes*, KUNA (Rzecz.)

G a t u n k i.

784. *Mustela* (*Martes*) *canadensis* (1), ŁASICA (Kuna) KANADYJSKA 1

Głowa, szyja, barki i grzbiet, z wierzchu siwe ze śniadą siercią pomieszane. Nos, łędwie, ogon i członki czarniawo-śniade.

Długość ciała 2", ogona 1' 4".

Mieszka w lasach Północnej Ameryki i Pensylwanii. Piękne jej futra, ważnym handlu są przedmiotem.

785. *Mustela* (*Martes*) *flavigula* (2), ŁASICA (Kuna) ŻÓŁTO-GARDŁA 2

Czarna; podbrodek i dolna szczeka białe; gardziel żółtawa. Ciało przedłużone, pysk stożkowaty; członki krótkie.

Bywa niekiedy czarna, żółtawa i w kolor pomarańczowy wpadająca, lub też popielato-żółtawa; lecz głowa, nogi i ogon zawsze są czarne.

Długość ciała 20—22", ogona 19".

Mieszka w Nepal, u podnoża gór Himalajskich, tudzież na wyspach Jawie i Sumatrze.

(1) Syn. *M. canadensis* Schreb. Tab. 134. Auctorum omnium. Cuvier Fischer, Richardson, Harlan, etc. *Must. Pennanti*. Erxleben. *Sabine in Fränkli. first Journ. Levis i Clarke* 111. str. 25. Fischer Syn. *Pekan Buff. Канадская Куница. ross.*

(2) Syn. *M. flavigula* Bennet *Zool. Gard. 1. Shore Zool. Journ. V. Tab. 24. M. flavigula* Boddaert. *Elench. M. Hardwickii* Horsf. *Zool. Journ. IV. T. 8. Hogds. Proceed. 11. Viverra quadicolor* Shaw. *gen. Zool. Marte à gorge dorée. Desm. Fisch. Syn. 218. Schinz. Synop. 1. str. 335.*

786. *Mustela Martes* (1), ŁASICA (KUNA) TUMAK . . . 3

Ciało czarniawo-płowe. Podgarle żółte. Futro miękkie, ogon gęsto-włosy. Żółtość podgarla, stosownie do por roku bywa jaśniejsza lub ciemniejsza.

Długość ciała 18", ogona 10".

Mieszka w Europie, Azji zachodniej i Ameryce północnej; zawsze w lasach szczególnie jodlowych, nigdy w bliskości mieszkań ludzkich; w Rosyji umiarkowanej około gór Uralskich dość pospolity, na Syberyi rzadki, w Polskich i Litewskich lasach dość często widzieć się daje. Futro Tumaka, szczególniej stron bardziej północnych, pierwsze po Sobolim trzyma miejsce. Pokarmem jego są drobne ssące zwierzątka, ptaszki i ich jaja, jagody leśne i miód pszczoł dzikich.

787. *Mustela* (*Martes*) *Foina* (2), ŁASICA (KUNA) KAMIONKA 4

Czarniawo-płowa, z podgarlem białym. Głowa nieco dłuższa niż w poprzedzającym gatunku. Futro mniej delikatne.

Długość ciała 16", ogona 8".

Mieszka w całej Europie i zachodniej Azji. Gnieździ się w gruzach kamieni, opuszczonych budynkach, a niekiedy w domach mieszkalnych, w domowym ptastwie wielkie robi zniszczenia. W Rosyji całej, a szczególniej umiarkowanej, w Litwie, na Podolu, w Królestwie Polskiem pospolita. Młodo-złapana, do pewnego stopnia ugłaskać się daje.

788. *Mustela* (*Martes*) *Zibellina* (3), ŁASICA (KUNA) SOBOL. 5

(1) Syn. *M. martes* Linn. Desm. Pallas: Richards. Bonap. fauna i tablicie fasc. 1. Schreb. Tab. 130. Fred. Cuv. Mammif. Liv. 62. *Martes abietum* Roy. *Marte* Buffon. Schinz Europ. Wirbel. Keyserl. i Blasius Fischer Syn. str. 214. Baumwarder niem. *Marte* Buff. Kynica ross. Kuna leśna Jundz. Zool. T. 1. str. 116. Tumak Stronczyński str. 14.

(2) Syn. Steinwarder. Schreb. Tab. 129. Pallas. Bonap. Desm. Cuv. Reg. an. etc. La Foine Buff. Kuna Kamionka. Stronczyński str. 14. Kuna białoszyja Jundz. 1. str. 117. Каменная Куница или Белошейка ross.

(3) Syn. *M. Zibellina* Linn. Schreb. Tab. 136. Pallas Spic. *Viverra Zibellina* Brisson. *Zibeline* Buff. Jundzil Zool. str. 118.

Czarniawo-szaro-brunatny. Pysk i podgarle popielate. Ogon bujną siercią porosły, od nóg tylnych krótszy. Odzież lśniąca, delikatna, w zimie ciemniejsza niż latem. Palce u nóg, pod spodem całe siercią okryte,

Długość ciała 15"—16".

Gatunek ten odznacza się pięknem i drogo-cenionem futrem. Mieszka w najzimniejszych krajach Europy, Azji i Ameryki aż do 58 stopnia szerokości północnej. Gnieździ się w skalistych, niedostępnych, lesnych okolicach. Najpiękniejsze Sobole znajdują się w Syberyi około Nerczyńska, Jakutska i jeziora Bajkał. Rzączyński (1) twierdzi, że Sobole acz bardzo rzadko, znajdowały się jednak w Litwie i na Białej Rusi; i że pod panowaniem Króla Jana III. indywiduum jedno w Puszczy *Zielona* zwanój, zabite zostało. Podanie to tym więcej wiarogodnym być się zdaje, że i Prawo Statutu Litewskiego, naznaczające kary pieniężne za zabicie Sobola na cudzym gruncie; o mieszkaniu ich niegdyś w Polsce, dowodzi.

Pallas prócz przypadkowych odmian Soboli mniej lub więcej czarniawych, białych i żółtawych; wspominając o skórkach z futrem bardzo delikatnym, ciemno-kasztanowatym, które przez Czukczów z Ameryki północnej w wielkich blachach przywożone bywa, sądzi, że te skórki do osobnego gatunku Soboli należą (2).

Podług P. Karelina (Bullet. de Moscou 1841. str. 372). *Sobol Altajski* ma się różnić od *Wschodnio-Syberyjskiego*, ciałem więcej przedłużonem i żółtymi cętkami szyi.

789. *Mustela (Martes) melampus* (3), ŁASICA (Kuna) CZARNOGA 6

Płowo-żółta, na grzbiecie i bokach nieco rudawo pociągnięta. Ogon cokolwiek jaśniejszy. Głowa aż po uszy, członki i zewnętrzne strony przedramion, czarniawo-śniade.

(1) Auctuar. hist. nat. p. 318.

(2) Zoogr. Ross. as. 1. str. 84.

(3) Syn. M. *Melampus*. Wagner Schreb. Suppl. 2. Band. str. 229. *Mus. monacense*. *Mustela Melampus* Temm. fauna japonica?

Długość ciała 1' 3", ogona 6".

Ojczyzną Japonia.

790. *Mustela* (Martes) *leucopus* (1), ŁASICA (Kuna) BIAŁONOGA 7

Nogi i pazury białe, boki ciała w górze i w dole blad rudawo-brunatne; nogi i ogon ciemniej brunatne; przód szyi rudawo i blade-żółto-białawe; głowa z rudawa siwo-biaława. Konchy uszowe wewnątrz białe, zewnątrz śniade.

Długość ciała 15½", ogona ledwo 9".

Mieszka w Kanadzie.

791. *Mustela* (Martes) *vulpina* (2), ŁASICA (Kuna) LIŚSIATA 8

Śniada; na podgarlu, piersiach i brzuchu trzy wielkie żółtawe plamy; policzki, konchy uszowe wewnątrz i cętka na karku białe; koniec ogona biały; nogi czarniawe; pazury białe.

Długość ciała 18", ogona 9".

Mieszka nad rzeką Missuri.

Wagner mniema, że ten i poprzedzający gatunek, są tylko odmianami *Kuny leśnej* (M. Martes).

792. *Mustela* (Martes) *Huron* (3), ŁASICA (Kuna) HUROŃSKA 9

Jednostajnie żółtawa; spód ciała zwykle jaśniejszy, niekiedy jednak ciemniejszy; nogi i ogon na końcach śniadawe, palce pod spodem zupełnie włosami porośłe.

Mieszka w górnej Kanadzie.

793. *Mustela* (Martes) *brachyura* (4), ŁASICA (Kuna) KRÓTKO-OGONIASTA 10

Wielkości Sobola, ogon krótki, konchy uszowe małe,

(1) Syn. *M. leucopus*. Kuhl. Beiträge str. 74. *M. leucotis* Griff. animal. Kingd. 11. str. 217. Fisch. Synop. 216.

(2) Syn. *M. vulpina*. Rafinesque in Silliman americ. Journ. 1. n. 1. Fisch. Syn. str. 215.

(3) Syn. *M. Huro* Fr. Cuv. Diet. des sc. nat. T. XXIX. str. 256. Isid. Geoff. Diet. class. str. 211. Fisch. Syn. str. 217. Reichenb. fig. 319—321.

(4) Syn. *Mustela brachyura*, Temm. fauna japonica, mammalia p. 23.

zaokrąglone, nogi bardzo włosiste. Ciało z wierzchu ciemno-
śniade, na bokach i członkach bladsze, brzuch popielatawy,
podbrzusze żółtawe; nogi tylne szare. Uszy białawe.

Długość ciała 16", ogona 3" 3".

Mieszka w Japonii.

794. *Mustela* (Martes) *Henrici* (1), ŁASICA (KUNA) HEN
RYKA 11

Głowa, tylna część szyi, barki, członki i ogon czarno-
brunatne, nogi czarne, boki ciała i ogon płowe; dolna szczę-
ka, podbródek i gardziel żółtawo-białe, tylna część grzbietu
ciemno-kasztanowata. Konchy uchove zaokrąglone, szaro-
śniade.

Długość ciała 1' 6", ogona 1' 6".

Mieszka w górach Himalajskich.

795. *Mustela* (Martes) *rufa* (2), ŁASICA (KUNA) RUDA. 12

Kasztanowato-ruda z wierzchu ciemniejsza niż pod spo-
dem. Włosy kasztanowato-brunatne żółto-obraczkowane. Ko-
niec ogona brunatny.

Długość 1' 7".

Miejsce mieszkania niewiadome.

Jedyny dotąd znany Egzemplarz znajduje się w Muzeum
Paryżkiem.

796. *Mustela* (Martes) *Sinuensis* (3), ŁASICA (KUNA) ZORRA. 13

Popielatowo-czarna; spód ciała biały; ogon od połowy
ciała krótszy. Konchy uchove prosto-stojące, śpiczaste, we-
wnątrz śnieżno-białe.

Ojczyzną Kolumbija.

Gatunek ten od wszystkich współ-rodzajowych różni się
śpiczastością konch uchowych, i aż dotąd pozostaje wątpliwość
czy rzeczywiście do rodzaju *Lasie* (*Mustela*) należy.

(1) Ib. Schinz Synop. Supl. 36.

(2) Syn. M. *rufa* Desm. mammif. str. 183. Is. Geoff. nouveau Dict.
d'hist. nat. T. XIX.

(3) Humb. rech. Zoologique 1. p. 348. Desmar. mammif. str. 184.

PODRODZAJ 2. **Putorius** (1), TCHÓRZ.

797. *Mustela* (*Putorius*) *calotus* (2), ŁASICA (Tchórz) POPIELATY 14

Odzież jasno-lupkowata, siwo-kropkowana, spód biały; konchy uchowe gęstymi włosami pokryte, zewnątrz czarne. Ogon i członki czarniawe.

Długość ciała 12—14"; ogona 10—11".

Mieszka na górach Himalaja i w Tybecie.

798. *Mustela Putorius* (3), ŁASICA TCHÓRZ POSPOLITY. 15

Śniady; nogi i ogon czarne, pysk i wierzchołki uszu białe.

Długość ciała 17", ogona 6".

Mieszka w Europie i Zachodniej Azji, wyjąwszy strony bardzo ku północy posunięte. W Litwie, na Podolu i Wołyniu pospolity. Latem przebywa w norach króliczych, rozpadlinach skał i w wydrążeniach drzew spróchniałych. Na zimę zbliża się do mieszkań wiejskich, ukrywa w piwnicach, spichlerzach, a zakradłszy się do kurników i gołębników, wielkie w domowym ptastwie czyni spustoszenie. Wonię wydaje bardzo odrażającą, a zład i futro jego chociaż dość delikatne, nisko się ceni.

799. *Putorius Eversmanni* (4). 16

Odzież żółtawa, czarnemi gęstymi włosami przyćmiona. Indiwidua zimowe i wszystkie Syberyjskie są blade z włosami tylko na grzbiecie dłuższymi, czarniawymi; nogi i piersi mają czarne, gardziel żółtawą.

Długość ciała 14", ogona 6".

Mieszka w Rosyji między Orenburgiem i Bucharyą.

(1) G. Cuvier.

(2) *Mustela calotus*, Hodgson Calcutta Journal 1841. str. 221.

(3) Syn. *M. Putorius* Linn. Schreb. Tab. 131. Desmar. Pallas. Bell. Cuv. reg. animal. Fred. Cuv. mammif. vol. 111. Putois Buff.—der Htis niem. Хорь, обыкновенный Хорёкъ ross.

(4) Syn. *Mustela Eversmanni* Less. man. str. 144. gat. 379.—*M. Putorius* Lichtenst. in Eversm. Reise str. 23.

Fischer (Synop. str. 219) uważa go za odmianę poprzedzającego gatunku.

800. *Mustela* (Putorius) *Furo* (1), ŁASICA (Tchórz) FRET. 17
Śniady, żółty lub upstrzony. Od zwyczajnego Tchórza mniejszy i wysmuklejszy, z głową dłuższą, węższą i bardziej spiczastą. Oczy czerwone.

Długość 1' 1½", ogona 5½".

Ojczyzną Afryka; mieszka także w Hiszpanii, gdzie dość jest pospolity. W umiarkowanych Europy krajach, dla zimna, którego zniesić nie może, nie znajduje się dziko. We Francji oswojonego w domach używają do łapania królików, których naturalnym jest nieprzyjacielem.

801. *Mustela* (Putorius) *Sarmatica* (2), ŁASICA (Tchórz)
PEREWIASKA 18

Głowa, spód ciała, nogi i ogon na końcu bardzo czarne; ciało z wierzchu brunatno i żółto upstrzone; gęba smuga czelna i uszy białe.

Długość ciała 13½", ogona 6".

Ojczyzną stepy między Donem i Wołgą. Znajduje się także na Wołyniu, Podolu i Ukrainie. Żyje w norach podziemnych, w nocy tylko na żer wychodzi.

802. *Mustela* (Putorius) *Sibirica* (3), ŁASICA (Tchórz) KULONKA 19

Jasno-płowa; nos i kraina oczna śniade; koniec pyska i podbródek białe; stopy i podeszwy bardzo kosmate.

Długość ciała 13½", ogona 7".

Mieszka w górzystych lasach Syberyi około rzeki Jenissej; jest to bardzo żarłoczne i drapieżne zwierzątko, które własne-

(1) Syn. M. *Furo* Linn. Schreb. Tab. 133. Fred. Cuv. Mamm. 11. Desmar. Lesson. Furet. Buff. Fisch. Syn. str. 219.

(2) Syn. M. *Praccincta* Rzącz. M. *Sarmatica* Pall. Spicil. Zool. XIV. Tab. 1. fig. 1. Zoogr. ross. 1. str. 89. Schreb. Tab. 132. Desm. mamm. Cuv. Reg. Animal. Fischer. Schinz. Zawadzki. Kaiserling et Blasius. Перевощкѣ, Перевозка, Перевузня. ross.

(3) Syn. M. *Sibirica* Pall. Spic. Zool. XIV. Tab. 4. fig. 2. Zoogr. ross. 1, 90. Schreb. 133. B. Desm. Cuv. Reg. Animal.

mu nawet nie przepuszcza gatunkowi. Futra jego dość są popolite i średnią mają cenę.

803. *Mustela* (*Putorius*) *nudipes* (1), ŁASICA (Tchórz) NAGO-STOPY 20

Złocisto-ślony; głowa i ogon na końcu białawe; stopy i podszwy nagie.

Długość ciała 10" 9", ogona 6".

Mieszka w Sumatrze i Borneo.

804. *Mustela* (*Putorius*) *alpina* (2), ŁASICA (Tchórz) GÓRNY. 21

Wierzch ciała ślony, spód siarczysto-żółty, podbródek biały; głowa dłuższa i szczuplejsza.

Długość ciała 12", ogona 4½—5".

Mieszka w górach Altajskich.

805. *Mustela* (*Putorius*) *Kathia* (3), ŁASICA (Tchórz) KATJA. 22

Odzież bardzo obfita, z wierzchu ciemno-śniada, pod spodem żółta; głowa biała; ogon walcowaty.

Długość ciała 10", ogona 4".

Mieszka w Nepal.

806. *Mustela* (*Putorius*) *subhaemachalana* (4), ŁASICA (Tchórz) HIMALAJSKI 23

Jednostajnie brunatny; nos, czoło i koniec ogona czarno-śniade.

Długość ciała 11—12", ogona 6".

Mieszka w Nepal.

807. *Mustela* (*Putorius*) *Itatsi* (5), ŁASICA (Tchórz) ITATSI. 24

(1) Syn. *Putorius nudipes*. Fr. Cuv. Mamm. 111. *Must. nudipes*. Desm. Müller Verhandl.

(2) Syn. *M. alpina*. Gebler. Mém. de la société Imp. de Moscou VI. Bull. des sc. natur. 1825. str. 419. Fisch. Synop. str. 220. gat. 12.

(3) Syn. *M. Kathiah*. Hodgson. Journ. of the asiat. soc. of Beng. Instit. W. N. 189. str. 239. Der gelbbäuchige Iltis Wagn. Schreb. Suppl. 11. str. 233.

(4) Syn. *Putorius Subhaemachalanus* Hodgs. Journal. of the asiat. Soc. of Bengal. VI, 2. str. 563. Der Nepalische Iltis. Wagner in Schreb. Suppl. 11. str. 234.

(5) Syn. *Mustela Itatsi*. Temm. fauna japonica Mamm. Tab. VII. fig. 1. i 2.

Ciało z wierzchu śniade, pod spodem bladsze, pysk na końcu biały; boki głowy, podbródek i gardziel popielate. Futro popielatawe, z włosów długich śniadych lśniących złożone. Ogon koloru ciała.

Długość ciała 15", ogona 5½".

Ojczyzną Japonia.

PODRODZAJ 3. Gale, ŁASKA.

808. *Mustela (Gale) frenata* (1), ŁASICA (Łaska) ZAUZDANA. 25

Czerwonawo-śniada, pod spodem biała, przód głowy, pysk i konchy uchove czarne, sercowata plama na czole i inne przed uszami białe.

Długość ciała 11" 6", ogona 6" 4".

Mieszka w Meksyku.

809. *Mustela (Gale) Erminea* (2), ŁASICA (Łaska) GRO-NOSTAJ 26

Latem cynamonowo-czerwona, pod spodem żółtawo-biała, ogon na końcu czarny. W zimie całkiem biała; koniec ogona czarny; lecz tylko indiwidua mieszkające w krajach zimnych, piękną miewają białość.

Długość ciała 8½", ogona 6".

Mieszka w Europie, Azji umiarkowanej i północnej, a także w północnej Ameryce. Przebywa w lasach wielkich, lecz rzadkich, szczególnie brzożowych; znajduje się w teraźniejszym Królestwie Polskiem; w Litwie i na Ukrainie rzadki. Łapie wiewiórki, myszy, i inne drobne zwierzątka.

Futro Gronostaja używa się do ozdób, ceremonialnych ubiorów Monarszych.

810. *Mustela (Gale) boccamela* (3), ŁASICA (Łaska) BO-KAMELA 27

(1) Syn. *Must. frenata* Licht. Darst. neuer. Säuget. 6. Tab. 42.

(2) Syn. *Must. Erminea* Linn. et omnium systemat. Schreb. Tab. 137. a. b.

(3) Syn. *M. Boccamela* Bechst. Naturgesch. Deutschl. Küster Isis 1835. Bonap. fauna. Ital. fasc. 22. *Boccamele Celti*, histor. Sardiniae quadrup. T. 5.

Kasztanowata, spód i boki białe; ogon od połowy ciała cokolwiek krótszy, z końcem ciemniejszym.

Długość ciała 8" 5", ogona 3" 11".

Mieszka w Sardynii.

811. *Mustela* (Gale) *fusca* (1), ŁASICA (Łaska) ŚNIADA. 28

Wielkość pośrednia między *Gronostajem*, a *Łasicą pospolitą*; ogon od gronostajowego krótszy, od łasiczego zaś dłuższy, na końcu czarny. Odzież krótka, miękka, z wierzchu śniada, pod spodem śnieżno biała.

Długość ciała 9", ogona 3" 3".

Mieszka w okolicach New-Yorku.

812. *Mustela* (Gale) *vulgaris*, ŁASICA (Łaska) POSPOLITA. 29

Popielato-kasztanowata, pod spodem biała, ogon takieje maści od połowy ciała krótszy,

Długość ciała 6—7", ogona 1" 2".

Mieszka w całej Europie, Syberyi, Persyi i Ameryce Północnej.

Pospolite okolo mieszkań ludzkich zwierzątko. Kryje się w opuszczonych budynkach i stosach kamieni. W młodym ptastwie domowém równie jak Tchórz, znaczne wyrządza szkody, wytępia także szczury, myszy i t. p. Samica na wiosnę rodzi 7—8. młodych w gnieździe ze słomy lub suchych liści usłaném.

W gatunku tym, podług jednych stała, podług innych od pory roku zależąca mieni się *odmiana*, z odzieżą zupełnie białą, prócz niewielu czarnych na ogonie włosków, tą jest:

Mustela nivalis Linn. Faun. Suec. 2. p. 7, 18. syst. nat. 12, 1. str. 69. 11. Müll. Zool. Dan. Prodr. str. 3, 15. Erxl. Syst. p. 476. Hellenius in Nov. Ac. Suec. (tłumaczenie niemieckie) VI. p. 211. t. 8. Herm. Obs. Zool. str. 44. J. Geoff. Dict. class. X. str. 213. Desmar. Mamm. 1. str. 179. *Belle des neiges*.

Prócz tej odmiany, Rzączyński (Auctuar str. 328- §. 31)

(1) Syn. *M. fusca* Bachm. Journ. of Philadelph. VIII. str. 288.

wspomina jeszcze o innej mającej się znajdować w Litwie i na Polesiu, która prócz czarnego na końcu ogona, ma końce uszów i pręgę przez grzbiet, także czarne.

813. *Mustela* (Gale) *africana* (1), ŁASICA (Łaska) AFRYKAŃSKA 30

Z wierzchu czérwonawo-śniada, pod spodem blade-żółtawa; wzdłuż pod spodem brzucha, wązka środkowa rudawo-śniada pręga; ogon jednakięj z grzbietem maści, lecz dłuższą siercią pokryty.

Długość ciała 10", ogona 6—7".

Ojczyzną Afryka.

814. *Mustela* (Gale) *brasiliensis* (2), ŁASICA (Łaska) BRAZYLIJSKA 31

Odzież z wierzchu światło rudawa w zielonawą wpadająca, pod spodem jasno-żółta. Ogon długi, na końcu czarny, między oczami poprzeczna, prawie czworoboczna, biała plama.

Długość ciała 1", ogona 5½".

Mieszka w Brazylii.

Mustela xanthogenys. (Gray Annal. and. Magaz. 1843. Zool. of Sulphur. pl. IX.) zdaje się stanowić jedno z powyżęj opisanym gatunkiem.

Mustela agilis. Pod tém nazwiskiem Tschudy wymienił w Faunie Peruwjańskiej jeszcze jeden gatunek *Lasicy*; lecz go wcale nie opisał.

Gatunki wątpliwe.

Mustela Altaica. (Pallas Zoogr. ross. 1. str. 98.) Z wierzchu rudawo-śniada, pod spodem wzdłuż biała. Z ogonem od gronostajowego nierównie dłuższym bez czarnego końca. Mieszka w górach Altajskich, zdaje się być odmianą *Lasicy* *pospolitéj*.

(1) Syn. M. *africana* Desm. in nouv. Dic. XIX. Mamm. str. 179. Fréd. Cuv. Dict. des sciences Nat. V. XXIX. Isid. Geoff. Dict. class. X.

(2) Syn. Sebastianow Mém. de l'acad. de Petersb. IV. str. 356. Tab. 4.

Mustela leucogenis (*Mustela javanica*, Seba thesaurus 1. Tab. 48. fig. 4). Z wierzchu ruda, z ogonem na końcu czarnym; pod spodem jasno-żółta z policzkami białymi, cętką półkolistą przed oczami białą; nogi obfitą siercią porosłe. Ma pochodzić z wyspy Jawy.

Mustela Quiqui (Pöppig. Notizen Froriep B. XXVII. str. 217). Ciało bardzo wysmukłe, pysk bardzo zastrzony. Wierzch ciała srebrzysto-popielaty, spód biały. Mieszka w Chili.

Mustela Cuja (*Must. Cuja* Molina? Pöppig in Froriep Notiz. B. XXVII. S. 217). Włosy na karku, grzbiecie, słabiznach i ogonie popielate, z końcami brudno-białawo-żółtawymi; na czole i skroniach przepaska słomiasto-żółta; twarz brzuch i nogi czarne; nogi z palcami wół zroslemi. Nos czarny.

Długość ciała 16", ogona 5".

Mieszka w Chili. Kopie nory, w których przebywa. Karmi się ptastwem, jajami. Głos ma podobny do pisku domowego szczura i wydaje z siebie obrzydliwą wonię.

Gatunek ten, co do istnienia swego, żadnej nie podpada wątpliwości, niewiadomo tylko z pewnością, czyli w rodzaju *Łasic* mieścić się powinien.

W Synopsys Żwierząt Ssących Jana Fischera (str. 376), pod nazwą *Lepus minimus*, mamy opis zwierzątka, które w Chili także *Cuy* się nazywa i w domach przesiaduje. Cechy jego następują: ogon bardzo krótki; konchy uchove włosiste (krótkie, ostre, jednakię z odzieżą maści). Od myszy leśnej nieco większe. Odzież biała, czarna lub upstrzona, bardzo delikatna. U nóg przednich 4 u tylnych 5 palców. Fischer umieściwszy ten gatunek pod wątpieniem w swoim rodzaju *Lepus* dołączył następną synonimikę: *Linn. Syst. Nat. éd. Gmel. 1. p. 163, 9. Schreb. Säug. p. 905. 9. Lagomys minimus Schinz. Cuv. Thierr. 1. p. 320. Cuy (Chilens.) Molina Chil. p. 306, 342.*

Pożądaną dla nauki jest rzeczą, aby uczeni wędrownicy,

zwiedzający Amerykę południową, wyjaśnili wątpliwość, do jakiego rzeczywiście rodzaju, powyżej opisane zwierzęta należą.

PODRODZAJ 4. *Lutreola*, NORKA.

815. *Mustela lutreola* (1), ŁASICA NORKA 32

Z wierzchu i pod spodem pięknie ciemno-kasztanowata, w odmianie Europejskiej wargi obie, w Amerykańskiej zaś tylko dolna białe.

Długość ciała 1' 2", ogona 5".

Mieszka w Europie północnej aż do gór Uralskich i w Ameryce północnej w Rosyi, Syberyi, a także na Ukrainie dość pospolita, na Podolu i w Litwie rzadka. Przebywa nad brzegami wód. Karmi się rybami, Rakami i wodnym robactwem.

R O D Z A J XXVI. (99).

Galictis (2), URON.

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, Kły śtożkowate, trzonowych $\frac{4-4}{5-5}$; przodkowych w górze dwa, w dole trzy, fałszywych; trzeci w górze, czwarty w dole mięsożerne; pozostałe trące, sęczkowate. *Postać* Łasic. *Ciało* wysmukłe, spłaszczone; *ogon* mniej więcej długi; nogi pięcio-palcowe, następne, podesz-

(1) *M. lutreola* Linn. Schreb. Tab. 127. Desmarest. Cuv. Nilson Scand. fauna fasc. 2. Viverra *lutreola*. Pallas Spicill. Zool. XIV. tab. 21. fig. 2. *Lutra lutreola* Schaw. gen. Zool. Gloger in nova act. acad. natur. curios XIII str. 561. *Lutra minor* Erxl.

Variet. americana *M. Vison*. Richards. fauna Harlan. fauna Amer. Prinz. Max. Reise. *M. lutreoccephala* Harlan faun. Vison. Buff.

(2) Syn. *Mustela* Linn. *Gulo* Desm. *Viverra* Trail, *Tayra* Buff. *Galictis* Bell. *Huro* Isid. Geoff.

wy obnażone; pazury szponiaste, dość krótkie. *Konchy* uchove krótkie, okrągławe.

G a t u n k i.

816. *Galictis barbara* (1), URON HYRARA 1
Śniado-czarny, głowa jaśniejsza; u spodu szyi plama wielka, bialo-żółtawa, rozciągająca się na podgarle.

Długość ciała 23" 11", ogona 15" 5".

Mieszka w Brazylii, Gujanie i Paragwai.

817. *Galictis vittata* (2), URON PRZEPASANY 2

Wierzch głowy, szyja, grzbiet i ogon żółtawo-szare; pysk podgarle i piersi śniadawo-czarne; od czola na barki ciągnie się żółtawo-biała smuga; sierć długa, wielka.

Długość ciała 1' 6", ogona 8".

Ojczyznę wspólną ma z powyższym gatunkiem, mieszka także w Patagonii.

818. *Galictis Allamandi* (3), URON ALLAMANDA 3

Ciemie, szyja, grzbiet i ogon czarniawo szare; części dolne czarne; po obu stronach czola aż do szyi pręga biała. Odzież złożona z włosów krótkich do ciała przystających.

Ojczyzną Gujana.

Uwaga. Wagner w dodatku do Schrebera, obadwa powyższe gatunki uważa za jeden; ostatni ma być starszym zwierzęciem nierównie większego wzrostu.

(1) Syn. *Mustela barbara* Linn. Prinz Max. Beiträge 11. str. 310. *Mustela Gulina* Schinz Thierr. *Gulo barbatus* Desm. *Gulo barbarus* Rengg. *Gulo canescens* Illig. *Viverra poliocephala* Trail. Mem. of Werner. Soc. Tagra Buff. Le grand furet. Azar. Papamel, Jupiunn, Hyrara brasiliensibus var. nigra, torque gutturali alba. *Gulo taira* Fr. Cuv.

(2) Syn. *Viverra vittata* Schreb. Tab. 124. *Lutra Vittata* Trail Mem. of Werner Soc. 111. Tab. 13. *Gulo vittatus* Desm. *Grison Allamandi*. Transact of the Zool. Soc. 11. Tab. 35. Martin Proceed 1833. str. 140. Waterh. Zool. of the Beagle 1. Petit furet Azar.

(3) Syn. *Allamandi* Bell. Phil. Magas. p. 529. Trans. of the Zoolog. Soc. 11. Tab. 37.

R O D Z A J XXVII. (100).

Lutra (1), WYDRA (*Rzącz.*)

Zębów przednich $\frac{6}{6}$, Kłów $\frac{1-1}{1-1}$, trzonowych $\frac{5-5}{5-5}$, z tych trzy przodkowe w obu szczękach z każdej strony fałszywe, stożkowate; pierwszy mały często wypadający, czwarty mięsożerny, w górze wielkim wewnętrznym stopniem opatrzony; ząb trący górny wielki.

Pysk tępy; nos szeroki niewystający; język nieco szorstki; oczy błoną mrużną opatrzone; *Konchy uchove* krótkie, okrągławe. *Ciało* przedłużone; członki krótkie, nogi pięciopalcowe, z palcami błoną połączonemi; pazury szponiaste lub prawie paznogciowate, niekiedy żadne; *ogon* mierny spłaszczony, po bokach okrągławy. *Cycē* dwie brzuchowe; przy odchodku *gruczoly* tłuszcz smrodliwą oddzielające.

Wydry mieszkają nad brzegami rzek, jezior i szczególniej karmią się rybą; mogą jednak przywyknąć i do pokarmów roślinnych. Pływają i nurzają się dobrze, długo jednak pod wodą zostawać nie mogą; większa ich liczba lubi mieszkać w bliskości wód słodkich, lecz są i takie gatunki, które nad morzami przebywają. Na żer wychodzą w nocy, dniem zaś kryją się w rozpadlinach skał i pod korzeniami drzew. Sierć wszystkich jest bardzo gęsta i dość delikatna; włosy jedwabiste pokrywające powierzchnią ich ciała, są długie miękkie, lśniące; znajdujący się zaś pod niemi puszek, gęsty jest i nadzwyczaj delikatny.

Do rodzaju Wydry liczymy dzisiaj dokładnie znanych *dziewiętnaście* gatunków, które stosownie do odmiennego urządzenia nóg, na trzy Sekcye podzielić można:

(1) *Lutra* Raj et al. *Mustelae species* Linn. *Aonyx*. Less. *Быдра* ross. *Loutre* fr. *Fischotter*. niem.

† Łapy płetwowate, pazury paznociami opatrzone.

(Lutra, Leptomyx, Saricovia. Less.)

819. *Lutra vulgaris* (1), WYDRA POSPOLITA . . . 1

Śniada, pod spodem posiwiata, okolice gęby i gardzieli blado-siwo-rudawe; Konchy uchowe po brzegach siniejące.

Długość ciała 2' 3", ogona 1' 4".

Mieszka w całej Europie, a nawet w północnej Azji i Ameryce, w Królestwie Polskiem, a szczególnie w Litwie pospolita, na Podolu bardzo rzadka, w stawach rybnych znaczne zrzadza szkody. Futro jej dość jest piękne.

O d m i a n y:

a) *Lutra roensis*. Ciało zupełnie czarniawo-śniade; przód szyi bladszy. Mieszka w Irlandyi.

Ogilby. Proceed. 1834. Schinz Fauna.

b) *Lutra variegata*. Z wierzchu śniada, białemi, okrągławemi, nieregularnemi cętkami upstrzona; pod spodem biaława. Skronie, gardziel i szyja pod spodem białe.

Desm. Mamm. 1. str. 188.

c) *Lutra nudipes* Blado-rudawa, od pospolitej Wydry nieco większa; palce u nóg nagie. Mieszka w Danii.

(Melchior die Säugeth. der dänischen Staaten. Schinz.

Faun. der Wirbelthiere Europas).

820. *Lutra poensis* (2), WYDRA ŻÓLTOSZYJA . . . 2

Mniejsza od Wydry Europejskiej, maść jaśniejsza przechodząca w brunatno-żółtą. Boki twarzy, pysk i piersi pięknie ciemno-żółto-złociste, nieco brunatną barwą powleczone. Uszy małe, brunatną siercią porosłe. Koniec pyska nagi. Ogon prawie równy, gruby. Futro niskie, włosy nieco podniesione, lśniące.

Długość ciała 2' 3", ogona 13".

Mieszka w Fernando-Po.

(1) *Mustela lutra* Linn. *Viverra Lutra vulgaris* Erxleb. Schreb. Tab. 126. A.—Jundził Zool. 1. str. 112.(2) *L. poensis*. Waterhouse Proceed. 1838. Schinz. Synop. 1. str. 349.

821. *Lutra Canadensis* (1), WYDRA KANADYJSKA . . . 3

Gatunek ten różni się od pospolitej Wydry następującymi anatomicznymi cechami: Linija od przyrostków ocznych kości czelnych do końca kości nosowych poprowadzona, bardziej jest pochyla, niż w czaszce Wydry pospolitej; przestrzeń między przyrostkami ocznymi kości czelnych, kośćmi szczękowymi i końcem kości nosowych, więcej podłużnie kwadratowa, trzy razy węższa niż dłuższa. Prócz tego gatunek ten większy jest i ciemniejszą ma odzież.

Długość ciała 2' 3", ogona 1' 5".

Mieszka w Kanadzie w Ameryce Północnej.

822. *Lutra Lataxina* (2), WYDRA DŁUGO-WŁOSA . . . 4

Wierzch ciała czarniawo-śniady; spód bledszy; policzki, wargi, podbródek i gardziel blade-śniado-siwe; przód szyi szarawo-śniady. Włosy wierzchnie bardzo długie, miękkie i delikatne.

Długość ciała 2' 9", ogona 1' 5".

Mieszka w południowej Karolinie.

823. *Lutra insularis* (3), WYDRA WYSPIARKA . . . 5

Jasno-kasztanowato-śniada, po bokach bledsza; boki brzucha i głowy, kraina wargowa, podbródek, gardziel, spód szyi i piersi bialo żółtawe. Odzież krótka, sierć spodnia bardzo miękka wcale niewidoczna, wierzchniemi jedwabistymi włosami zakryta.

Długość ciała 2' 3", ogona 1½'.

Mieszka na wyspie Ś. Trójcy.

824. *Lutra enydris* (4), WYDRA CZERWONA . . . 6

-
- (1) *Syn. L. canadensis* Sabine in Fränklin voy. F. Cuv. Dict. des sc. nat. T. XXVII. Isid. Geoff. Dict. class. IX. Schreb. Tab. 126. B.—Richardson Fauna 1. Pr. Max. Reise 1. *Lutra brasiliensis* Harlan. fauna.
- (2) *Syn. L. lataxina* Fred. Cuv. Dict. des sc. Nat. T. XXVII. str. 243. Isid. Geoff. Dict. Class. IX. str. 520. Fischer Synop. str. 226.
- (3) *Syn. Fr. Cuv. Dic. des sc. Nat. XXVII. str. 245. Isid. Geoff. in Dict. class. IX. Fisch. Synop. str. 226, 5.*
- (4) *Fr. Cuv. Dict. des sc. Nat. Tab. XXVII. Isid. Geoff. Dict. Class. T. IX. Fisch. Syn. 226. 3. Schinz Synop. 1, 350.*

Jasno-brunatno-czerwona, pod spodem bladsza, gardziel i boki twarzy aż do uszu prawie białe; ogon koloru ciała, pod spodem jaśniejszy.

Długość ciała 2', ogona 18".

Mieszka w Gujanie.

825. *Lutra Barang* (1), WYDRA BARANG 7

Ziemisto-szara, pod spodem nieco bladsza, policzki i podgarle brunatnawo-szare. Odzież twarda, szorstka; sierć spodnia brudno-siwo-śniada. Skronie, gardziel, spód szyi i boki jej śniadawo-siwe. Ogon od połowy ciała krótszy; pazury bardzo małe, tępe.

Długość ciała 2' 1", ogona 1'.

Mieszka na wyspach Jawie, Sumatrze i Borneo.

826. *Lutra Simung* (2), WYDRA SIMUNG 8

Ciemno-śniada. Ogon śniado-czarny. Gardziel i spód ciała bladsze; wargi podbródek i podgarle żółtawo-białe. Pazury silne, szponiaste.

Długość ciała 2' 2", ogona 12".

Mieszka na wyspach Sumatrze i Borneo.

827. *Lutra maculicollis* (3), WYDRA CĘTKO-SZYJA 9

Konchy uchowe prawie półkolisto-zaokrąglone; koniec nosa nagi. Wierzch ciała ciemno-kasztanowaty; włosy bardzo krótkie, gładko-przystające. Obie wargi białe; szyja biała drobnymi, kasztanowatymi cętkami aż do piersi upstrzona.

Długość ciała 2' 2", ogona 1' 11".

Mieszka w Kafirryi.

828. *Lutra Chilensis* (4), WYDRA CHILIJSKA 10

(1) Syn. Lut. Barang. Raffl. Javanis Sero, Sumatranis Barang—Barang. L. leptonyx. Fischer. Syn. str. 227. Wagn. in Suppl. zu Schreber. T. 2.

(2) Syn. Horsfield. Zool. research. Salomon Müller. Verhandl. str. 51. Schinz Synop. 1. str. 351.

(3) L. maculicollis Lichtenst. in Wieg. Archiv. Erster Jahrgang 1. str. 59. Tab. 2. fig. 1.

(4) Syn. L. chilensis Bennet. Proceed. of the committee of sciences of the Zool. Soc. of London. for. 1832. pl. Zool. of Beagle N. 21. str. 21.

Śniada; sierć mierna, wietka, wół odstająca; gardziel i boki twarzy, blado-śniade; włosy ciała na końcach blado-śniade; nogi ciemno-śniade; ogon mierny; koniec pyska nagi.

Długość ciała 31", ogona 14" 3".

Mieszka w Chonos na Archipelagu Chilijskim.

829. *Lutra paranensis* (1), WYDRA NASTROSZONA . . . 11

Odzież ciemno-śniada z połyskiem. Na podgarlu wielka czworo-boczna bladsza plama, która u młodych i w średnim wieku zwierząt, jest czerwono-żółta, zaś w zupełnie starych żółtawo-biała. Sierć na ciele podniesiona.

Mieszka w Paragwaj; nad rzekami Paragwaj i Parana, polspolita.

830. *Lutra platensis* (2), WYDRA BIALOPYSKA . . . 12

Odzież lśniaca, leżąca, ciemno-śniada; ciało pod spodem bladsze; spód szyi blado-śniady; podbródek i koniec pyska brudno-żółtawo-białe; nogi czarniawo-śniade; włosy ogona z wierzchu krótsze, leżące, na bokach dłuższe, fręzlowato odstają.

Długość ciała 28", ogona 18".

Mieszka nad rzeką Platta.

231. *Lutra brasiliensis* (3), WYDRA SARYKOWIA . . . 13

Płowo-brunatna; podbródek i spód szyi białawe; sierć bardzo krótka, gładka, położysta. Ogon płaski, lancetowaty; koniec nosa włosisty.

(1) Syn. *L. paranensis*. Rengg. Säugethiere von Paraguay str. 128. Loutre Azara essai 1.

(2) Syn. *L. platensis*. Waterhouse Zool. of the Beagle Mamm. Tab. 35. fig. 4.

(3) Syn. Raj Synop. str. 189. Briss. reg. an. p. 278. 2. Zimmerman Geogr. Gesch. 11. p. 316, 214. Blumenb. Hand. 10. p. 134, 2. Desmar. Nouv. Dict. XVIII. p. 213, 2.— Mamm. p. 188, 290. Encl. meth. tab. suppl. 5. f. 3. Fr. Cuv. Dict. de sc. nat. l'id. Geoff. Dict. Class. IX. p. 518. Pr. Max. Beitr. 11. p. 370. 1. *L. Brasiliensis* Schaw. Gen. Zool. 1, 2. str. 466. *L. nigricans* Barr.— liya, quae et Carigueibeia a Brasiliensibus. Marcgr. Bras. p. 234. c. figura zla. Saricovienne Buff. Hist. Nat. XIII. str. 319? S. de la Guyane. Ejusd. Suppl. VI. str. 287. Loutre d'Amérique. Cuv. Reg. an. 1. p. 151.— IV. tab. 1. f. 3.

Długość ciała 33" 10", ogona 22" 5".

Mieszka w Brazylii.

832. *Lutra Nair* (1), WYDRA NAIR 14

Ciemno-kasztanowata, po bokach bladejsza, pod spodem czerwono-biała, boki głowy i szyi, krawędź gębna, gardziel, szyja pod spodem, jasno-rudawo-białawe; pysk na końcu rudawy; nad i pod oczyma cętki jasno-łłowe; sierć krótka, miękka.

Długość ciała 2' 4", ogona 17".

Mieszka w Pondiszery.

833. *Lutra Kutab* (2), WYDRA KUTAB 15

Ciemno-śniada, końce włosów białe, zład odzież wierzchnia wydaje się być biało-nakrapiana; twarz, spód ciała, spód i koniec ogona białe.

Długość ciała 2' 4", ogona 1' 6".

Mieszka w Kaszimirze.

834. *Lutra tarayensis* (3), WYDRA ŻÓŁTO-BRZUCHA 16

Sierć krótka, gładka; wierzch ciała blade-ziemisto-śniady, spód i nogi żółtawo-białe. Obie te barwy są wyraźnie od siebie odznaczone. Pazury szponiaste. Ogon jednostajnie śniady.

Długość ciała 26—28", ogona 16".

Mieszka u podnoża gór Himalajskich.

835. *Lutra monticola* (4), WYDRA GÓRALKA 17

Wierzch ciała ciemno-śniady; spód brudno-szary; odzież składa się z włosów długich i kruchych. Członki ciemno-śniade.

Mieszka w górach Himalajskich.

(1) Syn. L. Nair. Fr. Cuv. Dic. de sc. Nat. T. XXVII. str. 247. Isid. Geoffr. Dict. Class. T. IX. Nir-Nair Indorum Fisch. Syn. str. 228. L. indica Gray? Lond. Magazin.

(2) Syn. Kutab. Hügel's Reise. Schinz Synop. 1. str. 354.

(3) Syn. Hodgson Annal. of. Nat. Hist. IV. Schinz Synop. 1. p. 354.

(4) Syn. Hodgson ib. Schinz Synop. 1. str. 355.

Gatunki wątpliwe.

Lutra indigitata (1). Palce bardzo krótkie, pazury krótkie, tępe; ogon od ciała krótszy. Wierzch ciała śniady, spód bladszy, rudawy.

Długość ciała 22—24", ogona 10½".

Mieszka w Nepal. Zdaje się być odmianą Wydry Barang.

Lutra aurobrunea (2). Odzież długa twarda, jasno-kasztanowata; spód ciała i członki rudawo-żłociste.

Długość ciała 20—22", ogona 12—13".

Mieszka w Nepal.

Lutra felina (3). Czarno-kasztanowata. Nogi i ogon na końcu kasztanowate; podbródek i policzki bladsze; konchy uszowe po brzegach nagie, wewnątrz szare.

Długość całkowita 24—30" angielskich.

Mieszka w Chili.

Lutra solitaria (4). Z wierzchu kasztanowato-śniada, pod spodem brudno-biała; koniec pyska nagi. Ogon stożkowaty zeszczupły, z obu stron nieco fręzłowaty.

Długość ciała 2' 1", ogona 1' 3".

Mieszka w Brazylii.

†† **Nogi szerokie, skóra łącząca palce obszerna. Ogon po bokach rozszerzony. Palce długie, ostremi pazurami uzbrojone, tylne od przednich dłuższe.**

(*Pterura Wiegman*)

836. *Lutra Sambachii* (5), WYDRA SZÉROKO-OGONIASTA. 18

(1 i 2) Hodgs. Ann. of. Nat. Hist. IV. Schinz Synop. 1. str. 355.

(3) Syn. Molina Hist. Nat. Chiliae. Pöppig in Frorieps. Not. T. XXV. Schinz Syn. str. 355.

(4) Syn. Lutra Solitaria Natterer. Schinz Syn. 1. str. 356.

(5) Syn. Pteronura Sambachii Gray in Lond. Mag. of Nat. Hist. 1837. Ann. of Nat. Hist. 11. str. 286. Tab. 14. Pterura Sambachii Wiegman. Archiv. IV. Tab. 16.

Wiegman i Gray utworzyli z tego gatunku osobny rodzaj; za niemi poszedł i Dr. Schinz, który w swojej Synopsis Mammalium od

Wątrobowo-brunatna; pysk, podbródek i szyja żółte; gardziel brunatno-cętkowana.

Długość ciała 16½", ogona 12".

Mieszka w Demarara.

††† **Łapy niezupełnie płetwowe, palce bez pazurów, palec drugi z trzecim po pierwszy staw zrosłe, od reszty palców dłuższe.**

(*Aonyx Less.*)

837. *Lutra inunguis* (1), WYDRA BEZPAZUROWA . . . 19

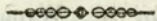
Śniado-kasztanowata, tył ciała, członki i ogon ciemniejsze, wargę górną, policzki, skronia, podbródek, gardziel, kraina pyska, boki głowy i szyi, szyja u dołu i piersi białe. Odzież obfita, gęsta; i delikatna.

Długość ciała 2' 11", ogona 1' 8".

Mieszka na słonych jeziorach przyłądka Dobrej Nadziei; karmi się rybami i skorupiakami.

rodzaju *Lutra* go oddzielił. Nie widząc dość ważnych do tego przyczyn, gdy charakterzy zębów zupełnie z Wydrami łączą to zwierzę; zostawiamy je w rodzaju *Lutra*, jako osobny tylko oddział.

- (1) Syn. *L. inunguis* Fréd. Cuv. Dict. des sc. Nat. T. XXVII. *L. capensis* Cuv. Reg. an. *Aonyx Delalandii*, Lesson Manuel. des Mamm. p. 157.

RZĘD V.

PINNIPEDIA (1), PLETWONOGIE.

ZEBÓW trzy gatunki w ciągłym szeregu ustawionych. *Cyca* brzuchowe; członek samczy w pochwie do brzucha przystającej ukryty. *Członki* bardzo krótkie, niewyraźne, pletwowate.

Żwierzęta do Rzędu tego należące są właściwie wodne, większą część życia swego przepędzają w morzach, na ziemię zaś wychodzą tylko dla odpoczynku na słońcu, lub też dla karmienia piersiami swych dzieci; a ztąd, raczej do pływania niż do chodzenia są ukształcone. Nogi ich nader krótkie, powleczone będąc skórą, tylko do czolgania się po ziemi służyć im mogą, że zaś szerokie są i płaskie, a przytém opatrzone błoną plyną, przeto w pływaniu wyborne stanowią wiosła. Ogólny kształt *Pletwonogich*, podobny jest formie Ryb. Ciało ich jest bardzo długie i gibkie, miednica wązka; ogon krótki i w części ukryty między tylnymi w tył wyró-

(1) *Pinnipedia* Illig. Bonap. Carnivora amphibia Cuv. et al.

conemi nogami; nakoniec sierć ich krótka jest i do skóry przylegająca.

Rzęd ten dzieli się na dwie Familie, to jest: na *Foki* i *Morsy*.

FAMILIA I.

Phocidae, Foki.

Kły mierne, z paszczy niewystające.

Familia ta obejmuje dwie następujące Sekcye:

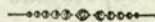
1) Wydroźwierzów *Latacina* i 2) Fok właściwych *Phocina*.

25. Latacina (1), WYDROŹWIERZE.

Członki tylne od przednich dłuższe, między sobą odległe. Sekcya ta jeden tylko obejmuje rodzaj *Wydroźwierza* (*Enhydris*) przez wielu naturalistów z *Wydrami* (*Lutra*) połączony; wszakże Organizacya jego i obyczaje bardziej do Fok go zbliżają. Już sławny Pallas do nich policzył to zwierzę. Jan Fischer (*Synop. Mam.*) także w oddziale Fok je umieścił, a Książę Karol Bonaparte w *Systemacie* swoim, osobną dla niego utworzył Sekcye.

Jest to rodzaj pośredni stanowiący przejście od *Drapieżnych* do *Pletwonogich* Zwierząt.

RODZAJ I. (101).

Enhydris (2), WYDROŹWIERZ *n.*

Zębów przednich $\frac{5}{4}$, między górnymi dwa środkowe bardzo małe, poboczne równowązkie; dolne ściśnione; kłów $\frac{1}{1}$

(1) *Lutreae* Less. partim *Latacina* Bonap.

(2) *Mustelae* spec. Linn. et al. *Lutreae* Spec. Steller. et al. *Latax* Gloger, Pusa. Oken.

Enhydris Fleming. *Enhydra* Richardson. — Meerrotter. niem. *Loutre* de Steller. fr. Морская выдра, Камчатской Бобръ, Каланъ. ross.

wyraźnych, górne od przednich odległe, dolne zbliżone do nich; *Trzonowych* $\frac{4-4}{4}$; w górze dwa początkowe fałszywe, stożkowate; 2 kątnie trące, wielkie, płaskie, sęczkowate, w dole zaś ostatni mniejszy, reszta górnym podobne. *Pysk* krótki, tępy; *Konchy* uchowe zaokrąglone. *Ciało* walcowate, futrem krótkim i długimi włosami odziane. *Nogi* niewyraźne, pletwowate, 5-palcowe; stopy przednie pod spodem nagie groszkowato-pomarszczone, 4 klapowe; kłapa przedostatnia w górze dwó-pazurowa; palce tylne do wewnątrz stopniowo coraz krótsze. Pazury prawie dachówkowate. *Cyce* 2 brzuchowe. *Ogon* krótki, spłaszczony.

Futra *Wydroźwierzów* piękne są i dość cenione. Chińczycy szczególnie używać ich lubią, a ztąd Rosyianie, Anglicy i Amerykanie wielki niemi prowadzą handel z Chinami i Japonią.

838. *Enhydris Stelleri* (1), WYDROŹWIERZ STELLERA.

Czarny; głowa siwa, podgarle białe; konchy uchowe proste, włosami pokryte.

O d m i a n y:

cc. Argentata Steller.

Długość 3', ogon czwartej części długości ciała dochodzi. Futro czarniawe, lśniące, z długich, nadzwyczaj delikatnych włosów złożone.

Żwierzę łagodne, wesołe, nieśmiałe. Mieszka między 45 i 56 szerokości nad brzegami morza Azyę od Ameryki oddzielającego i na wyspach jego. Obficie się znajduje na Oceanie wschodnim, między Kamczatką i Lądem Ameryki, tudzież i na wyspach Kurylskich.

(1) *Lutra Stelleri* Less. Man. str. 156. 432. *L. marina* Steller Nov. Comm. Acad. Petrop. 11. str. 367. (z figurą wyborną) Erxl. Syst. str. 445, 1. Zimmerm. Geogr. Gesch. 11. str. 313, 211. Schreb. Säugeth str. 465, 4. (*Mustela Lutris*) t. 128. *Phoca Lutris* Pallas Zoogr. 1. str. 100. Desm. nouv. Dict. XVIII. str. 216, 3. Blumenb. Handb. der Naturgesch. ed. X. str. 134, 3. *Mustela Lutris* Linn. Syst. Nat. ed. Gmel. 1. p. 92.

β. E. gracilis. (*Lutra gracilis* Shaw. Gen. Zool. 1, 2. str. 447. Slender atter Penn. Quadr. 11. str. 85).

Śniada; ciało bardzo długie; konchy uchowe bardzo małe zaledwo widoczne. Spód ciała jaśniejszy.

Długość od nosa do końca ogona 4' 4", ogona 13".

Ojczyzną Północna Ameryka.

25. Phocina, FOKI.

Członki tylne wywrócone, nawzajem do siebie zbliżone.

Foki żyją stadami często bardzo licznymi. Karmią się Rybą i Mięczakami. Jedzą zawsze w wodzie i pływają bardzo zwinnie, nurzają się także doskonale i mogą długo zostawać pod wodą bez oddechu. Dawniej mniemano, że takie usposobienie winne są połączeniu znajdującemu się między uszkami ich serca (jak u zawiązka płodu zwierząt ssących), które pozwala krwi mieć bieg swój, do płuc niezachodząc. Mniemanie to jednak mylnem się okazało i dziś wiadomo, że przy zanurzeniu się zwierząt tych w wodzie, krew, której bieg wówczas się zatrzymuje, do osobnego w wątrobie urządzonego miejsca się zbiera. Nozdrza Fok opatrzone są zasłonkami mogącymi przymykać się dowolnie i wstrzymywać zbyteczny napływ wody w wewnętrzne otwory nosa.

R O D Z A J II. (102).

Phoca (1), FOKA.

Zębów przednich $\frac{5}{4}$, $\frac{5}{2}$ lub $\frac{4}{2}$ rozmaitego kształtu. Kłów $\frac{1-1}{1-1}$ od przednich dłuższych. Trzonowych $\frac{6-6}{6-6}$, $\frac{6-6}{5-5}$, $\frac{5-5}{6-6}$

(1) *Phoca* Linn. et al. *Otaria* Peron et al. *Otoës* G. Fisch.—*Calocephalus*, *Stenorhynchus*, *Pelagius*, *Stemmatopus*, *Macrorhynchus*, *Arctocephalus* Fr. Cuvier; *Halicboerus*, *Hornschnuch*; *Cystophora*, *Nilson*, *Otaria*, *Mirounga* Grif.

lub $\frac{5-5}{5}$, siekące, kolczate. *Głowa* okrągława, do psiej nieco podobna. *Oczy* bardzo wielkie, wypukłe; powieki słabo rozwinięte. *Pysk* mniej więcej przedłużony. *Konchy* uchowe małe lub żadne. *Ciało* długie, siercią porośnięte, ku tyłowi zeszczupłone. *Nogi* niewyraźne, płetwowate, 5-palcowe, tylne w tył wywrócone, nawzajem do siebie zbliżone. *Palce* często skórkowatemi na końcach wyrostkami opatrzone. *Pazury* szponiaste lub prawie dachówkowate; u nóg tylnych niekiedy żadne. *Cyce* brzuchowe 2 lub 4. *Ogon* mały, nakształt skórkowatej klapki.

Zwierzęta wodne, tylko dla parzenia się, rodzenia i karmienia młodych na ląd wychodzą; pływają i nurzają się wybornie. Karmią się rybami, mięczakami i roślinami morskimi. *Oczy* ich ukształcone są do życia podwodnego; słuch mają tępy, smak niedoskonały, zmysł dotykania w niskim bardzo stopniu, z przyczyny grubej warstwy tłustości porastającej ich ciało, lecz węch ich jest doskonały.

Żyją i odbywają podróże liczne stadami, w najlepszej zgodzie, wyjąwszy porę miłostek, w której samce srogie z sobą staczają boje. Samice raz tylko na rok rodzą po jednym lub dwoje młodych, które karmią i wychowują z wielką troskliwością.

Foki mieszkają we wszystkich prawie morzach, lecz szczególnie w przybiegunowych. Z trudnością chodzić mogą po ziemi, i dla tego często stają się zdobyczą myśliwych, łowiących je dla skór i tłustości. Są to zwierzęta łagodne, pojętne i do oswojenia nader łatwe.

Gatunki Fok, nie wszystkie dotąd poznane są dokładnie i należycie między sobą rozróżnione, a zład dobry i naturalny ich podział jest trudny. Następna jednak Fok klasyfikacya, na badaniach PP. Cuvier i Lessona oparta, najwięcej zda się odpowiadać teraźniejszemu stanowi nauki.

† **Konchy uchowe żadne, Phocae. Auct.**

PODRODZAJE.

1) *Calocephalus*, **NERPA**, (Обыкновенные Тюлени, ross.)

Zębów przednich $\frac{6}{4}$, trzonowych $\frac{5}{5} = \frac{5}{5}$ z ostrzem środkowym wielkim; początkowy mniejszy, a dwa kątnie małe. Czaszka z obu stron w górze spłaszczona w miejscu krawędzi żatyłkowych, szwy mało wydatne. Dłoń nie przechodzi długością palców; palce u nóg przednich od wewnętrznego do zewnętrznego, stopniami coraz mniejsze, u tylnych dwa skrajne ze wszystkich najdłuższe. Żrenica pionowa (verticalis); otwory nozdrzy ukośne. Język na końcu wycięty. Cyce 4 brzuchowe.

2) *Stonorhynchus*, **DLUGOSZYJKA.**

Zębów przednich $\frac{4}{4}$, trzonowych $\frac{5}{5} = \frac{5}{5}$, ostrze środkowe długie, walcowate, zakrzywione, od pozostałych (jednego z przodu, drugiego z tyłu) głębokim rowkiem przedzielone. Pysk bardzo długi, szczupły. Pazury małe.

3) *Pelagius*, **MORZAK**, (Бѣлобрюшникъ, ross.)

Zębów przednich $\frac{4}{4}$, górne poprzecznie wyszczerbione, dolne bez szczybin; trzonowych $\frac{5}{5} = \frac{5}{5}$ stożkowatych, grubych, z przodu i z tyłu małemi, niepełnemi kolcami opatrzonych. Pysk przedłużony, na końcu bardzo szeroki. Przyczolek bardzo łukowaty. Nozdrza równoległe. Żrenice pionowe. Cyce 4.

4) *Stemmatopus*, **KAPTURNIK**, (Гребненосець, ross.)

Zębów przednich $\frac{4}{2}$, trzonowych $\frac{5}{5} = \frac{5}{5}$, jednokorzeniowe, krótkie, szerokie; korony raczej pęgowane niż ząbkowane, niewiele nad dziąsła wystające. Pysk szczupły, tępy; czaszka obszerna. U samców na wierzchu głowy ruchoma, kulista, kapturzasta narośl. Język wycięty. Palce pazurowate.

5) *Macrorhinchus*, (*Mirounga* Gray) ТРЕБАЧЪ, Длинноносъ, ross.)

Zębów przednich $\frac{4}{2}$ zakrzywionych, do klów podobnych, lecz nierównie od nich mniejszych; trzonowych $\frac{5}{5}=\frac{5}{5}$ jednoznacznych; korony ich od korzeni mniejsze.

Konchy uchove małe, Otariae, AUCT. SKOMIĘGI (Waga).**PODRODZAJE.**6) *Arctocephalus*, PŁASKOGLÓW.

Zębów przednich $\frac{6}{4}$, z pomiędzy górnych 4 średnie głęboko w poprzek, dolne z tyłu wycięte. Trzonowych $\frac{6}{5}=\frac{6}{5}$, jednokorzeniowe, w koronach grubsze, szczyt środkowy z przodu i z tyłu małym stopniem opatrzony. Głowa szczególnym sposobem spłaszczona; pysk zwężony. Konchy uchove małe. Nogi przednie bardzo w tył podane; palce u tylnych z przyrostkami skórkowatymi na końcach.

7) *Platyrrhynchus*, SIWUCZ.

Zębów przednich $\frac{6}{4}$ ostrych, trzonowych $\frac{6}{5}=\frac{6}{5}$, bez tylnego stopnia. Czaszka bardzo wyniosła. Pysk rozszerzony.

8) *Otaria*, SKOMIĘGA.

Zębów przednich $\frac{6}{4}$, z pomiędzy górnych cztery średnie z podwójnymi rzezakami, krajne proste i mniejsze, dolne zakrzywione. Trzonowe wszystkie stożkowate. Błona nóg tylnych przedłuża się płatkowato czyli klapowato po za każdy palec. Pazury płaskie i małe.

PODRÓDZAJ 1. *Calocephalus*, F. Cuv. NERPA.

839. *Phoca (Calocephalus) vitulinus* (1), FOKA (Nerpa) CIELE MORSKIE. (Tab. III, fig. 1) 1

Odzież żółtawo-siwa, nieregularnie czarno cętkowana; u nóg przednich pazury silne, czarne; u tylnych krótsze i słabsze. Ubarwienie odzieży miejsc suchych od zamoczonych odmienne. W tych bowiem częściach, które ponad wodę wystają, wierzch ciała, nogi przednie i ogon wydają się być łupkowatąj maści; boki żółtawe, małemi, licznemi, siwemi cętkami upstrzone; spód ciała cały żółty. Młode z wierzchu czarniawe, pod spodem prawie białe.

Długość ciała 3'—5'.

Mieszka w północnych morzach Europy i Ameryki. Przebywa na brzegach Spitzbergu, Grenlandyi, Rossyi, Norwegii, morza Bałtyckiego, Hollandyi, Anglii i Francyi.

O d m i a n y :

a) *Phoca vitulina Bothnica*. (Linn. Faun. Suec.)

Ma nos szerszy, pazury dłuższe, sierć ciemniejszą.

b) *Phoca vitulina caspica*. (Ph. canina Pallas Zoogr.)

Od zwyczajnej Nerpy mniejsza, czarno, żółto, popielato i białawo upstrzona. Młode są zupełnie białe, Mieszka w morzu Kaspijskiem, w jeziorach Aral i Bajkał.

Prócz powyższych, do gatunku tego zdają się należeć i inne mniej dokładnie rozróżnione Odmiany, jako to: *Ph. Nummularis*, Pallas Zoogr. 117. nota 2. *Landschur*, Olafsena i *Ph. maculata*, o których wspomina Desmarest. (Mamm. T. 1, str. 245, w przypisku).

(1) Syn. *Calocephalus vitulinus* Fr. Cuv. *Phoca vitulina* Linn. *Ph. littorea* Thicnem. *Ph. variegata* Nils. Le Phoque commun Buff. Chien de mer, Loup marin i Veau marin, fr.; Gemeiner Seehund, niem.; Тюлень, Нерпа, ross.

840. *Phoca (Calocephalus) lagurus* (1), FOKA (Nerpa) BIA-
 LOOGONIASTA 2

Srebrzysto-popielata, rzadkimi, śniado-czarniawemi cętkami upstrzona; boki i spód ciała popielato-białe; pazury silne, czarne; rzęsówki mierne, częścią czarniawe, częścią białawe; pysk z wierzchu biały; ogon przedłużony, cienki, biały.

Długość ciała $2\frac{1}{2}$ —3'

Mieszka na brzegach Nowej Ziemi.

841. *Phoca (Calocephalus) groenlandicus* (1), FOKA (Nerpa) GRENLANDSKA 3

Odzież dorosłych samców biaława; czoło lub głowa cała i z każdego boku po jednej, półksiężycowej cętkie, czarne. Pazury silne; u nóg przednich palec drugi najdłuższy.

Długość ciała 6'.

Mieszka w Oceanie północnym nad brzegami Europy, Azji i Ameryki. W morzu białém, nad brzegami Kameczatki i Laponii, pospolita. Karmi się rybami, a szczególnie ubiega się za gatunkami *Głowacza niedźwiadka* (*Lotus Scorpius*) i *Lososia północnego* (*Salmo arcticus*). Parzy się w Lipcu. Samice rodzą po jedném, a rzadko po dwoje młodych w Marcu lub w początkach Kwietnia następnego roku, które składają na lodach, znacznie od brzegu oddalonych.

Odmiany wieku.

Nowonarodzone całe białe, pokryte siercią welnistą (u Grenlandczyków *Iblau*).

Zwierzęta *jednoroczne*. Sierć nieco mniej biała. (Attarak).

(1) Syn. Fr. Cuv. Ph. albicauda Less. Dict. Class. XIII, str. 410. Desm. Mamm. Suppl. 541. Fisch. Synop. str. 238. Ph. Pilayi Less. Ph. albicauda Less. Manuel, Ph. Lagura Schinz Synop. str. 483.

(2) Syn. Ph. oceanica Lep. Act. Petrop Ph. dorsata Pall. Zoogr. I, str. 112. Thienem. T. 14—21. Phoque à croissant Bull. Calocephalus oceanicus et groenlandicus. Ph. Groenlandica Fisch. 238. Schinz Synop. str. 482.

Dwuletnie. Sierć szara (Atleiksiak).

Trzyletnie. Odzież zmienna (Aglektok).

Czteroletnie. Odzież cętkowana (Milektok).

Pięcioletnie. Odzież pięknie szarawo-biała z brunatnym półksiężcem na grzbiecie, (wtenczas Grenlandczycy zowią ją *Attarsoak*).

842. *Phoca (Calocephalus) barbatus* (1), FOKA (Nerpa) BRODATA 4

U nóg przednich trzeci palec najdłuższy; ksiuk najmniejszy. Rzęsówki na brodzie równe, długie, po większej części pozakręcane. Głowa płaska ściśnięta, bardzo szeroka; od oczu aż do nosa cokolwiek zwężona. Odzież niecętkowana, u starych czarna, u młodszych okopciało-brunatna, pod spodem biała. Ciało długie, grube.

Długość 8—10.

Mieszka w morzach przybiegunowych Europy, Ameryki i Azji.

- (1) Syn. Linn. Syst. nat. ed. Gmel. 1, str. 65, 9. Desmar. Mamm. str. 246, 378. Ph. Iachtak Desm. nouv. Dict. XXV, str. 588.—10? Ph. albigena Pallas Zoogr. Ph. nautica ejusd. ib.? *Phoca Leporina* Lepech. Ph. Parsonii Less. Dict. Class. XIII, str. 414. Ph. maxima Steller, *Caloceph. barbatus* Fr. Cuv. Grand Phoque Buff. Grosser Seehund Schreb. Säug. 317, 8. Ph. barbata (Remmesaelen) Fabr. in Skrift. of Naturh. Selsk. 1, 2, str. 139—159, t. 13, f. 3 (czaszka) Mohr. Isl. Naturh. str. 46, Hafert Skälen Nilss. Skand. Fn. 1, str. 374, 78. Griff. an Kingd. V, 461, 7. Foka niecętkowana, z pazurami czarnymi, bokobrodami całymi. Thien. Nat. Bemerk, str. 23, Tab. 1—4. Ph. albigena. Głowa bezucha, przednie i tylne stopy pazurami opatrzone, równe; ciało wielkie, blado żółtawe, niecętkowane, bokobrody płaskie. Pall. Zoogr. Ross. asiat. 1, str. 109? Ph. nautica. Głowa bezucha; stopy nóg przednich i tylnych prawie równe pazurawate; ciało wielkie i odzież szarawo-srebrzysta, grzbiet śniado upstrzony. Pall. l. c. str. 108? β . Włosy na głowie, grzbiecie i górnych częściach boków lśniaco-śniade, z koncami białawemi; spód głowy, niższa część boków ciała i członków brunatno-żółtawe; szyja, boki i brzuch, małemi, licznemi cętkami, jednakięj z grzbietem maści upstrzone. Thienem Nat. Bemerk str. 23, l. Fisch. Synop. 240, i Suppl. 578, Schinz Synop. 1, str. 481.

843. *Phoca (Calocephalus) Scopulicolus* (1), FOKA (Nerpa) ZIELONA 5

Zielonawa; grzbiet ciemny; jaśniejszymi kresami i cętkami upstrzony; rzęsówki na brodzie długie, przyplaszczone, po obu brzegach karbowana; członki małe; głowa wielka; ciało krótkie, walcowate.

Długość 6'.

Znajduje się na brzegach Islandyi.

844. *Phoca (Calocephalus) leucopla* (2), FOKA (Nerpa) DŁUGOWŁOSA 6

Jednostajnie brudno-zielonawo-żółta; włosy gęste, dość długie; pysk przykrótki; zęby przednie bardzo wielkie; ogon długi, szeroki; pazury słabe, białe. Rzęsówki na brodzie długie, bardzo kruche, z obu stron splaszczone, karbowane.

Mieszka na brzegach Islandyi.

845. *Phoca (Calocephalus) griseus* (3), FOKA (Nerpa) SZARA. 7

Odzież latem krótka, twarda, biaława, małymi czarniawymi cętkami nakrapiana; zimą długa, mięka i biała.

Długość ciała 6'.

Mieszka w morzach Bałtyckim i Niemieckim, a także w Rosyji w morzu Ochotskim.

846. *Phoca (Calocephalus) annulatus* (4), FOKA (Nerpa) OBRACZKOWANA 8

Z wierzchu blado-brunatna, biało cętkowana. Cętki często bywają czarno obwiedzione; spód ciała białawy. Sierć

(1) Syn. Thienem. Reise tab. 5.— Ph. Thienemanni Less. Diet. Class. XIII, str. 415. *Caloceph. scopulicolus* Less. Man. str. 199. 538. Fisch. Synop. 273.

(2) Syn. Thienem. Bemerk Tab. XIII. Less. Diet. Class. XIII, str. 415. *Caloceph. leucopla* Less. Man. str. 199, 539.

(3) Syn. Halichaerus griseus Hornschuch. Izis 1824, str. 514. Ph. gryphus Tab. Lichtenst. fig. 1—2. Ph. ochotensis, Pallas Zoogr. 117. *Phoca hispida* Schreb. T. 86. Ph. gryphus Schinz Synop. 483.

(4) Syn. Ph. annulata Nils. Fauna Suec. Ph. foetida Fabr. Fauna Grönland. Ph. equestris Pall. Zoogr. 1, str. 111. *Calocephalus discolor* Fr. Cuv. Diet. des sc. nat. XXXIX, str. 545. *Calo. hispidus* Fr Cuv. Schinz Fauna 55. Fisch. Synop. 237, 239. Schinz Synop. str. 482.

stojąca, w górę naostrzona. Pazury u nóg silne. Rzęsówki na brodzie blade, zaostrome. Głowa krótka, okrągława. Indiwidua młode są niebieskawo-szare, z brzuchem białym.

Długość ciała 4—4½'.

Gatunek ten znajduje się od morza Bałtyckiego aż do Grenlandyi. Mięso jego ma być bardzo złej woni.

PODRODZAJ 2. *Stenorhynchus*, Fr. Cuv.

847. *Phoca (Stenorhynchus) leptonyx* (1), FOKA (DŁUGOSZYJKA) BEZPAZUROWA 9

Pazury, szczególnie u nóg tylnych, bardzo małe; ciało z wierzchu popielate, po bokach żółtawe; spód brudno-biały lub żółtawy. Rzęsówki krótkie, walcowate. Pysk wydatny, zwężony.

Długość ciała 7—9'.

Mieszka nad brzegami wysp Maluińskich i Nowej Georgii.

848. *Phoca (Stenorhynchus) Weddellii* (2), FOKA (DŁUGOSZYJKA) WEDDELA 10

Szyja długa lecz niewysmukła; głowa mała. Ciało przedłużone, szerokie; z wierzchu szarawe, bardzo licznymi, śnieżno-białymi cętkami upstrzone; pod spodem żółtawe.

(1) Syn. Ph. *leptonyx* Blainv. *Stenorhynchus Leptonyx*. Fr. Cuv. Diet. de sc. nat. XXXIX, str. 549; Cuv. Ossem. foss.; V. Ph. *Homei* Less. Dic. Class. XIII; Fisch. Synop. 240. Schinz Synop. 1, 484.

(2) Syn. *Otaria Weddellii* Less. *Stenorhynchus Weddellii* Less. Manuel. *Phoca Weddellii* Diet. Class. XIII. Fisch. Synop. 240. Schinz Synop. 1, 384. *Phoca longicollis* Shaw. Parsons tab. 6. Gray (Mag. of nat. history) utworzył dla tego gatunku osobny Rodzaj *Leptonyx*, któremu następnie nadal cechy: Głowa szeroka, z tyłu spłaszczona; pysk krótki, szeroki; zęby trzonowe nieco spłaszczone, sęczkiem małym, prawie środkowym, stożkowatym opatrzone. Nogi przednie pazurowate

Tu także odnieść należy gatunek *Stenorhynchus serridens* Owen (*Lobodon carcinofagus*, Schinz Synop. Suppl. p. 46). Zwierzę to mieszka w morzu południowym i odznacza się szczególnym urządzeniem trzonowych zębów, z których każdy opatrzone jest klapkami, jedną z przodu a trzema z tyłu.

Długość ciała 7—8'.

Mieszka na brzegach południowych Orkad pod 60° 37' szerokości południowej.

PODRODZAJ 3. *Pelagius*, Fr. Cuv.

849. *Phoca (Pelagius) monachus* (1), FOKA (Morzak) BIAŁOBRZUCHY 11

Rzęsówki gładkie. Odzież z wierzchu jednostajnie czarna; pod spodem biała. Palce u nóg tylnych bez paznogi.

Długość ciała 7—8'.

Mieszka w morzach Adryatyckim i Śródziemnym, z kądemiekiędy zapływa i na morze Czarne.

PODRODZAJ 4. *Stenmatopus*, Fr. Cuv.

850. *Phoca (Stenmatopus) cristatus* (2), FOKA (Kapturzik) PECHERZASTY 12

U samca na wierzchu głowy ruchoma, rozdymająca się, pęcherzasta, pośrodku łódkowata narośl. Rzęsówki walcowate, tępe; u nóg przednich ksiuk dłuższy. *Dorosłych* odzież czarna, siwo cętkowana, grzbiet bardzo ciemny. Ciało długie, silne, długowłose, sierć podniesiona, gęsta, miękka, spodnia welnista, pokręcono-zbita. *Młode* nie mają ani kaptura, ani skórkowatej łódky. Zębów przednich $\frac{4}{2}$. Odzież na

(1) Syn. *Ph. monachus* Hermann. Beschäft. der Berl. Naturf. Fr. IV, str. 501, 12 i 13. Linn. Syst. nat. ed. Gmel. 1, 64, 5.—Pallas Zoogr. 1, str. 113. *Pelagius Monachus* Fr. Cuv. *Ph. albiventer* Boddard. *Ph. bicolor* Shaw. *Ph. leucogaster* Perön. *Phoque à ventre blanc et Phoque moine* Buff. *Pel. Monachus* Keiserling p. 71. *Ph. leptonyx*. Griff. an. Kingd. *Phoca Monachus* Desm. Mamm. 1, gat. 372.—Fisch. Synop. 239. Schinz Synop. 1, str. 480.

(2) Syn. *Stenmatopus cristatus* Fr. Cuv. *Stenmatopus mitratus* Less. *Ph. mitrata* Camper. *Cystophora borealis* Nils. Klappmütze Schreb. *Cystophora cristata*. *Ph. leucopla* Thien. *Ph. cristata* Fisch. Synop. 241, Schinz Synop. 1, str. 485.

górnjej połowie głowy, grzbiecie, nogach tylnych i średniej części nóg przednich, popielato-śniada; końce włosów popielato-białawe, dolna połowa ciała brudno-żółtawa; rzęsówki krótkie, czarniawe lub żółte; pazury żółtawo-białe.

Długość dorosłych 7—8'.

Mieszka w morzach północnych, na brzegach Grenlandyi.

PODRODZAJ 5. *Macrorhinus*, Fr. Cuv.

851. *Phoca (Macrorhinus) proboscideus* (1), FOKA (Trębacz) MIRUNGA 13

Nos samca w miękką trąbę podług woli nadymać się mogącą przedłużony. Krawędzie zatyłkowe i ścienne bardzo wydatne. Odzież krótka, siwa; pazury u nóg przednich bardzo krótkie. Samica bez trąby,

Długość samca 20—30', Samicy 10—20'.

Mieszka licznemi stadami na pustych wyspach morza południowego i na brzegach nowej Hollandyi.

PODRODZAJ 6. *Arctocephalus*, Fr. Cuv.

852. *Phoca (Arctocephalus) ursinus* (2), FOKA (Płaskogłów) NIEDŹWIEDZIASTY 14

Odzież z prostych, gęstych i kruchych włosów, u Samca czarnych, u Samicy popielatych, złożona, z puszką spo-

- (1) Syn. *Ph. leonina* Linn. *Ph. proboscidea* Desm. 368, l'Elephant marin. *Phoque à trompe* Peron. *Macrorrhinus proboscideus* Fr. Cuv. *Dict. de sc. natur.* XXXIX. *Phoca Ansonii* et *Coxii* Desm. str. 234. Schreb. tab. 83, A. *Mirounga proboscidea* Griff. V.; *Cystophora proboscidea* Nilson. *Ph. dubia*. Fisch. *Syn.* str. 235. *Ph. Byronii*, *Mirounga Patagonica* Griff. *Anim. Kingd.* *Ph. proboscidea* Schinz *Synop.* 1, str. 479.
- (2) *Ph. ursina* Linn. Schreber *Säugeth.* Tab. 82. *Ursus marinus* Steller. *Otaria ursina* Desm. *Mamm.* 381. *Arctocephalus ursinus* Less. i Fr. Cuv. *L'Ours marin* Buff. *Otar* *Kraschennikoffi* Less. *Dict. de Sciences nat.* XXXIX, str. 554. *Pall. Zoogr.* 1, str. 102. *Fisch. Synop.* str. 231. *Schinz Synop.* str. 474.

dnim bardzo miękkim, kasztanowato-czerwonawym pomięszana. Pazury bardzo małe.

Długość ciała 8—9'.

Mieszka w Kameczatce i na wyspach Aleutkich.

853. *Phoca (Arctocephalus) lobatus* (1), FOKA (Płaskogłów)
KŁAPOWATY 15

Głowa, szyja i piersi ołowiaste. Wierzch ciała jeleniastobrunatny. Nogi z przodu w górze brunatnawe, z tyłu jeleniastobrunatne. Obwódki oczu i pysk żółtawe. U młodych górne części ciała są szare, głowa i wszystkie przednie części białawe.

Mieszka w morzu południowym.

PODRODZAJ 7. **Platyrrhynchus**, Fr. Cuv.

854. *Phoca (Platyrrhynchus) leoninus* (2), FOKA (Siwucz)
GRZYWIASTY 16

Odzież płowa, u *Samca* szyja grzywiasta; palce nóg przednich po końcach skórkowatymi wyrostkami opatrzone. Ciało grube, walcowate; głowa mała; nos znacznie spłaszczony, na końcu niby przycięty. Konchy uchowe stożkowate, 6—7" długie; nogi przednie czarne z pazurami szczątkowymi; na tylnych pazury bardzo małe; ogon krótki, stożkowaty. *Samica* bez grzywy.

Długość ciała *Samca* 12', *Samicy* 7—8'

Mieszka na Oceanie Spokojnym przy brzegach Patagonii i wysp Malwińskich, z kądem latem do Japonii, Kameczatki, wysp Kurylskich i na brzegi Kalifornii zapływa.

(1) Zoology of Erebus Tab. XVI. *Samica* dorosła z młodem. Schinz Synop. s. Suppl. str. 47.

(2) Syn. Ph. *jubata* Schreb. Tab. 83. Ph. *leonina* Pallas Zoogr. 1, str. 104. *Platyrrhynchus leoninus* Less. Mam. str. 203. *Otarja Perouetii* Lesson Dict. Class. d'Hist. Nat. O. *jubata* Desm. *Platyrrhyn. leoninus* Fred. Cuv. *Phoque à crinière* Cuv. Reg. an. Buff. Suppl. VI, Tab. 48. Fisch. Synop. str. 231. Schinz Synop. 1, 473.

Młode (Ph. Californiana Less. Dict. de sc. nat.)

Odzież mają krótką, jednostajnie płowo-śniadą; pysk zaostroszony; nogi tylne, szczupłe, na końcach palców 5 lancetowatych, wązkich, 5—6 calowych wyrostków.

Ph. Stelleri (Less. Dict. class. XIII. str. 420. Leo marinus, Steller, nov. Comm. Petrop. 11, str. 362).

Czerwony. Szyja u Samca krótką grzywą porośłą; głowa mierna, pysk krótki, spłaszczony; konchy uchowe krótkie, podniesione. Zdaje się być odmianą powyższego gatunku.

855. *Phoca (Platyrrhynchus) molossinus* (1), FOKA (Siwucz) PSI 17

Jednostajnie brunatno-śniady, odzież krótką; końce członków czarne; paznogcie nóg przednich małe lub żadne, na tylnych trzy szczupłe i słabe. Kształty ciała wysmukłe i regularne; głowa mała, okrągła, z przodu jakby przycięta. Ogon krótki, spłaszczony, na końcu zaostroszony.

Długość ciała 4' 8".

Mieszka na wyspach Malwińskich.

PODRÓDZAJ 2. *Otaria*, Fr. Cuv. (Ушанъ, ross.)

856. *Phoca (Otaria) pusilla* (2), FOKA (Skomięga) KARŁOWATA 18

(1) Syn. Less. i Garnot. Bull. de sc. Nat. VIII, str. 96. 80, 3. Zool. de la Coqu. t. 3, str. 40. Less. Dict. Class. XIII, str. 422. *Platyrrhynchus Molossinus*; ejusd.; Man. str. 203, 509. Ph. Uranine ejusd. ib. str. 204, 550? *Otarie*, Guerin Quoy et Gaim. Zool. de l'Uranie str. 71. *Lion marin de la petite espèce* Pernet. II. 11, str. 48? Ph. *Molossina* Fisch. Synop. str. 232. *Otaria flavescens*, Schinz Synop. 1, str. 475.

(2) Syn. Ot. Peronii et nigra Desm. Mamm. p. 382. Vrolick spec. 36. Schreb. Tab. 85. Ph. *pusilla* Gmel. Syst. nat. 1, str. 65, sp. 10. Ph. *nigra* Pallas Zoogr. 1, str. 107. *Petit Phoque* Buff. tab. 53. *Otaria Peronii* Griff. an Kingd. *Otaria Forsteri* Less. Ot. *Shawii* Less. Dict. Class. XII. Fisch. Syn. str. 233. Schinz Synop. 1, str. 477.— 2 Suppl. str. 44.

Odzież miękka, czarniawo-śniada; u nóg tylnych tylko trzy środkowe palce wyraźnemi pazurami opatrzone. Błona międzypalcowa 5-klapowa. Rzęsówki okrągłe i gładkie. Konchy uchove małe.

Długość ciała 2—4', ogono 2".

Mieszka na skałach przyłądka Dobrzej Nadziei i na wyspie Rottneest, na wschodnim brzegu Nowej Hollandyi; zapływa niekiedy do wysp Kurylskich.

857. *Phoca (Otaria) Hauwillii* (1), FOKA (Skomięga) HOWILLA 19

Z wierzchu ciemno-popielata, po bokach i pod pierściami biaława; na brzuchu podłużna, czerwono-śniada pręga, i druga także poprzeczna, czarniawa, między przednimi nogami.

Długość ciała 4' 2".

Mieszka na wyspach Malwińskich.

858. *Phoca (Otaria) Lalandii* (2), FOKA (Skomięga) LALANDA 20

Sierć miękka, wełnista, siwo-brunatnawo-czerwona; spód ciała bladszy.

Długość ciała 3½'.

Mieszka na przyłądku Dobrzej Nadziei.

859. *Phoca (Otaria) cinerea* (3), FOKA (Skomięga) POPIELATA 21

Cała popielata; członki czarniawe; włosy na głowie i szyi twarde i długie; pysk bladszy, podbrodek i tylne boki ciała, a także dolne jego części rudawe; boki szyi białawo-popielate; nogi tylne czarniawe, przednie ciemno-łłowe.

(1) *Otaria Hauwillii*, Cuv. Rech. V, str. 220. Less. Man. str. 207. Dict. Class. XIII. Fisch. Synop. str. 234. Otar. de Peron. Blainville Journ. de Phys. 91. Fisch. Synop. 234. Schinz Synop. 1, 478.

(2) Syn. Ot. de Lalandii Geor. Cuv.; Less. Manuel. str. 206. Schinz 1, str. 478.

(3) Syn. Ot. cinerea Desm. Mamm. str. 384. Nouv. Dict. XXV. Peron et Lesson. Voy. Zool. de l'Astrolabe tab. 12, 13 i 15. Fisch. Synop. 233. Schinz Synop. 1. 476. Ot. cinerea Griff. An. Kingd. V, 472, 6. *Arctocephalus cinereus* Gray Zool. of Erebus.

Długość ciała 9—10'.

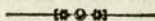
Mieszka w Nowej Hollandyi.

860. *Phoca (Otaria) australis* (1), FOKA (Skomięga) POLU-
DNIOWA 22

Ciało z wierzchu szare, pod spodem płowe; szyja gruba; członki u dołu czarniawe, szyja bledsza; głowa brudno-biała; piersi żółtawe; koniec nosa czarniawy; wąsy białe, potężne, spłaszczone; konchy uchowe krótkie, spiczaste, zewnątrz czarne.

Długość ciała 4—5'.

Mieszka w Nowej Hollandyi.

Autorowie podają jeszcze kilkanaście gatunków Fok, które dla braku dokładnych opisów, nie mogąc z pewnością odnieść do właściwych podrodzajów, mieścimy w dwóch następujących Oddziałach.

§. 1. Konchy uchowe żadne. FOKI AUTORÓW.

Phoca Chorisii (2), FOKA CĘTKOWANA.

Biała; cętki małe, liczne, czarne; brzuch żółtawy. Sierć krótka; pysk stożkowy: pazury nóg przednich potężne.

O d m i a n y :

β) Czarna, białe cętkowana.

γ) Biaława, bez cętek.

Długość $4\frac{1}{2}$ '. Ogon krótki. Rzęsówki bardzo gęste. W młodości cała śnieżysto-biała.

Mieszka na brzegach Kamczatki.

(1) Syn. Ot. australis Quoi i Gaimard, Voy. de l'Astralabe, tab. 12 i 13. Schinz Synop. 1, str. 477.

(2) Syn. Less. Dict. Class. XIII, str. 417. Ph. Tigrina ejusd. Manuel, str. 550? Chien de mer du détroit de Béhring, Choris; Voy. pittor. t. 8. Phoque tigré Kraschennikow, Fisch. Synop. 241.

Phoca lupina (1), FOKA WILCZA.

Śniada lub popielata; głowa do psiej podobna; nogi przednie 4-palcowe. Zębów przednich $\frac{6}{4}$. Ziew bardzo obszerny. Palce nóg tylnych nierówne, w pół przedzielone.

Długość ciała 3—8'.

Mieszka na brzegach Chili.

Phoca Coxii (2), FOKA KOKSA.

Odzież bawolasto-brunatna, mniej więcej ciemna, lub też kamienno-szara. Foki tego gatunku tak obficie znajdują się na wyspach Oceanu Indyjskiego, *Amsterdam* i *Saint-Paul* (położonych pod 38° szerokości południowej i 75° długości wschodniej), że Porucznik Koks w przeciągu dni dziesięciu zabił ich przeszło tysiąca. Mieszkają na ziemi w trzcinach i zaroślach. Samice po jedném tylko rodzą młodem.

Gatunki wątpliwe.*Phoca longicollis* (3), FOKA DŁUGOSZYJA.

Ma szyję bardzo długą, przednie jej członki są bardzo od głowy oddalone: a palce ich nie mają paznogi.

Ojczyzna niewiadoma.

Phoca Sericea (4), FOKA JEDWABISTA.

Jednostajnie popielata.

Mieszka w morzu Bałtyckiem.

Phoca testudinea (5), FOKA ŻÓLWIA.

(1) Syn. *Ph. lupina* Molina Chili p. 255. Shaw, *Gene. Zool.* 1, 2, str. 271. Desm. *Nouv. Dict. d'Hist. Nat.* XXV, n. 589.

(2) *Ph. Coxii* Desm. *nouv. Dict. d'Hist. Nat.* 2 ed. *Lion Marin de Cox, Descript. de l'île de Saint Paul.*—Flerieu, *Rélat. du Voy. du Cap. Marchand* T. 111, str. 17. Desm. *Mammal.* str. 247, w przypisku.

(3) Syn. *Long neckea Seal.* Parsons *Phil. Trans.* Tom XLVII, tab. 6. *Ph. longicollis* Shaw, *Gen. Zool. Desmar. Mamm.* str. 247, w przypisku.

(4) Thunb. *Suentk. Djur.* str. 85. *Fisch. Synop.* str. 242.

(5) Parsons in *Philos. Trans* XLVII, str. 120, t. 6. *Ph. testudinea* Shaw, *Gen. Zool. Desm. Mam.* 247, w przypisku. Less. *Manuel.* str. 205. *Fisch. Synop.* 242.

Szyja przedłużona; nogi jak u Foki zwyczajnej; głowa do żółwiej podobna.

Podług Parsona ma mieszkać w morzach Europejskich, lecz od jego czasów dotąd przez nikogo nie postrzeżona.

Phoca fasciata (1). FOKA SMUGOWANA.

Czarniawa; na grzbiecie żółta, prawie kwadratowata smuga.

Phoca punctata (2), FOKA CĘTKOWANA.

Głowa, grzbiet i członki cętkowane.

Ojczyzną wyspy Kurylskie.

Phoca maculata (3), FOKA KROPKOWANA.

Śniado-nakrapiana.

Mieszka wraz z poprzedzającym gatunkiem.

Phoca nigra (4), FOKA CZARNA.

Mieszka na wyspach Kurylskich; ma mieć szczególne urządzenie nóg, którego jednak nie opisano.

Phoca australica (5), FOKA POŁUDNIOWA.

Ma się znajdować na morzu południowym, około przylądka Dobrzej Nadziei.

Phoca Isidorei (6), FOKA IZYDORA.

Długa 1 metr, 25 centymetrów. Z postaci podobna do *Morzaka białobrzuchego* (Palagius Monachus); lecz różni się od niego wzrostem i liczbą zębów przednich, których ma tylko po 2 w górze i w dole. Od Foki zwyczajnej różni się nogami przednimi, zupełnie płetwiastymi, i palcami, których stawy całkiem są objęte w łączącej je błonie.

(1) Shaw, Gen. Zool. 1, 2, str. 276. Penn. Quadr. str. 276. Desm. Mamm. ib. Less. Manuel ib. Fisch. Sonop. ib.

(2) Encycl. Britan. Desm. Mamm. 16. Less. Man. 206. Fisch. Synop. ib.

(3) Spotted seal. Encycl. Brit. Desm. Mamm. ib. Less. Man. 205. Fisch. Synop. ib.

(4) Black. Seal. Encycl. Brit. Desm. Mamm. 247, w przypisku. Less. Man. 208. Fisch. Synop. 242.

(5) Thunb. mém. de l'Acad. de Petersb. 111. str. 322. Fisch. Synop. 242.

(6) Ph. Isidorei Less. Echo du Monde Savant. 6. Août 1843 X. Année, n. 10, p. 228. Rev. Zool. 1843, str. 256.

Individuum tego gatunku złowione zostało 21 Lipca 1843 roku przez Rybaków wysepki Oleron (we Francyi), w odnodze morskiej, oddzielającej ją od Marenny.

§. 2. **Konchy uchowe wyraźne.** SKOMIĘGI, (*Otaria Peron*).

Otaria coronata (1), SKOMIĘGA UWIEŃCZOŃA.

Czarna, żółto cętkowana. Na głowie smuga, na pysku cętki żółte; u nóg tylnych pięć palców z pazurami.

Ojczyzna niewiadoma.

Otaria albicollis (2), SKOMIĘGA BIAŁOSZYJA.

Szyja pośrodku i w górze wielką, białą cętką naznaczona; nogi przednie bardzo w tył usunięte.

Długość 8—9'. Pospolita na wyspie Eugeniusza między 32° szerokości południowej, a 131° długości wschodniej (na morzach Nowej Hollandyi).

Otaria Falklandica (3), SKOMIĘGA FALKLANDZKA.

Popielata, białawo upstrzona; nogi przednie bez pazurów; u nóg tylnych 4 pazury.

Długość 4'.

Mieszka na Oceanie, około wysp Falklandzkich.

Otaria porcina (4), SKOMIĘGA WIEPRZASTA.

Nos świniemu podobny. Nogi o pięciu palcach. Rzadka; przy brzegach Chili. Postacią zbliża się do *Plaskogłowa niedźwiedziastego* (*Arctocephalus ursinus*).

(1) Syn. *Ot. coronata* Desm. Mamm. 251, gat. 383. Less. Dict. Class. XIII, str. 424. Fisch. Synop. str. 233. Less. nouv. Tabl. 85. Griff. Anim. Kingd. V, 469, 3.

(2) Syn. *Ot. albicollis* Desm. Mamm. 251, 385. Per. et Lesu. Voy. 11, str. 118. Fisch. Synop. 233. Less. Nouveau Tab. du Reg. an. 85.

(3) Syn. *Ot. Falklandica* Desm. Mamm. str. 252, 387. Nouv. Dict. XXV, tab. 601, 17. O. Shawii Less. Dict. Class. XIII, str. 424. Ph. Falklandica Shaw, Geñ. Zool. 1. 2. str. 256. Fisch. Synop. 233. Less. Nouv. Tab. 85.

(4) Shaw. Gen. Zool. 1, 2. str. 260. Molin. Sagg. str. 260. *Otaria porcine* Desm. nouv. Dict. XXV, str. 602, 18. Mamm. str. 252. O. Molinai Less. Dict. Class. XIII. str. 425. Fisch. Synop. 234.

Otaria Chilensis (Joh. Müller Wiegmanus Archiv. 7. Jahrg. str. 333). Śniado-czarna. Zdaje się należeć do powyższego gatunku. (Obacz Schinz Synop. 1, str. 479, w przypisku).

Otaria Lamarii (1), SKOMIEGA LAMARA.

Śniado-czarna. Mieszka w Australii.

Egzemplarz tego gatunku znajduje się w Muzeum Berlińskim.

RODZAJ III. (103).

Ommatophoca (2), KRÓTKOPYSK. *n.*

Głowa szeroka, w tyle spłaszczona; pysk bardzo krótki i szeroki. Oczodoly bardzo obszerne. Zęby trzonowe małe, ściśnięte, z sęczkiem środkowym zakrzywionym; z każdej strony po jednym małym stopniu czyli kłapce. Na nogach przednich pazury słabe.

861. *Ommatophoca Rossii* (3), KRÓTKOPYSK ROSSA.

Głowa z wierzchu, szyja i grzbiet czarniawo-siwe; boki i spód ciała żółtawe. Pazury na przednich nogach bardzo małe.

Mieszka w Oceanie południowym.

FAMILIA II.

Trichechidae, Morsowate.

Kły bardzo długie, wystające z paszczy, potężne, tylko w górnej szczęce.

W tej Familii jeden dotąd znany Rodzaj, a w nim jeden tylko gatunek.

(1) Müller in Wiegman. Archiv. 7. Jahrg. str. 333. Schinz Synop. 1, str. 479.

(2) Gray.

(3) Gray Zool. of Erebus 1, tab. VII i VIII. Schinz Suppl. 46.

25. **Trichechina**, MORSY.

Członki tylne wywrócone, nawzajem zbliżone. Ciało otyłe.

RODZAJ IV. (104).

Trichecus (1), Mors.

Zębów przednich w górze 4, w dole 2 lub żadne; z pomiędzy górnych dwa środkowe najmniejsze, wypadające; poboczne większe walcowate i z wewnątrz ukośnie przycięte, do trzonowych podobne. *Kłów* w górze z obu stron po 1, w dole żadne; górne bardzo przedłużone, walcowate i z paszczy wystające, tępo zaostrome, na stronie wewnętrznej podłużnie brózdowane. *Trzonowych* $\frac{4}{4}$ lub $\frac{5}{5}$ zwyczajnych, małych, z koronami nieco wgniecionymi; z pomiędzy górnych trzy początkowe, z dolnych ostatni z każdej strony w obu szczękach mały, wypadający.

Pysk bardzo krótki, tępy. *Konchy* uchowe żadne. Ciało długie, otyłe, w tyle zeszczupłone. *Nogi* krótkie, w skórę obwinięte; pięcio-palcowe; tylne w tył podane, nawzajem do siebie zbliżone. *Pazury* u palców krótkie, szponiaste. *Cyce* na brzuchu 4. *Ogon* prawie żaden, miejsce jego zastępuje skórkowata klapka.

Morsy z obyczajów swoich podobne są Fokom większych gatunków. Równie jak one zdają się prowadzić życie drapieżne; wszakże kształt zębów ich wskazuje, że mogą równie karmić się roślinnymi ciałami. Żołądek też podobny mają jak Foki. Żyją w stadach składających się niekiedy ze stu i więcej indywiduów. Samice rodzą na brzegach morskich lub lodach po jednym młodem, które rodząc się, są już tak wielkie jak prosię roczne.

(1) *Trichecus* Linn. *Odobenus* Briss. *Rosmarus* Scopoli, Моржь, ross.; *Wallross*, niem.

862. *Trichecus Rosmarus* (1), MORS, KOŃ MORSKI. (Tab. III. fig. 2).

Kły z paszczy wystające, bardzo długie, tak białe i twarde jak najpiękniejsza kość słoniowa. Głowa mała, okrągława. Skóra na ciele gruba, pomarszczona, krótką, rzadką, śniado-żółtawą siercią pokryta. Rzęsówki bardzo liczne.

Długość ciała 18—20'.

Mieszka licznymi stadami w morzach przybiegunowych obu półsfery. Poławia się dla mięsa, skór i kłów, które w rzemieślniczym w miejscu kości słoniowej niekiedy używane bywają.

Polowanie na Morsy najlepiej odbywać wówczas, gdy na ląd wychodzą; w wodzie bowiem nadzwyczaj silne są i śmiałe, a broniąc ranionych towarzyszków, nieraz czółna rybackie zatopić usiłują.

Shaw mniema, że Morsy północne i południowe (u Illigera *Tr. obesus s. divergens*) kłami więcej lub mniej grubemi i zakrzywionemi, różnią się od siebie.

-
- (1) Syn. *Trichecus manatus*, Linn. Erxl. *Trichecus rosmarus*, Gmel. *Odobenus* Briss. Quadr. 48.—*Equus Marinus* Rai. Syn. quadr. 191. *Manati Trichecus* Bodd. Elench. Anim. str. 173. *Le Morse Buff. Hist. nat. Morse Cheval Marin Desm. Mamm. str. 252. Fisch. Syn. 243. Schinz Synop. 1, str. 487.*

RZĘD VI.

GLIRES (1), SZCZUROWATE.

Zębów dwa gatunki, dla braku kłów w szeregu przerwanych ustawionych; *przednich* w górze i w dole po dwa, przedłużone, w górnej szczęce niekiedy dwa dodatkowe; *trzonowych* trących najwięcej 24.

Niektórzy Naturaliści, Zwierzętom tego Rzędu nadają nazwisko *Gryzących* (Rodentia), od sposobu rozdrabiania pokarmów, których one rozkąsić nie mogąc, ciąglém gryzieniem niby pilują; dla tego najtwardsze nawet ciała przegryzać są w stanie. Kłów nie mają zupełnie, a na ich miejscu po obu stronach szczęk znajdują się znaczne przedzialki. Otwór ich pyska dość jest mały; wargą górną podłużnie przecięta. Zęby przednie silne, długie, łukowato zakrzywione i głęboko w dziąsła wrosnięte; szczyty ich są nożycowato zaostrzone; korzeni nie mają, lecz rosną nieustannie. Pomimo wszakże tę szczególną własność, zwykle jednaką zachowują długość, a to z tój

(1) Glires Linn. et al. Rosores Storr, Prensiaclantia Illig. les Rongeurs, fr.; Nager, niem.; Грызуны, ross.

przyczyny, że w miarę wzrostu scierają się, o zęby szczęki przeciwległej, w przypadku tylko utracenia któregośkolwiek przedniego zęba, przeciwległy mu ząb nie mając scierać się o co, wyrasta nad miarę, zachowując wszakże właściwe sobie zakrzywienie, a tym sposobem tworzą się niekiedy zęby powtarne, które z dolnej szczęki przedłużając się ku wierzchowi głowy, na samém kończą się ciemieniu.

Zęby trzonowe mają korony szerokie i płaskie, które z początku są mniej lub więcej sęczkowate, lecz równie jak przednie zęby scierające się, wkrótce zupełnie płaskimi się stają. Polewa pokrywająca zwyczajnie ząb zewnątrz, tworzy mniej lub więcej głębokie i liczne fałdy, mieszające się z substancją kostną zębów czyli środkową; a ponieważ polewa nie sciera się tak łatwo jak kościan, przeto powierzchnia tych zębów jest jakby brózdowana, poprzecznie wystającymi fałdami polewy; co szczególnie dopomaga tym zwierzętom w rozcieraniu ciał twardych, któremi zwykle się karmią. U większej liczby *Szczurowatych*, trzonowe zęby składają się tylko z dwóch substancyj, to jest: kościanu i polewy czyli emalii; niekiedy jednak na wierzchu tej ostatniej znajduje się massa korkowa czyli powłoka kostna.

U *Szczurowatych*, których pożywienie stanowią same tylko rośliny, zęby trzonowe scierają się łatwo, rosną nieustannie, i nie mają korzeni albo nigdy, lub też dopiero w starości ich nabywają; przeciwnie u *Szczurowatych* wszystkożernych, zęby te nie podlegają scieraniu, są opatrzone korzeniami i bardzo prędko rosnąć przestają. Takie różnice w pokarmach mają też związek z przemianami, jakie w aparacie ich trawienia spostrzegamy, i tak *Szczurowate* właściwie roślinożerne o zębach trzonowych bez korzeni, miewają wnętrzości nierównie grubsze i są opatrzone wielką kątnicą czyli ślepą kiszka (coecum); u wszystkożernych zaś kiszka ta znajduje się tylko w stanie szczątkowym i wszystkie inne trzewia mniej rozwinięte.

Szczurowate odznaczają się także od innych zwierząt szczególnym urządzeniem szczęki dolnej. Łączy się ona bowiem z czaszką nie tak jak u zwierząt mięsożernych, za pośrednictwem

poprzecznego muskulu, lecz za pomocą muskulu podłużnego, który tylko z przodu w tył poruszać się jęj pozwala. Obie szczęki są słabe, łuki podskroniowe cienkie, i zamiast oddalania się od czaszki jak u mięsożernych, u których muskuly pyska bardzo są rozwinięte; w dół się zakrzywiają, z tego powodu głowa zwierząt *szczurowatych*, w ogólności ściśnięta jest po bokach. Prawie wszystkie *szczurowate* są małego wzrostu; największe z nich nie przechodzą wielkością Świni, a znaczna ich liczba zaledwo Szczurom i Wiewiórkom wyrównywa. Ciało węższe mają z przodu, ku tyłowi zaś coraz szersze; członki tylne zawsze od przednich są dłuższe, a te ostatnie pozbawione są tęg zwinności, jaką zwieręta wyższęj organizacyi zwykle obdarzone bywają. Obojczyki u niektórych bardzo są krótkie, lub wcale żadne, u innych zaś należycie rozwinięte. Ostatnie mogą z łatwością lazić po drzewach i przednimi łapkami zanosić pokarmy do pyska. Zmysłność *Szczurowatych* bardzo jest ograniczona i mózg mało rozwinięty; pomimo to jednak, znajdują się między niemi gatunki obdarzone zadziwiającym instynktem.

Rzęd ten, jeden z naliczniejszych w klasie Żwierząt Ssących; sławny Cuvier i wzorem jego późniejsi Naturaliści, dzielą na dwie wielkie Sekcy; mieszcząc w jednę, gatunki opatrzone *obojczykami doskonałemi*, w drugięj zaś niemające *obojczyków żadnych*, lub tylko szczątkowe. Te Sekcy, składają się znów ze znacznej liczby oddziałów, różniących się między sobą Zębostanem, kształtem członków i obyczajami, które w następnym przedstawimy porządku (1).

A) Obojczyki doskonałe.

FAMILIA I. *Chiromyidae*. SZCZUPŁO-PALCZASTE.

Cyce dwie łonowe. Ogon bardzo długi.

Chiromydina, Palczaki. Nogi pięcio-palcowe; palec średni

(1) P. Wagner uczony Naturalista Bawarski, roztrząsając Systemata Pallasa, Schrebera, Cuvier'a, Desmarest'a, Illigera, Wiegmann'a i Waterhous'a; ułożył nową klasyfikację Żwierząt Gryzących, we-

przedłużony, bardzo szczupły, nagi. Członki tylne zakończone rękami, u których ksiuki zwrótne.

FAMILIA II. *Muridae*, MYSZKOWATE.

Zęby trzonowe pojedyncze lub niekiedy składane (*Arvicola*), najwięcej w liczbie 18. Członki proporcjonalne, lub przynajmniej, tylne od przednich rzadko o wiele dłuższe.

Sciurina, Wiewiórki. U nóg przednich palców cztery i sęczek zamiast palca wielkiego; tylne pięcio-palcowe. Ogon mniej więcej długi; obfita, długą siercią porosły. Zębów trzonowych $\frac{5-5}{4-4}$. Kości czelne rozszerzone; przyrostek pozaozodolowy wyraźny; otwór podoczodolowy bardzo wązki.

Arctomydina, Świszcze. Ogon krótki albo żaden. Odzież miękka prawie jednakowa. Nogi równo-długie.

Myoxina, Koszatki. Nogi przednie o 4 palcach i sęczki zamiast palca wielkiego; tylne pięcio-palcowe. Ogon długi, kudłaty. Zębów trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$. Kości czelne bardzo zwężone bez przyrostka za oczodolami. Kiszka ślepa żadna.

Lagostomurina, Zajęczomysze. Konchy uchowe wielkie. Ogon długi, z wierzchu przy końcu długą siercią porosły (grze-

dług której Rząd ten na 12 dzieli się familii: 1. *Pedimana* (*Chironomys*). 2. *Sciurina* (*Sciurus*, *Pteromys*, *Tamias*, *Spermophilus*, *Arctomys*). 3. *Myoxina* (Podrodzaje: *Graphiurus*, *Eliomys*, *Glis* i *Muscardinus*). 4. *Macropoda* (α . *Dipus*, *Scirotetes*. Wagn.) (*Alactaga* Fr. Cuv.) *Jaculus*. Wagn. (*Meriones* Fr. Cuv.— β . *Pedetes*). 5. *Chinchillina* (*Eriomys*, *Lagidium*, *Lagostomus*). 6. *Psammoryctina* (α . *Habrocoma*, *Octodon*, *Psammoryctes*,— β . *Capromys*, *Aulacodus*, *Loncheres*, *Nelomys*, *Echiomys*, *Cercomys*, *Dactylomys*, *Pteromys*); 7. *Cunicularia* (α *Ommotostergus*, *Spalax*, *Chtonoergus*, *Rhizomys*, *Georhynchus*, *Ctenomys*— β *Siphneus*, *Ascomys*, *Thomomys*, *Geomys*, *Bathyergus*, *Haplodon*); 8. *Murina* (α *Hydromys*— β *Mus*, *Cricetus*, *Dendromys*, *Akodon*, *Hapalotis*, *Pseudomys*, *Mystromys*, *Rhombomys*, *Psammomys*, *Meriones*, *Euryctis*, *Sigmodon*, *Neotoma*, *Elimoden*, *Reithrodon*, *Ctenodactylus*, *Myodes*, *Hypudeus*, *Fiber*— β . *Sminthus*,— δ *Perognathus*, *Saccomys*). 9. *Castorina* (*Castor*, *Myopotamus*); 10. *Hystricina* (α . *Hystrix*, *Atherura*— β . *Erethizon*, *Cercolabes*. *Syntheres*-*Sphiggurus*). 11. *Subungulata* (α . *Dasyprocta*, *Caelogenys*— β . *Hydrochoerus*, *Cavia*, *Kerodon*). 12. *Duplicidentata* (*Lepus*, *Lagostomus*.)— (*Revue Zoologique* 1842. p. 87.)

bieniasty). Odzież bardzo miękka, delikatna, jednakowa. Nogi przednie krótkie; tylne przedłużone. Zęby przednie dolne brózdowane; trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$ z dwóch lub trzech równoległych warstw złożone.

Psammoryctina, Grzebinorki. Postać mysza. Członki proporcjonalne. Konchy uchowe mierne, (z małym wyjątkiem). Otwór podoczodołowy wielki; kąt dolnej szczęki kończysto-przedłużony. Zębów trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$.

Cunicularia, Ślepcey. Ciało grube, walcowate. Głowa tępą. Oczy małe lub zupełnie niewidoczne, konchy uchowe małe lub żadne. Członki przednie od tylnych silniejsze. Nogi pięcio-palcowe. Zęby przednie wystające, szerokie, przycięte.

Murina, Myszy. Oczy wyraźne. Konchy uchowe i ogon mniej więcej wydatne. Członki tylne od przednich dłuższe. Nogi przednie o 4 palcach i sęcisku i zamiast palca wielkiego tylne pięcio-palczaste. Ogon nagi lub mało-włosisty. Otwór podoczodołowy podłużny, w górze rozszerzony w dole zwężony. Kąt dolnej szczęki okrągły. Zęby przednie dolne kończyste, trzonowe pojedyncze; niekiedy składane (*Arvicola*).

FAMILIA III. *Dipodidae*. SKACZĄCE.

Członki tylne najdłuższe lub przynajmniej bardzo przedłużone, skoczne; od przednich bardzo krótkich, więcej niż dwa lub prawie cztery razy dłuższe.

Dipodina, Skoczki. Pod ostatnimi stawami średnich palców nóg tylnych, brzusce wielkie. Ogon w drugiej połowie długo-włosy, dwustronny.

Merionina, Myszokocze. Brzusce pod palcami czyli nagniotki skoczne, małe lub żadne. Ogon rzadko-włosy lub prawie nagi.

Pedetina, Długo-nogie. Ogon cały długo-włosy. Pazury nóg tylnych prawie kopytkowate.

FAMILIA IV. *Castoridae*. BOBROWATE.

Zęby trzonowe składane; przednie pojedyncze. Palce nóg tylnych błoną spięte.

Castorina, Bobry. Zęby trzonowe składane, korzeniami

opatrzone $\frac{4-4}{4-4}$. Ciało dwoistą siercią pokryte. Nogi pięciopalcowe; pazury mierne, ostre.

B) Obojczyki niezupełne.

FAMILIA V. *Hystricidae*. NAJEŻONE.

Ciało kolczate. Zębów przednich $\frac{2}{2}$; trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$ warstwowych z koronami płaskimi. Nogi przednie 4, tylne 5 palcowe.

Hystricina, Jeżozwierze. Zęby trzonowe warstwowe z koronami płaskimi. Język szorstki.

FAMILIA VI. *Cavidae*. ŚWINKOWATE.

Ciało siercią pokryte. Ogon bardzo krótki lub żaden. Pazury w kształcie kopytek. Otwór podoczodołowy bardzo wielki. Zębów trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$.

Cavina, Skoinyki. Zęby trzonowe bez korzeni, warstwowe.

Dasyproctina, Aguty. Zęby trzonowe składane.

FAMILIA VII. *Leporidae*. ZAJĘCZE.

Zęby przednie górne podwójne. Otwór podoczodołowy wielki; otwory oczne połączone; podniebienie kościste szczególniejszym sposobem zwężone. Obojczyki częścią niezupełne, częścią zupełne. Nogi przednie 4, tylne 5 palcowe.

Leporina, Zające. Ciało i podeszwy nóg włosiste. Zęby trzonowe warstwowe.

FAMILIA I.

Chiromydidae (1), Szczupłopalczaste.

Obojczyki doskonałe. Cyce dwie łonowe. Ogon bardzo długi.

(1) Syn. Chiromydidae Bonap. Pedimana Wagner. Schinz. Leptodactyla Illig.

26. *Chiromyđina*, PALCZAKI.

Nogi pięcio-palczaste; palec średni przedłużony, bardzo szczupły, nagi. Członki tylne zakończone rękami, u których ksiuki zwrótne.

Szczególne zwierzątko będące jedynym reprezentantem tej rodziny, przez długi czas do Wiewiórek liczone było; rzeczywiście zaś bardzo jest od nich różne i stanowi gatunek pośredni, który Rząd Żwierząt Naczelných z Gryzaczemi łączy.

R O D Z A J I. (105).

Chiromys (1), PALCZAK *Jar.*

Zębów przednich $\frac{2}{2}$ bardzo ściśniętych; w miejscu klów przedziałka. Trzonowych $\frac{4}{5}$ przerwanych zwyczajnych, trących, z koronami płaskimi. Pysk śpiczasty. Oczy wielkie poboczne. Konchy uszowe zaokrąglone włosiste. Nogi wyraźne, pięcio-palczaste; u przednich palec środkowy przedłużony, bardzo szczupły, nagi. Członki tylne zakończone rękami. Na wszystkich palcach prócz ksiuka, pazury szponiaste, na ksiuku paznógć. Cyce dwie brzuchowe. Ogon długi, kudłaty.

Palczaki, kształtem ciała, długim i obficie włosistym ogonem, dość są Wiewiórkom podobne; lecz długie i cienkie ich palce, tudzież ksiuki zwrótne nóg tylnych, dostatecznie ich rozróżniają.

863. *Chiromys madagascariensis* (2), PALCZAK SONNERATA (Tab. IV. f. 1.)

Twarz i spód ciała białawo-płowe. Włosy wierzchu ciała częścią welniste bardzo miękkie, białe płowe; częścią dłuższe, nieco twarde, śniade. Ramiona, przedramiona, uda i golenie śniado rudawe. Palce, siercią krótką, czarniawą, po-

- (1) Syn. *Chiromys* G. Cuv.—*Daubentonia* Geoff. Lemur. Schr. *Sciurus*. Gm. *Aye-Aye* fr. *Fingerthier* niem. *Норорыкаа Бѣака* ross.
 (2) Syn. *Sciurus* *Madagascariensis* Linn. Lemur *psilodactylus* Schreb. Tab. 38.—*Aye-Aye*. Sonnerat *Voy.*

RODZAJ II. (106).

Sciurus (1), WIEWIÓRKA.

Zęby przednie w szczęce górnej z ostrzem klinowatém, na stronie zewnętrznej gładkie; dolne bardzo ściśnione, ostre. *Kły* żadne. *Trzonowych* $\frac{5-5}{4-4}$ przerwanych, pojedynczych, trących; z pomiędzy górnych początkowy fałszywy. *Pysk* zaostroszony. *Warga górna* przecięta. *Torebki przyżuchwowe* u większej liczby żadne, u niektórych obszerne. *Konchy uchowe* podłużne lub zaokrąglone, często pęczlikami włosów kończące się. *Ciało* wysmukłe. *Nogi* wyraźne pochodne, na przednich palców 4 i sęczek w miejscu palca wielkiego, na tylnych 5 palców, *Pazury* ostre, szponiaste. *Cyc* piersiowych 2, brzuchowych 6. *Ogon* długi, kudłaty, często dwustronny lub walcowaty. Rodzaj ten podzielić można na dwa następujące Podrodzaje:

PODRODZAJ 1. *Sciurus*, WIEWIÓRKA WŁAŚCIWA.*Torebki przyżuchwowe* żadne.

Żwierzątka wysmukłej i zgrabnej postaci; do oswojenia łatwe; w łażeniu, czepianiu się i skakaniu po drzewach bardzo zręczne; całe prawie życie na najwyższych ich gałęziach przepędzają. Karmią się głównie suchymi płodami roślin, które za pomocą przednich łapek do pyszczka zanoszą. Gniazda kulistego kształtu, na wierzchołkach drzew, z gałązek, suchych liści i mchu uścielają, a w nich Samice od 4 do 5 rodzą wiewiórcząt.

Liczne tego Podrodzaju gatunki, we wszystkich częściach ziemi, prócz Nowej Hollandyi znajdujące się, na następne geograficzne dzielimy gromady:

(1) Syn. *Sciurus* Linn.—*Funambulus*, *Spermo Sciurus*, *Macroxus*, *Tamias*.

† Gatunki Europejskie.

864. *Sciurus vulgaris* (1), WIEWIÓRKA POSPOLITA . . . 1

Czerwono-ruda lub czerwono-śniada; brzuch biały. Ogon dwórzędny, jednakię z ciałem maści. Konchy uchowe odzieży zimowój, pęczlikowate. Taka bywa zwykła barwa wiewiórek pospolitych; jednakże liczne ich odmiany wyradzają się częścią od miejsc mieszkania i pór roku zależące, częścią zaś przypadkowe. I tak, widzieć można Wiewiórki siwe, siwa-rude, kasztanowato-brunatne, czarne, cętkowane białe, lub zupełnie białe. Niekiedy w jedném gnieździe rodzą się białe, rude i czarniawe. Rude, bywają latem więcej czerwone, na zimę zaś siwieją, a najpiękniejsze popielate znajdują się w Syberyi i tych futra dość są popłatne. Czysto-czarne bardzo są rzadkie; zaś czarniawo-szare obficie znajdują się w Alpach Szwajcarskich.

Główniejsze odmiany Wiewiórki pospolitej są następane:

- a) Z wierzchu popielata; w zimie błękitnawo-popielata, brzuch biały. (Var. *Sibirica*.)
- b) Czarna, pod spodem biała.
- c) Kasztanowata, pod spodem biała.
- d) Ruda, biało-upstrzona.
- e) Zupełnie biała (w stanie albinizmu).

Długość ciała 7" 8"; ogona 7" 8".

Wiewiórka mieszka w całej Europie i północnej Azji. W Litwie na Wołyniu i Podolu pospolita. Dzień przepędza w gniazdach na wierzchołkach drzew usłanych, wieczorem na żer wychodzi i wtenczas z nadzwyczajną zręcznością, ogon ponad ciałem niby spadochron rozpuściwszy, z gałęzi na gałęź przeskakuje. Snu zimowego nieodbywa i w ostrój porze roku, karmi się zebranemi przez jesień zapasami orzechów, żołędzi i t. p., które zwykle w dziuplach drzew spróchniałych

(1) Syn. *Sciurus vulgaris*. Linn. Schreb. Tab. 212. *Sc. vulgaris et albus* Briss. Quadr. p. 104, 105. sp. 1 et 2. *Sc. varius* Briss. Quadr. p. 106. sp. 4. Pall. Zoogr. 1. str. 183. *Ecureuil commun. fr. gemeine europäische Eichhorn. n. обыкновенная БѢКА, ross.*

przechowuje. Pije bardzo mało. Głos podobny głosowi *Morświnek* (*Cavia*) w gniewie lub przestraczu chrząkający wydaje.

Fryderyk Cuvier, z brunatnej Pirenejskiej Wiewiórki, utworzył osobny gatunek pod nazwą *Sciurus alpinus* (Less. Man. 233. Cuv. et Geoff. Mamm. fasc. 22. Schinz Synop. 2, 4.), której nadał następną charakterystykę: Grzbiet ciemno-kasztanowato-śniady. Ogon czarny; brzuch i gardziel białe; boki szysi i członki płowo-rude. Smuga płowa, biały kolor brzucha od śniadego grzbietu oddziela. Konchy uchowe w zimie pęczlikowate. Zresztą zupełnie pospolitej Wiewiórce podobna.

Książę Karol Bonaparte, Wiewiórkę włoską; maści ogorzałej, z brzuchem tylko w części białym, uszami pęczlikowatymi, za osobny gatunek *Sciurus italicus* (Fauna ital. Schinz Synop. 2, 5.) przez niego nazwany, uważa.

Oba powyższe nazwiska, za Synonimy Wiewiórki pospolitej uważać należy; opisane zaś pod niemi Indiwiduum, w takim są do niej stosunku; jak Wróble Włoski lub Hiszpański do zwyczajnego.

†† Gatunki Amerykańskie.

865. *Sciurus Capistratus* (1), WIEWIÓRKA ZAMASKOWANA. 2

Czarna lub siwo-czarna, nos i konchy uchowe białe; uszy krągłe bez pęczlików. Ogon od ciała dłuższy.

- (1) Podług P. Lesson (Nouv. Tabl. du Règne animal. str. 106, i 107); następujące u Autorów opisane wiewiórki uważać należy, jako Synonimy gatunku *Sc. Capistratus* 1) Le petit Gris Buff. *Sciurus cinereus* Linn. Schreb. Säugth str. 766. 2. t. 213. (Popielica) Desmar. Mamm. str. 332. gat. 528. Z wierzchu siwo-płowa, czarno-poprószona, pod spodem biała; po bokach mniej więcej czysto płowa prega. Konchy uchowe bez pęczlików.— 2) *Sc. Carolinensis* Linn. Gmel. Bosc. Odzież popielata z białą i rdzawą siercią pomieszana, spód biały; ogon śniado-czarniawy z brzegiem białym; Konchy uchowe bez pęczlików.— 3) *Sc. Fulpinus* Gm. Linn. Czerwonawa z popielatą siercią pomieszana. Wielka. Konchy uchowe bez pęczlików. 4) *Sc. Niger* Schreb. t. 215. Catesby Black squirrel. Czarna, nos i obroża na szysi białe. Capistrate gris. F. Cuv. tab. 3.

Długość ciała $15\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w północnej Karolinie i Georgii.

Jest to największa z Wiewiórek Amerykańskich, ubarwienie jej wielu podlega odmianom, z których znaczniejsze są następujące:

a) *Siwa*; biała cętka około nosa przedłuża się ku oczom, uszy, nogi i brzuch białe; przód głowy i policzki brunatno-czarne, sierć na grzbiecie ciemno-siwa, przy nasadzie ołowiaста; siwo i czarno-obraczkowana, na ogonie włosy przy nasadzie białe. Ogon czarną obrączką naznaczony, na końcu biały. (E. Gris. Fr. Cuv. t. 3.)

b) *Czarna*. Nos i uszy białe. Nogi nieco jaśniejsze, reszta ciała i ogon czarne, na ogonie niektóre włosy białe (Sc. niger Bartram, Brown. illust. tab. 47.)

c) Nos, gęba i dolne szczęki białe; cała głowa i brzuch czarne. Grzbiet i ogon ciemno-siwe. (S. Nigriventer Less. Nouv. Tabl. n. 855. var. c.)

d) Głowa i szyja czarne; grzbiet czarniawo-brunatny, na szyi, udach i brzuchu sierć czerwonawa lśniąca. Ogon biały, czarno-obraczkowany. Uszy i nos białe. (Sc. rufiventer, Bachmann.)

e) Wierzch ciała czarny z żółtą siercią pomieszany, spód brudno-żółtawy. Ogon i nogi czarne; nos i konchy uchowe śniadawo-białe. (Sc. texianus Bachmann. Proceed. 1838. str. 87. Less. Nouv. tabl. n. 927. *Macroxus texianus*.)

f) Wierzch z czarna, pomarańczowo i płowo-upstrzony, spód pomarańczowo-rudy, zatylek czarny, koniec pyska i uszu białe. (Sc. variegatus Erxl. Linn. Desm. Coquallin. Buff.)

g) Z wierzchu płowo i czarno-upstrzona, pod spodem ruda, ogon długi, okrągławy w popielatą barwę wpadający. Konchy uchowe bez pęzlików, rude, czarno-obrzeżone. (Sc. variegatoides. Ogilby Proceed. 1838.)

866. *Sciurus Subauratus* (1), WIEWIÓRKA CZERWONO-BRZUCHA 3

(1) Sc. rufiventer Schinz Synop. 2. str. 6, 3. — Sc. Subauratus Bachm. Proceed. 1838. str. 87.

Wierzch głowy, potylica, szyja i wszystkie górne części ciała popielato-czerwone, sierć przy nasadzie płowa, dalej czarno i biało-obrączkowana; wargi, policzki, spód ciała, wewnętrzne strony członków, nogi i ogon u dołu jasno-rdzawo-żółciste. Ogon dwu-stronny. Konchy uchowe małe, bez pęzlików rdzawe. Wąsy czarne.

Długość ciała $13\frac{1}{2}$ ", ogona $12\frac{1}{2}$ ".

Mieszka licznymi gromadami w Ameryce północnej nad rzeką Missuri.

867. *Sciurus aureogaster* (1), WIEWIÓRKA ZŁOTO-BRZUCHA. 4

Z wierzchu ciemno-siwa, żółto-nakrapiana; policzki, gardziel i pierś blado-popielate; zewnętrzne strony członków jednakię z grzbietem maści; sierć na palcach brudno-biała, brzuch i wewnętrzne strony członków ciemno-rude; ogon dwurzędny, długo-włosy; przy nasadzie żółtawe, dalej szeroko-czarno-obrączkowane na końcach białe. Wąsy długie, czarne. Konchy uchowe włosiste, czarniawe.

Długość ciała 12", ogona $10\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w Meksyku i Kalifornii.

868. *Sciurus leucotis* (2), WIEWIÓRKA BIAŁOUCHA. . . 5

Ogon od ciała nieco dłuższy; konchy uchowe okrągławe zewnątrz i wewnątrz włosiste, brudno-białe na końcach brunatne. Wierzch ciała rudawo-siwy, spód biały; Ogon biało-obrzeżony.

Odmiana czarna. Odzież cała czarna, pod spodem bladejsza. Ogon żółtawo-upstrzony.

Długość ciała 11" 9", ogona z włosami 13".

Mieszka w Nowym Jorku i w okolicach górzystych Pensylwanij.

869. *Sciurus carolinensis* (3), WIEWIÓRKA KAROLIŃSKA. 6

Rdzawo-siwa, spód biały; wąsy czarne, konchy uchowe

(1) *Sc. aureogaster* Fr. Cuv. Mammif Californian Squirrel Bachm. Proceed. 1838. str. 88. Schinz 2. str. 7.

(2) Syn. Gray Squirrel Pennant. Arst. Zool. 1. str. 135. *Sc. Carolinensis* Godman non Gmel. *Sc. leucotis* Gapper Zool. Journ. Vol. V. str. 206. 1830. Bachmann in Proceed. 1838. str. 91.

(3) Syn. Little carolina Gray squirrel. Proceed. 1838. Schinz 2, 8.

trójkątne, bardzo krótką siercią porosłe; ogon krótki. Nos i policzki rudawe; ogon płowy, czarno i biało upstrzony.

Długość ciała 9" 6", ogona 9" 6".

Mieszka w północnej Karolinie, Atabamie, Florydzie i Luizjanie.

870. *Sciurus Bottae* (1), WIEWIÓRKA BOTTA 7

Odzież mierna, gęsta, dość twarda płowiejąco-popielata, grzbiet czarniawo-falisty. Spód blado-płowo-białawy; wierzch głowy rudawy, policzki i boki szyi popielate; ogon płowo-śniady, nogi blado-płowe. Konchy uchowe włosiste, niepełnikowate, czarne.

Długość ciała 10", ogona 6 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w Kalifornii, gdzie ją odkrył P. Botta.

871. *Sciurus fuliginosus* (2), WIEWIÓRKA OGORZALA 8

Odzież z wierzchu czarno-śniadawo-żółto-popruszona; pod spodem śniada.

Długość ciała 10", ogona 8" 6".

Mieszka nad rzeką Missisipi w miejscach wilgotnych.

872. *Sciurus Douglasii* (3), WIEWIÓRKA DUGLASA 9

Odzież miękka, połyskowna. Wierzch ciała ciemno-śniady, spód blado-płowy; poboczna, podłużna czarna smuga rozdziela ubarwienie wierzchnie od spodniego, ogon dwustronny, włosy jego przy nasadzie czarne z końcami blado-śniadymi. Konchy uchowe krótkie.

Długość ciała 8", ogona 6" 4".

Ojczyzną Ameryka północna.

873. *Sciurus lanuginosus* (4), WIEWIÓRKA WELNISTA. 10

Odzież z wierzchu żółtawo-szara, po bokach srebrzystopopielata. Spód ciała biały. Włosy miękkie welniste. Kon-

(1) *Sciurus Bottae* Leson Centur. Zool. tab. 76. Schinz 2, 10.

(2) Syn. *Sciur. fuliginosus* Bachmann. Proceed. 1838. str. 92. Schinz Synop. 2, 9.

(3) Syn. *Sc. Douglasii* Gray Proceed. 1838. str. 99. *Tamias Townsendi*. Jour. of Philadelphia Pars. 80. str. 70. Schinz Synop. 2, 10.

(4) Syn. *Sc. lanuginosus*. Dawny Squirrel. Townsed Proceed. 1838. str. 101. Schinz 2, 11.

chy uchowe krótkie. Nogi i palce krótkie. Podeszwy nóg przednich gęstą, jedwabistą siercią porośnięte, pazury białe. Ogon od ciała krótszy popielato-rudy.

Długość ciała 7" 11", ogona 6".

Mieszka w prowincjach wschodnich Ameryki Północnej.

874. *Sciurus magnicaudatus* (1), WIEWIÓRKA WIELKO-OGONIASTA 11

Siwo i czarno-upstrzona. Spód ciała i nogi rudawe. Konchy uchowe, długie, śniade w zimie pęczlikowate. Ogon bardzo szeroki, od spodu rdzawy z brzegiem czarnym.

Długość ciała 11", ogona 11" 3".

Mieszka nad rzeką Missouri.

875. *Sc. Audubonii* (2), WIEWIÓRKA GRUBO-WŁOSA . . . 12

Od wiewiórki czarnej (*Sc. nigro*) nieco mniejsza; konchy uchowe szersze. Z wierzchu czarna, pod spodem brunatnawa. Ogon długości ciała. Sierć gruba lśniąca.

Długość ciała 11" 6".

Mieszka w Luizjanie.

876. *Sc. Hudsonius* (3), WIEWIÓRKA CZYKARI . . . 13

Z wierzchu żółtawa, czarno-poprószone, pod spodem białe. Głowa i grzbiet z wierzchu rdzawo-rude. Konchy uchowe prawie pęczlikowate; ogon płaski, z wierzchu świetnie rdzawo-rudy, przed płowym końcem czarno-smugowany.

Długość ciała 8", ogona 6½".

Mieszka w Kanadzie i Nowej Anglii.

(1) Syn. *Sciurus magnicaudatus* Harlan Fauna Amer. str. 170. Bachm. in Lond. Mag. 1839. str. 136. *Sc. Macrourus* Say in Longs. exped. 1. str. 115. Godman Nat. Hist. 11. str. 134. Schinz 2, 12. *Sc. Clarkii*. Smith. Griff.

(2) Syn. *Sc. Audubonii* Bachm. Lond. Mag. 1839. str. 378. Schinz str. 378.

(3) Syn. *Sc. Hudsonius* Pall. Glir. str. 377. Schreb. Tab. 214. Rhul. Beitr. str. 66. Desm. Mamm. str. 340. Harl. fauna str. 185. Fr. Cuv. et Geoffr. Mamm. Ul. Sabine in Fränkl Journ. str. 663. — Gapper. Zool. Journ. V. str. 205. Richardson fauna 1. str. 187. Tab. 17. Bachm. in Lond. Mag. 1839. str. 783. — *Sciurus hudsonius* var. E. Erxleb. Schinz Synop. 2, 13.

877. *Sciurus pusillus* (1), WIEWIÓRKA KARŁOWATA . 14

Odzież z wierzchu brunatna z żółtą siercią pomieszana, pod spodem jaśniejsza. Ogon walcowaty od ciała krótszy, brunatno i żółto-upstrzony.

Długość ciała 4" 3", ogona 3" 3".

Mieszka w Kajennie.

878. *Sciurus mustelinus* (2), WIEWIÓRKA ŁASICZA . 15

Zupełnie czarna, lśniąca. Odzież miękka, krótka. Ogon dwu-rzędny, mierny.

Długość ciała 10", ogona 11".

Mieszka w Kalifornii.

879. *Sciurus ferrugineiventris* (3), WIEWIÓRKA RDZAWO-BRZUCHA . 16

Wierzch ciała jasno-rdzawy; barki rudawo-śniade. Spód jasno-rdzawy.

Długość ciała 8" 10", ogona 10".

Ojczyzną Kalifornia.

880. *Sciurus mollipilosus* (4), WIEWIÓRKA MIĘKKO-WŁOSA. 17

Wierzch ciała ciemno-śniady, boki rude; spód popielaty. Odzież miękka.

Długość ciała 8½", ogona 7".

Mieszka w północnej Karolinie.

881. *Sciurus occidentalis* (5), WIEWIÓRKA ZACHODNIA. 18

Głowa, smuga przez grzbiet i ogon czarne. Boki ciała śniade z czarną siercią pomieszane. Spód ciała śniadawo-czarne. Konchy uchove wązkie. Odzież długa, miękka.

Długość ciała 11", ogona 14".

Mieszka w Kalifornii.

(1) Syn. Sc. pusillus Desmar. Mammal. str. 337. Macroxus pusillus Less. Manuel. str. 239. Gerlinguet nain. Le petit Guerlinguet. Buff.

(2) Syn. Sc. mustelinus Bachm. Jour. of Philad. VIII. Schinz Synop. 2. str. 14.

(3) Syn. Sch. ferrugineiventris, Bachm. Journal. of Philad. VIII. Schinz 2, 14.

(4) Syn. Mollipilosus Bachm. ib. Schinz 2, 15.

(5) Syn. Sc. occidentalis Bachm. Journ. of Philad. VIII. Schinz 2, 15. n. 22.

882. *Sciurus colliaei* (1), WIEWIÓRKA KOLIA . . . 19

Z wierzchu jeleniasta, środek grzbietu czarniawy. Spód ciała biały; boki, członki i ogon czarniawo-siwe. Ogon długimi na 2" całe włosami porośły, biały, pośrodku trzema czarnymi pierścieniami ozdobiony; nos ziemiasto-czarny.

Długość ciała 10 $\frac{1}{2}$ ", ogona 11".

Mieszka w Kalifornii.

883. *Sciurus Langsdorffii* (2), WIEWIÓRKA LANGSDORFA. 20

Ogon od ciała dłuższy; policzków część dolna, gardziel, piersi i spód ciała rdzawe. Wierzch ciała, boki głowy i konchy uchove kasztanowato-rdzawe; zewnętrzne strony ud ciemno-czerwono-kasztanowate; pod szyją mała, okrągława, biała cętka.

Długość ciała 9" 10", ogona 1'.

Mieszka w Brazylii.

884. *Sciurus aestuans* (3), WIEWIÓRKA NIESPOKOJNA. 21

Z wierzchu brunatnawo-żółta, włosy jedwabiste, brzuch czerwono-żółty. Ogon od ciała dłuższy okrągły, włosy na nim długie, przy nasadzie czarne, pierścieniami: rudawo-żółtym, dalej czarniawo-śniadym, rudawo-żółtym szerokim, czarniawo-śniadym jeszcze szerszym ozdobiony, na końcu białawy. Konchy uchove mierne bez pęzlików.

Długość ciała 7", ogona 8".

Mieszka w lasach Gujany i Brazylii.

885. *Sciurus griseo-caudatus* (4), WIEWIÓRKA SZARO-OGONIESTA 22

Odzież z wierzchu żółto i czarno-upstrzona. Włosy krót-

(1) Syn. Sc. Colliaei Zool. of Beechey voy. Mammal. tab. 1. Schinz 2, 16.

(2) Syn. Sc. Langsdorffii Brandt. Mémoir de S. Petersb. 1835. 6. Serie str. 425. Tab. IX. fig. 1. Schinz 2, 16.

(3) Syn. Sc. aestuans Linn. Prinz Max. Beiträge. Abbild Myoxus Guerlingus Shaw. Macruxus aestuans. Lesson Manuel str. 238. Bras. quirel Penn. Le grand Guerlinguet Buff.

(4) Syn. Gray tailed Squirrel. Sc. griseo caudatus Zool. of Sulphur pl. 13. fig. 2. czaszka. pl. XII. fig. 7—12. Schinz Synop. Suppl. 526.

kie, kruche czarne, ku końcowi szeroko-żółto-obraczkowane, przy nasadzie konch uchowych cętka żółtawa; podbródek, piersi, części dolne i wewnętrzne członków, lisowato-czerwone. Końce konch uchowych i rzęsówki czarne. Ogon szeroki, płaski, czarny, z wierzchu szaro-pociągnięty. Włosy żółtawe z dwiema czarnymi obrączkami i końcami szaremi.

Długość ciała 10", ogona 11".

Mieszka w Ameryce Zachodniej.

886. *Sciurus variabilis* (1), WIEWIÓRKA ZMIENNA. . 23

Wierzch ciała kasztanowato-rudy, spód biały. Konchy uchowe małe bez pęczlików. Ogon czarny, jasno-rudo-upstrzony, na końcu rudy. Wąsy czarne. Ogon od ciała dłuższy.

Długość ciała 9", ogona 10".

Mieszka w Peru.

887. *Sciurus Richardsonii* (2), WIEWIÓRKA RYCHARDSONA. 24

Mniejsza od wiewiórki Hudzońskiej, ogon od ciała krótszy; odzież z wierzchu szarordzawa, pod spodem biała; ogon na końcu czarny.

Długość ciała 6", ogona 5".

Mieszka w skalistych sosnowych lasach Kolumbii.

888. *Sciurus nigrescens* (3), WIEWIÓRKA CZARNIAWA. 25

Czarna, biało-nakrapiana, pod spodem bladejsza. Po zauszami cętka biała. Ogon czarno i biało upstrzony.

Długość ciała 11½", ogona bez włosów 10½", z włosami 14".

Mieszka w Kalifornii.

(1) Syn. Sc. variabilis Isid. Geoff. Guerin Mag. de Zool. 1832. tab. 4.

Gray opisał pod nazwiskiem *Wiewiórki błyszczącej* nieznaną dotąd odmianę bardzo bliską *Wiewiórce zmiennej* (Sc. variabilis), a nawet może jeden z nią stanowiącą gatunek. Cechy tej Wiewiórki są następujące: Odzież z wierzchu jednostajnie brązowo-rudawa, końce włosów nieco jaśniejsze. Głowa, policzki i podbródek wyraźnie bladejsze. Spód ciała i wewnętrzne strony ud, czysto-białe. Wąsy i pęczliki uszu czarne. Uszy prawie nagie. Ogon wietki, dwustronny, jednostajnej maści.

(2) Syn. Columbia Pine squirrel. Smal. Brown. Squirrel Richardson fauna. Schinz 2, 16.

(3) Syn. Sc. nigrescens Bennet Proceed. 1833. str. 41. Schinz 2, 19.

889. *Sciurus dimidiatus* (1), WIEWIÓRKA PŁOWIASTA. 26

Z wierzchu szara, płowo-powleczone, pod spodem żółta. Głowa, boki ciała i nogi rudawe. Ogon prawie tak długi jak ciało, czarnymi, żółtymi i płowymi włosami porosły.

Długość ciała 10", ogona 7".

Mieszka w południowej Ameryce.

890. *Sciurus albipes* (2), WIEWIÓRKA BIAŁO-NOGA. 27

Odzież z włosów kruchych złożona. Konchy uszowe brudno-białe, grzbiet z białą, czarną i rdzawą siercią pomieszany. Spód ciała ciemno-rdzawy. Nogi śnieżyste.

Długość ciała 10", ogona 10".

Mieszka w Meksyku.

891. *Sciurus socialis* (3), WIEWIÓRKA TOWARZYSKA. 28

Odzież miękka, na grzbiecie z włosami białymi popielawymi i żółtawymi pomieszana; konchy uszowe płowe. Spód ciała bardzo żółty. Nogi białawe.

Długość ciała 8—10", ogona?

Mieszka gromadnie w Meksyku.

892. *Sciurus stramineus* (4), WIEWIÓRKA SŁOMIASTA. 29

Odzież krótka, z włosów czarniawych na końcach słomianych złożona. Zewnętrzne strony członków ciemniejsze. Ogon włosami długimi, czarnymi, białawo zakończonymi porosły. Konchy uszowe wewnątrz czarne bez pęzików. Policzki i podbródek płowe. Ciało pod spodem i członki wewnątrz blade.

Długość ciała 10", ogona 11".

Mieszka w Peru.

893. *Sciurus igniventer* (5), WIEWIÓRKA OGNISTA. 30

Odzież wierzchnia czarna z żółtą siercią pomieszana.

(1) Syn. Sc. dimidiatus Waterhouse Proceed. 1840. str. 21. Schinz 2, 19.

(2) Syn. Sc. albipes Wagner Abhandl. der math. Phys. Kl. der Akad. zu München 11. Schreber. Tab. CCXIII. D. Coquallin Buff.

(3) Sc. Socialis Wagner ib. Schinz Synop. 2, 21.

(4) Syn. Sc. Stramineus Zool. de la Banite tab. 9. Schinz Synop. 2, 21.

(5) Sc. igniventer. Natterer Wieg. Archiv. 1842. Vol. 1.

Spód ciała i nogi ciemno-rdzawo-czerwone; niekiedy cała czarna. Ogon przy nasadzie czarny, dalej w większej części rdzawy.

Długość ciała $11\frac{3}{4}$ ", ogona 13"

Mieszka w okolicach Rio Negro.

894. *Sciurus pyrrhonotus* (1), WIEWIÓRKA CZERWONOGRZBIETA 31

Wierzch ciała i nogi zewnątrz ciemno-rdzawo-czerwone; spód białawo-żółty. Ogon rdzawy przy nasadzie, wielką, czarną cętką naznaczony.

Mieszka w Brazylii (Borba).

895. *Sciurus Pyladei* (2), WIEWIÓRKA PYLADA . . . 32

Ogon popołowie biały z czarnym, siercią długą, z wierzchu czarną biało-kończystą, pod spodem zaś przy nasadzie rudą, dalej czarną, a na końcach śnieżno-białą porosły. Odzież na ciele z czarnej i rudziej sierci złożona, tak jednak, że maść czarna przemaga. Głowa szara z zatykiem czarnym. Uszy wewnątrz nagie z czarną obwódką. Poza uszami okrągła, blade-czerwono-żółta plamka. Cały spód ciała i członki (wyjąwszy szarej moszny i białobowiedzionego odchodku) blade-czerwono-żółte. Obnażone części nóg cieliste, pazury białawe; podbródek i policzki szarawe. Zęby przednie pomarańczowe. Wąsy długie i czarne. Wiewiórka ta dwa razy większa jest od pospolitej. Ogon $\frac{2}{3}$ ciała przechodzi. Jedyne tego gatunku Egzemplarz przywieziony został z San-Carlos w środkowej Ameryce przez Doktora Lesson, starszego Chirurga Brygu *Pylad* zwanego.

896. *Sciurus Adolphei* (3), WIEWIÓRKA ADOLFA . . . 33

Większa od poprzedzającego gatunku; ogon jej dochodzi

(1) *Sc. pyrrhonotus* Natt. Wieg. Archiv. 1842. Vol. 1. Schinz Synop. 2, 22.

(2) *Syn. Macroxus Pyladei*. Lesson. Nouv. Tabl. du Reg. An. str. 112. n. 928.

(3) *Syn. Macroxus Adolphei* Less. Nouv. Tabl. du Règne Anim. str. 112. n. 929.

długości ciała i kończy się czarną kitką z kosmykiem włosów białych, a okrywające go włosy są z wierzchu rude, czarno-faliste z końcami białymi.

Samiec ma wierzch głowy śniado-nakrapiany, wierzch ciała czarno-łśniaco i jasno-rudo-falisty. Wierzchnia strona członków jest także śniado-ruda. Poza uszami dwa pęczki śnieżno-białych włosów i dwie cętki blado-czerwono-żółte. Wszystkie dolne części, wewnętrzne strony członków, od podbródka do odchodka, czysto-białe. Policzki szarawe. Zęby przednie pomarańczowe. Naga skóra łapek, czarna.

Samica jednakowego z Samcem wzrostu, środek jej grzbietu czarny, maść wierzchu ciała szarawo-śniada ku słabiznom w zupełnie szarą się zamienia. Wierzchnia strona członków szara, biało-nakrapiana.

Samiec i Samica tego gatunku zabite zostały przez Adolfa Lesson'a w lasach prowincyi Nicaragua w środkowej Ameryce.

Inne mniej dokładnie znajome gatunki Wiewiórek Amerykańskich są następujące:

Sciurus lateralis. (Say in Long's Exped. 11. str. 46. Fisch. Synop. 350.)

Z wierzchu śniado-popielata, z każdego boku brudno-żółtawa czarno-obrzeżona, z przodu szersza smuga; spód ciała blado-żółty. Wierzch głowy, szyja i uda rdzawe. Ogon krótki cienki; spodem pręga nabrzeżna czarna.

Mieszka w Ameryce północnej w górach Rocky.

Sciurus ruber. (Rafinesque. Ann. of nat. n. 1. str. 412. Desm. mamm. str. 334. nt. Fischer. Synop. str. 350). Z wierzchu ceglasto-żółta, pod spodem biała. Konchy uchove bez pęczlików.

Długość od pyska do ogona 2'.

Mieszka nad rzeką Missouri w północnej Ameryce.

Sciurus niger. (Sc. niger Linn. non Catesby. Black Squirrel. Godman. Schinz Synop. 2, 9. n. 8.) Nieco większa od

Wiewiórki Popielicy. Odzież miękka polyskowna. Uszy, nos i całe ciało czarne, tylko gdzieniegdzie małe kosmyki białokończystych włosów.

Długość ciała 13", ogona 13".

Mieszka w okolicach Niagary.

Sciurus Lewisii. (Griff. amin. Kingd. 111. str. 180. e. fig. Schinz Synop. 2, 13, n. 16.) Glinkowato-żółta w popielatą barwę wpadająca. Spód ciała i nogi glinkowate, ogon gruby, czarno-obraczkowany.

Mieszka nad rzeką Missuri.

Sciurus annularis. (Sc. annulatus Desm. str. 536. Less. Man. str. 239. Schinz Synop. 2, 14. n. 18.) Zielonawo-popielata. Podbródek, przód szyi, brzuch, i nogi białe. Konchy uchowe wielkie, jajowate, wewnątrz czarne. Ogon walcowaty od ciała dłuższy, poprzecznie biało i czarno-obraczkowany.

Poprzedzającemu gatunkowi bardzo bliska, zdaje się także pochodzić z Ameryki.

Sciurus hypopyrrhus. (Wagler. Schreb. Supp. Tab. CCXIII. C. Abhandl. der Math. physic. Classe der Münchener Akad. 11. Schinz 2, 20.) Wierzch ciała, boki i zewnętrzne części członków żółtawe, czarno upstrzone. Pysk, konchy uchowe, nogi i ogon czarne. Spód ciała jasno-rudy. Do Wiewiórki czerwono-brzuchej (Sc. subauratus) bardzo podobna, może odmianę jój tylko stanowi.

Sciurus Belcheri. (Sc. Douglasii Gray Proceed. 1836. str. 88. Waterhouse Cat. mamm. Soc. Zool. 46. Zool. of Sulph. pt. XII. fig. 2. str. 23. Schinz Synop. 2, 18, i 525.) Czarna, żółto-kropkowana. Boki głowy i wewnętrzne części członków, pomarańczowe. Nogci brudno-ślizgawe. Linia nadoczna i spód ciała jasno-pomarańczowe, po bokach ciała pręga czarna. Konchy uchowe włosiste, krótko-pęczlikowate. Ogon dwu-stronny czarno i rudo-upstrzony, końce sierci białe.

Według zdania P. Darwin nie różni się od Wiewiórki Douglasa.

Sciurus fusco-variegatus. (Sc. Richardsoni Gray Annal. of nat. hist. X. Schinz Synop. 2, 15. n. 23.) Czarna, śniado-upstrzona, sierć czarna pośrodku śniado-obraczkowana. Po-

liczki i boki ciała śniade; środek przodu szyi, spód ciała i wewnętrzna strona członków, białe. Końce włosów ogon pokrywających, białe. Nogi czarne.

Mieszka w Honduras.

Sciurus flavus. (Gmel. Linn. Syst. nat. ed. 13, 1. str. 149. n. 4. Fisch. Synop. 362.) Konchy uchowe okrągławe. Nogi pięcio-palcowe. Odzież żółta. Z postaci do pospolitej wiewiórki podobna, lecz o połowę od niej mniejsza. Ogon walcowaty, włosisty, końce sierci białawe.

Mieszka w północnej Ameryce, a może i w Guzurato w Indjach.

Macroxus Mexicanus. F. Cuv. T. 3. Less. Nouveau Tab. du Règne An. n. 922.

Ojczyzną Meksyk.

Macroxus Brasiliensis. F. Cuv. Margrave Braz. 430. Less. Nouv. Tab. du Règn. An. n. 926.

Mieszka w górach Brazylijskich.

††† Gatunki Afrykańskie.

897. *Sciurus multicolor* (1), WIEWIÓRKA WIELOBARWNA. 34

Na wierzchu głowy, grzbiecie, ogonie i bokach, sierć rdzawo-czerwona, ziemisto-śniado-pręgowane, biało-kończysta. Boki głowy, koniec pyska, przedstopniki i nasada ogona pod spodem, rdzawe; gardziel i brzuch izabellowe, obwódka oczodołowa i spód ciała pośrodku żółtawo-białe. Konchy uchowe bez pęczlików.

Długość ciała $8\frac{1}{2}$ ", ogona 10".

Mieszka w Abissynii.

898. *Sciurus gambianus* (2), WIEWIÓRKA GAMBIJSKA. 35

(1) Syn. Sc. multicolor Rüppel. Abyssinische Wirbelt. T 13. Schinz Synop. 2, 23.

(2) Syn. Sc. gambianus Rendall. Proceed. 1835. str. 108. Subgenus Macroxus; Schinz Synop. 2, 23.

Konchy uchowe bez pęźlików. Sierć z wierzchu ciała czarno, żółtawo i białawo-obraczkowana, pod spodem brudno-biała. Ogon okrągły, długi, krótko-włosy, czarno i popielato-śniado-strychowany.

Długość ciała $9\frac{1}{2}$," ogona $9\frac{1}{2}$."

Mieszka nad rzeką Gambia.

899. *Sciurus albovittatus* (1), WIEWIÓRKA BIAŁOPRĘGA. 36

Z wierzchu małżowato-czerwona; z obu stron poboczna biała pręga. Spód ciała biały. Ogon przy nasadzie walcowaty, na końcu dwustronny, czarno i biało-upstrzony. Pazury długie, ściśnione, nieco łukowate.

W tym gatunku wydarzają się odmiany następujące:

- a) Czerwono-szara; ogon jednaki z grzbietem maści, na końcu czarny.

Sc. albovittatus, proprie sic dictus, Desm. Nouv. Dict. X. p. 110—19. C.

- b) *Dschinschicus*, Małżowata; ogon mały, czarny. Brzuch popielaty.

Sc. Dschinschicus Linn. Syst. nat. ed. Gmel. 1. p. 151. 22. Desmar. le A.—*Sc. Ginginianus* Shaw. Gen. Zool. 11. 1. str. 147. Ecureuil de Gingi Sonner. Voy. str. 140. Schreb. Säugth. str. 788.—17. Fisch. Synop. 360. Less. Nouv. Tabl. n. 897.

- c) *Erythropus*, z wierzchu glinkowato-czerwono-czarna, pod spodem biała; konchy uchowe bardzo małe, sierć krucha, ostra.

(1) Syn. Horsf. Zool. Research. n. VII. 3.—Desmar. Nouv. Dict. X. str. 110, 19.—Mammal. 338, 545, Desmoul. Dict. Class. VI. p. 73, 19. *Sc. ginginianus* Khul Beitr. p. 67. *Macroxus albovittatus* Less. Man. p. 239, 644. Ecureuil gingi Fr. Cuv. Dict. des Sc. Nat. X. str. 247. Fischer Synop. 360. n. 33. *Funambulus albovittatus gingianus*, *Sciurus dschinschianus*—*Spermosciurus setosus*, *Sciurus Capensis*, *Sc. Levaillantii*, *Sciurus ocellaris*; *Sc. namaquensis*; *Spermosciurus erythropus*. *Sc. dschinschianus*. *Sc. marabatus*. Less. nouv. Tab. du Reg. au. n. 896, 897, 910, 911.—*Sc. erythropus*. *Sc. setosus*. *Sc. ocellaris* Schinz Synop. 2, 23, 27 i 28.

Sc. erythropus Geoffr. Collect. du Mus. Sc. albovitatus Desmar. l. c. 13. *Sc. setosus* Forster. *Sc. Levaillantii* Khul. Beitr. str. 67. *Sc. Capensis* Thunb. Mém. de l'acad. de Pétersb. 111. str. 310.—Fisch. Synop. 360. Schinz Synop. 23. n. 42—27. n. 50.

Młode wiewiórki tej odmiany, są z wierzchu modro-siwe, pod spodem białawe. Pysk mają biały, nad i poza uszami po jednej białej cęcie. Gardziel rdzawa, po bokach głowy poprzeczna czarna prążka. Ogon dwu-rzędny.

(*Sc. ocularis* Smith in Zool. journ. n. 16. Bullet. des Sciences nat. XVIII. str. 276. Schinz Synop. 28. n. 53. Less. Nouv. tab. n. 910.)

d) *Namaquensis*. Z wierzchu czarna; pod spodem brunatna; poboczna pręga biała.

(*Sc. namaquensis* Lichtenst. Catal. Rer. nat. rariss. Sect. 1. p. 2, 16. Meyer. Zool. Ann. 1. p. 136. Less. nouv. tab. n. 910.)

Wiewiórka bialo-pręga od pospolitej nieco większa znajduje się w Indyach wschodnich; odnianią zaś jej a, d. mieszkają w południowej Afryce,

900. *Sciurus pyrrhopus* (1), WIEWIÓRKA OGNISTO-NOGA. 37

Wierzch ciała zielonawy, sierć czarno i żółtawo-obraczkowana, boki bladsze; po obu stronach, wązka, biała pręga. Ogon dwu-stronny; przy nasadzie jednakięj z grzbietem maści, na końcu ciemno-popielaty. Głowa i nogi pięknie jasnoczerwone. Spód ciała biały, czerwono-pociągnięty.

Długość ciała 9", ogona 7".

Mieszka na wyspie Fernando-Po.

901. *Sciurus Cepapi* (2), WIEWIÓRKA CEPAPA . . . 38

Z wierzchu glinkowata, brunatno-czarno-marmurkowana. Boki głowy i nogi glinkowato-żółte. Warga wierzchnia, prę-

(1) Syn. *Ecureuil à pieds roux* Geoff. et Cuv. Mammif. IV. Livr. 66. Schinz Synop. 2, 21. n. 44.

(2) Syn. *Sc. Cepapi* Smith illustr. of south. Africa Schinz. Synop. 2, 25. n. 45.

ga nad brwiami i dolne części ciała białe, brzuch żółto-pociągnięty. Ogon dwu-stronny, glinkowato-żółty, brunatno-czarno-upstrzony. Konchy uchowe krótkie, na końcach tępe, ku końcowi na zewnętrznym brzegu wyszczerbione. Oczy brunatne.

Długość ciała 7", ogona 7".

Mieszka w południowej Afryce nad rzeką Limpapo, między 24 stop. 20. minutami szerokości południowej.

902. *Sciurus madagascariensis* (1), WIEWIÓRKA MADAGASKARSKA 39

Czarna; spód ciała, nos i konchy uchowe biało-żółtawe. Ogon bardzo długi, szczupły, czarny.

Długość ciała 1' 5", ogona 1' 4½".

Ojczyzną Madagaskar.

903. *Sciurus getulus* (2), WIEWIÓRKA BARBARESKA . 40

Śniada; z wierzchu ciała cztery białe, podłużne pręgi. Ogon czarno-upstrzony. Oczodoły i spód ciała białe.

Długość ciała 5", ogona 5".

Ojczyzną północna Afryka.

904. *Sciurus rutilus* (3), WIEWIÓRKA CZÉRWONAWA . 41

Wierzch ciała czérwonawy z białemi końcami włosów. Spód i nogi białe. Ogon długości ciała, dwustronny. Konchy uchowe krótkie, zaokrąglone, bez pęźlików.

Długość ciała 1' 1", ogona 9".

Mieszka w Abissynii.

(1) Syn. Sc. madagascariensis Shaw. gen. Zool. str. 128. Desmar. nouv. dict. X. p. 105. Cuv. dict. des sc. nat. X. str. 246. Dict. Class. VI. str. 71. Ecureuil de Madagascar. Buff. Suppl. VII. str. 243. tab. 65. Fisch. Syn. str. 356. Lesson Manuel. str. 236. Schinz Synop. 2, 25. n. 46.

(2) Syn. Sc. getulus Linn. Schreb. Tab. 221.—Fr. Cuv. Dict. des sc. nat. X. str. 247. Ecureuil Barbaresque Buff. Cuv. Regn. An. Fischer. Synop. 358. Less. Nouv. Tab. Spermosciurus getulus n. 916. Schinz Synop. 2, 26. n. 47.

(3) Syn. Sc. rutilus Rüppel Atlas tab. 24. Sc. brachyotus Ehrenberg Symbolae Physicae. Spermosciurus rutilus Less. Nouv. Tabl. n. 905. Sp. brachy. Lis n. 907. Fisch. Synop. Suppl. 400. Schinz. Synop. 2, 26. n. 48.

905. *Sciurus leucumbrinus* (1), WIEWIÓRKA SABERA. 42

Z wierzchu płowo-glinkowato-żółta, pod spodem biała, na boku pręga biała. Włosy grube leżące. Konchy uszowe krótkie wyraźne. Pazury długie, proste.

Długość ciała 10" 7", ogona 8".

Mieszka w Kordofanie, Sennarze i Abissynii.— Mieszkańcy Kordefanu zowią ją *Sabera*.

906. *Sciurus praetextus* (2), WIEWIÓRKA BRAMOWANA. 43

Odzież z wierzchu z sierci czarnej z brudną i żółtą pomieszanej, złożona. Pod spodem biała. Z obu stron podłużna, biała smuga. Ramiona i uda zewnątrz blado-płowiącą barwą pociągnięte. Ogon biały, czarno-obraczkowany. Pazury bardzo czarne, sierć twarda.

Długość ciała 6½", ogona 5" 10".

Znajduje się w Muzeum Manhejskim, zdaje się pochodzić z Afryki.

907. *Sciurus rubrobrachiatus* (3), WIEWIÓRKA CZERWONONOGA 44

Odzież miernie długa, krucha, z czarnej i żółtawej sierci złożona. Ciało pod spodem brudno-żółto lub rudawo pociągnięte. Członki u dołu rude. Ogon długi, słabo-kiciasty, pierścieniami czarnymi i białymi lub żółtawymi ozdobiony; najczęściej przy nasadzie porudziały. Konchy uszowe małe. Zęby przednie podłużne słabo-brózdowane.

Długość ciała 8" 6", ogona 10" 6".

Mieszka na wyspie Fernando-Po.

908. *Sciurus Stangeri* (4), WIEWIÓRKA STANGERA. . 45

(1) Syn. Sc. *Leucumbrinus* Rüppel Abyss. Wirbelth. str. 60. Sc. *Setosus* Schreb. Tab. 218. A. Sc. *ginginianus* Griff. An. Kingdom 111. Schinz Synop. 2, 27. n. 49.

(2) Syn. Sc. *praetextus* Wagner Fortsetz. zu Schreber. Schinz Synop. 2, 28.

(3) Syn. Sc. *rubrobrachiatus* Waterh. Proceed. 1842. str. 128. Schinz 2, 29. n. 54.

(4) Syn. Sc. *Stangeri*. Waterh. Proceed 1842. str. 127. Schinz Synop. 2, 29. n. 55.

Odzież długa i krucha, z czarnej i żółtawej sierci złożona; policzki, gardziel i ciało pod spodem rzadkimi włosami odziane, najczęściej bledsze. Ogon wielki, czarno i białobraczkowany. Konchy uchove male.

Długość ciała 12", ogona 15".

Mieszka na wyspie Fernando-Po.

909. *Sciurus erythrogeus* (1), WIEWIÓRKA CZERWONO-LICA. 46

Z wierzchu rudawo-śniada; keńce włosów szeroko-żółtobraczkowane; policzki czerwone; gardziel, spód ciała i członki wewnątrz białe. Ogon od ciała krótszy, czarny z białą siercią pomieszany, włosy przy nasadzie rudawe. Konchy uchove male.

Długość ciała 8" 6", ogona 6" 3".

Mieszka na wyspie Fernando-Po.

Gatunki wątpliwe.

Sciurus Congicus. (Khul. Beitr. str. 66. Schinz Synop. 2, 24. n. 43.) Wierzch ciała zielonawo-czarny, żółto-upstrzony; na bokach dwie podłużne białe u dołu czarno-obrzeżone smugi. Boki u dołu żółtawo-białe. Ogon czarniawo i żółtawo upstrzony. Konchy uchove male, włosiste. Ojczyzną Kongo.

Sciurus abyssinicus. (Penn. hist. str. 408. n. 268. Gmel. Ed. Linneusza T. 1. str. 49. n. 20.) Z wierzchu rdzawo-czarna; pod spodem popielata. Ogon długi na półtory stopy. Trzy razy większa od pospolitej Wiewiórki.

Prócz tych P. Lesson wylicza w Spisie Zwierząt Ssących. (Nouv. Tabl. du Règ. animal pod N. 912 i 913. *Spermosciurus simplex* i *Spermosc. prestigiator*, znajdujące się w Senegalu.

(1) Syn. Sc. erythrogeus Waterh. Proceed. 1842. p. 129.

†††† Gatunki Azyatyckie.

910. *Sciurus philippensis* (1), WIEWIÓRKA FILIPIŃSKA. 47

Z wierzchu ciemno-śniada; sierć czarna rudawo-żółto-pręgowana. Spód popielatowo-biały. Głowa i nogi przednie popielatawe. Konchy uchowe n.ale, bez pęczlików. Ogon mierny.

Długość ciała 6" 6", ogona 6" 3".

Mieszka na wyspie Mindanado, jednej z wysp Filipińskich.

911. *Sciurus Rafflesii* (2), WIEWIÓRKA RAFFLA . . 48

Wierzch głowy, potylicy, grzbiet i ogon czarne; pysk, wargi, policzki, przód i boki szyi, boki ciała i zewnętrzne strony członków białe. Brzuch i nogi rudo-kasztanowate. Ogon dłuższy od ciała. Konchy uchowe okrągłe krótkie.

Długość ciała 11", ogona 1'.

Mieszka na wyspach Borneo i Malaka.

912. *Sciurus auriventer* (3), WIEWIÓRKA ZŁOTO-BRZUCHA. 49

Z wierzchu żółtawo-płowa, pod spodem pomarańczowa. Konchy uchowe krótkie, śniade. Ogon od ciała dłuższy, z wierzchu płowy, pod spodem biały.

Długość ciała 16", ogona 15—16".

Mieszka na wyspie Jawie.

913. *Sciurus malabaricus* (4), WIEWIÓRKA MALABARSKA. 50

Konchy uchowe, potylicy, tył szyi, grzbiet i boki ciała jasno-kasztanowato-rude, dolne części nóg tylnych kasztano-

(1) Synop. Sc. philippensis Waterhouse Proceed. 1839. str. 117. Schinz Synop. 2. 30. n. 57.

(2) Syn. Sc. Rafflesii Horsfield, Sc. Prevostii Desmar. Lesson Manuel. str. 236. Schinz Synop. 2. 31. n. 58.

(3) Syn. Sc. hypoleucus Horsf. Zool. resear. Ecureuil à ventre doré Is. Geoff. Guer. Mag. 1832. tab. 5. Mém. de la Societ. de Neufchatel tab. 12. Fisch. Synop. str. 357. Schinz Synop. 2, 31. n. 59. Guerin Mag. Zool. 1839.

(4) Syn. Sc. Maximus. Schreb. tab. 217. Horsf. Zool. res VII. Sc. indicus Erxleb. Desmar. Mammif. str. 354. Diet. class. VI. str. 71. Sc. bombayus, Bodd. Elench; Grand Ecureuil de la côte de Malabar. Grand Ecureuil des Indes; Fisch. Synop. 357. Schinz Synop. 2, 32. n. 60.

wate. Barki, tylna część grzbietu, krzyż, wyższe części nóg tylnych i ogon czarne. Czoło i kraina międzyoczna śniade; na zatylku biała w kształcie pół-księżycy cętka. Pysk i policzki rude; przód szyi i piersi brudno-glinkowato-żółte; nogi przednie rude. Konchy uchowe małe, okrągłe, bardzo kuldate. Ogon od ciała nierównie dłuższy.

Długość ciała 16" 6", ogona 20" 6".

Mieszka w Indyach wschodnich.

914. *Sciurus Leschenaultii* (1), WIEWIÓRKA LESZENOLTA. 51

Z wierzchu śniada. Głowa, gardziel, brzuch, nóg przednich część przednia i wewnętrzna, żółtawe. Ogon z wierzchu śniady, pod spodem biały.

O d m i a n y:

a) *Desmarestii*. Ciemno-śniada, osobliwie po bokach. Głowa jaśniejsza; gardziel i końce czarnych nóg przednich, z przodu śniado-żółtawe. Ogon przy nasadzie czarny, na końcu żółty.

Desmar. Mamm. str. 335. gat. 358.

b) *Hypoleucus*. Z wierzchu małżowata, po bokach płowa; spód ciała, czoło i boki głowy białe. Ogon dłuższy od ciała, małżowato-śniadawy z końcem żółtawym.

Sc. *Hypoleucus*, Horsf. Zool. Research. n. XIII. 14.

Tupai Iinjang vel Tankrawa Raff. Linn. Trans VIII. str. 258.

Długość ciała od pyska do ogona 15", ogona 15—17".
Maść bardzo zmienna. Ojczyzną Jawa i Sumatra.

915. *Sciurus flavimanus* (2), WIEWIÓRKA ŻÓLTO-REKA. 52

(1) Syn. Horsf. Zool. research. VIII. Desmar. Nouv. dict. X. str. 105. Schreb. t. 116.— Młoda Sc. humeralis. Coulou Mém. de Neufchatel 1. tab. 8. Sc. Albiceps Desm. Nouv. dict. 2. edit. X. str. 103. Griff. anim. Ringd; Fisch. 356. Schinz 2, 33. n. 62.

(2) Syn. Sc. vittatus Raffl. Linn. trans. XIII. str. 259.— Sc. bivittatus Desmar. Horsfield. Zool. research N. VII. Ecureuil toupoyé Fr. Cuv. Mamm. 11. Livr. 33. Sc. pygerythrus Zool. de Belanger, Sc. flavimanus Is. Geoff. Guerin. Magasin 1832. Ecureuil à Mains jaunes.

Z wierzchu śniada rudawo-poprószone, pod spodem jasno-kasztanowato-ruda; nogi, części zewnętrzne przedramion i pysk płowe. Ogon niewyraźnie śniado-obrączkowy, na końcu płowy.

Długość ciała 7", ogona 1".

Mieszka na wyspie Cejlon i w Konchinchinie.

916. *Sciurus Macclellandii* (1), WIEWIÓRKA MAKLELLANDA. 53

Z wierzchu śniada nieznacznie płowo-poprószone; pod spodem brudno-płowo-siwa; przez środek grzbietu czarna, prosta pręga; po bokach ciała smuga śniada, jasno-płowo-obrzeżona, z przodu ciemniejsza aż ku oczom rozciągająca się; z tyłu niewyraźna z obu stron do kupra zbliżona. Ogon mierny, prawie walcowaty, szczupły, czarno i płowo-upstrzony. Konchy uchowe czarne; broda wełnista biała; rzęsówki długie czarne.

Długość ciała 4" 6".

Mieszka w Bengalii i Assam.

917. *Sciurus Lokriah* (2), WIEWIÓRKA LOKRIA . . . 54

Śniada, płowo-poprószone; włosy przy nasadzie ciemne, dalej śniado i płowo obrączkowane na końcach płowe; od szyi aż do ogona szeroka, żółtawa smuga. Konchy uchowe okrągłe, nagie. Ogon długości ciała.

Długość ciała 11", ogona 10".

Mieszka w Bengalii.

918. *Sciurus locrioides* (3), WIEWIÓRKA MAŁA . . . 55

Błado-popielata, po bokach żółtawo-pociągnięta; spod srebrzysty; włosy popielato i ciemno-szaro-pręgowane. Ogon od ciała krótszy. Konchy uchowe krótkie zastrzone.

Długość ciała 11".

Ojczyznę Bengal.

(1) Syn. Sc. Macclellandii Horsfield. Proceed. 1839. str. 152. Schinz 2, 34. n. 65.

(2) Syn. Sc. Lokriah Hodgson Journ. Asiat. Soc. Beng. VI. 1836. Proceed. 1839. str. 151. Macclelland. Schinz Synop. 2. 35. n. 66.

(3) Syn. Sc. locrioides Hodgs. Journ. Asiat. Beng. V. str. 222. Proceed. 1839. str. 152. Macclelland. Schinz 2. 35. n. 67.

919. *Sciurus hippurus* (1), WIEWIÓRKA KOŃSKA (Chwostna). 56

Z wierzchu ruda, czarno-poprószone. Boki szyi, wewnętrzne strony członków, ciemno-popielate, bialo-poprószone. Spód kasztanowato-rudy. Ogon nieregularnie dwurzędny, długo-włosa, twardą czarną, włosienią przyodziany.

Długość całkowita 18—20".

Mieszka w Assam i Sumatrze.

920. *Sciurus nigrovittatus* (2), WIEWIÓRKA SZARO-BRZUCHA. 57

Odzież z wierzchu płowa, szaro i ciemno-śniado-upstrzona; pod spodem szara. Dwie poboczne smugi, jedna wyższa płowa, długa pod nią czarna, ubarwienie wierzchnie od dolnego oddzielają. Ogon od ciała dłuższy, czarno-obraczkowany.

Długość ciała 7".

Mieszka na wyspach Sumatrze, Jawie i Borneo.

921. *Sciurus Lis* (3), WIEWIÓRKA JAPOŃSKA . . . 58

Cały wierzch ciała i ogon okrągły, żelazisto-śniade; spód białawy. Kouchy uchowe zastrzone, bez peźlików.

Długość ciała 7", ogona 6½".

Ojezyzną Japonia.

922. *Sciurus Plantani* (4), WIEWIÓRKA LIUNG . . . 59

Z wierzchu śniado i płowo-upstrzona; szyja i środek brzucha siwe; obwódka oczna i poboczna smuga płowe. Ogon nieco od ciała dłuższy, czarno-obraczkowany.

Długość ciała 7", ogona 8".

Mieszka na wyspach Jawie i Sumatrze.

(1) Syn. Sc. hippurus, Isid. Geoff. Guerin. Mag. Zool. 1832. tab. 6. Proceed. 1839. tab. 151. Schinz Synop. 2. 36. n. 68.

(2) Syn. Sc. griseiventer Is. Geoffr. Guerin Magasin 1832. Mem. de Neufchâtel T. 1. Tab. 10. Sc. nigrovittatus Horsf. Zool. Research. n. VIII. Fisch. Synop. 2. 36. n. 69.

(3) Syn. Sciurus Lis, Temminck Faun. Jap. Mamm. T. 12. Schinz Synop. 2, 526.

(4) Syn. Sc. Plantani Horsf. Zool. Research. VI. c. dobra figura. Sc. notatus Bood. Elench. 1. str. 119. Sc. bilineatus Geoff. Desm. Nouv. Dict. X. Macroxus bivittatus Less. Man. Ecureuil des bannaniers Desm. Fisch. Synop. 357. Schinz Synop. 2. 37. n. 70.

923. *Sciurus insignis* (1), WIEWIÓRKA LARY . . . 60

Z wierzchu śniado i szaro-upstrzona. Slabizny i uda rdzawe, przez środek grzbietu i z obu boków ciała czarne pręgi. Spód biały, ogon śniady. Sierć przy nasadzie płowa, na końcach biała.

Długość ciała 7", ogona 6".

Mieszka w Sumatrze i Jawie.

924. *Sciurus Kerodrenii* (2), WIEWIÓRKA KERODRENA. 61

Kasztanowato-ruda, nogi czarne. Koniec ogona biały. Konchy uchowe włosiste; wąsy czarne.

Długość ciała 8½", ogona 10".

Mieszka w Pegu.

925. *Sciurus Palmarum* (3), WIEWIÓRKA PALMOWA. 62

Z wierzchu szaro i śniado-upstrzona z trzema żółtawymi pręgami; pod spodem biała. Wierzch ogona rudawy, pod spodem białawy z czarną siercią pomieszany. Konchy uchowe okrągławe.

Długość ciała 5", ogona 6".

Mieszka w Indyach wschodnich.

O d m i a n a.

Ogon na końcu pęczlikowaty. *Sciurus penicillatus* Leach. Zool. Miscel. str. 6. t. 1.

926. *Sciurus Elphinstonii* (4), WIEWIÓRKA ELFINSTONA. 63

Odzież wierzchnia kasztanowata, lśniąca; pod spodem ciała białawo-ruda; ogon w ostatniej połowie blado-rudawy.

(1) Syn. Sc. insignis Horsf. Zool. Resear. n. V. Fred. Cuv. et Geoff. Mamm. fau. 34. *Macroxus insignis* Lesson Manuel. str. 238. Fisch. Synop. str. 359. Lary u mieszkańców Sumatry, Schinz Synop. 2. 37. n. 71.

(2) Syn. Sc. Kerodrenii Less. Cent. Zool. Tabl. Sc. ferrugineus Cuv. Schinz Synop. 2. 38. n. 72.

(3) Syn. Sc. Palmarum Horsf. Zool. Res. n. VII. Schreb. Tab. 220. Desmar. Nouv. Dict. X. str. 247. Fr. Cuv. Dict. des sc. nat. X. str. 247. Dict. class. VI. str. 72. *Tamias palmarum* Less. Man. str. 231. Le Palmiste Buff. Fisch. Syn. str. 358. Sc. tristriatus Schinz 2. 38. n. 73.

(4) Syn. Sc. Elphinstonii, Sykes Proceed. 1831. str. 165.

Długość ciała 20", ogona 15½".

Mieszka w gęstych lasach zachodniej części gór Ghautskich.

927. *Sciurus Finlaysonii* (1), WIEWIÓRKA FINLAYSONA. 64

Mleczno biała, grzbiet żółtawy. Oczy, łapki, stopy i rzęśówki czarne. Ogon rzadką, czarną siercią posiany, grzywiasty. Konchy uchove obszerne, bez pęzlików.

Długość ciała 7", ogona 7".

Mieszka na wyspie, Sichang w Zatoce Sjamskiej.

928. *Sciurus redimitus* (2), WIEWIÓRKA BIAŁO-UDA. 65

Głowa, grzbiet i ogon śniade; przód szyi, boki ciała, piersi, brzuch, ramiona, nogi tylne wewnątrz, rdzawe; od piersi aż do nóg tylnych, pręga biała.

Długość ciała 7½", ogona 7½".

Nie wiemy z pewnością miejsca mieszkania tej wiewiórki, zdaje się jednak pochodzić z Indyi.

929. *Sciurus Ephippium* (3), WIEWIÓRKA SIODŁATA. 66

Wierzch głowy, szyja i górna część grzbietu rudawo-żółte, sierć śniado i płowo-obraczkowana; tylna część grzbietu ciemno-śniada. Ogon włosami przy nasadzie płowemi, na końcach śniado i żółtawo-obraczkowanemi porosły, pod spodem żółty. Rzęśówki czarne. Konchy uchove zewnątrz gęsto-włose, żółtawo-rude. Ogon od ciała dłuższy.

Długość ciała 1' 1", ogona 1' 6".

Mieszka w Borneo.

930. *Sciurus laticaudatus* (4), WIEWIÓRKA SZÉROKO-OGONIASTA 67

Potylica, grzbiet, nasada ogona, zewnętrzne strony członków, rudawo-śniade; wierzch głowy, twarz i nogi bladsze;

(1) Syn. Sc. de Finlaysonii Horsf. Zool. Resear. n. VII. Ecureuil blanc. de Siam Buff. Hist. Nat. VII. str. 256. Fisch. Synop. 354. Schinz Synop. 2. 39. m. 75.

(2) Syn. Sc. redimitus. Nieuwe Verhandl. van de Königl. neerlandische Institut tot Amsterdam. Schinz Synop. 2. 39. n. 76.

(3) Syn. Sc. ephippium. Salom. Müller Verhandl. over de natuurlike Geschiedenis etc. Schinz Synop. 2. 40. n. 77.

(4) Syn. Sc. laticaudatus. Sal. Müller. Verhandl. over de natuurl. Gesch. Mamm. Tab. 15. Schinz Synop. 2. 40. n. 78.

spód ciała żółtawy; konchy uchowe jajowate, bez pęzlików, ogon spłaszczony na końcu szerszy, brudno, biało i czarnopstrzony. Rzęsówki czarne, krótkie.

Długość ciała $7\frac{1}{2}$ " , ogona 5" .

Mieszka w Borneo.

931. *Sciurus modestus* (1), WIEWIÓRKA SKROMNA . 68

Z wierzchu śniado-siwa. Boki ciała i członki zewnątrz rudawe; pod spodem popielata, żółtawo-pociągnięta. Ogon jednaki z grzbietem maści, pod koniec czarniawo-siwy.

Długość ciała 6" , ogona 7" .

Mieszka w Sumatrze i Borneo.

932. *Sciurus melanotis* (2), WIEWIÓRKA CZARNO-UCHA. 69

Z wierzchu czerwono-śniada, pod spodem szara od końca pyska z obu stron pod oczami i uszami aż do potylicy pręgi białe. Konchy uchowe prawie trójkątne zewnątrz czarne, włosiste. Ogon śniady, czarno-obrzeżony.

Długość ciała 2" , ogona 3" 3"

Mieszka w Jawie, Sumatrze i Borneo.

933. *Sciurus exilis* (3), WIEWIÓRKA KARLIK . . . 70

Z wierzchu śniada; niższa część grzbietu z czarną siercią pomieszana; głowa i barki płowo-śniade. Spód ciała białawo-siwy. Ogon siercią przy nasadzie czarną, na końcach rudą porosły; koniec jego rdzawy.

Długość ciała 3" 6" , ogona 2" 3" .

Mieszka w Sumatrze i Borneo.

Najdrobniejsze w tym rodzaju zwierzątko, niewiele większe jest od Myszy.

934. *Sciurus syriacus* (4), WIEWIÓRKA SYRYJSKA. . 71

(1) Syn. Sc. modestus. Sal. Müll. Verhandl. Mamm. Tab. 14. Schinz Synop. 2. 40. n. 79.

(2) Syn. Sc. melanotis Salom. Müll. Verhandl. Tab. 15. fig. 4, 5, 6. Schinz Synop. 2. 41. n. 80.

(3) Syn. Sc. exilis Sal. Müller Verhandl. Mamm. Tab. 15. fig. 4—6. Schinz Synop. 2. 41. n. 81.

(4) Syn. Sc. Syriacus Ebr. et Hemprich. Symbolae physicae. Schinz 2. 42. n. 82.

Konchy uchowe bez pęźlików, ostre, delikatnemi włoskami porośłe. Ogon dwu-stronny od ciała krótszy. Dolna część tułowia i uda latem popielate, zimą lisowato-rude; górna część tułowia i głowa rudawe. Odzież po brzegach brzucha, na nogach i ogonie z wierzchu rdzawa; cały spód ciała i uszy żółte. Czarny brzeg ogona zewnątrz białawy. Brzegi gęby rudawo-kasztanowate, rzadko blade, obwódka oczna niewyraźnie biaława. Pazury krótkie krzywe koloru rogowego. Rzęsówki czarne, włosy ramion na końcach żółte.

Długość ciała 9" 8" — 9", ogona 6" 10".

Mieszka w Syryi.

935. *Sciurus sublineatus* (1), WIEWIÓRKA CZARNO-PRĘGA. 72

Z wierzchu oliwkowata, żółtawo-pociągnięta, na grzbiecie cztery czarne i trzy białawe pręgi od barków do kupra ciągnące się. Spód ciała żółtawy. Ogon czarno i żółto-obraczkowany.

Długość ciała 6".

Egzemplarz tego gatunku znajduje się w Muzeum Towarzystwa Zoologicznego w Londynie; miejsce mieszkania jego niewiadome.

936. *Sciurus Delessertii* (2), WIEWIÓRKA DELESSERTA. 73

Odzież miękka, z wierzchu śniado-oliwkowa; grzbiet pręgami trzema śniademi i dwoma płowo-oliwnymiznaczony. Spód ciała brudno-żółtawy. Ogon jednostronny, żółtawo-oliwkowy, na końcu węższy.

Długość ciała 13", ogona 14".

Mieszka w Hindostanie w górach Nielgerrhies.

937. *Sciurus Caucasicus* (3), WIEWIÓRKA KAUKAZKA. 74

Konchy uchowe bez pęźlików, wierzch głowy; górna

(1) Syn. Sc. Sublineatus Waterh. Proceed. 1838. str. 19. Schinz 2. 42. n. 83.

(2) Syn. Sc. Delessertii Guerin. Mag. de Zool. 1842. Mammifères Pl. 32. Schinz Synop. 2, 43. n. 84.

(3) Syn. Sc. erythraeus Pennant, Syn. quadr. n. 27. Sc. Anomalus Gmelin, Schreb. Tab. 213. i 215. Pallas Zoogr. Rosso-Asiat. 1, 186. Schinz 2, 43. n. 85.

część szyi, grzbiet, tylne uda zewnątrz, nasada ogona i ogon pod spodem, czarno-popielate; końce włosów białawe. Pysk i konchy uchowe śniado-brunatne. Wszystkie części spodnie, od gardzieli aż do odchodka, nogi przednie całe, a tylne wewnątrz, tudzież większa część dwu-stronnego ogona, w górze i po bokach rude. Spód ciała jaśniejszy. Ogon ciemny.

Długość ciała $8\frac{1}{2}$ ", ogona 7".

Pospolita w bukowych i dębowych lasach gór Kaukaskich. Skacze wybornie. Na zimę sierci niezmienia.

938. *Sciurus affinis* (1), WIEWIÓRKA POWINOWATA . . . 75

Odzież z wierzchu ciała siwo i śniado-upstrzona. Pod spodem, głowa i koniec ogona siwe. Prążka poboczna płowa. Ogon śniado-pręgowany. Sierć na częściach wyższych płowo-śniada w siwą wpadająca delikatnemi, poprzecznemi pręgami upstrzona. Konchy uchowe w górze zaokrąglone, bez pęczlików. Rzęsówki czarne i białe. Ogon walcowaty, pośrodku nieco grubszy, przy końcu zeszczuplony.

Długość ciała 9", ogona 7".

Podług Finlajsona, mieszka na wyspie Pulo-Pinang, a podług Raffla w lasach Singapour.

Następne gatunki, dla niedokładnych opisów, tudzież i z powodu zamieszania zrzadzonego przez niektórych Autorów w Synonimji pierwszego; jako wątpliwe uważać należy.

Sciurus bicolor (2). Głowa, potylica, szyja, cały wierzch ciała, ogon i zewnętrzne strony członków, ciemno-czarne z połyskiem. Wargi, policzki, przód szyi i jej boki, a także wewnętrzne strony członków żółtawo-rdzawe; brzuch żółtawo-

(1) Syn. Sc. *affinis* Horsf. Zool. Resear. n. VII. 8. Raffles Linn. Trans. XIII. str. 259. Fisch. Synop. 355. Schinz Synop. 2, 44. n. 87.

(2) Syn. Sc. *macrourus* Forst. Zool. Ind. Sel. p. 11. tab. 1. Schreb. T. 217. Sc. *Ceylonensis* Boddart. Elench. str. 11, 2. Desm. Encycl. Méth. t. 75. f. 4. Mamm. gat. 539. Shaw. gen. Zool. 11. 1. Long-tailed Squirrel et Ceylon Squirrel Pean. Gray illust. of ind. Zool. 11. T. 19. Fisch. Synop. Sc. *macrurus* str. 335. i Sc. *bicolor* str. 357. Less. Man. sp. 632. Schinz Synop. 2, 32. n. 61.

rdzawy z czarną siercią pomieszany. Konchy uchowe zaostrome, krótko-włose.

Długość ciała 16" 9", ogona 21".

Ojczyzną Jawa, Sumatra, Borneo i Cejlan.

Sciurus indicus (1). Ogon długości ciała na końcu pomarańczowy. Wierzch ciała brudno-purpurowy, spód żółty. Konchy uchowe pęczlikowate.

Długość ciała 16".

Ojczyzną Bombaj w Indyi.

Sciurus persicus (2). Ciemna, boki białe, spód ciała żółty. Konchy uchowe bez pęczlików. Ogon czarno-popielaty z białą obrączką.

Mieszka w Persyi w Prowincyi Gilan.

PODRODZAJ 2. **Tamias** (3), PRĘGOWIEC.

Torebki przyżuchwowe obszerne.

Pręgowce, z zębostanu i postaci do Wiewiórek bardzo są podobne; tém zaś głównie od nich się różnią, że mają ogon krótszy, krótkowłose i obszerne przyżuchwowe Torebki. Żyją zwykle na ziemi, w norach wykopanych przez się; na drzewa zaś w niebezpieczeństwie tylko, lub po żywność wstępują, której na zimę, znaczny zapas w torebkach, do swych kryjówek zanoszą.

W podrodzaju tym znamy sześć dobrze roróżnionych gatunków.

939. *Tamias quadrivittatus* (4), PRĘGOWIEC CZTÉRO-PRĘGI. 76

- (1) Syn. Bombay Squirrel Pennant quadr. str. 280. Gmel. Syst. nat. ed. 13. 1. str. 149.
- (2) Syn. *Sc. persicus* Gmel. Linn. 1. 14. *Sc. vulgaris persicus* Erxleb. Syst. Gmel. Reise 111. str. 379. Persian Squirrel Shaw. gen. Zool. 11. 1. str. 142; Fisch. Synop. str. 361. Schinz Synop. 2, 44. n. 86.
- (3) Syn. *Tamias* Illiger Prodr. 83.— *Sciurus* Linn. et al. Бурнудукъ. ross.— Backenhörnchen niem.
- (4) *Sciurus quadrivittatus* Say Long 11. p. 349. Harlan fauna str. 180. Richard. Zool. Journ. 11. p. 519. Fauna str. 180. tab. 16. Fisch.

Na głowie śniado i płowo-upstrzonej, cztery pręgi; przez grzbiet pięć czarnych i czarniawych na przemian ułożonych pasów. Boki ciała rude. Spód szarawo-biały. Ogon szczupły, śniado i brunatno-upstrzony.

Długość ciała $4\frac{1}{2}$ ", ogona 3".

Mieszka w skalistych jaskiniach przy źródłach rzek Arkansas i Platty.

940 *Tamias uthensis* (1), PRĘGOWIEC UTEŃSKI . . . 77

Cały czarny; na grzbiecie pięć pręg białych. Mieszka nad rzeką Uth wpadającą do Oceanu wschodniego.

941. *Tamias Hindsii* (2), PRĘGOWIEC KALIFORNIJSKI. 78

Rudawo-śniady. Przez środek grzbietu trzy czarne pręgi i z każdej strony, po jednej białawej; niewyraźnej, czarno-obrzeżonej smużce. Głowa ciemniej śniada, od nosa przez oczy aż do uszu pręga ruda. Piersi i spód ciała białe. Nogi rdzawo-śniade. Ogon okrągławy, włosy przy nasadzie rude, dalej czarne, na końcu białawe. Konchy uchwowe czarniawe z końcami białymi.

Długość ciała $5\frac{1}{2}$ ", ogona $4\frac{1}{2}$ ".

Ojczyzną Kalifornia.

942. *Tamias Striatus* (3), PRĘGOWIEC BURUNDUK. . . 79

Błado-płowy; na grzbiecie pięć czarnych i cztery żółtawo-białe, podłużne, równo- i naprzemianlegle pręgi. Ogon kudłaty, przy nasadzie żółtawy, włosami biało i czarno-obrączkowanymi porośły. Spód ciała biały.

Długość ciała $5\frac{1}{2}$ ", ogona 3".

Mieszka w północnej Azji. Od gór Uralskich w całej Syberji leśnej, aż do odnogi Ochockiej i rzeki Anadyr (Pallas).

Synop. 350. Less. man. 251. Schinz Synop. 2, 46. n. 1, Fischer mylnie umieścił w dyagnozie tego Żwierzęcia „Sacculi buccales nulli”, gdyż ono ma wyraźne przyżuchwowe torebki.

(1) Syn. Sc. uthensis Pall. Zoogr. Ross. asiat. 1. str. 189. Wagner Suppl. zu Schreb.

(2) Syn. Tamias Hindsii Gray Annual. and. Mag. 1842. str. 264. Zool. of Sulphur str. 34. tab. 12. fig. 1. Schinz Synop. 2, 526.

(3) Syn. Sc. Striatus Linn. Tamias striata Illig. Le Suisse Buff.

943. *Tamias Lysteri* (1), PRĘGOWIEC LYSTERA . . . 80

Kasztanowato-rudy, polylica, barki i grzbiet popielato-rude. Przez środek grzbietu pręga czarna. Po obu bokach ciała dwie białe czarno-obrzeżone, do krzyżów niedochodzące pręgi. Zewnętrzne strony członków, wierzch głowy i nasada ogona kasztanowato-rude. Spód ciała biały. Ogon okrągły, krótko-włosy, czarny.

Długość ciała $5\frac{1}{2}$ ", ogona 5".

Mieszka w północnej Ameryce.

944. *Tamias minimus*, PRĘGOWIEC NAJMNIEJSZY . . . 81

Przez grzbiet czarna pręga; obok niej z każdej strony białawo-popielata, za nią śniada, biała i znów śniada pręga. Spód ciała biały. Od nosa ponad oczami, pręga biała, śniado-obrzeżona; przez oczy do uszu pręga ruda. Ogon z wierzchu rudawo-śniady.

Długość ciała 3" 9", ogona 3" 4".

Mieszka obficie w Rio Colorado.

Gatunki wątpliwe.

Tamias rubrolineatus (2). Boki ciała siwiejące. Przez środek grzbietu, podłużna, ruda pręga. Ojczyzną północna Ameryka.

Tamias mexicanus (3). Popielato-śniady; na ciele 5—7 podłużnych pręg białawych. Długość $5\frac{1}{2}$ ", ogon nieco dłuż-

(1) Syn. Sc. *Striatus* Klein. Pallas Glires. Schreb. Tab. 220. Sc. *Lysteri* Rai Synop. quadrup. Tam. *Lysteri* Bachm. Harlan fauna str. 183. *T. americana* Kuhl. Beitr. str. 60. Prinz Max. Reise 1. str. 27. Fisch. Synop. str. 348. β *Sciur. Americanus* Schinz Synop. 2, 47. n. 4.

(2) Syn. Sc. *rubrolineatus* Desm. Mamm. str. 333. *Eureuil rouge*. Harlan uważa ją za odmianę Wiewiórki *Hudsonskiej*. Jeżeli tak jest; należy ten gatunek wyłączyć z Podrodzaju *Pręgowców*, gdyż Wiewiórki *Hudsonskie*, niemają przyżuchwowych Torebek.

(3) Syn. Linn. Syst. Nat. ed Gmel. 1. str. 152. 25. Sc. *Nouv. Hispaniae* Briss. *Eureuil du mexique* Desm. Mamm. str. 341. nt. 7. Fisch. Synop. 349.

szy. Brzegi konch uchowych nagie. Mieszka w nowej Hiszpanii. Zdaje się być odmianą *Pręgowca Burunduka*.

R O D Z A J III. (107).

Pteromys (1), POLATUCHA.

Zębów przednich $\frac{2}{2}$, górne klinowate, na stronie zewnętrznej gładkie; dolne ściśnione, ostre; w miejscu *klów* przedziałka. *Trzonowych* w górze $\frac{5-5}{4-4}$ przerwanych, zwyczajnych, trących; pierwszy z pomiędzy górnych dodatni.

Pysk bardzo tępy. Warga górna przecięta. *Torebki* przyzuchwowe *żadne*. *Konchy uchowe* okrągławe. *Nogi* włosistą skórą spięte. *Lotoskóra* lędźwiowa często klapowato-rozszerzona, na osobnej kostce wsparta; około szyi niekiedy żadna. *Nogi* przednie 4 palcowe z sęczkiem w miejscu wielkiego palca; tylne o 5 palcach. *Pazury* szponiaste. *Cyce* piersiowe i brzuchowe. *Ogon* długi, kudłaty, okrągły.

Polatuchy są zwierzęta nocne, roślino-żerne. Większą część życia przepędzają na drzewach, a za pomocą rozpostartej od przednich do tylnych nóg *Lotoskóry*, z drzewa na drzewa na znaczną przestrzeń przeskakiwać mogą. *Polatuch* znamy 22 gatunki.

945. *Pteromys Petaurista* (2). POLATUCHA TAGUAN. . . 1

Z wierzchu śniada bialo-kropkowana; pod spodem siwa. Spód szyi śniadawy. Uda rude; nogi śniade; ogon prawie cały czarniawy. *Lotoskóra* lędźwiowa blisko kości dłoniowej, pod kątem ostrym klapowato-przedłużona. *Konchy uchowe* małe, spiczaste. *Pysk* mierny tępy. *Rzęsówki* długie, czarne.

(1) Sciuri Spec. Linn. et al. *Pteromys* Geoff. et al. *Sciuropterus* Fr. Cuv. *Petauristus* G. Fischer. Лемара или Лемучая Бьяка ross.— Fliegende Eichhorn.

(2) Sc. *Petaurista* Pall. Misc. str. 54. Tabl. Le Tagnan Buff. Schreb. Säugeth. Tab. 224. A. i Tab. 224. B. Cuv. Règ. an. 1. Shaw gen. Zool. 11. t. 152. Fisch. Synop. str. 362. Schinz Synop. 2, 49.

Długość ciała 23", ogona 21".

Mieszka na wyspach Filipińskich w Indjach wschodnich.

946. *Pteromys nitidus* (1), POLATUCHA ŚWIETNA . . . 2

Z wierzchu ciemno-kasztanowata, pod spodem jasno-ruda. Ogon, szczególniej ku końcowi bardzo ciemno-śniady. Lotoskóra przy kości dłoniowej pod kątem ostrym klapowato-rozszerzona.

Długość ciała 26—27", ogona 20—21".

Mieszka w Jawie, Sumatrze i Borneo.

947. *Pteromys Sagitta* (2), POLATUCHA BIAŁO-BRZUCHA. 3

Z wierzchu ciemno-śniada, pod spodem biała. Ogon jasno-śniady. Skóra lotna przy kości dłoniowej pod kątem ostrym klapowato-rozszerzona. Głowa podłużna; konchy uszowe jajowate, tępe, włosiste. Rzęsówki długości głowy; na policzkach pojedyncze. Ostroga nóg przednich długości przedramienia wyrównywa. Lotoskóra i uda na tylnym brzegu rzęsowate. Ogon prawie długości ciała, bardzo spłaszczony, na końcu tępy.

Wielkość pospolitej Wiewiórki.

Mieszka na wyspie Jawie.

948. *Pteromys genibarbis* (3), POLATUCHA BRODATA . . . 4

Siwa, pod spodem biała. Środek grzbietu płowy. Ogon podłużny, tępy, płaski, dwu-stronny. Na policzkach liczne rzęsówki.

Odmiana β . *Pter. lepidus* Horsf. Zool. Research n. VI. e.

Czarniawo-śniada; spód biały. Głowa i grzbiet pośrod-

(1) Syn. Pt. *nitidus* Desm. Mamm. str. 342. Nouv. Dict. T. XXVII. str. 403. Geoff. Collect. du Mus. Sciur. petaurista Mus. Cuv. Règ. An. Fisch. Synop. str. 363. Schinz Synop. 2, 50.

(2) Syn. Pt. *Sagitta* Geoff. Desm. Mamm. str. 342. Nouv. Dict. str. 403. Sciurus *Sagitta* Linn. Schreb. Säugt. t. 224. Sciuropterus *Sagitta* Less. Mau. str. 242.

(3) Syn. Sc. *genibarbis* Horsf. Zool. Research. n. IV. Fisch. p. 363. Schinz Synop. 2. 51, n. 4. i 5.

ku siwiejące. Ogon od ciała dłuższy, podłużny, płaski, dwustronny. Konchy uchowe podłużne, nagie. Rzęsówki gęste bardzo długie.

Długość ciała 8" 9", ogona 5".

Rzadka; znajduje się w wielkich lasach wyspy Jawy.

949. *Pteromys elegans* (1), POLATUCHA OZDOBNA . . . 5

Z wierzchu czarno i szaro marmurkowana; pod spodem z żółtawo-ruda. Ogon walcowaty, sadzawo-czarny.

Mniejsza od Polatuchy świetnej.

Mieszka na wyspie Jawie.

950. *Pteromys aurantiacus* (2), POLATUCHA POMARAŃCZOWA. 6

Z wierzchu pomarańczowo-płowa; pod spodem biaława, gdzieś glinkowato-żółto-pociągnięta. Lotoskóra przy kości dłoniowej pod kątem ostrym klapowato-rozszerzona. Ogon płaski, dwurzędny, kasztanowaty.

Długość ciała 5" 5", ogona 4" 3".

Mieszka w Banka.

951. *Pteromys Horsfieldii* (3), POLATUCHA HORSFILDA . 7

Śniada, żółtawo-śniadą siercią gęsto posiana; ciało pod spodem białawo-żółte; policzki i Lotoskóra lędźwiowa po brzegu, rudawo-żółte. Ogon od spodu rdzawy, lśniący. Konchy uchowe mierne.

Długość ciała 9" 6".

Ojczyzna z pewnością niewiadoma, zdaje się mieszkać na wyspach Jawie i Sumatrze.

952. *Pteromys volans* (4), POLATUCHA EUROPEJSKO-AZJATYCKA 8

Z wierzchu siwo-popielata, pod spodem biała. Ogon

(1) *Pt. elegans* Sal. Müller Verhandl. Mam. Schinz Synop. 2, 52.

(2) *Pt. aurantiacus* Münch. gelehrte Anzeigen 1841. Schinz Synop. 2, 52.

(3) Syn. Sc. *Horsfieldii* Proceed. 1837. str. 87. Schinz 2, 53.

(4) Syn. *Pterom. Sibiricus* Desm. Mamm. str. 542. *Pt. russicus* Tiedem Zool. str. 451. *Sciurus volans* Linn. *Sciuropterus Sibiricus* Desm. Dict. des sc. nat. T. 48. *Sciurus volans* Müller Zool. dan. prodromus Pall. Glir. str. 355. Zoogr. 1, 190. Blumenb. Abbild. T. 71.

połowie długości ciała równy. Lotoskóra lędźwiowa przy kości pięściowej w okrągłą kłapkę przedłużona. Głowa okrągława; pysk tępy. Obwódki oczu czarne.

Długość ciała 6" 4", ogona 3".

Piękne to zwierzątko, mieszka w puszczech brzoźowych Syberyi, Laponii; rzadko w Litwie i Kurlandyi widzieć się daje. Ulubionym jego pokarmem są pączki i kotki Brzeziny, lecz i szyszkami Jodel nie pogardza. Gniazda swe w wydrążeniach drzew spróchniałych ze mchu uściela. Dnie całe we śnie przepędza, w nocy tylko na żér wychodzi.

Pallas (Zoogr. 1. 191) wspomina o odmianie *Polatuchy białej* schwytanęj nad rzeką Leną w r. 1794. przez Chirurga Róbek.

953. *Pteromys volucella* (1), POLATUCHA WIRGIŃSKA . . . 9

Odzież bardzo delikatna, krótka; z wierzchu siwo-rudawa, pod spodem biała; włosy grzbietu przy nasadzie popielate na końcach żółte; środek spodu ciała cały biały, brzegi jego i środek ogona siwe. Ogon długością prawie równy ciału; Lotoskóra lędźwiowa przy nasadzie dłoni, kłapowato-rozszerzona. Konchy uchowe okrągławe. Ogon jedno-stronny.

Długość ciała 5", ogona 4".

W Ameryce północnej mianowicie w Stanach Zjednoczonych, pospolita.

954. *Pteromys sabrinus* (2), POLATUCHA WIELKA . . . 10

Z wierzchu rudawo-śniada, pod spodem żółtawo-biała.

Seba Thes. 1. Tab. 41. f. 3. Polatouche Buff.— Mus ponticus, Sciticus, volans, Rzeczyński Auctuar. str. 315. Cuv. Règ. An. Shaw. Gener. Zool. t. 149. Schreb. Tab. 223. Fisch. Synop. str. 364. Schinz Synop. 2, 53. po ross. *Аемнеа* lub *Аемызан Бѣлка*.

(1) *Sciurus volucella* Schreb. Tab. 222. figura wyborna. Linn. Syst. nat. et Gmel. 1. str. 153. Sc. volucella Pall. Glires str. 353. Cuv. Règ. an. Sciuropterus americanus. Desmar. Sc. volucella Less. Man. str. 242. Fisch. Synop. 364. Schinz Synop. 2, 54.

(2) Syn. Sc. Hudsonius Linn. Gmel.— Pter. Sabrinus Richards. Faun. Amer. Sc. volans majus Pall. Glir. str. 354. *Sciurus acrobates* Schreb. Tab. 222. B. Pt. Hudsonius Fisch. Synop. 365. Schinz Synop. 2, 54. n. 21.

Rzęsówki od głowy dłuższe. Obwódki oczu czarne. Lotoskóra przy nasadzie dłoni w okrągłą klapkę przedłużona. Ogon kudłaty, płaski.

Długość ciała 7" 9", ogona 5".

Mieszka w skalistych górach aż do jeziora Huronńskiego i w południowych stronach Zatoki Hudsonskiej.

Pteromys alpinus. (Richards. Zool. Journ. III. str. 519. Fauna 1. str. 193. Tab. 18.) Z wierzchu żółtawo-śniada, pod spodem białawo-siwa, z ogonem płaskim, brunatno-czarnym; zdaje się być odmianą poprzedzającego gatunku; dochodzi do 10" 2" długości.

955. *Pteromys fimbriatus* (1), POLATUCHA BRAMOWANA. 11

Odzież długa, miękka, popielata czarno-upstrzona, włosy wierzchu ciała ołowiaste, spłaszczone, blade-śniade na końcach czarne. Podbródek i spód ciała białe, twarz biaława, kraina międzyoczna czarna. Wąsy bardzo długie czarne. Ogon szeroki ku końcowi nieco szczuplejszy płowy; sierć przy nasadzie i na końcach czarna. Ksiuk nóg przednich tylko szczątkowy. Nogi tylne dużym pękowłosem, podszwy małym podłużnym sęczkiem na środku zewnętrznej strony; takimże sęczkiem z przodu i dwoma nierównymi sęczkami w tylnej swjej części na stronie wewnętrznej, opatrzone.

Długość ciała 12", ogona 11".

Ojczyznę Indyę Wschodnie.

956. *Pteromys Turnbullii* (2), POLATUCHA TURNBULLA. 12

Odzież krótka, miękka, czarniawa. Włosy ku końcowi obrączkowane. Policzki, podbródek i spód ciała białe. Kraina międzyoczna i wąsy czarne. Ogon wązki, ku końcowi coraz szczuplejszy, czarniawo-śniady, ze spodu bladejszy. Nogi przednie małe; ksiuki drobne; tylne cokolwiek zewnątrz włosami

(1) Syn. Sc. fimbriatus Gray Lond. Mag. i Proceed. 1837. str. 67. Lesson Nouv. Tabl. n. 938. Schinz 2, 55. n. 13.

(2) Syn. Sciuropterus Turnbullii Gray in Lond. Mag. 1837. Proceed. 1837. str. 68. Schinz 2, 56. n. 14.

porosłe. Podeszwy wąskie bez środkowych sęczków na stronie zewnętrznej; opatrzone wszakże jednym z przodu, i dwoma nierównymi sęczkami z tyłu, na brzegu wewnętrznym.

Długość ciała $11\frac{1}{2}$ ", ogona 8".

Mieszka w Indyach Wschodnich.

957. *Pteromys Derbianus* (1), POLATUCHA DERBIJSKA. 13

Z wierzchu czarna, śniado i siwo-poprószone. Sierć na końcach biaława. Barki białawe. Nogi i ogon czarne. Spód ciała i wewnętrzne strony nóg, popielato-białawe.

Długość ciała 14".

Mieszka w Sierra Leon.

958. *Pteromys caniceps* (2), POLATUCHA SIWO-GŁOWA. 14

Czarniawo-śniada, rudawo-upstrzona. Sierć długa, czarniawa po końcach ruda. Spód ciała rudawo-żółty. Głowa łupkowata z czarną siercią pomieszana. Przód szyi białawy, podbródek czarny.

Długość ciała 9", ogona $8\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w Indyach Wschodnich w prowincyi Dargelan.

959. *Pteromys Pearsonii* (3), POLATUCHA PARSONA. 15

Z wierzchu i z pod spodu blado-czarniawo-śniada. Głowa i grzbiet teje maści.

Od poprzedzającego gatunku o połowę mniejsza.

Mieszka w Dargelan.

960. *Pteromys nobilis* (4), POLATUCHA SZLACHETNA. 16

Jasno-kasztanowata; każdy włos odzieży na końcach żółty; spód ciała blado-rudy. Wierzch głowy, barki i pręga grzbietowa blado-łłowe.

Mieszka w Dargelan.

(1) Syn. Pt. derbianus Gray. Annal. of nat. hist. X. str. 262. podług Whitfielda. Schinz Synop. 2, 56.

(2) Syn. Sciuropterus caniceps Pearson. Gray. Ann: of nat. hist. X. Schinz Synop. 2, 57.

(3) Syn. Sciuropterus Pearsonii Gray Ann. of nat. hist. X. Schinz Synop. 2, 57. n. 17.

(4) Syn. Sciuropterus nobilis Gray Annal. X. Pearson Schinz 2, 57.

961. *Pteromys Oregonensis* (1), POLATUCHA OREGOŃSKA. 17

Z wierzchu śniada, pod spodem żółtawo-biała. Wielkość pośrednia między *Polatuchą wirgińską* i *wielką*. Ciało długie 6" 8", ogon 6".

Ojczyznę Texas.

962. *Pteromys Oral* (2), POLATUCHA ORAL 18

U nóg przednich sęczek w miejscu Ksiuka żaden. Pazury zakrzywione, ściśnione, ostre. Ogon okrągły. Odzież łupkowato szara. Spód ciała biały. Obwódka oczna rdzawa. Konchy uchowe okrągłe.

Długość ciała 15", ogona 19".

Mieszka w Indyach Wschodnich.

963. *Pteromys Squamicaudus* (3), POLATUCHA ŁUSKO-OGONIATA 19

Odzież długa, bardzo miękka. Z wierzchu czarna. Grzbiet żółtawy, śniado-pociągnięty. Czoło posiwiale. Spód ciała biały lub białawy. Członki zewnątrz, lotoskóra po brzegu i gardziel, sadzowato-pociągnięte. Ogon mierny, prawie kiciasty, w części nasadowej pod spodem, podwójnym rzędem wzdłuż ułożonych, dużych rogowatych łusek opatrzone, których końce na boki wystając w łażeniu po drzewach za podporę służą; konchy uchowe wielkie, prawie nagie.

Długość ciała 14", ogona 8" 6".

Odkrył ją Frazer w Fernando-Po.

964. *Pteromys inornatus* (4), POLATUCHA SKROMNA 20

Konchy uchowe okrągłe prawie nagie. Ciało z wierz-

(1) *Pteromys oregonensis* Bachm. Journ. of Philad VIII. Schinz Synop. 2, 57.

(2) *Pteromys Oral* Tikell. in Calcutta Journ. Octobr. 1841. Schinz Synop. 2, 59.

(3) Syn. Anomalurus *Fraseri* Waterh. Proceed. 1842. str. 124. Schinz 2, 58. n. 20.

Waterhouse ze względu na szczególne ukształcenie ogona tego zwierzęcia, utworzył z niego osobny rodzaj pod nazwiskiem *Anomalurus*.

(4) Syn. *Pter. inornatus*. *Pteromys simple* Geoffr. Jaquemont Voy. aux Indes or. Mamm. tab. 4. Schinz Synop. 2, 257.

chu rdzawo-rude, kraina oczna i twarz brunatne, około nosa biaława cętka. Szyja biała. Brzuch białawo-popielaty. Lotoskóra wewnątrz biała. Nogi czarniawe. Ogon z wierzchu czarno-śniady, pod spodem płowy.

Ojczyzną Indje Wschodnie.

965. *Pteromys leucogenys* (1), POLATUCHA BIALOLICA. 21

Odzież z wierzchu i ogon myszate. Pysk, policzki i kraina uszna białe. Konchy uchowe zaokrąglone, czarne. Gardziel, ciało i lotoskóra pod spodem białe, ta ostatnia czarno-obrzeżona. Nogi czarniawe.

Długość ciała $17\frac{1}{2}$ " , ogona 15" .

Ojczyzną Japonja.

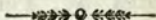
966. *Pteromys Momoga* (2), POLATUCHA MOMOGA . 22

Odzież z wierzchu siwo-śniada, rudawo.pociągnięta. Zatyłek, boki ciała, tył szyi i spód ogona rdzawe. Spód ciała, lotoskóra ze strony wewnętrznej, czysto-białe. Kraina oczna śniada. Konchy uchowe trójkątne na tylnym brzegu białawe.

Długość ciała $4\frac{1}{2}$ " , ogona $3\frac{1}{2}$ " .

Ojczyzną Japonia.

Gray (Proceed. 1836. str. 88) wspomina o gatunkach *Pterom. melanotis*, *albiventer* i *Leachii*, lecz ich nie opisał, a Smith. (Proceed. 1837. str. 69.) zrobił wzmiankę jeszcze o jednym Afrykańskim gatunku *Polatuch*, którym nawet nie nadał nazwiska.

28. *Arctomydina* (3), ŚWISZCZOWATE.

Z pomiędzy zębów trzonowych górnych, pierwszy drugiemu w długości równy, lecz prawie dwa lub trzy razy od

(1) Syn. *Pter. leucogenys* Temm. Fauna japon. Mamm. tab. 13. Schinz Synop. 2, 527.

(2) Syn. *Pter. momoga* Temm. Fauna japon. Mamm. tab. 14. Schinz 2, 528.

(3) Syn. *Arctomydina*. Bonap. *Arctomyina*. Brandt. *Arctomysidae*, Lesson.

niego szczuplejszój; przy nasadzie nieco zgrubiały, z wierzchołkiem stożkowato-zaostrzonym; mniej więcej klapowato-rozszerzony, rzadko prawie prosty i zawsze na stronie wewnętrznej rowkowaty. Trzonowych większych korony, wyższy ostatniego, mniej więcej klinowato-trójboczne; dwa krótsze fałdy, na samych kantach zębów, przednim i tylnym ułożone, a dwa średnie większe, bardzo wydatne i ostre, są na zewnętrznej stronie zęba równo-ległe, a na stronie wewnętrznej, pod kątem ostrym schodzą się. Zębów trzonowych dolnych sęczek zebo-kształtny (*tuberculum dentiforme*) przodkowy, długością swoją prawie dwa razy nasadę korony przewyższający. Zmarszczki podniebienne między trzonowemi zębami widoczne, dwa razy prawie od zębów liczniejsze, dość zbliżone. U nóg przednich palec trzeci zawsze od innych dłuższy. Pazury bardzo długie, przy nasadzie nieco trój-boczne, rozszerzone, miernie haczkowate.

Żwierzęta tego oddziału, pod względem zębo-stanu od Koszatek do Wiewiórek przejście stanowią; lecz ogólna ich postać i obyczaje, żadnego prawie z wiewiórczemi podobieństwa nie mają. Nogi ich są krótkie, głowa szeroka, spłaszczona. Ogon włosisty krótki lub mierny, chód powolny, niezgrabny. Obdarzone będąc zdolnością kurczenia ciała we wszystkich kierunkach, przez wąskie nawet otwory przelazić mogą. Głębokie, podziemne nory kopią i w nich zimę we śnie letargicznym pogrążone przepędzają.

RODZAJ IV. (108).

Arctomys (1), Świszcz. *Rzącz.*

Zębów przednich $\frac{2}{2}$, dlótowatych; w miejscu klów przedziałka. Trzonowych $\frac{5-4}{4-4}$ przerwanych, zwyczajnych, trą-

(1) Syn. Fr. Cuv. *Arctomys* Schreb. Brandt. Bull. de l'Acad. de Sc. de Petersb. 1843. Цырокъ ross. Marmotte fr. Murmelthier n.

cych, sęczkowatych. *Pysk* tępy, krótki; wargę dwu-klapową. *Torebki przyżuchwowe* żadne. *Oczy* wielkie. *Konchy ucho-
we* krótkie, okrągławe, lub prawie żadne. *Nogi* wyraźne, pochodne, przednie o czterech palcach i sęczku zamiast palca wielkiego. Tylne pięcio-palcowe. *Pazury* szponiaste, ściśnione, silne. *Cyce piersiowe i brzuchowe* 8—12. *Ogon* krótki.

Zwierzęta tu należące żyją gromadnie lub samotnie. Kopią nory podziemne; karmią się roślinami; na zimę zasypiają. Niektóre gatunki wydają głos świszczący, z kąd wzięły rodzajowe polskie nazwisko.

G a t u n k i.

967. *Arctomys Marmota* (1), ŚWISZCZ ALPEJSKI . . . 1

Głowa z wierzchu, potylicą, grzbiet, barki, zewnętrzne strony członków, boki policzków i szyi czarniawo-śniade. Pysk siwiejący. Szyja z przodu, piersi i spód ciała rudawopłowe. Nogi siwe; krzyże i ogon płowe i czarno-upstrzone. Ogon kiciasty, na końcu czarny.

Długość ciała 1' 7", ogona 5".

Mieszka w górach środkowej Europy; w Karpatach?

968. *Arctomys Bobak* (2), ŚWISZCZ BOBAK 2

(1) Syn. *Arctomys Marmota* u wszystkich nowszych Autorów. *Mus Marmota* Linn. Schreb. T. 207. *La Marmotte des Alpes* Cuv. Règn. an. 1.

(2) Syn. *Arct. Bobak* Schreb. T. 209. Desm. *Mam. Less. Man. Fred.* Cuv. *Dic. des. sc. nat.* 29. p. 161. *Diet. class.* X. p. 184. *Licht. Eversm. Reise. Mus Arctomys* Pall. *Glir. Forst. in philos. transcript.* VII. p. 343. *Shaw. gen. Zool.* tab. 114. *Rzączyński Auct.* p. 327. *Marmote de Pologne*, Cuv. *Schinz Synop.* 2, 60.

Uwaga. Rosyja, prócz Bobaka, posiada jeszcze dwie inne formy Świszczów niedostatecznie dotąd znajome i bardzo podobne do Bobaka i Samotnika. Jedną z nich jest *Bobak Kamczatski* wspomniany przez Stellera (*Beschreib. v. Kamtschatka* p. 126) i opisany przez Pallasa (*Zoograph.* I. p. 156 w przypisku) pod nazwą odmianny *Bobaka Kamczatskiego* (*Arctomys Baibac* var. *Camtschatica*); drugą, Świszcz spostrzeżony ostatniemi czasy w bliskości gór Altajskich, który zdaje się także, osobny stanowić gatunek? (*Arctomys baibacina*—Brandt. *Bull. de l'Acad. de S. Petersb.* 22. Decemb. 1843).

Siwo-żółtawy; odzież z płową siercią pomieszana; około głowy i pod spodem rudawa. Pysk krótki, tępy. Ogon krótki.

Wielkość królika.

Mieszka na suchych pagórkowatych, płaszczynach od gór Karpatskich aż do Chin i Kameczatki. Na Ukrainie nad Dnieprem dość jest pospolicity, gdzie i odmiana czarna widywać się daje. (Pallas. Zoogr. 1. p. 156. nota).

969. *Arctomys Monax* (1), ŚWISZCZ SAMOTNIK . . . 3

Z wierzchu brudno-rudawo-siwy; odzież z czarną siercią pomieszana; pod spodem czarniawo-śniady. Członki blado-rdzawe, nogi czarniawe. Twarz ołowiasta. Gardziel i przód szyi jednakićj z grzbietem maści. Przyczolek śniady. Czoło i potylicza rdzawe. Konchy uchowe zaokrąglone, siwe. Ogon długi czarniawo-śniady.

Długość ciała 1' 5", ogona 8".

Mieszka w północnej Ameryce.

Arctomys Empetra (2). Z wierzchu z gniazda czarniawo-siwy; sierć przy nasadzie czarna, dalej ruda, czarno-obraczkowana, na końcach biała. Spód i boki ciała jasno-kasztanowato-rude. Przyczolek, kraina oczna i czoło śniade. Policzki i wargi białawo-żółte. Konchy uchowe okrągłe, nogi czarne. Dolna część tułowia rudawo śniada. Ogon krótki czarny.

Długość ciała 12—15", ogona 6".

Mieszka w Kanadzie przy odnodze Hudsonskiej.

Arctomys pruinosus (3). Konchy uchowe wyraźne; pysk

-
- (1) Syn. Arct. Monax. Harl. Faun. Amer. p. 158. Schreb. Tab. 208. Fr. Cuv. Dict. des sc. nat. 29. Dict. class. 19.—Mus Monax. Linn. Schreb. Tab. 208. Fischer. Synop. p. 342. Schinz Synop. 2, 61.
- (2) Syn. Arct. Empetra Linn. Gm. Harl. Faun. Amer. p. 160. Schreb. tab. 210. figura zla. Mus empetra Pallas. Glir. Shaw. Gen. Zool. 11. Monax gris. Fr. Cuv. et Geoff. Mamm. Ar. melanopus Kuhl. Beitr. Fisch. Synop. p. 343. Schinz Synop. 2, 61.
- (3) Syn. Arct. pruinosus. Linn. Gm. Sabine in Linn. Trans. XIII. p. 586. Marmotte poudré. Desm. Less. Man. p. 248. Fisch. Synop. 2, 62.

i nogi czarne. Na grzbiecie, bokach i spodzie ciała, długie, twarde włosy, przy nasadzie popielate, pośrodku czarne, na końcach białawe. Policzki białawe. Wierzch głowy ciemny. Ogon porosły czarną, ze rdzawą pomieszaną siercią.

Ojczyzną Kolumbia.

O d m i a n a.

Arctomys caligata. (Eschscholz. Zool. Atlas. Heft. 2. Tab. 6.) Szary; głowa z wierzchu i ogon rdzawe, stopy czarne; pysk biały.

Długość ciała 2', ogona 10".

Ojczyzną Ameryka północna.

Obadwa powyższe gatunki, P. Brandt zgodnie z Księciem de Wied (Bulletin de l'Acad. des Sc. de S. Petersb. 1843), za odmiany *Świszcza Samotnika* uważa.

970. *Arctomys brachyurus* (1), ŚWISZCZ KRÓTKO-OGONIASTY. 4

Konchy uchwowe tępe. Odzież z wierzchu brunatno-szara rudawo-pociągnięta z plamami jaśniejszemi. Nos, nogi i niższe części ceglasto-czerwone. Ogon jajowaty, spłaszczony, krótki, z wierzchu lisowato-rudy, po brzegach biały, pod spodem żelazisto-szary.

Długość ciała 2' 3", ogona 2½".

Przebywa w miejscach niskich, nad rzeką Kolumbią.

971. *Arctomys flaviventer* (2), ŚWISZCZ ŻÓLTO-BRZUCHY. 5

Grzbiet żółtawy, białawo i czarno-upstrzony. Spód żółty. Nogi śniadawo-żółte.

(1) Syn. *Anisonyx brachyura* Rafin; *Arct. brachyura*. Harlan Fauna. Schinz Synop. 2, 62.—*Lipura hudsonica*? Richard. 230? *Arct. Hudsonius Turton*? Lesson Nouv. Tabl. n. 973. *Arct. brachyurus* Fisch. Synop. p. 345. *Hyrax Hudsonius* p. 419? *ibid*.

To Zwierzątko posłużyło Illigerowi za typ Rodzaju *Lipura* (*Prodrom*. p. 95.)—P. Rafinesque-Smaltz utworzył z niego także osobny rodzaj *Anisonyx*, któremu nadał cechy następujące: "Zęby jak u Wiewiórek. Torebki przyżuchwowe żadne. Nogi wszystkie 5 palczaste z pazurami, z których dwa wewnętrzne (palce) nóg przednich bardzo krótkie; trzy inne długie z pazurami bardzo ostremi. Ogon dwustronny jak u Wiewiórek. (Desm. Mamm. 329. w przypisku).

(2) Syn. *Arct. flaviventer* Bachm. Journ. of Philad. VIII. 2, p. 309.

Długość ciała 16", ogona 6" 10".

Mieszka w górach między Kalifornią i Teksas.

972. *Arctomys Ludovicianus* (1), ŚWISZCZ PSI . . . 6

Z wierzchu rudawo-brunatny, czarną siercią posiany; pod spodem brudno-biały. Pazur ksiuka stożkowaty, wielki. Ogon krótki, ku końcowi z obręczką śniadą.

Długość ciała 16", ogona 3" 4".

Mieszka gromadnie na nizinach, nad rzekami Missuri i Missisipi.

973. *Arctomys caudatus* (2), ŚWISZCZ DŁUGO-OGONIASTY. 7

Głowa, potylica, przód szyi, boki ciała; krzyże, ogon, członki i dolne części jasno-rude; grzbiet i koniec ogona śniade. Około oczu śniado-czarniawa cętka. Ogon długi, krótkowłosy.

Ojczyzną Indye Wschodnie.

Gatunki wątpliwe.

Arctomys maulinus. (Linn. ed. Gm. 1. p. 137, 32. Molina Chil. p. 268. Shaw. Gen. Zool. 11. 1. p. 122. Fisch. Synop. 345). Ogon miernie włosisty. Konchy uchowe zaostrome. Nogi 5-palcowe. Kolor i rodzaj sierci jak u Bobaka, wzrostem jednak nierównie większy jest od niego i pysk ma dłuższy.

Mieszka w prowincyi Chilijskiej Maule.

(1) Syn. Arct. latrans Harl. Fauna Amer. Cynomys Socialis et Cinereus Rafin. Arct. Missuriensis Warden. Arct. latrans Fisch. Synop. p. 345. Schinz Synop. 2, 64. Brandt. Bull. de l'Acad. de S. Petersb. 1843.

Z gatunku tego P. Rafinesque utworzył osobny Rodzaj pod nazwiskiem *Cynomys*, któremu nadał następną Charakterystykę: "Torebki przyżuchwowe wyraźne. Zęby takie jak u Wiewiórek. Nogi 5 palczaste z 2 palcami zewnętrznymi krótszemi od innych, dwa palce wewnętrzne nóg przednich ostremi pazurami uzbrojone. Ogon dwu-stronny." (Desmar. Mamm. p. 314. w przypisku).

(2) Syn. Arct. caudatus. Marmotte à longue queue. Jaquemont Voyage aux Indes 1. Mamm. pl. 5. Schinz Synop. 2, 528.

Arctomys vigil. (Thunb. Mém. de l'Acad. de Petersb. Fisch. Synop. 345). Rudawy; po bokach i pod spodem szary. Ogon od ciała trzy razy krótszy szczeciasty. Zęby przednie górnej szczęki zewnątrz brózdowane.

Ojczyzną Przylądek Dobrzej Nadziei.

Arctomys Tscherkessicus. (Glis Tscherkessicus Erxl. Syst. p. 366, 5. Marmotte de Circassie Desm. Fisch. Synop 345). Kasztanowaty. Oczy czerwone. Wielkość *Skrzeczek* zwyczajnego. Konchy uchowe jak u *Myszy*. Zęby ostre. Ciało długie, jednostajnie grube. Włosy szczególniej na grzbiecie, długie. Pazury ostre. Ogon dość długi, włosisty. Nogi przednie od tylnych krótsze.

Mieszka nad rzeką Terek.

RODZAJ V. (109).

Spermophilus (1), SUSEL.

Torebki przyżuchwowe wyraźne. *Źrzenice* podłużne. *Ciało* dość subtelne, mniej więcej *Wiewiórczemu* podobne. *Konchy uchowe* rozmaitego kształtu, dość wielkie, lub przecięte, prawie obwódkowate (submarginiformes). *Zęby trzonowe* górne na wewnętrznej stronie bardzo spłaszczone, zastrzone lub okrągławe, z pomiędzy nich pierwszy wyraźnie na końcu kłapowaty, od drugiego prawie o połowę mniejszy; albo bezkłapowy od drugiego około $\frac{2}{3}$ mniejszy. *Palce* i pazury szczuple.

Źwierzęta do Rodzaju *Susla* należące, znajdują się na znacznej części północnej półkuli. W Europie widzieć się dają naprzód w Polsce, Szląsku, Czechach i Austrii; a ze wschodnich prowincyj tych krajów do Kamczatki i podług wszelkiego podobieństwa aż do Chin zachodzą; miejsca zaś na zachód Polski, Szląska, Czech i Austrii położone, wcale ich niepo-

(1) Syn. Fr. Cuv. (1822); Citillus Lichtenst. i Bennet. Сусликиъ ross. Ziesel. n.

siadają. Każdy prawie Susła gatunek, lubi wyłącznie w obranych przez siebie przebywać krajach. I tak, *Susel właściwy* (Sp. citillus) daje się widzieć tylko w Polsce, Szlązku i Austrii. Od Kijowa do Bessarabii i aż do wschodnich brzegów Wolgi, mieszka *Susel Kroplisty*. (Sp. guttatus); od morza Azowskiego do Kaukazu widywany bywa *Susel Gracz* (Sp. musicus). *Susel czerwonawy* (Sp. rufescens), przebywa od 49 lub 50° szerokości północnej do 56° i znajduje się szczególnie w Guberniach Kazańskiej i Orenburskiej. *Susel płowy* (Sp. fulvus), żyje od 49 lub 50° szer. w bliskości rzeki Ural aż do gór Mugozarskich; a *Susel Mugozarski* (Sp. mugosaricus) w górach tegoż nazwiska i w Stepach Kirgizkich. W rozmaitych okolicach Altaju dają się widzieć Susły; *Ewersmana* (Sp. Eversmanni), *Czerwonolicy* (Sp. erythrogenys) i *Krótko-ogoniasty* (Sp. brevicauda). Kamczatka i Rosyjsko-Amerykańskie kolonie posiadają także właściwy im gatunek Susła, (Sp. Parryi). Susły zachodniej Syberii nie są, jeszcze dokładnie poznane i między niemi, zapewne nowe znajdują się gatunki. W Ameryce, Susły zdają przebywać na całej prawie północnej półkuli; z pomiędzy nich, najwięcej południowym, jaki dotąd znamy, gatunkiem, jest *Susel Meksykański* przez Professora Lichtensteina opisany. Prócz niego, znajdują się w Ameryce Susły na stronie Zachodniej aż do wyspy Melville i stamtąd ku północy, aż do cieśniny Beringa.

Porównywając rozmaite Susły Europejskie i Azyatyckie z Susłami Amerykańskimi, przekonujemy się, że Europa i Azja posiadają, gatunki Rodzaju tego o uszach bardzo krótkich, z których dwa tylko, (S. Parryi i Eversmanni) mają dość przedłużone ogony; następnie, że znajome dotąd Susły Europejskie i Azyatyckie nieco do Świszczów są podobne. Przeciwnie, Susły Amerykańskie, mające ogony długie, mniej więcej dwu-rzędne, uszy większe i spiczaste; jako to, *Spermophilus Becchei*, *macrourus*, *Douglasii*, *lateralis* *Clarckii*, *grammurus* i *mexicanus*; do Peregowców i Wiewiórek robią przejście, z którymi też pod względem zębostanu, znaczne

mają podobieństwo. (Brandt. Bulletin de l'Acad. des Sc. de S. Petersb. 1834. Observ. sur les differentes espèces de Sou-slik etc.)

Rodzaj Susła, według długości konch uchwowych podzielić można na dwa Podrodzaje: w jednym zawierają się gatunki z uszami *bardzo krótkimi* (Calobatis); w drugim z uszami *miernymi* (Otospermophilus).

PODRODZAJ I. **Calobatis**, (Brandt.) SUSŁY KRÓTKO UCHE.

Z pomiędzy trzonowych górnych, pierwszy od drugiego i trzeciego, dwa lub prawie dwa razy mniejszy, na końcu prawie trój lub cztero-kłapowy; ostrzem spłaszczonym, poprzecznym, prawie ukośnym, dość szerokim opatrzony. Z pomiędzy trzonowych dolnych 2, 3 i 4go, korony klinowato-trójkątne, na wewnętrznej stronie spłaszczone, bardzo wąskie, i ostre. Fałdy środkowe długością prawie sobie równe, bardzo wydatne, na brzegu korony zewnętrznym równoległe, na wewnętrznym zaś, pod kątem mniej więcej ostrym schodzące się i wewnętrzną stroną połączone. Konchy ucho-we przycięte lub prawie przycięte, bardzo krótkie, niekiedy tylko obwódkowate. Podeszwy nagie, lub tylko przy nasadach palców, aż do ostrogi, lub tylko na ostrodze, włosami porośłe.

O D D Z I A Ł A.

Podeszwy u dorosłych całe nagie; ostrogi tylko po bokach włosami kruchemi, leżącemi, obrzeżone. Konchy ucho-we prawie obwódkowate, przycięte. Ogon prawie mierny lub krótki, długością stopie tylniej prawie wyrównywający.

G a t u n k i.

a) Obwódki oczne z bokami głowy jednakić maści.

974. *Spermophilus* (Calobatis) *fulvus* (1), SUSEL PŁOWY. 1
Wierzeh głowy żółto-rdzawy. Koniec pyska, boki głowy,

(1) Syn. Blas. i Kejsersl. Europ. Wierbel. Bd. 1. 1840. p. XII. n. 68. i p. 42. n. 68. Arct. fulvus Lichtenst. Eversm. Reise p. 119. n. 3.—

gardziel, cały spód ciała i nogi żółto-rdzawe. Rzęsówki obfite, miernie długie, czarne. Ogon włosami bardzo długimi, przy nasadach mocno rudemi, pośrodku czarnymi, na końcach białymi, porosły; po bokach, czarną, biało-obwiezioną, łukowatą pręgą ozdobiony. Podeszwy i pazury czarne. Odzież obfita.

Długość od końca pyska aż do ogona 12—14", długość ogona z włosami 4".

Mieszka w Stepach Uralskich między 48½° i 50° ku południowi. Żyje samotnie; często od nór swoich na znaczną oddala się przestrzeń. Biega szybko, jak Tchórz podskakując. Kopie nory prawie prostopadle (Eversmann.)

975. *Spermophilus (Calobatis) rufescens* (1), SUSEL CZERWONAWY 2

Wierzch głowy włosami czarno, biało i rdzawo-pręgowanymi porosły, a ztąd jakby śniado-popielato-paskowany. Ogon pod spodem i po bokach rdzawy, biało-obrzeżony. Grzbiet rdzawo-żółty, białawo i śniadawo-poprzecznie paskowany i kroplasty. Boki głowy blado-rdzawe; nad i pod oczami, mniej więcej wyraźna rdzawa cętka. Rzęsówki mierne, czarne. Włosy na ciele krótkie, dość równe. Podeszwy i pazury czarne.

Arctomys leptodactylus Lichtenst. ib. n. 4. et Getreue Darstel. tab. XXXIII. fig. 1. *Sperm. fulvus* Wagn. Schreb. Säugeth. Suppl. 111. p. 242. n. 7. et *Sperm. leptodactylus* Wagn. ib. p. 243. n. 7 a. *Arctomys fulvus* et *leptodactylus* Licht et Fisch. Synop. Mamm. p. 342. n. 3 et 5. (Eversm. Bull. des Nat. des Moscou 1840. p. 33. *Arctomys turcomanus* Eichw. Reise Abth. 1. Periplus des caspischen Meers p. 305 et p. 472. Fauna Caspio Caucasia p. 28.—*Citilli maximi poene monstrosi* Pall. Glir. p. 122.—*Karbüsch Cosaccorum*. Brandt Bullet. de l'Acad. de S. Petersb. 1843. Schinz Synop. 2, 71.

- (1) Syn. Keyserl et Blas. Wagn. Schreb. Säug. Supp. 111. p. 242. n. 6. i p. 255. n. 2. *Arctomys undulatus* Eversm. l. c. p. 35.—*Arct. undulatus* Fisch. Synop. p. 347. ex parte *Arct. citillus* α. (der gewässerte Ziesel.) Schreb. Säug. IV. p. 748. tab. XXCI. A. (figura mierna Pallas). *Citilli varietas trans Volgam obvia* Pall. Nov. Comment. XIV. p. 561 tab. 21. fig. 1. *Citilli majores* Pall. Glir. p. 125 i 126. tab. 6.—*Earles Marmot* Pennant. hist. of quadrup. 11. tab. 74. n. 3. (figura Pallas). Brandt, Bull. de l'Acad. de S. Petersb. 1843; Schinz Synop. 2. p. 71. i 530.

Długość od końca pyska aż do ogona 10—11", ogon z włosami 3".

Susły tego gatunku mieszkają w Stepach Uralskich między 49° i 60° szer. pół. Żyją gromadnie. Przy dogrzewającym słońcu, około nor swoich weselo biegają i igrają. Nory kopią ukośne, pod kątem około 50° (Eversm.)

b) Obwódki oczne białe lub białawe, od boków głowy nierównie bladsze.

976. *Spermophilus (Calobatis) erythrogenys* (1), SUSEL CZERWONO-LICY 3

Wyższa część głowy wyjąwszy koniec pyska, a także przednia część grzbietu szarą, czarniawą, żółtawą, śniadą i białawą siercią pokryte. Grzbietu część średnia ma takąż barwę, lecz na niej znajdują się małe, niewyraźne, niekształtne, poprzeczne, często prawie czworo-boczne, brudno-żółtawe lub żółto-białawe, niekiedy (szczególnie u indywidualów większych) prawie niewidoczne plamy. Boki głowy aż do uszów białe, wyjąwszy rdzawą trójkątną cętkę pod oczami szeroko-biało-obrzeżoną i inną mniejszą, równie jasno-rdzawą nad oczami umieszczoną. Podbródek, gardziel i podgarle aż ku piersiom i nóg strona zewnętrzna, białe. Nogi tylne białawe. Na końcu pyska około nosa, cętką czarniawo-śniadą. Podbrzusze blade-żółtawo-rdzawe; stopy przednie i tylne blade-śniado-żółtawe. Ogon włosami dość długimi, wolnymi, prawie lub wyraźnie dwustronnymi na końcach białymi obrosły; z wierzchu rdzawą czarną i białawą siercią pokryty; pod spodem w środku jasno-rdzawy, po brzegach biały. Pazury czarne. Odzież obfitsza i bujniejsza niż w gatunku następującym.

Długość ciała od końca pyska do ogona 9"—13", długość ogona z włosami 2" 3"—3".

Mieszka w Stepach blisko rzeki Alai, między rzekami Obi i Irtyszem, a także blisko jeziora Balchasz (Schrek, Gebler).

(1) Syn. Brandt. Bull. de l'Acad. de Sc. de S. Petersb. T. IX. p. 43. Erichs. Archiv. 1842. Bd. 11. p. 39. Wagn. Schreb. Säug. Suppl. 111. p. 254. n. 20.—Citilli in deserto secundum omnem Irtin fluvium. Pall. Glir p. 126. Schinz Synop. 2, 71.

977. *Spermophilus (Calobatis) brevicauda* (1), SUSEL KRÓTKO-OGONIASTY 4

U dorosłych, wierzchnia część głowy i koniec pyska, brudno lub światło czerwono-rdzawe, z bardzo małą ilością czarnej sierci pomieszane. Włosy grzbietu przy nasadzie czarniawe, wyżej białe, na końcach czarno i biało-obrączkowane. Części grzbietu, przednia i środkowa jednakowej barwy; pierwsza z nich nieco białawo lub brudno-żółtawo-falista; ostatnia szaro-czarniawa z włosami rudawo-białymi i śniadymi pomieszana, u dorosłych bardzo mało u młodych wyraźniej falista. Grzbiet w ogólności najczęściej rudo, drobno lub niewyraźnie nakrapiany. Nad oczami plama łukowata rdzawa u dorosłych prawie niewidoczna, u młodych mniej więcej wyraźna. Na policzkach brudno-rdzawa cętka z włosami czarnymi pomieszana, często niewyraźna. Boki głowy, końca pyska i obwódki oczu, a także strony wewnętrzne członków białawe, lecz zawsze mniej więcej śniado lub żółtawo-nakrapiane. Wargi, podbródek i gardziel białe. Boki ciała blado i brudnawo-białe lub żółto-rdzawe z niewielką czarną siercią pomieszane. Podbrzusze blado i brudnawo albo cokolwiek czystiej żółto-rdzawe lub bladawo-brudno-żółte. Zewnętrzne strony członków szczególnie tylnych i na tylnych brzegach. jednakiej z podbrzuszem lub czystiejszej barwy. Ogon bardzo krótki, płaski, krótko-włosy, na końcu kiciasty, z wierzchu w górze przy nasadzie z grzbietem jednakowej maści; w wyższej swej części i po bokach, a także pod spodem, cały czerwono-rdzawy, z końcami włosów białymi.

Długość ciała 8"—9 $\frac{3}{4}$ ", ogona z włosami 1" 6" to jest $\frac{1}{2}$ lub $\frac{1}{3}$ długości ciała.

Mieszka w południowych okolicach Altaju, blisko jeziora Balchasz.

(1) Syn. Brandt. Bull. de l'Acad. de Sc. de S. Petersb. Nouv. Ser. Cl. phys. T. 1. p. 364. n. 28. Sp. mugosaricus Eversm. Bull. d. nat. de Moscou 1840. p. 38? Citilli circa minorem Usen medii deserti rivum minutiores colore flavescente, cauda pollice brevior Pall. Glir. p. 123.

978. *Spermophilus (Calobatis) mugosaricus* (1), SUSEL MU-
GOZARSKI 5

Ogon około $\frac{1}{8}$ długości ciała równy, krótkimi, leżącymi, blado-rdzawymi, na końcach białymi włosami pokryty. Grzbiet rdzawo-żółty. Podbrzusze rudawo i żółtawo-białe.

Mieszka w Stepach Kirgizkich, w górach mugozarskich i blisko rzeki Ural. Żyje samotnie. Bieg ma tak powolny, że z łatwością schwytać go można. Kopie nory ukośne. (Eversm.)

979. *Spermophilus (Calobatis) musicus* (2), SUSEL GRACZ. 6

Wierzchnia strona głowy, koniec pyska u dorosłych w górze brunatno-czarniawe. Odzież młodszych z czarną spłowiałą i rdzawą siercią pomieszana. Grzbiet tejże barwy, u niektórych indywiduów nienakrapiany, niekiedy jednak bardzo niewyraźnie poprzecznie biało falisty, niekiedy zaś bardzo delikatnie i niewyraźnie rudo-nakrapiany. Obwódka oczna biała, wązka, bardzo wyraźna; nad oczami blado-rdzawa, łukowata cętka i takiejże barwy, poprzeczna, wązka; od pyska do uszów ciągnąca się, często z czarną siercią pomieszana smuga. Boki głowy, poboczne części końca pyska, wargi i przód szyi białawe lub żółtawe. Członków przednich strona tylna biaława w żółtawą barwę wpadająca. Boki ciała białawe, czarniawe i szaro-upstrzone mniej więcej nieznacznie rdzawo-żółtawo-nakrapiane. Nogi tylne u dorosłych na zewnętrznej stronie, je-

(1) Syn. Keyserl. und Blas. l. c. p. XII. i p. 42. n. 72. Wagn. Schreb. Säugeth. Suppl. 111. p. 241. n. 5. i p. 526. n. 3. Arct. mugosaricus Licht. apud Eversm. Reise p. 119. n. 5. Citillus mugosaricus Licht. getreue Darst. neuer Thiere, Tabl. XXXII. fig. 2. Citilli var. pygmaea Pall. glir. p. 122. ex parte? Citilli circa opidum Jaicense et inde versus tractum arenosum Naryn. Pall. glir. p. 123. Suslik Russorum in regionibus Uralensibus, Bullet. de l'Acad. de S. Petersb. 1843. Brandt.—Schinz. Synop. 2, 70.

(2) Syn. Ménétr. Catal. rais. p. 21. n. 18. (1832.) Keyserl. i Blas. l. c. p. XII. i p. 42. n. 71. Wagn. Schreb. Säugeth. Suppl. 111. p. 239. n. 3.—? Citilli vix murem aquaticum aequantes in promontoriis litorum maris Caspii capti. Pall. glir. p. 122. et Citilli Astrachanensis deserti griseo cinerei cauda brevi. Pall. ib. p. 123.—? Citillus xanthoprimum, Bénédict. Zoolog. Proceed. 1835. p. 90. Schinz Synop. 2, 72.

dnakiej z grzbietem maści, z przedniego brzegu białawo-rude, z czarną siercią cokolwiek pomieszane; na tylnym zaś ich brzegu z czarnych i rdzawych włosów, tworzy się podogonowa przepaska. Nogi młodszych blade, więcej białawe. Piersi i spód ciała mniej więcej rdzawo-żółte czarną siercią posiane w młodych bielsze. Kraina przyodchodkowa biaława. Ogon krótki, dość szeroki, płaski, ściśniony, ku końcowi dwustronny; z wierzchu jednakiej z grzbietem maści, pod spodem włosami rdzawymi, biało-zakończonemi porośły. Futro ciemno-szare lub czarne.

Długość ciała, od końca pyska do nasady ogona 8" 6"—9" 3", długość ogona z włosami 1" 4"—2".

Według P. Menétriés, mieszka na najwyższych szczytach gór kaukaskich; przed niedawnym jednak czasem widziano go także niedaleko M. Restowa (Brandt.)

O D D Z I A Ł B.

Podeszwy dorosłych indywiduów przy ostrogach mniej więcej włosiste. Konchy uchove bardzo krótkie, lecz cokolwiek szersze niż w oddziale poprzedzającym. Ogon przedłużony, od stóp tylnych dwa lub trzy razy dłuższy, wraz z włosami prawie połowie długości ciała wyrównywający.

980. *Spermophilus* (*Calobatis*) *Parryi* (1), SUSEL KAMCZATSKI 7

Głowy wierzchnia strona aż do uszu rdzawa; czarną i szarą siercią w krainie ocznej mniej więcej obficie posiana. Koniec pyska z wierzchu szaro-brunatny, bladawy, na śred-

(1) Syn. *Arctomys* (*Spermophilus*) *Parryi*. Richards. Fauna Boreali Amer. Vol. 1. p. 158. n. 6. tab. 10.—*Sperm. Parryi* Wagn. Schreb. Säugth. Suppl. 111. p. 248. n. 14.—*Arct. Citillus* (*Specimina Kamtschatica*). Pall. Glir. p. 127.—*Citilli americani* Pall. Zoogr. 1. p. 158. Nota.—*Jewraschken oder Pistschugen* Steller Kamtschatka p. 126. *Kraschennikow* p. 119. Brandt., *Bullet. de l'Acad. de S. Petersb.* 1843. *Schinz Synop.* 2, 55.

niej i tylnej częściach grzbietu, odzież z szarawą, czarną, rdzawą i białą siercią pomieszana; też części bardzo delikatnie i niewyraźnie, białe, czarno i rdzawo poprzecznie faliste; włosy ich przy nasadzie czarne, w drugiej połowie białe lub rdzawe, na samych zaś wierzchołkach czarno, lub też w całej swjej długości zupełnie czarne. Grzbietu część przednia prawie tejże barwy, lecz niefalista bez odcienia rdzawego, a bardziej szarawa. Obwódki oczu rdzawo-białawe lub białe. Boki głowy między oczami i uszami czarną i szarawo-białą lub szarą i blado-rdzawą siercią pokryte. Podskronniki i koniec pyska po bokach bardzo blado-rdzawe, brudne; często czarnymi włosami posiane. Wargi, podbródek i przód szyi brudno-białawe lub też śniadawe i czarniawe. Członków strona wewnętrzna biała lub biaława, wszędzie z delikatnym rdzawym odcieniem. Boki ciała u niektórych białawo-szare czarniawą siercią posiane, u innych zaś mniej więcej wyraźnie rdzawe. Boki szyi, nóg przednich strona zewnętrzna i nóg tylnych przedniej strony części środkowa i dolna, żółtawo-rdzawe. Spód ciała i piersi białawe, żółto-rdzawo mniej więcej nakrapiane z mieszaniną czarnej sierci. Kraina przyodchodkowa pośrodku biała lub biaława. Ogon dość długi, prawie płaski, od połowy dwustronny, powyżej ku wierzchołkowi jednakięz z grzbietem maści, mocniej jednak czarniawy, a na samym wierzchołku czarny. Futro czarniawo-szare, dość gęste, lecz krótkie.

Młode mają grzbiety bardziej brudno-żółte, na bokach zaś więcej są szare; przytém części głowy i grzbietu, a także zewnętrzne strony ich członków żółciejsze są i bladziej; Podeszwy zaś nie tylko przy ostrogach, lecz prawie do połowy kosmate.

Długość dorosłych, od końca pyska do końca ogona 10" 9" — 11" 8", ogona długość bez włosów 3" 5" z włosami 4" 6"; czarnego końca długość 1" 6".

Oczyzną Kameczatka, gdzie go pierwszy odkrył Steller. Znajduje się także w północnych krajach Ameryki.

981. *Spermophilus* (*Calobatis*) *Eversmanni* (1), SUSEL
EWERSMANA 8

Wierzchnia strona głowy jednakięj z grzbietem maści, koniec pyska z wierzchu szaro lub czarniawo-brunatno-bładawy. Grzbietu część przednia i wierzchnia strona głowy; czarną, białawą i mniej więćej obficie blado-rdzawą siercią pokryte, lecz nie faliste. Grzbietu część środkowa i tylna prawie tegoż koloru, lecz pośrodku więćej zczerniałe, dość wyraźnie, delikatnie, poprzecznie białawo, czarniawo i rdzawo faliste. włosy grzbietu przy nasadach czarne, pośrodku zupełnie białawe albo rdzawe, na samym zaś wierzchołku czarne, lub też całe czarne. Brwi najczęśćiej białawe, niekiedy blado-rdzawe. Głowa i szyja po bokach, uszy, a także boki końca pyska, członki, spód ciała; mniej więćej czysto-rdzawe, boki jednak głowy włosami czarnymi cokolwiek upstrzone. Członków strony wewnętrzne blado-rdzawe. Boki ciała rdzawe, siercią czarniawą i białą ze śniadą pomieszana upstrzone. Ogou przedłużony, wyżęj nasady kiciasty, prawie dwu-stronny, z wierzchu jednego z grzbietem koloru, niekiedy w drugięj połowie od spodu rdzawy, lecz z czarną i białą siercią pomieszany, przy nasadzie ze spodu rdzawy; włosami czarnymi lub na końcu białymi mniej więćej posiany; nacstatek z powodu włosów długich, wyżęj nasady czarnych, biało kończystych; czarno-lukowato-naznaczony, na końcu biały. Futro czarne.

Długość od końca pyska do końca ogona 9"—11½", długość ogona bez włosów 4"—4" 5"; z włosami 5"—6".

Odmiana lub też różnica płci. (*Citilli in campis circa Jeniseam* Pall. Glir. p. 126.—*Spermophilus Eversmanni*. Wagn. l. c. nota 5.)

Maść grzbietu i boków więćej szara. Obwódki oczu białe.

(1) Syn. *Sperm. Eversmanni*, Brandt. Bull. de l'Acad. Imp. de Sc. de S. Petersb. T. IX. (Mars 1841.) p. 43. Erichs. Archiv. 1842. Bd. 11. p. 39. Wagn. Schreb. Säug. Suppl. 111. p. 254. n. 19. *Arctomys altaicus Eversm* (Addend. ad Zooge. Pall. Fasc. 11. (1841.) p. 3. *Citilli in campis circa Jeniseam* est Pall. Glir. p. 126. Brandt. Bullet. de l'Acad. de S. Petersb. 1843.—Schinz Synop 2, 72—529.

Podskronniki szaro-białawe, pomieszane z czarniawą siercią. Podbródek, cały spód ciała i członki białe lub białawe; zewnętrzna strona członków wyraźniej żółtawo-rdzawo nakrapiana; spód ciała, środek piersi i boki, a także końce nóg przednich i tylnych cokolwiek rdzawo nakrapiane, w niektórych jednak miejscach nieregularnie żółtawo porzdzewiałe.

O D D Z I A Ł C.

Podeszwy przy nasadach palców i na ostrogach, u dorosłych włosiste. Konchy uchove krótkie, bardzo wyraźnie obrabione. Ogon mierny lub prawie mierny $\frac{1}{4}$ lub $\frac{1}{3}$ długości ciała, równy.

982. *Spermophilus (Calobatis) guttatus* (1), SUSEŁ KROPLISTY 9

Głowy strona wyższa aż do karku czarną lub białawą lecz w ogólności mniej ze śniado-rdzawą pomieszaną siercią pokryta; nienakrapiana. Koniec pyska w górze śniadawo-szary lub czarniawy. Grzbiet cały siercią czarną ze rdzawą pomieszaną porosły, niekiedy wyraźniej rdzawo ubarwiony, zawsze plamami prawie czworobocznymi, czysto białymi lub blado-żółtawymi $1\frac{3}{4}$ — $2\frac{1}{2}$ średnicy prawie mającemi, około 14—16

(1) Syn. Temm. Monogr. de Mamm. 1, p. XXVII. A. Wagn. Schreb. Säug. Suppl. 111. p. 239, n. 2.—Souslik Buff. Suppl. 111, p. 191, tab. 31 et ib. T. XV, p. 139 et Souslik femelle ib. p. 195, wyjawszy Synonimę Pennanta. Fr. Cuv. Mam. Liv. 45.—Mus Souslica Güld. Nov. Comm. Petrop. T. XIV. pl. p. 389, tab. VII. (Monogr. Zool. et anatom.)—Mus Citillus var. Cis-Volgensis. Pall. Nov. Comm. Petrop. XIV, pl. p. 561, tab. 21, f. 2.—Muris Citilli pulcherrima varietas. Pall. Glir. p. 123 et varietas guttata ib. p. 127, tab. VI. B.—Citilli circa Odessam. Pall. Zoogr. 1, p. 158.—Der orientalische Hamster. S. G. Gmelin Reise 1, p. 30, tab. V (pessima). Der geperlte Ziesel Schreb. Säug. Bd. IV, p. 743, tab. 211, B. (Figura Pallasii mediocris). Sperm. citillus var. Odessana v. Nordmann. Voyage de M. De-midoff 1, tab. 3.—Mus Ponticus Plin. hist. nat. VIII. c. 41—Müg. Aelian. Hist. anim. Lib. VI. c. 41. Brandt. Bull. de l'Acad. de S. Petersb.—Sperm. guttulatatus et guttatus Schinz Synop. Mamm. 2, p. 66 i 70.

rzędów nieregularnych, przerywanych stanowiącemi, kropkowany. Obwódki oczu i brwi, a także kresa od nich do uszu ciągnąca się, biała lub biaława. Plama łukowata, mniej więcej czysto rdzawa nad oczami widoczna, a inna tegoż koloru, lecz włosami czarnemi posiana, pod obwodem oczu od pyska ku uszom umieszczona. Boki głowy i pyska białawe, z tyłu czarną siercią porosłe, po większej części blado-żółto-rdzawo nakrapiane. Wargi, podbrodek i przód szyi białe. Członków przednich strona wewnętrzna, a także przednie stopy białawe, żółto-rdzawo mniej więcej kropkowane. Sierć pokrywająca boki ciała w górze jednakięj z grzbietem maści, u dołu mniej więcej blado-żółto rdzawa z włosami czarnemi pomieszana. Piersi, część dolna boków szyi, spód ciała, członków przednich strona przodkowa, członki tylne w części górnej jednakięj z grzbietem maści, nie wyjąwszy stóp tylnych całe ze spodem ciała i krainą przyodchodkową, bladziej lub czystiej żółto-rdzawe. Ogon prawie mierny, cokolwiek spłaszczony, na końcu prawie kiciasty, słabo dwurzędny; włosy jego czarne i białe, niekiedy rdzawo-żółte bywają; wierzchołki ich białe są lub żółtawe. Spód ogona przy nasadzie biały, z czarniawą i czerwono-rdzawą siercią pomieszany; w połowie wyższej aż do końca włosy czerwono-rdzawe obfitsze z końcami białemi. Futro niskie, czarniawe lub czarne.

Odmiana β , *Atromaculata*. Na piersiach między przednimi nogami plama czarna i druga takąż między udami.

Długość ciała 7" — 8 $\frac{1}{2}$ ", ogona z włosami 1", 10" — 2", bez włosów 1", 9".

Mieszka na Wołyniu, Podolu, w Bessarabii i na Ukrainie aż do Wołgi, a ztamtąd od 46 lub 47° do 53° długości północnej.

983. *Spermophilus (Calobatis) Citillus* (1), SUSEL WŁAŚCIWY 10

(1) Syn. *Sper. eitillus*, Keyserl. et Blas. Wirbelt. Europa's I, p. XII et p. 43, n. 72, Wagn. Schreb. Säug. Suppl. 111, p. 237, n. 1. Za wy:

Głowy strona wierzchnia aż do karku czarnemi i czerwono lub żółto-rdzawemi włosami pokryte; wierzch pyska wyraźniej porudziały; koniec jego z wierzchu szarawy, żółtawy lub prawie czerwieniejący. Kark, cały grzbiet i wierzchnia część boków ciała pokryte siercią czarną z brudno-żółtawo-rdzawą pomieszaną. Grzbiet niekropkowany; siercią żółto-rdzawą szerszej, czarną wężej, delikatniej i niewyraźnie falisty; w środku mniej więcej rudawą, nakrapianą. Plama łukowata nad oczami żadna. Obwódki oczu i brwi białawe lub brudno-żółtawe. Boki głowy w znacznej części rdzawe, w górze z czarną siercią obficie pomieszane; u spodu jednokolorowe. Wargi, podbrodek, boków głowy część dolna i przód szyi białe. Boki ciała z grzbietem, prawie jednakięj maści, lecz niefaliste i bardziej żółtawe. Boki szyi, piersi, spód ciała i przednia czyli zewnętrzna strona członków i kraina przyodchodkowa białawe, mniej więcej wyraźnie, bardzo delikatnie żółto rdzawo pociągnięte. Ogon mierny, nieco spłaszczony, prawie dwustronny lub przynajmniej prawie kiciasto dwustronny, czarną i żółto-rdzawą, siercią pokryty; sierć przy nasadzie czarna, na końcach żółto-rdzawa, niekiedy biaława, na stronie dolnej pośrodku więcej żółto-rdzawa, na wierzchniej zaś więcej czarna, po bokach żółto-rdzawo lub prawie białawo zakończona. Włosy futra dość rzadkie, czarne.

Długość od końca pyska do nasady ogona $8\frac{1}{2}$ ", 9", 9", długość ogona z włosami 2"—7", 3" bez włosów 2", 1"—2", 6".

Mieszka w Polsce, Czechach, Szlązku, Austrii i Węgrzech.

łączeniem niektórych Synonim odnoszących się do innych gatunków. Mus Citellus. Linn. Sys. nat. Ed. XII. T. 1, p. 80, n. 4, ze wszystkimi Synonimami. Mus Ziesel. Albert. Magn. de Anim. Lib. 11, c. V, fol. 32. Mus noricus vel citillus. Agricola, anim. Subter. p. 485. Gesn. Quadrup. Lib. 1, p. 737. Rzączyński Hist. nat. Cur. Pol. p. 235 et Auct. p. 327.—Rajus, Synop. Quadr. p. 220. Schwenef. Therictroph p. 86.—Mus Citellus Aldrov. digit. viv. p. 436.—Le Lapin d'Allemagne (Cuniculus germanicus) Briss. Quadr. p. 147, n. 6.—Le Ziesel Buff. T. XIV, p. 139. Souslik Buff. T. XV, p. 144.—Penn. p. 205.—Ziesel Kramer, Elen. Anim. Austr. p. 316. Brandt Bullet. de l'Acad. de S. Petersb. 1843.—Schinz Synop. 2, 64.

W Rosyji i na Syberji dotąd postrzeżony nie został; w Litwie rzadki, na Podolu pospolicie, niekiedy bardzo się rozmnaża i znaczne w polach wyrządza szkody.

984. *Spermophilus (Calobatis) Concolor* (1), SUSEŁ JEDNOSTAJNY 11

Płowo-żółty, na grzbiecie włosy długie z czarnymi końcami. Ogón czwartej części długości ciała równy, długo-włosy; pod koniec szeroką, czarną smugą naznaczony, na samym wierzchołku biały.

Długość ciała 14", ogona 4".

Ojczyzną prowincya Perska Adzerbaidjan czyli Adebeidschem.

985. *Spermophilus (Calobatis) Franclini* (2), SUSEŁ FRANKLINA 12

Odzież z wierzchu jeleniasto-rdzawa, czarno-kropkowana, pod spodem biaława. Twarz czarniawo-siwa. Ogón długi, walcowaty, biało i czarno obrączkowany. Konchy uchove wyraźne.

Długość ciała 9—10", ogona 6".

Ojczyzną Ameryka północna.

986. *Spermophilus (Calobatis) Hoodii* (3), SUSEŁ CĘTKOWANY 13

Na grzbiecie siedm białawych, równoległych prążek, a między niemi z każdej strony trzy kasztanowato-brunatne, cokolwiek szersze pręgi z białemi okrągłemi cętkami. Boki ciała i brzuch białawe.

Długość ciała 7½", ogona 2".

Ojczyzną północna Ameryka.

(1) Syn. Is. Geoffr. St. Hil. Belanger, Voy. p. 151, tab. 8. Schinz Synop. 2, 529.

(2) Syn. Wagn. Schreb. Säugt. Suppl. 111, p. 244, n. 9, tab. CCX. Arctomys (*Spermophilus*) *Franclini* Richard Fauna Boreali—Amer. 1, p. 168, n. 9, tab. 12.—Schinz Synop. 2, 67, 529.

(3) Syn. Wagn. Schreb. Säug. Supp. 111, p. 251, n. 16, tab. 251. Arct. (*Spermophilus*) *Hoodii*, Richard's Fauna 1, p. 177, n. 13, tab. 14.—Schinz Synop. 2, 69.

987. *Spermophilus (Calobatis) Richardsonii* (1), SUSEL RYCHARDSONA 14

Z wierzchu żółtawo-szary, z czarną siercią pomieszany, pod spodem bladszy. Ogon krótki jednakięj z ciałem barwy, po brzegach bladszy. Konchy uchowe bardzo krótkie. Pysk ostry.

Długość ciała 9", 8"; ogona 3".

Mieszka w północnej Ameryce.

Gatunki wątpliwe.

Spermophilus (Calobatis) intermedius (2), SUSEL ŚREDNI.

Odzież taka jak u *Susła krótkoogoniastego* (*S. brevicauda*), a czoło całe czarne, białawą i bardzo bladą siercią porośłe jak u *Susła Czerwonolicego* (*S. erythrogeus*). Plama nadebrwiowa blado i brudno-rdzawa, od końca pyska aż do brwi przedłużająca się; plama trójkątna, pod oczami bardzo blada i niewyraźna, brudno-rdzawa, włosami czarnymi posiana. Plama blado-rdzawa nad uszami prawie żadna lub bardzo niewyraźna. Podbrodek i przód szyi brudnawo-biało-żółtawe. Ogon krótszy niż u *Susła Czerwonolicego*, lecz takiejże barwy, szerszy zaś niż u *Susła Krótkoogoniastego*.

Długość od końca pyska do nasady ogona 11" 3"; długość ogona z włosami 2", bez włosów 1" 4".

Mieszka około jeziora Balchasz (Schrenk).

Spermophilus (Calobatis) jacutensis (3), SUSEL JAKUTSKI.

Gmelin w Przypisku do Szczurów Pallasa (Glires), następne *Susła* tego dał opisanie: »Długość przeszło na stopę; ogon

(1) Syn. Wagn. Schreb. Säug. Supl. 111, p. 243, n. 8. Tab. CCX. B. *Arctomys (Spermophilus) Richardsonii* Richard, Fauna 1, p. 164, n. 8, tab. 11. — Schinz Synop. 2, 68.

(2) Syn. Brandt. Bull. de l'Acad. des sc. de S. Petersb. 1843.

(3) Syn. Citilli jacutenses Pall. Glir. p. 124, nota. Sewraschka, J. G. Gmelin. Reise durch Sibirien Th. 11, p. 443. — Buffon T. XIII, p. 137. — Jewraschka seu Marmotta minor Pennant. Synop. of Quadrup. p. 276. Brandt, Bull. de l'Acad. de S. Petersb. 1843.

cztero-calowy; kolor grzbietu popielatawy z żółtym pomieszany, pod spodem żółtawy, często w rudą barwę mocno wpadający. Do Susła *Ewersmana* (Sp. Eversmanni) bardzo podobny; może nawet odmianę tylko jego stanowi."

Spermophilus leucostictus. Brandt Bull. de l'Acad. de S. Petersb. 1843.— Citilli pulcherrime guttati e regionibus versus Ochotam et Uth flavium valde aestimati. Pall. Glir. not. p. 124. ib. p. 127. Varietas guttata ad Lenam observata.

Spermophilus Dauricus. Brandt Bullet. de l'Academie de S. Petersb. 1843.— Citilli cauda cristata semilibres, uniformi colore pallide lutescentes, necquidquam variegati, circa Tarei lacum exsiccatum Davuriae et ad Onon-Bursa rivum, in tota Sibiria minimi. Pall. Glir. p. 123, nec non Daurica (Citilli) varietas majuscula exalbida, punctata.

PODRODZAJ 2. *Otospermophilus*, Brandt.

SUSŁY Z USZAMI MIERNEMI.

Z pomiędzy *Zębów trzonowych* górnych pierwszy od drugiego prawie trzy razy mniejszy, stożkowaty, zaostroszony, z końcem przednim okrągłym, gładkim, z tyłu cokolwiek ukośnie przycięty i małym rowkiem oznaczony. *Trzonowych* 2, 3 i 4 korony prawie romboidalne na stronie wewnętrznej nieco zwężone, prawie półksiężycowate i zaokrąglone; płaszczyzny trącej główne fałdy mało wydatne, prawie równoległe, w długości nierówne sobie; przednie dłuższe, tylne wgnieciono. Konchy uchowe mierne lub prawie mierne, około $\frac{2}{3}$ długości głowy równające się. Ogon dość długi. Podeszwy poza palcami włosiste.

G a t u n k i.

— 988. *Spermophilus (Otospermophilus) Beecheyi* (1), SUSEL
DLUGOUCHY 15

(1) Syn. Wagn. Schreb. Säug. Suppl 111, p. 245, n. 10, Tab. CCL. E.—
Arctomys (*Spermophilus*) *Beecheyi*. Richard. Fauna Boreal. am. 1,
p. 170, n. 10, tab. 12, h. Schinz Synop. 2, 67.

Konchy uchowe wyraźne. Odzież z wierzchu rudawo-biała, płowo kropkowana i falista. Spód ciała żółtawo-szary. Ogon długi, czarniawo-siwy.

Długość ciała 11", ogona 6½".

Schinz uważa go za odmianę *Susla długoogoniastego*.

Ojczyzną Kalifornia.

989. *Spermophilus (Otospermophilus) Douglasii* (1), SUSEL
DUGLASA 16

Konchy uchowe wyraźne. Ciało z przodu czarno poproszone; między łopatkami czarniawą smugą naznaczone; części tylne błado-brunatne, niewyraźnie sadzowato cętkowane. Spód brudno-białawy. Ogon długi, walcowaty, siercią białą, czarno-obraczkowaną odziany.

Długość ciała 13", ogona 7".

Mieszka w północnej Ameryce nad rzeką Kolumbią.

990. *Spermophilus (Otospermophilus) macrourus* (2), SU-
SEL DŁUGOOGONIASTY 17

Konchy uchowe mierne. Czarny, biało-smugowato-gęsto poproszony. Głowa czarna, na twarzy miejscami włosy czarne. Powieki białe, wargi i podbródek rdzawe. Spód ciała rdzawy, czarno upstrzony. Ogon długi, siercią czarną z białą pomieszaną odziany.

Długość ciała 11½", ogona 7", z włosami 8½".

Ojczyzną Kalifornia.

991. *Spermophilus (Otospermophilus) lateralis* (3), SUSEL
PRĘGOBOKI 18

Z wierzchu śniado-popielaty, z każdego boku brudno-żół-

(1) Syn. Wagn. Schreb. Säugeth. Suppl. 111, p. 247, n. 12. Arctomys (Spermophilus) Douglasii, Richards. Fauna p. 172, n. 11.— Schinz Synop. 2, 268.

(2) Syn. Bennet. Sperm. macrourus, Zool. Proceed. 1, 1833, p. 41.— Wagner Schreb. Säug. 111, p. 246. Spec. 11. Schinz Synop. 2, 67.

(3) Wagn. Schreb. Säug. Suppl. 111, p. 252, tab. CCXIV, B.— Arct. (Spermophilus) lateralis. Richard. Faun. bor. amer. 1, p. 174, tab. 13.— Sciurus lateralis. Say Longs. Exped. 11, p. 235. Schinz Synop. 2, 74.

tawa pręga, po obu stronach czarno obrzeżona. Spód blade-
żółtawy. Wierzch głowy, szyja i uda rdzawe; ogon krótki,
cienki; brzeg jego spodni czarny.

Długość ciała 7" 9"—8½"; ogona 3" 9".

Mieszka w północnej Ameryce.

992. *Spermophilus (Otospermophilus) grammurus* (1), Su-
SEL PSTROGONIASTY 19

Popielaty, rdzawo poproszony. Barki, potyllica i oczodoly
białawe. Włosy twarde, spłaszczone, z wierzchu rynienko-
wate. Ogon białawy, z każdego boku trzema czarnymi prę-
gami ozdobiony. Sierć przy nasadzie ołowiasta lub czarniawa,
dalej biaława lub rdzawa, na końcach śniada. Sęczek ksiu-
kowy z pazurem.

Długość ciała 11½", ogona 9".

Ojczyzną północna Ameryka. Mieszka w rozpadlinach gór
skalistych.

993. *Spermophilus (Otospermophilus) Clarkii* (2). SUSEL
SREBRZYSTY 20

Z wierzchu siwo-srebrzysty. Barki, boki, brzuch i we-
wnętrzne strony członków białe, zlekka glinkowato-żółto po-
ciągnięte. Ogon płaski, pośrodku najszerszy, na końcu ze-
szczuplony.

Mieszka w północnej Ameryce nad rzeką Missouri.

994. *Spermophilus (Otospermophilus) mexicanus* (3), Su-
SEL MEXYKANSKI 21

Glinkowato-żółto-śniady; z wierzchu 12 pręgami z białych

(1) Syn. Bachm. Wagn. Schreb. Säug. Suppl. 111, p. 253, n. 18. Bachm.
Lond. Mag. 1839, p. 390. *Sciurus grammurus* Say, Longs exped. 11,
p. 72. *Tamias grammurus* Fisch. Synop. 350. Schinz Synop. 2, 74.

(2) Syn. Bachm. Wagn. Schreb. Säug. Suppl. 111, p. 248, n. 13. Bachm.
Lond. Mag. 1839, p. 390. *Sciurus Clarkii* Ham. Smith Griff. an. Kingd.
111, p. 89. Fisch. Synop. Suppl. 599. Schinz Synop. 2, 73.

(3) Syn. Wagn. Schreb. Säug. Suppl. 111, p. 250, n. 15. *Citillus mexica-*
nus Lichtenst. Getr. Darst. n. Th. tab. 31, fig. 2. *Sperm. Spilosoma*
Bennet. Proceed. 1838, p. 40. Less. Nouv. Tabl. 957. Schinz Synop.
2, 66.

cętek złożonemi ozdobiony. Głowa w górze siwo-śniada. Obwódki oczne, boki dolnej szczęki, przód szyi i środek brzucha czysto białe. Ogon długi, biało i czarno upstrzony. Nogi białe.

Długość ciała 10", ogona z włosami 5", bez włosów 4".

Ojczyzną Meksyk i Kalifornia.

29. *Myoxina* (1), Koszatki.

Nogi przednie 4-palcowe, z sęczkiem zamiast palca wielkiego; tylne 5-palcowe. Ogon długi, włosisty. Zębów trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$. Kości czelne bardzo wąskie, bez wyrostka pozaoczodołowego. Kiszka ślepa (coecum) żadna.

R O D Z A J VI. (110).

Myoxus (2), Koszatka *Jundz.* (Nocnik, Kl.)

Zębów przednich $\frac{2}{2}$, górne na stronie zewnętrznej gładkie, klinowate; dolne wąskie, od górnych ostrzejsze. Trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$ przerwane, zwyczajne, trące; korony ich poprzecznymi, wystającymi i wklęsłymi kresami poprzecinane. Pysk ostry. Torebki przyżuchwowe żadne. Konchy uchowe mierne. Nogi wyraźne, pochodne. Cyc piersiowych i brzuchowych po cztery. Ogon długi lub walcowaty, bardzo kudłaty, albo też dwustronny, niekiedy zaś na końcu kiciasty.

Koszatki, lubo na pierwszy rzut oka z postaci są nieco Wiewiórkom podobne, i równie jak one za pomocą ostrych u nóg pazurów z łatwością po drzewach biegać mogą; wszakże

(1) *Myoxidae* Less. *Arctomydina* Bonap.

(2) *Graphiurus*, *Eliomys*. Glis, *Muscaridinus*, *Сона*, ross.; *Loir*, fr.; *Schlafmaus*, niem.

prócz zębostanu, niezgrabne kształty ich ciała, nogi nierównie od wiewiórczych krótsze, tudzież brak tej zwinności w poruszeniach, jaką Wiewiórki są obdarzone; wielką między dwoma temi rodzajami stanowią różnicę. Koszatki są zwierzęta nocne; na zimę w kłębek zwinawszy się pod mchem i suchemi liśćmi w gniazdach swych się kryją i snem letargicznym zasypiają. Główny ich pokarm stanowią płody roślinne, jako to: orzechy, kasztany i t. p., które wrodzonym instynktem na zapas zebrawszy, niemi w jesieni póki niezasną i na wiosnę po przebudzeniu się karmią; prócz nich zaś niekiedy znalezione w gniazdach jaja i pisklęta ptasze wyjadają.

Do rodzaju tego liczymy przeszło *dziesięć* gatunków:

995. *Myoxus glis* (1), KOSZATKA POLCHA (Nocnik Pruski. Kluk) 1

Ogon długi, dwu-stronny, bardzo włosisty, wierzch ciała popielaty, spód biały. Na około oczu śniada obwódka.

Długość ciała 5—6", ogona 5".

Mieszka w środkowej i południowej Europie, a także w umiarkowanej Azji, w Litwie dopiero na początku Maja ukazywać się zaczyna (Jundzill). Na Podolu bardzo rzadka. Żyje i gnieździ się w drzewach spróchniałych. Mięso tych zwierzątek przez starożytnych do przysmaków było liczone.

996. *Myoxus Nitela* (2), KOSZATKA ŻOLEDNA. Kl. 2

(1) Syn. *M. glis*. Schreb. Tab. 225. *A. M. glis* Linn. Gmel. *Mus glis* Pall. glir. str. 88. *Glis esculentus* Blum. *Glis vulgaris* Klein. Loir. Buff. Cuv. règ. an. I. Loir vulgaire Desm. Mam. 2, p. 293. sp. 463. Sieben-schläfer Bechst. Fisch. Synop. str. 308. Schinz Synop. 2, 76. Совершенно такъ называемая Соля, ross.

(2) W zeszytcie 84 Biblioteki Warszawskiej na miesiąc Grudzień 1847 wydany, Pan Professor Antoni Waga umieścił zajmujący opis *Koszatki Polchy* (*M. glis*), nad obyczajami której osobiście czynił postrzeżenia.

(3) Syn. *Mus avallanarius* Charlet. *Mus quercinus* Linn. Syst. Nat.; *Sciurus quercinus* Erxl.; Le Lerot Buff.; Cuv. règ. an. I; Gartenschläfer Bechst.; Fisch. Synop. str. 309; Schinz Synop. 2, 78; Jundzill Zool. 1, str. 185. Садовая Соля, ross.; Koszatka orzechowa. Tyzen.

Z wierzchu orzechowo-szarawa; spód ciała, policzki, boki szyi i łapki białe; wąsy, smuga przez oko ciągnąca się w tył poza uszy, tudzież połowa ogona z wierzchu czarne. Ogon mniej odziany jak u Polchy, od spodu biały. Uszy wielkie, nagie. Z postaci więcej do Szczura niż do Wiewiórki podobna (Tyzenh.)

Długość ciała 7", ogona 5".

Mieszka w Europie i Syberyi południowej w lasach, ogrodach, a niekiedy w domach (Jandzill). w Litwie dość polspolita.

997. *Myoxus muscardinus* (1), KOSZATKA ŁASKOWA. *Kluk.* 3

Z wierzchu rudawo-płowa, od spodu biała. Ogon długi, lepiej odziany niż u Koszatki Żółdnej. Oczy wielkie, czarne; uszy małe, zaokrąglone. (Tyzenh.) (2).

Wielkość Myszy domowej. Długość ciała 3", ogona 2½".

Mieszka w gajach orzechowych całej cieplej Europy, chociaż i w lasach sosnowych niekiedy widywana bywa; w Polsce i Litwie dość rzadka.

998. *Myoxus Melanurus* (3), KOSZATKA CZARNA . . . 4

Konchy uchowe jajowate, bardzo wielkie, szerokie, wewnątrz nagie; wąsy długie. Ogon mierny, gęstowłosy, na końcu pęczlikowaty. Odzież miękka, długa, gęsta. Wierzch

(1) Syn. *Myoxus avellanarius* Desm. Nouv. Dict. XVIII. Isid. Geoff. Dict. Class. IX. str. 125. *Mus avellarius* Linn.; *Sciurus avellanarius* Erxl. Glis *avellanarius*, Blumenh. Naturgesch. Schreb. T. 227; Fisch. Synop. str. 309; Schinz Synop. 2, 81. Koszatka płowa, Tyzenh.; Орѣшковая Сова, ross.

(2) Ważny artykuł o Koszatkach w Lasach Litewskich, znajdzie czytelnik w zeszycie Biblioteki Warszawskiej na miesiąc Kwiecień 1848. Tam znakomity wieku naszego Naturalista Pan Hrabia Konstanty Tyzenhauz, w pełnym interesu opisie, ogłosił nader zajmujące szczegóły z Historji tych zwierząt i skreślił cechy Koszatek Orzechowej i Płowej (*M. Nitela* i *Muscardinus*), które jako wzór dokładności poważylem się użyć w niniejszem piśmie za diagnozę pomienionych gatunków. Temu uczonemu winienem równie wiadomość o Zwierzętach Śsących Litwy, udzieleniem której zaszczycić mię raczył.

(3) Syn. *Eliomys melanurus* Abhandl. der Bayersch. Acad. T. III. Tab. 2 i 3, fig. 1. Schinz Synop. 2, 77.

ciała rudawo-brunatny, spód i boki białe. Ogon przy nasadzie brunatny, na końcu czarny. Przed oczami czarna prążka. Konchy uchowe czerwone, przezroczyste.

Długość ciała 4" 6", ogona 3" 11".

Mieszka na górze Synai.

999. *Myoxus Dryas* (1), KOSZATKA DĘBOWA 5

Z wierzchu popielato-żółtawa, pod spodem białawo-żółta; w miejscach, gdzie ubarwienie wierzchnie ze spodniem się schodzi, jest ciemniej żółta; czoło siwiejące, po obu stronach od wąsów do konch uchowych pręgi czarne. Ogon długości ciała, dwustronny, żółtawo-siwy. Odzież bardzo miękka, futro śniade. Konchy uchowe mierne.

Długość ciała 4", ogona 4½".

Mieszka nad Wolgą i w Georgii.

1000. *Myoxus Capensis* (2), KOSZATKA KAPSKA 6

Konchy uchowe wielkie, zaokrąglone; wargę górną przeciętą. Odzież gęsta, wełnista. Wierzch głowy, szyja, ramiona i wszystkie górne części, a równie zewnętrzne strony członków ciemno-siwo-śniade; pysk i boki głowy białe; od oczu aż poza uszy pręga czarno-śniada. Spód ciała białawy. Ogon siwo-śniady, z białą siercią pomieszany, na końcu biały.

Wielkość Koszatki żółednej.

Mieszka na przylądku Dobrej Nadziei.

(1) Syn. M. Dryas. Schreb. Tab. 225. B. Linnei Syst. nat. ed. Gmel. Desmar. Nouv. Dict. Less. Man. str. 274; Fisch. Synop. 309; Schinz Synop. 2, 77; Сова черноглазка, ross.

(2) Syn. Graphiurus capensis Fr. Cuv. et Geoff. Mamm. T. V. Graphiure du Cap. Schinz Synop. 2, 78.

Rodzaj *Graphiurus*, początkowie przez Frederyka Cuvier ustanowiony, później przez Lessona, Wagnera i innych Naturalistów przyjęty został. Różni się od Koszatek właściwych trzonowemi zębami, z których pierwszy bardzo mały, jest prawie szczątkowy tylko, 3 następne między sobą równe, w półkole zaokrąglone, z koronami gładkimi. Głowa stosunkowie większa, a członki krótsze i cieńsze niż u Koszatek. Nogi przednie 4-palcowe, a na sęczku zamiast wielkiego palca znajdującym się, paznóg płaski. Nogi tylne 5-palcowe, silnemi paznogciami opatrzone. Ogon krótki i gruby.

1001. *Myoxus murinus* (1), KOSZATKA MYSZATA . . . 7

Ciało z wierzchu myszate, blado-śniadą barwą pociągnięte; brzuch białawy. U dorosłych brzeg wierzchniej wargi, gardziel, piersi i wewnętrzna część nóg przednich, a także stopy nóg tylnych, przybierają maść rdzawą. Konchy ucho-we zaokrąglone. Wąsy długie, ku końcowi czarne. Ogon gęstowłosy, koloru ciała, lecz mocniej rdzawy.

Większa od Koszatki Zołędnej.

Mieszka w lasach wschodnich okolic Przylądka Dobrej Nadziei.

1002. *Myoxus elegans* (2), KOSZATKA OZDOBNA . . . 8

Mniejsza od Koszatki Kapskiej, z wierzchu nieco ciemniejsza; podbrodek, policzki i piersi, stopy i nogi białe. Spód ciała jasno-popielaty. Nad i przed oczami cętka biała; od piersi na barki ciągnie się ukośna pręga; od gębnego kąta do uszu przepaska czarna. Ogon krótkowłosy, z wierzchu biały, pod spodem bardzo czarny, na końcu kiciasty. Twarz popielata; rzęsówki liczne, popielate.

Długość ciała 5", ogona $2\frac{1}{3}$ ".

Mieszka w południowej Afryce.

1003. *Myoxus Coupeji* (3), KOSZATKA SENEGALSKA . . . 9

Ciało i ogon z wierzchu jasno-siwe, zlekka żółtawe. Spód ciała białawy. Ogon bardzo włosisty, nieco krótszy od ciała.

Długość ciała $3\frac{1}{2}$ ".

Mieszka nad rzeką Senegal.

1004. *Myoxus cinerascens* (4), KOSZATKA POPIELATA . 10

(1) Desm. Mamm. Suppl. str. 442, 844. *Myoxus Lalandianus* Schinz Cuv. Thierreich T. IV, str. 393; *Myoxus erythrobranchus* Smith Zool. Journ. XVI, str. 438; *Myoxus murinus* Smuts. enum. Mamm. capensium; Schinz Synop. 2. 79. Cuvier o tym gatunku żadnej nie zrobił wzmianki, równie jak Smuts o *Koszatee Kapskiej*.

(2) Syn. Graphiurus elegans Ogilby. Proceed. 1838, str. 5. Schinz Synop. 2, 80.

(3) Syn. Myox. Coupeji Fr. Cuv. et Geoff. St. Hil. Mamm. fasc. 37, Dict. des sc. nat. XXVII. p. 123. Schinz Synop. 2, 80.

(4) Syn. M. cineraceus Rüppel Verzeichn. Schinz Syn. 2, 80.

Ogon kudłaty. Ciało i ogon z wierzchu myszate, zlekka płowo pociągnięte, pod spodem żółtawo-popielate. Gardziel i nogi białe.

Długość ciała $4\frac{1}{2}$ ", ogona $2\frac{5}{8}$ ".

Mieszka w południowej Afryce w Port-Natal.

Gatunki wątpliwe.

Myoxus virginicus (1), KOSZATKA WIRGIŃSKA.

Ogon długi, równowłosy, na końcu kudłaty. Wąsy bardzo długie, na końcach czarne. Konchy uchowe wielkie, jajowate. Ciało śniado-rudawe, pod spodem siwiejące; u nóg tylnych palce wielkie bez paznogi.

Wielkość Myszy domowej. Ciało długie 3 ", ogon $1\frac{1}{2}$ ".

Ma mieszkać u stóp gór Alleghany w Wirginii.

Myoxus frugivorus (2), KOSZATKA OWOCOWA.

Odzież z wierzchu rudawo-śniada, długimi, śniademi włosami posiana. Spód biały. Konchy uchowe nagie, okrągłe. Ogon długości ciała, walcowaty, śniady, obrączkowany i rzęsowaty.

Długość całkowita 15 ".

Ma mieszkać w Sycylii; lecz od czasu opisanego przez P. Rafinesque, nikt jęj nie widział.

Fryderyk Cuvier (Dict. des sc. naturelles) wspomina jeszcze o jednym gatunku, *Myoxus Cattoirii*, wielkości Koszatki Polchy, z wierzchem szaro-brunatnym, spodem białym, rudawo pociągniętym, z szeroką czarną pręgą przez oczy; ogonem krótkim, grubym, długowłosym. Ma pochodzić z Senegalu.

(1) Syn. *M. virginicus*, Reich. Beschreib. einer neuen Art. von Schläfer in Berlin. Mag. 1810, p. 243, Tab. 8. Fischer Synop. str. 30. Schinz Synop. 2, 81.

(2) Syn. *Mus frugivorus* Rafinesque. Précis de Somnologie p. 5; *Mus frugivorus*. Desmar. Nouv. Dict. XXIX. 61; *Myoxus siculus* Less. Mamal. str. 274; *Musculus frugivorus* Rafin.; de Selys Longch. Micromm. str. 76.

Myoxus africanus, Shaw. Fisch. Synop. p. 310, tu także należeć się zdaje.

Temminck twierdzi, że na wyspie Jesso znajduje się gatunek Koszatki przez Japończyków *Nanedsumi* zwaney, której ten Naturalista nadał gatunkowe nazwisko *M. lineatus*. Odzież ma szarą, na grzbiecie pięcią czarniawemi prążkami naznaczoną. Długość ciała $6\frac{1}{2}$ ", ogona $4\frac{1}{2}$ ".

50. *Lagostomurina* (1), ZAJĘCZO-MYSZE.

Konchy uchowe wielkie. Nogi tylne od przednich dwa razy dłuższe. Ogon długi, z wierzchu i od spodu długowłosa. Odzież bardzo miękka. Zębów trzonowych $\frac{2-4}{4-4}$, które z 2 lub 3 równoległych listków się składają. Zęby przednie dolne brózdowane.

Zwierzęta w Podfamilii niniejszej zawarte, a niedawno przez Naturalistów poznane; do *Myszy*, *Polników* i *Zajęcy* bardzo są podobne; do żadnego jednak z tych oddziałów policzone być nie mogą. Obojczyki ich są zupełne. Zęby trzonowe bez korzeni, z powłoki kostnej, kościanu i polewy utworzone, szczególniejsze mają ukształcenie: składają się bowiem z dwóch lub trzech listków kościanu, równoległe, tasiemkowato ułożonych, które powleka polewa, a spaja powłoka kostna; wszakże nie widzimy tu zębów przednich podwójnych, które w familii *Zajęcy* główną stanowią cechę. Wszystkie *Zajęczo-Mysze* są mieszkańcami południowej Ameryki i pięknych dostarczają futer.

(1) *Lagostomurina*, Bonap. Viscachideae, Less. Chinchillina, Schinz.

RODZAJ VII. (111).

Calomys (1), DŁUGOMYSZKA. *n.*

Zębów przednich $\frac{2}{2}$, górne długie, wązkie, dolne bródzowane; w miejscu klów przedziałka. Trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$ przetrwanych zwyczajnych, trących, listkowatych, składanych. *Pysk* bardzo tępy, włosisty. Rzęsówki bardzo długie. *Konchy ucho*we obszerne, nagie. *Nogi* przednie krótkie, tylne długie. Ogon mierny lub długi, długowłosy.

Rodzaj ten podzielić można na trzy następujące Podrodzaje:

- A) Palców 5—4.—*Eriomys*.
- B) Palców 4—4.—*Lagotis*.
- C) Palców 4—3.—*Lagostomus*.

PODRODZAJ 1. **Eriomys** (2), CHINCHILLA.

Zęby przednie zaostrome, trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$; każdy z nich składa się z trzech zupełnych, ukośnych listewek, prócz początkowego w dole, który ma tylko dwie listewki. Listewka przednia głęboko dwu-klapowa. *Czaszka* z tyłu ścięta, w górze zgnieciona i spłaszczona. Komórki uszne wydutne i pęcherzykowato nadęte, *Nogi* przednie pięcio-palcowe, z ksiukiem zupełnym, tylne cztero-palcowe, małe, prawie szponiastymi pazurami uzbrojone. *Konchy ucho*we obszerne. *Ogon* miernie długi.

1005. *Eriomys Chinchilla* (3), CHINCHILLA WIELKA . . . 1

Srebrzysto-popielata, ciemniejszą siercią poprószona. Kon-

(1) *Calomys*, Geoff. *Lagostomus*, Brooks.

(2) *Eriomys*, Lichtenst. *Calomys*, Isid. Geoff.

(3) Syn. *Eriomys Chinchilla* Lichtenst. Darstel. Tab. 28; Wiegmann. Archiv 1, 2. S. 203; *Chinchilla laniger* Gray, Spicil. Zool. p. 11, Tab. 7; Fr. Cuv. et Geoff. Mammif. Livr. 64; *Lagostomus laniger* Wagler Isis. 1831, p. 614; *Lagostomus Chinchilla* Meyen nov. act. caes. Vol. XVI, 2, str. 586; Fisch. Synop. Add. p. 372; Schinz Synop. 2, str. 96.

chy uchowe podłużne, na końcach tylko okrągławe. Spód ciała biały. Odzież bardzo miękka. Włosy $1\frac{1}{4}$ cali długie.

Długość ciała 1' 2"; ogona bez włosów 3", z włosami 5" 7".

Mieszka w Peru, w prowincyi Coquimbo.

1006. *Eriomys laniger* (1), CHINCHILLA MAŁA . . . 2

Konchy uchowe bardzo wielkie, długie i szerokie, zaokrąglone, na brzegach i wewnątrz białymi włoskami porośłe. Wąsy bardzo długie, liczne. Odzież bardzo miękka i delikatna; włosy pod spodem łupkowato-czarne, na końcach brudno-żółtawo-białe, po większej części z czarniawymi wierzchołkami; na spodzie ciała i bokach dłuższe, bez czarnych wierzchołków; na ogonie rdzawo-brunatne, przy nasadzie brudno-białawo-żółte. Wierzchnie strony nóg szczupłych i delikatnych żółtawo-białe, zielonawo-pociągnięte. Pazury krótkie.

Długość ciała 9", ogona bez włosów 5"; konch uchwych 8".

Mieszka w Chili, szczególniej w prowincyi Coquimbo.

PODRODZAJ 2. *Lagotis* (2), USZANEK.

Zęby przednie zastrzone; trzonowych $\frac{4}{3}-\frac{4}{4}$, każdy z nich z trzech zupełnych, ukośnych listewek składa się. Czaszka z tyłu i w górze łukowata. Komórki słuchowe niewydatne. Nogi wszystkie cztero-palcowe; ksiuka zupełnie niema, Pazury małe, prawie szponiaste. Konchy uchowe bardzo długie. Ogon długi. Wargę górną rozciętą.

1007. *Lagotis Cuvieri* (3), USZANEK KIWIĘRA . . . 3

Konchy uchowe długością głowie równe. Odzież długa,

(1) Syn. *Chinchilla lanigera* Bennet. Zool. gardl., *Cricetus laniger* Desm. Mamm. p. 313, Griff. Anim. Kingd. 111, p. 139, c. fig. V, n. 613; *Mus laniger* Molina; Schinz Synop. 2, 97.

(2) Syn. *Lagotis*, Benn. *Lagidium* Meyen. Hasenohr, niem.

(3) Syn. *Lagotis Cuvieri* Zool. Trans. 1, Tabl. 1. Proceed. 1835, str. 67; *Lagidium peruanum* Meyen nov. act. Caes. Vol. XVI. Tab. 41; Schinz Synop. 2, str. 98.

bardzo miękka, z wierzchu czarno-siwa, rudawo-pociągnięta, pod spodem bledsza. Ogon białawą i czarną siercią porosły. Rzęsówki bardzo długie, czarne.

Długość ciała 16"; ogona bez włosów 11½"; konch uchwyców 2¾".

Ojczyzną Peru.

1008. *Lagotis pallipes* (1), USZANEK BŁADONOGI . . . 4

Konchy uchowe krótkie. Odzież krótka. Ogon siercią rdzawą porosły. Brzuch i nogi płowe; te ostatnie nieco bledsze.

Długość ciała 15", ogona 11", konch uchwyców 2½".

Mieszka w okolicach górzystych Chili.

PODRODZAJ 3 *Lagostomus* (2), ZAJĄCOMYSZ.

Zębów trzonowych $\frac{4-3}{4}$; z pomiędzy nich w górze 3 początkowe z warstw 2, czwarty z 3 się składają. Nogi przednie cztery, tylne trój-palcowe. Cyc 6 po bokach ciała umieszczonych. Tak szczególne zboczenie w położeniu cyc, z pomiędzy wszystkich Zwierząt Ssących, spostrzeżono dotąd tylko w poniżej opisanym gatunku, tudzież w Rodzaju *Rzeczniaka*, *Myopotamus* (Fam. Castoridae).

1009. *Lagostomus Viscacha* (3), ZAJĄCOMYSZ WISKASZA . 5

Pysk bardzo tępy; głowa gruba. Oczy wielkie, nad niemi rzęsówki długie, czarne. Konchy uchowe obszerne, mięsiste. Wąsy na dwa kosmyki rozdzielone. Odzież gęsta, miękka, z wierzchu siwo-rdzawa, pod spodem biała. Ogon

(1) *Lagotis pallipes* Zool. Trans. 1, z figurą. Proceed. 1835, str. 67. Schinz Synop. 2, str. 98.

(2) *Lagostomus*, Brooks.

(3) Syn. Dip. max'us, Blainv. Desm. nouv. Dict. XIII, p. 117, 1, Mamm. p. 315, sp. 508 Fr. Cuv. Dict. des sc. nat. XVIII, p. 471; Isid. Geoff. Dict. Class. VII, p. 320. Griff. Anim. Kingd. Marmort, Diana ib. 111, p. 170, c. fig. *Lagostomus trichodactylus*, Less. Illus. de Zooll.; *Calomys Viscacha*. Geoff. Fisch. Syn. Addenda, p. 596. Schinz Synop. 2, p. 95.

twardą siercią pokryty, brudno-kasztanowaty. Głowa biała, od końca pyska do zatyłka z czarną pręgą.

Wielkość Królika.

Mieszka w dolinach Pampas zwanych, niedaleko Buenos Ayres, w norach. Karmi się korzonkami roślin.

51. *Psammoryctina* (1), GRZEBINORKI.

Postać *mysza*. Członki proporcjonalne. Konchy uchowe mierne. Otwór podoczodołowy wielki. Kąt dolnej szczęki kończysto-wydatny. *Zębów trzonowych* $\frac{4-4}{4-4}$.

Należące do tej Podfamilii zwierzęta, są po większej części mieszkańcami południowej Ameryki.

RODZAJ VIII. (112).

Abrocoma (2), JEDWABIANKA. *n.*

Zęby przednie ostre, bez korzeni, z przodu gładkie; *trzonowych* $\frac{4-4}{4-4}$, prawie równych; z pomiędzy nich każdy górny składa się z dwóch, jedna na drugiej leżących, cienkich listewek, z których przednia trójboczna łączy się końcem swoim z listewką tylną, nieforemnie, eliptycznie pozakrzywianą. Ostatni ząb górny z tyłu stopniem jest opatrzoney. Każdy z trzonowych zębów dolnych, raz zewnątrz, a dwa razy wewnątrz będąc ucięty, ma na stronie zewnętrznej tylko dwa, na wewnętrznej zaś trzy kończyste poboczne karby.

Członki prawie równe; *przednie cztero-palcowe* z palcem zewnętrznym bardzo krótkim, środkowymi najdłuższymi i prawie równymi. *Nogi tylne pięcio-palcowe*, z palcem wewnętrznym najkrótszym. *Pazury* krótkie, słabe, na drugim palcu

(1) Syn. *Psammoryctina* Schinz, Murina, Bonap.

(2) Syn. *Abrocoma*, Waterh. *Seidenmaus*, niem.

szerokie, paznogiowate. Wszystkie palce kruchą siercią obrosłe. *Głowa* mierna. *Konchy uchove* wielkie, błoniaste. *Ogon* krótki. *Odzież* bardzo długa i miękka.

G a t u n k i.

1010. *Abrocoma Bennetti* (1), JEDWABIANKA BENNETA . . . 1

Odzież z wierzchu szara, po bokach bladejsza, bladejeleniasto powleczone; pod spodem białawo-jeleniasta. Gardziel białawo-szara. Nogi brudno-białe. Konchy uchove obszerne, na tylnym brzegu proste, prawie nagie, tylko zewnątrz przy nasadzie włosami porosłe. Ogon od ciała krótszy, przy nasadzie zgrubiały; krótkimi, leżącymi włosami odziany.

Długość ciała 9" 9", ogona 5".

Mieszka w Chili.

1011. *Abrocoma Cuvieri*, JEDWABIANKA KIUWIERA . . . 2

Odzież z wierzchu szara, zlekka glinkowato-żółto-powleczone. Spód ciała i podgardle białawo szare. Nogi brudno-białe. Konchy uchove obszerne; na tylnym brzegu wyraźnie wyszczerbione, prawie nagie, jednak zewnątrz przy nasadzie włosami takimi jak czoło porosłe. Ogon nierównie od ciała krótszy, czarniawy.

Długość ciała 6" 6", ogona 2" 10".

Mieszka w Valparaiso, w południowej Ameryce.

R O D Z A J IX. (113).

Octodon (2), KOSZATNICZEK.

Zęby przednie ostre, na zewnętrznej stronie gładkie; *trzonowych* $\frac{4-4}{4-4}$ składanych; górne z przodu szerokie, z tyłu wąz-

(1) Syn. *Abrocoma Bennettii*, Waterh. Proceed. 1837, p. 31. *Habrocoma helvina*. Wieg. Archiv. 1842.—*Habrocoma Bennettii*. Schinz Synop. 2, p. 100.

(2) Syn. *Octodon*, Bennet. Myoxus, Pöppig. Dendrobis. Meyen. Sciurus. Molina.

kie. Korony fald szklisty, kształtem liczbę 8 wyobraża. *Członki* prawie równe. *Nogi* pięcio-palcowe, z pazurami ostremi. Ogon mierny, długo-włosy, na końcu kiciasty.

Dwa gatunki liczymy do tego Rodzaju:

1012. *Octodon Cumingii* (1), KOSZATNICZEK DEGU . . 1

Płowo-żółtawy; na karku pręga czarna. Rzęsówki bardzo długie, kruche, czarne. Grzbiet czarniawo-upstrzony. Konchy uchove prawie kwadratowe, wewnątrz białe, zewnątrz czarniawo-śniade. Ogon kiciasty, na końcu czarny.

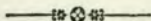
Długość ciała $5\frac{1}{2}$ ", ogona 4".

Mieszka w Chili.

1013. *Octodon gliroides* (2), KOSZATNICZEK SZCZURZY . 2

Maść i gatunek włosów tego zwierzątka, przypominają odzież *Chinchilli* i *Koszatki Polchy*. Włosy te w dotknięciu miękkie, są zewnątrz szaro-popielate, od spodu zaś białe. Spód ogona brunatno-czarniawy, koniec takieże maści. Łapy z wierzchu białe. Wielkość poprzedzającego gatunku, od którego, prócz odzieży, różni się kształtem zębów trzonowych; zęby te są krótsze, a z pomiędzy nich czwarty mniej ukośnie jest pofaldowany; górne są wyraźniej trójkątne, a dolne, wyjąwszy ostatni, wydatniej kształt liczby 8 w faldach swych koron wyobrażają.

Mieszka w górzystych okolicach Boliwii. Zwykle między kaktusami przebywa.

R O D Z A J X. (114).

Capromys (3), MYSZOŚWINEK. *n.*

Zęby przednie na zewnętrznej stronie gładkie; górne klinowate, dolne prawie podobne górnym; w miejscu *klów* prze-

(1) Syn. Dendr. Degus. Meyen, Sciurus Degus. Molina. Myoxus getulinus Pöpp. Tamias Degus. Act. Acad. Caes. Vol. XVI, Tab. 44. Schinz Synop. 2, p. 101.

(2) Syn. Paul Gervais et Alc. d'Orbig. Revue Zool. 1844, p. 123.

(3) Syn. Capromys. Desm. Isodon Say 1822. Mysateles, Less. Ferkelratte, Schweinsmaus, niem.

działka. *Trzonowych* $\frac{4-3}{4}$ odosóbnionych, trących, składanych, od pierwszego do ostatniego stopniowo coraz mniejszych.

Pysk przytępiony; nozdrza otwarte, ukośne. *Oczy* mierne. *Konchy* uchowe mierne, okrągławe, nagie. *Ciało* otyłe. *Nogi* wyraźne, następne; przednie cztero-palcowe, z sęczkiem w miejscu ksiuka; tylne silne, pięcio-palcowe, z palcami dłuższemi; podeszwy nagie z naguiotkami. Pazury szponiaste, u stóp tylnych silniejsze; na sęczkach ksiukowych stóp przednich małe, tępe. *Cyc* na piersiach i na brzuchu po dwie. *Ogon* mierny, gruby, nagi, obrączkowato-luskowaty.

Zwierzęta roślinożerne; mieszkają w lasach wyspy Kuby. Dotąd poznano ich trzy gatunki.

1014. *Capromys Fournieri* (1), MYSZOŚWINEK FURNIERA . 1

Odzież z wierzchu śniado-zielonawa; sierć gruba, śniada, na końcach czarna, z krótkimi, miększemi, popielatemi włosami pomieszana. Spód prawie jednobarwny, śniadawo-siwy, siercią miększą porosły; podbrzusze prawie nagie. Kraina krzyżowa rudawa. Ogon przy nasadzie rudy, na końcu śniady, przykrótki, jednakięj z głową maści. Włosy na zatyłku dłuższe. Stopy, podeszwy i pazury czarne.

Długość ciała 1' 3", ogona 6".

1015. *Capromys prehensilis* (2), MYSZOŚWINEK CHWYTNY . 2

Ogon długi, walcowaty, chwytny, przy nasadzie rudawy, na końcu pod spodem nagi. Głowa, stopy i pazury białe. Odzież, szczególnież wierzchnia, miękka, gęsta, z włosów bardzo delikatnych, przy nasadzie czarnych, pośrodku siwych na końcach rudych, złożona. Czoło płaskie. Konchy uchowe jajowate, rzęsowate; zewnątrz nagie, wewnątrz włosiste,

(1) Syn. C. *Fournieri* Pöppig, Journ. of the Acad. of sc. of Philad. 1824, IV, n. 1. Bull. des sc. nat. IV, p. 108. Desm. Mém. de la Societé d'hist. nat. de Paris, 1, Tab 1. *Isodon pilorides*, Say. Agatin Congo, Hisp. Fisch. Synop. p. 312. Schinz Synop. 2, 104.

(2) Syn. C. *prehensilis*, Pöpp. Journ. of nat. sc. of Philad. 1824. Bull. des sc. nat. IV; p. 108. Schinz Synop. 2, 105. *Mysateles Pöppingii*, Less. Nouv. Tab n. 1019.

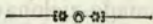
czarne. Oczy ukośne. Nos bardzo ruchomy. Rzęsówki długie, białe. Wąrgi grube, białawe. Czoło, gardziel i policzki biało-żółtawe. Na palcach włosy białe, lśniące.

Długość ciała 13", ogona 12" 3".

1016. *Capromys Poyei* (1), MYSZOŚWINEK PEYA . . . 3

Odzież miękka, kasztanowata; rdzawo i żółto nakrapiana. Włosy przy nasadzie ciemno-kasztanowate, na końcach rdzawe lub żółtawe. Nos śniady. Czoło i policzki bladordzawe. Gardziel i brzuch białe. Rzęsówki przy nasadzie białe, na końcach kasztanowate. Nogi włosami kruchemi, kasztanowatemi obrosłe. Ogon nieco od ciała krótszy, rdzawy, na końcu nieobnażony.

Długość ciała 1' 1", ogona 1'.

R O D Z A J XI. (115).

Plagiodontia, KOSOZAB. n.

Zębów trzonowych $\frac{4}{4}$, bez korzeni, z fałdami szklistymi, ukośnemi; pierwszy w górnej szczęce największy, czwarty najmniejszy; dolne wszystkie prawie równe. *Zęby przednie* na zewnętrznej stronie gładkie, żółte. *Postać myszy*. *Ogon* krótki, nagi. *Konchy uchowe* małe. *Oczy* mierne. *Nogi* pięcio-palcowe; u przednich ksiuki bardzo krótkie, z pazurami płaskimi; na innych palcach pazury silne, lecz szczuple, zakrzywione, dwa średnie dłuższe; palce nóg tylnych dłuższe, pazury na nich ściśnione, krzywe, silne.

1017. *Plagiodontia aedium* (2), KOSOZAB DOMOWY.

Z wierzchu jasno-śniady, pod spodem żółtawy. — Odzież

(1) Syn. Capr. Poyei. Guerin Iconogr. du Reg. an. Mam. Tab. 25. Mag. de Zool. 1834, Tab. 15. Schinz Synop. 2, 105.

(2) Syn. Plag. aedium. Cuv. Ann. des sc. nat. T. VI. 1836, p. 347, tab. 17. — *Cuniculus bahamensis?* Catesby. *Capromys aedium*. Wagn. Suppl. zu Schreb. Schinz Synop. 2, 105. Schiefzahn, niem.

gęsta, miękka; włosy długie, jedwabiste, niektóre z pomiędzy nich dłuższe, grubsze i zupełnie czarne. Rzęsówki długie. Ogon krótki, luskowaty, nagi.

Długość ciała 1', ogona 5".

Zwierzątka te mieszkają na wyspie St. Domingo, gdzie są zwane *rats cayes*, to jest Szczurami domowemi. Żyją w parach. Niekiedy do domów się wciskają. Jedzą owoce i korzonki roślin. Mięso ich ma być bardzo smaczne.

RODZAJ XII. (116).

Aulacodus (1), SZCZECINIEC. n.

Zęby przednie górne głęboko brózdowane; dolne gładkie, klinowate. *Trzonowych* $\frac{4}{4} \equiv \frac{4}{4}$, przerwanych, zwyczajnych, trących; górne dwoma głębokimi rówkami przedzielone; z pomiędzy dolnych pierwszy trzema rówkami, trzema sęczkami i faldami szklistemii jest opatrzony.

Pysk krótki, tępy. *Konchy uchove* bardzo wielkie, półkoliste, wewnątrz wielu błoniastemi wyrostkami opatrzone. *Nogi* wyraźne, pochodne; przednie cztero-palcowe, z sęckiem w miejscu palca wielkiego, tylne cztero-palcowe; pazury krzywe. *Ogon* mierny, włosisty, na końcu zeszczuplony.

Rodzaj ten utworzony przez P. Temmincka, zasada się na młodém indiwiduum niżej opisanego zwierzęcia, które odkrył Professor Van Swindern z Groningi.

1018. *Aulacodus Swinderianus* (2), SZCZECINIEC SWINDERNA,

Konchy uchove nagie. *Odzież* z włosów twardych, prawie na cał długich, czarniawych, z połyskiem miedzianym, złożona; włosy te są żółtawo i brunatno-śniado obrączkowane, a ztąd cały wierzch ciała i członki dwoma pomienionemi kolorami są upstrzone. Obie szczęki i wszystkie dolne części

(1) Syn. *Aulacodus* Temm. Monogr. T. 1, p. 245. Borstenferkel, niem.

(2) Temminck, Monogr. T. 1, str. 245, Tab. 25. Schinz Synop. 2, p. 107.

są także pokryte równie długimi lecz jednostajnie blade-żółtymi włosami. Sierć ogonowa krótka, z wierzchu śniada, pod spodem zaś żółtawa, rzadka, ku końcowi gęstsza. Rzęsówki długie.

Długość ciała 17—18", ogona 9".

Ojczyzną Sierra Leon.

RODZAJ XIII. (117).

Loncheres (I), KOLCZAK (*Jar.*)

Zębów przednich $\frac{2}{2}$, na zewnętrznych stronach gładkich, z ostrzem klinowatym; dolne ściśnione. Trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$, przerwanym, trącym, składanym.

Pysk ściśniony, ostry. *Konchy uchowe* krótkie, okrągłe, prawie nagie. Ciało pokryte szczecina między którą (u większej części gatunków) dłuższe, spłaszczone, wązko-lancetowate, brzęzyste kolce są pomieszane. *Nogi* wyraźne, pochodne; palce rozdzielone; stopy długie; przednie o 4 palcach i sęc-

(1) Syn. *Loncheres* Illig. (1811). *Echimys*. *Nelomys*, *Echinomys*. *Lanzenratte*, *Stachelratte* n.

P. Jourdan (Acad. des Sciences. 1737. 2. sem.) podzielił Rodzaj *Kolczaka* (*Loncheres*), na trzy osobne rodzaje: *Nelomys*, *Echimys* *Dactylomys*. Nie widząc dobrych zasad do rozdrobienia naturalnego Rodzaju, nieprzyjęliśmy tego podziału; wszakże wypisujemy poniżej cechy charakterystyczne, na których P. Jourdan opiera nowo utworzone przez siebie rodzaje; z wyszczególnieniem gatunków rodzaju *Loncheres*, jakie do nich policzył.

Nelomys. Zębów trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$; z pomiędzy górnych każdy podzielony jest poprzecznym rowkiem na dwie główne bardzo wyraźne części, które znów przedzielają brózdeczki podrzędne. W dolnej szczęce pierwszy ząb trzonowy podobnie podzielony jest i podrozdzielony; inne zaś dzielą się tylko na trzy części tym sposobem, że ich szeregi tworzą na zewnętrznych, a osobliwie na wewnętrznych brzegach, kąty wpadające i wystające mniej więcej wyraźne. *Nogi* wszystkie pięcio-palcowe. Palce wewnętrzne nóg tylnych bardzo krótkie, przednich szczątkowe. Pazury, wyjąwszy palce szczątkowe, są ściśnione, łukowate, mniejsze z przodu niż z tyłu.

ku z paznogciem w miejscu ksiuka; tylne pięcio-palcowe; pazury szponiaste lub nieco rynienkowate. *Kolczaki* ze sposobu życia Koszatkom są podobne.

G a t u n k i.

1019. *Loncheres cristata* (1), KOLCZAK CZUBATY . . . 1

Z wierzchu brunatno-rudy, pod spodem bladejszy. Wierzch głowy czarny, przez środek z białą pręgą. Ogon krótko-włosy. czarny, na końcu biały.

Długość ciała 5", ogona 7".

Ojczyzną Gujana, Surynam. Mieszka w norach podziemnych.

1020. *Loncheres paleacea* (2), KOLCZAK SŁOMIASTY. . . 2

Z wierzchu i pod spodem brunatno-glinkowato-żółty. Głowa czarna z białą przez środek pręgą. Rzęsówki białe. Ogon długości ciała długimi włosami odziany, przy nasadzie bru-

Tu należą gatunki: *Loncheres cristatus*, *paleaceus*, *Blainvillii*, *semivillosus*, *didelphoides*, *armatus*.

*Echimy*s. Zęby trzonowe górne, tworzą dwa krótkie, wyraźnie równoległe i dość od siebie oddalone szeregi. Każdy z tych zębów przedzielony jest rówkiem na dwie połowy, z których tylna jest szeroka i podrozdzielona rówkiem podrzędnym, przednia zaś wązka i brózdowana. Trzonowe dolne także podzielone są na dwie części bardzo nierówne, z tych przednia obszerna i podwójna, tylna zaś wązka i pojedyncza. Na wewnętrznych brzegach szeregów zębnych dolnych, niema kątów wpadających i wystających. Stopy szczuple i wązkie pięcio-palcowe. Gatunki: *L. setosus*, *cayennensis*, *myosurus*, *albispinis*, *hispidus*.

Dactylomys. Zęby trzonowe górne poprzecznym rówkiem na dwie części podzielone i nacięciem pobocznym jeszcze raz podrozdzielone. Odzież twarda bez kolców. Ogon nagi tylko przy nasadzie krótką siercią porosły. Nogi krótkie, przednie cztero-palcowe; oba środkowe palce bardzo długie; tylne pięcio-palcowe. Gatunek: *Loncheres dactylinus*.

(1) Syn. *Ech. hispidus*. Isid. Geoff. *Echimy*s spinosus Desm. Mamm. p. 292. *Echinomys hispidus* Wagn. Guer. Mag. 1840. p. 9. Mamm. tab 17. *Echimy*s roux. Cuv. Fisch. Synop. p. 507. Pictet. an. nouv. p. 14. Schinz Synop. 2, 110. *Myoxus chrysurus*. Zimmerm., *Lonch. chrysurus*, Lichtenst.

(2) Syn. *Loncheres paleacea* Rhul Beitr. p. 72. Illig. Prodr. Syst. Mam. p. 48. Licht. in Berl. Abhandl. 1818. Guerin. Mag. 1840. p. 7. *Echim.* à queue dorée Cuv. Règn. An. *Nelomys paleacea* Schinz Synop. 2. p. 109.

natny, na końcu biały. Większy jest i silniejszy od innych tego rodzaju gatunków. Kołce 12—16" długie, lancetowate, 1" szerokie, cały grzbiet i boki okrywają, a między nimi znajdują się gdzie niegdzie pojedyncze delikatne włosy.

Długość ciała 11½", ogona 1½".

Ojczyzną wielka Para, w Brazylii.

1021. *Loncheres didelphoides* (1), KOLCZAK DYDELFIASTY. 3

Grzbiet śniady, boki ciała jaśniejsze, spód żółtawy. Ogon długości ciała, przy nasadzie włosisty z resztą nagi, łuskowaty.

Długość ciała 5", ogona 5".

Ojczyzną południowa Ameryka.

1022. *Loncheres cayennensis* (2), KOLCZAK KAJEŃSKI. 4

Ogon łuskowaty białawo-włosisty, na końcu pęczelkowaty. Ciało z wierzchu śniadawo-siwe lub rude, po bokach bladsze, pod spodem i na wewnętrznych stronach członków białe; od maści wierzchu ciała wyraźnie odróżnione.

Długość ciała 9", ogona 8".

Mieszka w Gujanie, Brazylii i Paragwai.

1023. *Loncheres hispida* (3), KOLCZAK NAJEŻONY. 5

Śniado-rudawy pod spodem jaśniejszy. Głowa rudawa. Ogon długości ciała cały łuskowaty. Wierzch ciała długimi, licznymi, przy nasadzie białawymi, dalej siwo-fioletowymi, na końcach płowymi kolcami okryty. Rzęsówki czarne.

Długość ciała 7", ogona 7".

Ojczyzną Brazylia.

(1) *Ech. didelphoides* Geoff. S. Hil. Desm. Mamm. Guerin Mag. 1840. Mamm. tab. 34. *Nelomys didelphoides* Schinz.

(2) Syn. *Ech. cayennensis* Geoffr. S. Hil. Louch. myosurus Licht. Berl. Abhandl. 1802. p. 102. Tab. 1. fig. 1. *Mus leptozoma* Brandt. Muiz. p. 150. *M. cinnamomeus* Licht. Darst. Tab. 35, 36. *Lonch. anomala* Khul Beitr. p. 72. *E. cayennensis* Pietet. Mém. de Genève 1.—*Ech. setosus* ibid. *Echinomys Leptosoma*. Wagn. Fort. zu Schreb. *Ech. longicaudatus?* Reng. *Ech. cayennensis* Fisch. Griff. Less. Schinz Synop. 2, 110.

(3) Syn. *Ech. hispidus* Is. Geoff. S. Hil. Desm. Mamm. p. 292. *Echinomys hispidus* Wagn. Guerin Mag. 1840. p. 9. Mamm. tab. 17. *Echinomys roux* Cuv. Fisch. Synop. p. 507. *Pietet animaux nouveaux* p. 14. Schinz Synop. 2, 110.

1024. *Loncheres albispinis* (1), KOLCZAK BIAŁY . . . 6

Kolce wielkie, białe na końcach czerwone z siercią pomieszane. Odzież z wierzchu ruda, pod spodem ciała biała. Konchy uchowe jajowate, obszerne. Ogon łuskowaty z wierzchu czarniawy, pod spodem białawy.

Długość ciała 8", ogona 7".

Ojczyznę Brazylia.

1025. *Loncheres Blainvillii* (2), KOLCZAK BŁEWILA . . . 7

Ogon cały włosisty, czarny. Głowa i ciało z wierzchu rude, pod spodem białe.

Długość ciała 8", ogona 7".

Mieszka w Brazylii na wyspie Deos.

1026. *Loncheres semivillosa* (3), KOLCZAK W PÓŁ WŁOSISTY 8

Ogon łuskowaty, płowo-włosy. Ciało z wierzchu rudawo-śniado żółto-poprószone, pod spodem białawe, kolce mierne, z obfitą siercią pomieszane.

Długość ciała 7", ogona 7".

Ojczyznę Nowa Grenada.

1027. *Loncheres armata* (4), KOLCZAK UZBROJONY . . . 9

Ogon łuskowaty, białymi włosami posiany, odzież z wierzchu śniada, żółtawo poprószone, pod spodem biaława. Boki głowy rude; kolce na grzbiecie bardzo szerokie i silne.

Długość ciała 7", ogona 7".

Mieszka w Gujanie.

1028. *Loncheres brachyura* (5), KOLCZAK KRÓTKO-OGONIASTY. 10

(1) Syn. Ech. Albispinis Geoff. S. Hil. Guer. Mag. 1840. Tab. 26. Echinosmys albispinus. Wagn. Schreb. Schinz Synop. 2, 111.

(2) Syn. Nelomys Blainvillii Jourd. Guer. Mag. Zool. p. 49. tab. XXII. Zęby tab. XXVIII. fig. 10, 11, 12. Schinz Synop. 2, 111.

(3) Syn. Nel. semivillosus Jourd. Guer. Mag. 1840. p. 10. tab. XXIII. Schinz Synop. 2, 112.

(4) Syn. Mus hispidus Lichten. *Loncheres hispida* Fisch. Synop. 507. *Nelomys armatus* Jourd. Gatunek ten pomieszany był z gatunkiem *Echinosmys hispidus*, od którego zupełnie się różni.

(5) Syn. Echim. spinosus Rengg. Säugeth p. 234. *Loncheres brachyura* Illig. Schinz Synop. 2, 113.

Z wierzchu śniady, rudawo-poprószony, pod spodem siwo-białawy. Ogon czarniawo-śniady. Konchy uchowe i podszwy siwo-czarne. Rzęsówki czarne.

Długość ciała $7\frac{1}{2}$ " , ogona 7"—9" .

Mieszka w Paragway.

1029. *Loncheres obscura* (1), KOLCZAK CIEMNY . . . 11

Ciemno-śniady z żółtawą siercią pomieszany, pod spodem brudno-żółtawy. Kolce splaszczone.

Długość ciała $6\frac{1}{2}$ " , ogona 6" 5" .

Mieszka w Brazylii.

1030. *Loncheres picta* (2), KOLCZAK MALOWANY . . . 12

Głowa, szyja i potylica włosami na końcach brudno-białymi, przy nasadach śniadymi porośle. Wierzch głowy i grzbiet śniade. Boki i spód ciała białawe; takieżże maści i nogi. Ogon przy nasadzie ciemno-śniady, z wierzchu czerwono-brunatny, pod spodem biały.

Długość ciała 10" , ogona 12" .

Mieszka w prowincyi Bachia, w Brazylii.

1031. *Loncheres inermis* (3), KOLCZAK BEZBRONNY . . . 13

Odzież składa się z płaskich i okrągłych włosów, przy nasadzie popielatych, dalej śniado i żółto-obraczkowanych, na końcach ciemno-śniadych. Kolce żadne. Ciało pod spodem żółtawo-białe. Wąsy długie, czarne, z białymi pomieszane. Ogon z wierzchu czarny, pod spodem biały. Nogi szarawo-białe. Konchy uchowe wielkie, nagie.

Długość ciała 7" 6" , ogona 6" 6" .

Mieszka w Bahia.

1032. *Loncheres macroura* (4), KOLCZAK DŁUGO-OGONIASTY. 14

Z wierzchu płowy, po bokach bladszy, pod spodem si-

(1) Syn. L. obscurus. Wagn. Abhandl. der math. Class. der baierisch. Acad. T. 111. 1. Schinz Synop. 2, 113.

(2) Syn. *Nelom. pictus*. Pictet. anim. nouv. ou peu conn. du Mus. de Genève. Livr. 11. 1845. tab. 7. i 8. Schinz Synop. 2, 113.

(3) Syn. *Ech. inermis* Pictet. l. c. Liv. 11. tab. 9. Schinz Synop. 2, 114.

(4) Syn. *Lou. macrourus* Natter. Wiegmann Arch. 1842. 1. Bd. Schinz Synop. 2, 114.

wo-żółtawy. Ogon prawie nagi, nie wielą bardzo krótkimi, białawemi włosami posiany.

Długość ciała $10\frac{3}{4}$ ", ogona 10".

Mieszka w Borba (Brazylia).

1033. *Loncheres nigrispinis* (1), KOLCZAK CZARNO-KOLCY. 15

Z wierzchu lśniaco brunatno- płowy, czarno-poprószone, pod spodem i na bokach biało-żółtawy; boki pyska siwo-żółtawe. Ogon gęsto i równo włosy, śniady, na końcu bez kity.

Długość ciała $9\frac{1}{4}$ ", ogona 6".

Ojczyzną Ypanema (Brazylia).

1034. *Loncheres unicolor* (2), KOLCZAK JEDNO-MAŚCISTY. 16

Jednostajnie jasno-brunatno-rdzawy; spód i nogi bledsze. Ogon dłuższemi włosami porosły. Odzież krucha, sucha, na grzbiecie z niewielą płaskimi, rynienkowatemi, wązkiemi kolcami pomięszana.

Długość ciała 10" 9", ogona 7" 9".

Ojczyzną Brazylia.

1035. *Loncheres fuliginosa* (3), KOLCZAK SĄDZOWATY. 17

Z wierzchu sądzowaty, po bokach żółtawo-brunatny; spód ciała biały wyraźnie od wierzchniego ubarwienia oddzielony. Ogon cokolwiek od ciała krótszy, obrączkowato-luskowaty, ku końcowi białą siercią porosły.

Długość ciała 8" 5", ogona 7" 8".

Mieszka w Brazylji.

1036. *Loncheres dactylina* (4), KOLCZAK DŁUGO-PALCY. 18

Dwa środkowe palce nóg przednich bardzo długie, odzież

(1) Syn. *Lon. nigrispinis* Natter. Wieg. Arch. 1842. 1. Bd. Schinz Synop. 2, 115.

(2) Syn. *Lon. unicolor*. Rüpp. Wieg. Archiv. 1842. Bd. 1. Schinz Synop. 2, 115.

(3) Syn. *Echin. fuliginosus* Wagn. Forts. zu Schreb. p. 343. Schinz Synop. 2, 115.

(4) Syn. *Lon. dactylinus* Fisch. Synop. p. 306. *Echimys dactylinus* Geoff. St. Hil. Desm. Mamm. p. 291. *Dactylomys typus* Guer. Mag. 1840. tab. 20. Zęby tab. 28. fig. 1—3. Schinz Synop. 2, 117.

długa, szczeniasta z wierzchu śniada z siwą i żółtą siercią pomięszana. Boki ciała rudawe.

Długość ciała 10", ogona 14½".

Ojczyznę Ameryka południowa.

R O D Z A J XIV. (118).

Cercomys (1), KOZOMYSZKA. n.

Zęby przednie pojedyncze. Trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$ wszystkie bezkorzeniowe, równe, z koronami płaskimi, prawie kolisto-okrągłymi, po bokach wyszczerbionymi, których płaszczyzny tworzą trzy elipsy i są otoczone fałdami emalii. Otwór podoczodołowy wielki. Członki przednie od tylnych krótsze. Nogi przednie cztero-palcowe ze szczytkiem palca wielkiego, tylne pięcio-palcowe; trzy średnie palce dłuższe z pazurami ściśnionymi, krzywymi, zaostrzonymi. Ogon bardzo długi, łuskowaty. Oczy wielkie, wydatne. Konchycy uchowe wielkie. Wargi wierzchnia przecięta. Odzież długo-włosa.

1037. *Cercomys cunicularius* (2), KOZOMYSZKA BRAZYLIJSKA.

Z wierzchu ciemno-brunatna. Włosy dwojakie; jedne miększe przy nasadzie siwe z końcami bledszymi, drugie liczne dłuższe, kolczyste czarne na końcach ciemniejsze. Połeczki i boki ciała bledsze, przód szyi i spód ciała białawe.

Wielkość Szczura Wędrownego.

Odkrył ją P. August S. Hilaire w prowincyi Minas w Brazylii.

(1) Syn. *Cercomys*. Fr. Cuv. Ramsratte niem.

(2) Syn. *Cer. cunicularius*. Fr. Cuv. Mamm. Tom V.

RODZAJE NIEDOKŁADNIE POZNANE.

Galea (1), MYSZOLASKA. n.

Zęby przednie długie, wąskie, na zewnętrznej stronie wypukłe. *Trzonowych* $\frac{4-4}{4}$, z dwóch trójkątnych części składających się. *Ciało* długie, wysmukłe. *Ogon* długi, kudłaty.

1038. *Galea musteloides* (2), MYSZOLASKA GROMADNA.

Brunatno-ruda z brzuchem białym. Długość ciała 8".

Ojczyzną wyniosłe płaszczyny Peru, gdzie szczególnie w okolicach Takary, w nadzwyczajnej znajduje się mnogości, a podkopując ziemię, czyni ją niebezpieczną do jazdy.

Schizodon (3), GRABARZ. n.

Zębów *trzonowych* $\frac{4-4}{4}$, bez korzeni, z dwóch cylindrów złożonych; trzy początkowe między sobą równe, czwarty mniejszy. *Członki* przednie silne. *Pazury* potężne, kopne. *Konchy uchove* mierne. *Ogon* krótki.

1039. *Schizodon fuscus* (4), GRABARZ ŚNIADY.

Wielkość i maść *Szczura wędrownego*; odzież miększa.

Mieszka gromadnie w Chili na wschodniej stronie Andów, gdzie znaczne przestrzenie ziemi podkopuje.

Petromys, KAMIONKA. n.

Zębów *trzonowych* $\frac{4-4}{4}$ prawie równej wielkości; na koronach dwa dolki fałdami emalii otoczone. *Głowa* z tyłu rozszerzona, otwór podoczodołowy mały. *Konchy uchove* i *oczy* mierne. *Członki* krótkie, nogi aż do pazurów włosiste, pięcio-palcowe. *Ogon* mierny szczecina porosły.

1040. *Petromys typicus* (5), KAMIONKA POSPOLITA.

Górne i boczne części głowy i szyi brunatno-szare. Ko-

(1) Syn. *Galea*. Meyen. Wieselmaus n.

(2) Syn. *Schinz* Synop. 2, 102.

(3) Syn. *Schizodon*. Waterh. Ann. of. nat. hist.

(4) Syn. *Sch. fuscus*. Waterh. *Schinz*. 2, 102.

(5) Syn. *Petromys typicus*. Smith. Illustr. *Schinz* Synop. 2, 118.

Konchy uchowe żadne lub tylko szczątkowe. Ciało grube, walcowate. Nogi krótkie, wyraźne, pochodne 5 palcowe. Pazury szponiaste lub dachówkowate, u nóg przednich często kopne. Cyce brzuchowe lub łonowe. Ogon krótki lub bardzo krótki.

Żwierzątka podziemne; karmią się korzonkami roślin, mieszkają we wszystkich częściach świata.

Rodzaj ten wygodnie podzielić można na następujące grupy.

+ Zębów przednich zwyczajnych sęczkowatych $\frac{3-3}{3-3}$. Oczy pod skórą ukryte. Pazury małe dachówkowate. Ogon prawie żaden (*Spalax* Illig.)

1041. *Spalax typhlus* (1), ŚLEPIEC ZIEMNY. (Tab. V. fig. 1). 1

Z wierzchu popielaty, zlekka rudawo-pociągnięty, pod spodem siwy. Na wierzchu głowy trzy białawe cętki, a po obu jej bokach fałdy skórzane prostemi, twarde mi włosami gęsto porośłe, od uszu aż do końca pyska przedłużające się. Dolne części ciała szare. Odzież lśniąca i miękka.

Odmiana β . *T. variegatus*. Desm. Nieregularnie białocętkowany.

Długość ciała 8", ogona 4".

Mieszka na polach uprawnych Syryi, Mezopotamii, Persyi, południowej Rosyi, Polski i Węgier; na Podolu dość pospolity.

1042. *Spalax Pallasii* (2), ŚLEPIEC WIELKI . . . 2

Od poprzedzającego gatunku większy. Z wierzchu szaro-

(1) Syn. *Sp. microphthalmus* Güld. Nov. Comment. Petr. XIV. p. 409. *Sp. major*. Erxl. *Mus typhlus* Pall. *Marmotta typhlus* Blumenb. *Georhynchus typhlus* Less. Monogr. p. 249. Fisch. Synop. p. 300. Schreb. t. 206. Schinz 2, 121. Jundz. Zool. I. str. 173. Слѣпышь ross. Blindmoll. niem. Rat tanpe aveugle fr.

(2) Syn. *Spal. Pallasii*. Nordm. Bullet. de l'Acad. de Petersb. I. p. 200. Demidoff. voy. dans la Russie mer Zool. p. 32. Tab. 1. *Ommatostergus Pallasii* Keyserl. und Blas. Wirbelt. Wagn. Forts. zu Schreb. Schinz Synop. 2, 121.

popielaty, pod spodem szarawy. Czolo białawe. Zęby trzonowe niebrózdowane.

Długość ciała 10"—11".

Mieszka w Gubernii Ekaterynosławskiej, w okolicach Taganrogu, Bakmutu i nad rzeką Terek.

†† Zęby trzonowe fałdowane $\frac{3-3}{3-3}$. Oczy bardzo małe. Pazury nóg przednich wielkie, kopne. Ogon bardzo krótki. (*Siphneus* Brandt.)

1043. *Spalax Zokor* (1), ŚLEPIEC ZOKOR . . . 3

Jasno-rudawo-popielaty, po bokach żółtawy, brzuch siwy; chrząstka nosowa poprzecznie brózdowana. Wargę przecięta. Trzy średnie palce nóg przednich bardzo długie. W miejscu konch uchowych brzeg kanału słuchowego krótki, przecięty, z tyłu przedłużony. Brzuch żółtawy, niekiedy z podłużną białą cętką. Odzież miękka.

Długość ciała 8—9", ogona 1".

Mieszka w Dauryi między rzekami Ingoda i Argun.

†·†·† Zęby wpół-składane $\frac{4-4}{4-4}$ z obu stron ponacinane, z koronami figurę ∞ naśladowującymi. Oczy bardzo małe. Pazury mierne. Ogon krótki. (*Bathyergus* Brandt.)

1044. *Spalax capensis* (2), ŚLEPIEC KAPSKI . . . 4

Grzbiet rudawo-śniady; głowa z wierzchu i policzki czarne. Pysk, kraina oczna i uszna; ogon i mała cętka na potylicy białe. Boki ciała bladsze. Kraina oczna żółtawa. Próżność aż do piersi popielaty. Spód ciała brudno-żółtawo-popielaty.

Długość ciała 8", ogona 5".

Mieszka na Przylądku Dobrej Nadziei.

(1) Syn. *Aspalax* Brandt. Muiz p. 30. Mus *Aspalax* Pall. Glir. p. 76. t. 10. Schreb. tab. 205. Mus *myospalax* Laxm. *Lemmus aspalax* Fred. Cuv. *Georhynchus Zokor* Less. Man. p. 250. Fisch. Synop. p. 301. Schinz Synop. 2. p. 131.

(2) Syn. *Bath. capensis* Brandt. Muiz p. 35. 6. Mus *cappensis* Pall. Schreb. T. 204. *Arctomys capensis* Thunb. *Georhynchus capensis* Illig. Petit. rat taupe du Cap. Cuv. Fisch. Syn. p. 302. Schinz Synop. 2, 127. Bat. Buffonii Fr. Cuv. Less. Nouv. Tab. p. 122. n. 1010.

1045. *Spalax coecutiens* (1), ŚLEPIEC POPIELATY . . . 5

Cały popielaty. Oczy zewnątrz niewidoczne. Spód ciała jaśniejszy. Ogon i nogi białawe.

Długość ciała 4" 4", ogona 5".

Mieszka na Przylądku Dobrej Nadziei, na polach i w ogrodach. Od poprzedzającego gatunku rzadszy.

1046. *Spalax Damarensis* (2), ŚLEPIEC DAMARSKI . . . 6

Z wierzchu jednostajnie rudawo-brunatny, zatylek i kraina uszna biało-cętkowane. Piersi brudno-śniadawo-białe. Ogon zgrubiały, przycięty, krótkimi, twardymi, stojącymi, brunatno-rudymi włosami porosły. Nogi brunatno-rudawe.

Długość ciała 8½", ogona 6".

Mieszka około Damary, w południowej Afryce.

1047. *Spalax holosericeus* (3), ŚLEPIEC AKSAMITNY . . . 7

Oczy bardzo małe, jednakże widzialne. Sierć na nosie grzebieniasto-ułożona. Podeszwy nagie. Ogon długimi, na końcu promieniasto-wyrastającymi włosami pokryty. Odzież miękka i delikatna z połyskiem aksamitnym, z wierzchu jasno-żółtawo-brunatna, na środku grzbietu świetniejsza, na bokach bladsza, pod spodem białawo-żółta. Wszystkie włosy są tylko po końcach żółte lub białawe, pozostałe zaś ich części ciemno-lupkowatej barwy. Głowa niecętkowana. Nogi brudno-żółte. Ogon brunatno-żółty.

Długość ciała 6" 10", ogona 6".

Mieszka na Przylądku Dobrej Nadziei.

1048. *Spalax talpinus* (4), ŚLEPIEC KRECI 8

(1) Syn. Bath. coecutiens Licht. Brandt. Muiz p. 37. Bat. hottentotus Less. i Garn. Bull. des sc. nat. VIII. p. 79, 80. 2. Bat. Ludvigii? Smith. Zool Journ. N. XVI. p. 439. Brandt. Enum. Mamm. Cap. p. 49. Fisch. Synop. p. 303. Schinz Synop. 2, 127.

(2) Syn. Bat. Damarensis. Owen Proceed. 1838. p. 5. Schinz Synop. 2, 128.

(3) Syn. Geor. holosericeus Wagn. Schreb. Glir. p. 373. Schinz Synop. 2, 128.

(4) Syn. Bathyergus Brandt. Chthonergus et Ellobius Nordm. Spalax. Linn. Lemmomyz Less. Sp. talpinus Fisch. Synop. 302. Mus talpinus Pall. Glir. 176. tab. XI. A. Zoogr. 1, 159. Lem. talpinus Desm.

Wierzch ciała czarniawo-śniady, spód i nogi popielatawe. Podbródek krótki. Ogon krótki, przycięty, włosisty..

Długość ciała 3" 9", ogona 4".

Mieszka w Rosyi umiarkowanej, od rzeki Oki aż do Stepów Astrachańskich.

1049. *Spalax luteus* (1), ŚLEPIEC ŻÓŁTY 9

Cały żółtawy, pod spodem bladejszy. Z wierzchu ciemniejszy z końcami włosów śniademi. Oczy wielkie. Konchy uchove krótko-włose. Ogon bardzo krótki równie jak podszwy gęstą siercią porośle.

Długość ciała 5" 2", ogona 4".

Mieszka nad jeziorem Aral.

1050. *Spalax maritimus* (2), ŚLEPIEC NADMORSKI 10

Odzież miękka, krótka, bez połysku; z wierzchu jasnodawo-popielata, pod spodem szara. Odmiana β . Śnieżno-biała.

Długość ciała 1' 1 $\frac{1}{2}$ ", ogona 1".

Mieszka na piaszczystych nadmorskich równinach Przylądka Dobrej Nadziei.

++++ Zęby trzonowe przerwane, trące, podłużne $\frac{4-3}{4-4}$, początkowy w obu szczękach najmniejszy, następne coraz większe, korony płaskie bez fałdów Emalii. Oczy i konchy uchove male. Pazury nóg przednich szponiaste, kopne; tylnych dachówkowate. Ogon krótki, gruby, tępy. (*Ctenomys* Blainv.)

1051. *Spalax Brasiliensis* (3), ŚLEPIEC BRAZYLSKI. 11

Spalax minor Erxl. Bat. talpinus Braudt. Geor. talpinus Ill. Ziemioryjka Jundz. Zool. 1, 173. Слепушонка, Землеоройка ross.

(1) Syn. Geor. luteus Bull. de la Soc. Imp. des Nat. de Moscou 1840. p. 25. tab. 2, według opisu Ewersmana. Schinz Synop. 2, 123.

(2) Syn. Bath. Brandt. Enum. Mamm. Cap. p. 48. Mus maritimus Linn. M. Suillus Schreb. T. 204. Arctomys africanus. Thunb. Mém. de l'Acad. de Petersb. 111. p. 308. Georhychus maritimus Licht. Verzeichn. der Berl. Doublet. Orycterus maritimus. Less. Manuel. Mam. p. 251. Oryctère des Dunes Buff. Fisch. Synop. p. 305. Schinz Synop. p. 132.

(3) Syn. Orycteromys seu Ctenomys Brasiliensis Blainv. Bullet. de la Société philom. 1826. p. 62. Annal. des sc. nat. IX. p. 97. Bull. des sc. nat. VIII. p. 266. Eydoux Voy. de la Favorite Zool. Tab. 8. fig. Czaszka. Schinz Synop. 2, p. 129.

Z wierzchu lśniący, pod spodem białawo-rudy; sierć przy nasadzie łupkowata, na końcach ruda. Ogon obrączkowany, włosisty czarno-śniady. Rzęsówki długie, szczeciaste.

Długość ciała 6", ogona 1" 9".

Mieszka w Brazylii.

1052. *Spalax magellanicus* (1), ŚLEPIEC MAGIELLAŃSKI. 12

Żółtawo-śniado-szary, pod spodem bladejszy. Nogi i ogon białawe.

Długość ciała 7½", ogona 2" 9".

Mieszka przy odnodze Magiellańskich.

1053. *Spalax torquatus* (2), ŚLEPIEC OBROŻASTY . 13

Z wierzchu żółtawo-śniady; wierzch głowy ciemniejszy; boki głowy i spód ciała brudno-białe. Od przodu szyi do brzegu konch uchowych pół-obroża biała. Rzęsówki białe. Ogon prawie nagi. Nogi cieliste,

Długość ciała 9", ogona 2" 9".

Ojczyzną Brazylią.

RODZAJ XVI. (120).

Lemmus (3), LEMING.

Zębów trzonowych $\frac{3-3}{3}$, z trójkątnych pryzmatów złożonych, przednich $\frac{2}{2}$; ogólna liczba zębów wynosi 16. Konchy uchowe w odzieży ukryte. Pazury nóg przednich do kopania ukształcone; podszwy gęstą siercią porośłe. Ogon krótki.

Wszystkie tu należące gatunki, mieszkają w krajach północnych.

(1) Syn. *Ctenom. magellanicus* Proceed. 1835. p. 190. Zool. trans. 1. str. 84. Tab. 17. Schinz Synop. 2. p. 129.

(2) Syn. *Cten. torquatus* Licht. Darstell. selt. Thiere Tab. XXXI. Schinz Synop. 2, 130.

(3) Syn. *Hypudaeus*, *Arvalis*, *Myodes*, *Lemmus*, *Georhynchus*, *Hlig.* *Ellobius* Fisch. Медведка ross.

1054. *Lemmus norvegicus* (1), LEMING NORWEGSKI . 1

Konchy uchowe w sierci ukryte, okrągławe; nogi pięcio-palcowe. Ciało z wierzchu płowe i czarno-upstrzone, pod spodem białe. Zęby przednie górne dłótowate, podłużnie brózdowane. Pazury nóg przednich wielkie, w miejscu ksiuka mały sęczek.

Długość ciała 6", ogona $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w górach Norwegii i Laponii.

1055. *Lemmus migratorius* (2), LEMING WĘDROWNY. . 2

Żółtawy; wierzch głowy i potylica czarniawe. Gardziel białe. Pysk czarniawo-śniady. Zęby przednie górne ukośne, przycięte, zlekka brózdowane.

Długość ciała 6", ogona bez włosów 5".

Mieszka w Laponii rosyjskiej.

Oba powyższe gatunki sławne są perjodycznemi wędrówkami, które w niezliczonych odbywają stadach; ciągną zawsze w linii prostej, niezważając na żadne przeszkody, jakie na drodze napotkać mogą, a w przejściu swém nie tylko znajdujące się na powierzchni ziemi rośliny i ziarna niszczą, lecz nawet korzenie ich podkopują.

Plan niniejszego dzieła, niepozwała nam obszerniej zastanowić się nad tą nader ciekawą szczegółnością w obyczajach Lemingów; odsyłamy przeto czytelników do uczonej w tém przedmiocie rozprawy *P. Martins* znajdującej się w N. 7. Przeglądu Zoologicznego wydawanego w Paryżu przez *P. Guerin Meneville* z r. 1840. (*Observations sur les migrations et les moeurs des Lemmings, par Ch. Martins D. M. Revue Zool. 1840. N. 7. p. 193.*)

(1) Syn. Mus. *Lemmus* L. Pall. *Georhynchus Lemmus* Illig. *Lem. Norvegicus* Desmar. Schreb. Tab. 195. A. *Hypudaeus Norvegicus* Less. Man. p. 277. Nouv. Tabl. n. 995. Fisch. Synop. 297. Schinz Synop. 2, 253. Jundzil Zool. 1, 167.

(2) Syn. *Lemmus obensis* Brant Muiz str. 55. *Lem. Norvegia Varietas A. Desm. Hyp. migratorius* Lichtenst. in Ewersm. Reise Schreber. Tab. 195. 13. Schinz Wirbelt. str. 63. Fisch. Synop. str. 298. Schinz Synop. 2, 254. Печмпышка ross.

1056. *Lemmus torquatus* (1), LEMING OBROŻASTY . . . 3

Ogon bardzo krótki. Konchy uchowe od odzieży krótsze. Nogi pięcio-palcowe. Odzież rdzawo-upstrzona, około szyi przerwana biała obroża; linia grzbietowa czarna.

Długość ciała 5" 1", ogona 4½".

Mieszka od gór Uralskich, aż do morza lodowatego.

1057. *Lemmus lagurus* (2), LEMING KUSY . . . 4

Wierzch głowy, grzbiet i boki rudawo-siwe, czarniawo-pociągnięte; linia grzbietowa czarna. Boki ciała, uda i wszystkie spodnie części brunatno-białawo-siwe. W miejscu ogona sęczek w sierci ukryty.

Długość ciała 3½", ogona 2½".

Mieszka w piaszczystych Stepach nad rzekami Jaik, Jeni-sėj i Irtysz.

1058. *Lemmus Hudsonius* (3), LEMING HUDSOŃSKI . . . 5

Popielaty, zlekka śniado-pociągnięty z bokami rudawemi; brzuch biały; nogi przednie cztero-palcowe z małym szczałkiem ksiuka. Pazury palca wskazującego i środkowego bardzo wysokie, niby podwójne.

Długość ciała 5—6", ogona 5—10".

Mieszka około zatoki Hudsonskiej.

1059. *Lemmus groenlandicus* (4), LEMING GRENLANDSKI. 6

Konchy uchowe w sierci ukryte; nogi przednie cztero-palcowe. Ciało z wierzchu siwe, popielato-czarniawo i ruda-

(1) Syn. Mus. torquatus Pall. Glir. str. 77. 11. Tab. 11. B. Schreb. Tab. 194. Lemm. torquatus Desm. Less. Man. str. 277. Lemming à collier Brants. Muiz str. 58. 11. Fisch. Synop. str. 288. Schinz Synop. 2, 254.

(2) Syn. Mus. lagurus Pall. Glir. str. 77. 12. Tab. 13. A. Schreb. tab. 193. Lem. lagurus Tied. Desmar. Brants Muiz str. 60. 12. Myodès lagurus Pall. Zoogr. Hyp. Lagurus Lichtenst. Eversm. Reise; Cricetus lagurus. Schinz Wirbelt str. 72. Synop. 2. 255.

(3) Syn. Hypud. hudsonius Less. Mam. str. 277. Nouv. Tab. n. 998. Geor. hudsonius. Mus hudsonius Pall. Glir. 209. Schreb. Tab. 196. Brants. Muiz str. 63, 13. Lemming de la baie de Hudson. Cuv. Règ. Animal. 1. Fisch. Synop. str. 299. Schinz Synop. 2, 255.

(4) Syn. Lemmus groenlandicus Scoresby, Schinz Synop. 2, 256.

wo-śniado-upstrzone, pod spodem rudawe, na bokach linija podłużna, falista, czarniawo-śniada. Oczy wielkie. Ogon bardzo krótki, pęczlikiem białych kruchych włosów zakończony. Nogi przednie krótkie, kopné, gęstowłose, białe.

Długość ciała 5", ogona 6".

Mieszka w Grenlandyi.

1060. *Lemmus albogularis* (1), LEMING BIAŁO-GARDŁY. 7

Z wierzchu rdzawo-płowy z czarną siercią pomieszany. Spód bład, gardziel biała.

Długość ciała 4" 7", ogona 9".

Mieszka w Sitka, w Rossyjskiej Ameryce północnej.

RODZAJ XVII. (121).

Rhizomys (2), KORZENIÓWKA.

Zęby przednie bardzo wielkie, przedłużone trójkątne, zaostrome; trzonowych $\frac{3-3}{3-3}$ bez korzeniowych prawie walcowatych, z koronami poprzecznymi prawie równoległo brózdowanymi; górne wewnątrz klapowate. Głowa wielka. Oczy małe, widoczne. Konchy uszowe nagie, wyraźne. Ciało grube, prawie walcowate. Nogi krótkie, silne; przednie cztero-palcowe z sęckiem zamiast wielkiego palca, tylne pięcio-palcowe. Ogon mierny, gruby, nagi.

G a t u n k i.

1061. *Rhizomys Decan* (3), KORZENIÓWKA DEKAN . . . 1

Głowa krótka, wielka, szeroka, rudawa, na wierzchu

(1) Syn. *L. albogularis*. Wagn. Schreb. Suppl. p. 602. Schinz Synop. 2, 256.

(2) Syn. *Rhizomys* Gray. *Nyctoleptes* Temm.

(3) Syn. *Nyctoleptes* Dekan. Temm. Monogr. T. 2. Mon. IX. Tabl. 33. Zool. de la Bonite. Mamm. *Rhizomys Chinensis* Gray. Proceed. 1831. p. 95. Rh. *Sumatranus* ib. *Mus Sumatranus* Raffl. Linn. Trans. Schinz Synop. 2, 123.

z czarniawo-śniadą cętką włosami popielatą-białawemi, śniado i żółto-obraczkowanemi, pokryta. Ogon połowie długości ciała prawie równy, nagi, śniady. Oczy małe, odzież bardzo krótka miękka. Rzęsówki długie.

Długość ciała 12" 6", ogona 4" 6".

Mieszka w Malace i Chinach.

Szczególne to zwierzątko, wielkości Królika nieprzechodzące, żyje towarzysko w norach, które zwykle pod korzeniami Bambusów wykopuje i niemi głównie się karmi. W nocy tylko na wierzch wychodzi i dla tego bardzo rzadko widzieć je można.

1062. *Rhizomys badius* (1), KORZENIÓWKA KASZTANOWATA. 2

Odzież całkiem kasztanowata z końcami włosów łupkowato-siwemi; koniec pyska, uszy, nogi i miejsca około części rodzajnych nagie, cielisto-białe. Konchy uchowe krótkie we włosach ukryte.

Długość ciała 8", ogona 2 $\frac{5}{8}$ ".

Mieszka w Nepal.

1063. *Rhizomys splendens* (2), KORZENIÓWKA ŚWIETNA. 3

Rudo-cynamonowa. Odzież indywiduów żywych posiada mocny, czerwony połysk, który znika po śmierci zwierzęcia. Nos, gardziel, piersi, brzuch, ogon i końce nóg, myszato-czarniawe. Konchy uchowe krótkie. Zęby przednie bardzo długie, zewnątrz żółte. Ogon walcowaty, na końcu rudy lub białawy. Pazury mierne, białawe, młode indywidua, bywają całe ziemisto-czarne.

Długość ciała 9" 5", ogona 2" 5".

Mieszka w Abissynii.

1064. *Rhizomys macrocephalus* (3), KORZENIÓWKA WIELKOGŁOWA 4

(1) Syn *Rhiz. badius*. Hodgk. Calcutta Journ. 1841. p. 37. Schinz Synop. 2, 124.

(2) Syn. *Bat. Splendens* Rüpp. Abiss. Wirbelt. T. 12. Schinz Synop. 2, 125. *Oryzeterus Splendens* Fr. Cuv. Less. Nouv. Tabl. p. 122. n. 1007.

(3) Syn. *Rhiz. macrocephalus* Rüpp. Mus. Senken. T. 111. p. 98. T. VIII. Fig. 2. Czaszka. T. X. fig. a, b, c. Schinz. Synop. 2, 125.

Głowa zgrubiała, okrągława. Oczy i konchy uchowe małe. Ciało grube, z wierzchu rudo-kasztanowate z połyskiem rdzawym. Spód ciała żółtawo-popielaty. Nasady włosów popielate. Ogon krótki popielato-ziemisty. Nogi i pazury mierne. Zęby przednie bardzo silne, na zewnętrznej stronie miodawo-żółte; poza oczodołami cętka czarna.

Długość ciała 12", ogona 1" 9".

Mieszka w Abissynii w prowincyi Schoa.

1065. *Rhizomys minor* (1), KORZENIÓWKA MAŁA . . . 5

Odzież długa, siwa, jedwabista, końce włosów śniade; boki głowy ciemniejsze; ogon nagi.

Długość ciała 6½", ogona 1½".

Mieszka w Kochinchinie i w Indyach wschodnich.

R O D Z A J XVIII. (122).

Heterocephalus (2), NAGOSZ.

Zęby przednie na zewnętrznej stronie gładkie, klinowate, po bokach zaostrome. W miejscu klów przedziałka. Trzonowe stożkowate $\frac{3-3}{3-3}$ z ostrokęgów pojedynczych złożone; górne kantami swemi kształt podkowy naśladowują, dwa dolne romboidalne. Nos nieco wystający. Konchy uchowe żadne; otwór słuchowy małą brodawką opatrzony. Nogi 5 palcowe z palcami wolnymi; pazury małe, paznogciowate.

1066. *Heterocephalus glaber* (3), NAGOSZ GŁADKI . . .

Skóra na ciele prawie naga, gładka, maści cynamonowej. Ciało i ogon bardzo rzadkimi, kruchemi, białymi włosami posiane. Brzegi podszew nieco szczeciaste. Otwór oczny bardzo mały, zaledwo widzialny.

(1) Syn. *Rh. minor*. Gray. *Annals of nat. hist.* X. p. 266. Schinz *Synop.* 2, 126.

(2) Syn. *Heterocephalus Rüppel*.

(3) Syn. *Het. glaber*. Rüpp. *Mus. Senkenb.* T. 111. p. 99. Tab. VIII. f. 1. Tab. X. Czaszka fig. 3. a, b, c.— *Revue Zool.* 1843. p. 148.

Długość ciała 4", ogona 1" 3".

Mieszka w Schoa w południowej Abissynii; na łąkach w norach podziemnych,

R O D Z A J XIX. (123).

Oryctomys (1), GROMADKA.

Zęby przednie wystające, gładkie lub brózdowane. Trzonowe zwyczajne. Ogon mniej lub więcej krótki, niekiciasty, do ogonów *Polników* podobny. Członki prawie równe.

Rodzaj ten podzielić można na następujące podrodzaje:

A) Torebki przyzuchwowe mniej lub więcej obszerne.

a) Palców 4—4? *Diplostoma* Rafin.

b) Palców 5—5. Ksiuki nóg przednich niekiedy bardzo krótkie.

* Pazury silne, bardzo nierówne. Ksiuk przedni wyraźny.

Saccophorus Khul.

** Pazury prawie równe. Ksiuk przedni prawie żaden.

Sacomys Fr. Cuv.

B) Torebki przyzuchwowe żadne, pazury kopne, prawie równe, przy nasadach niewielą twardemi, naprzód zwróconemi włoskami obrosłe.

c) Zęby trzonowe wszystkie z koronami w kształcie liczby 8.

Poepthagomys Fr. Cuv.

PODRODZAJ 1. **Diplostoma** (2).

Zębów trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$. Torebki przyzuchwowe mniej więcej obszerne. Palców 4—4?

1067. *Oryctomys bulbivorus* (3), GROMADKA CÉBULKOWA. 1

(1) Syn. *Oryctomys*. Eydoux. *Thomomys*. Pr. Max.

(2) Syn. *Diplostoma* Rafin. *Geomys*. Rafin. *Ascomys* Licht. *Sacomys* Cuv. *Sandratte* niem.

(3) *Dipl. bulbiferum*. Richard. *Fauna Amer.* tab. 18. *Cama Rat.* Richard. *Diplostoma fusca* Raf. Less. *Nouv. tab. n. 978.* Schinz *Synop.* 2, 135.

Z wierzchu rudawo-śniada; włosy przy nasadzie ciemnopopielate z końcami jasno-rudo-śniadymi. Podbródek, gardziel, dolna szczęka; nogi przednie i tylne w górze, a także ogon pośrodku białe.

Długość ciała 10", ogona 3".

Mieszka na łąkach nad rzeką Missouri.

Gatunki wątpliwe.

Oryctomys Douglasii (1). Odzież krótka koloru pośredniego między żółtawo-śniadym i kasztanowatym. Ogon rzadko-włosy, śniady.

Długość ciała 11", ogona 2" 6".

Pospolita nad rzeką Multenema.

Oryctomys fuliginosus (2). Z wierzchu sadzowato-czarna, spód i nogi bladsze.

Długość ciała 6½", ogona 2" 10".

Mieszka nad rzeką Kolumbią.

Oryctomys rufescens (3). Z wierzchu rudawo-siwo-śniada, pod spodem białawo-szara. Zęby przednie miodowo-żółte.

Długość ciała 6" 1", ogona 2" 7".

Mieszka w północnej Ameryce.

PODRODZAJ 2. *Saccophorus* (4),

Zęby przednie wystające z ostrzami dłótowatymi; dolne zewnątrz gładkie, górne podłużną brózdą rowkowane. Trzo-

(1) *Geomys Douglasii* Schinz. *Diplostoma Douglasii* Richard. *Fauna* tab. 18. B. p. 206. Schinz *Synop.* 2, 135. n. 2.

(2) *Syn. Geomys Douglasii* Richards. *fauna* p. 201. *Columbia Sandratt.* Russige *Sandratt.* Schinz *Synop.* 2, 136.

(3) *Syn. Thomomys rufescens* P. Max. *Acta. Acad. Caes. Vol. XIX.* Pars 1. *Thomomys Bottae* Less. *Oryctomys Bottae* Eydoux i Gervais *Zool. de la Favorite.*—*Geomys Douglasii* Richard. p. 200. tab. IV. e? Less. *Nouv. Tabl.* p. 119. n. 981. Schinz *Synop.* 2, 134.

(4) *Syn. Saccophorus* Rhul. *Pseudostoma* Say. *Diplostoma* i *Geomys* Rafin. *Ascomys* Licht. *Cricetus* Desm. Geoffr. Wagner. Goffler, *Taschenmaus*, niem.

nowych $\frac{5}{4} \text{---} \frac{5}{4}$ przerwanych pojedynczych, prawie walcowatych, próżno-korzeniowych, z koroną płaską pośrodku wgniecioną, z pomiędzy górnych pierwszy dwó-klapowy.

Pysk nieco ściśnięty, koniec jego chrząstkowaty, oczymierne, konchy uchowe bardzo krótkie, zaokrąglone. Torebki przyżuchwowe zewnętrzne, głębokie, zewnątrz otwarte. Ogon mierny.

G a t u n k i.

1068. *Oryctomys bursarius* (1), GROMADKA TOREBKOWATA. 2

Z wierzchu rudawa, po bokach żółtawa, pod spodem siwa. Zęby przednie górne o dwóch rowkach, z których jeden pośrodku bardzo jest głęboki, drugi zaś mniejszy zchodzi po brzegu wewnętrznym zęba.

Długość ciała 8", ogona 5".

Mieszka w Kanadzie.

1069. *Oryctomys mexicanus* (2), GROMADKA MEKSYKAŃSKA. 3

Z wierzchu kasztanowato-czarna, rudawo-upstrzona z połyskiem śniadym.. Zęby górne po środkach pojedynczemi rowkami brózdowane.

W gatunku tym dają się spostrzegać następujące odmiany ubarwienia.

- a) Kasztanowato-brunatna, z dwoma brunatno-czarnemi cętkami za uszyna.

(1) Syn. *Ascom. canadensis* Licht. *Mus bursarius* Shaw. *M. bursarius*. Sillim. Am. Journ. IV, 1. p. 183. *Mus sacchatus*, Mitchell. *Saccophorus bursarius* Khul. Beitr. p. 66. *Cricetus bursarius* Desm. *Geomys cinereus*. Canada Pouchet-Rat? Schinz Synop. 2, 137. w przypisku. *Sacomys antophyllus* Fr. Cuv. Less. Nouv. Tabl. p. 118. n. 979. *Pseudostoma bursaria* Say in Longs. Exped. *Geomys cinereus* Rafin. *Diplostoma fusca* ejusd.— Do jakiego rodzaju należy *Diplostoma Pincti*, Rafin; „Colore murino, cauda nuda, corpore breviorre, magnitudinis Rati; in pinetis Georgiae,” z pewnością trudno oznaczyć.— *Diplostoma album*, Rafin. zdaje się być białą odmianą niniejszego gatunku.

(2) Syn. *Ascomys mexicanus* Brants. Muiz. Licht. p. 274. Tucaa Fernandez. Fisch. Syn. p. 306. Schinz Synop. 2, 133.

b) Kasztanowato-brunatna, rdzawo-cętkowana. Krzyżówka i ogon rdzawo-żółte.

c) Ciemno-brunatno-czarna z dwoma nieregularnymi cętkami na brzuchu.

Długość ciała 1' 1", ogona 3" 4".

Mieszka w Meksyku. Karmi się kukurydzą i w posiewach jej znaczne zrzęda szkody.

PODRODZAJ 3. *Sacomys* (1).

Torebki przyzuchwowe mniej lub więcej obszerne. *Palców* 5—5. Ksiuk nóg przednich prawie żaden.

1070. *Oryctomys borealis* (2), GROMADKA PÓLNOČNA. 4

Z wierzchu blado-popielata, mniej więcej żółtawo-pociągnięta. *Torebki przyzuchwowe* wewnętrzne. Spód ciała, nogi i ogon białe. Włosy wszystkie przy nasadzie ciemno-siwe. Końchy uchowe wyraźne, siercią nieporosłe, małe, zaokrąglone. Pazury białawe u nóg przednich długie. Zęby przednie miodowo-żółte. Koniec pyska nagi. Podeszwy obnażone. Kraina zauchowa ciemniejsza.

Długość ciała 6½", ogona 2".

Mieszka nad rzeką Kolumbią.

1071. *Oryctomys Townsendii* (3), GROMADKA TOWNSEDA. 5

Z wierzchu blado-popielata, żółtawo-pociągnięta. Pysk ciemno-popielaty. Ogon, nogi i podbródek białe. Włosy przy nasadach blado-popielate, ku końcom blado-żółte na samych wierzchołkach popielate. Zęby przednie żółtawo-białe. Pazury białawe.

(1) Syn. *Sacomys* Fr. Cuv. *Geomys*. Rafin.

(2) Syn. *Geomys Douglasii*. Richard. *Fauna* p. 201. *Columbia Sandratt*. Russige *Sandratt* Schinz *Synop.* 2, 136. *Thomomys rufescens* Pr. Max. *Thomomys Bottae* Less. *Oryctomys Bottae* Eyd. i Gerv. *Zool. de la Favorite?* *Geomys Douglasii* Richard. p. 20. tab. 18. c? Less. *Nouv. Tabl.* p. 119. n. 987. Schinz *Synop.* 2, 134.

(3) Syn. *Journ. of Philadelphia Pars VIII.* p. 103. Schinz *Synop.* 2, 137.

Długość ciała 7" 6", ogona 2" 9".

Odkrył ją Townsend nad rzeką Kolumbią.

Gatunki wątpliwe.

Oryctomys umbrinus (1), Z wierzchu ziemisto-czarna, pod spodem szara. Podgarle i nogi białawe; ogon szary, długości ciała.

Długość ciała 7".

Mieszka w Luizjanie.

Oryctomys talpoides (2). Spód i wierzch ciała szaro-czarniawe. Gardziel i ogon białe. Nogi tylne prawie czteropalcowe.

Długość ciała 7" 4"; ogona 1" 10".

Mieszka nad zatoką Hudsonską.

PODRODZAJ 4. *Pocephagomys* (3).

Zęby przednie górne długie i gładkie, na końcach ostre. Trzonowe przycięte $\frac{4-4}{4-4}$; faldy emalii na koronie figurę liczby 8 naśladują. *Konchy uchowe* jajowate, prosto-stojące. *Ogon* włosisty od nóg tylnych dłuższy. *Torebki przyżuchwowe* żadne, pazury kopne, prawie równe, przy nasadach niewielą twardemi, naprzód zwróconemi włoskami porośłe.

1072. *Oryctomys ater* (4), GROMADKA CZARNA . . . 6

Cała czarna. Wewnętrzne strony konch uchwowych i nozdrza cieliste. Oczy mierne. Odzież miękka. Ogon krótkowłosy.

(1) Syn. Richards. Leadbeater Sandratt. Schinz Synop. 2, 137.

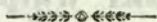
(2) Syn. *Cricetus talpinus*. Richards. Mole Shaped. Sandratt. Zool. Journ. N. 42 Schinz Synop. 2, 137.

(3) Syn. *Pocephagomys*. *Spalacopus* Wagler. *Psammoryctes* Schinz, *Psammomys* Pöppig. Zwiebelmans. niem.

(4) Syn. *Poeph. ater*. Guer. Mag. Zool. 1831—1838. tab. 20. *Psammomys noctivagus* Pöppig Isis 1832. p. 1209.— *Spalacopus* Poeppigii Wagl. *Psammoryctes ater*. Schinz Synop. 2, 103.

Długość ciała 6", ogona 1" 4".

Żwierzątko nocne. Mieszka w piaszczystych okolicach Chili; kopie nory i w nich przesiaduje. Krajowcy, *Kukurrito* go zowią.

RODZAJ XX. (124).

Aplodontia (1), KRAGLOUSZKA.

Zęby przednie górne brózdowane, wystające, silne, *Trzonowych* $\frac{5-5}{4-4}$ prostych, z koronami płaskimi; pierwszy w górnej szczęce mały, walcowaty, ostry. Korony reszty zębów pojedyncze, pośrodku nieco wgniecione, na zewnętrznym brzegu z głębokim rowkiem.

Głowa spłaszczona, szeroka. Koniec pyska zakrzywiony, gruby, tępy. *Torebki przyżuchwowe* żadne. *Oczy* małe. *Konchy uchowe* krótkie, okrągławe, prawie do ludzkich podobne, zewnątrz i wewnątrz krótko-włose. *Ciało* grube, krótkie. *Członki* krótkie, silne. *Nogi* mierne, pięcio-palcowe z palcami wolnymi. *Podeszwy* nagie. U nóg przednich ksiuk najkrótszy; pazury długie, silne, bardzo spłaszczone. *Ogon* bardzo krótki w sierci ukryty. *Brodawek cycowych* 6.

1073. *Aplodontia leporina* (2), KRAGLOUSZKA ZAJĘCZA.

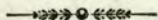
Odzież krótka z niewielką dłuższych włosów pomieszana. Kolor grzbietu między ziemistym i kasztanowato-rudym pośredni, dłuższe włosy czarne. Spód ciała siwo-śniady z białymi końcami włosów dłuższych. *Wargi* białawe. *Na pierśiach* cętka biała. *Rzęsówki* od głowy dłuższe, białe z czarnymi pomieszane.

(1) Syn. *Aplodontia* Richard. *Anisonyx* Rafin. *Haplodon*. Wagn.

(2) Syn. *Sewellei*. Lewis i Clarke Vol. 111. *Aplodontia leporina* Richard. *Fauna* p. 211. tab. 18. *Anisonyx rufa* Rafin. *Harl. Arctomys rufa* *Harl. Griff. anim. Kingd.* Vol. 5.— *Haplodon leporinum* Wagn. *Zool. Journ.* 1829: N. 15. *Schinz Synop.* 2, 138.

Długość ciała 14", ogona 6".

Mieszka małemi gromadkami niedaleko rzeki Kolumbii, w norach podziemnych.

35. **Murina** (1), **Myszy**.

Oczy wyraźne. Konchy uchowe i ogon mniej więcej rozwinięte. Członki tylne od przednich dłuższe; nogi przednie palcami 4 i sęckiem w miejscu palca wielkiego opatrzone; tylne 5-palcowe. Ogon nagi lub rzadką siercią pokryty. Otwór podoczodołowy w górze rozszerzony, w dole zwężony. Kął szczękowy okrągły. Zęby przednie dolne zaostrome.

Oddział Gryzących, których wzorową formą są Szczury, i który nazwać można *Pokoleniem Myszym*; więcej od wszystkich innych gatunków tego Rzędu, z mięsożernemi zwierzętami ma podobieństwa; tak pod względem organizacyi, jako i obyczajów. Dolne przednie zęby tu należących zwierząt, są w ogólności ostrokończyste, gdy przeciwnie też zęby u reszty gatunków Gryzących, szerokie i płaskie widzimy. Taki kształt zębów usposabia Żwierzęta *Myszowate*, do pożywania pokarmów mięsnych, i rzeczywiście w równym stopniu przyjmują one roślinny jak i zwierzęcy pokarm; owszem niektóre np. *Szczur pospolity* i *wędrowny*; mięso nad inną żywność przenoszą, a dręczone głodem wzajemnie się pożerają. Wszystkie, małego lub średniego są wzrostu; na przednich łapkach mają 4 zupełne palce i sęcdek, oznaczający ślad palca wielkiego, na tylnych zaś po 5 palców. Ogon cienki, walcowaty i prawie bezwłosy. Obojczyki zupełne.

(1) Syn. *Murina* Bonap. *Musidae* Less.

R O D Z A J XXI. (125).

Mus (1), Mysz.

Zębów przednich $\frac{2}{2}$, kły żadne; trzonowych $\frac{3-1}{3-3}$, ogółem 16.

Zęby przednie górne dość krótkie; dolne długie, ściśnione, lukowate i na końcach bardzo spiczaste. Trzonowe zwyczajne z koronami tępo-sęczkowatemi; początkowy z każdej strony najwyższy; wszystkie prawie tak długie jak szerokie.

Pysk dość przedłużony. *Konchy uchowe* podłużne lub zaokrąglone, często nagie. *Torebki przyżuchwowe* żadne. *Oczy* wypukłe. *Nogi* przednie z 4-pazurówatemi palcami i mało widocznym sęczkiem zamiast palca wielkiego; tylne stosunkowie nieco dłuższe pięcio-palcowe. *Ogon* zawsze prawie tak długi jak ciało lub od niego dłuższy (rzadko krótszy od ciała), okrągławy, z wielu łuskowatych obrączek złożony, mniej więcej rzadką siercią porosły.

Szkodliwe zwierzęta do Rodzaju tego należące, są z przyrodzenia ziarnojady, lecz znaczna część ich gatunków, jada wszelkie bez wyjątku pokarmy i na samą krew nawet jest chciwa, do tego stopnia, że niektóre wzajemnie się pożerają. Takie obyczaje szczególnie właściwe są oddziałowi myszy z konchami uchowemi podłużnemi; z pomiędzy nich niektóre będąc pasorzytami domów ludzkich, stały się mieszkańcami całej prawie kuli ziemskiej. Z gatunków Zamorskich niektóre odznaczają się włosami kolczystymi pomieszananemi z siercią podobnie jak w Rodzaju *Kolczaka* (Loncheres). Zresztą u wszystkich prawie Myszy, odzież grzbietowa ma dwa rodzaje sierci, z których krótsza miękka, dłuższa zaś nieco twardszą bywa.

Rodzaj ten z całego Rzędu *Gryzących* najobfitszy w Gatunki, dla łatwiejszego rozróżnienia ich, podzielić można:

1. *Na Myszy Kolczate* (Rats echinoïdes). Których odzież

(1) *Syn. Mus Lin. et al. Musculus Rafin. Aconys. Is. Geoff. Hesperomys Wagu. Eligmodontia Cuv. Halochilus Wagu.*

z małemi kolcami jest pomieszana. Tu należą gatunki Zamorskie z Krajów między-zwrótnikowych Azji i Afryki.

2. *Na Myszy bezkolce* (Rats sans épines).

Z pomiędzy tych:

a) Jedne mają konchy uchowe podłużne, wysokie, prawie nagie: są to *Myszy wszystko-żerne*, (les Rats omnivores); mieszkają prawie wszędzie.

b) Inne mają konchy uchowe okrągłe, siercią porośłe, są to *Myszy ziarno-jady* (les Rats granivores); mieszkają wyłącznie w pewnych tylko krajach.

§. 1. **Myszy Kolczate** (*les Rats Echinoïdes, Sel. Long.*)

G a t u n k i.

1074. *Mus cahirinus* (1), MYSZ KAIRSKA 1

Siwo-popielata; z wierzchu ciemniejsza; włosy na grzbiecie spłaszczone, kruche, kolące. Ogon długości ciała. Dorosłe mają głowę, szyję i barki blade, tylną część grzbietu ciemno-śniadą ze szczecinami siwymi pomieszana; młode od głowy do środka grzbietu są popielate, w pozostałej zaś części ciała śniadawe, u niektórych około uszu cętka biała.

Długość ciała 4—4½".

Pospolita w Egipcie (Kair, Fajum, Syene).

1075. *Mus subspinosus* (2), MYSZ WPÓL-KOLCZYSTA. . . 2

Sierć prawie kolczysta. Ciało z wierzchu śniado-szare, na bokach poźółkle, spód śnieżno-biały. Obwódki oczu żółtawe. Ogon od głowy i ciała krótszy. Konchy uchowe mierne.

Długość ciała 3" 4", ogona 2" 11", konch uchowych 3".

Mieszka na Przylądku Dobrej Nadziei.

(1) Syn. M. Cahirinus Geoff. Desm. Mam. str. 303. Lesson Man. str. 273. gat. 751.— Rüppel Atlas str. 38. Tab. 13. Brants Muizen. str. 155, 64. Fisch. Synop. 327. Echimys d'Egyppte Geoff. Descr. d'Egypte tab. 5. fig. 2. Schinz Synop. 2, 160.

(2) Syn. M. Subspinosus Waterh. Proceed. 1837. str. 104. Schinz Synop. 2, 164.

1076. *Mus setifer* (1), MYSZ WIROK 3

Z wierzchu czarniawo-śniada, pod spodem śniada. Pysk przedłużony, ściśniony. Warga górna głęboko przecięta. Konchy uchowe wielkie, zaokrąglone. Odzież długa, na częściach ciała wierzchnich z licznymi, dłuższymi, kruchemi, szczeciastymi włosami pomieszana.

Długość ciała $7\frac{3}{4}$ ", konch uchowych 1" 2".

Mieszka na wyspach Sumatrze, Jawie i Borneo.

1077. *Mus Perchal* (2), MYSZ PERSZAL 4

Z wierzchu brudno-śniado-czarniawa, po bokach śniada, pod spodem siwa. Włosy twarde, szczeciaste, na kuprze 3" długie, całe czarne, z szarą siercią są pomieszane. Nogi śniade. Ogon nagi, łuskowaty, czarny.

Długość ciała 1', ogona 11".

Mieszka w domach, w Pondichery.

1078. *Mus platythrix* (3), MYSZ PŁASKO-KOLCZASTA. 5

Ogon prawie ciała równy, obrączkowato-łuskowaty, rzadką siercią pokryty. Odzież z wierzchu brunatno-szara. Włosy dłuższe czarniawe, na końcach żółtawo-brunatne; między niemi liczne, płaskie kolce się znajdują, spodnie części i nogi żółtawo-białe.

Długość ciała $3\frac{1}{2}$ ", ogona 3".

Ojczyzną prowincya Dekan w Indyach Wschodnich.

1079. *Mus hispidus* (4), MYSZ DWUBARWNA 6

(1) Syn. *Mus setifer*. Horsfield Zool. research N. 8. Règn. an.—Temminck Monogr. 1. p. XXV. Gray Proceed. 1832. p. 41.—Verhandel. over the nat. Gesch. 1. p. 36. Schinz Synop. 2, 147.

(2) Syn. *M. Perchal* Shaw Gen. Zool. 1. *Echymys Perchal*, Brant. Muiz. Geoff. collect. du Mus. Nat. Perchal Buff. Fr. Cuv. i Geoff. Mammif Vol. VI. Buff. Suppl. VII, 69. Less. Nouv. Tabl. n. 1088. Schinz Synop. 2, 148.

(3) Syn. *Mus Platythrix*. Sykes. Proceed. 1832. p. 121. Schinz Synop. 2, 151. Less. Nouv. Tabl. n. 1089. *Acanthomys platythrix*.

Wagner z gatunków Myszy *Cabirinus*, *dimidiatus*, *russatus* i *platythrix* utworzył osobny Rodzaj pod Nazwiskiem *Acomys*, który także przyjęty został i przez P. Geoffroy.

(4) Syn. *M. hispidus* Licht. Brant. Muiz. str. 154, 65. *Mus dimidiatus* Cretschm. Rüppel Atlas p. 37. Tab. 13. fig. a. *Mus megalotis*

Żółtawo-biała; grzbiet z połyskiem łupkowatym. Spód biały. Włosy z kolcami płaskimi pomieszane. Głowa bardzo długa i bardzo spiczasta.

Długość ciała 4", głowy 1" 1", konch uchwowych 9".

Ojczyzną Arabia.

Odmiana b) *Mus dimidiatus*. Ciało z wierzchu blado-słomiasto-rudawe, pod spodem białe. Włosy na grzbiecie z kolcami spłaszczonymi pomieszane. Konchy uchowe nagie, bardzo wielkie.

Długość ciała 4" 1", ogona 4".

Mieszka w Nubii i w skalistych miejscach góry Synaj.

1080. *Mus russatus* (1), Mysz ŻÓLTO-KOLCZASTA . . . 7

Żółta. Końce sierci czarne. Spód ciała brudno-biały. Konchy uchowe mierne, wąskie, biało-włose. Cały grzbiet kolczasty. Stopy bardzo czarne. Ogon czarniawy, szczupły.

Długość ciała 3" 10", ogona 2" 9".

Mieszka na górze Synaj.

Gatunek wątpliwy.

1081. *Mus hispidulus* (2), Mysz PIĘCIO-PALCOWA.

U nóg przednich pazury silne, kopne. Wszystkie nogi pięcio-palcowe. Odzież krótka, siercią kolczastą porośnięta. Wierzchnie włosy przy nasadzie szare, pośrodku śniade, na końcach jasno-rudawe, Policzki rude, koniec nosa białawy. Spód ciała śniado-szary. Ogon szczeciasty, czarno-śniady, pod spodem białawy.

Lichtenst. Darst. Tab. XXXVII. *Echimys hispidus* Geoffr. *Acanthomys hispidus*. Less. Nouv. Tabl. n. 1090. Schinz Synop. 2, 150. Fisch. Synop. p. 327.

(1) Syn. *M. russatus* Wagn. Abhandl. der Münch. Akad. T. 111. 1840. p. 195. Schinz Synop. 2, 151.

(2) Syn. *Oxymycteris hispidus* Pictet. Anim. nouveau Liv. 11. p. 38. tab. 10 i 11. Schinz Synop. 2, 180.

Długość ciała 6", ogona 4" 2".

Mieszka w Bachia.— Zdaje się być typem osobnego Rodzaju.

§. 2. **Myszy bezkolce** (*Rats sans épines*).

† **Gatunki Europejskie.**

1082. *Mus decumanus* (1), SZCZUR WĘDROWNY . . . 8

Oczy wielkie, wypukłe. Konchy uchowe mierne, okrągławe, mało włosami porośłe. Ogon od ciała krótszy, drobną łuską, dwieście przeszło pierścieni składającą pokryty. Pysk krótszy niż u Szczura zwyczajnego, lecz głowa dłuższa. Przyczolek bardziej łukowaty i szczeka dolna prawie równa wierzchniej. Wierzeh ciała brunatno-rudawy lub ciemnordzawy z szarą siercią pomieszany; włosy popielate przy nasadach stalowe, najdłuższe zaś między niemi są czarne. Spód ciała jasno-popielaty lub białawy. Nogi prawie nagie, cieliście. Odzież w ogólności nieco najeżona, szorstka.

Długość ciała 8" 3", ogona 6", konch uchwowych 6 $\frac{1}{2}$ ", nóg tylnych 4 $\frac{1}{2}$ ".

Szczur wędrowny, największym jest ze wszystkich Europejskich gatunków. Początkowie z Indyi i Persyi pochodzi. Około 1730 roku do Europy na okrętach kupieckich zawieziony, dziś, po miastach szczególnie, od zwyczajnego Szczura jest pospolitszy. Zwykle w bliskości wód i kanałów miejskich przebywać lubi, gdzie i gniazda swe w płytkich norach zakłada; a ztąd przez niektórych, Szczurem wodnym i miejskim, nazywany bywa. Pływa dość dobrze, nurzać się jednak nieumie. Najszkodliwsze to w swoim Rodzaju zwierzę, tak silne zębów i pyska ma urządzenie, że nawet dość grube mury przegryzać zdola, a dostawszy się do piwnic; cho-

(1) Syn. *Mus decumanus*. Pall. Gm. Desm. Less. Fisch. *Mus norvegicus* Erxl. Briss. M. *Sylvestris* Briss. M. *javanus* Herm. *Surmulot* Buff. *Пасюкъ или большаа Крыса* ross.

wane w nich zapasy żywności niszczy i psuje. Niekiedy drób, jako to: młode kury i gołębie napada, jeżeli zaś Szczura pospolitego gdziekolwiek zastanie, zacięte z nim walki stacza i zwykle zwyciężywszy, zabija go lub wypędza.

Naturaliści, wyliczają w tym gatunku, niektóre odmiany będące skutkiem albinizmu; takimi są:

a) *Biała*. b) *Biaława*. c) *Cynamonowa*. d) *Jednostajnie płowo-szara*. e) *Biało i brunatno-cętkowana*.

Prócz tych, za odmiany szczura wędrownego poczytać można, następne, przez Autorów pod gatunkowymi nazwiskami opisane zwierzęta.

Mus hibernicus. Szczur Irlandski (*M. hibernicus* Irisch-rat. IV. Thompson. Proceed. of Zool. Soc. de Selys Long. Microm. p. 75).

Ogon od ciała krótszy. Konchy uszowe dość krótkie. Odzież od sierci szczura pospolitego miększa. Na piersiach biała, trójkątna plama.

Długość ciała $7\frac{1}{2}$ ", ogona $5\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w północnej Irlandyi.

Mus Picteti. Szczur Pikteta (*Mus leucogaster* Pictet. Notices des anim. nouv. p. 24. tab. 6. Mém. de la Société de phys. de Genève T. 111. 1841. Schinz Syno. 2, 142.)

Grzbiet i głowa rudawo-śniade; boki popielate. Wargi, szyja, piersi, spód ciała i nogi, białe. Ogon prawie tak długi jak ciało.

Długość ciała 6", ogona 6" 3".

Odkrył go Pictet, w okolicach Genewy w 1841. roku.

1083. *Mus Alexandrinus* (1), MYSZ ALEKSANDRYJSKA. . 9

Głowa nieco przedłużona. Pysk szczupły, z wierzchu pla-

(1) Syn. *M. tectorum* Savi. Nov. giorn. dei lettr. 1825. Bonap. Fauna Ital. fasc. 111. fig. 13. fasc. XVI. Topo tetta juolo. *Mus alexandrinus* Geoff. Descr. d'Egypte. Lichtenst. Verzeichn. p. 2. Desm. Mamm. 475. Selys Longchamps Microm. str. 54. Rüppel. Mus Senkenb. Schinz Wirbelth. Keyser. und Blas. Fisch. Synop. 315. Schinz Synop. 2, 141. *Acanthomys Alexandrinus* Less. Nouv. tab. n. 1087.

ski. Szczeka dolna nierównie od górnej krótsza. Oczy wielkie wydatne. Konchy uchowe bardzo wielkie, szerokie, prawie jajowate. Na grzbiecie włosy dłuższe są kruche i szorstkie, krótsze zaś miękkie. Ogon od ciała i głowy dłuższy; łuski jego od 220 do 240 pierścieni ułożone, wszystkie bardzo widoczne, małe, rzadkimi i krótkimi włoskami posiane. Maść wszystkich górnych części ciała popielata ze rdzawą pomieszana, gdyż włoski są przy nasadzie szare, a na końcach rdzawe, włosy zaś długie są czarniawe. Spód ciała biały w żółtawą maść wpadający. Nogi prawie zupełnie nagie, koloru cielistego.

Długość ciała 7" 6", ogona 9", konch uchwowych 7".

Odmiany: a) *Biała* (Albinos) znaleziona w Sardynii przez P. Cetti.

b) *Sadzowata* (Fuliginosa). Te odmianę nierównie od pierwszej rzadszą opisał z dodaniem figury, Książę Musignano. Bywa ona popielata, czarniawa lub sadzowata, tak ciemna, że na pierwszy rzut oka za *pospolitego Szczura* (*Mus rattus*) wzięśćby ją można; gdyby wymiary głowy, ogona i t. d. niewskazywały, że do niniejszego należy gatunku. Brzuch jej jest koloru grzbietu, lecz nieco jaśniejszy; końce włosów na wierzchnich częściach ciała są także nieco jaśniejsze od reszty, a ztąd wydają się jak gdyby były poproszone zlekka, rudawą barwą.

Co do indywidualów zwyczajnych *Szczura Aleksandryjskiego*, można ich w niewielu określić wyrazach, a mianowicie; że zupełnie do *Szczurów pospolitych* (*M. rattus*) będąc podobne, mają ubarwienie *Szczurów wędrownych* (*M. decumanus*), ogony zaś dłuższe niż u tych ostatnich.

Ojczyzną Egipt i południowe Włoch prowincye.

Gatunek ten, po raz pierwszy opisany został przez P. Geoffroy Saint Hilaire, w znakomitem dziele o Egipcie. Sądzone, że wyłącznie temu tylko krajowi jest właściwy, lecz w roku 1824, Professor Paolo Savi, we Włoszech go spostrzegł.

Mysz znajdująca się w Brazylii w prowincyi Minas w domach mieszkalnych, przez Lund'a, pod nazwiskiem *M. Setosus*

(Schinz Synop. 2, 195) opisana; z wierzchu żółtawo-siwa, pod spodem biaława, twardą czarną szczecinią posiana, zdaje się być odmianą tego gatunku.

1084. *Mus Rattus* (1), SZCZUR POSPOLITY (Jundz.) . 10

Z wierzchu czarniawo-lśniący, mniej więcj ciemny. Sierć w ogólności bardzo długa, lecz równie jak w innych tego Rodzaju gatunkach, rozmaite ma wymiary. Spód ciała bledniejąc nieznacznie, w kolor popielaty przechodzi. Nogi czarniawe, mało-włosiste z palcami białawą siercią posianymi. Ogon nieco od ciała dłuższy, prawie nagi około z 250 luskowatych obrączek złożony. Konchy uchowe jajowate, bardzo wielkie, nagie. Pysk ostry, szczęka dolna od górnj krótsza.

Długość ciała 7", ogona 7" 2", konch uchowych 8".

Odmiany: a) *Albinos*, b) *Zupełnie czarna*, c) *Brunatna*, d) *Rudawa* z wierzchu, brudno-biała pod spodem, e) *Białocętkowana*, f) *Izabellowa*, opisana przez P. Millet (Faune de Main-et-Loire, g) *Białobrzucha* (Selys de Longch. Microm. p. 60).

Przed niewielą laty, wszędzie w Europie pospolity gatunek, dziś w niektórych miejscach wcale się już nieznajduje; gdyż przez Szczura wędrownego, wytępiiony lub wypędzony został.

1085. *Mus subcoeruleus* (2), SZCZUR BŁĘKITNAWY . 11

Oczy czarne. Odzież gęsta, błękitnawo-stalista na ciele i słabiznach; błękitnawo-popielata na członkach i pod spodem ciała. Wąsy długie czarne z szaremi pomieszane. Ogon czarniawy, z pierścieni od 250 do 280 złożony, z których na każdym kosmyk włosów wyrasta; ku końcowi ogona włosy kosmyków tych są większe i wiązkwato-ułożone. Członki cieliste. Nogi przednie o 5 sęczkach i 4 palcach zakończonych pazur-

(1) Syn. *M. Rattus* L. Pall. Gm. Desm. Fisch. etc. le Rat. Buff. le Rat noir Desm. Домашняя или черная Крыса ross.

(2) Syn. Lesson Musée d'Anais n. 3. z piękną figurą zdjętą przez P. Thelot. Nouv. Tab. n. 1112. *M. coeruleus* Schinz Synop. 2, 199.

kami przy nasadzie pęczlikiem włosów przykrytemi, ksiuik krótki, szczyłkowy z pazurem płaskim. Stopy nóg tylnych o 6 sęczkach i 5 palcach silnemi pazurami uzbrojonych.

Gatunek ten znaleziony został przez P. Lesson w Rochefort, w budowłach należących do Szpitalu Marynarki Królewskiej. Szczury pospolity i wędrowny, zacięte z nim staczały bitwy. Wspomniony Naturalista mniema, że pochodzić musi z Zamorskich kolonii, z których przywieziono go w pakach z lekarstwami, przez okręty francuzkie.

1086. *Mus musculus* (1), MYSZ DOMOWA (*Jundz.*) . 12

O połowę przeszło od Szczura pospolitego mniejsza. Z wierzchu siwo-śniada czyli myszata, pod spodem popielata. Oczy dość małe, wypukłe. Nogi szarawe. Ogon łuskowaty prawie tak długi jak ciało.

Długość ciała $3\frac{1}{2}$ ", ogona 3", nóg tylnych $8\frac{1}{2}$ ".

Odmiany: a) *Rudawa*. Odzież na potylicy i krzyżach, mocno w kolor rdzawy wpadająca, na słabiznach zaś i brzuchu zlekka tąż barwą jest pociągnięta.

b) *Albinos*. Cała biała. Oczy czérwone. Ogon, nogi i uszy cieliste.

c) *Cętkowana*. Biaława, nieregularnemi cętkami upstrzona.

Schinz (*Synop. Mamm. T. 2. str. 195.* w przypisku) wspomina o znalezionej przez Lunda Myszy w prowincyi Minas w Brazylii. Mysz ta zdaje się być odmianą niniejszego gatunku. Uszy jój i ogon są krótsze. Odzież delikatna, gładka i jedwabisto-łśniąca, z wierzchu siwo-żółta, pod spodem biaława żółtawo-szaro-powleczone. Młode mają sierć dłuższą, zupełnie siwą bez połysku; z wierzchu ciemniejszą pod spodem więcéj jasną. Długość ciała 3", ogona 3".

Mysz domowa jada wszystko, lecz pokarm roślinny nad inne przenosi. W polach przebywające, na zimę w stertach zboża się kryją. Nieprzyjemni ci goście, za Europejczykami

(1) *Syn. Mus musculus*, u wszystkich Systematyków Schreb. Tab. 181. Hausmaus, n. La Souris Buff. Мышь ross.

po wszystkich częściach świata się rozeszli, i dziś równie w mroźnych Syberyi krajach, jak i pod zwrotnikami się znajdują.

1087. *Mus Nordmanni* (1), MYSZ NORDMANA . . . 13

Z wierzchu rudawo-śniada; po bokach i pod spodem siwo-rudawo-żółta. Ogon $\frac{3}{4}$, długości ciała, ze 140 łuskowatych obrączek złożony. Konchy uchowe od głowy o połowę krótsze. Nogi blado-śniade, z palcami białymi.

Długość ciała 3" 3", ogona 2" 3", konch uchowych 5 $\frac{1}{2}$ ".

Znalazł ją Professor Nordmann w ogrodzie Botanicznym Odeskim.

1088. *Mus Islandica* (2), Mysz Islandzka . . . 14

Wierzch ciała ciemno-śniado-siwy; boki ciała wielą śniademi i białymi włosami porośnięte. Spód siwy lub biały. Konchy uchowe wielkie, w części zakryte. Ogon długości ciała, prawie nagi, łuskowaty, z wierzchu śniado-siwy, pod spodem biały.

Pośrednia między Myszami leśną i domową. Głowę ma grubszą niż u domowej; koniec nosa tępy. Ciało bardzo gęsto-włose, sierć jednostajnej długości, jak u myszy leśnej. Nogi przednie rzadką siercią posiane; przy palcach, bardzo krótkimi, białymi, rzadkimi włoskami porośnięte. Ksiuk bardzo krótki, z wyraźnym jednak pazurem.

Mieszka stale w Islandyi, i dotąd w inne nie przeszła kraje. Przebywa zwykle w domach.

1089. *Mus sylvaticus* (3), MYSZ LEŚNA. *Jundz.* . . 15

Odzież płowo-żółtawa, mniej więcej jasna z wierzchu. Cały spód ciała biały, od maści grzbietu dobrze odznaczony.

(1) Syn. *M. Nordmanni*, Keiserl. und. Blas. Wirbelt. p. 37. *M. hortulanus*, Nordm. Wieg. Archiv VI, vol. I. Schinz Synop. 2, 143 i 145.

(2) Syn. *Mus Islandicus*, Thienem. Reise nach Island, Tab. 8. Fisch. Synop. p. 318, de Selys Longch. Microm. p. 63. Schinz Synop. 2, 144.

(3) Syn. *M. sylvaticus*, Linn. Pall. et auct. *M. agrorum*, Briss. Le Mulot Buff. *M. campestris*, Holandre, Pall. Zoogr. 1, 167. Fisch. Synop. 318. Schinz Synop. 2, 143, de Selys Longch. Microm. 64.

Oczy bardzo wielkie, wydatne. Nogi białe. Konchy ucho-
we obszerne, na końcach czarniawe. Ogon siercią porosły,
z wierzchu czarniawy, pod spodem biały. Pysk ostry.

Długość ciała 3—4", ogona 3".

Odmiany: a) Brunatna. W tej odmianie maść płową wierz-
chu ciała zastępuje kolor szaro-śniady, podobny do ubar-
wienia Myszy domowej.

b) Popielata. U tej też część odzieży jest czysto popielata.
Odmiana ta bardzo rzadko się wydarza.

c) Biała i d) Izabellowa, z oczami czerwonymi, są skut-
kiem albinizmu.

Myszy leśne mieszkają w całej Europie i północnej Azji,
w Litwie i na Podolu pospolite. Są bardzo mnożne. W ła-
sach jadaniem żołądźi opadłych, za nasienie służących, i ogry-
zaniem młodych drzewek, tudzież w ogrodach i polach nie-
kiedy znaczne wyrządzają szkody. Na zimę przygotowują so-
bie zapasy żywności z ziarna, orzechów i żołądźi złożone.

Mus leucopus (Desm. Less. Man. Harlan. Fauna amer.
str. 151. Pr. Max. Reise I. Musculus leucopus Raf. M. agrar-
ius Godm. M. sylvaticus Forst. Richard. Less. Nouv. Tabl.
n. 1147, Schinz Synop. 2, 176). Z wierzchu śniado-pło-
wa, pod spodem biała, z głową płową; uszami wielkimi;
nogami białymi. Długa 4"; mieszkająca w Stanach Zjedno-
czonych; zdaje się być także odmianą tylko myszy leśnej.

1090. *Mus agrarius* (1), MYSZ POLNA. *Jundz.* . . . 16

Pysk bardziej zaostroszony niż u Myszy domowej. Wąsy
rzadsze, czarniawe. Głowa dłuższa. Konchy ucho-
we mniejsze, wewnątrz siercią porosłe. Wierzch ciała żółtawo-
płowy, na głowie ze śniadą siercią pomieszany. Na grzbiecie
wązka, czarna, od głowy aż do nasady ogona ciągnąca się
pręga. Spód ciała i nogi białe (nasady wszystkich włosów

(1) Syn. *M. agrarius*, Pall. Erxl. Gm. Schreb. Desm. Fisch. Less. *M. ru-*
bens Schweuckf. Schranck. Rat Sitnic. Vicq., d'Azyr., de Selys
Longch. *Microm.* 67.

stalisto siwe). Nogi bardzo szczupłe. Ogon od połowy ciała nieco dłuższy, cienki, włosisty, z wierzchu czarniawy, pod spodem białawy, z około 90 łuskowatych pierścieni złożony.

Długość ciała 4", ogona 3".

Mysz polna żyje na polach uprawnych, bardzo się rozmnaża, i niekiedy w zbożach znaczne sprawia kłęski. Mieszka w Rosyi Europejskiej i Azjatyckiej, aż do rzeki Jeniszej, w Polsce, Litwie, na Wołyniu, Podolu i Ukrainie; w Szwajczerlandzie; około Berlina i Frankfurtu nad Menem, który zdaje się stanowić ostatnią zachodnią granicę jej mieszkania.

1091. *Mus minutus* (1), Mysz ŻNIWIARKA. *Stroncz.* . 17

Odzież z wierzchu ciała pięknie płow-żółtawa; na policzkach i krzyżach jaśniejsza, na słabiznach zaś nieco bladsza. Spód głowy, piersi i brzuch czysto białe. Ubarwienie spodnie od koloru wierzchu ciała u jednych mniej, u drugich wyraźniej odznaczone bywają. Ogon i nogi są jasno-żółtawe; te ostatnie od strony wewnętrznej najeżoną siercią obrosłe. Wąsy czarniawe, z końcami białymi. Pysk dość spiczasty, siercią najeżony. Konchy uchowe krótkie, okrągławe, włosiste, mało ponad odzież wystające. Oczy niewydadne. Włosy części wierzchnich, równie jak u innych tego Rodzaju gatunków, ciemno-stalowe. Wzrost o połowę od Myszy domowej mniejszy (M. Karłowata).

Odmiana Izabellowa (de Selys Long. *Microm.* p. 72). Jasno-izabellowa z pręgą grzbietową rudawą, na obie strony rozchodzącą się. Czerwone oczy i białe nasady włosów, dosta-

(1) Syn. *M. Minutus*, Pall. Erxl. Schreb. Gm. Desm. Less. Fisch.— *M. Pendulinus*, Herm.— *M. soricinus*, Herm. Schreb. Gm. Desm. Less. Fisch.— *M. parvulus*, Herm. Fisch.— *M. messorius*, Shaw. Desm. Less. Fisch.— *M. campestris*, Fr. Cuv. Desm. Fisch. (nec Holandre).— *M. arenarius*, Wolf. (testé Fischer), de Selys Long. *Microm.* p. 69. W Europie zachodniej Mysz ta zbiera się na zimę pod stogi zboża; zwyczaj ten nadal jej nazwisko *Zniwiarki* (*M. messorius*). Lato w polach przepędzając, między zbożem wiszące gniazda do gniazd niektórych Sikor podobne urządza, a ztąd niektórzy Naturaliści *M. pendulinus* ją zowią.

tecznym są dowodem, że odmiana ta jest skutkiem albinizmu.

Mus minutoides (Less. Nouv. Tab. n. 1144). Znajdująca się na przylądku Dobrej Nadziei; różni się od niniejszego gatunku ogonem zawsze od ciała o piątą część dłuższym; odzież nieco ciemniejszą i śniado-rudawemi nogami (de Selys Long. Microm. p. 73).

P. Lesson w Spisie Zwierząt Ssących (Nouv. tabl. du Règ. an. n. 1120) opisał nowy jakby gatunek Myszy, pod nazwiskiem *Mus soricinus*. Zdaje się jednak, że ta Mysz w jednym tylko egzemplarzu widziana, bez należytego porównania większej liczby indywidualów z Myszą żniwiarką, za osobny gatunek przyjęta być nie może. (Revue Zool. 1842, p. 346).

Mysz Żniwiarka do najłagodniejszych obyczajów, powabną łączy powierzchowność i niema tej przykřej woni, która czuć się daje w innych gatunkach Myszy. Żywość i zwinność jej ruchów nader są zajmujące; już to przybiera położenie Wiewiórki, już jak Skoczek na dwóch podnosi się łapkach. W stanie niewoli łatwo się oswaja; lubi ziarna pszenicy i chleb w mleku zmoczony. Mieszka w całej umiarkowanej Europie, a według świadectwa Pallasa i w Syberyi. W Litwie i na Podolu dość pospolita.

1092. *Mus pratensis* (1), MYSZ ŁACZNA 18

Konchy uchowe krótkie, zaokrąglone, ledwo widoczne; sęczek ksiukowy z pazurem. Ogon długości ciała. Odzież z wierzchu rdzawo-ruda, pod spodem biała.

Długość ciała $2\frac{1}{2}$ ", ogona $2\frac{1}{2}$ ".

Mieszka na łąkach, w Węgrzech.

1093. *Mus vagus* (2), MYSZ POPRÓSZONA 19

Odzież z wierzchu popielata, czarno poprószona; pod

(1) Syn. *M. pratensis*, Act. Acad. Caes. T. XV. Pars 2, tab. 68. Schinz Synop. 2, 144.

(2) Syn. *M. subtilis*, Pall. Reise. Schreb. Säug. Tab. 184. Keiserl. und Blas. Wirbel. p. 38. Desm. Mam. sp. 487. *Mus vagus*, Pall. Zoogr. 1, 169. Fisch. Synop. 321. Schinz Synop. 2, 145.

spodem popielato-biała. Sęczek ksiukowy stożkowaty. Ogon od ciała dłuższy.

Długość ciała 2" 1—7", ogona 2" 10—11".

Mieszka w Rosyji od rzeki Aral aż do Jenissėj.

1094. *Mus betulinus* (1), MYSZ BRZozowa 20

Z wierzchu płowa, z czarną na grzbiecie pręgą. Ogon od ciała dłuższy. Konchy uchowe faldowane. Sęczek ksiukowy zaledwo widoczny.

Długość ciała 3", ogona 3" 2".

Mieszka w Syberyi; niekiedy w Litwie widywana bywa.

1095. *Mus dichrurus* (2), MYSZ DWUBARWNA 21

Płowa, z wierzchu i po bokach z rudawą siercią pomieszana. Przez głowę podłużna, śniada pręga. Spód biały. Ogon długości ciała; z wierzchu śniady, pod spodem biały, obrączkowany.

Długość ciała 4", ogona 4".

Ma mieszkać w Sycylii.

†† Gatunki Azyatyckie.

1096. *Mus giganteus* (3), MYSZ WIELKA 22

Szczeka dolna od górnej krótsza. Konchy uchowe nagie, wielkie, jajowate, mocno zaokrąglone, z brzegami na zewnątrz zagiętymi. Ciało grube i zgarbione. Górne części mocno włosiste, śniade. Spód ciała siwy. Nogi i palce czarne; pazury silne, miernie długie; na nogach przednich ślad

(1) Syn. *M. betulinus*, Pall. Reise, T. 2, n. 11. *M. betulinus*, Schr. Tab. 184, f. 1. Schinz Synop. 2, 145.

(2) Syn. Rafinesque, Précis de Somiologie de Selys Long. Microm. p. 76. Schinz Synop. 2, 146.

(3) Syn. *M. giganteus* Hardwicke in Linn. transact. VII, str. 306, T. 18. Desm. Mamm. str. 298. Brants. Muiz str. 100. Gray Proceed. 1832, str. 40. Mag. of nat. Hist. 1837, str. 585. Waterh. ibid. 1839, str. 274, fig. 34. *M. Malabaricus* Shaw. Wagner Forts., zu Schreber, str. 416. Less. nouv. Tab. n. 1124. Schinz Synop. 2, 146.

palca wielkiego z tępym pazurem. Ogon delikatną siercią porosły, ku końcowi nagi i odmiennie ubarwiony.

Długość ciała 13" 4", ogona 13".

Ojczyzną Indye Wschodnie.

1097. *Mus lineatus* (1), MYSZ PRĘGOWANA . . . 23

Popielata, przez grzbiet czarna pręga. Konchy uszowe włosiste, białe, na obu stronach śniadą cętką naznaczone. Odzież miękka, długa; włosy łupkowato siwe; na końcach siwe lub żółtawo-rude. Spód ciała białawy; po obu bokach pod pręgą grzbietową inna czarniawa pręga, od barków ku ogonowi ciągnąca się; u młodych wyraźniejsza.

Długość ciała 3" 4"; ogon 2½".

Mieszka w Bucharyi nad rzeką Usuburta.

1098. *Mus striatus* (2), MYSZ STRYCHOWANA . . . 24

Ogon dość długi, prawie nagi. Odzież wielą równoległymi, biało kropkowanymi strychami upstrzona, z wierzchu popielato-rudawa, pod spodem biaława. Konchy uszowe okrągławe, krótkie, prawie nagie; nogi żółtawe.

O połowę od *Myszy domowej* mniejsza.

Mieszka w Indjach Wschodnich.

1099. *Mus praetextus* (3), MYSZ WIELKOUCHA . . . 25

Z wierzchu śniadawo-siwa, pod spodem biała. Konchy uszowe bardzo wielkie. Odzież bardzo krótka, położysta. Głowa przedłużona; nos bardzo wystający. Konchy uszowe jajowate, nagie, faldowane, czarniawe. Palce białe. Maść

(1) Syn. *M. lineatus*, Lichtenst. in Ewersmans Reise, str. 128, tab. 20. Brants Muiz str. 127. Zupelnie różna od gatunku *lineatus* Mouse Shaw i *M. lineatus* Geoff. i Cuv. Mammif. T. VI. Less. Nouv. tab. n. 1122. Schinz Synop. 2, str. 149.

(2) Syn. *Mus striatus*, Linn. Pall, Gliv. str. 90. *Mus Adolphi* Fred. 1, p. 10. Desmar. Lesson. Manuel. str. 208. *Mus orientalis* Seba. Brants. Muiz str. 129, 45. Fisch. Synop. p. 321. Less. nouv. Tab. n. 1126. Schinz Synop. 2, 149.

(3) Syn. *M. praetextus*, Lichtenst. Brants. Muiz. str. 125, 42, die verbrämte Maus. Wagn. Forts. zu Schreb. Fisch. Syn. str. 320. Less. nouv. Tab. n. 1136. Schinz Synop. 2, 149.

wierzchu i spodu ciała rudawą linią przedzielona. Ogon po obu stronach ciemny; obrączkowany, nagi.

Długość ciała 3" 1", ogona 2" 8", konch uchwyców 5½".

Mieszka w Arabii i Syrii.

1100. *Mus oleraceus* (1), MYSZ WARZYWNA 26

Ogon bardzo długi; konchy uchowe okrągłe, dość duże. Wierzch ciała kasztanowaty z połyskiem. Gęba, spód ciała i nogi żółtawo-białawe.

Długość ciała 2½", ogona 4½".

Mieszka w Indiach Wschodnich na polach, kapustą i podobnym jej warzywem zasadzonych. Gniazda uściela z trawy.

1101. *Mus flaviventris* (2), MYSZ ŻÓLTOBZUCHA 27

Grzbiet jasno-rudo-śniady, boki siwiejące. Spód ciała żółtawy; nogi białawe. Ogon długości ciała. Włosy grzbietu przy nasadzie łupkowate, na końcach żółtawo-rude; najdłuższe z wierzchołkami śniadymi, po większej części splaszczone. Erzuch w egzemplarzach dobrze zachowanych, pięknie siarczysto-żółty. Głowa bardzo wielka. Ciało znacznie przedłużone.

Długość ciała 6½", ogona 6½".

Mieszka w Arabii.

1102. *Mus Abbotii* (3), MYSZ ABBOTA 28

Konchy uchowe mierne. Ogon od ciała dłuższy. Odzież z wierzchu ciemno-śniada, pod spodem popielatawa. Nogi ciemne.

Długość ciała 1" 6", ogona 1" 11".

Mieszka w okolicach Trapezuntu.

1103. *Mus latipes* (4), MYSZ SZEROKONOGA 29

(1) Syn. *M. oleraceus*, Sykes Proceed. 1832, str. 121. Less. nouv. Tab. n. 1127. Schinz Synop. 2, 150.

(2) Syn. *M. flaviventris*, Lichtenst. Brants. Muizen str. 108, 32. Less. nouv. tab. n. 1137. Schinz Synop. 2, 151.

(3) Syn. *M. Abbotii* Waterh. Proceed. 1837, p. 77. Less. Nouv. Tab. n. 1128. Schinz Synop. 2, 152.

(4) Syn. *M. latipes* Bennet Proceed. 1835, str. 89; Schinz Synop. 2, 152.

Z wierzchu ołowiasto czarna, pod spodem bladsza. Nogi popielate. Ogon daleko od ciała dłuższy.

Długość ciała $5\frac{1}{2}$ ", ogona 8", konch uchowych 8".

Mieszka wraz z poprzedzającym gatunkiem.

1104. *Mus rufescens* (1), MYSZ RUDAWA 30

Odzież blado-brunatna, pod spodem żółtawo-szara. Spodnia sierć ołowiasta z liczną cienką, brunatną szczecinią pomieszana, na podbrodku i pod spodem większa, a między nią delikatne białe szczecinki. Ogon prawie tak długi jak ciało, bardzo drobną, czworokątną łuską i krótką siercią okryty. Nogi brunatne. Pazury białe, siercią białą porośłe.

Długość ciała $5\frac{1}{2}$ ", ogona $5\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w Indyach Wschodnich.

1105. *Mus Kok* (2), MYSZ KOKA 31

Odzież blado-brunatna, pod spodem szara, z licznymi czarno-kończystymi szczecinami pomieszana. Boki bladsze. Podbrodek i dolne części szare. Nogi blado-brunatne. Konchy uchowe zaokrąglone, słabo włosami porośłe. Wąsy długości głowy. Futro ołowiaste. Dłuższe włosy miękkie, podłużnie czarno pręgowane. Skronie srebrzystą siercią posiane. Ksiuk nóg przednich szczytkowy, z krótkim, grubym pazurem; wszystkie inne pazury stożkowate, zakrzywione. Trzy środkowe palce długie, między sobą równe; mały palec i ksiuk także prawie równe. Ogon gruby, od ciała krótszy, łuskowaty.

Długość ciała $9\frac{1}{2}$ ", ogona $4\frac{1}{2}$ ".

Ojczyzną Indye Wschodnie.

1106. *Mus Hardwickii* (3), MYSZ SZEROKOŻĘBA 32

Z wierzchu żółtawo-brunatna, na grzbiecie sierć ołwia-

(1) Syn. *M. rufescens* Gray, Lond. Mag. 1837, str. 585; Wagner Forts. zu Schreb. str. 419; Schinz Synop. 2, 152.

(2) Syn. *M. Kok*, Gray in Lond. Mag. 1837, str. 385; *Arvicola indica*, Gray Illustr. of Ind. Zool. 1, Tab. 11; Wagn Forts. zu Schreb. 420. Schinz Synop. 2, 153.

(3) Syn. *M. Hardwickii* Gray Lond. Mag. 1837, str. 585. Wagner Schreb. Suppl. str. 420. Schinz Synop. 2, 153.

sta, z ciemno-żółtawo-brunatno, lub ciemno-brunatnemi końcami. Skronia i boki bladsze. Podbrodek i spodnie części krótką, ołowiastą, bialo-kończystą siercią porosle. Ogon długości ciała, nagi i luskowaty. Zęby przednie wielkie, szerokie, żółte, z przodu płaskie. Sęczek palca wielkiego mały, z pazurem.

Mieszka w Indjach Wschodnich.

1107. *Mus asiaticus* (1), MYSZ PEZLIKOWATA 33

Blado-brunatna; czarno upstrzona, pod spodem szara. Konchy uchove wielkie. Ogon długości ciała, siercią krótką, ku końcowi dłuższą, pokryty.

Mieszka w Indjach Wschodnich.

1108. *Mus Boodaga* (2), MYSZ BUDAGA 34

Myszata, brunatno upstrzona; pod spodem bialawa. Ogon długości ciała. Konchy uchove wielkie, włosiste,

Długość ciała 2".

Mieszka w Bombaj.

1109. *Mus Elliotti* (3), MYSZ ELLJOTA 35

Blado-brunatna, czarno poprószona. Spód bialawy. Zęby przednie górne z przodu wydrażone, żółte. Uszy krótkowłose,

Mieszka w okolicach Bombaj.

1110. *Mus Meltada* (4), MYSZ MELTADA 36

Myszata, czarno upstrzona, pod spodem bialawa. Konchy uchove wielkie, włosiste. Ogon od ciała krótszy, luskowaty, małemi, leżącemi, łuskę zakrywającemi włoskami porosły. Nogi blade; pazury białe.

Długość ciała $4\frac{1}{2}$ ".

Mieszka wraz z poprzedzającym gatunkiem.

(1) Syn. *M. asiaticus* Gray Lond. Mag. 1837, str. 585. Wag. Forts. zu Schreb. str. 420. Schinz Synop. 2, 154

(2) Syn. *Leggada Boodaga* Gray, Lond. Mag. 1837, str. 586. Schinz Synop. 2, 154.

(3) Syn. *Golunda Elliotti* Gray Lond. Mag. str. 586. Wagner Schreb. Schinz Synop. 2, 154.

(4) Syn. *Golunda Meltada* Gray Lond. Mag. 1837; Wagner Schreb. Schinz Synop. 2, 155.

1111. *Mus castaneus* (1), MYSZ KASZTANOWATA . . . 37

Ciemno-kasztanowata. Odzież pod spodem bladejsza. Ogon od ciała wraz z głową dłuższy. Konchy uchove mierne.

Długość ciała 2" 7", ogona 3".

Mieszka na wyspach Filipińskich.

1112. *Mus argenteus* (2), MYSZ SREBRZYSTA . . . 38

Konchy uchove okrągławe, obszerne. Ogon długości ciała. Głowa, grzbiet, boki grzbietu i zewnętrzne strony członków i nóg rudawo-śniade. Wszystkie dolne części i boki ciała biało-srebrzyste, wyraźnie od wierzchniej maści oddzielone.

Długość ciała 3", ogona 4".

Mieszka w Japonii.

1113. *Mus molossinus* (3), MYSZ TĘPOPYSKA . . . 39

Konchy uchove jajowate, na końcach zaostrzone. Ogon od ciała krótszy. Głowa, całe ciało i zewnętrzne strony członków jednostajnie brudno-czerwonawo-śniade, pod spodem bladejsze.

Długość ciała 3" 4", ogona 2" 6".

Mieszka w Japonii.

1114. *Mus Nezumi* (4), MYSZ NEZUMI . . . 40

Konchy uchove jajowate. Ogon ciała wraz z głową równy. Całe ciało ziemisto-śniade, pod spodem szarawe.

Długość ciała 4", ogona 4".

Mieszka w Japonii.

1115. *Mus speciosus* (5), MYSZ OZDOBNA . . . 41

Konchy uchove okrągławe, krótkie. Głowa długa, za-

(1) Syn. *M. castaneus* Waterh. Proceed. 1842, str. 145; Schinz Synop. 2, 155.

(2) Syn. *Mus. argenteus* Temm. Faun. Jap. tab. 15, fig. 1; Schinz Synop. 2, Supl. str. 532.

(3) Syn. *M. molossinus* Temm. Faun. Jap. Tab. 15, fig. 2—4. Schinz Synop. 2, Supl. 532.

(4) Syn. *M. Nezumi* Temm. ib. fig. 5—7. Schinz Synop. 2, Supl. str. 533.

(5) Syn. *Mus. Speciosus*, Temminck Faun. Japon. Mamm. tab. 16, fig. 1. Schinz Synop. 2, Supl. str. 533.

ostrzona. Ciało przedłużone. Ogon od ciała krótszy. Wszystkie górne części ciała, zewnętrzne strony członków i ogon cynamonowo-śniade; pysk bladszy. Spód ciała i nogi białe.

Długość ciała 5" 6", ogona 4".

Mieszka w Japonii.

Gatunek wątpliwy.

Mus indicus (1), MYSZ INDYJSKA.

Z wierzchu siwo-rudawa, pod spodem siwiejąca; nogi jednakiej z grzbietem maści. Ogon nieco od ciała krótszy. Konchy uchowe wielkie, okrągłe, śniade, prawie nagie. Ogon czarniawy. Włosy wszystkie przy nasadzie siwe.

Wielkość Szczura wędrownego.

Mieszka w okolicach Pondichery.

+++ Gatunki Afrykańskie.

1116. *Mus septemvittatus* (2), MYSZ SIEDMIOPRĘGA . . 42

Głowa, grzbiet i boki żółtawo-śniado-popielate; na grzbiecie cztery czarniawe i trzy bladsze pręgi. Konchy uchowe włosiste. Ogon mierny, krótkowłosy.

Długość ciała 4", ogona 4".

Mieszka na przylądku Dobrej Nadziei.

1117. *Mus colonus* (3), MYSZ KOLONIALNA . . . 43

Z wierzchu szara, okolice brzucha rudawo-śniade; boki

(1) Syn. *Mus. indicus*, Geoffr. Desmar. str. 474. Less. Manuel 266. Brants, Muiz. str. 114, 35. Less. Nouv. Tabl. 1125 Schinz Synop. 2, 147.

(2) Syn. *M. pumilio* Brants. Muiz. str. 103; *M. vittatus* Waga. Wiegmann. Archiv. VIII; Geoffr. i Fred. Cuv. Mamm. Tom. VI; Rat rayé. *Mus. lineatus*, Cuv. *Arvicola pumilio* Desm. *M. Douavani* Less. Manuel, str. 208. Schinz Synop. 2, 155.

(3) *Mus. Colonus* Lichtenst. Brants. Muizen. str. 124, 41, et ejusdem Enumeratio Mamm. Capens. str. 37, Fisch. Synop. str. 320. Schinz Synop. 2, 156.

jaśniejsze; spód ciała białawy. Ogon długości ciała, nagi, obrączkowany, łuskowaty. Odzież bardzo miękka.

Długość ciała 4" 2", ogona 4" 3".

Mieszka w okolicach wschodnich przylądka Dobrój Nadziei.

1118. *Mus dolichurus* (1), MYSZ DŁUGOOGONIASTA . . . 44

Z pomiędzy wszystkich znanych dotąd gatunków Myszy, ogon ma najdłuższy. Konchy uchowe okrągławe. Odzież z wierzchu ciemno-śniada z glinkowato-żółtą siercią pomieszana, po bokach bladsza, nogi glinkowate; spód ciała białawy. Pod oczami plama czarna, aż do końca pyska przedłużająca się.

Długość ciała 3", ogona 5" 3".

Mieszka na przylądku Dobrój Nadziei.

1119. *Mus abyssynicus* (2), MYSZ ABISSYŃSKA . . . 45

Ziemisto-śniada, końce włosów rudawo-izabellowe, tylny brzeg konch uchowych żółtawo-biały. Pazury czarne.

Długość ciała 5" 1", ogona 3" 2".

Mieszka w Abissynii.

1120. *Mus variegatus* (3), MYSZ UPSTRZONA . . . 46

Szara, czarno-kropkowana; przez środek grzbietu pręga czarna. Ogon od ciała krótszy, z wierzchu czarny, pod spodem popielaty, kruchemi włosami porosły. Konchy uchowe włosiste.

Długość ciała 6" 8", ogona 4".

W całym Egipcie bardzo obficie się znajduje.

1121. *Mus albipes* (4), MYSZ BIALONOGA . . . 47

Ogon od ciała dłuższy, łuskowaty, bardzo małemi, popielatemi łuskami porosły. Odzież z włosów miękkich, wietkich, przy nasadzie popielatowych, złożona. Boki ciała ru-

(1) Syn. *M. dolichurus* Brants. Enumer. Mamm. Capen. str. 38. T. M. Less. Nouv. Tabl. n. 1144. Schinz Synop. 2, 156.

(2) Syn. *M. abyssinicus* Rüppel. Mus. Senkenb. T. 111. str. 104, Tab. VII, fig. 1. Schinz Synop. 2, 157.

(3) Syn. *Hypudaeus variegatus*, Lichtenst. Verz. der Doubletten. Descript. de l'Egypte Tab. 5, fig. 2. Schinz Synop. 2, 157.

(4) Syn. *M. albipes*, Schinz Synop. 2, 158. Rüpp. Mus. Senkenb. Tom. 111, str. 107, Tab. VI, fig. 2.

dawe, włosy ku grzbietowi bardziej śniade, na końcach czarne. Koniec nosa, wargi, nóg część tylna, wewnętrzna i najniższa, białe. Brzuch, piersi i gardziel popielate; końce włosów białe; przednia i zewnętrzna strona nóg popielata; rzęsówki częścią czarne, częścią siwe.

Długość ciała 5" 7", ogona 5" 11".

Mieszka w Massawa, gdzie tak jest pospolita jak u nas Mysz domowa; znajduje się także na wybrzeżu Abissyńskim. Odmiana nieco jasnieszka widzieć się daje w Nubii, Dongoli i Ambukolu.

1122. *Mus leucosternus* (1), MYSZ BIALOPIERSISTA . . . 48

Odzież złożona z włosów wietkich, miękkich, popielatowych, wyjąwszy wielką, trójkątną, śnieżystą plamę między nogami przednimi. Głowa, grzbiet i boki głowy włosami na końcach ziemisto-rudawemi odziane; stopy i dłonie popielato-białawe. Rzęsówki wyższe ziemiste, niższe białe. Ogon łuskowaty, siercią bardzo krótką, popielatową porosły, o trzecią część od ciała krótszy.

Długość ciała 5" 3", ogona 3" 4".

Mieszka w Massawa, w domach.

1123. *Mus Dembeensis* (2), MYSZ DEMBEŃSKA . . . 49

Ciało siercią długą, kruchą porosłe. Ogon od ciała dłuższy, łuskowaty, krótkimi włosami posiany. Włosy grzbietu i głowy przy nasadzie popielato-śniade, ku końcowi rudawe. Koniec pyska i wargi żółtawo-białe; gardziel i brzuch brudno-popielate. Ogon z wierzchu ziemisty, pod spodem rdzawy.

Długość ciała 4" 6", ogona 5" 2".

Mieszka w Abissynii nad jeziorem Dembea.

1124. *Mus imberbis* (3), MYSZ BEZBRODA 50

(1) Syn. *M. leucosternum*, Rüppel, Mus. Senkenb. T. 111, str. 108. Schinz Synop. 2, 158.

(2) Syn. *M. Dembeensis*, Rüpp. Mus. Senkenberg, Tom 111, str. 109, Tab. VI, fig. 3. Schinz Synop. 2, 159.

(3) Syn. *M. imberbis*, Rüppel. Mus. Senkenberg, Tom 111, str. 110, Tab. VI, fig. 4. Schinz Synop. 2, 159.

Głowa okrągława, na końcu pyska rzęsówki żadne. Ogon włosisty, od połowy ciała cokolwiek dłuższy. Konchy uchove mierne, zaokrąglone. Odzież miękka, gęsta; włosy przy nasadzie czarno-popielatawe; na grzbiecie i bokach ciała żółtawo-ziemiste; brzuch i zewnętrzna strona nóg izabellowa; ogon z wierzchu śniady, pod spodem brudno-izabellowy.

Długość ciała 3", ogona 1" 8".

Mieszka w prowincyi Simen w Abissynii.

1125. *Mus orientalis* (1), MYSZ WSCHODNIA 51

Wierzch ciała żółtawo-czarny, spód glinkowato-żółto-rudawy. Ogon od ciała dłuższy. Zęby przednie górne pomarańczowe, dolne nieco blade.

Długość ciała 2" 2", ogona 2" 9".

Zamieszkuje całą południowo-wschodnią Afrykę, od Egiptu aż do Massawy.

1126. *Mus barbarus* (2), MYSZ PRĘGOWANA BARBARYJSKA. 52

Ogon mierny. Odzież śniada, 10-cią blade-śniademi pręgami naznaczona. Nogi przednie 3, tylne 5-palcowe. Spód blade. Ogon prawie nagi, długością ciała równy. Konchy uchove okrągławe.

Długość ciała 3½"; ogona 3½".

Mieszka w Algeryi i Maurytanii.

1127. *Mus Azoricus* (3), MYSZ AZORSKA 53

Konchy uchove jajowate, wielkie. Wierzch ciała łuskowato-czarny, boki blade. Spód białawo-siwy. Ogon czarny.

Długość ciała 3"; ogona 3".

Mieszka na wyspach Azorskich.

1128. *Mus mesomelas* (4), MYSZ WPÓL-CZARNA 54

(1) Syn. *M. orientalis*, Rüpp. Atlas str. 76, Sab. 30, a'Less. Nouv. Tab. n. 1138. Schinz Synop. 2, 160.

(2) Syn. *M. barbarus*, Wagner Reise nach Algier, Brants Muiz. str. 130, 46. Less. Manuel. 269. Less. Nouv. Tab. n. 1134. Desm. 483. Fisch. Synop. str. 321. Schinz Synop. 2, 160.

(3) Syn. *Mus. Azoricus*, Schinz Synop. 2, 161.

(4) Syn. *M. Mesomelas* Lichtenst. Brandt. Muiz. str. 122, 40. Schinz Synop. 2, 161.

Grzbiet rudo-śniady, pręga środkowa czarna; spód ciała białawy. Zęby przednie górne brózdowane. Ogon z wierzchu czarny, pod spodem biały.

Długość ciała 3" 8", ogona 2" 10".

Mieszka na przylądku Dobrój Nadziei.

1129. *Mus gentilis* (1), MYSZ SZLACHETNA 55

Z wierzchu śniado-popielata, pod spodem biała, Konchy uchowe małe. Ogon mierny. Sierć włosista.

Do *myszy wielkouchej* (*M. praetextus*) bardzo podobna; ciało jej wszakże jest dłuższe. Głowa mierna, długa. Pysk kończysty, wydatny, włosisty. Konchy uchowe okrągławe, do głowy przystające. Ogon nagi, obrączkowany, czarniawy. Nogi przednie krótkie.

Długość ciała 3½", ogona 2" 7".

Mieszka w Egipcie i Nubii.

1130. *Mus Hayi* (2), MYSZ HAYA 56

Konchy uchowe mierne; pysk tępy; stopy długie. Ogon od ciała i głowy dłuższy. Odzież z wierzchu śniada, po bokach żółta; nogi i spód ciała białe; na piersiach śniada cętka.

Długość ciała 3" 8", ogona 3" 10".

Mieszka w Maroko.

1131. *Mus Alleni* (3), MYSZ ALLENA 57

Konchy uchowe małe. Ogon od ciała i głowy dłuższy. Odzież z wierzchu czarniawo-śniada; pod spodem popielata. Nogi ciemne. Od *myszy karłowatej* (*M. Minutus*) mniejsza, od domowej ciemniejsza, prawie czarna. Konchy uchowe stosunkowie mniejsze, włosiste. Ogon drobną siercią posiany; stopy czarniawe, palce brudno-białe.

Długość ciała 1" 9", ogona 1" 11".

Mieszka na wyspie Fernando-Po.

(1) Syn. *M. gentilis*, Brants Muiz. str. 126, 45. Liechtenst. Fisch. Syn. 320. Desm. Mam. sp. 449. Less. nouv. Tab. n. 1140. Schinz Synop. 2, 161.

(2) Syn. *Mus Hayi* Waterh. Proceed. 1837, str. 76. Schinz Synop. 2, 162.

(3) Syn. *M. Alleni* Waterh. Proceed. 1837, str. 76. Schinz Synop. 2, 162. Less. Nouv. Tabl. n. 1145.

1132. *Mus discolor* (1), MYSZ NAKRAPIANA 58

Z wierzchu czarno i żółtawo nakrapiana, pod spodem białawo-siwa. Konchy uchove dość wielkie, bardzo drobną siercią porośle. Ogon od połowy ciała nieco dłuższy, gęstemi i kruchemi włosami pokryty, z wierzchu czarny, pod spodem żółty.

Długość ciała 8", ogona 4" 6".

Mieszka w Egipcie.

1133. *Mus silaceus* (2), MYSZ GLINKOWATA 59

Z wierzchu brunatno-żółtawa, czarno poprószona; spód ciała i nogi brudno-białawe. Konchy uchove wielkie, prawie nagie. Ogon od ciała krótszy, rzadko-włosy.

Długość ciała 4" 9", ogona 3" 1", konch uchwowych 8".

Mieszka na przylądku Dobrzej Nadziei.

1134. *Mus pumilio* (3), MYSZ KARŁOWATA STRYCHOWANA. 60

Ciało szczupłe, ściśnione. Maść odzieży w ogólności śniado-popielata; czoło i potylicza czarne; na grzbiecie 4 podłużne czarne pręgi, z tych dwie środkowe, na potylicy i przy nasadzie ogona schodzą się w jedną; dwie zewnętrzne od potylicy około uszu początek biorące, są nawzajem do siebie równoległe, prawie do nasady ogona ciągną się. Okolice oczu i nosa bladsze. Nogi wszystkie 5-palcowe, u przednich ksiuki bardzo małe, lecz wyraźne i pazurami opatrzone. Ogon długości ciała, prawie nagi, bład.

Długość ciała 1 $\frac{3}{4}$ ", ogona 1",

Odkrył ją Sparrman nad rzeką Sitsikama w południowej Afryce.

(1) Syn. *M. discolor* Wagner; Wieg. Archiv VIII, 1, str. 9; Schinz Synop. 2, 162, n. 57.

(2) Syn. *M. silaceus*, Wagn.; Wieg. Archiv VIII, 1, str. 11; Schinz Synop. 2, 163.

(3) Syn. *M. pumilio*, Sparrm. Kong. Vetensk. Acad. Hadl. 1748, T. 6. Resa 11, str. 376, Tab. 9; Schreb. Tab. 182, 13; Fisch. Synop. str. 314; Less. Nouv. Tab. n. 1141; Schinz Synop. 2, 163; zupełnie różna od gatunku *M. septemvittatus*, opisanego wyżej.

1135. *Mus modestus* (1), MYSZ SKROMNA 61

Od myszy karłowatej (*M. minutus*) cokolwiek większa. Z wierzchu brunatno-żółtawa, czarno poprószona; pod spodem nieco jaśniejsza. Konchy uchowe wielkie, prawie nagie. Stopy śniadawe, palce białe. Ogon od ciała krótszy, śniadawy, pod spodem cokolwiek bladejszy.

Długość ciała 2" 11", ogona 2" 4", konch uchowych 5½".

Mieszka na przylądku Dobrej Nadziei.

1136. *Mus muscardinus* (2), MYSZ KAFRERSKA 62

Z wierzchu rdzawo-żółta, pod spodem biała. Konchy uchowe prawie nagie. Nogi białe. Ogon długości ciała, z wierzchu śniadą, pod spodem białą siercią porośły.

Długość ciała 5" 3", ogona 3" 2", konch uchowych 6½".

Mieszka w Kaffreryi.

1137. *Mus niloticus* (3). MYSZ NILSKA 63

Z wierzchu czarno i żółtawo upstrzona, pod spodem biaława. Konchy uchowe dość wielkie, prawie nagie. Ogon od połowy ciała dłuższy, rzadkowłosy, łuskowaty, z wierzchu czarny.

Długość ciała 7", ogona 4½".

Mieszka w Egipcie, nad brzegami Nilu.

1138. *Mus Gundi* (4), MYSZ GUNDI 64

Odzież blade-płowa, pod spodem ciała biaława. Włosy przy nasadzie ołowiaste, na końcach czarniawe. Konchy uchowe zewnątrz, gęstymi włosami, długości reszty odzieży równe-

(1) Syn. *Mus Modestus*, Wagner; Wieg. Archiv, Jahrgang 1816, 1, str. 14; Schinz Synop. 2, 164.

(2) Syn. *M. Muscardinus*, Wagner; Suppl. zu Schreb. str. 430; Schinz Sinop. 2, 165.

(3) Syn. *M. niloticus*, Geoff. Guerin. Mag. 1840, Tab. 29, fig. 7—9; Lem. *niloticus*, Geoff. Descr. d'Egypte, 11, str. 734. *Echimys niloticus*, Audouin; *Arvicola niloticus*, Desm. Mamm. str. 286; *Hypodaeus niloticus*, Brants, Muiz, str. 87. Schinz Synop. 2, str. 87.

(4) Syn. Linn. Syst. nat. ed. Gmel. 1, p. 145, 7.—*Mus Gundi* Rothmann apud Schlözer Brief. 1, p. 339, Pall. Glir. p. 98, not. Fisch. Synop. 346. *Ctenodactylus Massoni* Gray. Spicil. Zool. Tab. 10. Jarell. Proceed. 1830—1831, p. 18. Niektórzy Naturaliści uważają ten ga-

mi pokryte. Rzęsówki bardzo długie, czarne. Odzież gęsta, bardzo miękka.

Długość ciała 5" 9", ogon bez włosów 6", z włosami 1" 4".

Mieszka w północnej Afryce, w okolicach Tripolis. Arabowie *Gundi* ją zowią.

†††† Gatunki Amerykańskie.

1139. *Mus vulpinus* (1), MYSZ LISOWATA 65

Wierzch ciała rudawy z połyskiem, boki żółtawe. Spód biały. Odzież bardzo miękka. Konchy uchowe włosiste, zbliżone, krótkie. Ogon obrączkowany, rzadkowłosy. Palce u

tunek za osobny Rodzaj, pod nazwiskiem *Ctenodactylus*, z nadaniem mu następującej charakterystyki: Zęby przednie słabe, ściśnione, na stronie zewnętrznej wypukłe, górne silniejsze. Trzonowych $\frac{3}{3}$, górne zewnątrz raz wycięte, dolne z obu stron wydrążone. Ciało grube. Pysk krótki, tępy. Oczy mierne. Konchy uchowe bardzo małe. Rzęsówki bardzo długie. Nogi wszystkie 4-palcowe, tylne dłuższe, podeszwy nagie. Wewnętrzne palce nóg tylnych szczególnymi rogowemi wyrostkami, które składają się z rzędu kołców na podobieństwo grzebienia ustawionych i szczecina obrosłych opatrzone, na następnych palcach znajdują się dwa mięsiste sęczki, także szczecina porośle; na zewnętrznych zaś pęczki szczeciny. Ogon bardzo krótki (Schinz Synop. 2, 119).

- (1) Syn. *Mus vulpinus*, Brant. Muiz. p. 137, 51. Lichtenst. Darstell. seltner Thiere, Fig. 2, Tab. XXXIII. Fisch. Synop. p. 323. Less. Nouv. Tabl. n. 1150. *Halochilus vulpinus*, Wagn. Schr. p. 551. *M. vulpinus*, Schinz Synop. 2, 166.

PP. Bachmann i Wagner, większą część Myszy Amerykańskich od Rodzaju *Mus* oddzieliwszy, mieszczą w osobnym Rodzaju *Hesperomys*, z nadaniem mu charakterystyki następniej: Postać mysza. Ogon mniej więcej przedłużony, łuskowaty, rzadkowłosy. Zęby trzonowe ku kątom szczęk coraz mniejsze, długie, wycięte, przedziela podłużny rowek; z pomiędzy nich, młode dwoma rzędami sęczków; zużyte, fałdami polewy mniej więcej naprzemianległemi, są opatrzone. Zęby trzonowe właściwych myszy, mają na sobie trzy rzędy sęczków, jeden pośrodku, a dwa po bokach; w Rodzaju zaś *Hesperomys*, znajdują się tylko dwa rzędy tychże sęczków, a w miejscu średniego jest rowek podłużny; zęby zaś zużyte, rozmaite przybierają kształty. Do tak nacechowanego Rodzaju, Wagner, wyjąwszy gatunki: *M. pilorides*, *Jacobiac*, *infuscatus*, *setosus*, *insularis* i *maioris*, policzył wszystkie inne tu opisane Amerykańskie Myszy;

nog z wierzchu prawie nagie, równie jak ogon bardzo rzadką siercią porośle. Na nosie pęczek włosów w kształcie grzebienia ułożonych.

Długość ciała 9" 6", ogona 6" 6".

Mieszka w Brazylii.

1140. *Mus tomentosus* (1), MYSZ KUTNEROWATA . . . 66

Od p̄ospolitego Szczura nieco mniejsza. Nogi tylne kr̄otkie. Ogon dość kr̄otki, Konchy uchowe obszerne, okraglawe. Ciało czarniawo-siaw, l̄śniac̄ą siercią porośle; s̄rodek brzucha popielaty. Odzież mīekka, ḡsta.

Długość ciała 11½", ogona 6",

Mieszka w Urugay.

1141. *Mus Pilorides* (2), MYSZ PILORI 67

Z wierzchu ciemno-czarna, z połykiem s̄niadym. Sp̄ód s̄nieżno-biały. Ogon długi, w połówie długości czarny, dalej biały, z końcem czarnym, łuskowaty. Koniec pyska i konchy uchowe cieliste; pysk rudawy.

Długość ciała 10", ogona 10½".

gdy jednak sposób życia, powierzchowna postać i skład głowy, gatunków do rodzaju *Hesperomys* policzonych, zupełnie zbliżają ich do prawdziwych Myszy; przeto, aby nie pomnażać i tak dość już rozdrobnionych podziałów, w Rodzaju *Mus* ich zostawiamy.

Graj, w Rodzaju *Myszy*, utworzył pięć następnych Rodzajów, biorąc do tego za zasadę rozmaite kształty kantów i koron zębnych, długość sęczka ksiukowego i ogona w stosunku do ciała.

Scapteromys (*M. tumidus*).

Oxymycterus (*M. nasutus* i *hispidus*, u nas pod nazwą *M. hispidulus* opisana).

Abrothrix (*M. longipilis*, *obscurus*, *olivaceus*, *micropus*, *brachyotis*, *xanthorinus*, *canescens*, *arenicola*).

Calomys (*M. bimaculatus*, *elegans*, *gracilipes*).

Phyllotis (*M. xanthopygus* i *griseo-flavus*).

Wątpić należy, aby tak drobnostkowe podziały naturalnego Rodzaju, mogły ułatwić poznanie gatunków i przynieść ulgę pamięci.

(1) Syn. *M. tomentosus*, Licht. Darst. Tabl. XXXIII. fig. Schinz Synop. 2, 166.

(2) Syn. *M. pilorides*, Pall. Glir. str. 91, 38.—*M. Desmaretii*, Fisch. Synop. 316. Le Pileri Cuv. et Geoff. Mamm. T. 4. Figura wyborna. Less. Nouv. Tabl. n. 1149. *Schinz Synop. 2, 167.

Mieszka na wyspach Antylskich. Gnieździ się w norach podziemnych; wydaje mocną piżmową wonię.

1142. *Mus Jacobiae* (1), MYSZ JAKÓBÓWKA . . . 68

Z wierzchu śniada, szaro pociągnięta, pod spodem biała; sierć na nogach brudno-biała. Ogon ad ciała i głowy nieco dłuższy. Konchy uchove mierne. Odzież grzbietowa z bardzo długimi, białymi włosami pomieszana.

Długość ciała 7" 6", ogona 7" 6", konch uchwowych 7 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka na wyspie S. Jakóba, jednej z wysp archipelagu Galapagos, na morzu Spokojném.

1143. *Mus brasiliensis* (2), MYSZ BRAZYLIJSKA . . . 69

Z wierzchu śniado-płowo pociągnięta; boki głowy i ciała, a także brzuch, zlocisto-żółte. Gardziel i piersi białe. Nogi brudno-żółtą siercią porośle. Konchy uchove małe. Ogon długością ciała wraz z głową prawie równy. Odzież długa, miękka.

Długość ciała 8" 6", ogona 7" 9", konch uchwowych 6 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w Bahia blanca.

1144. *Mus galapagoensis* (3), MYSZ GALAPAGO . . . 70

Z wierzchu śniada, żółto pociągnięta; boki żółtawe; spód biały; nogi brudno-białą siercią porośle. Konchy uchove mierne. Ogon długością ciała wraz z głową prawie równy. Odzież długa.

Długość ciała 6", ogona 4" 9", konch uchwowych 7".

Mieszka na wyspie Chatam, w archipelagu Galapagos.

1145. *Mus physodes* (4), MYSZ TRÓJPALCZASTA . . . 71

Wierzch ciała pięknie brunatno-żółty, spód biały; oba

(1) Syn. *M. decumanooides* Waterh. Schinz Synop. 2, 108.

(2) Syn. *M. brasiliensis*, Desm. Dict. XXIV, 483; Wat. Beagl. 58, tab. 19; Rat. du Brésil. Geoff. Darwin. Zool. of Beagle Mamm. Pars IV, tab. XIX; Fisch. Syn. str. 324; *Halochilus brasiliensis*, Wagn. Schreb. str. 551; Less. Nouv. Tabl. n. 1153; Schinz Synop. 2, 169.

(3) Syn. *M. galapagoensis*, Zool. de Beagle IV, pl. XXIV; Less. Nouv. Tabl. n. 1132; Schinz Synop. 2, 170.

(4) Syn. *M. physodes* Lichtenst. Darst. Taf. XXXIV, fig. 1; Less. Nouv. Tabl. n. 1152; Fisch. Synop. str. 323; Schinz Synop. 2, 170.

kolory wyraźnie są oddzielone. Sierć dość gruba, przy nasadzie jasno-szara, dalej żółto-brunatna, na grzbiecie z brunatnymi końcami. Nogi wszystkie i spodnia strona nagiego ogona białe. U nóg przednich tylko trzy palce.

Długość ciała 7", ogona 6".

Mieszka w prowincyi St. Paulo w Brazylii.

1146. *Mus Angouya* (1), MYSZ ANGUJA 72

Głowa, potylicyca, grzbiet, boki ciała i zewnętrzne strony nóg rudawo-śniade. Gardziel, dolna część szyi i brzuch pośrodku białe; boki brzucha i wewnętrzne strony członków białawo-siwe. Rzęsówki śniade; ogon czarniawy. Konchy uchowe jajowate, szerokie, w końcu zaokrąglone, prawie nagie.

Długość ciała 7", ogona 6".

Mieszka w Paragway i Brazylii.

1147. *Mus rufus* (2), MYSZ RUDA 73

Z wierzchu kasztanowato-ruda, boki bladsze, członki rudawo-śniade. Wargi i spód ciała żółtawo-białe. Ogon śniadawo-czarny.

Długość ciała 6", ogona 4".

Mieszka w Brazylii i Paragway.

1148. *Mus arviculoides* (3), MYSZ POŁÓWKA 74

Z wierzchu oliwkowo-brunatna, czarno poproszona. Spód i nogi siwe. Ogon połowie długości ciała równy, gęstowłosy, z wierzchu śniady, pod spodem siwy. Konchy uchowe mierne, jajowo-okrągłe. Odzież miękka, lśniąca.

Długość ciała 5", ogona 2½".

Mieszka w Brazylii.

(1) Syn. *M. Angouya et Brasiliensis*, Desmar ; Less. Man. p. 270, 378 ; Rengger Paraguay str. 230 ; Rat troisieme Azara, Brants. Muiz, str. 141, 54. Fisch. Synop. 324 ; Less. Nouv. tab. n. 1168 ; Schinz Synop. 2, 170.

(2) Syn. *Rat. cinquieme Azara*, Rengger Paraguay ; *Mus rufus* Desm. Less. Man. str. 270, 739 ; Less. Nouv. Tabl. n. 1163 ; Desm. ; Manu. gat. 487 ; Fisch. Synop. 324 ; Schinz Synop. 2, 171.

(3) Syn. *M. arviculoides*, Pictet. ; Wagner, Schreb. str. 519 ; Schinz Synop. 2, 171.

1149. *Mus callosus* (1), MYSZ NAGNIECIONA . . . 75

Ciała siwa, z wierzchu i na zewnętrznych stronach członków rudawo-pociągnięta. Rzęsówki czarne. Ogon i stopy siwo-czarniawe; pedeszwę z nagniotkami. Konchy uchove jajowate.

Długość ciała $4\frac{1}{2}$ ", ogona 3" 5".

Mieszka w Paraguay.

1150. *Mus longitarsus* (2), MYSZ DŁUGOSTOPA . . . 76

Wierzch ciała, głowa, grzbiet, potylicy, zewnętrzne strony członków i boki ciała rudawo-siwe; spód ciała popielaty. Konchy uchove i nogi z wierzchu cieliste. Rzęsówki i stopy czarne.

Długość ciała 3", ogona 3", 5".

Mieszka w Paraguay.

1151. *Mus squamipes* (3), MYSZ ŁUSKONOGA . . . 77

Z wierzchu siwo-popielata, pod spodem siwa. Konchy uchove krótkie, włosiste; pedeszwę nóg łuskowate. Odzież bardzo miękka, leżąca. Nos wystający, gęstą siercią najeżony. Ciało grube, członki krótkie. Ogon czarny, prawie nagi, obrączkowany.

Długość ciała 9", ogona 7" 8".

Mieszka w Brazylii.

1152. *Mus auritus* (4), MYSZ USZATA . . . 78

Odzież miękka, delikatna, gęsta, szaro-brunatna, z rudawo-brunatnymi końcami. Kraina nosowa ciemniejsza. Nos gęstą siercią grzebieniasto najeżony. Rzęsówki od głowy dłuższe. Konchy uchove bardzo wielkie, nagie; nogi prawie na-

(1) Syn. *M. callosus*, Rengger Paraguay, p. 230; Schinz Synop. 2, 172.

(2) Syn. *M. Longitarsus*, Rengger Paraguay, str. 232; Schinz Synop. 2, 172.

(3) Syn. *M. squamipes*, Brants. Muiz Lichtenst. str. 138, 52. *M. brasiliensis*, Musci Vindob. Fisch. Synop. str. 323; Less. Nouv. Tab. n. 1151; Schinz Synop. 2, 172, n. 78.

(4) Syn. *Mus auritus*, Desm. Mam. gat. 489; Rat. quatrième Azara 2, 91; *Mus pyrrogaster*, Natterer; Less. Nouv. Tab. n. 1165; Fisch. str. 325; Schinz Synop. 2, 173.

gie. Ciało z wierzchu ciemno-siwo-śniade, pod spodem rudawo-popielate.

Długość ciała 4" 9", ogona 3" 7".

Mieszka w Brazylii.

1153. *Mus nigrita* (1), MYSZ MURZYŃKA 79

Jednostajnie czarno-śniada. Ogon przykrótki. Konchy uchwowe małe, okrągławe; głowa przedłużona.

Długość 4" 5", ogona 1" 4".

Mieszka w Brazylii około Rio-Janeiro.

1154. *Mus cephalotes* (2), MYSZ WIELKOGŁOWA 80

Głowa bardzo wielka, pysk krótki. Ciało z wierzchu śniade, po bokach jaśniejsze, pod spodem białawe, jasno-żółto pociągnięte. Ogon długości ciała.

Długość ciała 4", ogona 4", konch uchwowych 6".

1155. *Mus pyrrhorhinus* (3), MYSZ KATINGA 81

Ogon bardzo długi. Odzież popielato-żółtawa; nos, konchy uchwowe i tylne części ud rudawo-brunatne. Konchy uchwowe wielkie, prawie nagie. Rzęsówki długie, czarne.

Długość ciała 4 $\frac{1}{2}$ ", ogona 7 $\frac{3}{4}$ ".

Mieszka w Bachij w lasach *Katinga* zwanych.

1156. *Mus nigripes* (4), MYSZ CZARNONOGA 82

Głowa bardzo wielka; zatylek płaski. Ciało z wierzchu żółto-popielate, pod spodem białe. Ogon od ciała dłuższy, przy nasadzie kudłaty, dalej nagi. Pysk tępy. Konchy uchwowe obszerne, nagie. Stopy wielkie, pod spodem bardzo czarne.

Długość ciała 2" 8", ogona 2" 10".

Mieszka w Paraguay.

(1) Syn. *M. nigrita* Lichtenst. Darst. T. XXXV, fig. 1.

(2) Syn. Rat. à grosse tête Azara. *M. Cephalotes*, Desmar. Mamm. gat. 488. Lesson Manuel, str. 270, 741; Brants. Muiz. str. 144; Fisch. Synop. str. 324; Schinz Synop. 2, 173.

(3) Synop. *M. pyrrhorhinus*, Pr. Maximil. Beitr. 2, str. 418; Less. Nouv. Tab. n. 1154; Fisch. Synop. 325; Schinz Synop. 2, 174.

(4) Syn. Rat. Sixième Azara, 2, 98. *M. nigripes* Desmar. Mamm. gat. 490; Fisch. Synop. 325; Less. Nouv. Tabl. n. 1166; Schinz Synop. 2, 174.

1157. *Mus Laucha* (1), MYSZ LAUCHA 83

Głowa niewielka, pyszczek zaostzony. Rzęsówki bardzo delikatne, białe. Oczy małe. Uszy półkoliste, dość duże. Odzież z wierzchu ołwiasta, pod spodem biała.

Długość ciała 2" 9", ogona 2".

Mieszka w okolicach Buenos Ayres.

1158. *Mus Azarae* (2), MYSZ AZARY 84

Z wierzchu ciemno-śniada z rudawą siercią pomieszana, pod spodem biaława. Uszy krótkie, okrągłe, włosiste. Ogon czarny, pod spodem nagi, od ciała krótszy. Pysk ostry.

Długość ciała 3" 5", ogona 2" 10".

Mieszka w Paraguay.

1159. *Mus dubius* (3), MYSZ WATPLIWA 85

Z wierzchu ciemno-śniado-biaława, rudo upstrzona. Uszy mierne, jajowate, nagie. Ogon biały, trzecią częścią od ciała krótszy.

Długość ciała 3" 1", ogona 1" 11".

Mieszka w Paraguay.

1160. *Mus nigricans* (4), MYSZ CZARNAWA 86

Konchy uchowe obszerne, okrągłe. Ciało z wierzchu i po bokach czarne, spód popielaty. Ogon czarny.

Długość ciała 5", ogona 3" 9".

Mieszka w Stanach Zjednoczonych.

1161. *Mus Leontii* (5), MYSZ BURA 87

Z wierzchu ciemno-rudawo-śniada, włosy przy nasadzie ołwiaste; spód ciała biało-popielaty. Uszy zaledwo widoczne. Przednie górne zęby rówczaste.

(1) Syn. Rat. Septième Azara 2, 102. M. Laucha, Desm. 491. Fisch. Synop. 325. Less. Nouv. Tabl. n. 1167. Schinz Synop. 2, 174.

(2) Syn. Ratton agreste, Azara; Brants. Muiz. str. 184, 111; Fisch. Synop. str. 325; Less. Nouv. Tab. n. 1169; Schinz Synop. 2, 175.

(3) Syn. Ratton blanc. Azara, Brants. Muiz. str. 185, 112; Fisch. Synop. str. 326; Less. Nouv. Tabl. n. 1170. Schinz Synop. 2, 175.

(4) Syn. Lusculus nigricans, Rafin.; Desm. Mamm. 494; Fisch. Synop. 326; Less. Nouv. Tabl. n. 1148; Schinz Synop. 2, 175.

(5) Syn. M. Leontii, Bachm. Journ. of Philad. VIII; Schinz Synop. 2, 176.

Długość ciała $2\frac{1}{2}$ " , ogona 2" .

Mieszka w Georgii, w Stanach Zjednoczonych.

1162. *Mus polionotus* (1), MYSZ SZAROGRZBIETA . . . 88

Z wierzchu żółtawo-olowiasta; spód ciała i nogi białawe.

Uszy mierne. Zęby przednie nierówkowane. Ogon krótki.

Długość ciała 2" 4" , ogona 1" 2" .

Mieszka wraz z poprzedzającym gatunkiem.

1163. *Mus humilis* (2), MYSZ NIZKA 89

Z wierzchu rudawo-popielata, włosy przy nasadzie ołwiaste, pod spodem blade. Policzki i poboczna pręga jasno-rdzawe. Ogon rzadko-włosy, z wierzchu śniady, pod spodem blade.

Długość ciała 2" 9" , ogona 2" 4" , uszu 3" .

Mieszka w południowej Karolinie.

1164. *Mus aureolus* (3), MYSZ ZŁOTAWA 90

Z wierzchu pięknie pomarańczowa, pod spodem płowa.

Szyja z przodu, piersi i nogi przednie białe.

Długość ciała 4" 3" , ogona 3" 1" , konch uchwyców 3" .

Mieszka w Karolinie i Georgii. Łazi zręcznie po drzewach.

1165. *Mus michiganensis* (4), MYSZ MICHYGANSKA . . . 91

Blado-popielato-śniada, pod spodem biała, policzki żółtawe.

Długość ciała 4" , ogona $2\frac{1}{2}$ " , konch uchwyców 4" .

Mieszka nad rzeką Mitchigan.

1166. *Mus carolinensis* (5), MYSZ KAROLIŃSKA . . . 92

Z wierzchu jasno-olowiasta, pod spodem blade. Uszy długie, włosiste. Zęby przednie górne długie, brózdowane.

(1) Syn. *M. polionotus*, Wagner; Schinz Synop. 2, 176.

(2) Syn. *M. humilis*, Bachm. Journ. of Philad. VIII; Schinz Synop. 2, 177.

(3) Syn. *Calomys aureolus*, Bachm. Journ. of Philad. VIII; Schinz Synop. 2, 177.

(4) Syn. *M. michiganensis*, Bachm. Journ. of Phil. VIII; Schinz Synop. 2, 177.

(5) Syn. *M. Carolinensis*, Bachm. Journ. of Philad. VIII; Schinz Synop. 2, 178.

Długość ciała 2" 4", ogona 2" 9", konch uchwowych 4".

Mieszka w południowej Karolinie.

1167. *Mus Magellanicus* (1), MYSZ MAGELAŃSKA . . . 93

Ogon długością ciała wraz z głową równy. Stopy długie, siercią brudno-białą porosłe. Ciało z wierzchu śniade, pod spodem popielato-białe, blado-żółto-powleczone.

Długość ciała 4" 3", ogona 1" 2", konch uchwowych 5".

Mieszka niedaleko Port-famine, w ziemi Magellańskiej.

1168. *Mus tumidus* (2), MYSZ GRUBA 94

Brunatna, czarno pociągnięta. Koniec pyska, wargi, podbrodek, gardziel, piersi i spód ciała białe. Wierzch nosa czarniawy. Konchy uchowe mierne, okrągłe. Ciało grube. Ogon od ciała i głowy krótszy, siercią czarniawą, pod spodem przy nasadzie białą porosły. Nogi szarawe. Odzież długa, miękka. Pazury długie.

Długość ciała 6" 9", ogona 5" 4", konch uchwowych 7".

Mieszka w Maldonado.

1169. *Mus nasutus* (4), MYSZ DŁUGONOSA 95

Z wierzchu ciemno-żółtawo-śniada, na bokach płowiejąca. Pod spodem ciemno-płowo pociągnięta. Nogi ciemno-śniade. Pazury długie. Uszy mierne. Ogon od ciała krótszy, z wierzchu śniady, pod spodem brudno-biały. Koniec nosa wystający.

Długość ciała 5" 2".

Mieszka w Maldonado.

1170. *Mus longipilis* (4), MYSZ DŁUGOWŁOSA 96

Z wierzchu ciemno-szara, śniado-pociągnięta, pod spo-

(1) Syn. *M. magellanicus*, Waterh. Mus (soricinus) Magellanicus, ib. Bennet. Proceed. 1835, str. 191; Zool. of Beagle Mammal. tab. XIV; Less. nouv. Tab. 1, n. 1174; Schinz Synop. 2, 178.

(2) Syn. *M. tumidus*, Waterh. Proceed. 1837, str. 15; Zool. of Beagle tab. XVIII. *Scapteromys tumidus*, Gray, Less.

(3) Syn. *M. nasutus*, Waterh. Proceed. 1837, str. 16, Zoology of Beagle tab. XVII, fig. 2, *Oxymycteris nasutus*, Gray, Schinz Synop. 2, 179.

(4) Syn. *M. longipilis*, Waterh. Proceed. 1837, str. 16. Zool. of Beagle tab. 16. *Abrothrix longipilis*, Gray; Schinz Synop. 2, 180.

dem szara; nogi śniade, pazury dość długie. Uszy mierne. Ogon od ciała krótszy, z wierzchu czarniawy, od spodu śniady. Koniec pyska dość wydatny. Odzież bardzo długa i miękka.

Długość ciała 5" 4", ogona 3" 4".

Mieszka w Koquimbo i Chili.

1171. *Mus obscurus* (1), MYSZ CIEMNA 97

Z wierzchu śniado-czarniawa, pod spodem żółtawa. Nogi ciemno-śniade. Pazury dość długie. Konchy uchove mierne. Ogon od ciała krótszy, z wierzchu czarniawy, pod spodem biały. Odzież mierna, miękka, lśniąca.

Długość ciała 5" 2", ogona 2" 8", konch uchwowych 4".

Mieszka w Maldonado.

1172. *Mus olivaceus* (2), MYSZ OLIVKOWA 98

Ciało z wierzchu oliwkowe, pod spodem popielatawe. Uszy mierne, okrągłe, małe, śniadymi włosami porośnięte. Ogon od ciała krótszy, posiany włosami, zpod których widoczne są łuski; wierzch jego śniady, spód zaś białawy. Nogi śniadawą siercią pokryte. Włosy wszystkie długie, wietkie, miękkie, koloru ołwiastego; na grzbiecie z końcami żółtawymi; spód ciała białawy. Włosy dłuższe grzbieta ku końcowi czarniawe, na samych zaś wierzchołkach są popielate. Wąsy popielate, cienkie, przy nasadach czarniawe.

Długość ciała 5" 1", ogona 2" 8", konch uchwowych 5".

Mieszka w okolicach Valparaiso.

1173. *Mus micropus* (3), MYSZ MALONOGA 99

Z wierzchu śniada, pod spodem popielato-biała, blado-żółto pociągnięta. Uszy małe. Ogon długością prawie ciała równy; z wierzchu śniady, od spodu brudno-biały.

(1) Syn. *M. obscurus*, Waterh. Proceed. 1837, str. 16; Zool. of Beagle tab. XV; *Abrothrix obscurus*, Gray, Schinz Synop. 2, 181.

(2) Syn. *M. olivaceus*, Waterh. Proceed. 1838, str. 16; *Abrothrix olivaceus*, Gray, *Mus Renggeri* Zool. of Beagle, str. 51, tab. XV, fig. 1; Less. nouv. Tabl. n. 1100; Schinz Synop. 2, 181.

(3) Syn. *Abrothrix micropus*, Gray; *M. micropus*, Waterh. Proceed. 1837, p. 17; Zoology of Beagle, str. 61, tab. XX; Less. nouv. Tabl. n. 1101; Schinz Synop. 2, 182.

Długość ciała 6", ogona 3" 8", konch uchwowych 6".

Mieszka w Santa Cruz i Patagonii.

1174. *Mus brachyotis* (1), MYSZ KRÓTKOUCHA . . . 100

Z wierzchu ciemno-śniada, pod spodem ciemno-szaropociągnięta. Nogi szaro-śniade. Konchy uchwowe małe. Ogon długością prawie ciała równy. Odzież długa, miękka.

Długość ciała 4" 9", ogona 2" 8".

Mieszka na wyspach Archipelagu *Chonos*.

1175. *Mus Xanthorrhinus* (2), MYSZ ŻÓLTO-NOSA . . . 101

Ż wierzchu śniada, żółto-pociągnięta, spód biały. Koniec pyska żółty. Uszy małe, wewnątrz żółtą siercią porosłe. Wąsy długie, siwe, przy nasadzie czarniawe. Ogon od ciała krótszy, z wierzchu śniady, po bokach żółtawy, od spodu brudno-biały. Nogi przednie i stopy żółte, palce białe. Odzież długa miękka.

Długość ciała 3" 6", ogona 1" 7 $\frac{1}{2}$ ", konch uchwowych 3 $\frac{3}{4}$ ".

Mieszka na półwyspie *Hardy* w ziemi del Fuego.

1176. *Mus canescens* (3), MYSZ POSIWIAŁA . . . 102

Z wierzchu siwiejąca, pod spodem biała. Obwódki oczu żółte. Uszy małe, siercią blado-żółtą i ołowiastą porosłe. Wąsy mierne, siwe, przy nasadzie czarniawe. Ogon cokolwiek od ciała krótszy, z wierzchu śniado-czarny, od spodu brudno-biały. Nogi przednie i stopy żółtawe.

Długość ciała 3" 6", ogona 2" 1", konch uchwowych 4".

Mieszka w Santa Cruz i Port Desiré.

1177. *Mus arenicola* (4), MYSZ PIASKÓWKA . . . 103

(1) Syn. *Abrothrix brachyotis* Gray. *M. brachyotis* Waterh. *Proceed.* 1837. str. 17. *Zoology of Beagle* str. 49. tab. XIV. Schinz *Synop.* 2, 182.

(2) Syn. *M. Xanthorrhinus* Waterh. *Proceed.* 1837. str. 17. *Abrothrix Xanthorrhinus* Gray. *M. Xanthorrhinus* *Zool. de Beagle* str. 53. tabl. XVI. fig. 1. Schinz *Synop.* 2, 183.

(3) Syn. *M. canescens* Waterh. *Proceed.* 1837. str. 17. *Abrothrix canescens* Gray; *M. canescens* *Zool. de Beagle*. *Mamm.* 54; *Less.* *Nouv. Tabl.* 1104. Schinz *Synop.* 2, 183.

(4) Syn. *M. Arenicola* Waterh. *Proceed.* 1837. str. 18; *Abrothrix arenicola* Gray; *M. arenicola* *Zool. of Beagle* *Mamm.* str. 48. pl. XIII.; *Less.* *Nouv. Tabl.* n. 1105; Schinz *Synop.* 2, 183.

Z wierzchu śniada, pod spodem popielato-białą, blado-żółto-pociągniętą. Uszy mierne, okrągławe, siercią żółtą i śniadą porośłe. Ogon długością ciała prawie równy. Nogi popielato-białe. Stopy mierne.

Długość ciała 4" 3", ogona 2" 9", konch uchwowych 4½".

Mieszka w Maldonado i nad brzegami la Platta.

1178. *Mus bimaculatus* (1), MYSZ DWÓ-PLAMISTA. . . 104

Odzież blado-glinkowato-żółta, czarniawą siercią posiana. Boki pyska, dolne części policzków i wszystkie spodnie części, białe. Po za każdym uchem, czysto-biała cętka. Nogi i ogon blado-cieliste, białymi włoskami porośłe. Uszy cieliste, wewnątrz żółto-włose; wierzchnia strona ogona blado-brunatna. Rzęsówki cienkie, liczne, przy nasadzie czarne, na końcach szare. Stopy przy ostrogach biało-srebrzystymi włosami porośłe.

Długość ciała 3" 1", ogona 1" 1", konch uchwowych 4½".

Mieszka w Maldonado.

1179. *Mus gracilipes* (2), MYSZ CIENKO-NOGA . . . 105

Z wierzchu żółtawa; sierć około uszu, na wargach i spodzie ciała biała. Nogi małe, wysmukłe, cieliste, w górze i przy ostrogach białą siercią porośłe. Ogon subtelny białowłose, długością ciała prawie równy. Uszy mierne. Odzież miernie długa, miękka. Włosy wszystkie przy nasadzie ołowiate.

Długość ciała 2" 10", ogona 1" 7", konch uchwowych 4½".

1180. *Mus elegans* (3), MYSZ OZDOBNA . . . 106

(1) Syn. *M. himaculatus* Waterh. Proceed. 1837. str. 18; *Calomys bimaculatus* Gray. *M. bimaculatus* Zool. of Beagle str. 43. tab. XII; Schinz Synop. 2, 184.

(2) Syn. *M. gracilipes* Waterh. Proceed. 1837. str. 19. *Calomys gracilipes* Gray. *M. gracilipes* Zool. of Beagle str. 45. pl. XI. Schinz Synop. 2, 184.

(3) Syn. *M. elegans* Waterh. Proceed. 1837. str. 19. *Eligmodontia typus* Fr. Cuv. *Annal. des Sc. nat. Mars* 1837. pl. 5. *Calomys elegans* Gray. *M. elegans* Zool. of Beagle p. 41. tab. XII.

Frederyk Cuvier z gatunku tego utworzył rodzaj *Eligmodontia*, któremu nadal cechy następują: Zęby przednie na zewnętrznej stro-

Z wierzchu żółta; odzież po bokach i około oczu, rzadką śniadą siercią posiana. Włosy po obu bokach konch uchwowych, około warg, pod spodem ciała i na nogach śnieżno-białe. Uszy wielkie. Ogon od głowy i ciała nieco dłuższy. Stopy długie, pod spodem włosami porosłe.

Długość ciała 3" 7", ogon 3" 9", konchy uchowe 6".

Mieszka w Bahiablanca i Buenos Ayres.

1181. *Mus flavescens* (1), MYSZ ŻÓŁTAWA . . . 107

Z wierzchu cynamonowa; boki głowy, ciała i piersi, żółcisto-żółte; gardziel i spód ciała żółtawo-białe. Nogi brudno-białe. Konchy uchowe mierne, okrągławe, żółtą siercią porosłe. Ogon od ciała i głowy dłuższy, z wierzchu śniady, od spodu brudno-biały; stopy długie.

Długość ciała 3" 9", ogona 4" 1½", konch uchwowych 4½".

Mieszka w Maldonado.

1182. *Mus brevirostris* (2), MYSZ KRÓTKO-PYSKA . 108

Z wierzchu śniada, płowo-pociągnięta, boki żółtawe; pod spodem brudno-glinkowato-żółta. Uszy wielkie, nieznacznie siercią porosłe. Ogon prawie tak długi jak ciało, rzadkowłosy, z wierzchu ciemno, od spodu blado-śniady. Nogi śniadawe; palce białawe. Wąsy śniado-czarne; odzież krótka, miękka. Głowa mała, pysk krótki.

Długość ciała 3" 2", ogona 2" 9".

Mieszka w Maldonado.

nie gładkie, trzonowych $\frac{3}{4}$ pełno-korzeniowych, zewnątrz i wewnątrz buchtowato pozaginanych; pierwszy największy zewnątrz i wewnątrz dwu-fałdzisty, drugi zewnątrz z dwóma, wewnątrz z jednym fałdem, trzeci najmniejszy. Postać mysza. Nogi tylne dłuższe; stopy bardzo długie, podeszwy stwardniałe, włosiste. Nogi przednie 4-palcowe, sęczek ksiukowy pazurowaty, tylne 5-palcowe. Pazury szponiaste. Ogon bardzo długi łuskowato obrączkowany, krótkowłosy. Oczy mierne. Konchy uchowe wyraźnie jajowate.

(1) Syn. *M. flavescens* Waterh. Proceed. 1837. p. 19; *M. flavescens* Zool. of Beagle Mamm. p. 46. pl. 13; Less. Nouv. Tabl. n. 1172. Schinz 2, 186.

(2) Syn. *M. brevirostris* Waterh. Proceed. 1837. p. 20., Less. Nouv. Tabl. n. 1173; Schinz Synop. 2, 187.

1183. *Mus Darvini* (1), MYSZ DARWINIEGO . . . 109

Z wierzchu blado-cynamonowa, czarniawemi włosami posiana, przed oczami sierć popielatawa; policzki, boki ciała i ogon przy nasadzie blado-cynamonowe; części dolne i nogi białe. Uszy bardzo wielkie. Ogon głowie i ciału prawie równy, z wierzchu śniado-czarniawy od spodu biały.

Długość ciała 6", ogona 4" 9", konch uchwowych 11½".

Mieszka w Coquimbo w Chili.

1184. *Mus Xanthopygos* (2), MYSZ ŻÓLTO-TYŁA . 110

Z wierzchu blado-brunatna, żółto-pociągnięta, po bokach żółtawa; spód biały. Głowa szarawa, natylki żółte. Nogi białe. Uszy dość wielkie, siercią białą z żółtą pomieszana, porośle. Ogon długością ciała prawie równy, z wierzchu czarniawy, pod spodem biały. Odzież długa, miękka. Wąsy bardzo długie, białawe, przy nasadzie czarne

Długość ciała 5" 7", ogona 7" 10", konch uchwowych 7".

Mieszka gromadnie w trawach, w okolicach Port Desiré i Santa Cruz.

1185. *Mus griseo-flavus* (3), MYSZ SZARO-ŻÓLTA. . 111

Z wierzchu szara, żółto-pociągnięta, boki żółte; spód i nogi białe. Uszy wielkie prawie nagie. Ogon ciała i głowie długością prawie równy z wierzchu śniado-czarniawy, od spodu biały. Odzież długa, miękka.

Długość ciała 6" 8", ogona 5" 6", konch uchwowych 8".

Mieszka w północnej Patagonii.

1186. *Mus longicaudatus* (4), MYSZ DŁUGO-OGONIASTA. 112

(1) Syn. *M. Darvini* Waterh. Proceed. 1837. str. 28; *Phyllotis Darvini* Gray; *M. Darvini* Zool. of Beagle Mamm. p. 64. pl. XXIII; Less. Nouv. Tabl. n. 1092. Schinz Synop. 2, 136.

(2) Syn. *M. Xanthopygos* Waterh. Proceed. 1837; p. 28. *Phyllotis Xanthopygos* Gray; *M. Xanthopygos* Zool. of Beagle Mamm. p. 64. pl. XXII; Less. Nouv. Tab. 1093. Schinz Synop. 2, 188.

(3) Syn. *M. griseo-flavus* Waterh. Proceed. 1837. str. 28. *Phyllotis griseo-flavus* Gray; *M. griseo-flavus* Zool. of Beagle str. 62. pl. XXI. Less. Nouv. tabl. n. 1094. Schinz Synop. 2, 188.

(4) Syn. *M. longicaudus* Bennet Proceed. 1832. str. 2. *M. longicaudatus* Zool. of Beagle Mamm. str. 39. tab. XI. Less. Nouv. Tabl. n. 1175. Schinz Synop. 2, 189.

Blado-żółtawo-śniada. Spód biały zlekka poźółkły. Nogi białe; stopy bardzo wielkie. Ogon bardzo długi. Uszy małe. Długość ciała 3" 9", ogona 5" 3".

Mieszka w Chili.

1187. *Mus rostellatus* (1), MYSZ OSTROPYSKA . . . 113

Z wierzchu żółto i czarno-upstrzona, pod spodem glin-kowato-żółta. Ogon od ciała znacznie krótszy, jednostajnie czarny.

Długość ciała 6" 3", ogona 3" 6", konch uchowych 5".

1188. *Mus orobinus* (2), MYSZ CIEMNO-NOGA . . . 114

Z wierzchu brunatno-żółta, czarno-popróżzona; spód żółtawo-biały. Konchy uchowe z tyłu nagie. Nogi śniade. Ogon od ciała daleko krótszy, łuskowaty, czarniawy.

Długość ciała 5", ogona 3" 5", konch uchowych 6½".

Mieszka w Brazylii.

1189. *Mus subflavus* (3), MYSZ ŻÓLTAWA . . . 115

Od szczura nieco mniejsza, brunatno-żółta; pod spodem biaława. Ogon długości ciała, łuskowaty rzadko-włosy.

Długość ciała 6", ogona 6", konch uchowych 8".

Mieszka w Brazylii.

1190. *Mus palustris* (4), MYSZ BŁOTNA . . . 116

Z wierzchu rdzawo-śniada, pod spodem białawo-siwa. Ogon krótko-włosy, na końcu prawie pęczlikowaty. Górne przednie zęby brunatne, dolne białe.

Długość ciała 5½", ogona 4".

Mieszka w południowej Karolinie na bagnach około New Jersey.

(1) Syn. *Hesperomys rostellatus* Wagner Schreb. Suppl. Tab. 202. A. str. 514. Schinz Synop. 2, 189.

(2) Syn. *Hesperomys orobinus* Wagner Suppl. str. 533. Schinz Synop. 2, 190, 117.

(3) Syn. *Hesperomys subflavus* Wagner Suppl. str. 534. Schinz Synop. 2, 190, 118.

(4) Syn. *M. palustris* Harlan-Sillim. am. Journ. T. XXXI. str. 385. Isis. 1840. str. 178. *Hesperomys palustris* Wagner Schreb. str. 543. Schinz. Synop. 2, 191.

1191. *Mus canellinus* (1), MYSZ CYNAMONOWA . . . 117

Warga górna nieprzecięta; pod przedziałką nosową mała, trójkątna, naga cętka. Konchy uchowe miernie wielkie, prawie nagie, delikatnymi włoskami skapo porośnięte. Głowa i spód karku rudawe, brunatno i czarniawo-pociągnięte. Krzyżce, boki i wyższa część nóg blado-rdzawe, na grzbiecie więcej, po bokach mniej brunatno-czarno-nakrapiane, środek tyłu wpada w kolor czarniawy; wewnętrzne strony nóg czerwono-białe. Sierć obrastająca palce i pazury, białawe włosy na grzbiecie wszystkie są przy nasadzie blado-szare i czerwono-białawe, pośrodku czarno-brunatne, na końcach blado-rdzawe. Ogon blado-brunatno-szary, białawymi lub czerwono-białawymi, na 2 linie długości włosami porośnięty.

Długość ciała 7" 4", ogona 5" 4", konch uchwowych 6".

Mieszka w Brazylii.

1192. *Mus sciureus* (2), MYSZ WIEWIÓRCZA . . . 118

Z wierzchu rdzawo-ruda. po bokach jasno-łłowa, pod spodem biaława. Na grzbiecie włosy przy nasadzie łupkowate; podeszwy białawo-cieliste. Ogon długością $\frac{2}{3}$ ciała równy.

Długość ciała 7" 6", ogona 6" 2".

Mieszka w Brazylii.

1193. *Mus leucogaster* (3), MYSZ BIAŁO-BRZUCHA . . . 119

Z wierzchu żółtawo-śniada, nieco czarniawo-pociągnięta;

(1) Syn. M. Angua Brandt Mém. de Petersb. 1838. p. 430. Tab. 13. *Halochilus canellinus* Wagner. Die zimmtfarbige Heftmaus.

Wagner w Dodatku do Szebera Części 3. na str. 518. ustanowił z niniejszego gatunku, a także gatunków *M. brasiliensis* *M. leucogaster*, *M. sciureus* i *vulpinus* osobny rodzaj *Halochilus*, któremu nadał następną charakterystykę: Postać myszy, warga górna niezupełnie rozcięta, ogon przedłużony, łuskowaty, bardzo krótko-włosy. Zęby trzonowe krótkie, dość szerokie, płaskie, ani sęczkowate, ani podłużnym rowkiem nieprzedzielone; z pomiędzy górnych ostatni największy.

(2) Syn. *Halochilus sciureus* Wagner Archiv. VIII. str. 17. Schinz Synop. 2, 192.

(3) Syn. *Mus leucogaster* Brandt. Mém. de Petersb. 1835. str. 428. tab. 12. *Halochilus leucogaster* Wagner Schreber Suppl. str. 552. Schinz Synop. 2, 192.

pod spodem biała; podeszwy czarne, nagie. Ogon od ciała dłuższy, cielisto-białawy.

Długość ciała 6", ogona 7".

Mieszka w Brazylii.

1194. *Mus aquaticus* (1), MYSZ WODNA 120

Nogi pletwowe. Ciało grube. Głowa szeroka. Uszy krótkie. Odzież miękka, z wierzchu żółtawo-siwo-śniada; pod spodem glinkowata.

Długość ciała 7" 5", ogona 8".

Mieszka w Brazylii w prowincjach Minos; gniazda swe robi w trzcinach nad wodami.

1195. *Mus mystacalis* (2), MYSZ WASATA 121

Ogon pęzlikowaty. Wąsy bardzo długie. Ciało z wierzchu płowo-szare, pod spodem białawe.

Długość ciała 5", ogona 7".

Mieszka w Minas.

1196. *Mus vulpinoides* (3), MYSZ ŁDZAWA 122

Odzież długa, z wierzchu jasno-rudawa, pod spodem biała, rudawo-pociągnięta.

Długość ciała 5" 4", ogona 7" 1".

Mieszka w Minas.

1197. *Mus longicaudatoides* (4), MYSZ SZARO-BRUNATNA. 123

Z wierzchu siwo-śniada, oliwkowato-żółto-pociągnięta. Spód biały. Pysk i nogi popielate.

Długość ciała 3" 5", ogona 4" 4".

Mieszka w Minas.

1198. *Mus laticeps* (5), MYSZ SZÉROKO-GŁOWA . . . 124

Głowa bardzo szeroka. Uszy wielkie. Oczy wydatne.

(1) Syn. *M. aquaticus* Lund. Kon. Danske Videnskabernes Selskabs Naturviden Skabelige Aftandlingen VIII. Th. Kiobenhawen, 1841. str. 278. Less. Nouv. Tabl. n. 1156. Schinz Synop. 2, 193.

(2) Syn. *M. mystacalis* Lund. l. c. Less. Nouv. Tabl. n. 1157. Schinz Synop. 2, 193.

(3) Syn. *M. vulpinus* l. c. *M. vulpinoides* Schinz Synop. 2, 193.

(4) Syn. *M. longicaudus* Lund. *M. longicaudatoides* Schinz Synop. 2, 194.

(5) Syn. *M. laticeps* Lund. Less. Nouv. Tabl. n. 1157. Schinz Synop. 2, 194.

Ogon zeszczuplony. Ciało z wierzchu jasno-popielate, rudawo-pociągnięte; spód czysto-biały.

Długość ciała 5" 5", ogona 5".

Mieszka w Minas.

1199. *Mus expulsus* (1), MYSZ WYGNANKA 125

Z wierzchu siwawo-śniada z glinkowato-żółtą siercią pomieszana; boki ciała gliniasto-żółte; spód izabellowy.

Długość ciała 4" 9", ogona 3" 3".

Mieszka na polach uprawnych w Minas. Niegdyś znajdowała się w domach, zkąd od *Myszy Szczęciastej* (*M. setosus*) wygnana została.

1200. *Mus lasiurus* (2), MYSZ TWARDO-WŁOSA 126

Odzież krótka, lisowato-ruda. Ogon szczecinią prostą porosły.

Długość ciała 4" 8", ogona 2" 10".

Mieszka w Minas, w lasach.

1201. *Mus lasiotis* (3), MYSZ PROSTO-UCHA 127

Uszy wielkie, włosiste. Ogon przykrótki. Odzież z wierzchu żółtawo-śniada, pod spodem żółtawo-szaro-biaława.

Długość ciała 2" 6", ogona 1" 1".

Mieszka w Minas.

Gatunki wątpliwe.

Mus Maurus (4), MYSZ CZARNA.

Sierć z wierzchu purpurowo-czarna, pod spodem ołowista. Konchy uchowe małe, blado-śniade. Ogon prawie ciała równy.

(1) Syn. *M. expulsus* Lund. Less. Nouv. Tabl. n. 1160. Schinz Synop. 2, 194.

(2) Syn. *M. lasiurus* Lund. Less. Nouv. Tabl. n. 1159. Schinz Synop. 2, 194.

(3) Syn. *M. lasiotis* Lund. Schinz Synop. 2, 195.

(4) *M. Maurus*. Waterh. Proceed. 1837. str. 20. An. *M. decumani* varietas? Zool. of Beagle Mamm. n. 111. Nouv. Tabl. Less. n. 1171. Schinz Synop. 2, 167.

Długość ciała 11" 3", ogona 7" 6", konch uchowych 6 $\frac{1}{4}$ ".

Mieszka w Maldonado. Zdaje się być miejscową odmianą *Szczura wędrownego* (M. Decumanus).

Mus insularis (1), MYSZ WYSPIARKA.

Z wierzchu szarawa, pod spodem jaśniejsza; stopy purpurowo-czarniawe; ogon, ciału wraz z głową równy. Konchły uchowe mierne; odzież miękka.

Odmiana a) Włosy grzbietu czarne są ku końcowi ciemno-żółto-obraczkowane. Około boków i na udach włosy nieco wyraźniej obraczkowane z końcami blado-żółtymi. Dolne części szare, brudno-białawo-żółto-nakrapiane.

Długość ciała 7", ogona 6 $\frac{1}{2}$ ", konch uchowych 7".

Mieszka na wyspie Ascension na Oceanie Atlantyckim.

Zdaje się być odmianą *domowego Szczura* (M. Rattus).

Gray (Proceeding 1843. str. 79) wylicza jako zupełnie nowe gatunki Amerykańskich myszy M. *Tegnina* i M. *Tazamaca*; opisów ich wszakże niedołączył.

††††† Gatunki Nowoholenderskie.

1202. *Nus fuscipes* (2), MYSZ ŚNIADO-NOGA 128

Z wierzchu śniado-czarniawa, pod spodem szarawa. Nogi śniade. Uszy mierne. Ogon długością głowie i ciału równy. Odzież bardzo długa, miękka.

Długość ciała 6" 6", ogona 4" 3", konch uchowych 6 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w Australii w zatoce Króla Jerzego.

1203. *Mus Gouldii* (3), MYSZ GULDA 129

Odzież długa, miękka, glinkowato-żółta, siercią czarniawą, po bokach rzadszą posiana. Spód ciała i nogi białe. Uszy dość wielkie. Ogon od głowy i ciała nieco krótszy.

(1) Syn. M. *insularis* (Rattus varietas). Zool. of Beagle Mamm. N. 3, str. 35. Schinz Synop. 2, 168.

(2) Syn. M. *fuscipes* Waterh. Zool. of Beagle str. 66. tab. XXIV. Less. Nouv. Tabl. n. 1130. Schinz Synop. 2, 195.

(3) Syn. M. *Gouldii* Zool. of Beagle str. 67. Less. Nouv. Tabl. n. 1131. Schinz Synop. 2, 196.

Długość ciała 4" 8", ogona 3" 6", konch uchwych 7".

Mieszka w południowej Nowej Walii.

W tym gatunku wyradza się odmiana z siercią blado-żółtą; u której nogi, wszystkie spodnie części i boki u dołu są białe. Włosy grzbietu i białych części ciała przy nasadach blado siwe; uszy i rzęśówki blado-brunatne.

1204. *Mus Grayi* (1), MYSZ GRAJA 130

Odzież śniada, włosy długie, wietkie, czarne, z końcami bladzsze; boki żółtawo-śniade; przód szyi i spód ciała żółtawe; nogi białawe. Konchy uchowe prawie nagie, siercią krótką, siwiejącą porosłe. Na ogonie włosy śniade, leżące.

Długość ciała 6", ogona 4½".

Mieszka w Nowej Hollandyi.

1205. *Mus delicatulus* (2), MYSZ WĄTLA 131

Z wierzchu blado-żółtawo-śniada; boki ciała żółtawe; spód biały. Ogon mierny z wierzchu śniady, pod spodem przy nasadzie białawy. Konchy uchowe dość małe. Nogi wysmukłe, białe.

Długość ciała 2" 5", ogona 2" 2", konch uchwych 3¾".

Mieszka w Australii.

1206. *Mus lutreola* (3), MYSZ ŻÓLTO-NAKRAPIANA 132

Grzbiet czarny, żółtawo-nakrapiany; włosy dłuższe czarne, boki żółtawo-śniade; spód ołowiasty. Konchy uchowe rzadkiemi włosami porosłe. Rzęśówki czarne. Ogon kruchemi, czarnemi włosami pokryty.

Długość ciała 7", ogona 4".

Mieszka w południowej Nowej Hollandyi.

1207. *Mus hirsutus* (4), MYSZ KUDŁATA 133

Odzież długa, z wierzchu śniadawa, z czarną, gęstą sier-

(1) Syn. *M. Grayi*, Gould. Schinz Synop. 2, 197.

(2) Syn. *M. Delicatulus* Gould Proceed. 1842. str. 13. Schinz Synop. 2, 197.

(3) Syn. *M. lutreola* Gray. Schinz Synop. 2, 198.

(4) Syn. *M. hirsutus* Gould. Proceed. 1842. str. 12. Schinz Synop. 2, 198.

cią pomieszana; spód płowiejący, śniado i rudo-pociągnięty. Uszy mierne. Ogon długi, długimi, czarnymi włosami porosły; ku końcowi jego włosy są dłuższe, na samym wierzchołku rudawe.

Długość ciała 10" 4", ogona 13".

Mieszka w Nowej Hollandyi.

1208. *Mus penicillatus* (1), MYSZ PEŻLIKOWATA . 134

Szaro-śniada, odzież prawie taka jak u *Szczura wędrownego*. Ciało pod spodem i nogi białe, żółto-pociągnięte. Konchy uchove mierne, z tyłu prawie wycięte. Ogon od ciała i głowy nieco dłuższy, szczupły, pod koniec długo-włosy.

Długość ciała 7" 3", ogona 7" 9", konch uchwowych 7 $\frac{3}{4}$ ".

Mieszka w Port-Essington w Nowej Hollandyi.

1209. *Mus Novae-Hollandiae* (2), MYSZ NOWEJ-HOLLANDYI. 135

Z wierzchu siwa, żółtawo-pociągnięta; spód ciała i nogi białe. Konchy uchove mierne. Ogon długością ciała prawie równy.

Długość ciała 3", ogona 2".

Mieszka w południowej Nowej Walii.

R O D Z A J XXII. (126).

Arvicola (3), POLNIK. (*Stroncz.*)

Zębów przednich $\frac{2}{2}$, kły $\frac{0}{0}$; trzonowych $\frac{1-3}{3-3}$, 16. Zęby przednie górne mierne, dość szerokie, cienkie; dolne

(1) Syn. *M. penicillatus* Gould. *Proceed.* 1842. str. 12. Schinz *Synop.* 2, 198.

(2) Syn. *M. Novae Hollandiae* Gould. *Proceed.* 1842. str. 146. Schinz *Synop.* 2, 199.

(3) Syn. *Mus* (*Sectio: mures cunicularii*) L. Pall. *Gm. Schreb. Arvicola.* Lacép. *Cuv. Desm. Less. Bonap. Savi. Hypudaeus* Ill. Brandt.—*Microtus*, Schrank.—*Myodes et Mus part.* Pall. (*Zoogr.*) Lemmus. Geoff. Tiedm. Fred. *Cuv. Fisch.*—*Полевка* (ross.)

Rodzaj ten, tudzież Rodzaje *Lemmus*, *Fiber*, *Sminthus*, *Perognathus*, *Sacomys* i *Pithecis*, niektórzy nowsi Naturaliści, ze wzglę-

długie, także dość cienkie, łukowate i na końcach bardzo ostre. *Trzonowe* składane; każdy jest jakby podzielony w zyg-zak przez dwa lub trzy rówki z jednej i drugiej strony, naprzemianległe i utworzone z fałdów *Emalii*; początkowy z każdej strony wyraźnie jest najdłuższy, a wszystkie dłuższe są niż szersze. Zęby tak są do siebie zbliżone i rowki poboczne tak regularnie naprzemianległe, że między niemi żadnej niewidać przerwy. *Pysk* krótki, nieco przytępiony. *Konchy uchowe* szerokie, mało od odzieży dłuższe, lub niekiedy nierównie od niej krótsze. *Torebki* przyżuchwowe żadne. *Oczy* małe lub mierne. *Nogi* przednie o 4 palcach pazurowatych, z sęczkiem lub pazurkiem bardzo małym, w miejscu wielkiego palca; tylne mają 5 palców z pazurkami, lecz ksiuk ich bardzo jest mały. Pazury mierne, łukowate, od spodu niby rynienkowate (między palcami, skórki pletwiastej lub też twardej szczeci wcale niema). *Ogon* zwykle równy czwartej części długości ciała; lecz niekiedy od połowy jego dłuższy; jest zaokrąglony i składa się z małych luskowatych pierścieni, prawie zawsze krótką siercią porośłych.

Polniki mieszkają w Europie, Azji, Afryce i Ameryce północnej; lecz nieznajdują się w Oceanii, w Ameryce południowej tudzież w częściach Afryki i Azji na południowym półsferzu położonych. Pokarm ich, który zresztą jest w ogólności roślinny, stosownie do gatunków rozmaity bywa: jedne żywią się ziarnem, inne ziołami wodnymi, niektóre na koniec, za korzeniami roślin warzywnych się ubiegają. Przebywanie Polników w Syberyi, jest niejako w związku z obec-

du na szczególny skład i kształt zębów, mieszczą w osobnej Familii *Arvicolina*, którą Ks. Musignano do oddziału *Bobrowatych* (*Castorideae*) policzył. Zważywszy, że powszechna postać *Lemingów* tak bardzo do *Ślepców*; *Polników* zaś i reszty wymienionych Rodzajów do *Myszy* jest podobna; niemniej mając na celu ile można zbliżyć do siebie gatunki dawnych Linneuszowych Rodzajów; umieściliśmy *Lemingi* obok *Ślepców*, *Polniki* obok *Myszy*, *Piżmoszczury* zaś w familii *Bobrowatych*, do których one urządzeniem nóg i ogonów tak wiele się zbliżają.

nością także pewnych cebulkowatych roślin, które ulubioną ich żywność i zimowy zapas stanowią; wszystkie bowiem rodzaju tego gatunki, w mniejszym lub większym stopniu obdarzone są instynktem nagromadzania Magazynów żywności do podziemnych nór swoich. Nory te kopane są zwykle równoległe do powierzchni, i stosownie do gatunków w nich przemieszkujących, dłuższe lub krótsze bywają.

Polniki niemają ogonów chwytliwych jak Szczury, a pazury ich do kopania tylko nie zaś do wdrapywania się są ukształcone, i dla tego łażącymi po drzewach nigdy ich niewidziano. Małość oczu i konch uchowych wskazują także, że te zwierzątka do podziemnego życia są przeznaczone. Niektóre Polniki z wrodzonego popędu dalekie odbywają wędrówki: takim jest *Polnik gospodarny* (*Ar. oecconomus*); wszakże wzwiedzanych przez się krajach niepozostają na zawsze, jak to czynić zwykły niektóre gatunki Myszy.

P. de Selys Longchamps, który w dziele pod tytułem *Etudes de Micromammalogie*, dał piękny rozbiór Rodzajów *Sorex*, *Mus* i *Arvicola* z wyjaśnieniem dwuwykładności dawniejszej synonimiki i ze szczegółowem opisaniem gatunków Europejskich pomienionych Rodzajów; Polniki, stosownie do wielkości ich konch uchowych, długości ogona i miejsc mieszkania, na trzy podzielił Sekeye (1). Podział ten dla łatwiejszego rozróżnienia gatunków dogodny, umieszczamy tu jak następuje:

SERCYA I. POLNIKI WODNE (*Hemiotomys*).

Palce u nóg długie, grube. Konchy uchowe od odzieży krótsze, często prawie żadne. Oczy bardzo małe. Cyc 8.

Gatunki tu należące z pomiędzy innych największe, przebywają nad brzegami wód. Ogon ich wyrównywa zawsze długości ciała (lub przynajmniej dłuższy jest od trzeciej jego czę-

(1) *Etudes de Micromammalogie* str. 85. i 86. *Revue Zoologique* 1847. str. 306. i następn.

ści). Konchy uchove zaokrąglone, zewnątrz prawie nagie, na końcach tylko siercią obrzeżone. Gatunki, których osteologia dotąd wiadoma, mają po 13 par żeber.

SEKCYA 2. POLNIKI ZIEMNE. (*Campagnols terrestres*).

Palce u nóg krótkie, szczuple.

† Polniki Lemingi. (*Microtus*).

Te gatunki zbliżają się do Lemingów nadzwyczajną krótkością konch uchowych, które prawie nie są widoczne. Ogon ich od trzeciej części ciała jest krótszy. Oczy bardzo małe. Cyc 4.— U znajomych dotąd, po 14 par żeber. Wszystkie żyją pod ziemią

†† Polniki właściwe (*Arvicolae*).

Konchy uchove tak długie jak włosy odzieży, obszerne. Oczy rozmaite często wydatne. Cyc 8. Ogon $\frac{1}{3}$ lub $\frac{1}{4}$ ciała długością równy. Trzonowe zęby bez korzeni; (ta cecha wspólna jest gatunkom 1 Sekcyi); niekiedy u indywidualów dorosłych korzeniami opatrzone. Konchy uchove równe z odzieżą lub nieco od niej dłuższe, obszerne. Wszystkie tu należące gatunki żyją na suchej ziemi. Z pomiędzy nich niektóre mają po 13 par żeber (*Arvicola arvalis*, *alliaris*), inne zaś tylko po 12 (*Ar. duodecimcostatus*). Osteologia ostatnich nie jest jeszcze dobrze wiadoma.

SEKCYA 3. (*Mynomes Rafin.*)

Ogony luskowate.

1) Polniki wodne (*Hemiotomys*).

1210. *Arvicola amphibius* (1), POLNIK ZIEMNO-WODNY . 1

(1) Syn. *Mus amphibius* L. Gm. Pall. Schreb. Jundzil. Zool. 1. str. 162. *Arv. amphibius* Lacép. Cuv. Desm. Less. de Selys.—*Lemmus am-*

Ciemno-brunatny mniej więcej rdzawy z wierzchu, wpadający w kolor rudawy na słabiznach i na bokach głowy. Na grzbiecie, a szczególnie na krzyżach są pomieszane dłuższe, czarniawe włosy. Cały spód ciała ciemno-popielaty, na brzuchu jasno-rudo-pociągnięty. Konchy uchowe od włosów odzieży krótsze i w nich ukryte, prawie nagie, na końcach tylko siercią obrzeżone. Oczy bardzo n.ale, w głowę zapadłe; wewnętrzna obwódka gałki ocznej czerwona. Pysk szarawy; włosy górnej wargi kruche, białawe. Nogi bardzo silne, grube, łuskowate, krótką twardą, siercią porośle, ciemno-popielate. Ogon od połowy ciała dłuższy, przeszło ze 110 łuskowatych obrączek złożony, zwierzchu popielato-czarną, pod spodem bledszą siercią porośle.

Wielkość szczura czarnego.

Indywidualia młode mają odzież z wierzchu żółtawą, a pod spodem popielatą bez rudego odcienia.

O d m i a n y:

a) *Biały* oczy czerwone (albinos).

b) *Czarny* (*Arvicola ater*. Mac. Gillivray *M. amphibius* var. *niger* Pall. Gm. Fisch.)

Odmiana ta została opisana, jako osobny gatunek przez P. Mac. Gillivray, który ją znalazł na błotach Angielskich. Podobne czarne indywidualia widział Pallas w Syberyi.

c) *Włoski* (*Arvicola amphibius* Ch. Bonap. *Fauna italica*; — *A. pertinax* P. Savi Musée de Pise; *Ar. amphibius* Var. *italica*. P. Savi 1839.

Mniejszy, z wierzchu więcej czarniawy, spod ciała kasztanowato i rudo-okopcony. Ogon jednostajnie ciemno-kasztanowaty; wargą górną wewnątrz dość długą, twardą, białą siercią porośla.

phibius Geoffr. Tiedm. Fisch. — *Microtus terrestris* Schrank, *Lemmus aquaticus* Fred. Cuv. Baillon. *Mus aquaticus* Briss. *Rat. d'eau* Buff. *Hypudaeus amphibius* Schinz Synop. 2, 235. *Arv. pertinax* Savi Bonap. *Arv. ater* Mac. Gillivray.

d) *Blotny* (*Mus paludosus* L. *Mantissa* Plaut. *M. amphibius* Var. *Paludosus* Gm. Desm. Fisch.)

Caly czarny, nogi białe. Ogon długości ciała, włosisty. Znaleziony w Szwecyi; wiele ma podobieństwa z odnianą b.)

e) *Cętkowany* (*M. amphibius maculatus* Pall. Gm. Desm. Fisch.)

Blado-żółtawy. Na barkach biała, wielka, nieregularna plama, a często i pręga tegoż koloru na piersiach. Spostrzeżony przez Fallasa nad brzegami rzeki Ob.

Polniki ziemno-wodne zamieszkują całą środkową i północną Europę, wyjąwszy Irlandyę; znajdują się także w Zachodniej Syberyi; w Alpach Szwajcarskich dotąd ich niewidziano, w Litwie pospolite, na Podolu dość rzadkie. Żyją nad brzegami rzek i stawów, lecz najwięcej lubią przebywać w ogrodach i na wilgotnych łąkach. Karnią się korzonkami i podgryzają szczególnieź korzenie drzew owocowych, przez co wielkie zrzadzają szkody; jedzą także cebulki roślin wodnych, małe rybki i skorupiaki. Samica rodzi 2 razy na rok od 6 do 8. młodych.

1211. *Arvicola monticola* (1), POLNIK GÓRNY 2

Ogon ciemno-popielaty, nieco krótszy od połowy ciała. Odzież żółtawo-szara na bokach z blado-żółtawą siercią pomieszana. Spód ciała i nogi popielato-białawe (13. par żeber).

Gatunek ten różni się od *Polnika Ziemnego* (arv. terrestris) składem czaszki, który jest podobny jak w poprzedzającym gatunku; wzrostem większym, ogonem dłuższym i bladszym ubarwieniem odzieży. Tą ostatnią cechą różni się także od *Polnika Ziemno-wodnego* (arv. amphibius) prócz tego ma ogon blado-szary, od ciała krótszy, a odzież jego jest bardzo miękka, równa i jakby weluista bez mieszaniny na grzbiecie tych dłuższych włosów, które odznaczają gatunki *Amphi-*

(1) Syn. *Arvicola Monticola* de Selys Revue Zool. 1838. *Micromammalogie* 92. tab. 1. fig. 6. tab. 2. f. 3. Czaszka; Wagner Schreb. Var. 6. p. 569. Schinz Synop. 2, 238.

bius i *Destructor*; barwa odzieży jego dość jest blada, aby ją wziąć można za odzież zciemniałych indywiduów gatunku *Arvalis*. Szaro-biaława odzież spodu ciała, jest na brzuchu zleka pociągnięta blado-żółtą barwą. Boki ciała i głowa są mocniej żółte. Ogon najeżony blado-popielatą siercią, od ciała krótszy i złożony około ze 100. łuskowatych obrączek. Oczy, uszy, pysk i nogi są prawie takie jak u Polnika Ziarnowodnego.

Długość ciała 6" 3", ogona 2" 9".

Mieszka w górach Pirenejskich.

Uwaga. Młode indywidua tego gatunku z trudnością odróżnić można od Polnika ziemnego (*Ar. terrestris*); barwa jednak ich odzieży jest nieco bladsza.

1212, *Arvicola destructor* (1), POLNIK PSOTNIK . . . 3

Odzież z wierzchu brunatno-żółtawa z szarą siercią pomieszana, dość podobna do odzieży *Szczura wędrownego* (*M. Decumanus*). Boki ciała nieco jaśniejsze. Gardziel i piersi popielato-białawe. Spód ciała popielaty, bardzo słabo-żółtawo-pociągnięty. Koniec pyska i warga górna jednakię z grzbietem maści. Pysk nabrzmiaty, i tępy na końcu. Uszy i oczy takie jak w gatunku *amphibius*. Od Polników ziemnego i górnego (*a. terrestris* i *monticola*) z łatwością odróżniony być może, długością ogona i gatunkiem sierci grzbietowej. Kształt jego czaszki jest zupełnie odmienny od wszystkich współrodzajowych.

Długość ciała 6", ogona 3" 9".

Odmiana a) *Czarniawa* (*Noirâtre*).

Czarniawo-brunatny, z bardzo słabą mieszaniną sierci brunatnej i żółtawej z wierzchu i po bokach. Długie włosy grzbietu i krzyżów są zupełnie czarne. Nog i Ogon także krótką siercią tegoż koloru pokryte, równie jak obrączki łuskowate-

(1) Syn. *Arvicola terrestris* Ch. Bonap. (Leon. ital.) na tej tablicy ogon wyobrażony jest za nadto długim.— *Arvicola Musignani*, de Selys. *Revue Zool.* janv. 1839. *Micromam.* str. 93.— *Ar. destructor* P. Savi (*Giornal dei Letterati* n. 102. fevrier 1839).— *Wagner Schreb.* *Var. C.* p. 570. *Schinz Synop.* 2, 238.

go ogona. Ogon pęczkiem popielatęj sierci zakończony. Pazury białawe. (Micromamm. str. 94).

Mieszka we Włoszech mianowicie w Pawii, Medyolanie, Toskanii i w Rzymie; ma także znajdować się na Kaukazie (Revue Zool. 1847. p. 310. n. 25).

Żwierzątko to w okolicach Rzymu *Sorcoa pantanara* zwane, w czasie upałów letnich na bagnach przebywa, za nadejściem zaś pory dżdżystęj na miejsca suche wychodzi. W groblach i tamach znaczne czyni szkody, kopiąc w nich nory podziemne, i podgryzając rośliny, któremi dla umocnienia gruntu zasiewane bywają; szkodliwe jest także winnicóm i ogrodóm warzywnym; ztąd też dla wyniszczenia go, różnych używają sposobów.

1213. *Arvicola terrestris* (1), POLNIK ZIEMNY . . . 4

Odzież żółtawo-śniada, ciemniejsza na grzbiecie, jaśniejsza zaś na bokach głowy i słabiznach, gdzie kolor żółty mocniejszą przybiera barwę, (bez rudego jednak odcienia jak u *Polnika Ziemnowodnego*). Włosy grzbietu równe bez dłuższęj sierci. Spód ciała dość jasno-popielaty bardzo słabo-błado-żółtą barwę na brzuchu pociągnięty, (bez rudawo-czerwonego odcienia jak w pomienionym gatunku). Ogon $\frac{4}{10}$ długości ciała, krótką z wierzchu śniadą, pod spodem popielatą siercią pokryty. Nogi także bardzo krótko-włose, białawo-popielate. Oczy bardzo małe, czarne. Uszy jak u *Polnika Ziemnowodnego*, lecz pysk jeszcze grubszy i tępszy. Całkowita długość 7", długość ogona 2".

O d m i a n y :

a) *Biały*, oczy czerwone (albinos).

Często widywany bywa w Alpach, niedaleko jeziora Thun.

(1) Syn. *Mus terrestris* L. Herm.—*Microtus terrestris* Schrank; *Hypudaus terrestris* Schinz; *Lemmus terrestris* Fred. Cuv. Fisch.—*Arvicola terrestris* Savi; *Arv. Argentoratensis* Desm. Less. *Arvicola paludosus* Desmoulins; *Mus amphibius* Var. *Terrestris* Gm. Campaignol Schermaus de Selys Long. Etudes de Microm. str. 97. Revue Zool. 1847. p. 310. n. 22.

b) Czarny cały tegoż koloru.

Polnik ziemny mieszka w ogrodach i na łąkach nadwodnych, w Szwajcaryi, w okolicach Strasburga i w górach zachodnich Niemiec. Znajdowałby się także w Szwecyi, jeżeli on jest rzeczywiście myszą ziemną (*Mus terrestris*), Linneusza. W Litwie i na Podolu pospolity. Obyczaje jego zbliżają się do sposobu życia *Polnika ziemno-wodnego*, od którego różni się długością ogona, gatunkiem odzieży, a nade wszystko formą czaszki. Na zimę zbiera zapasy orzechów i korzeni *Pietruszki dzikiéj*. (*Apium petroselinum*).

1214. *Arvicola riparius* (1), POLNIK NABRZEŻNY . . . 5

Pysk gruby, tępy. Oczy małe. Konchy uchowe mierne po brzegach włosami porośnięte. Ciało z wierzchu ciemno-popielatowo-śniade, pod spodem blado-ołowiaste. Ogon krótszy od połowy ciała. Pysk na końcu rudawy. U Samicy Cyc piersiowych i brzuchowych po 4.

Długość ciała 5", ogona 2".

Mieszka na błotach i nad brzegami rzek Ameryki Północnej. Karmi się korzeniami *Zyzanii wodnej* (*Zizania aquatica*).

2) **Polniki ziemne.** *les Campagnols terrestres.*† **Polniki—Lemingi.** (*Microtus*)1215. *Arvicola Savii* (2), POLNIK SAWIEGO . . . 6

Postacią Polnikowi *zwyczajnemu* czyli *plowemu* (*Ar. fulva*) podobny. Konchy uchowe ma nieco dłuższe zawsze jednak krótsze od odzieży. Z wierzchu ziemisto-szary pod spodem popielaty, niekiedy na głowie i grzbiecie nieco rudawy.

(1) Syn. *Arvicola riparius* Ord. Account of a New species of the genus *Arvicola* Journ. of the Acad. of. nat. sc. of Philad. IV. 2. p. 305. *A. palustris* Harlan Faun. Amer. p. 364. 14. Less. Nouv. Tabl. 1194. Fisch. Synop. str. 291. n. 5. Schinz Synop. 2, 248.

(2) Syn. *Ar. Savii* de Selys; *Ar. arvalis*. Bonap. Fauna italica. Schinz Synop. 2, 241. Revue Zool. 1847. p. 305. n. 1.

Pysk gruby i tępy. Oczy bardzo małe. Ogon od $\frac{1}{3}$ ciała nieco krótszy, włosisty, z wierzchu śniady, pod spodem białawy. Nogi białawo-szare, silnemi pazurami uzbrojone. Sęczek ksiukowy nóg przednich nieco większy niż u *Polnika płowego* i nnych sąsiednich gatunków.

Długość ciała 3", ogona 1" 1".

Mieszka w Toskanii, Lombardyi i na całym stałym lądzie Włoch. Według P. Crespon ma się także znajdować w Prowancyi. Niekiedy bardzo się rozmnaża.

Odmiany: a) Biała. b) Biało-nakrapiana.

Arvicola incertus, de Selys. Polnik niepewny.

Ojczyzną, Prowancyą, Langwedocyą, a może i inne prowincye południowej Francyi.

Arvicola pyrenaicus, POLNIK PIRENEJSKI de Selys. (Syn.

Arv. incertus, de Selys, kongres w Medyolanie (partim).

Ojczyzną Góry Pirenejskie w znacznej wysokości, w krajinach zimnych południowego wierzchołka; zdaje się także mieszkać w Hiszpanii.

Mało się różni powierzchownością od *Polnika Sawiego* (*Ar. Savii*); uszy tylko ma nieco więcej włosami porośnięte i ogon dłuższy. Różni się od *Polnika niepewnego* (*Ar. incertus*); 1° maścią ciemniejszą; 2° ogonem dłuższym, z wierzchu czarniawym; 3° uszami bardziej zaróżnionemi czarniawą siercią. Odkryli go PP. Philippe i Castex naturaliści z okolic Bagnères de Bigorre.

P. de Selys Longchamps mniema, że *Polniki Sawiego*, *niepewny* i *pirenejski*, mogą być miejscowemi odmianami jednego gatunku (*Revue Zoologique* 1847. N. 10. str. 311).

1216. *Arvicola subterraneus* (1), POLNIK PODZIEMNY. . 7

(1) Syn. *Arvicola subterraneus* de Selys 1836. p. 111. *Micromamm.* p. 102. *Revue. Zool.* 1847. p. 306. n. 4. *Lemmus pratensis* Baillon 1834. — *Mus oeconomus* Bosc. *Arv. oeconomus?* Cuv. *Règ. An.* (wyjawszy Synonimy), *Mus agrestis?* Lin. (*Faun. Suec.*) Schinz *Synop.*

Konchy uchowe mierne, prawie nagie, przy nasadzie tylko długą siercią zakryte szczególniej za życia. Oczy bardzo małe (o połowę mniejsze niż u *Polnika płowego*). Ogon nieco krótszy od trzeciej części ciała, z wierzchu czarniawą, pod spodem białą i białawą siercią porosły. Odzież prawie zupełnie czarniawo-szara mniej więcej ciemna, wyjąwszy podgarle, które jest ciemno-popielate i brzuch, którego włosy popielate, w odzieży dorosłych mają końce białe. U niektórych indywidualów, włosy wierzchu ciała, są dość jasno-ziemisto-szaro-zakończony; ztąd barwa odzieży bywa jaśniejsza, prawie taka jak u indywidualów ciemnych *Polnika płowego*, zawsze jednak bez żółtawego odcienia na słabiznach. Nogi ciemno-popielate. Pysk gruby, tępy. Bardzo młode indywidua, są jednostajnie nieco błękitnawo-czarne, ze skórą konch uchowych białą.

Długość ciała 3" 4", ogona 1".

Ojczyzną Belgia, niektóre prowincye nadreńskie i północna Francya; Podole, Ukraina?

1217. *Arvicola oeconomus* (1), POLNIK GOSPODARNY. . 8

Głowa stosunkowie mniejsza i krótsza niż u *Polnika płowego*. Pyszczyk nieco więcej przedłużony, na końcu śniady, pęczkiem nastroszonych włosów najeżony. Oczy bardzo małe. Odzież brunatna, z mieszaniny sierci ciemno-szaréj i czarniawéj składająca się. Włosy żółtawe liczniejsze są na słabiznach niż na grzbiecie. Na ogonie łuskowate obrączki, między którymi szczególniej od spodu wyrastają włosy bardzo liczne i długie, z wierzchu śniado-czarniawe, pod spodem białe.

Długość ciała 3" 3", ogona 10" 14". Samica trzecią częścią większa jest od Samca.

2, 240.) *Lemmus arvalis* β . Buffoni. Fischer Synop. Mamm. nie należy do niniejszego gatunku. Synonimę tę odnieść wypada, pod wątpieniem jednak, do gatunku *Ar. duodecim-costatus*.

(1) Syn. *Mus oeconomus* Pall. Gm. *Myodes oeconomus* Pall. Zoogr. Hypud. *oeconomus* Brandt. Licht. *Arv. oeconomus* Desm. Less. Griff. *Lemmus oeconomus* Tied. Fisch. La Fegoule Vicq. d'Azyr Campagnol des prés Sclys. *Microm. Revue Zool.* 1847. p. 306. n. 5.—
Подлевка домоводъ ross.

Mieszka w głębokich i wilgotnych dolinach Syberyi od Irtyżu aż do Dauryi z jednej, a do Kamczatki z drugiej strony.

Żwierzątka te każdej wiosny zbierają się do Kamczatki ze wszystkich części Syberyi i ciągną ku zachodowi. Wędrowki ich nic wstrzymać nie może; ani Jeziora, ani rzeki, ani nawet zatoki morskie. Znaczna ich liczba tonie, inne stają się zdobyczą Ryb i Ptaków drapieżnych. Około połowy Lipca przybywają do brzegów Ochocka lub Żudomy, przeszedłszy 27° długości, a takie ich wówczas jeszcze pozostaje mnóstwo, że każde stado parę godzin przeciąga. W Październiku do Kamczatki powracają, ich zaś powrót pożądanym jest dla tamtych stron czasem, za nienawi bowiem gromadami idą zwierzęta drapieżne, dostarczające mieszkańcom tych pustych krajów, obfite i korzystne łowy. Długa ich nieobecność ma przepowiadać deszcze i burze.

1218. *Arvicola socialis* (1), POLNIK TOWARZYSKI. . . 9

Konchy uchowe z odzieżą jednakowej długości; prawie nagie. Ogon od czwartej części ciała nieco krótszy, białawy, bardzo włosisty. Nogi białe. Odzież wierzchnich części bardzo miękka, równa, przeszło 5 linii długa, blado-szara, pod spodem czysto-biała. Obwód pyska z wierzchu zlekka płowy. Wąsy białe. Pysk tępy. Głowa nieco mniejsza niż u Polnika płowego czyli zwyczajnego.

Długość ciała 3" 5", ogona 10 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w Stepach między Wołgą i Jaikiem, przekłada nad inne, miejsca w trawy obfitujące, karmi się korzonkami rozmaitych roślin szczególnież Cebulkowatych, z których na zimę zbiera zapasy.

Arvicola micruros. Polnik krótko-ogoniasty. (Syn. Mus

(1) Syn. *Mus socialis* Pall. Zoogr. 1. 176. Gm. Schreb. *Arvicola Socialis* Desm. Less. Griff. *Hypudaeus Socialis* Brandt. *Lemmus socialis* Fred. Cuv. Fisch. le Campagnol Vicq. d'Azyr *Mus gregarius?* Linn. (Syst. n. ed. 12.) Fisch. Synop. 295. Less. Nouv. tabl. n. 1190. de Selys Microm. p. 109. Schinz Synop. 2, 242. Rev. Zool. 1847. N. 10. p. 306. n. 6.

micruros Erxl. Gmel. Reise 111. Tab. 57. fig. 2. Desm. Mamm. p. 286. Cuvier Vol IV. str. 385. Fisch. Synop. 296. Schinz Synop. 2, 243. n. 17.) Z ogonem bardzo krótkim (6^{'''}). Z wierzchu popielato siwy, pod spodem brudno-biały; mieszkający w Persyi; zdaje się być odmianą powyższego gatunku.

1219. *Arvicola leucogaster* (1), POLNIK BIAŁO-BRZUCHY. 10

Z wierzchu rudawo-popielaty; boki nosa, wargi, podbródek, gardziel, nogi przednie i tylne; cały spód ciała, czysto-białawe; takąż barwa na boki ciała się rozchodzi. Ogon krótki. Nogi przednie 4-palcowe. Sęczek ksiukowy z pazurem.

Długość ciała 4" 10^{'''}; ogona 1" 1^½'''.

Mieszka w Stanach Zjednoczonych nad rzeką Missuri.

1220. *Arvicola ochrogaster* (2), POLNIK ŻÓLTO-BRZUCHY. 11

Z wierzchu śniady, pod spodem blado-brunatno-glinkowato-żółty; podgarle popielate. Konchy uchowe w odzieży ukryte. Ogon gęsto-włosy, z wierzchu śniady, pod spodem brudno-glinkowato-żółty.

Długość ciała 4" 6^{'''}, ogona 1" 3^{'''}.

Mieszka w północnej Ameryce.

1221. *Arvicola scolopsoides* (3), POLNIK GRUBO GŁOWY. 12

Głowa gruba, nos tępy. Konchy uchowe w sierci ukryte. Odzież krótka, bardzo miękka, z wierzchu blado-śniada, pod spodem popielata.

Długość ciała 4", ogona 10^{'''}.

Mieszka w Long Island.

1222. *Arvicola cunicularius* (4), POLNIK PODKOPNIK. 13

Konchy uchowe bardzo małe, krótkie, bardzo włosiste;

(1) Syn. Hypudaeus leucogaster. Pr. Max. Reise Vol. 11. p. 99. Schinz Synop. 2, 246.

(2) Syn. Hypud. ochrogaster. Wagn. Schreb. Suppl. p. 592. Schinz Synop. 2, 247.

(3) Schinz. Synop. Mamm. 2, 251. n. 39.

(4) Ar. cunicularius. Ray. Revue. Zool. 1847. n. 10. p. 312.

skóra na nich, a także na nogach bardzo blada; co go różni od *Polnika dzikiego*, *A. agrestis* (Neglectus), który ma skórę na nogach i uszach czarniawą. Czaszka i pysk nadzwyczajnie krótkie. Oczy małe. Odzież z wierzchu bardziej jednostajnej maści niż u *Polnika zwyczajnego* (*Ar. arvalis* seu *fulvus*), pod spodem biaława, czérwonawo pociągnięta u Samców; czysto-biaława u Samic. Ogon dwó-barwny, z wierzchu czarniawy pod spodem białawy.

Długość ciała 3" 9", ogona 11".

Odkryty w Szampanii przez P. Juljusza Ray w roku 1844. Karmi się korzonkami roślin, lecz marchwi nie jada.— Gatunek ten wymaga bliższego poznania.

†† **Polniki właściwe.** (*Arvicola*).

1223. *Arvicola arvalis* (1), POLNIK ZWYCZAJNY . . . 14

Konchy uchowe widoczne, włosiste. Oczy duże, wydane. Ciało z wierzchu siwo-żółtawą pod spodem blado-siwą siercią pokryte. Kraina przyodchodkowa i nogi białawe. Ogon równy $\frac{1}{3}$ długości ciała, jedno-kolorowy.

Długość ciała 4" 10", ogona 1" 1".

Ojczyzną Rossya umiarkowana i południowa; Francya środkowa i północna; Belgia, Niemcy, Szwajcarya; Syberya zachodnia? W Litwie i na Podolu pospolity.

Mieszka na polach uprawnych, niekiedy bardzo się rozmnaża i znaczne wyrządza szkody.

Odmiany: a) Biała z czérwonemi oczami. b) Biało-żółtawą (obie Albinos). c) Biało-upstrzona. d) Ciemno-czarna.

(1) Syn. *Mus arvalis* Linn. *Arv. vulgaris*. Desm. *Arv. arvalis*, Selys, *Microm.* p. 105. *Arv. fulvus* ib. *Arv. arvensis* Schinz *Fauna Mus gregarius* Linn. *Myodes arvalis* Pall. *Zoogr.* 1. *Arvicola agrestis* Jenyns *Brit. vert. Yarrell. Proceed.* 11. p. 109. *Hyp. arvalis* Brants. *Muiz. Microtus gregorius*, Schrank. *Campagnol Buff. Less. Nouv. Tabl.* n. 1186. i 1189. *Fisch. Synop.* p. 292, 293. n. 11 i 12. *Schinz Synop.* 2, 239. n. 9. *Revue Zool.* 1847. N. 10. p. 307. n. 8.

Arvicola britannicus. Polnik Angielski (de Selys. Arv. agrestis, Fleming et Angl. Ar. arvalis de Selys (olim.)

Wielkość i postać Polnika zwyczajnego (Ar. arvalis); ogon nieco dłuższy. Różni się od niego 1° ubarwieniem odzieży ciemniejszym podobnym jak w gatunkach *Agrestis* i *Neglectus*; 2° ogonem dwu-kolorowym z wierzchu czarniawym; 3° nogami czarniawymi; 4° uszami czarniawymi, poroślemi siercią dłuższą i rzadszą. Różni się od gatunków *Agrestis* i *Neglectus*, ogonem i nogami krótszemi, czaszką i t. d.

Mieszka w Anglii i Szkocyi.— Według wszelkiego podobieństwa jest tylko odmianą poprzedzającego gatunku.

1224. *Arvicola gregalis* (1), POLNIK GROMADNY . . . 15

Grzbiet bladô-siwy, z długimi, czarniawymi włosami pomieszany; boki ciała bladsze; spód białawy. Ogon $\frac{1}{4}$ ciała wyrównywa, czarniawy. Konchy uchowe dość obszerne, jajowate.

Długość ciała $4\frac{1}{2}$ " , ogona 1" .

Mieszka w zachodniej Syberyi, a także w piaszczystych Stepach między Wolgą i Jaikiem.

Za odmianę tego gatunku uważać należy Polnika *Astrachanckiego*; (*Arvicola Astrachanensis*.— Syn. Hyp. astrachanensis Desm. Mamm. str. 285. n. 448. Lemmus astrachanensis ejusd. Hypud. Astrachanensis Schinz. Cuv. T. IV. str. 384. Fisch. Synop. 296. Schinz Synop. 2, 246.), którego odzież z wierzchu płowa, pod spodem popielata. Ogon $\frac{1}{4}$ długości ciała równy. Konchy uchowe prawie nagie. Nogi i ogon włosiste, popielate. Długość ciała 4" , ogona 1" . Miejsce mieszkania w okolicach Astrachania.

1225. *Arvicola agrestis* (2), POLNIK DZIKI . . . 16

(1) Syn. M. gregalis Pall. Zoogr. 1, 176. Glires p. 79. n. 18. Schreb. tab. 189. Hyp. gregalis Brants. Muiz p. 68. 15. Arv. gregalis Desm. Campagnol gregari. Less. Man. p. 282. Nouv. tabl. n. 1206. Fisch. Synop. 295. Schinz Synop. 2, 245. Revue Zool. 1847. N. 10. p. 307. n. 10.

(2) Syn. Arv. agrestis L. Campagnol agreste. Lemmus arvalis, Nilsson (olim.) Revue Zool. 1847. p. 307. n. 11.

Z wierzchu płowo-brunatny, włosy spodu ciała przy nasadzie ciemniejsze. Uszy siercią zakryte. Nogi i ogon ciemne, ostatni pod spodem jaśniejszy.

Długość ciała 5", ogona 1½".

Mieszka w Szwecyi i Norwegii, od Skanii aż do 66° szerokości; prócz miejsc górzystych; ma się także znajdować w Danii i Finlandyi.

Arvicola neglectus. Polnik zaniedbany. (Thompson. Jenyns.

Campagnol negligé. Arv. Baillonii (partim) de Selys 1840.

Arvicola agrestis de Selys, Faune belge et Bulletins de l'Acad. de Bruxelles).

Ojczyzną Anglia, Szkocya, Belgia, Francya na północ Sekwany i na Zachód Mozelli; góry Pirenejskie.

Różni się od poprzedzającego, ogonem dłuższym i mniej włosistym; lecz najpewniej jest tylko miejscową jego odmianą. (Revue Zool. 1847. str. 308. n. 12. i str. 311. n. 4.)

1226. *Arvicola rufescente-fuscus* (1), POLNIK RUDAWO-ŚNIADY 17

Z wierzchu rudawo-śniady, pod spodem ciemno-popielaty. Ogon przykrótki cienki. Konchy uchowe zaokrąglone, odzież zakryte, wasy krótkie. Oczy małe.

Długość ciała 5", ogona 1" 1".

Mieszka na górze S. Gotharda.

1227. *Arvicola dasytrichos* (2), POLNIK CZARNIAWY . 18

Ogon rzadko-włosy, z łuskowatych, błoniastych obrączek złożony, od ciała krótszy. Konchy uchowe krótkie, włosiste. Odzież bardzo gęsta czarniawo-śniada, płowo-pociągnięta. Nogi przednie pięcio-palczaste. Oczy małe.

Długość ciała 1" 10", ogona?

Mieszka w Brazylii.

(1) Syn. Schinz Synop. 2, 240. n. 10.— Ar. Baillonii de Selys (partim) 1840. Rev. Zool. 1847. p. 308. n. 16.

(2) Syn. Mus dasytrichos Pr. Max. Beitr. zur Nat. Bras. p. 425. Rato Bubo Brant. Muiz p. 186. Fisch. Synop. p. 293. Less. Nouv. Tabl. n. 1198. Schinz Synop. 2, 246.

1228. *Arvicola xanthognathus* (1), POLNIK ŻÓLTO-LICY. 19

Sierć przy nasadzie siwo-czarna, na końcach żółto-brunatna lub czarna; a ztąd powstaje mieszanina ciemno-brunatnej i czarnej barwy; spodnie części srebrzysto-siwe. Policzki blado-żółte. Nogi brunatne pod spodem białe.

Długość ciała 5" 6—8", ogona 1" 6".

Mieszka nad rzeką Ohio w Stanach Zjednoczonych.

1229. *Arvicola ratticeps* (2), POLNIK SZCZURO-GŁOWY. 20

Z wierzchu ciemno-śniady rudawo-pociągnięty, pod spodem białawo-siwy. Ogon dwu-kolorowy, od $\frac{1}{3}$ ciała dłuższy. Nogi i palce czarniawo-siwe. Uszy połowie długości głowy równe. Pierwszy ząb trzonowy w szczęce dolnej z 7, w górnej z 6 przyim złożony.

Długość ciała 4" 9", ogona 1" 10".

Mieszka w Rosyji około Wologdy.

Arvicola medius. Polnik pośredni. (Campagnol moyen. Nilsson.) Znajdujący się w górach Laponii i Norwegii; zdaje się być odmiana powyższego gatunku. (Revue Zool. 1847. p. 308. n. 14).

1230. *Arvicola Roylei* (3), POLNIK KASZEMIRSKI. . . 21

Rudawo-siwy pod spodem popielaty; sierć spodnich części ciemno-olowiasto-siwa; końce jej z wierzchu rude pod spodem siwe. Uszy mierne, zaokrąglone, włosiste. Ogon $\frac{1}{3}$ długości ciała, bladą siercią porosły. Zęby przednie żółte, gładkie niebrózdowane.

Długość ciała 3 $\frac{1}{2}$ ", ogona 1" 2".

Mieszka w Kaszimirze.

(1) Syn. *Hypud. xanthognathus*. Leach. Jellow checked meadow mouse. Harlan fauna p. 136. Sabine appendix. Brants. Muizen p. 80. Less. Nouv. Tabl. n. 1199. Schinz Synop. 2, 248.

(2) Syn. *Arvicola ratticeps* Keiserl i Blas. Bullet de l'Acad. de Petersb. Vol. IX. p. 33. Schinz Synop. 2, 226. n. 2.—Revue Zool. 1847. p. 308. n. 15.

(3) Syn. *Ar. Roylei* Gray. Ann. of nat. hist. X. p. 265. Wagu. Suppl. zu Schreb. p. 587. Schinz Synop. 2, 248. n. 18.

1231. *Arvicola Townsendii* (1), POLNIK TOWNSEDA. 22

Zęby przednie szerokie, żółte. Ogon łuskowaty rzadkowłosy, miękką, śniadą siercią pokryty. Nogi śniade. Ciało z wierzchu ciemno-śniade, włosy przy nasadzie ołowiaste, pod spodem popielate. Rzęsówki białe z czarnymi pomieszane. Konchy uchove widoczne. Włosy na grzbiecie 3" długie.

Długość ciała 6", ogona 2½".

Mieszka nad rzeką Kolumbią w północnej Ameryce.

1232. *Arvicola nivalis* (2), POLNIK ŚNIEŻNY . . . 23

Z wierzchu jednostajnie brunatnawo-szary. Sierć przy nasadzie łupkowato-czarna. Odzież spodnia brudno-popielata z białą i czarną siercią pomieszana. Konchy uchove widoczne, szerokie, czarne, włosiste. Ogon łuskowaty prawie nagi, białawymi włoskami posiany na końcu prawie pęczlikowaty. Nogi siwiejące.

Długość ciała 6", ogona 2" 6".

Znaleziony w roku 1841. przez P. Martins na górze Faulhorn zwanój, jednej z Alp Szwajcarskich o 2683 metrów nad płaszczyzną morza; znajduje się także na górze S. Gotharda, a według Hr. von der Mühle, w górach Bawarskich.

1233. *Arvicola glareolus* (3), POLNIK STRUMYKOWY. . 24

Uszy dość wielkie nieco jajowate, od odzieży dłuższe, drobną, rudawą siercią posiane, poza uszami pęczek włosów białych, bardzo delikatnych. Oczy wydatne lecz mniej wypukłe jak u *Polnika zwyczajnego*. Ogon nieco dłuższy od połowy ciała, pokryty siercią krótką, z wierzchu czarniawą, pod spodem białawo-żółtą; sierć ta zasłania łuskowate pierścienie,

(1) Syn. Hypud. *Townsendii* Journ of Acad. of nat. hist. of Philad. Schinz Synop. 2, 250.

(2) Syn. Arv. *nivalis* Martins. Annal. des sc. nat. 1843. p. 87. tab. 5 (figura dobra). Hypud. *alpinus* Wagn. Forts. zu Schreb. Tab. 191. B. (figura zła). Hyp. *nivicola*, Ar. *alpinus* Schinz Rev Zool. 1847. p. 309. n. 17.

(3) Syn. A. *glareolus* Schreb. M. *rutilus* var. Pall. *Lemmus fulvus* Geoff. Millet. Mehlis. *Lemmus rubidus* Baill. Arv. Nageri Schinz Revue Zool. 1847. p. 309. n. 18.

których liczba wynosi przeszło 90. Nogi brudno-białe. Odzież części górnych rudawo-rdzawa, stosownie do pór roku mniej więcej światła; końce włosów czarniawe. Ta barwa ruda, na bokach ciała i głowy w popielato-śniadą przechodzi, a pod spodem w białawą się zamienia. U indywidualów w odzieży zupełnej, białawy kolor na całym brzuchu jasno-rudawym odzieniem jest powleczoney. Młode, często tylko wierzch głowy i środek grzbietu mają wyraźnie rude, reszta zaś wierzchu ciała jest mocno z ciemno-popielatą barwą zmieszana.

Długość ciała 3" 2", ogona 1" 11".

Zdaje się mieszkać w całej Europie między 43 i 65° stopniami szerokości, wyjąwszy Irlandyą, znajduje się także od wschodu na zachód między Pirenejami i Uralem. W Alpach Szwajcarskich dotąd go niewidziano. Przebywa w miejscach wilgotnych nad brzegami strumyków.

Arvicola Nageri (Schinz Synop. Mamm.) jest odmianą tego Gatunku. (Rev. Zool. 1847. p. 309. n. 18.)

1234. *Arvicola rutilus* (1), POLNIK RDZAWY . . . 25

Konchy uchowe od odzieży dłuższe, prawie nagie, na końcach tylko siercią porośłe. Oczy wydatne. Ogon bardzo kosmaty, dwu-barwny, z wierzchu czarniawy, pod spodem biały. Odzież miękka, z wierzchu rudawo-żółta, na bokach popielata, pod spodem biaława. Nogi białe, bardzo włosiste. Wąsy białe. (Žeber par 13).

Długość ciała 3" 7½", ogona 1" 4".

Mieszka w Laponii aż do 68 stopnia szerokości, w północnej Finlandyi i Syberyi Wschodniej.

1235. *Arvicola rufocanus* (2), POLNIK RDZAWO-SIWY . 26

Z odzieży i zewnętrznej postaci bardzo do poprzedzają-

(1) Syn. *Mus rutilus* Pall. Gm. *Arvi. rutilus* Desm. Less. *Hypud. rutilus* Brandt. *Lemmus rutilus* Fisch. *le roux* Vicq. d'Azyr de Selys Long. *Microm* 119. Schinz Synop. 2, 242. *Revue Zool.* 1847. str. 309. n. 20.

(2) Syn. *A. rufocanus* Sundevall. *Camp. roux cendré* Rev. *Zool.* 1847. p. 309. n. 19.

cego gatunku podobny. Różni się od niego tém szczególniej, że spodnie części ciała ma popielate, równie jak boki głowy, a grzbiet mniej rudy. Czaszka i zębostan w obu gatunkach bardzo się różnią.

Ojczyzną Laponia.

1236. *Arvicola Syriacus* (1), POLNIK SYRYJSKI . . . 27

Głowa wielka, bardzo szeroka, zaostzona. Rzęsówki bardzo długie; włosy miękkie. Grzbiet popielaty z lekka żółtawy, boki nieco mocniej żółte. Cały spód ciała siwawy. Konchy uchowe włosiste z pod odzieży wystające. Nogi siwe, skórą łuskowatą pokryte, krótko-włose, podszwy nagie. Ogon prawie nagi, z łuskowatych obrączek złożony, z wierzchu czarniawy, pod spodem nieco jaśniejszy.

Długość ciała 3" 1", ogona 1" 3".

Mieszka w Syrii.

1237. *Arvicola arenicola* (2), POLNIK PIASKOWY . . . 28

Ojczyzną wyspy morza Bałtyckiego (Nilsson). Niekiedy widywany bywa w Hollandyi.

Różni się od gatunków *Agrestis* i *Neglectus* liczbą przyrządów pierwszego trzonowego zęba w szczęce dolnej.

3) Polniki łusko-ogoniaste (*Mynomes*) (3).

1238. *Arvicola pensylvanicus* (4), POLNIK PENSYLWAŃSKI. 29

Pysk tępy. Konchy uchowe niezupełnie odzieżą zakryte.

(1) Syn. Hyp. *Syriacus* Lichtenst. Brants. Muiz. p. 92. Schinz Synop. 2, 243. n. 19.

(2) Syn. *A. arenicola* De Selys. Faune belge et Bulletins Lemmus insularis? Nilsson. Revue Zool. 1847. p. 308. n. 13.

(3) P. Rafinesque, pod nazwiskiem *Mynomes* ustanowił osobny rodzaj, któremu nadał następujące cechy: Zębostan jak w Rodzaju *Piżmoszczura* (*Fiber*). U nóg po 4 palce pazurami opatrzone, z zewnątrz nym palcem bardzo małym. Ogon włosisty splaszczony. (Desm. Mammal. p. 286).

(4) Syn. The Campagnol or meadow Mouse of Pennant Wilsons Orpithol. Vol. 6. pl. 50. f. 3.—Wardens descript. of the United States Vol. V. p. 625. Harlan Fauna p. 145. *Mynomes pratensis*. Rafin. Less. Nouv. Tabl. n. 1213. Fisch. Synop. 289. Schinz Synop. 2, 248.

Ogon dobrze siercią porosły, połowie długości głowy równy. Ciało z wierzchu śniade, pod spodem szaro-białe. Oczy małe.

Długość ciała 3" 6", ogona 1" 1".

Mieszka w Pensylwanii.

Gatunki wątpliwe.

Arvicola alliaris (1), POLNIK CZOSNKOWY.

Z wierzchu popielaty, żółto-śniado pociągnięty; boki posiwiałe. Spód białawy. Konchy uchowe połowie długości głowy równe, szerokie, prawie nagie. Ogon $\frac{1}{3}$ długości ciała, biały, z wierzchu pręga śniada, bardzo włosistą naznaczony.

Długość ciała 4 $\frac{1}{2}$ ", ogona bez włosów 6".

Mieszka w Syberji nad rzeką Jenisj. Karmi się korzeniami dzikiego czosnku.

Arvicola borealis (2), POLNIK PÓLNOČNY.

Oczy małe. Włosy grzbietu przy nasadzie czarniawo-siwe, dalej żółte, kasztanowato obrączkowane, z końcami czarnymi; z kądem ciemno-ziemisto-brunatne ubarwienie powstaje. Pod uszami czerwono-rdzawa cętka. Spodnie części ołwiasto-siwe. Włosy na grzbiecie długie 10", na czaszce 3—4".

Długość ciała 4 $\frac{1}{2}$ ", ogona 1".

Mieszka w Szwajcaryi nad wielkiem Niedźwiedziem jeziorem.

Arvicola Saxatilis (3), POLNIK SKALNY.

-
- (1) Syn. *Mus Alliaris* Gmelin. Syst. Lin. 1, str. 133, sp. 23. Schreb. Mamm. IV, str. 671, tab. 187. Pallas nov. sp. Glir. p. 252, tab. 14, C. Zoogr. 1, 177. Lemmus Alliaris, Desm. Arv. Alliaris, Compagnol alliaire, Less. Man. p. 281, nouv. Tab. n. 1197. Hypudaeus Alliaris, Brants. Muiz, p. 75, 17. Fisch. Synop. p. 294. Schinz Synop. 2, 245.
 - (2) Syn. *H. borealis*, Rich. Northern Meadow Mouse, Forst. phil. trans. 62, str. 380. Richards. Zool. Journ. N. 12. April 1828. Less. nouv. Tabl. n. 1202. Schinz Synop. 2, 249, n. 33.
 - (3) Syn. Lemmus Saxatilis, Desm. Less. Man. str. 281; Nouv. Tabl. n. 1204. *Mus Saxatilis*, Pall. Glir. str. 80, 19, Tab. 25; Zoogr. 1, 177; Schreb. Tab. 185; Brant. Muiz, str. 75, 118; Fisch. Synop. str. 294; Schinz Synop. 2, 244.

Wierzch ciała śniady, z siwą siercią pomieszany, boki ciemno-siwe. Spód popielato-białawy. Ogon połowie długości ciała prawie równy. Konchy uchowe wielkie, jajowate.

Długość ciała 4", ogona 1½".

Mieszka między skalami w prowincjach Syberyi najbardziej na wschód położonych, za jeziorem Bajkał.

Arvicola pinetorum (1), POLNIK JODŁOWY.

Z wierzchu rdzawo-śniady, pod spodem popielaty. Nogi brunatno-białawe. Ogon od $\frac{2}{3}$ ciała krótszy, gęsto-włosy. Konchy uchowe zakryte.

Długość ciała 3" 8", ogona 8".

Mieszka w Georgii Amerykańskiej.

Arvicola helvolus (2), POLNIK IZABELLOWY.

Nos blady, tępy. Nogi pięcio-palcowe. Wierzchnie części ciała rudawo-pomarańczowe, spodnie nieco bledsze. Głowa siercią płową z czarną pomieszaną pokryta. Brzegi górnej wargi białe, nogi brunatne.

Długość ciała 4½", ogona 7".

Mieszka w Ameryce północnej, aż do 56 stopnia, w miejscach błotnistych.

Arvicola trimucronatus (3), POLNIK OSTROSZPONY.

Uszy siercią zakryte; pysk czarny, przytępiony. Nogi pięcio-palcowe. Pazury lancetowate, zakrzywione. Pazur palca wielkiego trójkończysty. Ciało z wierzchu ciemno-kasztanowate, boki rdzawe; spód popielaty.

Mieszka w północnej Ameryce.

(1) Syn. *Psammomys pinetorum*, Le Cont. Ann. of Lyc. of New York 111, 1830, str. 132, Tab. 2; Wagn. Schreb. Supp. str. 591. Schinz Synop. 2, 247.

(2) Syn. Tawny, Lemming, Richards. Zool. Journ.; *Georhynchus Illiger*; *Lemmus helvolus* Wagner; Less. Nouv. Tab. n. 1000, Schinz Synop. 2, 249.

(3) Syn. Backs Lemming, Parry secund. voyage; *Lemmus trimucronatus*, Wagner; *Georhynchus trimucronatus*, Richard. 130; *Arvicola Parryi* Sab. 2, app. 309; Less. nouv. Tab. 1001; Schinz Synop. 2. 250.

Arvicola rubricatus (1), POLNIK CZERWONOBOKI.

Wierzch ciała ołowiasty, spód blado-popielaty, boki ciała miniowo-czerwone; spodnie części blado-siwe. Ogon krótki. Ksiuki nóg przednich bardzo krótkie.

Wielkość myszy domowej.

Mieszka w Ameryce północnej około cieśniny Beringa.

Arvicola nasutus (2), POLNIK DŁUGONOSY.

Głowa i nos przedłużone. Odzież z wierzchu ciemno-rdzawo-śniada, pod spodem żółtawo-szara. Ogon i nogi blado-śniade.

Długość ciała 5" 9", ogona 1" 2".

Mieszka w okolicach Nowego Yorku.

Arvicola Guiara (3), POLNIK GUJARA.

Z wierzchu śniado-czarniawy, boki ciała blado-rude; piersi i środek brzucha białe.

Długość ciała 6" 8", ogona 1" 8".

Mieszka w Brazylii.

Arvicola Blumenbachii (4), POLNIK BLUMENBACHA.

Wielkość Polnika rdzawego (*A. rutilus*), nieco do niego podobny, lecz uszy ma większe. Odzież rudawo-śniada. Ogon kiciasty. Ksiuk nóg tylnych bez pazura.

Mieszka w Senegambii.

Arvicola albicaudus (5), POLNIK BIAŁOOGONIASTY.

Rudy. Nogi i ogon z wierzchu białe. Ogon prawie połowie długości ciała równy, z wierzchu ciemniejszy, na końcu płowy.

Długość ciała 5", ogon 2½".

Ojczyzna niewiadoma.

(1) Syn. Red Sidet. Meadow Mouse, Richards in Beechey voyage; Schinz Synop. 2, 250.

(2) *H. nasutus* Wieg. Archiv. 1842; Schinz Synop. 2, 251.

(3) Syn. Hyp. *Guiara* Langsdorf Mémoir. de Petersb. 111, 1835; Schinz Synop. 2, 252.

(4) Syn. *Brachyurus Blumenbachii*, G. Fischer; Zoogr. 111, str. 61; Wagn. Schreb. Suppl. p. 594. Schinz Synop. 2, 252.

(5) Syn. *Lemmus albicaudatus*, Desmar.; Less. Manuel. p. 86; Fisch. Synop. 292; Schinz Synop. 2, 252, n. 43.

Arvicola Gapperi (1), POLNIK GAPPERA.

Ogon długością połowie ciała równy. Konchy uchowe krótkie, zaokrąglone. Grzbiet i głowa z wierzchu kasztanowate; boki ciała i twarz żółtawo-śniade; brzuch żółtawo-biały. Podbrodek i gardziel popielate.

Długość ciała 4", ogona 1" 9".

Mieszka na łąkach w wyższej Kanadzie.

Arvicola americanus (2), POLNIK AMERYKAŃSKI.

Odzież miękka, z wierzchu śniada, pod spodem bladsza. Ogon $\frac{1}{3}$ ciała równy. Zęby przednie żółte, niewyraźnie brzdowane.

Mieszka w południowej Ameryce.

Arvicola talpoides (3), POLNIK KRETOWATY.

Z wierzchu żelazisto-popielaty, pod spodem białawy. Ogon długości głowy.

Mieszka we wschodniej części Kentucky.

Arvicola albobittatus (4), POLNIK BIAŁOPRĘGOWANY.

Plowy, z wierzchu 5 pręg podłużnych białych; średnia aż do końca pyska rozciąga się. Ogon bardzo krótki, przycięty.

Długość ciała 4", ogona 8".

Mieszka w prowincjach Zachodnich Stanów Zjednoczonych.

Arvicola Novaeboracensis (5), POLNIK NOWO-JORKSKI.

Śniado-rudawy, pod spodem siwo-śniady. Konchy uchowe krótkie, zaokrąglone. Zęby przednie żółte. Członki krót-

(1) Syn. *Arvicola Gapperi*, Vigors, Zool. Journ. T. V, n. XVIII; *Arv. Novae boracensis?* Rafin.; Schinz Synop. 2, 253, n. 44.

(2) Syn. Ann. of Natur. hist. X, p. 266, Gray; Schinz Synop. 2, 253.

(3) Syn. Lem. *talpoides*, Rafin. An. of Nat. nov. 1820, p. 3, 10; Desm. Mamm. p. 286, Fisch. Synop. 300.

(4) Syn. Lemm. *albobittatus*, Rafin. Amer. Monthl. Mag. act. 1818; Desm. nouv. Dict. XXIX, p. 73; *Hyp. vittatus*, Schinz Cuv. Thier. IV, p. 386; Fisch. Synop. 300.

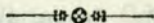
(5) Syn. Lem. *Novae boracensis*, Rafin. Ann. of Nat. nov. 1820, p. 3, 11; Desm. Mamm. p. 286, Richards. p. 126, Less. nouv. Tab. n. 1001 i 1201; Fisch. Synop. 300; Schinz Synop. 2, 249.

kie. Ogon luskowaty, nieco siercią porosły, na końcu pęczlikowaty.

Długość ciała 4" 3", ogona 1" 5".

Mieszka w New-Jorku i New-Jersėj.

P. Crespon (*Faune méridionale*) opisał jako nowe gatunki *Ar. Lebrunii* i *Lavernedii*, które najpewniej są odmianami znanych już gatunków.

R O D Z A J XXIII. (127).

Sminthus (1), SAMOTKA. n.

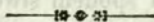
Konchy uchowe wielkie. *Ogon* od ciała krótszy, obrączkowato-luskowaty, gęsto-włosy. *Nogi* cztero-palcowe; sęczek ksiukowy wyraźny. *Zębów* trzonowych $\frac{4-4}{3-3}$.

1239. *Sminthus Nordmanni* (2), SAMOTKA NORDMANA . 30

Konchy uchowe połowie długości głowy równe; rzęśówki od głowy krótsze. *Ogon* krótszy od ciała, luskowaty, gęsto-włosy. U nóg przednich sęczek ksiukowy stożkowaty z paznogciem, białą siercią porosły. Ciało z wierzchu żółtawosiwie, na grzbiecie podłużna, czarna pręga, na bokach przepaska popielata. Spód ciała biały.

Długość ciała?

Mieszka w Krymie i Bucharyi.

R O D Z A J XXIV. (128).

Perognathus (3), TORBOSZCZUR. n.

Zęby przednie górne długie, stożkowate, spłaszczone, przecięte, na stronie zewnętrznej brózdowane; dolne długie;

(1) Syn. *Sminthus Kayserling* i Bl.; Mus. Lichtenst. Eigenmaus, niem.

(2) Syn. *Sm. Nordmanni* Keyserl. Blas. Wirbelth. X, 38; *Sm. loriger* Natusius; Mus. lineatus, Lichtenst. Eversm. Reise, str. 123; Brants. Muiz str. 127; Wagner, Schreber Tab. 176, A; Schinz Synop. 2, 258.

(3) Syn. *Perognathus*, Prinz Maximil. de Wied. Neuwied Taschenmaus, niem.

zwięźone, spłaszczone, klinowate. *Trzonowych* $\frac{4-4}{4-4}$, czwarty najmniejszy z koroną sęczkowatą; na pierwszym sęczków 4, na drugim i trzecim 6, we dwa rzędy, na czwartym 4; w szęczę dolnej pierwszy o 5, drugi i trzeci o 6, czwarty o 4 sęczkach.

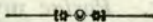
Postać mysza; *głowa* od mysznej większa. *Konchy* ucho-we i nogi przednie krótsze. *Torebki* przyżuchwowe obszerne, zewnątrz otwarte. *Ogon* długi, okrągły, od ciała krótszy, łuskowaty, kruchą siercią porosły.

1240. *Perognathus fasciatus*, TORBOSZCZUR PRĘGOWANY.

Wierzch śniado-gliwkowy, z siwą siercią pomieszany, pobocznią płowo-rdzawą smugą od białej maści spodu ciała oddzielony.

Długość ciała 2" 7", ogoną 2" 1".

Odkryty nad rzeką Missouri w Ameryce północnej przez Księcia Wied Neuwied.

RODZAJ XXV. (129).

Sacomys (1), TORBOWIEC. *n.*

Zęby przednie górne klinowate, na przedniej stronie gładkie; dolne ściśnione, zaostrome. *Trzonowych* $\frac{4-4}{4-4}$, przerywanych, składanych, trących; od pierwszego do ostatniego stopniowo coraz mniejszych.

Pysk tęp z nosem nieco wystającym. *Warga* górna brózdowana. *Torebki* przyżuchwowe obszerne, zewnątrz otwarte. *Konchy* uchowe wielkie, eliptyczne, obrabione. *Ciało* krótkie. *Nogi* wyraźne, pochodne, pięcio-palcowe; przednie krótkie, szerokie, z ksiukiem małym, jednostawowym; tylne wąskie, długie. *Podeszwy* nagie, stwardniałe. *Pazury* szponiaste, prócz ksiuka i pierwszego palca, na którym są pra-

(1) Syn. *Sacomys*; Schinz, *Sackmaus*, niem.

wie paznogciowate. *Ogon* przedłużony, cieuki, zaostzony, łuskami czworokątnymi obrosły; rzadkimi włosami posiany.

1241. *Sacomys anthophilus* (1), TORBOWIEC KWIECISTY.

Ciało z wierzchu jasno-płowe; torebki przyżuchwowe i członki jaśniejsze. Spód ciała i ogon biało-rudawe. Włosy długie, delikatne, prawie wszystkie jedwabiste; na spodzie ciała i członkach rzadsze; na wardze górnej 4 rzędy długich, delikatnych rzesówek.

Długość ciała 2" 9", ogona 2½".

Mieszka w północnej Ameryce. Karmi się kwiatami i pączkami.

RODZAJ XXVI. (130):

Pitcheir (2), REKOSZCZUR. n.

Zębostan niewiadomy. *Postać* mysza; pysk ostry. *Konchy* uchowe mierne, zaokrąglone. *Ogon* łuskowaty, nagi. *Członki* tylne dłuższe. *Nogi* pochodne, wyraźne; przednie cztery, tylne pięcio-palcowe, do rąk podobne, z palcem wielkim odosobnionym, paznogciowatym. Na reszcie palców pazury ostre. *Oczy* wielkie.

1242. *Pitcheir melanurus* (3), REKOSZCZUR CZARNOOGONIASTY.

Cały jasno-płowo-rudy; spod ciała i nogi żółtawe. *Ogon* przy nasadzie gęstowłosy, dalej nagi, czarny; pysk żółtawy. *Rzesówki* długie, czarne.

Wielkość szczura wędrownego.

Rzadkie to zwierzę mieszka na wyspie Jawie; żyje na drzewach, i w ich wydrążeniach się guieździ.

(1) Syn. *Sacomys Anthophilus*, Fr. Cuv. Mém. du Musée d'Hist. Nat. V, X. Schinz Synop. 2, 260.

(2) *Pitcheir*, Cuv. Schinz, Handmaus, niem.

(3) Syn. *Pitcheir melanurus*, Fr. Cuv. i Geoff. Mamm. Vol. VI. Schinz Synop. 2, 261.

RODZAJ XXVII. (131).

Phlocomys (1), KOROSZCZUR. n.

Zębów trzonowych $\frac{3}{1} = \frac{3}{3}$, sęczkowatych. Przednie potężne. dłótowate.

Warga górna przecięta. *Konchy uchowe* mierne, jajowate, pęczlikowate. *Nogi* przednie cztero-palcowe; sęczek ksiukowy wielki z pazurem; tylne 5-palcowe, o trzech środkowych palcach prawie równoległych. *Ogon* długi, gęstą, długą siercią porosły.

1243. *Phlocomys Cumingii* (2), KOROSZCZUR WIELKI.

Odzież szczeciasta, nieco nastroszona, spodnie futro gęste. Uszy mierne, po brzegach brunatno-rzęsowate, na końcach pęczlikowate. *Nogi* bardzo wielkie, szerokie; podszwy nagie. *Ogon* mierny, długą, gęstą siercią porosły, przy na-

(1) *Phlocomys*, Waterh. Borkenratte, niem.

(2) *Phlocomys Cumingii*, Waterh. Proceed. 1839, str. 108. Zool. de la Bonite. Tab. 7, fig 3—8. Czaszka.—Tab. 8. Zwierzę; Schinz Synop. 2, 200.

Opis ten zrobiony został podług pięknej ryciny, znajdującej się na Tablicy 7 *Zoologii Bonity*; nie zupełnie jednak zgadza się z opisem Kuminga, i z tym, jakie dał P. Wagner w Dodatkach do Schrebera (Mäuse str. 456) podług egzemplarza znajdującego się w Muzeum Wiedeńskim. Być może, że Koroszczur podlega różnym odmianom, lub też, że wspomniane opisy do osobnych odnoszą się gatunków; z témwszystkiem przytaczamy tu obadwa opisy dla wiadomości i porównania.

1. Wierzch ciała brunatno-czarny, brudno-żółto pociągięty; spód bliadszy. *Ogon* czarniawy. Włosy dłuższe na głowie i ciele czarne. *Ogon* twardą siercią, równie jak u Szezura, porosły. Długość ciała 19" angielskich. *Ogona* 13" (Kumming).

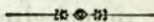
2. Kolor spodniego futra żółtawo siwy na tle brunatnawém. Długość kolczaste włosy są czarne z żółtawymi końcami. *Grzbiet* i spód karku prawie zupełnie czarne; odzież tegoż koloru, nakształt obroży, otacza boki szyi. *Ogon* i *nogi* są rudawo-czarne. *Uszy* sadzowate. *Pazury* koloru rogu; *zęby* przednie woskowo żółte, silne. Długość ciała 14" 6"', *ogona* 10" 8"' (Wagner).

Późniejsze i bliższe badania wyswiecą zapewne, czy te różnice przypisać należy różności wieku i w jakim były opisane egzemplarzu, lub też zupełnej odmienności gatunków.

sadzie białawy, dalej czarniawo-śniady. Włosy odzieży przy nasadzie cynamonowe, na końcach białe; z czarnymi pomieszane, szczególnie na grzbiecie. Nogi przednie brudno-białe, tylne ciemniejsze rudawe. Pysk śniady; od pyska do oczu pręga śniada. Pazury silne.

Długość ciała 1', ogona 9".

Mieszka na wyspie Luzon. Głównem pożywieniem jego jest kora drzew.

RODZAJ XXVIII. (132).

Reithrodon (1), BRÓZDÓWKA. *n.*

Zęby przednie dolne ostre, szczuple; górne szczuple, z przodu podłużnie brózdowane. *Trzonowych* $\frac{3-3}{3-3}$, korzeniami opatrzonych, pierwszy największy, ostatni najmniejszy, na pierwszym w górze zewnątrz i wewnątrz dwa fałdy polewy się znajdują, drugi i trzeci mają takichże fałdów dwa na zewnętrznej, a jeden na wewnętrznej stronie; pierwszy dolny ma ich trzy zewnątrz, dwa wewnątrz; drugi 2 zewnątrz, jeden wewnątrz; trzeci po jednym fałdzie na zewnętrznej i wewnętrznej stronie. *Członki* nierówne; nogi przednie czteropalcowe, z palcami zewnętrznymi i wewnętrznymi bardzo krótkimi. *Pazury* małe i słabe; stopy pod spodem włosiste. *Ogon* mierny, krótką, leżącą siercią porosły. *Głowa* wielka. *Czoło* wypukłe. *Oczy* wielkie. *Konchy* uchove mierne.

1244. *Reithrodon typicus* (2), BRÓZDÓWKA ŻÓŁTOBRZUCHA. 1

Odzież z wierzchu żółtawo-śniada z czarniawą; około oczu, policzków i na bokach ciała zlocisto-żółta, z blade-śniadą siercią pomieszana. Dolne części ciała zlocisto-żółte. Koniec pyska po bokach żółtawo-biały. *Konchy* uchove wiel-

(1) Syn. *Mus Reithrodon*, Waterh. *Furchenmaus*, niem.

(2) Syn. *Reithrodon typicus*, Waterh. *Proceed.* 1837, str. 30; *Less. nouv.* Tab. n. 1177; *Schinz Synop.* 2, 202.

kie, wewnątrz żółtą, zewnątrz żółtą i śniadą siercią porosłe. Spód ciała brudno-biały. Nogi białe.

Długość ciała 6", ogona? Konch uchowych 8".

Mieszka w Maldonado.

1245. *Reithrodon cuniculoides* (1), BRŹDÓWKA KRÓLIKOWATA 2

Z wierzchu szara, żółto pociągnięta, z czarną siercią pomieszana. Spód ciała i gardziel blado-żółte. Natylki i nogi białe. Uszy mierne, wewnątrz żółtą, zewnątrz blado-żółtą siercią porosłe, na przednim brzegu cętka czarniawa; poza uszami wielka, żółtawo-biała plama. Ogon od ciała krótszy, z wierzchu blado-śniady od spodu biały.

Długość ciała 6" 5", ogona 5" 3".

Mieszka w St. Cruz.

1246. *Reithrodon chinchilloides* (2), BRŹDÓWKA MAŁA . 3

Odzież bardzo długa i bardzo miękka. Ciało z wierzchu i po bokach popielato-żółtawe, śniado powleczone. Spód żółtawo-biały. Ogon od ciała krótszy, z wierzchu śniady, pod spodem biały. Konchy uchowe małe; stopy mierne.

Długość ciała 5", ogona 2" 4", konch uchowych 5 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka na południowej stronie cieśniny Magellańskiej.

RODZAJ XXIX. (133).

Cricetomys (3), SKRZECZKOMYSZ. *n.*

Zęby takie jak u Myszy; przednie ściśnione; trzonowe z korzeniami $\frac{1}{3} = \frac{3}{3}$. Ogon długi, krótkowłosy. Pysk zaostroszony. Torebki przyżuchwowe wyraźne.

Rodzaj pośredni między *Myszą* i *Skrzeczkciem*.

(1) Syn. *Reith. cuniculoides*, Waterh. Proceed. 1847, str. 30. Wagn.; Schreb. str. 517. Ramsköpfige Furchenmaus; Less. nouv. Tabl. n. 1176; Schinz Synop. 2, 202.

(2) Syn. *Reithr. chinchilloides*, Zool. of Beagle tabl. XXVII. Less. nouv. Tabl. n. 1178. Schinz Synop. 2, 203.

(3) Syn. *Cricetomys*, Waterh. 1841. Schwerthamster.

1247. *Cricetomys gambianus* (1), SKRZECZKOMYSZ GAMBIIJSKI. 1

Od Szczura Wędrownego dwa razy większy, takiejże prawie barwy. Konchy uchowe mierne, drobną siercią porośłe. Ogon długością ciała wraz z głową równy. Nogi mierne. Odzież krótka, leżąca, kruchawa, popielato-śniada. Nogi i części dolne brudno-białe. Ogon przy nasadzie ciemno-śniady, na końcu biały.

Długość ciała 16", ogona 15".

Mieszka w Sierra Leona nad rzeką Gambią.

1248. *Cricetomys myodes* (2), SKRZECKOMYSZ KANADYJSKI. 2

Z wierzchu czarno i żółtawo upstrzony, pod spodem biały. Ogon długością ciała prawie równy. Konchy uchowe jajo-wate. Torebki przyżuchwowe obszerne. Spód ciała i nogi białe.

Długość ciała 3" 9", ogona 3" 3".

Mieszka w wyższej Kanadzie. Gnieździ się w wydrążeniach drzew, na które zręcznie włazi. Zbiera ziarna; na zimę jednak nie zasypia.

1249. *Cricetomys anomalus* (3), SKRZECZKOMYSZ KOŁCZASTY. 3

(1) Syn. *Cricetomys gambianus*, Waterh. Proceed. 1840, str. 2; Mus Goliath. Rüppel. Mus Senckenb. Vol. III, Tab. 9; Less. nouv. Tabl. 991; Schinz Synop. 2, 204.

(2) Syn. *Cricetus myoides* Gapper. Zool. Journ. V, str. 204, Tab. 10; Wagner, Schreb. Nage: str. 54; Less. nouv. Tab. n. 990. Schinz Synop. 2, 204.

Gatunek ten opisany został u Schinza Synop. Mammalium dwukrotnie, raz pod nazwą *Cricetomys Myodes*, powtórnie *Cricetus Myodes* str. 209.

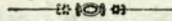
(3) Syn. *Mus leptosoma*, Lichtenst.; Brauts. Muiz str. 150; *Mus anomalus*, Desm. Mamm. str. 317, gat. 507; Fisch. Synop. str. 331; *Heteromys Thompsonii* Manuel. str. 263; Nouv. Tab. n. 992; Schinz Synop. 2, 204.

P. Desmarest zamierzał ustanowić z gatunku tego osobny rodzaj pod nazwiskiem *Heteromys* (Mamm. str. 313 w przypisku); nie znając jednak dostatecznie zębostanu jego, nie przyjął go za pewny. P. Lesson w swoim *Manuel de Mammol.* str. 263, nadał rodzajowi *Heteromys* następną charakterystykę: Torebki przyżuchwowe jak u Skrzeczków; ogólna postać i ogon Szczurów, spłaszczone kołce na grzbiecie jak u Kołczaków. Zębostan niewiadomy. Pod podeszwami nóg 5 nagniotków; palców 5, z których wewnętrzny najmniejszy.

Z wierzchu śniado-kasztanowaty, pod spodem biały. Odzież grzbietowa między płaskimi kolcami pomieszana. Ogon długości ciała, łuskowaty, prawie nagi, czarny.

Długość ciała 7", ogona 6".

Mieszka na wyspie Trinidad.

R O D Z A J XXX. (134).

Cricetus (1), SKRZECZEK. (*Rzecz.*)

Zęby przednie w górze dlótowate, dolne ściśnione, ostre. *Trzonowych* $\frac{5-5}{5-5}$, przerwanych, zwyczajnych, trących, tępo sęczkowatych; z nich pierwszy największy. *Pysk* dość krótki; *torebki* przyżuchwowe wewnętrzne obszerne. *Uszy* jajowate, lub okrągławe, siercią porośłe. *Ciało* grube. *Nogi* wyraźne, pochodne, przednie o 4 palcach i z sęczkiem zamiast palca wielkiego, tylne 5-palcowe; pazury szponiaste mierne. *Cyc* piersiowych i brzuchowych 6—8. *Ogon* krótki, obrączkowany, rzadkowłosy.

Zwierzęta tego rodzaju żyją w norach podziemnych, które same kopią. Karmią się głównie korzonkami i nasionami roślin, lecz i mięsem nie pogardzają. Zbierają zapasy żywności, a na zimę wpadają w sen letargiczny.

1250. *Cricetus vulgaris* (1), SKRZECZEK CHOMIK . . . 1

Z wierzchu płowy, spód czarny, boki rudawe; z obu

(1) Syn. *Cricetus*, G. Cuv. et al.; *Muris species*, Linn. et al.; *Murès saccati*, Fall. et al.; *Glircs species*, Erxleb.; *Marmotae species*, Blumenb.; Хомакъ, ross.; Hamster, fran. niem.

(2) Syn. *Glis cricetus*, Erxleb. *Marmotta argentoratensis*, Briss.; *Marmotta cricetus*, Blumenb.; *Mus cricetus*, Linn.; *Cric. vulgaris*, Desmar.; Fisch. Synop. str. 329; *C. frumentarius*, Pallas, Schreb. Säug. Tab. 198, A i B. Odm. czarna. Schiuz Fauna str. 72. Fr. Cuv. Geoff. Mammif. Schiuz Synop. 2, 205. Rzeczyński Hi-t. Nat. Cuv. R. P. str. 232. Jundzill Zool. 1, str. 171, Хомакъ или Карбышь, ross.

stron po 3 białe cętki; pyszek spiczasty. Ogon krótki, prawie nagi.

β. Odmiany. Cały czarny; pysk i brzegi konch uchowych białe.

Długość ciała 8", ogona 1½".

Mieszka w całej umiarkowanej Europie i północnej Azji, na płaszczyznach suchych, w Rosyi południowej pospolity. Znajduje się na Podolu, Ukrainie i w teraźniejszym królestwie Polskiem.

1251. *Cricetus accedula* (2), SKRZECZEK WĘDROWNY . . 2

Uszy jajowate, w górze zaokrąglone, z tyłu buchtowate. Pysk tępy. Oczy wielkie. Ogon bardzo krótki. Ciało z wierzchu szare. Spód, pysk i nogi białe.

Długość ciała 4½" ogona 8".

Mieszka w południowej Rosyi, około Wolgi, Uralu, Orenburga.

1252. *Cricetus arenarius* (2), SKRZECZEK PIASKOWY . . 3

Z wierzchu popielaty; po bokach i pod spodem biały. Nogi i ogon białe. Konchy uchowe jajowate całe. Ogon bardzo krótki.

Długość ciała 3" 8", ogona 10".

Mieszka w Stepach nad rzekami Irtiszem i Wolgą; tu dzież w Krymie.

(1) Syn. *M. accedula*, Pall. Glir. str. 74, 10, i str. 257, Tab. 18, A.—*M. migratorius*, Pall. (Podróże) 11, str. 705; *Cricetus accedula*, Pall. Zoogr. 1, str. 162; Glis. migratorius, Erxleb.; *Cricetus migratorius* Desm. Mamm.; Lesson Manuel str. 262; Less. nouv. Tab. n. 983, Cr. accedula Brants Muiz str. 150, 63. Schinz Fauna V, str. 73. Fisch. Synop. str. 329. Keyserling Blasius 1; Schreb. Säugeth; Schinz Synop. 2, 206.

(2) Syn. *M. arenarius*, Pall. Glir. str. 74, 265, Tab. 16, A. Schreb. IV, Tab. 199; *Cricetus arenarius*, Pallas, Zoogr. 1 str. 162; Desm. Mamm.; Hamster sablé, Lesson Man. str. 262, N 709; Less. nouv. Tab. n. 984; Brants Muiz, str. 161; Keyserl. i Blas. 1; Schinz Fauna str. 73; Wagner, Schreb. str. 449; Fisch. Synop. str. 329; Schinz Synop. 2, 206; Песочный Карбышь, ross.

1253. *Cricetus phaeus* (1), SKRZECZEK DZIKI . . . 4

Ciało i ogon śniado-popielatawe, pod spodem białawe. Konchy uchowe wielkie i sfaldowane. Pysk dość tępy. Sęczek ksiukowy bez paznogcia. Podeszwy nagie.

Długość ciała 3" 3^m—4", ogona 9^m.

Mieszka w Stepach nad Wolgą i morzem Kaspijskiem, w Perskiej prowincyi Gilan i nad rzeką Kuwandschur.

1254. *Cricetus Songarus* (2), SKRZECZEK SONGARSKI . 5

Grzbiet popielaty, na nim czarna pręga; boki ciała białe i śniado upstrzone, brzuch biały. Ogon bardzo krótki; podeszwy włosiste. Rzęsówki krótkie. Pysk tępy. Konchy uchowe dość duże.

Długość ciała 3", ogona 4^m.

Mieszka nad rzeką Irtysz.

1255. *Cricetus furunculus* (3), SKRZECZEK ZŁODZIEJEK . 6

Ciało z wierzchu płowe; na grzbiecie pręga czarna, pod spodem biała. Konchy uchowe obszerne, jajowate, czarno-włosiste, po brzegach białe; sęczek ksiukowy paznogciowaty.

Długość ciała 3", ogona 1^m.

Mieszka w Dauryi między Oron i Argun.

1256. *Cricetus nigricans* (4), SKRZECZEK CZARNIAWY . . 7

Pysk i konchy uchowe blade-rdzawe, nieco czarniawo

(1) Syn. *M. phaeus*, Pall. Glir. str. 86, Tab. 15. *Cricetus phaeus*, Zoogr. 1, str. 163; Schreb. Tab. 200 figura Pallassa); *Cricetus phaeus*; Desm. Less. Manuel str. 262; nouv. Tabl. n. 985; Hamster plé 710. Brants. Muiz str. 152, 69; Keyserl. Blas. Wirbelt., Lichteust. Eversm. Reise str. 122; Schinz Synop. 2, 217; Хомяк прибрежный, ross.

(2) Syn. *Mus Songarus*, Pall. Glir. str. 377; Zoogr. 1, str. 162; Schreb. Tab. 201; Desmar. Less. Man. str. 262; nouv. Tabl. 986; *Glis oeconomicus*, Erxleben System.; Fisch. Synop. 330; Schinz Synop. 2, 207.

(3) Syn. *M. furunculus*, Pall. Glir. str. 56, 26. Tab. 15, A; Schreb. Tab. 202; *M. barobensis*, Pallas (Podróże) str. 704, 8; *Glis barabensis*, Erxl.; *Furunculus Myodes* Messerschm. Brants. Muiz, str. 165, 71; *Cri. furunculus*, Desm.; Less. Manuel, str. 262; nouv. Tabl. n. 987; Fisch. Synop. 330; Schinz Synop. 2, 207, Хомяк Даурский, ross.

(4) Syn. *Cricetus nigricans*, Brandt, Bull. de l'Acad. de St. Petersb.; Schinz Synop. 2. 208.

nakrapiane; grzbiet blado-rdzawo-czarniawy; boki szyi i cętka około barków blado-rdzawo-białe, blado-rdzawo obrzeżone. Spód ciała czarniawy z białawą siercią pomieszany. Pęwieki, prążka buchtowata od każdego boku szyi ku barkom ciągnąca się, gardziel i piersi czarne. Nogi wszystkie białe.

Długość ciała $5\frac{1}{2}$ ", ogona 4".

Ojczyzna niewiadoma.

1257. *Cricetus auratus* (1), SKRZECZEK ZŁOTOWŁOSY . . . 8

Złotawo-śniady, pod spodem białawy. Odzież bardzo miękka. Włosy wierzchu ciała przy nasadzie ołowiaste, spodnie popielate. Uszy mierne, okrągłe. Ogon bardzo krótki, białą siercią porosły.

Długość ciała 7" 6", ogona 5".

Mieszka w Aleppo.

1258. *Cricetus fuscatus* (2), SKRZECZEK BRUNATNY . . . 9

Ciało rudawo-czarno-śniade; koniec pyska, podbrodek, gardziel pośrodku i nogi białe. Rzęsówki mierne. Uszy mierne, okrągławe.

Długość ciała 1', ogona 2".

Ojczyzna? Znajduje się w Muzeum Petersburskiem.

RODZAJ XXXI. (135).

Dendromys (3), DRZEWOMYSZKA. n.

Zęby przednie w górze na stronie zewnętrznej podłużnym rowkiem przedzielone; w dole długie, szczuple, klinowate. Trzonowych $\frac{3}{3}=\frac{3}{3}$, pierwszy z pomiędzy górnych sześcią sęczkami we dwa rzędy ustawionemi jest opatrzcny, i prócz tych

(1) Syn. *Cricetus auratus*, Waterh. Proceed. 1839, str. 57; Lesson nouv. Tabl. n. 988; Schinz Synop. 2, 108.

(2) S. n. *Cricetus fuscatus*, Brandt, Mémoir de St. Petersburg. 111, 1835, T. XV; Schinz Synop. 2, 209.

(3) Syn. *Dendromys*, Smith. Baummaus, niem.

ma dwa inne niewyraźne sęczi, z których jeden znajduje się z przedniej strony korony, drugi zaś obok powtórnego wewnętrznego rzędu sęczków poza rowkiem. Ząb drugi ma dwa lub trzy kanty, a między nimi 3 lub 4 tępe sęczi, trzeci dwa poprzeczne kanty rowkiem przedzielone posiada. W szczęce dolnej ząb pierwszy ma również 6 sęczków we dwa rzędy, drugi sęczków tępych 4 w takimże porządku; trzeci jest bardzo mały z kilką kantami i rowkami. *Pysk* ostry. *Warga* górna przecięta. *Konchy uchowe* podłużne, prawie nagie, wewnątrz przy czaszce dwoma klapkami poprzecznymi, bloniastymi opatrzone, z których dolna do kanału słuchowego przylega. *Nogi* wyraźne, pochodne, przednie o 3 palcach i sęcziu ksiukowym, tylne pięcio-palcowe. *Pazury* szponiaste. *Ogon* przedłużony, obrączkowany, rzadkowłosy.

G a t u n k i.

1259. *Dendromys typicus* (1), DRZEWOMYSZKA WŁAŚCIWA. 1

Z wierzchu porzdzewiała; od potylicy do nasady ogona czarna podłużna pręga. *Wargi*, dolne części nóg wewnątrz białe, blado-rudo pociągnięte. *Ogon* z wierzchu brunatny, pod spodem białawy, oczy czarno-brunatne.

Długość ciała 4" 6", ogona 5".

Mieszka na przylądku Dobrej Nadziei.

1260. *Dendromys melanotis* (2), DRZEWOMYSZKA CZARNOUCHA. 2

Z wierzchu popielata, rudo powleczone, pod spodem szaro-biała; od łopatek do nasady ogona, przez środek grzbietu czarna podłużna pręga; pod uszami i przed oczami po jednej czarniawej cętcie. *Konchy uchowe* ciemno-brunatne; pod każdą po małym kosmyku włosów białych.

(1) Syn. *Dendromys typicus*, Smith, Zool. Journal. Vol. IV, 1829, Schmith. illustr. of Zool. of South—Africa Mamm. tab. XXXIV, Fig. 1. Fisch. Synop, Suppl. str. 665; Schinz Synop 2, 211.

(2) Syn. *Dendromys melanotis*, Smith. Illustr. of South—Africa. tab. XXXIV. fig. 2; Schinz Synop. 2, 211.

Długość ciała 3", ogona $2\frac{1}{2}$ ".

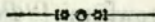
Mieszka na przylądku Dobrej Nadziei.

1261. *Dendromys pumilio* (1), DRZEWOMYSZKA MAŁA . . 3

Z wierzchu płowa, pod spodem biała.

Długość ciała 2" 8", ogona 3" 8".

Mieszka na przylądku Dobrej Nadziei.

RODZAJ XXXII. (136).

Akodon (2), BRODAWECZNIK. n.

Zębów trzonowych $\frac{3}{3} = \frac{3}{3}$, kończastych, pierwszy w górze największy, z dwoma po bokach faldami polewy i 6 ostrymi końcami; drugi z faldem bocznym jednym i 4 końcami; trzeci z końcami trzema; pierwszy w dole o 7, drugi o 6 końcach.

Postać mysza. Ogon obrączkowany, luskowaty, krótkowłosy.

Jeden dotąd do tego Rodzaju należy gatunek.

1262. *Akodon boliviense* (3), BRODAWECZNIK BOLIWIJSKI.

Odzież gęsta, myszata, ciemniejsza niż u myszy domowej. Rzęsówki długie, częścią czarne, częścią żółtawo-siwe. Uszy długowłose, zakryte. Ogon z wierzchu czarny, pod spodem siwy.

Długość ciała 1" 10", ogona 1" 2",

Mieszka w górach Peruwiańskich na wysokości 14000', około wioski Pichu-Pichum.

(1) Syn. *Dendr. pumilio*, Münchener gelehrte Anzeigen; Schinz Synop. 2, 211.

(2) Syn. *Akodon*, Meyen.

(3) Syn. *Akodon boliviense*. Acta Acad. Caes. Tom. XV, tab. 43, fig. 1; Less. nouv. Tabl. n. 1109; Schinz Synop. 2, 212.

RODZAJ XXXIII. (137).

Hapalotis (1), CIENKOUSZKA.

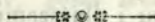
Zęby przednie na zewnętrznej stronie gładkie, wypukłe, dlótwate; górne silne, śniado-rude; dolne słabsze, żółte. *Trzonowych* $\frac{3-2}{3}$, szklistemii faldami opatrzonych. *Głowa* zaostrzona; koniec pyska wystający, cały włosisty. *Rzęsówki* bardzo długie. *Oczy* wielkie. *Uszy* wielkie, prawie nagie. *Ogon* mierny, obrączkowany, włosisty. *Nogi* przednie 4-palczaste; sęczek ksiukowy niewyraźny; tylne 5-palcowe, poduszwy nagie, palce wolne; pazury szponiaste.

1263. *Hapalotis albipes* (2), CIENKOUSZKA BIALONOGA.

Z wierzchu siwo-szara. Brzuch i nogi białe; na nogach przednich pod palcami prawie czworokątna, kasztanowato-brunatna cętka. Włosy miękkie i cienkie, miernie długie, na końcach myszato-siwe, przy nasadach ciemno-szare. Krainy pod i przed oczami nieco jaśniejsze. Górne wargi, obwódki gęby i gardziel białe. Uszy długie, na końcach okrągławe i zwężone. Ogon mało włosisty.

Długość ciała $10\frac{1}{2}$ ", ogona 1" 1".

Mieszka w Nowej Hollaudyi.

RODZAJ XXXIV. (138).

Pseudomys (3), NIBYMYSZKA. n.

Zęby przednie w górnej szczęce z przodu zaakragłone, gładkie, dolne szydłowate. *Trzonowych* $\frac{4-3}{4}$, opatrzonych korzeniami, górne podłużne; pierwszy większy, przedłużony, zewnątrz z pojedynczym faldem. Z pomiędzy dolnych pierw-

(1) Syn. *Conilurus* Ogilby; Küllenmaus Wagner.

(2) Syn. *Hap. albipes*, Lichtenst. Darst. Tab. XXIX; *Conilurus coustructor* Ogilby; Schinz Synop. 2, 213.

(3) Syn. *Pseudomys*, Gray Proceed. 1832, str. 39. Trugmaus Wagner.

szy nieco ściśniony, od drugiego dwa razy dłuższy; ostatni mały, przedłużony, zewnątrz sfaldowany.

Głowa wielka. Konchy uchowe obszerne, prawie nagie. Członki prawie równe; nogi 5-palcowe; palce długie, wolne, ściśnione, małe, krzywemi pazurami uzbrojone. Ogon bardzo cienki, prawie obrączkowany, krótka, twardą siercią porosły.

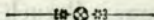
Jedyny tego rodzaju gatunek znany następujący.

1264. *Pseudomys australis* (1), NIBYMYSZKA POŁUDNIOWA. 1

Czarniawa-brunatna, z popielatemi końcami. Spód popielato-rudawy. Szyja i piersi popielatawe.

Długość ciała $4\frac{1}{2}$ " , ogona $3\frac{1}{4}$ " .

Mieszka w Nowej Hollandyi.

RODZAJ XXXV. (139).

Hydromys (2), BOBROSZCZUR. (Jar.)

Zębów przednich $\frac{2}{2}$, na zewnętrznej stronie gładkich, klinowatych. W miejscu *kłów* przedziałka. *Trzonowych* $\frac{2-2}{2-2}$, przerwanych, trących, składanych, pośrodku wydrążonych, pierwszy od drugiego dłuższy. *Pysk* zaostrzony. *Uszy* małe, zaokrąglone. *Ciało* futrem i dłuższymi włosami porosłe. *Nogi* wyraźne, 5-palcowe; palce nóg przednich wolne, z ksiukami krótkimi, tylnych pletwiaste lub wółpletwowe z palcem zewnętrznym ledwo widocznym. *Pazury* szponiaste, ściśnione, ostre. *Ogon* przedłużony, ostry, walcowaty, prawie luskowaty, rzadkowłosy.

1265. *Hydromys chrysogaster* (3), BOBROSZCZUR ŻÓLTOBRZUCHY. (Tabl. IV, fig. 2).

(1) Syn. *Ps. australis*, Gray Proceed. 1832, str. 39; Less. nouv. Tabl. n. 1210. Schinz Synop. 2, 214.

(2) Syn. *Hydromys*, Geoff. et al.; *Wasserm Maus*. niem.

(3) Syn. *H. chrysogaster*, Geoff. Ann. du Muséum VI, str. 81, Tab. 36, fig. A. Fischer Synop. str. 311, Desm. Mamm. gat. 468. Schinz Synop. 2, 215.

Z wierzchu kasztanowaty, pod spodem zlocisto-żółty. Włosy bardzo miękkie, przy nasadach popielate. Ogon bardzo krótką, kruchą siercią porosły, przy nasadzie jednakięj z grzbietem maści, dalej czarniawy, na końcu biały.

Długość ciała 1' 1", ogona 8".

Mieszka na wyspie Muria, w kanale d'Entrecasteaux.

Hydromys leucogaster (Geoff. Annal. du Mus. str. 81, Desmar. Less.), przez niektórych Naturalistów za osobny gatunek uważany, zdaje się być odmianą poprzedzającego. Wielkość obudwóch i miejsce mieszkania jednake; ostatni jest z wierzchu śniady, pod spodem biały; palce nóg jego wółpletwowe.

RODZAJ XXXVI. (140).

Mystromys (1), ŁYŻECZNIK. *n.*

Zęby przednie górne gładkie, niebrózdowane. Trzonowych $\frac{1}{3} = \frac{1}{3}$, z których przodkowy z trzech, średni z dwóch, trzeci z jednéj blaszki są złożone, *Postać* myszy. *Głowa* wielka. *Uszy* bardzo obszerne, szerokie, zaokrąglone, gęstowłose. *Ogon* mierny, gęstą lecz krótką siercią porosły. *Odzież* gęsta, równa; miękka.

1266. *Mystromys albipes* (2), ŁYŻECZNIK BIALONOGI,

Brunatno-szary, czarno nakrapiany, spód ciała szarobiaławy; nogi białe. Ogon z wierzchu śniady, od spodu biały.

Długość ciała 4" 11", ogona 2" 4".

Mieszka w południowéj Afryce.

1267. *Mystromys albicaudatus* (3), ŁYŻECZNIK BIALOOGONIASTY.

(1) Syn. *Mystromys*, Wagner, Löffelmaus, niem.

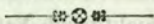
(2) Syn. *Mystromys albipes*, Wagner; *Euryotis lanuginosus*, Lichtenst.; Schinz Synop. 2, 216.

(3) Syn. *Otomys albicaudatus*, Smith. South-African Quaterly Journ. Vol. 1, 1834, str. 148; Illustr. of the Zool. of South-African Mamm. tab. XXXIII; Schinz Synop. 2, 216.

Z wierzchu brunatno-szary, ciemno-brunatno nakrapiany; pod spodem brudno-popielatawy. Ogon rdzawo-biały; sierć przy nasadzie łupkowato-szara. Oczy ciemno-brunatne. Konchy uchowe wielkie, zapstrzone, małołose.

Długość ciała 5" 9", ogona 2".

Mieszka w południowej Afryce.

RODZAJ XXXVII. (141).

Euryotis (1), WASATEK. n.

Zęby przednie w górze i w dole podłużnie brózdowane, śniadawo-żółte. *Trzonowych* $\frac{2}{3} = \frac{1}{3}$, przerwanych; składanych, trących. *Głowa* przedłużona, pysk ostry, cały włosami porośły. *Nos* siercią w kształcie grzebienia ułożoną nastroszony. *Rzęsówki* mierne, słabe. *Oczy* małe. *Uszy* bardzo obszerne, zaokrąglone. *Ogon* długością połowie ciała równy, obrączkowo-luskowaty, krótką szczecią pokryty. *Nogi przednie* cztero-palcowe z sęczkiem paznogiowatym zamiast palca wielkiego; tylne 5-palcowe; trzy środkowe palce równe.

W rodzaju tym znamy dotąd sześć gatunków; wszystkie mieszkają w Afryce.

1268. *Euryotis irrorata* (2), WASATEK NAKRAPIANY.

Z wierzchu śniado, żółtawo i czarno nakrapiany; włosy wszystkie przy nasadzie luskowato-siwe, ku końcowi częścią śniade, częścią żółtawo-rude, częścią czarne. Spód siwy.

Długość ciała 8" 6", ogona 4", konch uchwowych długość 10", szerokość 10".

Ojczyznę południowa Afryka.

(1) Syn. *Euryotis*; Brants.; *Otomys* Cuvier; *Elfenratte*, niem.

(2) Syn. *Eur. irrorata*, Brants. Muiz. str. 94, 27, c, z dobrą figurą. Lichtenst. Darst. Tab. XXX; *Mus irroratus*, Fisch. Syn. str. 313; Smith illustr. Tab. 22; *Otomys bisulcatus*, Fr. Cuv. Mammif. Vol. VI; *Otomys namaquensis* varietas *fusca*; Less. Nouv. Tabl. n. 1179; Schinz Synop. 229.

1269. *Euryotis pallida* (1), WASATEK BŁADY . . . 2

Odzież z wierzchu żółta z czarną siercią pomieszana, po bokach i pod spodem żółto-biaława. Konchy uchove mierne. Ogon z wierzchu czarny, przy nasadzie jasno-żółtawy, pod spodem blado-żółty. Zęby przednie górne dwu, dolne jednorówczaste.

Długość ciała 5" 9", ogona 2" 8".

Mieszka w południowej Afryce.

1270. *Euryotis obscura* (2), WASATEK CIEMNY . . . 3

Czarniawo-śniady, spód szary. Ogon długości tulowia.

Długość ciała 5", ogona 4".

Mieszka w Kafirryi.

1271. *Euryotis unisulcata* (3), WASATEK JEDNORÓWCZASTY. 4

Z wierzchu żółtawo-rudy, brunatno pociągnięty; boki głowy i ciała brudno-popielate, żółtawo-rudo cieniowane. Spód blado-szarawo-biały, glinkowato-żółto pociągnięty. Uszy wielkie, szerokie, na końcach w półkole zaokrąglone, zewnątrz i wewnątrz żółto-białawe, brunatno-cieniowane. Odzież nieco kędzierzawa. Zęby przednie górne brózdewane.

Długość ciała 7", ogona 3" 6".

Mieszka w środkowych prowincjach południowej Afryki, w miejscach suchych.

1272. *Euryotis Brantsii* (4), WASATEK BRANTSA . . . 5

Z wierzchu blado-izabellowy, czarniawo-brunatno przyćmiony. Boki ciała i głowy szarawo-białe, brunatno pociągnięte. Spód brudno-biały, glinkowato-żółto powleczone. Nogi izabellowe. Ogon w pierwszej połowie i koniec nosa rude; druga połowa ogona brunatno-rudawa. Zęby przednie żółte.

(1) Syn. *Eur. pallidus*, Wagner Wiegmann Archiv VII, Heft. 1, p. 134; Less Nouv. Tabl. n. 1181; Schinz Synop. 2, 229.

(2) Syn. *Eur. obscura*, Lichtenst.; Verzeichn. von Säugeth., aus dem Kafferlande, Berlin 1842, str. 10; Schinz Synop. 2, 230.

(3) Syn. *Eur. unisulcatus*, Smith. Illustr. X; *Otomys unisulcatus*, Fr. Cuv. et Geoffr. Mamm.; Schinz Synop. 2, 230.

(4) Syn. *Eur. Brantsii*, Smith, Illustr.; Schinz Synop. 2, 231.

Długość ciała 6", ogona 2" 3", konch uchowych 6 $\frac{1}{2}$ ".

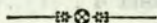
Mieszka na przyłądku Dobrzej Nadziei.

1273. *Euryotis rufifrons* (1), WASATEK RUDOCZOLY . . . 6

Z wierzchu szaro-żółtawy; pod spodem brudno-siwo-białawy. Wierzch głowy żółtawy. Uszy mierne, zewnątrz czarno-obrzeżone. Nogi wysmukłe, żółtawe. Odzież miękka, bardzo delikatna. Zęby przednie górne dwu, dolne jedno-rówczaste.

Długość ciała 6", ogona 2" 3", konch uchowych 6 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka na przyłądku Dobrzej Nadziei.

RODZAJ XXXVIII. (142).

Malacothrix (2), GRUBOSZKA. n.

Zęby przednie górne brózdowane. Trzonowych $\frac{3-1}{3-1}$, z blaszek 2—3 podłużnych złożonych. Konchy uchowe obszerne, włosiste. Ogon przykrótki, ku końcowi zeszczuplony. Odzież długa, miękka.

1274. *Malacothrix albicaudata* (3), GRUBOSZKA BIAŁOOGONIASTA 1

Górne części siwo-brunatne, szaro pociągnięte, ziemisto-szaro poprószone. Cały spód, nogi przednie i wewnętrzne strony nóg tylnych ciemno-popielato-siwe. Kolor ten jednak ubarwia same tylko końce sierci, spód jej zaś jest lupkowatoszary. Upstrzenie kolorem czarnym pochodzi ztąd, że pomiędzy odzieżą znajdują się gdzieśgdzie włosy czarne. Podbrodek i wargi białe. Zęby glinkowato-żółte. Rzęsówki czę-

(1) Syn. *Otomys rufifrons*, Rüppel Verzeichn. des Senkenb. Mus. p. 28; Wagner, Suppl. zu Schreber, p. 507; Lesson Nouv. Tabl. 1090 i 1180; Schinz Synop. 2, 231.

(2) Syn. *Otomys*, Smith *Malacothrix*, Wagner, Dickmaus, niem.

(3) Syn. *Otomys albicaudatus*, Smith South Afrika illustr. T. 33; *Malacothrix albicaudata*, Wagner; Schreb. Schinz Synop. 2, 232.

ścią czarne, częścią srebrzysto-białe. Oczy ciemno-brunatne. Uszy wewnątrz cieliste. Nogi siwo-brunatne z siwym odcieniem. Ogon biały, rudawo pociągnięty.

Długość ciała 5" 9", ogona 2".

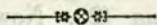
Mieszka na przylądku Dobrej Nadziei.

1275. *Malacothrix typica* (1), GRUBOSZKA WŁAŚCIWA . . 2

Wierzch ciała rudawo-brunatny, śniado-poprószony. Spód i członki brudno-białe. Srodek pyska błękitnawy, czarno poprószony. Włosy ogona krótkie, rzadkie, rudawo-białe. Rzęsówki długie, białe i czarne. Włosy na ciele przy nasadzie łupkowato-szare, pod spodem nieco jaśniejsze.

Długość ciała 4", ogona 1½".

Mieszka na przylądku Dobrej Nadziei.

RODZAJ XXXIX. (143).

Sigmodon (2), BAWELNIANKA. n. (*Esozqbek*).

Zębów trzonowych $\frac{3-3}{3-3}$, szkliste fałdy ich koron kształtem literę S naśladują, Ogon włosami porosły. Nogi przednie 4-palcowe, z sęczkiem ksiukowym paznogciowatym; tylne 5-palcowe. Konchy uchove krótkie. Ogon bardzo krótki.

1276. *Sigmodon hispidum* (3), BAWELNIANKA SZCZECIASTA. 1

Z wierzchu rdzawo-śniada, pod spodem ołowiasta z żółtawą siercią pomięszana. Włosy na ciele szczeciaste, kruche. Konchy uchove obszerne, jajowate. Ogon połowie długości ciała równy. Pysk tępy, krótki, stożkowaty. Nogi przednie krótkie, tylne długie i silne.

(1) Syn. *Otomys typicus*, Smith, South-Afrik. quart. Journ.; *Malac. typicus*, Wagner; Schinz Synop. 2, 232.

(2) Syn. *Sigmodon*, Say et Ord. *Arvicola*, Harlan.

(3) Syn. *Sigmodon hispidum*, Say et Ord. *Arvicola hortensis* Harlan Faun. Americana. str. 138; Less. Nouv. Tabl. n. 1211; Fisch. Synop. 297; Schinz Synop. 2, 233.

Długość ciała 6", ogona 2".

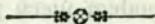
Mieszka w Georgii i Florydzie licznymi gromadami na polach i w ogrodach, gdzie często wielkie zrzadza szkody.

1277. *Sigmodon ferrugineum* (1), BAWELNIANKA RDZAWA . 2

Ciało grube. Odzież z wierzchu rdzawo-śniada, pod spodem biaława. Nogi przednie bardzo krótkie, wysmukłe. Ogon dłuższy od połowy ciała.

Długość ciała 7", ogona 4".

Mieszka nad brzegami Missisipi, na polach zasianych Bawelną.

RODZAJ XL. (144).

Neotoma (2), NOWIK. n.

Zębów przednich $\frac{2}{3}-\frac{3}{3}$ z ostrzami klinowatemi. Trzonowych $\frac{3}{3}-\frac{3}{3}$, długimi i silnymi korzeniami opatrzonych. Nogi przednie 4-palcowe, z sęczkiem zamiast palca wielkiego; tylne 5-palcowe. Ogon od ciała dłuższy, włosisty.

Rodzaj ten przez PP. Say i Ord, Naturalistów Amerykańskich utworzony, postacią swą do Rodzaju *Polnika* (*Arvicola*) przejście stanowi; głównie zaś tém się od niego różni, że trzonowe zęby jego długie mają korzenie. Dotąd dwa tylko znamy tu należące gatunki.

1278. *Neotoma floridana* (3), NOWIK FLORYDAŃSKI . . 1

Pyszczyk przedłużony. Oczy i uszy wielkie; ogon od ciała dłuższy. Rzęsówki długie, czarne, z końcami białymi. Wierzch

(1) Syn. *Arvicola ferrugineus*, Harl. Nev. Species of North. Amerika, quadrup. in Americ. Journal of sc. et in Annals of Philosoph. Sept. 1826, p. 238; White bellied cotton rat; *Sigmodon Harlani* Lesson Nouv. Tabl. n. 1212; Schinz Synop. 2, 251.

(2) Syn. *Mus Myoxus*, Auct. *Neotoma* Say i Ord.

(3) Syn. *Neotoma floridana*, Journ. of Acad. of Philad. Tom. IV, p. 345, pl. XXI, Say i Ord. *Arvicola floridana*, Harl. Faun. Amer. Desm. Mamm. p. 307, Griff. an. Kingd. V, str. 551, 111, p. 160. Less. Man. p. 284, Nouv. Tabl. n. 1106; Schinz Synop. 2, 233.

ciała ołowiasty z żółtawą i czarną siercią pomieszany. Spód biały. Nogi białe. Ogon z wierzchu ciemno-śniady, pod spodem białawy, włosisty.

Długość ciała 8—10", ogona 6" 3".

Mieszka we wschodniej Florydzie.

1279. *Neotoma Drumondii* (1), NOWIK DRUMONDA . . . 2

Z wierzchu jeleniasto-brunatny, pod spodem biały. Ogon od ciała dłuższy. Odzież miękka, lśniąca, długa. Ogon kuldlaty, ku końcowi zgrubiały, dwustronny.

Długość ciała 9". ogona 6".

Mieszka nad brzegami Missury w górach skalistych, w rozpadlinach których gnieździ się, i w nocy tylko na żer wychodzi.

RODZAJ XLI (145).

Psammomys (2), PIASKÓWKA. n.

Zęby przednie dłótowate, dolne ściśnione. Trzonowe tępe, trące, czarne, w górze i w dole jednostajnie składane, tak, że w koronach pierwszego kandy romboidalne trzy, drugiego dwa, trzeciego jeden, wystają.

Pysk ostry, z przodu spłaszczony, na końcu ukośnie przycięty; wargą górną cała. Torebki przyżuchwowe żadne. Konchy uchowe mierne, zaokrąglone. Ciało bardzo miękką siercią porośnięte. Ogon od ciała krótszy, włosisty. Nogi wyraźne, pochodne, przednie 4-palcowe, z sęczkiem w miejscu kciuka; tylne 5-palcowe. Pazury szponiaste.

1280. *Psammomys obesus* (3), PIASKÓWKA TŁUSTA.

(1) Syn. *Neotoma Drumondii* Richard. faun. 1, p. 137, *Myoxus Drumondii* Richards. Zool. Journ. 1828, Wagner Fortsetz. zu Schreb. T. 227, A. Rat of the Rocky Mountain. Lewis et Clark Trav. 111, p. 41, Książę Maksym. Podróże 1, p. 363; Less. Nouv. Tab. n. 1107; Schinz Synop. 2, 234.

(2) Syn. *Psammomys Kretschmar*; Sandmaus, niem.

(3) Syn. *Kretschmar* in Rüppel Zool. Atl. p. 58, Tab. 22 (figura Zwierzęcia) Tab. 24 (Skelet.); Far. u Arabów; Schinz Synop. 2, 217.

Całe ciało siercią miękką, powiększej części puszystą, przy nasadzie ciemno-popielatą, na końcach izabellową porośle. Barwa izabellowa, na głowie, karku i grzbiecie w rudą przechodzi, na bokach zaś, spodzie ciała i członkach przemienia się w żółtawą. Między puszką znajdują się tu i ówdzie rzadkie, długie włosy, na grzbiecie i przednich częściach czarne, na bokach, częściach tylnych i pod spodem ciała żółte. Ogon cały krótką siercią pokryty, czarny, pęczlikiem włosów śniado-czarniawych na końcu bladszych zakończony. Pysk ostry; nos włosisty. Rzęsówki czarne; niektóre z przednich i dolnych, żółte. Rzęsy czarne. Oczy czarno-śniade. Uszy krótkie, zaokrąglone, z tyłu żółto-włose, wewnątrz bardzo rzadką siercią posiane. Pazury długie, czarne.

Długość ciała $6\frac{1}{2}$ ", ogona 5".

Piaskówki żyją gromadnie, w samotnych piaszczystych okolicach Aleksandryi. Grzebią nory, karmią się korzonkami roślin. Są to zwierzątka nocne. W zimie niebywają widywane.

RODZAJ XLII. (146).

Gerbillus (1), SUWAK. (*Jar.*)

Zębów przednich $\frac{2}{2}$; górne na stronie zewnętrznej z podłużnym rowkiem. Trzonowe przerwane, trące $\frac{2-1}{3-3}$. Pysk ostry. Wargą górną dwudzielną. *Konchy uchowe* o połowę od głowy krótsze. *Ogon* mierny, prawie obrączkowany, leżąciami włosami porosły. *Cyce* wyraźne. *Nogi* przednie krótsze o 4 palcach i sęczku z paznogciem, tylne od przednich trzy razy dłuższe, silniejsze, pięcio-palcowe; pazury szponiaste, mierne.

Zwierzęta do rodzaju tego należące, wszystkie są małego wzrostu, rzeźwe i wesole. Mieszkają w Azji i Afryce, w norach podziemnych.

(1) Syn. *Meriones* Illiger; *Dipus* Fischer; *Gerbillus* Desm. *Сшениакъ* ross.

1281. *Gerbillus robustus* (1), SUWAK SILNY . . . 1
 Z wierzchu szaro i glinkowato-żółto-śniady, boki białawe. Spód ciała i nogi na stronie wewnętrznej brudno-białe. Konchy uchove podłużne, zastrzone. Ogon gruby, na końcu prawie kiciasty, śniady. Pazury żółte.

Długość ciała 6" 6", ogona 5" 6".

Mieszka w piaszczystych okolicach Egiptu i Kodrofann.

1282. *Gerbillus pygargus* (2), SUWAK IZABELŁOWY . . . 2
 Odzież z wierzchu izabellowo-ruda z polyskiem. Spód czysto-biały. Cętki nad oczami i poza uszami białe. Ogon na końcu kiciasty, w pół dwustronny. Konchy uchove okrągławe.

Długość ciała 5½", ogona 6".

Mieszka w Nubii i w puszczech Libijskich.

1283. *Gerbillus Cuvieri* (3), SUWAK KIUIWIER'A . . . 3
 Z wierzchu żółtawo-cynamonowy. Gardziel, spód ciała i nogi śnieżno-białe. Uszy mierne, czarne, białemi włoskami posiane. Ogon bardzo długi. Stopy długie.

Długość ciała 7" 1", ogona 8".

Mieszka w Indyach Wschodnich.

1284. *Gerbillus Indicus* (4), SUWAK INDYJSKI . . . 4
 Ogon długi na końcu kiciasty, śniady. Ciało płowe, śniado-kreskowane. Uszy obszerne, zaokrąglone, prosto-stojące, prawie nagie. Nos okrągławy. Szczęka górna dłuższa

(1) Syn. *Meriones robustus* Rüppel Atlas Tab. 20. 6; *Dipus pyramidum* Geoff; *Gerbillus pyramidum* Isid. Geoff. *Gerbillus aegyptiacus* Desmarest. Less. Man. str. 257. *Dipus pyramidum* Fisch. Synop. str. 337. Less. Nouv. Tab. n. 1062. Schinz Synop. 2, 218.

(2) Syn. *Meriones Gerbillus* Kretschm. Rüpp. Atlas str. 77. Tab. 30. fig. 6. *Dipus gerbillus* Fisch. Synops. str. 337. *D. aegyptius* Geoff. *Meriones Gerbillus* Licht. Mer. *syenensis* Lichtst. ? Less. Nouv. Tab. n. 1063. Schinz Synop. 2, 219.

(3) Syn. *Gerb. Cuvieri* Waterh. Proceed. 1838. str. 56. Schinz Synop. 2, 219.

(4) Syn. *Dipus indicus* Hardwicke Linn. Trans. VIII. str. 279. tab. 7. *Mus Gerb. indicus* Desmar. *Gerbille* Herine Less. str. 256. Fr. Cuv. i Geoff. Mammif. Liv. 40. Fisch. Synop. 336. Less. Nouv. Tab. n. 1059. Schinz Synop. 2, 220.

od dolnej. Trzy średnie palce nóg tylnych, od takichże palców nóg przednich dwa razy dłuższe. Pazury białe, sztydłaste.

Długość ciała $6\frac{1}{2}$ ", ogona 7".

Mieszka w Indiach Wschodnich, między Bonares i Hurdward.

1285. *Gerbillus afer* (1), SUWAK AFRYKAŃSKI . . . 5

Głowa, grzbiet, boki w górze i członki na stronach zewnętrznych około ciała, popielato-izabellowe. Spód ciała i wewnętrzne strony członków, białe. Oczy brunatne. Głowa z przodu zwężona. Włosy na głowie grube i krótkie, na ciele miękkie, długie, lśniące.

Długość ciała $6\frac{1}{2}$ ", ogona $5\frac{1}{2}$ ".

Mieszka na przylądku Dobrej Nadziei.

1286. *Gerbillus auricularis* (2), SUWAK KRÓTKO-OGONIASTY. 6

Z wierzchu płowy, pod spodem biały. Głowa z wierzchu, grzbiet i ogon brunatno-pociągnięte; poza uszami biała obrączka. Oczy ciemno-brunatne. Samica ma odzież ciemniejszą.

Długość ciała 4" 10", ogona 3" 3".

Mieszka na przylądku Dobrej Nadziei.

1287. *Gerbillus montanus* (3), SUWAK GÓRNY . . . 7

Głowa, grzbiet, boki i członki na stronie zewnętrznej, około ciała blado-rudo-żółtawe; grzbiet i boki brunatno-nakrapiane. Spód ciała i członki wewnątrz białe. Głowa szeroka i krótka. Oczy rudo-brunatne.

Długość ciała 6", ogona 5".

Mieszka w górach nad Rzeką Pomarańczową.

1288. *Gerbillus tenuis* (4), SUWAK SZCZUPLY . . . 8

(1) Syn. *Meriones Schlegelii* Smuts Enumer. Anim. Capens. p. 41. Tab. 1. i 2. *Gerbillus afer* Gray Smith illustr. Afr. Zool. Mamm. tab. XXXV. *Gerbillus Africanus* Fr. Cuv. Trans. of the Zool. Society Vol. 11. 1836. Less. Nouv. Tabl. n. 1067. Schinz Synop. 2, 220.

(2) Syn. *Gerbill. auricularis* Smith illustr. Livr. XI. Fred. Cuv. Zool. Trans. 11. *Gerb. brevicaudatus* Fr. Cuv. Schinz Synop. 2, 221.

(3) Syn. *Gerbill. montanus*, Smith. illustr. XV. Mamm. tab. XXXVI. Schinz Synop. 2, 221.

(4) Syn. *Gerbillus tenuis* Smith illustr. Mamm. XXXIV. fig. 2. Schinz Synop. 2, 222.

Głowa, grzbiet, boki, zewnętrzne strony członków, blade-czerwono-pomarańczowe. Grzbiet brunatno-nakrapiany. Części dolne, wewnętrzne strony członków przy ciele białe. Oczy czerwono-brunatne. Ogon szczupły, od ciała dłuższy.

Długość ciała 4", ogona 4 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w północnych okolicach Lataku.

1289. *Gerbillus caffer* (1), SUWAK KAFRERYJSKI . . . 9

Brunatno-żółty, czarno-upstrzony. Spód biały. Uszy i pazury przedłużone. Ogon długi, z wierzchu śniady, żółto-obrzeżony, na końcu i pod spodem biały.

Długość ciała 3" 11", ogona 3" 4", konch uchowych 6 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w południowej Afryce.

1290. *Gerbillus longicaudatus* (2), SUWAK DŁUGO-OGONIASTY 10

Ż wierzchu lśniaco-płowy, pod spodem czysto-biały; nad oczodołami z obu stron po jednej białej plamie. Ogon od ciała nierównie dłuższy, blade-żółty, ku końcowi z wierzchu czarniawy, pod spodem białawy.

Długość ciała 3" 1", ogona 4" 6", konch uchowych 5 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w Egipcie.

1291. *Gerbillus dasyurus* (3), SUWAK SZORSTKO-OGONIASTY. 11

Z wierzchu płowy, czarno-poprószone, pod spodem czysto-biały. Ogon prawie długości ciała; siercią szorstką ku końcowi dłuższą porosłą, z wierzchu czarniawy.

Długość ciała 3", ogona 3", konch uchowych 5 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w Arabii.

1292. *Gerbillus lybicus* (4), SUWAK LIBIJSKI . . . 12

(1) Syn. Gerb. caffer Wagner Wieg. Archiv. 1842. Heft. 1. Schinz Synop. 2, 222.

(2) Syn. Meriones Gerbillus Lichtenst. Verzeichn. des Berliner Doubletten. M. longicaudatus Wagner Wieg. Archiv. 1842. Heft. 1. str. 19. Schinz Synop. 2, 223. n. 10.

(3) Syn. M. dasyurus Wagn. Wieg. Archiv. 1842. Heft. 1. p. 20. Schinz Synop. 2, 223. n. 11.

(4) Syn. M. lybicus Licht. Verzeichn. der Berl. Doubl. str. 5. Fisch. Synop. str. 337.

Pysk zaostrowany, konchy uchove krótkie. Ogon długości ciała na końcu kiciasty. Ciało z wierzchu płowe, pod spodem białe.

Długość ciała 5", ogona 4" 10".

Mieszka w puszczy Libijskiej.

1293. *Gerbillus tamaricinus* (1), SUWAK TAMARYSKOWY. 13

Z wierzchu żółtawy, pod spodem biały. Konchy uchove długie. Ogon siercią leżącą, na końcach brunatną pokryty, u nóg tylnych palec zewnętrzny od wewnętrznego bardzo oddalony.

Długość ciała 5½", ogona 5" 1".

Mieszka w krzakach Tamaryskowych, w południowych stepach nad morzem Kaspijskim.

1294. *Gerbillus meridianus* (2), SUWAK POŁUDNIOWY. 14

Z wierzchu płowo-śniadawy, od spodu czysto-biały. Śródkowa pręga rudawo-śniada, nogi białe. Ogon prawie długości ciała, jeduostajnie płowo-śniady. Nogi tylne dłuższe jak w poprzedzającym gatunku. Pysk dość wydatny. Konchy uchove wielkie, jajowate, krótkowłose. Rzęsówki bardzo długie.

Długość ciała 4" 4", ogona 5" 9".

Mieszka w piaszczystych stepach nad morzem Kaspijskim, między Wolgą i Uralem.

1295. *Gerbillus opimus* (3), SUWAK TLUSTY . . . 15

(1) Syn. Mer. tamaricinus Kuhl. Beitr. Lichtenst. Eversm. Reise str. 1211. Mus tamaricinus Pall. Podróże; Dipus tamaricinus Fisch. Synop. str. 337. Zimmerm. Geogr. Geschichte Schreb. Tab. 202. Myoxus Tamaricinus Desm. Gerbille de Tamarisque. Less. Manuel str. 256. Gerboise à queue annelée Fred. Cuv. Dict. des Sc. Nat. XVIII. Geoffr. Dict. Classique. Less. Nouv. Tabl. n. 1065. Rhombomys Tamaricinus Wagner. Schinz Synop. 2, 224. n. 14.

(2) Syn. Gerbill. meridianus Desm. Less. Manuel str. 256. Rhombomys meridianus Wagn. Mus meridianus Pall. Mus longipes Linn. Dipus longipes Fisch. Synop. 338. Zimmerm. Geogr. Geschichte Schreb. Tab. 231. Gerbille de la Zone torride Fr. Cuv. Dict. des Sc. Nat. XVIII. str. 466. Less. Nouv. Tab. n. 1061. Schinz Synop. 2, 225.

(3) Syn. Meriones Opimus Lichtenst. Eversm. Reise str. 112. Rhombomys pallidus Wagn. Münch. gelehrte Anz. Schreb. Suppl. Mäuse str. 488. Schinz Synop. 2, 225.

Ciało otyłe, z wierzchu żółtawe, pod spodem białe. Konchy uchove krótkie. Ogon gruby z kitą na końcu śniadą.

Długość ciała 5", ogona 4".

Mieszka w Stepach Bucharyi.

1296. *Gerbillus Shawii* (1), SUWAK ALGIELSKI . . . 16

Z wierzchu szaro i glinkowato-żółto-śniady. Spód ciała i nogi brudno-białawe. Ogon prawie długości ciała, krótkowłosy, brunatnawy, w końcowej części z wierzchu dłuższemi, czarnemi włosami pokryty. Zęby przednie górne brózdowane.

Długość ciała 5" 9", ogona 5" 3".

Mieszka w Algeryi.

1297. *Gerbillus lacernatus* (2), SUWAK DWU-KOLOROWY. 17

Głowa, kark, między łopaczki czarne z siercią słomistą pomieszane, cały spód tułowia i nogi blado-rudawe, ze słomistą siercią pomieszane. Konchy uchove wielkie, zaokrąglone.

Długość ciała 6" 7".

Mieszka w Abissynii.

1298. *Gerbillus otarius* (3), SUWAK KRÓTKOUCHY . . . 18

Żółty, szaro-upstrzony, pod spodem biały. Konchy uchove bardzo-krótkie. Ogon długości połowy ciała.

(1) Syn. *Rhombomys robustus* Wagn. Fort. zu Schreb. Mäuse str. 487. *Meriones robustus* Wagner Alger (haud *Mer. robustus* Rüppel) *Gerbillus Shawii* Duvernoy et Lerbouillet. Mém de Strasb. 111. 1842. str. 22. Tab. 1. fig. 4. Schinz Synop. 2, 226. n. 18.

(2) Syn. *Rhomb. lacernatus* Wagn. Schreb. str. 493. *Meriones lacernatus* Rüppel. Mus Senkenb. 111. Tab. 6. f. 1. Revue Zool. 1843. str. 148.

Wagner z kilku gatunków Suwaka utworzył osobny rodzaj pod nazwiskiem *Rhombomys*, któremu nadał następną charakterystykę. Zęby przednie górne brózdowane, trzonowych kandy tępe, romboidalne, pośrodku rozszerzone. Kość między ścienna poprzecznie zwężona. Postać mysza, ogon długi, dość gruby, gęsto i krótkowłosy, na końcu prawie kiciasty. Tu policzyć można gatunki: 1. *Gerbillus Shawii* (*Rhombomys Robustus* Wagner). 2. *Gerb. opimus* (*Rhomb. pallidus* Wagn.) 3. *G. libicus* (*Rhomb. melanurus* Wagn.) 4. *G. tamaricinus*. 5. *G. meridianus*. 6. *G. lacernatus* Rüppel.

(3) Syn. *Gerbillus otarius*. Fr. Cuv. Transact. 11. str. 144. Tab. 26. fig. 14.—18. Czaszka. *Gerb. Cuvieri* Waterh. Proceed. 1838, 36. Lesson Nouv. Tab. n. 1060. Schinz Synop. 2, 228.

Długość ciała 3", ogona 1" 6".

Mieszka w Indyach Wschodnich.

1299. *Gerbillus Burtonii* (1), SUWAK BURTONA . . . 19

Ciało z wierzchu żółtawo-płowe, nogi białe. Nad oczami, cętka biała na boki pyska rozchodząca się. Konchy ucho-
we prawie nagie, jajowate cieliste. Ogon rzadko-włosy, tak-
że koloru cielistego. Nogi przednie cztero-palcowe z sęcziem
w miejscu wielkiego palca, tylne pięcio-palcowe. Rzęsówki
długie, czarne.

Długość ciała 4", ogona 3".

Mieszka w Darfur, gdzie go odkrył P. Burton.

Gatunki wątpliwe.

Gerbillus apicalis (2), SUWAK KOŃCZASTY.

Konchy uchove bardzo krótkie. Odzież polyskowna,
z wierzchu brunatnawa, pod spodem żółtawo biała. Nasada
ogona aż do części środkowej brunatna w niższej części ogon
biały, koniec jego zaostrowany. Włosy ogona kruche, gęste,
leżące. Głowa długa, zaostrowana. Zewnętrzne palce u nóg
tylnych wyraźnie krótsze od środkowych.

Wielkość szczura wędrownego.

Mieszka w Indyach Wschodnich.— Niektórzy Naturaliści u-
ważają go za młode indiwiduum *Bobroszczura* (*Hydromys leu-
cogaster*).

Gerbillus musculus (*Meriones musculus*, Khul. Beitr. str. 70.)

Postać myszy, od której zdaje się stanowić przejście do
rodzaju *Suwaka*. Z wierzchu rudo-żółtawy, pod spodem bia-
ło-siwawy. Konchy uchove wielkie, rzadką siercią posiane.
Ogon zaledwo tak długi jak ciało, kiciasty, dostatecznie od
myszy go różni.

(1) Syn. Gerb. Burtoni Fr. Cuv. et Geoff. Mamm. T. VI. Schinz Synop.
2, 228. n. 21.

(2) Syn. M. apicalis Mus Berol. Khul. Beitr. str. 79. Fischer Synop.
str. 337. Schinz Synop. 2, 224. n. 13.

Wielkość Myszy domowej.

Ojczyzną Brazylia. Znajduje się w Muzeum Berlińskim.

Meriones soricinus (Gerbillus soricinus Rafines. Préc. de decouv. Somiol. Fisch. Synop. 339).

Z wierzchu śniado-siwy, po bokach podłużna rudawa pręga. Uszy prawie nagie, jajowate. Ogon od ciała krótszy, jedwabistą siercią porosły, pod spodem śniado-siwy.

Meriones leonurus (Gerbillus leonurus Rafinesque Amer. Monthl. Mag. 1818. str. 446. Desmar. Mamm. str. 322.

Fisch. Synop. 339. Schinz Synop. 2, 226 w przypisku).

Cały płowy, konchy uchowe eliptyczne, równe głowie, wewnątrz białe. Ogon długości ciała, czarny z pęczlikiem płowym na końcu.

Meriones megalops (Gerbillus megalops Rafin. Amer. Monthl.

Mag. 1818. str. 446. Desmar. Mamm. str. 322. Nat.

Fisch. Synop. 340. Schinz Synop. 2, 226. Nota).

Siwy, oczy wielkie czarne; nos długi okrągławy. Konchy uchowe jajowate, długości głowy. Ogon od ciała dłuższy, cienki, gibki, z pęczlikiem białym na końcu.

Trzy ostatnie gatunki. mieszkają w Ameryce południowej.

FAMILIA III.

Dipodidae (1), Skoczki.

Członki tylne najdłuższe lub przynajmniej bardzo przedłużone, skoczne; od przednich bardzo krótkich więcej niż dwa (Pedetes) lub prawie cztery razy (Dipodes) dłuższe.

Illiger (Prodromus str. 81.) bardzo trafnie ustanowił (1811.) w rządzie zwierząt szczurowatych osobną familję pod nazwiskiem *Macropoda*. W niej jednak prócz właściwych Skoczków (Ger-

(1) Dipodina Bonap. (1811) Dipoda s. Macropoda Wagn. Macropoda Illig. wyjąwszy rodzaj *Meriones* Ill. Gerboidea seu Dipodidae Waterhouse z dodatkiem rodzaju *Pedetes*.

boises; gen. *Dipus* spec. *D. Sagitta*, *D. Jaculus* i *D. canadensis*) i *Długonoga* Kapskiego (*R. Pedetes* Illig *Helamys* Fr. Cuv. tempore seriore) zawarł nadto rodzaj *Suwaka* *Meriones* (*Gerbillus*, Desm. spec. *M. tamaricinus* i *meridianus*). P. Waterhouse (*Charlesworth Magaz. of nat. history. Vol. 111. p. 186*); rodzaj *Dipus* Fr. Cuv. (typ. *Dipus Sagitta* Pall.) *Alactaga* Fr. Cuv. (typ. *Dipus Jaculus* Schreb. Pall.) i rodzaj *Meriones* Fr. Cuv. (*Dipus canadensis* Ill.) pomieścił (1839 r.) w trzeciej familii pierwszego oddziału rzędu Gryzących, (ib. p. 92 i 94, której nadał imię *Gerboidae*, a później (*Asmals of Nat. Hist. T. X. p. 203.*) *Dipodidae*. Wylączywszy z niej rodzaje *Suwaka* (*Gerbillus* Desm. *Meriones* Illig.) dla ważnych różnic zachodzących w składzie jego czaszki, tudzież *Długonoga* (*Pedetes*).

P. Andrzej Wagner (*Münchener Gelehrte Anzeigen 1841. p. 50. Erichson's Archiv. 1841. Bd. 1. p. 119. Schreber's Säugeth. Suppl. 111. p. 274.*) wzorem Illigera umieścił rodzaje *Dipus* Fr. Cuv. *Alactaga* Fr. Cuv. (*Sciirtetes* Wagner) i *Meriones* Fr. Cuv. (*Jaculus* Wagn.) w jednej familii, nazwanej *Münch. Anz. i Erichs. Arch.) Macropoda*, a później (1843.) (*Sreber's Säugeth. Suppl. Bd. 111. p. 274.*) *Dipoda*; wylączywszy z niej, zgodnie z P. Waterhouse, *Suwaki* (*Les Gerbilles*) *Gerbillus* Desm. (*Meriones* Illig.), które w familii *Murina* (*Erichs. Arch. 1841. 1. p. 125.*) pod nazwiskami *Meriones* i *Rhombomys* opisał.

P. Brandt Członek S. Petersburskiej Akademii nauk Familję *Skoczków* podzielił następnie: (1).

-
- (1) Podział niniejszej familii, Charakterystykę Rodzajów, i niektórych gatunków, tudzież Synonimie tych ostatnich, wyjęliśmy z uczonego artykułu P. Brandt'a umieszczonego w Biulletenie S. Petersb. Akad. Nauk r. 1843. pod tytułem: *Remarques sur la classification des Gerboises en égard surtout aux espèces de Russie, avec un aperçu de la disposition systematique des espèces en général, leur affinité et leur disposition Géographique*; par J. F. Brandt. Lu le 27. Octobre 1843.

34. **Dipodina seu Tylarodactyli**

Brandt. GRUBO-PALCE.

Zęby trzonowe kształtem i wielkością nierówne z obu stron rozmaicie, od dwóch do czterech razy sfaldowane, w dole w liczbie trzech znajdujące się. Nóg tylnych trzy, średnie palce pochodne, reszta podniesione lub żadne. Palców tylnych większych, pazury prawie haczykowato-podłużne, wąskie, po bokach płasko-rozszerzone z wierzchu bardzo ostro-lódkowate. Pod ostatnimi stawami średnich palców nóg tylnych brzuśce wielkie prawie pół-księżycowe, z boków spłaszczone, na przedniem brzegu nieco karbowane. Ogon przy nasadzie krótkimi, gęstymi, w drugiej połowie dłuższymi, obu-stronnymi czyli pierzastymi włosami, gęsto-porosły.

Ojczyzną południowa Europa, średnia Azja i północna Afryka.

Sekeya A. Zęby przednie górne brózdowane. Nogi tylne trójpalcowe. *Dipodes Genuini.* (Skoczki właściwe).

R O D Z A J XLIII. (147).

Dipus (1), SKOCZEK *Jar.* (*Tryszcz Wg.*)

Zęby przednie górne podłużne brózdowane. Trzonowe w górze i w dole z obu stron najczęściej po trzy; z pomiędzy trzonowych górnych pierwszy i drugi na stronie zewnętrznej dwa lub prawie trzy razy sfaldowany. Fałdy dość odległe, przestrzenią najczęściej ukośną, trójkątną przedzielone. Nogi tylne trój-palcowe, ich palce więcej kosmate, prawie równe; palec średni od pobocznych najczęściej węższy, rzadko, wyraźnie dłuższy. Brzuśce pod palcami mniejsze. Ogon walcowaty, na końcu kiciasty, mniej więcej obu-stronny lub pie-

(1) Fr. Cuv. (1836.) Jarocki (1821.) *Dipus* Sectio 1. Lichtenst. Тумкан-
чикъ. Ross.

rzasty. *Bębelki kostne* (Bullae osseae) wielkie lub bardzo wielkie.

PODRODZAJ 1. **Scirtopoda** (1), SKOCZKONÓG.

Zębów trzonowych w górze i w dole po trzy. Z pomiędzy trzonowych górnych, pierwszy na stronie zewnętrznej dwa lub trzy, na wewnętrznej dwa razy zfałdowany, drugi i ostatni z obu stron dwu-faldzisty. W dolnej szczęce trzonowy pierwszy zewnątrz i wewnątrz, dwu lub trój-faldzisty, drugi ze strony zewnętrznej trój-faldzisty z wewnętrznej dwu lub trój-faldzisty; trzeci ze strony zewnętrznej dwu-faldzisty, z wewnętrznej niewyraźnie prawie trój-faldzisty, lub zupełnie bez fałdów. Fałdy zębów najczęściej prawie kątowe, prawie proste lub prawie ukośne. *Nóg* tylnych palec średni z pobocznymi prawie równy, lub *cokolwiek od nich dłuższy*, poboczny stawem pazurowym przewyższający. Zęby przednie białe.

ODDZIAŁ 1. **Malticus** (2), PRYŻEK.

Z pomiędzy zębów trzonowych górnych, pierwszy na stronie zewnętrznej trój-faldzisty z pierwszym fałdem najmniejszym, na wewnętrznej dwu-faldzisty; drugi i trzeci z obu stron dwa razy sfaldowane. W szczęce dolnej pierwszy i drugi zewnątrz i wewnątrz trój-faldziste, trzeci czyli ostatni na stronie wewnętrznej niezupełnie wyraźnie trój-faldzisty, na zewnętrznej dwu-faldzisty. Fałdy zębów najczęściej prawie kątowe, prawie proste, niekiedy prawie ukośne. *Nóg* tylnych nadstopiuki długości głowy (dość małej) wyrównujące. *Nóg* tylnych palec średni z pobocznymi prawie równo-szeroki, lecz końcowym stawem swoim od nich dłuższy. Brzusce palców nieco większe jak w oddziale drugim. Ogon powyżej nasady

(1) Brandt. *Επιρτοπόδες*. (nogami skoczniemi opatrzoney).

(2) *Μαλικός* (dobrze skaczący).

i pośrodku, dłuższym włosem pokryty, na końcu nieco dwustronny. Dłuższe włosy ogona wszystkie na końcach czarne, przy nasadzie najczęściej izabellowe, włosy samego wierzchołka najczęściej przy nasadzie białawe z końcami czarnymi. Wypukłości kościste mniejsze niż w oddziale następującym.

1300. *Dipus halticus* (1), SKOCZEK KRÓTKO-OGONIASTY. 1

Grzbiet i słabizny brudno-izabellowe dość obficie z śniadą, szarą i czarną siercią pomieszane. Zewnętrzne strony ud słabo-rdzawe; na tylnych częściach ud plamy białe; tylne strony nadstopników i włosy pokrywające stopy nóg tylnych, śniadawe lub czarne. Włosy dolnej części ogona blad-izabellowe, wierzchniej przy nasadzie izabellowe, na końcach czarne, wierzchołek ogona często białawemi, przy nasadzie czarnemi włosami pokryty. Konchy uchowe krótkie i bardzo okrągłe, końce pazurów na pobocznych palcach nóg tylnych, dochodzą do nasady pazura średniego palca. Całkowita długość ciała od końca pyska do nasady ogona 5" 3"—6". Długość głowy aż do pyska 4" 3"—4" 6". Długość nadstopnika pośrodku ze strony przedniej 1" 1"—2". Długość ogona bez włosów 5". Mieszka w stepach Kirgizkich i w Syberji. Ewersmann świadczy, że się znajduje także około Sarepty na wschodnim brzegu Kaspijskiego morza, i na północnym brzegu jeziora Aral; w ogólności między 49 i 45 stopniem szerokości.

ODDZIAŁ II. *Haltomys*. PRZYKOMYSZ.

Z pomiędzy zębów trzonowych górnych, pierwszy, drugi i trzeci z obu stron po dwa razy fałdowane, w szczęce dolnej trzonowy pierwszy z obu stron dwu-fałdowy, drugi zewnątrz

(1) Illig. Abb. d. Ber. Acad. für 1811. Scirtes halticus A. Wagner. Schreb. Varietas Jaculi media Pallas Nov. Sp. quadr. e glir. ord. Dipus telum Lichtenst. Verzeich. der Doubl. d. Zool. Mus. Berl. 1823. p. 1. n. 14. Ewersmann's Reise s. 120. Fischer Syn. Mammal.

trzy razy faldowany na wewnętrznej stronie dwu-faldzisty; trzeci zewnątrz dwu-faldzisty, wewnątrz bez faldów (Duvernoy et Lereboullet Mém. de le Soc. de Strasb. 111. p. 33. pl. 111. fig. 3 et 5). Nóg tylnych nadstopniki długość głowy. przewyższające; palec średni od pobocznych węższy, prawie im równy, lub połową długości pazura od nich dłuższy. Brzuśce w ogólności nieco mniejsze jak w 1. Sekcyi. Nasada i środek ogona krótko-włose. Koniec ogona długimi, obustronnemi włosami porosły; części końcowej spód czarny. Palce więcej kosmate niż w 1. Sekcyi.

1301. *Dipus aegyptius* (1), SKOCZEK EGIPSKI . . . 2

Z wierzchu jasno-łłowiy, pod spodem biały, na natylkach, białe, pół-księżycowate cętki; u nóg tylnych po trzy palce, z których średni najdłuższy. Włosy na podszwach śniade lub brunatne. Uszy od połowy głowy dłuższe.

Długość całkowita głowy i ciała 5 cali 11 linij.

za świadectwem Temmincka, w Tripolis podług wszelkiego podobieństwa w prowincyach Oran, Arzew i Mostagenem. Żyje gromadnie w miejscach pustych i piaszczystych. Karmi się korzonkami roślin.

Dipus Brucii jest odmianą tego gatunku znajdującą się w pustyni Barka.

1302. *Dipus hirtipes* (2), SKOCZEK BIAŁO-STOPY . . . 3

Eversm. Bull. d. Nat. de Moscou an. 1840. p. 47. Less. Man. p. 324. n. 686. *Dipus brachyurus*. Blainv. ap. Desm. Nouv. dict. d'hist. Nat. T. XIII. p. 126. Desm. Mam. p. 318. n. 54. Less. Man. p. 254. n. 684. *Dipus Telum* Schinz 2, 84.

- (1) Hempr. et Ehrenb. Lichtenst. Abhand. d. Berl. Acad. f. 1825. p. 151. i p. 156. nota 2. *Dipus aegyptius* Hasselq. Wagn. Schreb Säugth. Mus aegyptius Hasselqu. *Dipus bipes* Lichtenst. Doublettenverz. 1823. 4. p. 5. *Dipus Gerboa* Oliv. Bull. de la Societé philom. Desm. Mam. p. 316. Isid. Geoffr. Dict. Class. VIII. p. 319. Less. Man. p. 253. n. 682. Schinz 2, 83.

- (2) Licht. Abhand. d. Berl. Acad. f. 1825. p. 152. n. 6. Darstell neuer. Säugthiere Taf. XXIV. *Gerboa femelle* Säugth. Suppl. 111. p. 281. n. 4. Schinz 2, 85.

Uszy zaledwo $\frac{1}{3}$ lub $\frac{1}{2}$ długości głowy równe, bardziej niż w gatunku poprzedzającym zaokrąglone. Włosy na podszwach nóg białe.

Ojczyzną Egipt wyższy i Dongola (Lichtenst.), a także Tripolis (Temminck.) i Arabia (Wagn.)

Gatunki wątpliwe.

Dipus macrotarsus (1). Popielato-żółty; spód ciała biały. Konchy uchove mierne. Ogon długości tułowia; palce pod spodem bardzo długimi, na końcach brunatnawymi włosami porosłe. Rzęsówki mierne. Nogi tylne 3-palcowe.

Długość ciała 3" 6", ogona 5".

Znaleziony w okolicach góry Synai przez sławnego Schuberta Professora Akademii w Monachium.

Dipus mauritanicus (2). Mieszka w Prowincjach Oranie, Arzew i Mostagenem (Wagner, Duvernoy).

P. Wagner (Schreb. Säugeth. 111. p. 280.) łączy gatunek niniejszy ze *Skoczkiem Egipskim*, nieprzyznając pierwszemu z nich wytkniętych przez P. Duvernoy różnic, należałoby przeto porównać opisy tych dwóch gatunków tak między sobą, jak niemniej z gatunkami *D. hirtipes* Licht. i z wątpliwym dotąd *D. locusta* Illig., o którym wspomina Lichtenstein.

Uwaga: *Dipus locusta* (Illig. u Licht. Abhandlungen d. Berl. Acad. 1825. p. 152. i 157. nota 6.) zasada się na podaniu (Allamand. Buff. Suppl. VI. p. 262.) i zdaje się stanowić jedno z gatunkiem *D. aegypticus*, bardzo obficie znajdującym się w północnej Afryce.

(1) A. Wagner Schriften der Physical. Klasse der Münchener. Acad. Bd. 111, 214. tab. IV. f. 2. Schreb. Säugeth. Suppl. 111. p. 282. n. 5. Schinz Synop. 2, 86.

(2) Duvernoy Institut. 1841. p. 400. Duv. et Leberbouillet dans les Mém. de la Societé de Strasb. T. 111. *Dipus aegyptius*, M. Wagner Reise Bd. 111. p. 60. (teste Duvern.)

PODRODZAJ II. *Dipus*. Brandt. DWUNOŻEK.

Trzonowych w górze cztery, w dole trzy. Z pomiędzy trzonowych górnych, pierwszy najmniejszy, zwyczajny; drugi, trzeci i ostatni na zewnętrznej stronie prawie trzy razy fałdowane; fałd przodkowy najmniejszy; na wewnętrznej stronie prawie dwu-fałdziste. Z pomiędzy trzonowych dolnych pierwszy na zewnętrznej stronie dwu-fałdzisty, na wewnętrznej trój-fałdzisty, drugi po obu stronach trój-fałdzisty, ostatni na wewnętrznej stronie bez fałdów, na zewnętrznej dwa razy fałdowany. Fałdy każdego trzonowego zęba prawie podłużne, nieco tępe, prawie proste, lub nieco pozginane. Nóg tylnych palec średni od pobocznych węższy, prawie im równy, lub nieco krótszy. Zęby przednie na stronie zewnętrznej koloru pomarańczowego. Nasada i środek ogona położystą siercią pokryte, część końcowa bardzo wyraźnie dwu-stronna czarna, bialo-zakończona jak w oddziale II. Podrodzaju *Scirtopoda* i w rodzaju *Alactaga*.

1303. *Dipus Sagitta* (1), SKOCZEK STRZAŁKA 4

Sierć na grzbiecie blado-izabellowa z czarniawą i płowopopielatą pomieszana. Uszy prawie połowie długości głowy równające.

Długość ciała od pyska do ogona 5" 6—7", długość ogona 6" 3".

Mieszka w stepach między Donem i Wołgą, w Syberii aż poza Baykał, a także w stepach Songarskich i Mongolskich.

1304. *Dipus Lagopus* (2), SKOCZEK BIALO-BRZUSZEK . 5

(1) Schreb. Säug. IV. p. 849. tab. CCXXIX. Gm. Sy. nat. 1, 1. p. 158 n. 2. Zimmer. Geogr. Gesch. 11. p. 355, 264. *Dipus Sagitta* Pallas Zoogr. 1. p. 181. n. 107. (excluso Synonimo Egyptian Yerboa) Penn. Synops. quadr. p. 429. n. 291.—*Dipus Sagitta* Lichtenst. Abhandl. d. Ber. Acad. für 1825. p. 151. n. 1. Cuv. Règ. an. ed. 2, 1. p. 209. Fr. Cuv. Diet. de Sc. nat. XVIII. p. 470. Is. Geoff. S. Hil. Diet. Class. VII. p. 319. Fisch. Synop. Mam. p. 333. n. 2. *Mus Sagitta* Pall. Glir. p. 87. i p. 306. tab. 21. Schinz Synop. 2, 83.

(2) Lichtenst. Ewersm. Reise S. 121. Abhandl. d. Berl. Acad. p. 152. tab. 11. Getr. Darst. tab. IV. Less. Man. p. 255. n. 688. Wagner. Schreb. Säugeth. Suppl. 111. p. 281. n. 4. Schinz Synop. 2, 85.

Sierć na grzbiecie blade-izabellowa, cokolwiek z czarną pomieszana. Spód ciała biały. Uszy wyrównują trzeciej części długości głowy.

Długość ciała 5", ogona 5" 3".

Odkrył go Ewersmann, w stepach około jeziora Aral.

—♦♦♦♦♦—

R O D Z A J XLIV. (148).

Dipodomys (1), TORBOSKOCZ.

Postać i Zębstan Skoczków. Torebki przyżuchwowe obszerne, zewnętrzne. Ciało miękkimi włosami porośle. Konchy uchowe i oczy wielkie. — Nogi przednie krótkie, tylne bardzo długie, podszwy włosiste. Ogon włosisty z kitą na końcu. Zęby przednie wydrążone.

1305. *Dipodomys Philippi* (2), TORBOSKOCZ MEKSYKAŃSKI.

Odzież popielata z dłuższymi czarnymi włosami pomieszana; boki szare; cętka przy nasadzie konch uchowych, pręga na udach i spód ciała, białe. Nasady nosa i ogona czarne. Ogon z wierzchu czarno-śniady, po obu bokach i na końcu biały.

Długość ciała 5", ogona 5½".

Mieszka w Meksyku w okolicach Real del Monte.

Sekeya B. Zęby przednie górne gładkie. Nogi tylne pięcio palcowe, dwa poboczne palce podniesione; rzadko cztero-palcowe z palcem zewnętrznym podniesionym.

(1) Gray Institut. 1841. p. 435.

(2) Schinz Synop. 2, str. 93.

SCIRTETIDES.

R O D Z A J XLV. (149).

Alactaga (1), CHYŻOSKOCZ. *Jar.*

Zęby przednie górne ze strony zewnętrznej gładkie. Trzonowych w górze cztery w dole trzy. Z pomiędzy trzonowych górnych zęb drugi na stronie zewnętrznej cztero-fałdzysty. Nadstopniki nóg tylnych od głowy dłuższe lub prawie jej równe. Nogi tylne najczęściej pięcio-palcowe, rzadko-trójpalcowe. Palec średni od pobocznych prawie o trzecią część dłuższy. Ogon cały walcowaty, przy nasadzie i pośrodku, gęstymi, leżącymi włosami porosły, na końcu kiciasty obustronny. Wypukłości kościste miernie wydęte.

PODRODZAJ I. Scirtomys (2), Poskocz. *n.*

Nogi tylne cztero-palcowe, z palcem zewnętrznym podniesionym. Zęby?

1306. *Alactaga* (*Scirtomys*) *tetradactylus* (3), Poskocz CZTEROPALCOWY I

Z pomiędzy palców jeden odosobniony. Konchy uchowe długości głowy. Na końcu ogona wyraźna strzałkowata prążka z białej i czarnej sierci utworzona. Tylne części stóp, czarno-śniade; palec średni od pobocznych nierównie dłuższy. Brzusce wielkie i bardzo nabrzmiałe. Środek grzbietu żółtawo-szary z czarną siercią pomieszany. Boki i tył ciała czystoizabellowe, od koloru grzbietu prostą, od uszu do ogona pociągniętą linią oddzielone.

(1) *Jaculus* Jaroeki (1821.) *Dipus* Sectio †† i ††† e. p. Lichtenstein. *Alactaga* Fr. Cuv. (1836.)

(2) Brandt. (*Scirtomys*, i e. *mus* *Saliens*) *Generis* *Dipus* Sectio †† Licht.

(3) *Dipus tetradactylus* Licht. *Verz. d. Doubl. d. Zool. Mus. Berl.* 1823. 4. p. 2. n. 15. *Abhandl. d. Berl. Acad.* 1825. p. 153. n. 7. i p. 159. nota 11.—*Dipus abyssinicus* Meyer; *Scirtetes tetradactylus*. Wagn. Schreb. *Säugeth. Snppl.* 111. p. 291. n. 11. Schinz *Synop.* 2, 84.

Długość ciała 5" 4", ogona 5" 4".

Mieszka w puszczech Libijskich.

PODRODZAJ II. Scirteta (1), SKAKUN. n.

Nogi tylne pięcio-palcowe, z palcami dwoma wewnętrznym i zewnętrznym, podniesionymi.

1307. *Alactaga* (*Scirteta*) *Jaculus* (2), Ch. (SKAKUN) WŁAŚCIWY 2

Konchy uchowe biało-zakończone. Pod koniec ogona strzałka czarna, sam zaś wierzchołek jego biały. Części środkowa i tylna zewnętrznej strony ud, siercią izabellową z popielatą i śniadą mniej więcej pomieszana, pokryte.

Długość ciała rozmaita od 6" do 10" 2".

W tym gatunku wydarczają się odmiany następujące:

Odmiana 1. *A. Macrotis* (3).

Konchy uchowe długości głowy prawie równe, lub cokolwiek od głowy krótsze.

Pododmiana α . *Nigricans* (4).

Pysk i wierzchnia część głowy mocno czarniawo-popielate. Grzbiet tymże kolorem obficie ubarwiony. Uszy prawie tak długie jak głowa, na końcach białe.

Pododmiana β . *Flavescens* (5).

Pysk na samym końcu cokolwiek czarniawy. Głowa i

(1) Brandt. Generis *Dipus* Sectio +++ Lichtenstein, maxima ex parte.

(2) *Dipus Jaculus* Gmel. Syst. Nat. 1. 1. p. 157. n. 1. exclusis multis synonymis; *Dipus Jaculus* Pall. Zoogr. 1. (1811.) p. 181. n. 107. Illig. Abhandl. der Berl. Acad. (f. 1811.) p. 24. *Mus Jaculus* var. major. Pall. glir. p. 87. et p. 275. tab. 20. et tab. 25. et 27. Schinz Synop. 2, 87.

(3) *Dipus Jaculus* Licht. Abhandl. d. Berl. Acad. f. 1825. p. 153. n. 3. *Scirtetes Jaculus* Wagner Schreb. Säug. Supp. 111. p. 285. n. 3.

(4) *Dip. decumanus* Licht. Abhand. d. Berl. Acad. 1. 1. p. 154. n. 9. n. 9. tab. VI. Getreue Darst. neuer Thiere Taf. XXV. *Scirtetes decumanus* Wagn. Schinz 2, 86. n. 8.

(5) *Dip. vexillarius* Eversm. Bul. d. natur. de Moscou 1840. p. 42.— *Scirtetes vexillarius* Wagner Schinz Synop. 2, 90. n. 16.

wyższa strona pyska popielatowo-izabellowe, cokolwiek czarną siercią posiane. Uszy powiększłej części głowie prawie równe, rzadko od niej krótsze, na końcach białawe. Ogon bardzo długi, i często lecz niezawsze z końcem białym.

Odmiana 2. A. *Brachyotis* (1).

Uszy od połowy głowy krótsze, na końcach czysto-białe. Pysk mocno zezerniały. Grzbiet i wierzchnia część głowy popielata, obficie czarną siercią posiana.

Mieszka w Stepach około Donn, Wolgi (na Ukrainie?) w Taurydzie, nad brzegami morza Kaspijskiego aż do stepów Kirgizkich i Altajskich, a także w Mongolii.

1308. *Alactaga* (Scirteta) *Acontion* (2), CHYŻ. DROBNY. 3

Błado-żółtawo-szary, z wierzchu śniado, pod spodem biało-upstrzony, nogi i plamy natyłkowe białe; pysk szaro-żółtawy. Uszy $\frac{2}{3}$ długości głowy równe. Sierć okrywająca tylne palce, krótkie. Ogon 4" 6". Długość ciała 5".

Mieszka tamże, gdzie i poprzedzający gatunek, dalej jednak ku południowi zachodzi, gdyż na Kaukazie i około Tyflisu widywany bywa.

1309. *Alactaga* (Scirteta) *Elater* (3), CHYŻ. SPRĘŻYK. 4

Uszy długości głowy równe, sierć tylne palce obrastająca krótka. Grzbiet popielato-żółty.

Długość ogona 5" 3", długość ciała od 4" 3" do 5".

Mieszka w stepach Kirgizkich.

(1) *Dipus Spiculum*, Licht. Abhandl. d. Berl. Acad. 1825. p. 154. n. 10. Scirtetes *Spiculum* Wagn. Schreb. Säugeth. Suppl. 111. p. 285. n. 2. Schinz Synop. 2, 88.

(2) *Dipus Acontion* Pall. Zoogr. 1. (1811.) p. 182. n. 108. Ewersm. Bull. d. Nat. de Moscou 1840. p. 47. *Mus Jaculus* var. *minuta* seu *pygmaea* Pall. Glir. Dip. *pygmaeus* Illig. Dip. *minutus* Blainv. apud Desm. Mam. p. 318. Less. Man. p. 254. Scirtetes *Acontion* Wagn. D. *pygmaeus* Schinz Synop. 2, 88.

(3) *Dip. Elater* Licht. Scirt. *elater* Wagn. Schinz Synop. 2, 89.

Gatunki wątpliwe.

Alact. indica seu *Scirteta indicus*. (Gray Annal. of Nat. Hist. X. p. 262. Erich. Arch. 1843. Heft. 2. p. 46. Fisch. Synop. 336.)

Ogon długi, na końcu kiciasty; odzież płowa, śniado-kreskowana.

Długość ciała $6\frac{1}{2}$ " , ogona 7" .

Ojczyzną Kandahar blisko Quetta.

Alact. (Scirteta) Arundinis. Fr. Cuv. Trans. of the Zool. Soc. Vol. 11. p. 134. Scirt. arundinis Wagn. Schreb. Säugeth. Suppl. 111. p. 291. Schinz Synop. 2, 87.

Szaro-żółtawy; boki ciała żółtawe, spód biały; strzałka na ogonie wyraźna czarna, koniec ogona biały.

Długość ciała 5" , ogona 5" 2" .

Ojczyzną Barbarja.

Alact. seu Scirteta alaucotis. Dip. alaucotis Wagn. Abhandl. d. Bayer. Acad. T. IV. f. 1. Schinz Synop. 2. str. 90.

Z wierzchu popielato-żółty; pod spodem biały. Konchy uchowe wąskie, dwóm trzecim częściom głowy długością wyrównywiają, wewnątrz podłużnie sfalowane. Przedstopniki krótkie; nogi pięcio-palcowe.

Długość ciała 7" 10" , ogona 9" 9" .

Mieszka w Syryi.

R O D Z A J XLVI. (150).

Platycercomys (1), PŁASKOGONKA. n.

Zęby przednie górne ze strony zewnętrznej gładkie. Trzonowych $\frac{2-1}{3-3}$. Z pomiędzy górnych pierwszy i drugi na stronie zewnętrznej trój-faldiste. Nadstopniki nóg tylnych po-

(1) Brandt Dipus Lichtenst. Sect ††† e. p. Scirtetes Wagn. e. p.

lowie długości głowy, a około $\frac{1}{2}$ długości ciała wyrównywające. *Nogi* tylne pięcio-palcowe z palcami przykrótkimi. *Ogon* przy nasadzie walcowaty, potem aż do końca lancetowato-podłużny, poziomo-splaszczony, miernie szeroki, na samym zaś końcu krótko-zaostrzony; od nasady do końca krótką, bardzo gęstą położystą siercią pokryty, a na samym wierzchołku dłuższymi, prostymi, małą zaostrzoną kitkę tworzącymi włosami, porosły.

1310. *Platycercomys platyurus* (1), PŁASKOGONKA SKACZĄCA.

Z powierzchownej postaci i maści do *Chyżo-skoczka drobnego* (*Scirtetes Acontion*) podobna. Różni się jednak odmienną barwą końca ogona, brakiem białych i czarnych plam poprzecznych na udach, i kolorem brzucha, który w miejscu czysto-białej, izabellową ma odzież. Konchy uchowe mierne, dość spiczaste; zewnętrzna ich strona włosami śniado-żółtawymi; wewnętrzna zaś białymi, słabo-porosła. Rzęsówki mierne, czarne. Wargi, podbródek, wewnętrzna strona łapek przednich, tudzież strony przednia i poboczna nadstopników i palców tylnych, białe. Strona tylna nadstopników nóg tylnych, blade-izabellowa. Podgarle, piersi, brzuch i wewnętrzna strona ud blade-izabellowe z szarawym odcieniem, co zład pochodzi, że sierć pokrywająca te części, jest przy nasadzie szara, a na końcach izabellowa. Sierć na wyższej stronie głowy, grzbiecie i górnej części ogona, żółtawo-śniada z szarą i czarną pomieszana; środek głowy i grzbietu, mocniej żółte. Włosy na grzbiecie przy nasadzie czarniawo-szare, na końcach czarne. Spód ogona bardzo blade-izabellowy, włosy na końcu jego dłuższe przy nasadach białawo-śniade z wierzchołkami czarnymi. Palce nóg tylnych bardzo krótkie, miernie włosami białymi obrosłe. Pazury także bardzo małe i krótkie. Sierć na bokach szyi i ciała, a także na wierzchniej części ud pra-

(1) *Dipus* Licht. Ewersm. Abhandl. d. Berl. Acad. Less. Man. p. 255. n. 687. Wagn. Schreb. Säugeth. Suppl. 111. p. 290. n. 9. Fisch. Synop. 336. Addenda 396. Schinz Synop. 2, 89. n. 15.

wie izabellowa z szarą i nieco z czarniawą pomieszana. Dolna część ud tylnych, bl. do-żółtawo-rdzawa.

Długość ciała od końca pyska do nasady ogona 5" 7". Długość głowy aż do potylicy 1" 8". Długość uszu 1" 8". Długość nadstopników 9". Długość średniego palca nóg tylnych 5". Długość ogona bez włosów 3" 4". Szerokość ogona blisko w połowie długości 3 $\frac{1}{2}$ ".

Jedyny tego szczególnego Rodzaju gatunek, odkryty przez P. Ewersmann'a w Bucharyi w okolicach Kuwan-Darja, opisany został przez Professora Lichtenstein'a.

55. *Merionina*. Brandt. MYSZOSKOCZE.

Zęby trzonowe rozmaite z obu stron pofalowane, w dolnej szczęce po trzy. U nóg tylnych wszystkie palce pochodne, pazurami szponiastými, haczkowatými, opatrzone. *Nagniotki skoczne* (*Calli saltatorii*) pod stawami pazurowemi żadne, lub prawie żadne. Ogon łuskowaty, rzadkowłosy, lub prawie nagi. U palców tylnych kości przedstopnikowe połączone. Ojczyzną północna Ameryka.

RODZAJ XLVII. (151).

Meriones (1), MYSZOSKOCZ. n.

Zęby przednie górne brózdowane. Trzonowych $\frac{4-4}{3-3}$, kształt i liczba ich w ogólności jak u *Chyżoskoczów*, Nogi tylne pięcio-palcowe z palcami wszystkimi pochodnemi, z tych trzy średnie dłuższe, prawie równe, wewnętrzny od pozostałych mniejszy, zewnętrzny od średnich prawie o połowę kró-

(1) Fr. Cuv. *Jaculus* Wagler. Syst. amph. p. 23. Заманчикъ ross.

pazury prawie kopytkowate, prawie proste, dosyć szerokie, po bokach mocno-splaszczone; dosyć wyraźnie trójkątne, z grzbietem tępo-lódkowatym. Palce tylne wszystkie pochodne, kośćmi przedstopnikowými wolnými opatrzone. Ogon cały kudłaty, prawie dwu-stronny. Bęble kostne mało-wzdęte, krótkie. Ojczyzną południowa Afryka.

RODZAJ XLVIII. (152).

Pedetes (1), DŁUGONÓG. Jar. (Postrzałka Wg.)

Zęby trzonowe proste w górze i w dole dwu-faldziste, przednie dolne i górne klinowate. *Pysk* zgrubiały; *Konchy uchowe* długie. *Nogi* przednie pięcio-palcowe, bardzo długimi pazurami opatrzone, nogi tylne bardzo długie cztero-palcowe; ogon długi, bardzo kosmaty. *Cyce* 4 piersiowe. Zębów przednich $\frac{2}{2}$, trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$, 20.

1312. *Pedetes capensis* (2), DŁUGONÓG KAPSKI.

Jasno-żółtawo-ślony, z wierzchu czarniawo-upstrzony, pod spodem biały; nogi śniade; ogon szczupły, z wierzchu przy nasadzie rudawy, pod spodem szary, na końcu czarny.

Mieszka na przylądku Dobrój Nadziei w norach podziemnych; w dzień śpi, w nocy na żer wychodzi.

FAMILIA IV.

Castoridae (3). Bobrowate.

Obojczyki zupełne. Zęby trzonowe składane. Przednie pojedyncze. Palce nóg tylnych błoną śpięte.

(1) Illig. prodr. p. 81. *Helamys* Fr. Cuv.

(2) Desm. 521. *Helamys Cafer* Fr. Cuv. *Dipus Cafer* Gm. Le Grand Gerbo Buff. Le Lievre sauteur du Cap. Schinz 2, 94. Скакунъ. ross.

(3) Syn. Castoridae. Bonap. Hydromysidae Less.

57. *Castorina*. BOBRY.

Głowa wielka. U nóg po pięć palców, z których tylne płetwowe. Zęby przednie potężne, dłótowate $\frac{2}{2}$. Trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$ z jednej strony trzy, z drugiej raz tylko sfaldowanych, niekiedy $\frac{4}{3}$ lub $\frac{3}{3}$. Ciało dwoistą siercią pokryte.

Żwierzęta do tej Familii należące, z pomiędzy wszystkich Gryzących największą siłą są obdarzone. Odznaczają się sposobem życia wodnym, tudzież ukształceniem nóg tylnych, których palce błoną pływną są połączone. Przednie ich zęby są bardzo silne i żółto-zafarbowane; trzonowe zaś, których w obu szczękach z obu stron znajduje się po cztery, korzeniami są opatrzone; składają się z powłoki kostnej, kościannu i polewy, a po zupełnym swém rozwinięciu, rosnąć przestają.

RODZAJ XLIX (153).

Castor (1), BÓBR.

Zębów przednich $\frac{2}{2}$ na zewnętrznej stronie gładkich, klinowatych. Trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$, przerwanych, składanych; z pomiędzy nich górne zewnątrz trzema, wewnątrz jednym fałdem powłoki szklistej są opatrzone; dolne trzę, mają wewnątrz 3, zewnątrz jeden fałd tylko.

Pysk tępy. *Konchy* uchowe małe, okrągławe. Ciało krótkim miękkim futrem i dłuższymi włosami pokryte. *Nogi* wyraźne, pięcio-palcowe; przednie palce wolne, tylne błoną zrosłe. Pazury szponiaste. *Cyc* piersiowych 4. *Ogon* od ciała krótszy, spłaszczony, łuskowaty.

Bobry różnią się od *Rzeczników* (*Myopotamus*) i wszystkich innych Żwierząt *Gryzących*, ogonem poziomo-splaszczonym, prawie jajowatym, i dachówkowato-ułożoną łuską po-

(1) Syn. *Castor* Linn.

krytym. Są to zwierzęta silne lecz nizkiego wzrostu; kształty ciała mają niezgrabne; pyski długimi, twardymi wąsami obrosłe. Oczy małe. Konchy uchowe krótkie i tak urządzone, że gdy zwierzę w wodę się zanurza, do głowy ściśle przystając, zewnętrzny słuchowy kanał, zakrywają. Nozdrza ich bardzo są ruchome, i także, dla zapobieżenia wejściu wody do nosowych komórek, dowolnie przymykać się mogą. Przednie palce w porównaniu z tylnymi są krótkie, rymienkowatemi, kopnemi pazurami opatrzone; tylne zaś jak już powiedzieliśmy, bloną pływają zrosłe; nakoniec, pod ogonami tych zwierząt dwa wielkie gruczoły się znajdują, które oddzielają materję kruchą, twardawą, ciemno-kasztanową, mocnej i przenikającej woni, w Medycynie pod imieniem *Stroju bobrowego* (*Castoreum*), znajomą.

Bobry są mieszkańcami Europy, Azji i Ameryki północnej. Jeden tylko znamy ich gatunek, który wszakże kilka przedstawia odmian.

1313. *Castor fiber* (1), BÓBR ZWYCZAJNY.

Kasztanowaty, pod spodem jaśniejszy. Ogon jajowatosplaszczony luskowaty. Palce nóg przednich wolne.

Długość ciała $2\frac{1}{2}$ —3', ogona 11", szerokość ogona 5".

O d m i a n y :

1. *Castor gallicus*. (Geoffr. Collect. du Mus. Desm. Nouv. dict. V. p. 377. 2. Fr. Cuv. et Geoff. Mamm. fasc. 51.)

a) *Czarny*. *C. niger*.

b) *Biały*. *C. albus* Briss. Reg. an. p. 135, 2.

c) *Pstry*. *C. variegatus*.

Biały, śniado-kropkowany. Odzież z rudą siercią pomieszana.

d) *Żółty* czyli *słomiasty*. *C. flavus*.

2. *Castor canadensis*. (Khul. Beitr. p. 64.)

Z wierzchu rudy; pod spodem rudawo-siwy. Członki

(1) Syn. *Castor fiber*. Linn. et Auctorum. Schreb. Tab. 175. Fr. Cuv. Mammif.

blado-brunatne, krótko-włose lśniące. Pazury rynienkowate, tępe. Ogon spłaszczony, przy nasadzie łusek sierć rzadka i krótka. Zęby czerwone.

Długość ciała $22\frac{1}{2}$ ", ogona 7", szerokość ogona $2\frac{1}{2}$ ".

Bobry, w całej północnej Ameryce, zaczynając od 30 do 60° szerokości północnej, obficie się znajdują; rzadziej widzieć ich można w Rosyi (nad Dźwiną i Peczorą) w Litwie, Norwegii, Niemczech i Francyi. Za świadectwem Rzeczyńskiego (*Historia naturalis curiosa Regni Pol.* p. 215) znajdowały się niegdyś nad Wisłą w królestwie Polskiem; tudzież w Litwie nad Bobrykiem, Lanią, Wietką, Niemnem; na Polesiu Litewskiem, nad Piną, Jasioldą, Kotrzą, Prypecią; na Polesiu Polskiem, nad Sławeczą i Norynkiem: dziś jeszcze w niewielkiej liczbie, w Litwie około Brasławia i Pińska przebywają. Latem żyją samotnie w norach wykopanych nad brzegami rzek i jezior, w odludnych, lasami zarosłych okolicach; za nadejściem zimy, schronienia te porzuciwszy, w liczne zbierają się gromady i do budowania mieszkań przystępują, w urządzeniu których, podziwienia godną zmysłowość dowodzą.— W puszczech Ameryki północnej, często do téj pracy, od 200 do 300 Bobrów się zgromadza; jezioro zaś lub rzekę, tak głęboką, aby do dna zamarznąć nie mogła wybrawszy; naprzód, dla utrzymania wody w równej wysokości; krzywą groblę wypukłością swoją biegowi wody przeciwległą, budować zaczynają. Grobla ta z kamieni, namułu i pospłatanych gałązek urządzona, z czasem rozmaitemi roślinami porasta i bardzo mocną się staje, a zwykle 11 do 12 stóp wysokości dochodzi. Po jej ukończeniu, a często i bez niej, gdy woda jest stojąca, Bobry na kilka podzielone familii, budowaniem nowych, lub poprawieniem dawnych pomieszkań zajmują się. Te zaś pomieszkania są to budy, z tychże co grobla materiałów urządzone; zwykle owalnego kształtu, wewnętrznej średnicy od 6 do 7 stóp mające i o dwóch piętrach, z których wierzchnie suche, jest mieszkalne; dolne zaś podwodne za Magazyn dla składu żywności, służy. W całej budce, jedno tyl-

ko jest zewnętrzne wyjście, którego otwór pod wodą się znajduje. Bobry Europejskie, pojedynczo prawie żyjące, wyżej opisanych domków, nie budują i w podziemnych norach, na niedostępnych i odludnych brzegach wielkich rzek, przebywają.

Główny pokarm Bobrów składa kora drzew, szczególnież Topoli, Wierzy, Iwy, Brzozy i t. p.; lubią też korzenie niektórych wodnych roślin.— Samica przy końcu zimy rodzi 2 do 4 młodych, które w przeciągu dwóch lat, zupełnego dochodzą wzrostu. Życie Bobrów przedłuża się do lat piętnastu. Skóry ich pięknych i kosztownych dostarczają futer.

R O D Z A J L. (154).

Myopotamus (1), RZECZNIK.

Zębostan jak w rodzaju Bobra. *Konchy uchowe* zewnątrz włosiste, krótkie, zaokrąglone. *Ogon* okrągły, łuskowaty, nieco włosami porosły. *Cyc* sześć pobocznych. *Odzież*, z gęstego, krótkiego i miękkiego futra, tudzież z włosów dłuższych składa się. *Palce* nóg tylnych błoną śpiętę.

1314. *Myopotamus Bonariensis* (2), RZECZNIK NUTRIA.

Odzież śniado-kasztanowata, boki rude; spód jaśniejszy brudno-porudziały. *Wargi* i *rzęsówki* białe. *Ogon*, *podeszwy* i *pazury* czarniawe.

Długość ciała 1' 8", ogona 1' 5".

Mieszka nad rzekami Plata i Paragway. W Buenos Ayres zowią go Nutria. Tak obficie w tamtych stronach się

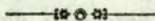
(1) Syn. *Myopotamus*. Com. 1769. *Potamys*, Larrhanga; *Hydromys* E. Geoff.

(2) Syn. *Myopotamus bonariensis*. Comm. *Mus Coïpus* Molina 268.—*Quouiya* Azara 11, 1.—*Hydromys Coypu* E. G. *Mus* pt. 35. *Potamys Coypu* Desm. *Mus castorides*. Burrow tr. XI, 168. Less. *Nouv. Tabl. n.* 1025 Schinz *Synop.* 2, 262.

znajduje, że w roku 1827. z jednej prowincyi Entre Rios, 3,006,000 skórek tych zwierząt w Buenos Ayres przedano.

O d m i a n y:

- a) Cały rudy.
- b) Śniady z rudą przez grzbiet pręga.
- c) Biało-nakrapiany.

R O D Z A J LI. (155).

Fiber (1), Piżmoszczur. (*Jar.*)

Zęby przednie $\frac{2}{2}$ na zewnętrznej stronie gładkie, dolne klinowate zaokrąglone. *Trzonowych* $\frac{1-1}{3-3}$ przerwanym, warstwowatych, trących.

Pysk tępy, krótki. *Oczy* mierne. *Konchy uchove* pod odzieżą ukryte, okrągławe, krótkie. *Nogi* wyraźne pochodne; palce nóg tylnych płetwowate. *Ogon* mierny, łuskowaty, obosieczny, spłaszczony.

1315. *Fiber Zibethicus*. Piżmoszczur ONDATRA.

Z wierzchu śniado-rudawy, pod spodem siwy.

Długość ciała około 1', ogona 9".

Mieszka w północnej Ameryce nad jeziorami i rzekami; gniazda swe pod ziemią zakłada. Latem piżmową wydaje wonię, od której dano mu rodzajowe nazwisko. Futro tego zwierzątka na zimowe odzienia używane bywa.

R O D Z A J LII. (156).

Palmipes (2), PŁETWONÓG. (*Jar.*)

Zębów przednich $\frac{2}{2}$. *Kły* żadne. *Trzonowe* od przednich znacznie odsunięte, tępe; $\frac{1-4}{3-5}$. *Pysk* tępy. *Głowa* prawie

(1) Syn. Ondatra Lacep. *Fiber* G. Cuv. Lemmus Fisch. Bisamratte niem.

(2) Syn. *Palmipes*, Jarocki. Guillinonys. Less.

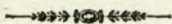
czworograniasta. *Konchy uchowe* małe, zaokrąglone. *Ciało* dwoistą siercią porośnięte. *Ogon* mierny, siercią pokryty, nieluskowaty, z boku ściśniony, lancetowaty. *Gruczoły* strojowe żadne; *palce* u wszystkich nóg błoną spięte. *Błona* między przednimi palcami poprzecinana, między tylnymi cała. *Pazury* wszystkie pojedyncze, rygienkowate.

1316. *Palmipes huidobrius* (1), PŁETWONÓG MOLINY.

Odzież z wierzchu siwa, pod spodem biaława.

Długość ciała 3'.

Mieszka w Chili w Ameryce; przebywa na najgłębszych wodach rzek i jezior. Pływa i nurza się wybornie. Karmi się Skorupiakami i Rybami. Skóry tych zwierząt od Bobrowych wyżej są cenione.

FAMILIA V.

Hystriidae (2), Najężone.

Ciało kolcami krągłymi, silnymi z siercią pomieszanemi pokryte. Otwór podoczodołowy wielki. Obojczyki niezupełne. Zębów przednich $\frac{2}{2}$; trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$ warstwowatych z koronami płaskimi. Nogi przednie cztery, tylne pięciopalcowe.

58. **Hystricina**. JEŻOŹWIERZE.

Zęby trzonowe warstwowate z koronami płaskimi. Język szorstki.

Zwierzęta Gryzące *Najężonemi* czyli *Jeżozwierzami* zwa-

(1) Syn. *Guillinomys chilensis*, *Castor huidobrius* Molina. 266. Popelairre. Ac. de Brux. 1841. Guillino w Chili, Less. Nouv. Tabl. n. 1026. Fisch. Synop. p. 288. Jarocki Zool. T. 1.

(2) *Aculeata* Illig. *Histricidae* Less. *Hystriidae*, *Hystricina* Ch. Bonaparte. Schinz.

ne; od innych tego rzędu z łatwością tém się różnią, że mają ciało twardemi i ostrými kolcami uzbrojone. Głowa ich jest silna, pysk gruby i wzdęty, język kolczastými łuskami osadzony. Zęby przednie bardzo silne, a trzonowe, których w każdój szczęce z obu stron jest po cztery, mają kształt walcowaty; korony ich są płaskie i składają się jak u Bobrów, z listków polewy, powłoką kostną między sobą spojonych. Nogi mają krótkie, pazurami uzbrojone; przednie 4 tylne pięcio-palcowe. Nakoniec obojczyki ich są bardzo krótkie, do łopatek nawet nie sięgają, a między tą kością i piersiami zupełnie nikną.

Żwierzęta tej famillii żyją w norach podziemnych, i z obyczajów swoich w wielu względach do Królików są podobne. Mieszkają we wszystkich prawie częściach świata.

R O D Z A J LIII. (157).

Hystrix (1), JEŻOŹWIERZ. (Jar.)

Zęby przednie na zewnątrz stronie gładkie, klinowate. Trzonowych $\frac{4}{4}=\frac{4}{4}$ przerwanych, składanych, trących. Pysk tępy; wargę przeciętą. Konchy uchowe okrągławe. Ciało okrągłemi, bardzo długimi kolcami uzbrojone. Ogon krótki, prócz kolców ósmą lub dziewiątą część długości ciała wynoszący, cały kolczaty. Nogi przednie cztero, tylne pięcio-palcowe.

Gatunki rodzaj ten składające podzielić można następuie:

A) Jeżozwierze właściwe z ogonami krótkimi (*Histrices*).

† Ziemne. (*Philogeae*).

1317. *Hystrix cristata* (2), JEŻOŹWIERZ CZUBATY (Tab. V. fig. 2.) 1

(1) *Hystrix* Lin. et al. Coendu La Cép. et al. *Eucritus* G. Fischer; *Acanthion*, *Erthizon*, *Synethere* et *Spiggurus* Fr. Cuv. et al. Дикообразъ ross. Stachelschwein niem. Porc-épic fr.

(2) Syn. *Hystr. cristata omnium Auctorum systematicorum*, Schreb. Tab. 167.

Na głowie i karku, długie, kruche włosy; na końcu pyska i nosa włosy rzadkie zaledwo skórę pokrywające. Kolce grzbietowe najdłuższe czarniawo śniado i biało-obraczkowane.

Długość ciała 2', ogona 4".

Mieszka w całej Afryce, Indyi, Persyi, Włoszech i Hiszpanii.

1318. *Hystrix hirsutirostris* (1), JEŻOŹWIERZ KOSMATO-PYSKI. 2

Głowa i barki długimi, twardymi, włosami porośle; koniec pyska i nosa krótką, bardzo gęstą siercią pokryty. Na końcu ogona rozszerzone kolce; kolce tylnych części zupełnie białe.

Wielkość gatunku poprzedzającego.

Mieszka w Indyach Wschodnich i Palestynie.

1319. *Hystrix brevispinosus* (2), JEŻOŹWIERZ KRÓTKO-KOLCZASTY 3

Śniady, na wierzchu głowy czub żaden. Kolce nie długie, przednie krótkie, splaszczone, brózdowane; tylne dłuższe kątowate, z krótką siercią pomieszane. Głowa przedłużona; pysk skórą czarną pokryty; kolce powiększłej części są na końcach białe, pośrodku ciemno-kasztanowate, około szyi białawą obrożę składają. Kolce ogonowe białe. Zęby przednie krokoszowo-żółte. Kouchy uchowe dość długie, z tyłu obrabione.

Długość ciała 2' 3", ogona 4".

Mieszka na wyspach Jawie, Sumatrze i Borneo.

†† **Jeżozwierze drzewne.** (*Philodendreae*).

Zęby trzonowe trzy lub cztery, wszystkie o dwóch korzeniach. Gatunki tu należące łąą zrzęcznie po drzewach.

(1) Syn. *H. hirsutirostris* Brandt. Mém. de Petersb. 1835. Tab. 8. fig. 3—6. Hy. *Leucurus*, Sykes Proceed. 1830. p. 107. Less. Nouv. Tabl. n. 782. Schinz Synop. 2, 204.

(2) Syn. *Acanthion javanicum* Fr. Cuv. Mém. du Muséum IX. Tab. 29. bis fig. 3 i 4. Czaszka; *Hystrix fasciculata*, Verhandl. over de Nederl. Bezit. 1. str. 36. Wagner Forsetz. zu Schreb. *Atherurus fasciculatus* Schinz Synop. 2, 271. *Hystrix fasciculatus* ib. str. 533.

1320. *Hystrix dorsatus* (1), JEŻÓZWIERZ URSON . . . 4

Warga górna żółtawo-brunatnymi włosami porośla; policzki i czoło siercią wątrobiasto-brunatną pokryte. Włosy na ciele wątrobiasto-brunatne z dłuższymi pomieszane, z których jedne czarne, inne całe są białe, inne zaś przy nasadzie czarne, na końcu białe. Pod spodem ciała włosy brunatne z białymi pomieszane. Zewnętrzne strony ud brunatną i białą siercią porośle. Kolce częścią białe, częścią z końcami brunatnymi.

Samica mniej ciemne ma ubarwienie.

Długość ciała 2—2½", ogona 6".

Mieszka w północnej Ameryce od 37 do 67° stopnia, rzadko w Wirginii, obficie w Nowym Yorku i Kentuchy.

1321. *Hystrix epixanthus* (2), JEŻÓZWIERZ DŁUGO-WŁOSY. 5

Ciało siercią długą, brunatną, na końcach żółtą porośle.

Długość ciała 2' 8½", ogona 8".

Mieszka w Kalifornii i Unalaszce.

B) Jeżozwierze Chwytno-ogoniaste (*Cercolabes*).1322. *Hystrix Prehensilis* (3), JEŻÓZWIERZ KOENDU. . . 6

Kolce wszystkie okrągłe na końcach białe. Nos w trąbkę tępą, krótką, przeciętą, delikatniejszą siercią poroślą przedłużony. Pazury długie. Końcowa część ogona wyraźnie tarczowatymi łuszczkami w obrączki ułożonemi, pokryta. Dolna część szyi i piersi kolcami, brzuch szczecią kolczastą porośle.

(1) Syn. *Hyst. pilosus* Catesby. *H. dorsata* Linn. *Erethyzon dorsatum* Fr. Cuv. Schreb. Säugt. Tab. 169. Brandt. *Mém. de l'Acad. de Petersb. Sixième Série Tom I. l'Urson Buff. Hystrix pilosus* Richards. Schinz Synop. 2, 265.

(2) Syn. *Eret. epixanthus* Brandt. *Mém. de Pétersb. Schinz Synop. 2, 266.*

(3) Syn. *Cerc. prehensilis* Brandt. *Coendu prehensilis* Lesson *Mam. p. 291. Synetheres prehensilis* Fr. Cuv. *Mém du Mus. T. IX. c. fig. Czaszki Tab. 20. fig 3—4. Hystrix prehensilis* Linn. Schreb. Tab. 168. figura bardzo zła; Fisch. Synop. str. 368. Le Coendu Fr. Cuv. et Geoff. Schinz Synop. 2, 266.

Długość ciała 1' 6 $\frac{1}{2}$ ", ogona 1' 8 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w Brazylii.

1323. *Hystrix platycentrotus* (1), JEŻOŹWIERZ SZEROKOKOLCY 7

Kolce powiększają części na zewnętrznej stronie przy nasadzie równokątne, do szerokich rogowatych listków podobne; przy nasadzie i na końcach białe, pośrodku czarne.

Długość ciała 2' 2", ogona 14" 9".

Mieszka w południowej Ameryce.

Jedyny tego gatunku dotąd znany Egzemplarz znajduje się w Muzeum S. Petersburskiem.

1324. *Hystrix nigricans* (2), JEŻOŹWIERZ CZARNIAWY. . . 8

Spód szyi, piersi i spód ciała włosami porośnięte. Ciało czarniawe; na głowie, grzbiecie i bokach, gdzie kolce są widoczne, mieszanią sierci białej i brunatno-pomarańczowej pokryte, na spodzie i członkach białawe. Nasada ogona od spodu żółtawa. Kolce grzbietowe 1—2" długie.

Długość ciała 14 $\frac{1}{2}$ ", ogona 9".

Mieszka w Brazylii.

1325. *Hystrix insidiosus* (3), JEŻOŹWIERZ CHWYTNY. . . 9

Odzież żółto-brunatna z mieszanią czarniawo brunatnej sierci; nasada ogona pod spodem rdzawo-kasztanowata. Pysk na końcu blade i żółtawo-brunatny, z nasadami włosów czarno-brunatnymi. Policzki i skronie kolcami cieńszymi, krótszemi subtelniejszymi, przy nasadach białymi, pośrodku brunatno-czarnymi, na końcach blade-pomarańczowymi pokryte.

(1) Syn. *Cercol platycentrotus* Brandt. Mém de l'Acad. de Petersbourg 1. str. 399. Schinz Synop. 2, 267.

(2) Syn. *Hystrix nyctimera* Lichtenst. Khol. Beitr. Fisch. Synop. p. 370. *Sphiggurus spinosus* Fr. Cuv. Mém du Mus. T. IX. str. 433. Isid. Geoff. S. Hil. Dict. Class. T. XIV. str. 250. *Hyst. spinosa* Griff. an. Kingd. Schinz Synop. 2, 267.

(3) Syn. *Hystrix insidiosa* Lichtenst. Khol. Beiträge. Pr. Max. Beitr. zur. Nat. Brasiliens Bd. 2. p. 343. Abbild. zur. Nat. Bras. Fisch. Synop. str. 369 *Hystrix Couij* Desmar. Mamm. *Sphiggurus villosus* Less. Man. str. 292. et Fred. Cuv. Mém. du Musée T. IX. str. 434. Schinz Synop. 2, 268.

Kolce grzbietowe i boczne powiększłej części siarczysto-żółte, krótkie, z włosami długimi śniademi bardzo licznymi pomieszane. Ogon stożkowaty.

Długość ciała 12" 6", ogona 9" 6".

Mieszka w Brazylii i Paragwai.

1326. *Hystrix affinis* (1), JEŻOŹWIERZ POWINOWATY. . . 10

Brunatny, prawie siwo-żółtawy; spód ciała i członki blade-siwo-brunatne. Nasada ogona od spodu z brunatno-żółtawą siercią pomieszana. Kolce wszystkie silniejsze niż w gatunku poprzedzającym. Włosy grzbietu mniej gęste, siwawo czarniawo-brunatne, na końcach siwawo żółtawe. Koniec pyska jasno-brunatno-rudawy. Rzęsówki całe czarne. Kolce powiększłej części przy nasadzie i pod koniec białawe lub żółtawe, niektóre tylko na końcach pomarańczowe.

Długość ciała 1' 1", ogona 10½".

Mieszka w Brazylii.

1327. *Hystrix melanurus* (2), JEŻOŹWIERZ CZARNO-OGONIASTY. 11

Ciało gęstą siercią pokryte, sierć ta czarna z zielonawymi kolcami pomieszana. Ogon bardzo długi, cały czarny, wyjąwszy nasadę jego z wierzchu; nogi czarne.

Długość ciała 15½", ogona 17" 5".

Mieszka w okolicach Rio Negro.

1328. *Hystrix subspinosus* (3), JEŻOŹWIERZ KRÓTKO-KOLCZASTY 12

Na całym ciele kolce silne bez mieszanki sierci. Ogon

(1) Syn. *Cercolabes affinis* Brandt. Mém. de l'Acad. de Petersb. 1. Tab. V. 1835. Schinz Synop. 2, 269.

(2) Syn. *Cercolabes Melanurus* Natterer. Wiegmann Archiv. 1842. Vol. 1. *Sphiggurus melanurus* Gray. annal. of nat. hist. X.

(3) Syn. *Plectrochaerus Moricandi* Pietet Revue Zool. 1843. str. 226. *Chaetomys Subspinosus* Gray. *Hystrix Subspinosus* Kuhl.

Pietet i Gray ustanowili z tego zwierzęcia osobny rodzaj z powodu różnicy w Zęhostanie. Pierwszy zowie je *Plectrochaerus*, ostatni *Chaetomys*, nadając mu następną Charakterystykę: Zęby trzonowe $\frac{4-1}{4-4}$ warstwowe, z trzech wyraźnych warstw złożone; Korony faldami polewy opatrzone; dolne z dwoma głębokimi szczykami od strony wewnętrznej. Kraina czelna bardzo szeroka; wkle-

przy nasadzie także koleczasty. Brzuch kolecami szczeciastými odziany; czoło koleczaste.

Długość ciała 16", ogona 13".

Mieszka w Brazylii.

1329. *Hystrix Liebmanni* (1), JEŻOŹWIERZ LIEBMANA. . 13

Pysk czarną szczecią porosły, rzęsówkami licznými 6 cali długimi, opatrzoney. Ciało z wierzchu kolecami słomiatými, na końcach czarnými, tudzież włosami długimi bardzo gęstými, przy nasadzie rudými, ku końcowi czarno-śniedými lśniącymi okryte; odzież spodnia bledsza, rzadsza, z mieszaniną czarnęj szczeci. Nogi czarną szczecią porosłe. Ogon przykrótki, z wierzchu przy nasadzie koleczasty, dalej włosisty, na końcu łuskowaty, nagi.

Długość ciała 1' 10", ogona 1'.

Mieszka w Meksyku.

1330. *Hystrix macrourus* (2), JEŻOŹWIERZ DŁUGO-OGONIASTY. 14

Nogi pięcio-palcowe. Ogon przedłużony, podniesionými kolecami okryty. Rzęsówki długie. Konchy uchowe krótkie, nagie. Oczy wielkie, błyszczące. Ciało grube, bardzo ostrými szczecinami, podług zmian światła rozmaite barwy przybierającými nastroszone. Ogon długości ciała, na końcu subtelny, prawie pęczlikowaty; kolce buławkowate, pośrodku grubsze, koloru srebrzystego.

Mieszka na wyspie Sumatrze i w Indyach Wschodnich.

1331. *Hystrix africanus* (3), JEŻOŹWIERZ AFRYKAŃSKI. . 15

Kolce na grzbiecie brudno-czarne, silne, na końcach

słości czelne szerokie, spłaszczone. Ciało kolecami długimi bez mieszaniny sierci pokryte. Oczy małe. Konchy uchowe prawie żadne. Ogon chwytny z wierzchu przy nasadzie koleczasty, pod spodem włosisty.

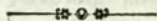
(1) Syn. *Cercolabes Liebmanni*. Reinhardt in Wiegmanns Archiv. 10. Jahrg. 2. p. 240. Schinz. Synop. 2, 270.

(2) Syn. *Hystr Macroura* Linn. Schreb. T. 170. figura Sęby. *Hystr. orientalis* Briss. *Mus macrourus* Desm. Fisch. Synop. str. 308. Zool. de la Bonite Tab. 11. Schinz Synop. 2, 272.

(3) Syn. *Acanth. africanus* Gray. Ann. of nat. hist. X. Schinz Synop. 2, 272,

ściśnione, kątownate; na głowie płaskie, brózdowane. Rzę-
sówki szczeciaste, czarne. Ogon przedłużony, na końcu pęcz-
kiem kolców płaskich, białych opatrzoney. Konchy uchowe
okrągławe, prawie nagie, czarne.

Mieszka w Sierra Leona.

FAMILIA VI.

Cavidae (1), Świnkowate.

Ciało siercią pokryte. Ogon bardzo krótki lub żaden. Pa-
zury w kształcie kopytek. Otwór podoczodołowy bardzo wiel-
ki, zębów trzonowych $\frac{4-4}{4-4}$.

59. **Cavina.** SKOWYKI.

Zęby trzonowe bez korzeni, warstwowate.

RODZAJ LIV. (158).

Cavia (2), MORSWINKA (Wg.) SKOWYK K. G.

Zęby przednie górne na stronie zewnętrznej, gładkie kli-
nowate z ostrzem nieco wyszczerbionem; dolne nieco ściśnio-
ne, zaokrąglone, z ostrzem zaokrąglonem. *Trzonowych* $\frac{4-4}{4-4}$,
przerwanych, warstwowatych, trących.

Pysk ostry z przodu ściśniony, na końcu ukośnie przycię-
ty. *Warga* górna cała. *Konchy uchowe* zaokrąglone, mier-
ne. *Ciało* siercią miękką pokryte. *Nogi* wyraźne, pochod-
ne; przednie 4-palcowe z pobocznymi palcami krótszemi; tyl-

(1) Cavidae Bon. Caviaeadae Less. Subungulata III.

(2) Syn. *Cavia* Fr. Cuv. *Anoema* ejusd. Kerodon. — Индѣйская Свинка
ross. Ferkelmaus, niem. Cochon d'Inde fr.

ne 3-palcowe z palcami prawie równymi. Podeszwy obnażone, stwardniałe; pazury szponiaste, już to lukowate, bardzo spłaszczone, ostre; już rozszerzone, płaskie. *Cyc* dwie brzuchowych. *Ogon* żaden.

Ojczyzną południowa Ameryka.

1332. *Cavia aperea* (1), MORŚWINKA APEREA 1

Głowa, potylicy, grzbiet, boki ciała i członki, brunatne; końce włosów żółtawo-rude. Nogi brunatnawo-białe. Gardziel, spodnia strona szyi i brzuch żółtawo-siwe. Wąsy czarne. Skóra nagich części i pazury brunatne. Latem kolor odzieży bywa nieco bladszy niż w zimie.

Długość ciała 10".

Mieszka w Brazylii i Paragwai.

Aperea zwykle uważana była jako dziki pierwotny szczepek pospolitej *Świnki morskiej* (*Cavia porcellus* Erxl. syst. p. 349. Cochon d'Inde) chociaż prócz postaci, z resztą mało do niej jest podobna. *Świnki* tak zwane *Morskie* znajdują się tylko w stanie domowym. *Aperea* z łatwością oswoić się daje, pomimo to jednak przez wiele pokoleń niezmienna właściwej sobie barwy; rodzi tylko raz do roku i na zimno jest wytrwała. *Świnka Morska* nic niema wspólnego w ubarwieniu z *Aperką*, rzadko bywa jedno-maścista, a prawie zawsze, wielkimi, nieregularnymi na tle białym, czerwono-żółtymi, czarnymi lub obu tych kolorów cętkami, upstrzona. Wilgoci i zimna znieść nie może; rodzi przynajmniej trzy razy do roku, a podług postrzeżeń Renggera z *Aperką* łączyć się niemoże, przeto za osobny gatunek uważana być powinna.

1333. *Cavia fulgida* (2), MORŚWINKA ŻWIERCIADLANA. . . 2

Bardzo kudłata, rdzawo-żółta, czarno-nakrapiana z o-

(1) Syn. Cav. aperea Khul. Beitr. Fred. Cuv. i Geoff. Mamm. fasc. 48. Prinz Max. Beiträge und Abbild. C. obscura Lichtenst. C. cobaya Desm. Mamm. str. 358. Fisch. Synop. str. 382.

(2) Syn. Cavia fulgida Wagler Isis. 1831. str. 512. Cavia rufescens Lund Danske Afhandl. VIII. Wagn. Forts. zu Schreber. Schinz Synop. 2, 537.

dzieżą lśniącą. Spód glinkowato-żółty. Zęby przednie śnieżno białe. Gatunek ten zdaje się być pierwotnym dzikim typem *Świnki morskiej*.

Długość ciała 8—9".

Mieszka w Brazylii.

1334. *Cavia Spixii* (1), MORŚWINKA SPIKSA . . . 3

Odzież z wierzchu blado-żółtawo lub białawo z czarną siercią pomieszana; spód białawy; przed i poza uszami przepaska biaława. Pazury czarne. Zęby przednie blado-żółtawe.

Mieszka w Meksyku.

1335. *Cavia australis* (2), MORŚWINKA POŁUDNIOWA. . . 4

Od poprzedzającego gatunku mniejsza; z postaci zupełnie mu podobna. Na grzbiecie włosy bardzo długie, popielato-żółto i czarno obrączkowane. Odzież miększa i dłuższa niż w poprzedzającym gatunku.

Długość ciała 8".

Mieszka w Patagonii. Przebywa towarzysko w norach podziemnych.

Cavia Cutleri. (Bennet Proceed. 1835. p. 19.). Brunatnawo-czarna, nieco-czubata, z policzkami pośrodku nagiem, u Schinza (Synop. 2. p. 278.) za osobny gatunek podana; według mniemania P. Lesson (Nouv. Tabl. n. 826.) ma stanowić jedno z poprzedzającym gatunkiem.

1336. *Cavia leucopyga* (3), MORŚWINKA BIAŁO-PRZODA. 5

Zęby przednie białe. Cały wierzch ciała śniado, czarno i rudawo-żółto w równej mierze nakrapiany. Gardziel, piersi, brzuch i kraina przedodchodkowa, białe.

Długość ciała 11".

Mieszka w Brazylii.

1337. *Cavia flavidens* (4), MORŚWINKA ŻÓLTO-ZĘBA. . . 6

(1) Syn. *Cavia Spixii* Wagler Isis. 1831. p. 518. Schinz Synop. 2, 537.

(2) *C. australis* Guérin Mag. Zool. 3. année pl. 12. Schinz Synop. 2, 278.

(3) Syn. *Cavia leucopyga* Brandt. Mém de l'Acad. de Petersb. sixième Série T. 1. p. 436. Tab. 16. Schinz Synop. 2, 279.

(4) Syn. *C. flavidens* Brandt. Mém de l'Acad. de Petersb. 1835. Tab. XVII. Schinz Synop. 2, 279.

Zęby przednie zewnątrz żółte. Wierzch ciała śniadawo-żółto i blado-śniado pomieszany z przemagającą żółtawą barwą. Głowy wyższa część, kark i prążka podłużna pod oczami do karku pociągnięta, czarniawe; gardziel, podgardle, piersi i brzuch żółtawo-białe. Wyższa część słabizny szarorudawo-śniada.

Długość ciała 10".

Mieszka w Brazylii.

1338. *Cavia rupestris* (1), MORŚWINKA ŚKALNA 7

Popielata, czarniawo i płowo pomieszana; grzbiet bardzo czarniawy, spód ciała białawy; kuper i tylna część ud rdzawo-rudawe.

Długość ciała 11" 8".

Mieszka w Brazylii.

1339. *Cavia Kingii* (2), MORŚWINKA KINGA 8

Szara, z wierzchu żółto i czarno kropkowana; plamka około uszu i pręga na dolnej szczęce białe.

Długość ciała 9 $\frac{1}{2}$ ".

Mieszka w Patagonii i Port-Desiré.

1340. *Cavia Puka* (2), MORŚWINKA PUKA 9

O połowę mniejsza od *Morświnki Skalnej*. Z wierzchu Śniada, włosy wszystkie żółto-obraczkowane, na końcach szafrowe. Brzuch i dolne części członków płowe. Przód

(1) Syn. *Cavia rupestris* Prinz Max. Beitr. Vol. 11, p. 466; Kerodon Moko Fred. Cuv. Deuts des Mamm. fasc. 5, p. 141, n. 48; Kerodon Sciureus Isid. Geoff.; Moko Brasiliensibus Fisch. Synop. str. 385.

Ten i następujące gatunki, stanowią rodzaj *Kerodon*, P. Fryderyka Cuvier, do utworzenia którego uczony ten wziął za zasadę nieco prostsze ukształcenie zębów i tę cechę, że każdy ząb składa się z dwóch przyzm o trzech kantach. Ztém wszystkiem ponieważ cała powierzchowna postać tych zwierząt zupełnie *Morświnkom* jest podobna; przeto niema słusznych powodów do ustanowienia z nich osobnego rodzaju.

(2) Syn. *Kerodon Kingii* Bennet. Proceed. 1835, str 190; Lesson Nouv. Tab. n. 832; Schinz Synop. 2, 280.

(3) Syn. *Kerodon Puka* Pöppig in Fropriep. Notiz. Vol. 33, n. 10, str. 145; Schinz Synop. 2, 280, n. 8.

głowy i boki szyi jasno-rude. Ogon rzadko-włosy, na końcu biały.

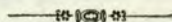
Mieszka w prowincyi Brazylijskiej Mainas małemi gromadkami pod ziemią. Karmi się korzonkami roślin. Mięso jej jest białe i delikatne.

1341. *Cavia nigricans* (1), MORŚWINKA CZARNIAWA . . . 10

Z wierzchu czarniawo-śniada, nieco żółtawo poproszona; pod spodem brudno-pożółcona. Wierzeh głowy czarniawo-śniady.

Długość ciała 12".

Ojczyzną Brazylia.

RODZAJ LV. (159).

Hydrochoerus (2), WODOŚWINKA.

Zęby przednie na zewnętrznej stronie szerokim rowkiem naznaczone, klinowate, z ostrzem poprzecznym. Trzonowe przerwane, warstwowe, trące $\frac{4-4}{4-4}$, ostatni od innych trzy razy mniejszy.

Pysk ostry, ściśniony, na końcu ukosnie przycięty. Warga górna cała. Konchy uchowe okrągławe, mierne. Ciało twarde siercią pokryte. Nogi wyraźne, w pół płetwowe; przednie 4, tylne 3-palcowe. Pazury kopytkowate nieco dłuższe niż szersze, stożkowate, w górze wypukłe, w dole płaskie. Cyce piersiowe i brzuchowe liczne. Ogon żaden.

1342. *Hydrochoerus Capybara* (3), WODOŚWINKA KAPIBARA. 1

(1) Syn. *Kerodon obscurus* Rüpp. Verz. der Senkenb. Sam.; Sshinz Synop. 2, 538.

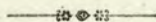
(2) Syn. *Hydrochoerus* Briss. et al., *Hydrochoeris* Scopoli et *Caviae* spec. Pallas et al.; Suis Spec. Linn.

(3) Syn. *Hydrochoeris Capybara* Erxl.; Desmar. Lesson Man. Schreb. Säugeth. tab. 174; *Cabiai* Buff.; *Capigoua* Azara; *Capibara* Fr. Max. Niimpoun u Botekudów, Rengger Parag. str. 266; Fisch. Synop. str. 378; Schinz Synop. 2, 283.

Głowa duża, gruba, nos nabrzmiąły. Rzęsówki długie, twarde. Oczy wielkie, czarne; szczęki górne od dolnych dłuższe. Nogi krótkie. Odzież twarda, rudawo-śniada.

Długość ciała 3' 8".

Zwierzę to z pomiędzy wszystkich Szczurowatych największe; mieszka w Brazylii, Paragwai, Gujanie. Przebywa gromadnie nad brzegami rzek wielkich, w nocy tylko na zér wychodzi.

40. *Dasyproctina*, AGUTY.

Zęby trzonowe składane.

RODZAJ LVI. (160).

Dasyprocta (1), AGUTI.

Zęby *przednie* na stronach zewnętrznych gładkie; górne klinowate, nieco wyszczerbione, z ostrzem poprzecznym; dolne nieco ściśnione; zaokrąglone, klinowate, z ostrzem okrągłym. *Trzonowych* $\frac{4-4}{4}$, przerwanych, składanych, trących.

Pysk ostry, ściśniony, na końcu ukośnie przycięty; wargę górną wyciętą. *Uszy* mierne, jajowate. *Ciało* siercią nieco twarłą, przy odchodku dłuższą, pokryte. *Nogi* wyraźne, wolne, przednie 4-palcowe, z palcem wewnętrznym oddalonym, małym, i sęckiem ksiukowym paznogciowatym; tylne od przednich prawie dwa razy dłuższe, trój-palcowe, z palcem środkowym od pobocznych nieco dłuższym. *Podszwy* nagie, stwardniałe. *Pazury* kopytkowate, dwa razy dłuższe niż szersze, proste, stożkowate, z wierzchu nieco ściśnione, od spodu wydrążone. *Cyce* piersiowe i brzuchowe liczne. *Ogon* czyli sęcdek nagi, krótki.

(1) Syn. *Dasyprocta* Illig. *Platypyga* ejusd. *Cavia* Erxl. *Aguti* Lacép. *Chloromys* Cuv.; *Mara* Lesson.

Zwierzęta nocne, roślinożerne; mieszkają w Ameryce południowej.

1343. *Dasyprocta Aguti* (1), AGUTI ZWYCZAJNA . . . 1

Sniada, rudawo nakrapiana; kuper rudy; sierć na krzyżach 3" długa, szczeciasta; na reszcie ciała krótka, leżąca, gruba, lśniąca. Uszy bardzo krótkie. W miejscu ogona bardzo mały sęczek.

Długość ciała 1' 6".

1344. *Dasyprocta Azarae* (2), AGUTI AZARY . . . 2

Sniada, sierć śniado i zielonawo obrączkowana; przód szyi, piersi, wewnętrzne strony członków cytrynowe; środkowa linia brzucha biaława; nogi przednie śniade; rzęśówki czarne.

Długość ciała 1" 6".

Mieszka w południowej Brazylii i Paragwai.

1345. *Dasyprocta cristata* (3), AGUTI CZUBATA . . . 3

Czarniawa, śniado nakrapiana; brzuch śniady; włosy na zatyłku w czub ułożone, a na kuprze najdłuższe, wszystkie popielato i czarno obrączkowane. Konchy uchowe krótkie. Ogon bardzo krótki.

Wielkość Aguti zwyczajnej.

Mieszka w Surynamie.

1346. *Dasyprocta patagonica* (4), AGUTI PATAGOŃSKA . . . 4

Grzbiet szarawo-płowo nakrapiany; spód ciała śniado-

(1) Syn. *Dasypr. Aguti*. Desm. Mamm.; Mus *Aguti*; Linn.; Prinz Max. Beiträge Vol. 11, str. 458, Schreb. Tab. 172; *Chloromys Aguti* Fr. Cuv.; Fisch. Synop. str. 380; Schinz Synop. 2, 274.

(2) Syn. *Dasypr. Azarae* Lichtenst.; *D. punctata* Gray, *Chloromys acuti* Rengger Paraguay; Less. Nouv. Tabl. n. 834; *Dasypr. Caudata* Lund. Schinz Synop. 2, 274.

(3) Syn. *Cavia cristata* Desm. Nouv. Dict. 1, str. 213; Geoff. et Fred. Cuv. Mamm. fasc. 52; *Chloromys cristata* Desmoul. Dict. class. IV, str. 46; *Dasyprocta cristata* Less. Manuel str. 300.

(4) Syn. *Mara patagonica*; *Mara magellanica* Lesson, Cent. Zool.; Nouv. Tabl. n. 839; *Cavia patagonica* Azara; Lièvre Pampa Azara; Schinz Synop. 2, 275.

czarniawy; brzuch i natylki białe; boki ciała płowe. Konchy uchowe dość długie. Ogon bardzo krótki.

Długość ciała 39", ogona 1½".

Ojczyzną Patagonia. Tamtejsi mieszkańcy jadają jój mięso.

1347. *Dasyprocta Acuchy* (1), AGUTI AKUSZY . . . 5

Sniada, płowo nakrapiana, brzuch rudy. Zatyłek nieczubaty. Konchy uchowe krótkie. Ogon cienki, nieco przedłużony. Cye sześć.

Wielkość królika.

Mieszka w lasach Gujany.

Za odmianę tego gatunku uważać należy opisane przez Natterera (Forts. zu Schreber IV, p. 49) zwierzę pod nazwą *Dasyprocta leptura*, z odzieżą rdzawo-rudą, z wierzchu czarno nakrapianą, z ogonem dość wyraźnym, cienkim, prawie nagim, na końcu pęczlikowatym.

Zwierzę to mieszka około Rio-Negro.

1348. *Dasyprocta nigricans* (2), AGUTI CZARNIAWA . . . 6

Cała czarniawa, biało nakrapiana; barki i członki czarne. Piersi siwe, spód jasno-siwy.

Długość ciała 22".

Mieszka nad rzeką Madeira.

1349. *Dasyprocta punctata* (3), AGUTI KROPKOWANA . . . 7

Z wierzchu zielonawo żółta, czarno falista; piersi żółte. Nogi czarniawe. Włosy grzbietu czarno i żółtawo-zielono obrączkowane.

Długość?

Mieszka w Ameryce Zwrótnikowej.

1350. *Dasyprocta albida* (4), AGUTI BIAŁAWA . . . 8

(1) Syn. *Cavia Acuchy* Erxleb.; *Chloromys Acouchi*; *Acouchi* Buff.; *Agouti Acouchy* Less. Man.; *Desmoul. Dict. class.*; *Cuv. règne An.* 1, str. 214; *Schreb. Tab. 171, figura Buffona.*

(2) Syn. *Das. nigra* Gray *Ann. et Mag. Nat. Hist.* 1842, str. 265; *Das. fulginosa* Wagner; *D. nigricans* Natterer, Wagner *Wiegmann. Archiv* 1842; *Schinz Synop.* 2, 276.

(3) Syn. *Das. punctata* Gray; *Schinz Synop.* 2, 276, n. 7.

(4) Syn. *Das. albida* Gray; *Schinz Synop.* 2, 276, n. 8.

Białawo-popielata; włosy na grzbiecie są dłuższe, przy nasadach białe.

Mieszka na wyspie S. Wincentego.

1351. *Dasyprocta variegata* (1), AGUTI UPSTRZONA . . . 9

Ciało całe czarne, żółtawo nakrapiane. Włosy przy nasadzie czarne, dalej żółtawo obrączkowane. Wierzch głowy i zewnętrzne strony członków czarne. Spód bledszy. Twarz siwawa. Rzęsówki czarne.

Długość ciała 1' 9".

Mieszka w Peru.

1352. *Dasyprocta croconata* (2), AGUTI CZERWONOGRZBIETA. 10

Z wierzchu kasztanowato-śniada z czarną siercią pomieszana; cały grzbiet i uda świetnie pomarańczowo-czerwonawe. Zęby przednie białe.

Długość ciała 18".

Mieszka w Brazylii nad rzeką Amazońską.

1353. *Dasyprocta prymnolopha* (3), AGUTI DŁUGOWŁOSA. 11

Z wierzchu cytrynowo-płowo i czarno upstrzona. Na zatyłku i pośrodku krzyżów włosy bardzo długie. Zęby przednie szafranowe.

Długość ciała 1" 6".

Ojczyzną Gujana.

Gatunek wątpliwy.

Dasyprocta leporina (Cayia javensis Klein; Cuniculus javensis Briss. Mus leporinus Linn.; Fisch. Synop. 381). Ogon wyraźny. Ciało z wierzchu rude, pod spodem białe. Mieszka na wyspach Jawie i Sumatrze.

(1) Syn. Das. variegata Tschudy; Schinz ib. 276, n. 9.

(2) Syn. Das. croconata Wagl. Isis 1831, p. 18, Fortsetz zu Schreb. IV, p. 44; Schinz Synop. Suppl. 535.

(3) Syn. D. prymnolopha Wagler Isis 1831, p. 619; Schreb. Fortsetz T. 172; C. Schinz Synop. 2, p. 536.

R O D Z A J LVII. (161).

Coelogenys (1), K A L E T N I K (Jar.)

Zęby przednie na zewnętrznej stronie gładkie; górne klinowate z ostrzem prostym poprzecznym; dolne nieco ściśnione, okrągławe, także klinowate z ostrzem okrągłym. *Trzonowych* $\frac{4-4}{4-4}$ przerwanych, składanych, trących; górne prawie równe; katne od pierwszego do ostatniego stopniowo coraz większe,

Pysk ostry, z przodu ściśniony, na końcu ukośnie przycięty. *Warga* górna rozdwojona. *Torebki* policzkowe pod łukami podskroniowymi z obu stron umieszczone, głębokie, z przodu otwierające się. *Konchy* uchowe mierne, jajowate. *Ciało* siercią twardawą, leżącą pokryte. *Nogi* wyraźne, z palcami wolnymi, przednie 4-palcowe, z palcami zewnętrznymi krótszemi, prawie równemi i sęczkiem ksiukowym z paznogciem; tylne pięcio-palcowe; na palcach pazury kopytkowate. *Cyc* 2 piersiowych, 2 łonowych. W miejscu *ogona* mały sęczek.

1354. *Coelogenys fulvus* (2), K A L E T N I K P A K A . . . 1

Płowo-śniady; z każdego boku 5 rzędów żółtawo-białych cętek. Odzież twarda, krótka, położysta. Rzęsówki czarne. Czaszka bardzo pomarszczona.

Długość ciała 2', ogona 4".

Mieszka w Brazylii i Paragwai.

1355. *Coelogenys subniger* (3), K A L E T N I K C Z A R N I A W Y . . . 2

Sniado-czarniawy; z każdego boku po 4 lub 5 smug podłużnych z białych cętek złożonych. Czaszka gładka. Gar-

(1) Syn. *Coelogenys* Fr. Cuv. et al.; *Caviae* Spec. Exl. et al.; *Muris* Spec. Linn.

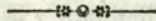
(2) Syn. *Cavia Paca*, Linn.; *Paca* Marg. Pay Azara; *Coelogenys Paca* Rengger; *C. fulvus* Prinz. Max.

(3) Syn. *C. subniger* Fr. Cuv. et Geoffr. *Histoire Naturelle des Mammif.* Fr. Cuv.; *Annal. du Musée* X. tab. 9, fig. 3 et 4. Czaszka; *Isid. Geoffr. Dict. Class. XII*, *Dict. des sc. nat. VI*; *Nouveau Dict. XXIV*, str. 330; *Fisch. Syn.* p. 348; *Lesson Man.* 299; *Schinz Synop.* 2, 282.

dziel, spód ciała i wewnętrzna strona członków białawe. Rzęsówki bardzo długie, czarne i białe.

Długość ciała 1' 9".

Mieszka w Gujanie i na wyspach Antylskich.

FAMILIA VII.

Leporidae (1), Zajęczce (Podwójno-zębne).

Zęby przednie górne podwójne. Otwór podoczodołowy mały; otwory oczne połączone; podniebienie kościste, bardzo zwężone. Obojczyki częścią zupełne, częścią niezupełne. Nogi przednie cztero, tylne pięcio-palcowe.

Zwierzęta tej rodziny w układzie zębnym bardzo uderzającą cechą się odznaczają; mają bowiem zębów przednich nie po dwa, jak zwykle u innych Szczurowatych, lecz po cztery, nie w jednej poprzecznej linii, lecz we dwa rzędy ustawionych, tak, że poza każdym zwyczajnym zębem przednim, jeszcze po jednym, nierównie mniejszym ząbku się znajduje. Dolne przednie zęby nic w sobie szczególnego nie mają. Trzonowe są bez korzeni i każdy z nich opatrzony jest dwóma pionowymi blaszkami, za pośrednictwem powłoki kostnej z sobą połączonemi. W dolnej szczęce bywa ich pięć, a w górnej i szósty bardzo mały ząbek wyrasta. Inną jeszcze w zwierzętach tej rodziny postrzegamy szczególność, a mianowicie, że prócz odzieży ciała ich okrywającej, wewnątrz nawet gęby i podeszwy nóg włosami są porosłe. Przednie ich członki nierównie słabsze są i krótsze od tylnych. Ogon krótki. Wierzchnia warga pośrodku przecięta. Oczy wielkie poboczne.

(1) Syn. Leporina Bonap.; Leporidae Less. Duplicidentata Ill. Schinz.

41. **Leporina, ZAJĄCE.**

Ciało i podeszwy włosiste. Zęby trzonowe warstwowate.

RODZAJ LVIII. (162).

Lepus (1), ZAJĄC.

Zęby przednie w górnej szczęce podwójne, na zewnętrznej stronie podłużnym rowkiem naznaczone, klinowate; na stronie wewnętrznej rowek poprzeczny. Trzonowych $\frac{6}{5}=\frac{6}{5}$ przerwanym, warstwowatych, trących; z pomiędzy górnych ostatni najmniejszy.

Pysk krótki, ściśniony. Konchy uchowe długie. Ciało włosiste. Nogi wyraźne, prawie skoczne, przednie pięcio, tylne cztero-palcowe. Podeszwy kosmate, pazury szponiaste. Cyce piersiowe i łonowe 6—10. Ogon bardzo krótki.

Nocne, bojaźliwe, roślinożerne zwierzęta; mieszkają na całej kuli ziemskiej. Skóry ich dają futra małej wartości, lecz puch pod włosami niektórych gatunków znajdujący się, do wyrabiania kapeluszków męzkich używany bywa. Mięso ich jest jadalne i smaczne.

† **Gatunki Europejskie.**

1356. *Lepus timidus* (2), ZAJĄC SZARAK 1

Siwo-płowy, śniado przyćmiony. Konchy uchowe szóstą częścią od głowy dłuższe, z tyłu popielate, na końcach czarne. Ogon biały. Linia grzbietowa czarna.

Długość ciała 2' i więcej.

Mieszka w całej Europie.

(1) Syn. *Lepus* Linn. et al.; Заяць, ross.; Le Lièvre, fr.; Hase, niem.

(2) Syn. *Lepus timidus omnium auct. systematicorum*, Schreber Tab. 233, A.

Odmiana a) Czarna. Głowa, uszy, grzbiet, nogi, uda ciemno-czarne; kolor ten jeszcze bardziej wzmacnia się około pyska; na końcu uszu i na wierzchu ogona; blednieje zaś coraz i przechodzi w popielato-czarny, pod brzuchem, na wewnętrznych stronach członków, pod ogonem i poza uszami, słowem na wszystkich tych częściach, które są mniej więcej białe u Zająca zwyczajnego. Na grzbiecie gdzieniegdzie posiane są włosy białe; sierć na podszwach płowa jak u zająca zwyczajnego. Jedyńy tój rzadkiej odmiany egzemplarz zabity w Grudniu 1840 roku, niedaleko wioski *Camy* (Dept. Lot we Francyi), znajduje się w Muzeum Kahorskiém. (Revue Zool. 1841, str. 33).

Odmiana b) Biała.

1357. *Lepus variabilis* (1), ZAJĄC BIELAK 2

Latem śniado-płowy, w popielaty kolor' wpadający. Zimą cały biały z końcami konch uchowych czarnymi. Ogon zimą biały, latem siwawy. Konchy uchowe od głowy krótsze.

Długość 2'.

Mieszka w górach północnej Europy aż do bieguna północnego. W Litwie pospolity.

O d m i a n y :

a) *Russak*, *Hybridus* (*L. aquilonius* Schinz Synop. 2, 303 Pall.) Zimą biały, z wierzchem głowy i grzbietem pośrodku popielatemi; włosy na końcach białe. Uszy zewnątrz popielate, na końcu czarne. Ogon dość długi, z wierzchu czarny.

b) *Niger*. Cały czarny lub ciemno-śniady; zimą pod spodem rudawy. Odmiana ta niekiedy daje się widzieć w Litwie, lecz bardzo jest rzadka.

1358. *Lepus hibernicus* (2), ZAJĄC IRLANDZKI 3

Głowa krótsza i okraglejsza niż u Zająca Szaraka. Kon-

(1) Syn. *L. variabilis* Pall. Desm. Lesson. Schinz, Reiserl. i Blasius, Fischer Schreb. T. 235, A. B.

(2) Syn. *L. hibernicus* Bell. brit. quadr. p. 341; Proceed. 1833, p. 88; Schinz Synop. 2, 285.

chy uchowe od głowy krótsze; nogi tylne krótsze. Odzież siwo-płowa.

Mieszka w Irlandyi.

1359. *Lepus mediterraneus* (1), ZAJĄC ŚRODZIEMNY . . . 4

Od *Zająca Szaraka* nieco mniejszy. Konchy uchowe od głowy dłuższe, pośrodku prawie nagie, na końcu czarne. Potylicy i członki glinkowato-żółto-rudawe. Ogon z wierzchu czarny, pod spodem biały. Za oczami pręga biała.

Długość ciała 13" 6".

Mieszka w Sardynii.

1360. *Lepus cuniculus* (2), ZAJĄC KRÓLIK 5

Odzież siwa z płową pomieszana. Potylicy rudawa. Gardziel i brzuch białawe. Uszy prawie tak długie jak głowa. Ogon od ud krótszy, z wierzchu śniady.

Długość ciała 15", ogona 2" 3".

O d m i a n y :

- a) *Domesticus*, DOMOWY. Większy, biały, czarny, lub nakrapiany. Zrenice oczu często czerwone (Linn. Fauna Suecica 2, p. 10, 26. Lapin domestique Buff. VI, t. 51).
 - b) *Argenteus*, SREBRZYSTY. Sierć srebrzysto-szara. Nogi śniade. (Briss. Règne an. p. 191, 5, Lapin riche Buff. VI, t. 52).
 - c) *Angorensis*, ANGORSKI. Włosy dłuższe, faliste, jedwabiste.
 - d) *Russus*, WOKOWATY. Popielaty, głowa i uszy śniade. Skóra na grzbiecie i pod gardłem workowato obwisła.
- Króliki zamieszkują umiarkowane i ciepłe kraje Europy, Afryki i Azji. Kopią nory podziemne i nadzwyczaj są mnożne. Mają się znajdować dziko w górach Karpackich.

(1) Syn. *L. mediterraneus* Münch. gel. Anzeigen 1841, str. 439; Schreb. Säug. Suppl. Wagn, T. 239, C. Schinz Synop. 2, 300.

(2) Syn. *Lepus cuniculus omnium auctorum*.

†† **Gatunki Afrykańskie.****1361. *Lepus capensis* (1), ZAJAC KAPSKI 6**

Rudawo-siwy; podgardle i członki rude; podeszwy śniade. Spód ciała i ogona białe; kraina oczna i głowa z wierzchu biało-rudawe; wierzch szyi siwawy. Konchy uchowe siwo-śniade, rudawo nakrapiane, na końcach czarne. Ogon z wierzchu czarny.

Od Królika nieco większy.

Mieszka na przylądku Dobrej Nadziei.

1362. *Lepus fumigatus* (2), ZAJAC OKOPCIAŁY 7

Z wierzchu żółtawo-szary, czarno nakrapiany, członki zewnątrz jednakić z grzbietem maści. Kark płowy. Konchy uchowe od głowy dłuższe. Ogon długi, z wierzchu czarny, od spodu biały.

Długość ciała 17—18", ogona 4" 5".

Mieszka w Kafirryi.

Egzemplarz tego gatunku znajduje się w Muzeum Wiedeńskim.

1363. *Lepus isabellinus* (3), ZAJAC IZABELLOWY 8

Ciało z wierzchu izabellowe, pod spodem białawe. Konchy uchowe od głowy dłuższe. Głowa i tył grzbietu rzadkimi, ciemno-śniadymi włosami posiane. Kark i szyja od pozostałej części wierzchu ciała jaśniejsze; pręga przez oczy, podbrodek ze spodu i członki wewnątrz białawe. Ogon pod spodem biały. Konchy uchowe nagie, na brzegach włosiste. Rzęsówki przy nasadach czarne, na końcach białe.

-
- (1) Syn. *L. capensis* Linn. Isid. Geoff. Dict. Class. X. Pallas glir. str. 30. Thunb. Mém. de Petersb. 111, p. 309, Fr. Cuv. Lièvre d'Afrique Cuv. Reg. an. Fisch. Synop. p. 372, Less. Nouv. Tab. n. 795. *Lepus ochropus* Wagner Forst. zu Schreb. str. 299. Schinz Synop. 2, 299, 539.
- (2) Syn. *Lepus rufinucha* Smith, Zool. Journ. IV, p. 440? Schreb. Forts. IV, Tab. 233. *Lepus saxatilis*? Less. Nouv. Tabl. n. 779. Schinz Synop. 2, 539.
- (3) Syn. *L. isabellinus* Kretschm. in Rüppel Atlas Tab. 20; Fisch. Synop. str. 372; *L. aethiopicus* Ehrenb. Symb. phys. Decas 11; Less. Nouv. Tab. n. 796; Schinz Synop. 2, 296.

Długość ciała 1' 4", ogona 2" 10".

Mieszka w południowo-wschodnich stepach niedaleko Ambukolu.

1364. *Lepus arenarius* (1), ZAJĄC PIASKOWY 9

Konchy uchowe od głowy krótsze. Ciało z wierzchu popielate, czarno nakrapiane. Członki, podgardle, obwódki oczne i boki ciała rude; na karku mała, szara cętką. Spód biały. Ogon z wierzchu czarny, pod spodem biały. Konchy uchowe na końcach czarne.

Mniejsze od Królika.

Mieszka w południowej Afryce. Odkrył go Lalande.

1365. *Lepus saxatilis* (2), ZAJĄC SKALNY 10

Siwo-rudawy, pod spodem białawy. Szyja z wierzchu i potylicą rudawo-płowe. Konchy uchowe z tyłu rudawe, na końcu czarno-śniade. Palce od spodu jasno-kasztanowate. Ogon z wierzchu czarniawo-śniady, pod spodem biały.

Wielkość Królika.

Mieszka na przylądku Dobrzej Nadziei.

1366. *Lepus crassicaudatus* (3), ZAJĄC GRUBOOGONIASTY. 11

Konchy uchowe długości głowy, na końcach zaokrąglone. Ciało z wierzchu takiej maści jak u *Zająca Szaraka*; futro siwe, bardzo miękkie, z końcami sierci rdzawymi; włosy dłuższe żółto i czarno obrączkowane. Brzuch i piersi żółtawo-białe, rdzawo pociągnięte. Konchy uchowe prawie nagie, białe obrzeżone. Członki kasztanowato-rude, nogi brunatno-płowe. Ogon zgrubiały, długo-włosy, śniady.

Wielkość Królika.

Mieszka w południowej Afryce, około Port-Natal.

Niektórzy Autorowie uważają za jedno z poprzedzającym

(1) Syn. L. *arenarius* Isid. Geoff. Guerin Mag., 1832, pl. 10; Schinz Synop. 2, 295.

(2) Syn. L. *saxatilis* Fr. Cuv. Dict. des sc. nat. T. XXVI, p. 309; Isid. Geoff. Dict. Class.; Schinz Synop. 2, 295.

(3) Syn. L. *crassicaudatus* Guerin Mag. de Zool. 2, année pl. 9; Schinz Synop. 2, 294.

gatunkiem *Zajęca czarnoogoniastego*, *Lepus Melanurus*. (Rüppel Mus. Senkenb. III, str. 137. Revue Zool. 1843, p. 81), któremu P. Rüppel następne nadal cechy: Konchy uchove długości głowy. Odzież głowy przy nasadzie czarna, na końcach włosy popielato i rudo upstrzone; grzbiet, boki ciała i piersi płowe; końce włosów ziemisto-szare i izabellowe; brzuch i nogi wewnątrz brudno-izabellowe; nogi zewnątrz i ogon przy nasadzie rude; ogon zresztą czarny.

Wielkość dzikiego Królika.

Ojczyzną przylądek Dobrzej Nadziei.

1367. *Lepus aegyptius* (1), ZAJĄC EGIPSKI . . . 12

Z wierzchu prawie jednostajnie płowy, głowa upstrzona; dolna strona głowy, ciała i ogona białe. Ogon z wierzchu czarny; cętka oczna od konch uchowych aż do nosa ciągnąca się bardzo jasno-płowa; palce pod spodem śniade. Konchy uchove stosunkowie dłuższe niż u *Zajęca Szaraka*.

Długość ciała 1' 7".

Mieszka w Egipcie.

1368. *Lepus abyssinicus* (2), ZAJĄC ABISSYŃSKI . . . 13

Konchy uchove od głowy nieco dłuższe. Grzbiet śniadawo-popielaty, bardzo delikatnie czarno-strychowany; kark żółtawy. Spód biały. Nogi i podgardle żółte. Ogon pod spodem biały, z wierzchu pośrodku czarny. Konchy uchove śniadawo-popielate, na końcu i po brzegach czarne. Rzęsówki przy nasadzie czarne, na końcach białe.

Długość ciała 1' 6", ogona 3".

Mieszka w Abissynii, w okolicach Arkiko.

(1) Syn. *Lep. aegyptius* Isid. Geoff. Dict. Class. IX, p. 382; Geoff. Mém. de l'Institut. d'Egypte c. fig.; Desm. Fr. Cuv.; Fischer Ehrenb. Sym. phys.; Schinz Synop. 2, 296.

(2) Syn. *L. abyssinicus* Ehrenb. symb. phys. Dec. 2, Tab. 15, fig. 2; Schinz Synop. 2, 297.

††† Gatunki Azyatyckie.

1369. *Lepus Tolai* (1), ZAJĄC TOLAI 14

Głowa i grzbiet blado-siwe, z siercią śniadą pomieszane. Pysk, kraina oczna, podgardle, spód ciała i ogon, oprócz cętki grzbietowej, białe. Potyllica, spód szyi, nogi i uszy biało-żółtawe. Konchy uchove od głowy nieco krótsze, na końcach czarno obrzeżone.

Wielkość Zająca Szaraka.

Mieszka w Daurii i Mongolii.

1370. *Lepus nigricollis* (2), ZAJĄC CZARNOSZYI . . . 15

Głowa i grzbiet z wierzchu płowe, rudo upstrzone; szyja z wierzchu i potyllica czarne; barki, boki ciała, kuper i uda siwo-rudawe; spód podbrodka, spód ciała i wewnętrzne strony nóg tylnych białe; nogi rude; ogon z wierzchu śniady, pod spodem biały.

Wielkość Królika.

Ojczyzną Malabar i Jawa. Łatwo się daje ugłaskać i łączy się z Królikami.

a) Odmiana Indyjska, z ubarwieniem ciemniejszym.

(Syn. Royle illustr. of the Himal. mountain XI, p. 68).

b) Odmiana Jawańska.

(Schinz Synop. 2, 301).

c) Odmiana Japońska, z ubarwieniem bladszym.

(*Lepus melanuchen* Temm. Less. Nouv. Tab. n. 803).

Znajduje się w Japonii.

1371. *Lepus ruficaudatus* (3), ZAJĄC RUDOCZONYASTY . 16

(1) Syn. L. Tolai Pall. glir. p. 30. Schreb. Tab. 234, Desmarest, Less. Man. p. 298, Fred. Cuv. Isid. Geoff. Lichtenst. Eversm. Reise p. 118; Buffon Lapin de Sibérie; Cuv. regn. An. 1, p. 212.

(2) Syn. L. nigricollis Fr. Cuv. Diet. des sc. nat. T. XXVI, p. 307; Isid. Geoffr. Diet. Class. IX, p. 384; Fisch. Synop. p. 371; Lesson Manuel p. 297; Fr. Cuv. Hist. Nat. des Mammif. T. VI; Schinz Synop. 2, 301, 538.

(3) Syn. L. ruficaudatus Is. Geoff. Diet. Class. IX, str. 381; Guerin Mag. de Zool. 1832; Fisch. Synop. p. 371; Lesson. Nouv. Tabl. n. 802; Schinz Synop. 2, 302.

Odzież z wierzchu płowo-śniada, z czarną siercią pomieszana. Policzki rude, obficie z czarném pomieszane; cętka oczna niewyraźna; sierć twarda. Ogon dość długi, zewnątrz rudy.

Wielkość Zająca Szaraka.

Ojczyzną Bengal.

1372. *Lepus hispidus* (1), ZAJĄC SZCZECIASTY . . . 17

Sierć twarda, krucha. Konchy uchowe bardzo krótkie.

Ciało z wierzchu ciemno-siwe.

Długość ciała 18".

Mieszka w Assam.

1373. *Lepus tibetanus* (2), ZAJĄC TYBETAŃSKI . . . 18

Popielaty; włosy żółtawo-biało i czarno obrączkowane; spód ciała biały. Nogi z wierzchu brudno-białe, pod spodem brudno-żółtawo-śniade, gęstemi włosami porośnięte. Ogon mierzny, biały, z wierzchu czarniawy. Konchy uchowe długie, na końcach czarniawe. Potylicy brudno-biała, niewyraźnie płowo pociągnięta.

Długość ciała 18", ogona 4" 6".

Mieszka w Tybecie.

1374. *Lepus macrotis* (3), ZAJĄC DŁUGOUCHY . . . 19

Konchy uchowe od głowy dłuższe, na końcach czarniawe; ciało z wierzchu ciemno-cynamonowe; grzbiet czarno upstrzony. Ogon z wierzchu cynamonowy. Spód głowy i ciała biały.

Długość ciała 18—20".

Mieszka na płaszczyznach nad Gangesem i w górach Himalajskich.

1375. *Lepus brachyurus* (4), ZAJĄC JAPONSKI . . . 20

(1) Syn. *L. hispidus* Pearson Proceed. 1839, p. 152; Schinz Synop. 2, 302.

(2) Syn. *L. tibetanus* Waterh. Proceed. 1841, p. 7; *Lep. viostolus* aut *aemodius* Hodgson; Schinz Synop. 2, 303.

(3) Syn. *L. macrotis* Hodg, Journ. of the asiat. societ. of Beng. IX, str. 153; Ann. of nat. phil. VIII, str. 231; Wiegmann Mag. 1842, Heft. p. 48; Schinz Synop. 2, 303.

(4) Syn. *L. brachyurus* Temm. Faun. japon.; Mamm. pl. 11; Schinz Synop. 2, 541.

Konchy uchowe małe; głowa, szyja, całe ciało, ogon i członki zewnątrz i wewnątrz ziemisto-śniade, z czarną siercią pomieszane. Podbródek i brzuch brudno-białawe.

Długość ciała 20", ogona 9".

Mieszka w Japonii.

†††† Gatunki Amerykańskie.

1376. *Lepus brasiliensis* (1), ZAJĄC BRAZYLIJSKI. 21

Z wierzchu z czarniawa śniado i płowo-upstrzony; pół obroża biała. Konchy uchowe od głowy daleko krótsze. Ogon bardzo krótki.

Długość ciała 1' 2", ogona 10".

Mieszka w Brazylii i Paragwai.

1377. *Lepus nigricaudatus* (2), ZAJĄC CZARNO-OGONIASTY. 22

Odzież bardzo miękka z rzadkimi, długimi, jedwabistymi włosami pomieszana; z wierzchu czarniawo-żółto-upstrzona. Spód ciała około zadu, i członki białe. Potylica i ogon z wierzchu czarne; gardziel żółtawy. Stopy ciemno-rude; konchy uchowe na końcach białe.

Długość ciała 23", ogona? konch uchowych 5". Ojczyzną Teksas i Meksyk.

Podług Waglera w gatunku tym trzy główne odmiany widzieć się dają:

1) *Lepus nigricaudus*. Kark cały czarny; gardziel i boki szyi żółtawe. Konchy uchowe na stronie tylnej u dołu glinkowato-żółte, w górze białe.

2) *Lepus callotis*. Kark cały czarny; gardziel i boki szyi siwo-białawe, zlekka żółtawo-pociągnięte. Konchy uchowe

(1) Syn. *Lepus Tapeti* Pall. glires p. 50. Prinz Max. Beiträge 11. p. 450. Rengger Parag. p. 217. *Tapeti* Buff.

(2) Syn. *Lepus nigricaudatus* Bennet Proceed. 1833. str. 31. Schinz Synop. 2, 289 i 540.

z tyłu przy nasadzie czarne, dalej żółtawe, w końcowej połowie śnieżno-białe.

(Wagler Isis. 1831. Schreb. Tab. 233. E.)

3) *Lepus flavigularis*. Kark cały czarny pośrodku żółtawy; gardziel i boki szyi lśniaco-żółtawe. Konchy uchowe z tyłu blado-glinkowato-żółte.

(Mus. Mouac. Wagner).

1378. *Lepus Magellanicus* (1), ZAJĄC MAGELLAŃSKI . . . 23

Cały czarny z połyskiem fioletowym. Na nosie, między przedziałką nosową, na czole i podgarlu po jednej białej cętcie. Uszy od głowy krótsze.

Mieszka na wyspach Malwińskich licznymi stadami w norach podziemnych. Odkrył go Magellan, jeszcze w 1520 roku.

1379. *Lepus glacialis* (2), ZAJĄC ŁODOWATY . . . 24

Biały, konchy uchowe na końcach czarne, od głowy dłuższe. Ogon krótki, pazury silne, szerokie, spłaszczone; odzież bardzo gęsta i miękka, włosami dłuższymi latem niekiedy śniado i biało przegowanymi posiana. Włosy grzbietu i boków latem u niektórych indywiduali na końcach popielatowosniade. Konchy uchowe przy nasadzie rudawo-śniade, dłuższe niż u Zajaków Bielaka i Szaraka.

Mieszka w najbardziej północnych stronach Grenlandyi.

1380. *Lepus borealis* (3), ZAJĄC PÓLNOCNY . . . 25

Nogi tylne dłuższe niż u Zajęcia szaraka; odzież zimowa biała. Zęby przednie białe, krótsze niż u Zajęcia Lodowego. Głowa krótka, koniec pyska tępy. Odzież bardzo miękka.

(1) Syn. *L. magellanicus* Lesson et Garnot Bullet des sc. nat. VII. p. 96. Garnot Annal. des sc. nat. Janvier 1826. p. 40. Lesson Manuel p. 295. Fisch. Synop. p. 375. Schinz Synop. 2, 293.

(2) Syn. *L. glacialis* Leach Sabine Suppl. to the Append. of Cap. Parry's Voy. p. 187. Harlan faun. Amer. 194. Lesson Manuel p. 295. Lièvre polaire. Fisch. Synop. p. 375. Less. Nouv. Tabl. n. 809. Schinz Synop. 2, 285.

(3) Syn. *L. virginianus* Richards. Audub. *Lepus Americanus* Erxleb. *Lepus hudsonius* Pall. Less. nouv. Tabl. n. 810 i 811. Schinz Synop. Lep. 2, 286.

Latem ciało z wierzchu rudawo-śniade, włosy przy nasadach łupkowate, ku końcowi rudawo-śniade na samych końcach czarne; boki bladsze. Spód szyi, piersi i wewnętrzne strony członków białe.

Długość ciała 21", ogona 1½".

Mieszka w górach Wirgińskich i Allegańskich, w Bostonie, Mont-Real, Utice, wyższej Kanadzie ku północy aż do 64; na pagórkach i łąkach nad Missuris i po tamtej stronie, aż do morza Spokojnego.

Lepus campestris (1). Z odzieżą miękką, gęstą. Latem z wierzchu ołwiastą pod spodem białą w zimie całkiem białą, z konchami uchowemi na końcach szeroko-czarnemi.

Długość ciała 22".

Mieszka nad rzeką Kolumbią.

Zdaje się być odmianą Zająca północnego.

1381. *Lepus Richardsonii* (2), ZAJĄC RICHARDSONA . . . 26

Od Zająca leśnego mniejszy. Głowa, policzki i wszystkie wyższe części żółtawo białe z czarną i bladło-śniadą siercią pomieszane; za uszami odzież śniado-siwa; ogon z wierzchu czarny, pod spodem śniadawo-żółty. Konchy uchowe przy nasadach szarawo-czarne, na końcach czarne, biało-obrzeżone.

Mieszka w Kalifornii.

1382. *Lepus Bachmanni* (3), ZAJĄC BACHMANA . . . 27

Ciemno-śniady, włosy śniadawo-płowe i czarno-obraczkowane; spód ciała brudno-biały. Nogi z wierzchu blade, pod spodem włosami gęstemi, brudno-płowemi odziane. Ogon krótki, biały, z wierzchu czarniawy, żółtawo-poprószoney. Konchy uchowe zewnątrz siercią bardzo krótką, popielatawo-śnia-

(1) Syn. *L. virginianus* Richards. Less. Nouv. tabl. n. 818. Schinz Synop. 2, 290.

(2) Syn. *L. Richardsonii*. Lond. Mag. Schinz Synop. 2, 292. Less. Nouv. Tab. n. 812.

(3) Syn. *Lepus Bachmanni* Proceed. 1838. str. 103.

dą, wewnątrz białawą porosłe, na zewnętrznym brzegu i na końcach żółtawe. Potylicca śniadawo-żółta.

Długość ciała 10", ogona 1" 3", konch uchwowych 2" 8".

Mieszka w Kalifornii.

1383. *Lepus palustris* (1), ZAJAC BŁOTNY . . . 28

Od Zająca leśnego mniejszy. Konchy uchowe od głowy nierównie krótsze, ciemno-siwo-śniade. Ogon bardzo krótki. Nogi krótkie, niezbyt włosiste. Ciało z wierzchu żółtawo-śniade, pod spodem siwe. Zęby przednie blado żółte. Brzuch śniady. Obwódka oczna płowa.

Długość ciała 13", ogona 1½".

Mieszka w południowej Karolinie, w miejscach błotnistych.

1384. *Lepus aquaticus* (2), ZAJAC WODNY . . . 29

Od Zająca północnego większy. Głowa, konchy uchowe i ogon dłuższe; nogi mniej włosiste. Ciało z wierzchu prawie czarne, pod spodem białe. Głowa żółtawo-biała. Ciało blado-żółtawo-śniade, czarno-pociągnięte; za uszami cętka rdzawa; obwódka oczna płowa. Podbrodek i brzuch białe.

Długość ciała 20", ogona 2" 3".

Mieszka w Alabamie i Luizjanie nad Missisipi, w mokrych lasach.

1385. *Lepus sylvaticus* (3), ZAJAC LEŚNY . . . 30

Latem z wierzchu żółtawo-śniady, pod spodem biały. Nogi rudawe. Zimą z wierzchu nierównie bladniejszy; niekiedy prawie biały.

Długość ciała 15", ogona 1" 4".

Mieszka w lasach Stanów Zjednoczonych.

1386. *Lepus Nuttallii* (4), ZAJAC NUTTALA . . . 31

(1) Syn. *L. palustris* Bachmann. Journ. of Phil. Vol. VII. p. 336. pl. 15 i 16. Less. Nouv. Tabl. n. 814. Revue Zool. 1838. p. 292. Schinz Synop. 2, 288.

(2) Syn. *L. aquaticus* Bachm. Journ. of Acad. of Nat. sc. of Philad. Vol. p. 185. Less. Nouv. Tabl. n. 815. Schinz Synop. 2, 287.

(3) Syn. *L. americanus* Cuv. Desm. Harlan. fauna Amer. Godman. Audubon. Less. Nouv. Tabl. n. 817. Schinz Synop. 2, 288.

(4) Syn. Nuttall's little Hare. Journ. of Philad. Vol. VII. Less. Nouv. Tabl. n. 817. Schinz Synop. 2, 289.

Ogon mierny. Odzież z wierzchu blado-żółtą z ciemno-śniadą siercią pomieszana. Spód blado-żółtawo-popielaty. Konchy uchowe szerokie, zaokrąglone. Ogon ze spodu biały. Za uszami wielka, rdzawa cętka. Nogi żółtawo-śniade.

Długość ciała $6\frac{1}{4}$ " , ogona $1\frac{1}{4}$ " .

Mieszka w górach skalistych, nad rzeką Kolumbią.

1387. *Lepus longicaudatus* (1), ZAJĄC DŁUGO-OGONIASTY. 32

Odzież z wierzchu czarna z blado-śniadą siercią pomieszana; policzki i nogi tylne siwawe; obwódka oczna białawoszara. Ogon z wierzchu czarno-śniady; boki ciała i dolne części rudawo-śniade. Konchy uchowe z tyłu rude na końcach czarne z białymi brzegami. Rzęśówki czarne.

Długość ciała 19" , ogona 5" 3" .

Mieszka w Teksas.

1388. *Lepus Californianus* (2), ZAJĄC KALIFORNIJSKI. 33

Ciało z wierzchu ciemno-śniade, pod spodem białe. Wierzch głowy i grzbiet z czarną i blado-śniadą siercią pomieszane. Włosy blado-śniade, czarno i żółtawo-śniado-obraczkowane, na końcach czarne. Policzki, piersi, boki ciała i zewnętrzne strony członków płowe, czarno-kropkowane. Ogon z wierzchu czarny, pod spodem żółtawo-śniady. Rzęśówki śniade. Konchy uchowe przy nasadzie żółtawo-białe, na końcach czarne.

Długość ciała 22" , ogona 3" 3" .

Mieszka w Kalifornii.

1389. *Lepus Benneti* (3), ZAJĄC BENNETA . . . 34

Rudawo-szary, czarno-upstrzony. Głowa bladsza, piersi, barek część dolna, brzegi ud, część tylna ogona i dolne części blado-rude; ogon z wierzchu czarny. Konchy uchowe

(1) Syn. *L. longicaudatus* Gray. Long tailed. Hare. Lond. Mag. Nev. Series Nov. 1837. Schinz Synop. 2, 290.

(2) Syn. *L. californianus* Gray. Californian Hare, Lond. Mag. Vol. 1. Nev. Series. Nov. 1837. Schinz Synop. 2, 291.

(3) Syn. *L. Bennettii* Gray Zool. of Sulphur pl. XIV. Schinz Synop. 2, 291.

od głowy dłuższe, na końcach czarne. Cętka na środku przodu głowy biała.

Długość ciała 20", Konch uchwowych 6" 3".

Mieszka w Kalifornii.

1390. *Lepus Townsendii* (1), ZAJAC TOWNSENDA . 35

Konchy uchwowe, ogon i nogi tylne długie. Ciało z wierzchu popielate, pod spodem białe. Wierzch głowy, policzki, kark, konchy uchwowe i uda popielate żółtawo-biało-powleczone. Włosy przy nasadzie srebrzyste, dalej śniadawo-białawe, na końcach żółtawo-białe. Obwódka oczna i ogon białe; końce konch uchwowych czarne. Rzęsówki powiększłej części czarne.

Długość ciała 2', ogona 5½".

Mieszka w górach skalistych, nad rzeką Kolumbią.

Gatunki wątpliwe.

Lepus Artemisiae (2), ZAJAC POŁUDNIOWY.

Ciało siwe, grzbiet, kark i członki blade-rdzawe. Ogon z wierzchu jednakięj z ciałem maści, pod spodem biały. Części dolne białe, włosy przy nasadzie popielate. Konchy uchwowe długością głowie równe, zewnątrz popielato-białawe, na końcach czarne.

Długość ciała 12", ogona 11" 9".

Mieszka nad rzeką Kolumbią na polach pólunem zarosłych.

Lepus Arabicus (3), ZAJAC ARABSKI.

Od Zajaca Egipskiego większy, od Szaraka mniejszy, wysmuklejszy. Głowa i konchy uchwowe przedłużone, ostatnie o piątą część od głowy dłuższe; golenie przedłużone; stopy długością głowie prawie równe. Nos wypukły. Zęby silne. Odzież

(1) Syn. *Lep. Townsendii*. Townsends Hare Journ. of Acad. of Philad. Vol. 111. Pars 1. pl. 2, Schinz Synop. 2, 292.

(2) Syn. *L. artemisiae* Bachmann. Wormwood Hare Journ. of Philadelphia. Schinz Synop. 2, 293.

(3) Syn. *L. arabicus* Ehrenb. Symb. phys. Decas. 2. Schinz Synop. 2, 297.

popielato lub płowo, czarno i rudo-upstrzona, pod spodem biaława. Środek szyi i kark żółtawe; ogon biały z wierzchu, pośrodku śniadawo czarny. Konchy uchowe popielate, na końcu bez cętek, przy nasadzie biało-cętkowane.

Długość ciała 1' 8", ogona 3".

Mieszka w Arabii.

Lepus Sinaiticus (1), ZAJAC SYNAJSKI.

Postać *Zająca Egipskiego*, od *Zająca Szaraka* mniejszy. Głowa i uszy przedłużone, ostatnie piątą częścią długość głowy przechodzące, bardzo szerokie. Stopy zwierząt dorosłych długością swą głowie prawie równe. Nos płaski. Grzbiet żółtawo-śniady czarno-upstrzony. Ogon z wierzchu czarny; przy nasadzie konch uchowych cętka biała, na końcach czarna.

Długość ciała 1' 4" 7", ogona 3".

Mieszka na górze Synai.

Lepus Syriacus (2), ZAJAC SYRYJSKI.

Postać *Zająca Egipskiego*; głowa i ogon krótkie; nos mało wypukły. Konchy uchowe rozszerzone, od głowy trzecią jej częścią dłuższe. Grzbiet żółty, śniado-upstrzony; przy nasadzie konch uchowych cętki białe. Odzież grubsza niż u poprzedzających trzech gatunków. Podgarle, brzuch i ogon od spodu białe, ostatni z wierzchu czarny; przez oczy pręga biała. Sierć na podszwach rdzawa. Rzęsówki przy nasadzie czarne, na końcach białe.

Długość ciała 1' 6" 7", ogona 3" 5".

Mieszka na górze Synai i w Syrii.

Według zdania niektórych Naturalistów, (Schinz Synop. 2, 299. w przypisku) powyższe cztery gatunki (*L. Aegyptius*, *Sinaiticus*, *Arabicus* i *Syriacus*) mają być odmianami jednego tylko gatunku; mniemanie to wszakże potrzebuje sprawdzenia.

(1) Syn. *Lepus sinaiticus* Ehrenb. Symb. phys. Dec. 11. Schinz Synop. 2, 298.

(2) Syn. *L. syriacus* Ehrenb. Symb. phys. Dec. 11. Schinz Synop. 2, 298.

Lepus Caspicus (1), ZAJĄC KASPIJSKI.

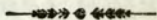
Wielki, żółtawo popielaty. Ogon z włosami daleko od głowy dłuższy, z wierzchu czarny. Na uszach cętką czarna.

Mieszka w Astrachanie.

Gray (Proceeding 1836. str. 88.) namienił jeszcze o jednym północno-Amerykańskim gatunku przez Douglasa odkrytym i nazwanym *Lepus Douglasii*. Opisu jednak tego zwierzęcia nieudzielił, a Richardson zupełnie o nim zamilczał.

Mac Clelland. (Proceed. 1839.) mówi o zającu znajdującym się w Assam, który ma być bardzo podobny do Zająca Szaraka.

Hodgson w spisie zwierząt znajdujących się w Nepal wspomina także o nowym gatunku Zająca bez wszelkiego jednak opisu, a nawet bez nadania mu nazwiska (Proceed. 1834. p. 97.)

R O D Z A J LIX. (163).

Lagomys (2), SZCZEKUSZKA (*Jar.*)

Zęby przednie górne podwójne, na zewnątrz stronie podłużnym rowkiem naznaczone z ostrzem wyszczerbionem; dolnych ostrza klinowate. *Trzonowych* $\frac{5-5}{5}$ przerwanych, warstwowych trących. *Pysk* ostry. *Konchy uchowe* krótkie, okrągławe. *Obojczyki* prawie zupełne. Nogi wyraźne, pochodne, przednie 5, tylne 4-palcowe. Podeszwy włosiste, pazury szponiaste. *Cyc* piersiowych i brzuchowych 4—6. *Ogon* żaden.

Wszystkie tu należące gatunki są mieszkańcami północnej Azji i Ameryki

(1) Syn. *L. caspicus* *L. timidus* Pall. Ehrenberg Symb. physicae.

(2) Syn. *Lagomys* Geoff. et al. *Leporis* spec. Pall. et al. *Pica* La Cépède. *Ogotona*, Liak. *Humyxa* ross. Pfeifhase. niem.

1391. *Lagomys pusillus* (1), SZCZEKUSZKA GWIŹDZĄCA. 1

Śniada z czarną siercią pomieszana. Konchy uchove prawie trójkątne bialo-obrzeżone. Odzież długa, gęsta; puszek wszędzie gęsty, bardzo delikatny, śniady. Włosy proste, bardzo długie, szczególnie na grzbiecie prawie calowe, na końcach szaro i czarno-upstrzone.

Długość ciała 6" 9".

Mieszka w miejscach górzystych nad rzeką Ural. Głos ma donośny, gwizdzący, głosowi przepiórek nieco podobny.

1392. *Lagomys alpinus* (2), SZCZEKUSZKA GÓRNA. 2

Płowo-rudawa; konchy uchove i podeszwy śniade. Uszy wielkie, prawie koliste, wewnątrz dwa razy obrabione, na przedniej stronie lejkwate. W miejscu ogona, z tłuszczu utworzony sęczek. Odzież krótka.

Długość ciała 7" 9".

Mieszka w skalistych górach Syberyi.

1393. *Lagomys Ogotona* (3), SZCZEKUSZKA OGOTONA. 3

Światło szara. Konchy uchove jajowate jednakię z ciałem maści. Ksiuk nóg przednich krótki, oddalony; u nóg tylnych dwa wewnętrzne palce równe, następny dłuższy. Pazury czarniawe, odzież gładka, złożona z włosów długich, delikatnych, przy nasadzie śniadych pośrodku siwych, na końcach białych. Spód ciała biały.

Długość ciała 6" 7".

Mieszka w lasach poza jeziorem Bajkał w Syberyi, w stepach Mongolskich i w Tartaryi Chińskiej.

(1) Syn. *Lepus pusillus*, Pallas, Glir. str. 50. t. 3. Nova Comment. Petrop. XIII. str. 531. t. 14. f. 1. *Lepus minutus* Schreb. Tab. 237. *Lagomys pusillus* Desm. Pica Sulgan Less. Man. str. 293. Fisch. Synop. 377. Schinz Synop. 2, 304.

(2) Syn. *Lepus alpinus* Pall. Glir. str. 30. tab. 2. Schreb. Säugeth. tab. 238. *Lagomys alpinus* Desmar. Lesson. Man. str. 292. Pika alpin. *Lagomys Pika* Geoffr. Alpin Hare Penn. Schinz Synop. 2, 305.

(3) Syn. L. *Ogotona* Pall. Glir. str. 30. tab. 3. i 4. Schreb. tab. 239. fig. Pallas; *Lepus davuricus* Pall. Reise 111. Georgi Reise 1. p. 160. L. *Ogotona* Desm. Pica *Ogoton* Less. Man. *Ochotona Mongolica* Messerschm. *Ogotona Mongol.* Fisch. Synop. str. 378.

1394. *Lagomys rufescens* (1), SZCZUKUSZKA RUDAWA . . . 4

Blado-popielata, rudawo-pociągnięta; włosy przy nasadzie ciemno-olowiaste, tylna część grzbietu czarno-nakrapiana. Policzki, środek przodu szyi, spód ciała, wewnętrzne strony członków i nogi białawe. Konchy uchowe okrągławe, wielkie.

Mieszka w Kabul, na wysokich górach.

1395. *Lagomys Nepalensis* (2), SZCZUKUSZKA NEPALSKA. 5

Odzież śniada, włosy przy nasadzie błękitno-czarne, tył ciała rudawy, czarno-nakrapiany. Spód i nogi blado-śniade.

Długość ciała 7".

Mieszka w Nepal.

1396. *Lagomys princeps* (3), SZCZUKUSZKA AMERYKAŃSKA. 6

Grzbiet brunatny; za każdym uchem cętka czarna. Boki ciała ciemno-chmurkowane. Spodnie części ciała szare. Uszy dość duże, szerokie i zaokrąglone. Pysk biały. Nogi bardzo białe.

Długość ciała 6" 9".

Mieszka w północnej Ameryce, licznymi stadami w skalistych górach od 52 do 60°, między kamieniami, pod którymi się gnieździ. Zdaje się, że nór podziemnych nie kopie.

1397. *Lagomys Roylii* (4), SZCZUKUSZKA HIMALAJSKA . . . 7

Z wierzchu śniada, pod spodem żółtawo-biała. Konchy uchowe eliptyczne, zewnątrz białowłose.

Długość ciała 8½".

Mieszka w górach Himalajskich i Kaszmirskich, pod kamieniami.

1398. *Lagomys hyperboreus* (5), SZCZUKUSZKA POLARNA. 8

(1) Syn. *L. rufescens* Gray Annal. X p. 266. Schinz Synop. 2, 306.

(2) Syn. *L. nepalensis* Hodgson Annal. of nat. hist. X. Lag.

(3) Syn. *Lag. princeps* Richards. fauna Americ. Schreb Suppl. von Wagner Tab. 239. A. Schinz Synop. 2, 306.

(4) Syn. *Lag. Roylii* Ogilby. in Royle, illustr. of the. Himal. Mountains n. 11. Tab. 4. Jacquemont, Voy. dans l'Inde, Mamm. p. 61. Schinz Synop. Suppl. 2, 542.

(5) Syn. *Lepus hyperboreus* Pallas Zoogr. 1. p. 152. Schinz Synop. 2, 542.

Głowa z wierzchu rdzawo-ruda, po bokach żółtawa. Podgarle i spód ciała białawe. Rzęsówki od głowy dłuższe, czarniawe. Uszy zaokrąglone, białobrzożone. Nogi białawe; podszwy włosiste z nagą, czarną brodawką pod pazurami. Pazury szare. Odzież krótka, lecz twarda i gęsta. Środek grzbietu szaro-brunatny; boki ciała i szyi w dolnej części rdzawe. Spód ciała żółtawo-biały z puszkami oliwiasto-siwym.

Długość ciała 5" 3".

Mieszka w północnej Syberji.

SPIS SYSTEMATYCZNY

Redakcyj i autorów w Tytuł Drugim zawartych.

Koniec Tomu II-go.

WYKAZ TIT.	Przebieg i. Chorobli-	Str.
1. <i>Exanth.</i> <i>Chorob.</i>		1
2. <i>Exanth.</i> <i>Talpidae</i> <i>Palustris</i>		2
3. <i>Talpidae</i> <i>Exanth.</i>		3
4. <i>Talpa</i> <i>Exanth.</i>		4
5. <i>Desmodium</i> <i>Talpa</i>		5
6. <i>T. Europae</i>		6
7. <i>—</i> <i>—</i>		7
8. <i>—</i> <i>—</i>		8
9. <i>—</i> <i>—</i>		9
10. <i>—</i> <i>—</i>		10
11. <i>—</i> <i>—</i>		11
12. <i>—</i> <i>—</i>		12
13. <i>—</i> <i>—</i>		13
14. <i>—</i> <i>—</i>		14
15. <i>—</i> <i>—</i>		15
16. <i>—</i> <i>—</i>		16
17. <i>—</i> <i>—</i>		17
18. <i>—</i> <i>—</i>		18
19. <i>—</i> <i>—</i>		19
20. <i>—</i> <i>—</i>		20
21. <i>—</i> <i>—</i>		21
22. <i>—</i> <i>—</i>		22
23. <i>—</i> <i>—</i>		23
24. <i>—</i> <i>—</i>		24
25. <i>—</i> <i>—</i>		25
26. <i>—</i> <i>—</i>		26
27. <i>—</i> <i>—</i>		27
28. <i>—</i> <i>—</i>		28
29. <i>—</i> <i>—</i>		29
30. <i>—</i> <i>—</i>		30
31. <i>—</i> <i>—</i>		31
32. <i>—</i> <i>—</i>		32
33. <i>—</i> <i>—</i>		33
34. <i>—</i> <i>—</i>		34
35. <i>—</i> <i>—</i>		35
36. <i>—</i> <i>—</i>		36
37. <i>—</i> <i>—</i>		37
38. <i>—</i> <i>—</i>		38
39. <i>—</i> <i>—</i>		39
40. <i>—</i> <i>—</i>		40
41. <i>—</i> <i>—</i>		41
42. <i>—</i> <i>—</i>		42
43. <i>—</i> <i>—</i>		43
44. <i>—</i> <i>—</i>		44
45. <i>—</i> <i>—</i>		45
46. <i>—</i> <i>—</i>		46
47. <i>—</i> <i>—</i>		47
48. <i>—</i> <i>—</i>		48
49. <i>—</i> <i>—</i>		49
50. <i>—</i> <i>—</i>		50
51. <i>—</i> <i>—</i>		51
52. <i>—</i> <i>—</i>		52
53. <i>—</i> <i>—</i>		53
54. <i>—</i> <i>—</i>		54
55. <i>—</i> <i>—</i>		55
56. <i>—</i> <i>—</i>		56
57. <i>—</i> <i>—</i>		57
58. <i>—</i> <i>—</i>		58
59. <i>—</i> <i>—</i>		59
60. <i>—</i> <i>—</i>		60
61. <i>—</i> <i>—</i>		61
62. <i>—</i> <i>—</i>		62
63. <i>—</i> <i>—</i>		63
64. <i>—</i> <i>—</i>		64
65. <i>—</i> <i>—</i>		65
66. <i>—</i> <i>—</i>		66
67. <i>—</i> <i>—</i>		67
68. <i>—</i> <i>—</i>		68
69. <i>—</i> <i>—</i>		69
70. <i>—</i> <i>—</i>		70
71. <i>—</i> <i>—</i>		71
72. <i>—</i> <i>—</i>		72
73. <i>—</i> <i>—</i>		73
74. <i>—</i> <i>—</i>		74
75. <i>—</i> <i>—</i>		75
76. <i>—</i> <i>—</i>		76
77. <i>—</i> <i>—</i>		77
78. <i>—</i> <i>—</i>		78
79. <i>—</i> <i>—</i>		79
80. <i>—</i> <i>—</i>		80
81. <i>—</i> <i>—</i>		81
82. <i>—</i> <i>—</i>		82
83. <i>—</i> <i>—</i>		83
84. <i>—</i> <i>—</i>		84
85. <i>—</i> <i>—</i>		85
86. <i>—</i> <i>—</i>		86
87. <i>—</i> <i>—</i>		87
88. <i>—</i> <i>—</i>		88
89. <i>—</i> <i>—</i>		89
90. <i>—</i> <i>—</i>		90
91. <i>—</i> <i>—</i>		91
92. <i>—</i> <i>—</i>		92
93. <i>—</i> <i>—</i>		93
94. <i>—</i> <i>—</i>		94
95. <i>—</i> <i>—</i>		95
96. <i>—</i> <i>—</i>		96
97. <i>—</i> <i>—</i>		97
98. <i>—</i> <i>—</i>		98
99. <i>—</i> <i>—</i>		99
100. <i>—</i> <i>—</i>		100

SPIS METODYCZNY

Rodzajów i gatunków w Tomie Drugim zawartych.

	Str.		Str.
RZĘD III.		PODRODZAJ 4. Chrysochlo-	
Bestiac, POZIOME	1	ris	9
FAMILIA I. Talpidae, PODZIEMNE	2	12. <i>Chr. aurata</i>	—
12. Talpina. KRETY	3	13. — <i>holosericea</i>	—
R. Talpa, KRET	—	14. — <i>albirostris</i>	10
PODRODZAJ 1. Talpa	—	15. — <i>rutilans</i>	—
1. <i>T. Europaea</i>	—	16. — <i>villosa</i>	—
2. — <i>coeca</i>	5	17. — <i>hottentotta</i>	—
3. — <i>microura</i>	—	18. — <i>Damarensis</i>	—
4. — <i>Wogura</i>	—	R. Urotrichus, MIOTRÓGON	11
PODRODZAJ 2. Scalops	—	<i>Ur. talpoides</i>	—
5. <i>Sc. aquaticus</i>	6	FAMILIA II. Soricidae, KRETO-	
6. — <i>Townsendii</i>	—	MYSZE	12
7. — <i>Breveri</i>	7	13. Soricina, SLEPUZONKI	13
8. — <i>Argentatus</i>	—	R. Eupleres, FALANRUK	—
9. — <i>latimanus</i>	—	<i>E. Goudoti</i>	—
PODRODZAJ 3. Rhinaster	—	R. Gymnura, GOEYSZEK	—
10. <i>R. cristatus</i>	8	<i>G. Rafflesii</i>	14
11. — <i>Macrurus</i>	—	R. Cladobates, WIEWIÓRECZ-	
Gatunki wątpliwe:		NIK	14
<i>R. longicaudatus</i>	8	1. <i>Cl. Tana</i>	—
— <i>prasinatus</i>	9	2. — <i>ferrugineus</i>	15

	<i>Str.</i>		<i>Str.</i>
3. <i>Cl. Belangeri</i>	15	<i>Sorex mariquensis</i>	34
4. — <i>Speciosus</i>	—	— <i>poensis</i>	35
5. — <i>javanicus</i>	16	— <i>infumatus</i>	—
6. — <i>murinus</i>	—	— <i>francicus</i>	—
R. Hylomys , LASÓWKA	16	— <i>viarius</i>	—
<i>H. Suillus</i>	—	— <i>tenuis</i>	—
R. Sorex , KRETOMYSZ	17	— <i>platyrhynchus</i>	36
PODRODZAJ 1. Sorex	18	— <i>Antinorii</i>	—
1. <i>S. tetragonurus</i>	19	— <i>Hedenborgii</i>	—
2. — <i>rusticus</i>	21	R. Solerodon , MYSZORYJKA	—
3. — <i>pygmaeus</i>	21	<i>S. paradoxus</i>	37
4. — <i>alpinus</i>	22	R. Macroscelides , DEU-	—
5. — <i>Forsteri</i>	23	GOSZKA	—
6. — <i>Lesuerii</i>	—	1. <i>M. typicus</i>	—
7. — <i>brevicaudatus</i>	—	2. — <i>rupestris</i>	38
8. — <i>Harlani</i>	—	3. — <i>Intufi</i>	—
9. — <i>nigrescens</i>	24	4. — <i>Edwardii</i>	—
PODRODZAJ 2. Crossopus	—	5. — <i>brevirostris</i>	39
10. — <i>fodiens</i>	25	6. — <i>Alexandri</i>	—
11. — <i>ciliatus</i>	26	7. — <i>melanotis</i>	—
12. — <i>palustris</i>	27	8. — <i>Rozeti</i>	—
13. — <i>himalaicus</i>	—	14. Myogalina , CROCHŁY	40
PODRODZAJ 3. Crocidura	27	R. Myogalea	—
SEKCJA 1. Pachyura	28	1. <i>M. moscovitica</i>	—
14. <i>Cr. etrusca</i>	—	2. — <i>Pyrenaica</i>	41
15. — <i>myosura</i>	29	FAMILIA III. Erinaccidae KOŁ-	—
SEKCJA 2. Crocidura	30	CZATE	—
16. — <i>aranea</i>	—	15. Erinaccina , JEŻE	42
17. — <i>leucodon</i>	31	R. Erinaceus , JEŻ	—
18. — <i>flavescens</i>	—	PODRODZAJ 1. Erinaces	—
19. — <i>crassicaudata</i>	32	1. <i>Er. Europaeus</i>	—
20. — <i>cyanea</i>	—	2. — <i>concolor</i>	43
21. — <i>Sonneratii</i>	—	3. — <i>frontalis</i>	44
22. — <i>Perrottetii</i>	33	4. — <i>hypomelas</i>	—
23. — <i>herpestes</i>	—	5. — <i>albiventris</i>	—
Gatunki wątpliwe:		6. — <i>Pruneri</i>	—
<i>Sorex pulchellus</i>	34	7. — <i>auritus</i>	—
— <i>Dsi-Nezumi</i>	—	8. — <i>brachydactylus</i>	45
— <i>umbrinus</i>	—	9. — <i>libycus</i>	—
— <i>platycephalus</i>	—	10. — <i>algius</i>	—

	<i>Str.</i>		<i>Str.</i>
11. <i>Er. Spatangus</i>	46	14. <i>U. Hernandezii</i>	62
12. — <i>Grayi</i>	—	15. <i>P. obscurus</i>	—
Gatunek wątpliwy:		16. — <i>cancrivorus</i>	—
<i>Er. platyotis</i>	47	17. — <i>Psora</i>	63
Podrodzaj 2. <i>Ericulus</i>	—	18. <i>Melina</i>, BORSUKI	
13. <i>Er. nigrescens</i>	—	Podrodzaj 3. <i>Meles</i>	—
Gatunek wątpliwy:		18. <i>M. taxus</i>	64
<i>Er. spinosus</i>	—	19. — <i>labradorius</i>	65
Podrodzaj 3. <i>Centetes</i>	48	20. — <i>Anakuma</i>	—
14. <i>C. setosus</i>	—	Podrodzaj 4. <i>Gulo</i>	66
15. — <i>Semispinosus</i>	—	21. <i>G. borealis</i>	—
16. — <i>arinatus</i>	49	R. <i>Helictis</i>, KUNOPIES	67
Podrodzaj 4. <i>Echinogale</i>	—	1. <i>H. personata</i>	68
17. <i>E. Telfairii</i>	—	2. — <i>fusca</i>	—
R Z E D IV.			
Ferae, DRAPIEŻNE	51	3. — <i>moschata</i>	—
FAMILIA I. <i>Cercoleptididae</i>,		4. — <i>nepalensis</i>	69
CHWYTNO-OGONIASTE 52		R. <i>Ratelus</i>, MIODOŻER	69
16. <i>Cercoleptidina</i>, WIKŁAWCE —		1. <i>R. capensis</i>	—
R. <i>Cercoleptes</i>, CHWYTACZ	—	2. — <i>indicus</i>	70
<i>C. caudivolvulus</i>	53	R. <i>Arctictis</i>, RUNAWIEC	—
FAMILIA II. <i>Ursidae</i>, NIEDŹWIE		<i>Ar. Binturong</i>	—
DZIASTE	54	R. <i>Ailurus</i>, PANDA	71
17. <i>Ursina</i>, NIEDŹWIEDZIE	—	<i>A. fulgens</i>	—
R. <i>Ursus</i>, NIEDŹWIEDŹ	—	FAMILIA III. <i>Felidae</i>, ŻBIKO-	
Podrodzaj 1. <i>Ursus</i>	—	KOWATE	72
1. <i>U. arctos</i>	55	19. <i>Viverrina</i>, WIWERRY	—
2. — <i>isabellinus</i>	57	R. <i>Bassaris</i>, KOTOFRET	73
3. — <i>Ferox</i>	—	<i>B. astuta</i>	—
4. — <i>niger americanus</i>	58	R. <i>Nasua</i>, OSTRONOS	74
5. — <i>Crowtheri</i>	—	1. <i>N. Socialis</i>	—
6. — <i>ornatus</i>	—	2. — <i>Solitaria</i>	75
7. — <i>torquatus</i>	—	R. <i>Viverra</i>, ŁASZA	76
8. — <i>malayanus</i>	59	1. <i>V. civetta</i>	77
9. — <i>labiatus</i>	—	2. — <i>Zibetha</i>	—
10. — <i>maritimus</i>	60	3. — <i>bengalensis</i>	78
Podrodzaj 2. <i>Procyon</i>	—	4. — <i>Rasse</i>	—
11. — <i>lotor</i>	61	5. — <i>Melanura</i>	—
12. <i>Odmiany</i>	62	6. — <i>Richardsonii</i>	79
13. — <i>brachyurus</i>	—	7. — <i>Boici</i>	—
		8. — <i>gracilis</i>	—

	<i>Str.</i>		<i>Str.</i>
9. <i>V. abyssinica</i>	79	1. <i>G. striata</i>	93
10. — <i>Fossa</i>	80	R. Crossarchus , RUCHACZ	94
11. — <i>Genetta</i>	—	1. <i>C. obscurus</i>	—
12. — <i>perdicator</i>	81	2. — <i>Rubiginosus</i>	—
R. Mangusta , SZCZURNIK	82	R. Ryzaena , WARCZ	—
PODRÓDZAJ 1. Herpestes	—	Ryzaena , ZENIK	95
1. <i>M. Pharaonis</i>	—	R. Paradoxurus , ŁASKUN	—
2. — <i>Caffer</i>	83	1. <i>P. Typus</i>	96
3. — <i>Thysanurus</i>	—	2. — <i>Musanga</i>	—
4. — <i>Mungo</i>	84	3. — <i>leucomystax</i>	98
5. — <i>Sanguineus</i>	—	4. — <i>larvatus</i>	100
6. — <i>Mutgigella</i>	—	5. — <i>Bondar</i>	—
7. — <i>Atilax</i>	85	6. — <i>trivirgatus</i>	—
8. — <i>fuscus</i>	—	7. — <i>binotatus</i>	101
9. — <i>javanicus</i>	85	8. — <i>Philippensis</i>	101
10. — <i>aeropunctatus</i>	—	9. — <i>Nipalensis</i>	—
11. — <i>urinatrix</i>	86	10. — <i>Nubiaca</i>	—
12. — <i>badius</i>	—	11. — <i>Annulatus</i>	102
13. — <i>viticollis</i>	—	12. — <i>leucopus</i>	—
14. — <i>gambianus</i>	87	13. — <i>Schinzii</i>	—
15. — <i>pulverulentus</i>	—	14. — <i>quinquelineatus</i>	103
16. — <i>exilis</i>	—	15. — <i>Musangoides</i>	—
17. — <i>Widdringtonii</i>	—	R. Cynogale , NADWORNIK	—
18. — <i>brachyurus</i>	88	<i>C. barbata</i>	104
PODRÓDZAJ 2. Cynictis	—	Rodzaj wątpliwy:	
19. <i>M. Ogilbyi</i>	—	Cryptoprocta , WOROZAD	—
20. — <i>lepturus</i>	89	<i>Cr. ferox</i>	—
21. — <i>Steedmanni</i>	—	20. Canina , PSY	105
22. — <i>Melanurus</i>	—	R. Canis , PIES	—
R. Ichneumia , ICHNEUMKA	90	+ Canes	106
1. <i>Ich. albescens</i>	—	1. <i>C. familiaris</i>	—
2. — <i>albicauda</i>	91	Oddział I.	
3. — <i>gracilis</i>	—	— <i>Dingo</i>	—
R. Urva , URWA	—	— <i>himalayensis</i>	—
<i>Ur. cancrivora</i>	—	— <i>Sumatrensis</i>	106
R. Galidia , GALIDIA	92	— <i>Quao</i>	107
1. <i>G. concolor</i>	—	— <i>Novae hiberniae</i>	—
2. — <i>elegans</i>	—	— <i>javanicus</i>	—
3. — <i>olivacea</i>	93	— <i>borealis</i>	—
R. Galidictis , PASKÓWKA	—	— <i>Islandicus</i>	—

<i>C. Pomeranus</i>	Str.	108
a) <i>vulgaris</i>		—
b) <i>campestris</i>		108
c) <i>vulpinus</i>		—
<i>C. Lagopus</i>		—
— <i>Sibiricus</i>		—
— <i>Canadensis</i>		109
— <i>domesticus</i>		—
— <i>nudus</i>		—
— <i>jubatus</i>		—

Oddział II.

— <i>Laniarius</i>		109
a) <i>aprinus</i>		110
b) <i>Suillus</i>		—
— <i>Avicularius</i>		—
a) <i>aquaticus</i>		—
b) <i>irritans</i>		—
— <i>Terrae Novae</i>		—
— <i>Sagax</i>		—
a) <i>gallicus</i>		111
b) <i>Scoticus</i>		—
c) <i>Venaticus</i>		—
— <i>Danicus</i>		—
— <i>grajus</i>		—
a) <i>hibernicus</i>		112
b) <i>Scoticus</i>		—
c) <i>russicus</i>		—
d) <i>italicus</i>		—
e) <i>turcicus</i>		—

— <i>vertagus</i>		—
a) <i>villosus</i>		113
b) <i>burgensis</i>		—
<i>C. molossus</i>		—
a) <i>palmatus</i>		—
b) <i>orbicularis</i>		—
c) <i>anglicus</i>		—
— <i>alpensis</i>		—

<i>C. fricator</i>		114
— <i>variegatus</i>		—
— <i>hybridus</i>		—

<i>C. artesiensis</i>	Str.	114
— <i>Andalusiae</i>		—
— <i>aquaticus</i>		—
a) <i>minor</i>		115
b) <i>griffon</i>		—
<i>C. extrarius</i>		—
a) <i>hispanicus</i>		—
b) <i>ustus</i>		—
c) <i>brevipilis</i>		116
d) <i>flammeus</i>		—
e) <i>melitaeus</i>		—
f) <i>Leonimus</i>		—

<i>C. vellerosus</i>		—
2. <i>C. Lupus</i>		—
a) <i>Lycaon</i>		117
b) <i>variabilis</i>		—
3. — <i>jubatus</i>		118
4. — <i>pallipes</i>		—
5. — <i>melanotus</i>		—
6. — <i>mexicanus</i>		119
7. — <i>latrans</i>		—
— <i>ochropus</i>		—
8. — <i>alpinus</i>		—
9. — <i>hodophilax</i>		120
10. — <i>Simensis</i>		—
11. — <i>primaevus</i>		—
12. — <i>rutilans</i>		—

Szakale.

13. <i>C. Aureus</i>		121
— <i>dalmaticus</i>		—
— <i>graecus</i>		122
— <i>asiaticus</i>		—
— <i>Syriacus</i>		—
— <i>indicus</i>		—
14. — <i>Anthus</i>		—
15. — <i>variegatus</i>		—
16. — <i>mesomelas</i>		123
17. — <i>antarcticus</i>		—
18. — <i>cancrivorus</i>		—

	<i>Str.</i>		<i>Str.</i>
c) eumana	169	F. Tigrillo	194
d) hispanica	—	— rutila	—
e) angorensis	—	— Rimau-Chigau	—
f) Chinensis	—	— Eyra	—
g) brevicaudata	—	— mexicana	195
30. F. Manul	170	— carolinensis	—
31. — Catus ferus	172	— fasciata	—
+++ Lynces	174	— aurea	196
32. — Lynx	—	— montana	—
33. — Pardina	177	— floridana	—
34. — Cervaria	178	— Le Tigre de Ceylan	—
— virgata	180	— — des montagnes	—
35. — borealis	—	— — de plaine	197
36. — rufa	182	— le Léopard du Cap	—
a) floridanus	183	22. Mustelinae. ŁASICE	—
b) carolinensis	—	R. Mydaus. ZŁOWONKA	198
37. — caracal	—	1. M. meliceps	—
38. — chrysothrix	185	2. — collaris	—
39. — Moormensis	—	R. Mephitis. SMIERDZIEL	199
40. — Jaguarondi	186	PODRODZAJ 1. Thiosmus	200
41. — Pajeros	187	1. M. mapurito	—
42. — Colocolo	—	2. — leuconota	—
43. — Megalotis	188	3. — Mesoleuca	201
44. — Temminckii	189	4. — Chilensis	—
45. — planiceps	—	5. — suffocans	—
46. — Guigna	—	6. — patagonica	—
47. — Geoffroyi	—	7. — Amazonica	202
48. — nigripes	190	8. — Molinae	—
Gatunki wątpliwe:		9. — Quitensis	—
F. elegans	191	10. — Gumillae	—
— brasiliensis	—	PODRODZAJ 2. Mephitis	203
— Chibiguazu	192	11. M. mesomelas	—
— catenata	—	12. — macroura	—
— armillata	—	13. — Chinga	—
— Servalina	—	14. — Vittata	204
— maculata	193	15. — Zorilla	—
— neglecta	—	16. — interrupta	205
— Ogilbyi	—	17. — mustelina	—
— chinensis	—	R. Mustela. ŁASICA	206
— inconspicua	194	PODRODZAJ 1. Martes	207

	<i>Str.</i>		<i>Str.</i>
1. <i>M. canadensis</i>	207	<i>M. Cuja</i>	218
2. — <i>flavigula</i>	—	PODRÓDZAJ 3. Lutreola	219
3. — <i>Martes</i>	208	32. <i>M. Lutreola</i>	—
4. — <i>Foina</i>	—	R. Galictis. URON	—
5. — <i>Zibellina</i>	—	1. <i>G. barbara</i>	220
6. — <i>Melampus</i>	209	2. — <i>vittata</i>	—
7. — <i>leucopus</i>	210	3. <i>Allamandi</i>	—
8. — <i>vulpina</i>	365	R. Lutra. WYDRA	221
9. — <i>Huron</i>	—	1. <i>L. vulgaris</i>	222
10. — <i>brachyuru</i>	—	a) <i>roensis</i>	—
11. — <i>Henrici</i>	211	b) <i>variegata</i>	—
12. — <i>rufa</i>	—	c) <i>nudipes</i>	—
13. — <i>Sinuensis</i>	—	2. — <i>poensis</i>	—
PODRÓDZAJ 2. Putorius	212	3. — <i>canadensis</i>	223
14. — <i>Calotus</i>	—	4. — <i>lataxina</i>	—
15. — <i>Putorius</i>	—	5. — <i>insularis</i>	—
16. — <i>Ewersmanni</i>	—	6. — <i>enhydri</i>	—
17. — <i>Furo</i>	213	7. — <i>Barang</i>	224
18. — <i>Sarmatica</i>	—	8. — <i>Simung</i>	—
19. — <i>Sibirica</i>	—	9. — <i>maculicollis</i>	—
20. — <i>nudipes</i>	214	10. — <i>Chilensis</i>	—
21. — <i>alpina</i>	—	11. — <i>Paranensis</i>	225
22. — <i>Rathia</i>	—	12. — <i>Platensis</i>	—
23. — <i>Subhaemachalana</i>	—	13. — <i>brasiliensis</i>	—
24. — <i>Itatsi</i>	—	14. — <i>Nair</i>	226
PODRÓDZAJ 3. Gale	215	15. — <i>Kutab</i>	—
25. <i>M. frenata</i>	—	16. — <i>tarayensis</i>	—
26. — <i>Erminea</i>	—	17. — <i>Monticola</i>	—
27. — <i>boccamela</i>	—	Gatunki wątpliwe:	
28. — <i>fusca</i>	216	<i>L. indigitata</i>	227
29. — <i>vulgaris</i>	—	— <i>agrobrunea</i>	—
a) <i>nivalis</i>	—	— <i>felina</i>	—
30. — <i>africana</i>	217	— <i>Solitaria</i>	—
31. — <i>brasiliensis</i>	—	18. <i>L. Sambachii</i>	—
— <i>xanthogenys</i>	—	19. — <i>inunguis</i>	228
— <i>agilis</i>	—	RZĘD V.	
Gatunki wątpliwe:		Pinnipedia. PŁETWONOŚCIE	229
<i>M. altaica</i>	—	FAMILIA I. Phocidae, FOKI	230
— <i>leucogenys</i>	218	23. Latacina. WYDROŹWIERZE	—
— <i>Quiqui</i>	—	R. Enhydri, WYDROŹWIERZ	—

	<i>Str.</i>		<i>Str.</i>
En. Stelleri	231	21. Ph. cinerea	245
a) argentata	—	22. — australis	246
b) gracilis	232		
24. Phocina. FOKI	—	Gatunki wątpliwe.	
R. Phoca	—	— Chorisii	—
PODRODZAJ 1. Calocephalus	236	— lupina	247
1. Ph. vitulina	—	— Coxii	—
a) Vitulina Bothnica	—	— longicollis	—
b) Caspica	—	— Sericea	—
2. — lagurus	237	— testudinea	—
3. — groenlandicus	—	— fasciata	248
4. — barbatus	238	— punctata	—
5. — Scopulicolus	239	— maculata	—
6. — leucopla	—	— nigra	—
7. — griseus	—	— australica	—
8. — annulatus	—	— Isidorei	—
PODRODZAJ 2. Stenorhynchus 240	Otaria coronata	249
9. — Leptonyx	—	— albicollis	—
10. — Weddellii	—	— Falklandica	—
PODRODZAJ 3. Pelagius	241	— porcina	—
11. — Monachus	—	— Chilensis	250
PODRODZAJ 4. Stenmatopus	—	— Lamarii	—
12. — Cristatus	—	R. Ommatophoca	—
PODRODZAJ 5. Macrorhinus	242	Om. Rossii	—
13. — proboscideus	—	FAMILIA II. Trichechidae,	
PODRODZAJ 6. Arctocephalus —	MORSY	—
14. — Ursinus	—	25. Trichechina. MORSY	251
15. — lobatus	243	R. Trichecus, MORS	—
PODRODZAJ 7. Platyrrhynchus —	T. Rosmarus	252
16. — leoninus	—		
a) Californiana	244	RZĘD VI.	
b) Stelleri	—	Glires. SZCZUROWATE	253
17. Ph. Molossinus	—	FAMILIA I. Chyromydidae.	
PODRODZAJ 8. Otaria	—	SZCZUPŁOPALCE	258
18. — pusilla	—	26. Chiromydina. PALCZAKI	259
19. — Hauwillii	245	R. Chiromys. PALCZAK	—
20. — Lalandii	—	Ch. madagascariensis	—
		FAMILIA II. Muridae. MYSZKO-	
		WATE	260
		27. Sciurina. WIEWIÓRKI	—
		R. Sciurus. WIEWIÓRKA	261
		PODRODZAJ 1. Sciurus	—

	<i>Sts.</i>		<i>Str.</i>
† Gatunki Europejskie	262	<i>Sc. annularis</i>	274
1. <i>S. vulgaris</i>	—	— <i>hypopyrrhus</i>	—
†† Gatunki Amerykańskie	263	— <i>Belcheri</i>	—
2. <i>Sc. capistratus</i>	—	— <i>fuscovariiegatus</i>	—
3. — <i>subauratus</i>	264	— <i>flavus</i>	275
4. <i>Sc. aureogaster</i>	265	††† Gatunki Afrykańskie	—
5. — <i>leucotis</i>	—	34. <i>Sc. multicolor</i>	—
6. — <i>carolinensis</i>	—	35. — <i>gambianus</i>	—
7. — <i>Bottae</i>	266	36. — <i>albovittatus</i>	276
8. — <i>fuliginosus</i>	—		
9. — <i>Douglasii</i>	—	Odmiany.	
10. — <i>lanuginosus</i>	—	<i>S. albovittatus</i> proprie sic dic-	
11. — <i>magnicaudatus</i>	267	<i>tus</i>	276
12. — <i>Audubonii</i>	—	<i>Dschinschicus</i>	—
13. — <i>Hudsonius</i>	—	<i>Erythropus</i>	—
14. — <i>pusillus</i>	268	<i>Namaquensis</i>	277
15. — <i>mustelinus</i>	—	37. <i>Sc. pyrrophopus</i>	—
16. — <i>ferrugineiventris</i>	—	38. — <i>Cepapi</i>	—
17. — <i>mollipilosus</i>	—	39. — <i>madagascariensis</i>	278
18. — <i>occidentalis</i>	—	40. — <i>getulus</i>	—
19. — <i>Colliaci</i>	269	41. — <i>rutilus</i>	—
20. — <i>Langsdorffii</i>	—	42. — <i>leucumbrinus</i>	279
21. — <i>aestuans</i>	—	43. — <i>praetextus</i>	—
22. — <i>griseocaudatus</i>	—	44. — <i>rubrobrachiatus</i>	—
23. — <i>variabilis</i>	270	45. — <i>Stangeri</i>	—
24. — <i>Richardsonii</i>	—	46. — <i>erythrogenys</i>	280
25. — <i>nigrescens</i>	—	Gatunki wątpliwe.	
26. — <i>dimidiatus</i>	271	<i>Sc. Congicus</i>	—
27. — <i>albipes</i>	—	— <i>abyssinicus</i>	—
28. — <i>Socialis</i>	—	†††† Gatunki Azyatyckie	281
29. — <i>Stramineus</i>	—	47. <i>Sc. philipensis</i>	—
30. — <i>igniventer</i>	—	48. — <i>Rafflesii</i>	—
31. — <i>pyrrhonotus</i>	272	49. — <i>auriventer</i>	—
32. — <i>Pyladei</i>	—	50. — <i>malabaricus</i>	—
33. — <i>Adolphei</i>	—	51. — <i>Leschenaultii</i>	282
Gatunki wątpliwe.		Odmiany: Desmarestii	—
<i>Sc. lateralis</i>	273	<i>Hypoleucus</i>	—
— <i>ruber</i>	—	52. — <i>flavimanus</i>	—
— <i>niger</i>	—	53. — <i>Maclellandii</i>	283
— <i>Lewisii</i>	274	54. — <i>Lokriah</i>	—
		55. — <i>locrioides</i>	—

	<i>Str.</i>
56. <i>Sc. hippurus</i>	284
57. — <i>nigrovittatus</i>	—
58. — <i>Lis</i>	—
59. — <i>Plantani</i>	—
60. — <i>insignis</i>	285
61. — <i>Kerodrenii</i>	—
62. — <i>Palmarum</i>	—
63. — <i>Elphistonii</i>	—
64. — <i>Finlaysonii</i>	286
65. — <i>redimitus</i>	—
66. — <i>Ephippium</i>	—
67. — <i>laticaudatus</i>	—
68. — <i>modestus</i>	287
69. — <i>melanotis</i>	—
70. — <i>exilis</i>	—
71. — <i>Syriacus</i>	—
72. — <i>Sublineatus</i>	288
73. — <i>Delessertii</i>	—
74. — <i>caucasicus</i>	—
75. — <i>affinis</i>	289

Gatunki wątpliwe.

<i>Sc. bicolor</i>	—
— <i>indicus</i>	290
— <i>persicus</i>	—

PODRODZAJ 2. *Tamias*

76. — <i>quadrivittatus</i>	—
77. — <i>athensis</i>	291
78. — <i>Hindsii</i>	—
79. — <i>Striatus</i>	—
80. — <i>Lysteri</i>	292
81. — <i>minimus</i>	—

Gatunki wątpliwe.

<i>T. rubrolineatus</i>	—
— <i>mexicanus</i>	—

R. *Pteromys*. POLATUCHA . 293

1. <i>P. petaurista</i>	—
2. — <i>nitidus</i>	294
3. — <i>Sagitta</i>	—
4. — <i>genibarbis</i>	—
— <i>lepidus</i>	—

	<i>Str.</i>
5. <i>P. elegans</i>	295
6. — <i>aurantiacus</i>	—
7. — <i>Horsfieldii</i>	—
8. — <i>volans</i>	—
9. — <i>volucella</i>	296
10. — <i>Sabrinus</i>	—
— <i>alpinus</i>	—
11. — <i>fimbriatus</i>	297
12. — <i>Turnbullii</i>	—
13. — <i>Derbianus</i>	298
14. — <i>caniceps</i>	—
15. — <i>Pearsonii</i>	—
16. — <i>nobilis</i>	—
17. — <i>Oregonensis</i>	299
18. — <i>Oral</i>	—
19. — <i>Squamicaudus</i>	—
20. — <i>inornatus</i>	—
21. — <i>leucogenys</i>	300
22. — <i>Momoga</i>	—

28. *Arctomydina*. ŚWISZCZO-

WATE

R. <i>Arctomys</i>. ŚWISZCZ . 301	
1. <i>A. Marmota</i>	302
2. — <i>bobac</i>	—
3. — <i>monax</i>	303

Arc. empetra

— *pruinus*

— *caligata* 304

4. — <i>brachyurus</i>	—
5. — <i>flaviventer</i>	—
6. — <i>ludovicianus</i>	305
7. — <i>caudatus</i>	—

Gatunki wątpliwe.

<i>Ar. maulinus</i>	—
— <i>vigil</i>	306
— <i>Tscherkessicus</i>	—

R. *Spermophilus*. SUSEŁ . —

PODRODZAJ 1. *Calobatis* . 308

1. <i>Sp. fulvus</i>	—
2. — <i>rufescens</i>	309

	<i>Str.</i>		<i>Str.</i>
10. <i>L. brachyura</i>	343	4. <i>L. lagurus</i>	355
11. — <i>obscura</i>	344	5. — <i>Hudsonius</i>	—
12. — <i>picta</i>	—	6. — <i>groenlandicus</i>	—
13. — <i>inermis</i>	—	7. — <i>albogularis</i>	356
14. — <i>macroura</i>	—	R. Rhizomys. KORZENIÓWKA	—
15. — <i>nigrispinis</i>	345	1. <i>R. Decan</i>	—
16. — <i>unicolor</i>	—	2. — <i>badius</i>	357
17. — <i>fuliginosa</i>	—	3. — <i>splendens</i>	—
18. — <i>dactylina</i>	—	4. — <i>macrocephalus</i>	—
R. Cerkomys. KOZOMYSZKA	346	5. — <i>minor</i>	358
<i>C. Cunicularius</i>	—	R. Heterocephalus. NAGOSZ	—
R. Galea. MYSZOŁASKA	347	<i>H. glaber</i>	—
<i>G. Musteloides</i>	—	R. Oryctomys. GROMADKA	359
R. Schizodon. GRABARZ	—	Podrodzaj 1. Diplostoma	—
<i>Sch. fuscus</i>	—	1. <i>O. bulbivorus</i>	—
R. Petromys	—		
<i>P. Typicus</i>	—	Gatunki wątpliwe.	
32. Cunicularia. ŚLEPCY	348	<i>Oryctomys Douglasii</i>	360
R. Spalax. ŚLEPIEC	—	— <i>fuliginosus</i>	—
† Spalax	349	— <i>rufescens</i>	—
1. <i>Sp. typhlus</i>	—	Podrodzaj 2. Saccophorus	—
2. — <i>Pallasii</i>	—	2. <i>O. hirsutius</i>	361
†† Siphneus	350	3. — <i>mexicanus</i>	—
3. <i>Sp. Zokor</i>	—	Podrodzaj 3. Saccomys	362
††† Bathyergus	—	4. — <i>borealis</i>	—
4. — <i>Capensis</i>	—	5. — <i>Townsendii</i>	—
5. — <i>coecutiens</i>	351		
6. — <i>Damarensis</i>	—	Gatunki wątpliwe.	
7. — <i>holosericeus</i>	—	<i>O. Umbrinus</i>	363
8. — <i>talpinus</i>	—	— <i>Talpoides</i>	—
9. — <i>luteus</i>	352	Podrodzaj 4. Pochagomys	—
10. — <i>maritimus</i>	—	6. — <i>ater</i>	—
†††† Ctenomys	—	R. Aplodontia. KRĄGŁOVSZKA	364
11. — <i>brasiliensis</i>	—	<i>A. leporina</i>	—
12. — <i>magellanicus</i>	353	33. Murina. MYSZY	365
13. — <i>torquatus</i>	—	R. Mus. MYSZ	366
R. Lemmus. LENING	—	§. 1. MYSZY KOLCZATE	367
1. <i>L. norvegicus</i>	354	1. <i>M. cahirinus</i>	—
2. — <i>migratorius</i>	—	2. — <i>subspinosus</i>	—
3. — <i>torquatus</i>	355	3. — <i>setifer</i>	368
		4. — <i>Perchal</i>	—

	<i>Str.</i>		<i>Str.</i>
5. <i>M. Platythrix</i>	368	37. <i>M. castaneus</i>	384
6. — <i>hispidus</i>	—	38. — <i>argenteus</i>	—
7. — <i>russatus</i>	369	39. — <i>molossinus</i>	—
Gatunek wątpliwy:		40. — <i>Nezumi</i>	—
<i>M. hispidulus</i>	—	41. — <i>Speciosus</i>	—
§. 2. MYSZY BEZKOLCE	370	Gatunek wątpliwy.	
† Gatunki Europejskie	—	<i>M. indicus</i>	385
8. — <i>documanus</i>	—	+++ Gatunki Afrykańskie.	
<i>M. hibernicus</i>	371	42. <i>M. Septemvittatus</i>	—
<i>M. Picteti</i>	—	43. — <i>Colonus</i>	—
9. <i>M. alexandrinus</i>	—	44. — <i>dolichurus</i>	386
10. — <i>Rattus</i>	373	45. — <i>abyssinicus</i>	—
11. — <i>subcoeruleus</i>	—	46. — <i>variegatus</i>	—
12. — <i>musculus</i>	—	47. — <i>albipes</i>	—
13. — <i>Nordmanni</i>	375	48. — <i>leucosternus</i>	387
14. — <i>islandicus</i>	—	49. — <i>Dembeensis</i>	—
15. — <i>sylvaticus</i>	—	50. — <i>imberbis</i>	—
<i>leucopus</i>	376	51. — <i>orientalis</i>	388
16. — <i>agrarius</i>	—	52. — <i>barbarus</i>	—
17. — <i>minutus</i>	377	53. — <i>Azoricus</i>	—
18. — <i>pratensis</i>	378	54. — <i>mesomelas</i>	—
19. — <i>vagus</i>	—	55. — <i>gentilis</i>	389
20. — <i>betulinus</i>	379	56. — <i>Hayi</i>	—
21. — <i>dichrurus</i>	—	57. — <i>Alleni</i>	—
+++ Gatunki Azyatyckie	—	58. — <i>discolor</i>	390
22. — <i>giganteus</i>	—	59. — <i>Silaceus</i>	—
23. — <i>lineatus</i>	380	60. — <i>pumilio</i>	—
24. — <i>striatus</i>	—	61. — <i>Modestus</i>	391
25. — <i>praetextus</i>	—	62. — <i>muscardinus</i>	—
26. — <i>oleraceus</i>	381	63. — <i>niloticus</i>	—
27. — <i>flaviventris</i>	—	64. — <i>Gundi</i>	—
28. — <i>Abbotii</i>	—	+++ Gatunki Amerykańskie.	
29. — <i>latipes</i>	—	65. <i>M. vulpinus</i>	392
30. — <i>rufescens</i>	382	66. — <i>tomentosus</i>	393
31. — <i>Rok</i>	—	67. — <i>pilorides</i>	—
32. — <i>Hardwickii</i>	—	68. — <i>Jacobiae</i>	394
33. — <i>Asiaticus</i>	383	69. — <i>brasiliensis</i>	—
34. — <i>Boodaga</i>	—	70. — <i>galapagoensis</i>	—
35. — <i>Ellioti</i>	—	71. — <i>physodes</i>	—
36. — <i>Melitada</i>	—		

	<i>Str.</i>		<i>Str.</i>
72. <i>M. angouya</i>	395	112. <i>M. longicaudatus</i>	405
73. — <i>rufus</i>	—	113. — <i>rostellatus</i>	406
74. — <i>arviculoides</i>	—	114. — <i>orobinus</i>	—
75. — <i>callosus</i>	396	115. — <i>subflavus</i>	—
76. — <i>longitarsus</i>	—	116. — <i>palustris</i>	—
77. — <i>squamipes</i>	—	117. — <i>canellinus</i>	407
78. — <i>auritus</i>	—	118. — <i>Sciureus</i>	—
79. — <i>nigrita</i>	397	119. — <i>leucogaster</i>	—
80. — <i>cephalotes</i>	—	120. — <i>aquaticus</i>	408
81. — <i>pyrrorhinus</i>	—	121. — <i>mystacalis</i>	—
82. — <i>nigripes</i>	—	122. — <i>vulpinoides</i>	—
83. — <i>Laucha</i>	398	123. — <i>longicaudatoides</i>	—
84. — <i>Azarae</i>	—	124. — <i>laticeps</i>	—
85. — <i>dubius</i>	—	125. — <i>expulsus</i>	409
86. — <i>nigricans</i>	—	126. — <i>lasiurus</i>	—
87. — <i>Lecontii</i>	—	127. — <i>lasiotis</i>	—
88. — <i>polionotus</i>	399		
89. — <i>humilis</i>	—	Gatunki wątpliwe.	
90. — <i>Aureolus</i>	—	<i>Mus maurus</i>	—
91. — <i>mitchiganensis</i>	—	— <i>insularis</i>	410
92. — <i>Carolinensis</i>	—	++++ Gatunki Nowoholenderskie.	
93. — <i>magellanicus</i>	400	128 <i>M. fuscipes</i>	—
94. — <i>tumidus</i>	—	129 — <i>Gouldii</i>	—
95. — <i>nasutus</i>	—	130 — <i>Grayi</i>	411
96. — <i>longipilis</i>	—	131 — <i>delicatulus</i>	—
97. — <i>obscurus</i>	401	132 — <i>Lutreola</i>	—
98. — <i>olivaceus</i>	—	133 — <i>hirsutus</i>	—
99. — <i>micropus</i>	—	134 — <i>penicillatus</i>	412
100. — <i>brachyotis</i>	402	135 — <i>Novae Hollandiae</i>	—
101. — <i>xanthorrhinus</i>	—	R. Arvicola. POLNIK	
102. — <i>canescens</i>	—	SEKCJA 1. Hemiotomys 414	
103. — <i>arenicola</i>	—	1. <i>Ar. amphibius</i>	415
104. — <i>bimaculatus</i>	403	2. — <i>monticola</i>	417
105. — <i>gracilipes</i>	—	3. — <i>destructor</i>	418
106. — <i>elegans</i>	—	4. — <i>terrestris</i>	419
107. — <i>flavescens</i>	404	5. — <i>riparius</i>	420
108. — <i>brevirostris</i>	—	SEKCJA 2. Polniki ziemne	
109. — <i>Darvini</i>	405	+ Microtus	
110. — <i>Xanthopygos</i>	—	6. — <i>Savii</i>	—
111. — <i>griseollavus</i>	—		

	<i>Str.</i>		<i>Str.</i>
Arv. incertus	421	Ar. rubricatus	434
— pyrenaicus	—	— nasutus	—
7. — subterraneus	—	— Gajara	—
8. — oeconomus	422	— Blumenbachii	—
9. — socialis	423	— albicaudus	—
— micurus	—	— Gapperi	435
10. — leucogaster	424	— americanus	—
11. — ochrogaster	—	— talpoides	—
12. — scolopoides	—	— albivittatus	—
13. — cunicularius	—	— novaeboracensis	—
†† Arvicola (proprie dicta)		R. Sminthus . SAMOTKA	436
14. — arvalis	425	S. Nordmanni	—
— britannicus	425	R. Pergnathus . TORBO-	
15. — gregalis	—	SZCZUR	—
16. — agrestis	—	P. fasciatus	437
— neglectus	427	R. Sacomys . TORBOWIEC	—
17. — rufescens fuscus	—	S. anthophilus	438
18. — dasytrichos	—	R. Pitcheir . RĘKOSZCZUR	—
19. — Xanthognathus	428	P. Melanurus	—
20. — ratticeps	—	R. Phlocomys . KOROSZCZUR	439
— medius	—	P. Cummingii	—
21. — Roylei	—	R. Reithrodon . BROZDÓWKA	440
22. — Townsendii	429	1. R. typicus	—
23. — Nivalis	—	2. — cuniculoides	441
24. — glareolus	—	3. — Chinchilloides	—
— Nageri	430	R. Cricetomys . SZRZECZKO-	
25. — rutilus	—	MYSZ	—
26. — rufocanus	—	1. C. gambianus	442
27. — Syriacus	431	2. — myodes	—
28. — arenicola	—	3. — anomalus	—
SEKCYA 3. Mynomes		R. Cricetus . SZRZECZEK	443
29. — pensylvanicus	—	1. C. vulgaris	—
Gatunki wątpliwe.		2. — accedula	444
Ar. alliarius	432	3. — arenarius	—
— borealis	—	4. — phacus	445
— Saxatilis	—	5. — Songarus	—
— pinetorum	433	6. — furunculus	—
— helvolus	—	7. — nigricans	—
— trimacronatus	—	8. — auratus	446

	<i>Str.</i>
9. <i>C. fuscatus</i>	446
R. Dendromys. DRZEWO-	
MYSZKA	—
1. <i>D. typicus</i>	447
2. — <i>melanotis</i>	—
3. — <i>pumilio</i>	448
R. Akodon. BRODAWECZNIK	—
<i>A. boliviense</i>	—
R. Hapalotis. CIENKOUSZKA	449
<i>H. albipes</i>	—
R. Pseudomys. NIBYMYSZKA	—
<i>P. Australis</i>	450
R. Hydromys. BOBROSZCZUR	—
<i>H. Chrysogaster</i>	—
— <i>leucogaster</i>	451
R. Mystromys. ŁYŻECZNIK	—
<i>M. albipes</i>	—
— <i>albicaudatus</i>	—
R. Euryotis. WASATEK	452
1. <i>E. irrorata</i>	—
2. — <i>pallida</i>	453
3. — <i>obscura</i>	—
4. — <i>unisulcata</i>	—
5. — <i>Brantsii</i>	—
6. — <i>rufifrons</i>	454
R. Malacothrix. GRUBOSZKA	—
1. <i>M. albicaudata</i>	—
2. — <i>typica</i>	455
R. Sigmodon. BAWELNIANKA	—
1. <i>S. hispidum</i>	—
2. — <i>ferrugineum</i>	456
R. Neotoma. NOWIK	—
1. <i>N. floridana</i>	—
2. — <i>Drummondii</i>	457
R. Psammomys. PIASKÓWKA	—
<i>P. obesus</i>	—
R. Gerbillus. SUWAK	458
1. <i>G. robustus</i>	459
2. — <i>pygargus</i>	—

	<i>Str.</i>
3. <i>G. Cuvieri</i>	459
4. — <i>indicus</i>	—
5. — <i>afer</i>	460
6. — <i>auricularis</i>	—
7. — <i>montanus</i>	—
8. — <i>tenuis</i>	—
9. — <i>caffer</i>	461
10. — <i>longicaudatus</i>	—
11. — <i>dasyurus</i>	—
12. — <i>lybicus</i>	—
13. — <i>tamaricinus</i>	462
14. — <i>meridianus</i>	—
15. — <i>opimus</i>	—
16. — <i>Shawii</i>	363
17. — <i>lacernatus</i>	—
18. — <i>otarius</i>	—
19. — <i>Burtonii</i>	464

Gatunki wątpliwe:

<i>G. apicalis</i>	—
— <i>musculus</i>	—
— <i>Soricinus</i>	465
— <i>leonurus</i>	—
— <i>megalops</i>	—

FAMILIA III. Dipodidae. SKOCZ-

KI	—
34. Dipodina. GRUBOPALCE	467
R. Dipus. SKOCZEK	—
PODRODZAJ 1. Scirtopoda	468
† <i>Halticus</i>	—
1. <i>D. halticus</i>	469
†† <i>Haltomys</i>	—
2. — <i>aggyptius</i>	470
<i>D. Brucii</i>	—
3. — <i>hirtipes</i>	—

Gatunki wątpliwe:

<i>D. macrotarsus</i>	471
— <i>mauritanicus</i>	—
PODRODZAJ 2. Dipus	472
4. <i>D. Sagitta</i>	—

	Str.		Str.
5. <i>D. Lagopus</i>	472	<i>C. flavus</i>	483
R. Dipodomys. TORBOSKOCZ	473	<i>C. Canadensis</i>	—
<i>D. Philippi</i>	—	R. Myopotamus. RZECZNIK	485
R. Alactaga. CHYŻOSKOCZ	474	<i>M. bonariensis</i>	—
PODRODZAJ 1. Scirtomys	—	R. Fiber. PIŻMOSZCZUR	486
1. <i>A. tetradactylus</i>	—	<i>F. Zibethicus</i>	—
PODRODZAJ 2. Scirteta	475	R. Palmipes PIETWONÓG	—
2. — <i>Jaculus</i>	—	<i>P. luidobrius</i>	487
— <i>A. macrotis</i>	—	FAMILIA V. Hystricidae. NA-	
— <i>nigricans</i>	—	JEŻONE	—
— <i>flavescens</i>	—	38. Hystricina. JEŻOŹWIERZE	—
— <i>A. brachyotis</i>	476	R. Hystrix. JEŻOŹWIERZ	488
3. — <i>acontion</i>	—	A) Histrices	—
4. — <i>Elater</i>	—	† Philogae	—
Gatunki wątpliwe:		1. <i>H. cristata</i>	—
<i>A. indica</i>	477	2. — <i>hirsutirostris</i>	489
— <i>arundinis</i>	—	3. — <i>brevispinosus</i>	—
— <i>alaucotis</i>	—	†† Philodendrae	—
R. Platycercomys. PAASKO-		4. — <i>dorsatus</i>	490
GONKA	—	5. — <i>epixanthus</i>	—
<i>P. platyurus</i>	478	B.) Cereolabes	—
35. Merionina. MYSZOSKOCZE	479	6. — <i>prehensilis</i>	—
R. Meriones. MYSZOSKOCZ	—	7. — <i>platycentrotus</i>	491
<i>M. labradorius</i>	480	8. — <i>nigricans</i>	—
Gatunki wątpliwe:		9. — <i>insidiosus</i>	—
<i>M. canadensis</i>	—	10. — <i>affinis</i>	492
— <i>microcephalus</i>	—	11. — <i>melanurus</i>	—
36. Pedetina. DŁUGONOGIE	—	12. — <i>subspinosus</i>	—
R. Pedetes. DŁUGONOG	481	13. — <i>Liebmanni</i>	493
<i>P. Capensis</i>	—	14. — <i>macrourus</i>	—
FAMILIA IV. Castoridae. BO-		15. — <i>africanus</i>	—
BROWATE	—	FAMILIA VI. Cavidae. ŚWINKO-	
37. Castorina. BOBRY	482	WATE	494
R. Castor. BOBR	—	39. Cavina. ŚROWYKI	—
<i>C. fiber</i>	483	R. Cavia. MORŚWINKA	—
<i>C. gallieus</i>	—	1. <i>C. aperca</i>	495
— <i>niger</i>	—	2. — <i>fulgida</i>	—
— <i>albus</i>	—	3. — <i>Spixii</i>	496
— <i>variegatus</i>	—	4. — <i>australis</i>	—
		<i>C. Cutleri</i>	—

	<i>Str.</i>		<i>Str.</i>
5. <i>C. leucopyga</i>	496	L. eun. a) <i>domesticus</i>	507
6. — <i>flavidens</i>	—	b) <i>argenteus</i>	—
7. — <i>rupestris</i>	497	c) <i>angorensis</i>	—
8. — <i>Kingii</i>	—	d) <i>Russus</i>	—
9. — <i>Puka</i>	—		
10. — <i>nigricans</i>	498	†† Gatunki Afrykańskie	508
R. Hydrochoerus. WODO-		6. — <i>capensis</i>	—
ŚWINKA	—	7. — <i>fumigatus</i>	—
H. <i>Capybara</i>	—	8. — <i>isabellinus</i>	—
40. Dasyproctina. AGUTY	499	9. — <i>arenarius</i>	509
R. Dasyprocta. AGUTI	—	10. — <i>saxatilis</i>	—
1. <i>D. aguti</i>	500	11. — <i>crassicaudatus</i>	—
2. — <i>Azarae</i>	—	<i>melanurus</i>	510
3. — <i>cristata</i>	—	12. — <i>aegyptius</i>	—
4. — <i>Patagonica</i>	—	13. — <i>abyssinicus</i>	—
5. — <i>Aeuchy</i>	501	††† Gatunki Azyatyckie	511
6. — <i>nigricans</i>	—	14. — <i>Tolai</i>	—
7. — <i>punctata</i>	—	15. — <i>nigricollis</i>	—
8. — <i>albida</i>	—	16. — <i>ruficaudatus</i>	—
9. — <i>variegata</i>	502	17. — <i>hispidus</i>	512
10. — <i>croconata</i>	—	18. — <i>tibetanus</i>	—
11. — <i>prymnolopha</i>	—	19. — <i>macrotis</i>	—
		20. — <i>brachyurus</i>	—
Gatunek wątpliwy.		†††† Gatunki Amerykań-	
D. <i>Leporina</i>	—	skie	513
R. Coelogenys. KALETNIK	503	21. — <i>brasiliensis</i>	—
1. <i>C. fulvus</i>	—	22. — <i>nigricaudatus</i>	—
2. — <i>subniger</i>	—	a) <i>nigricaudus</i>	—
FAMILIA VII. Leporidae. ZA-		b) <i>callotis</i>	—
JĘCZE	504	c) <i>flavigularis</i>	514
41. Leporina. ZAJĄCE	505	23. — <i>magellanicus</i>	—
R. Lepus. ZAJĄC	—	24. — <i>glacialis</i>	—
† Gatunki Europejskie	—	25. — <i>borealis</i>	—
1. <i>L. timidus</i>	—	— <i>campestris</i>	515
2. — <i>variabilis</i>	506	26. — <i>Richardsonii</i>	—
<i>hybridus</i>	—	27. — <i>Bachmanni</i>	—
<i>niger</i>	—	28. — <i>palustris</i>	516
3. — <i>hibernicus</i>	—	29. — <i>aquaticus</i>	—
4. — <i>mediterraneus</i>	507	30. — <i>sylvaticus</i>	—
5. — <i>cuniculus</i>	—		

31. <i>L. Nuttallii</i>	Str. 516
32. — <i>longicaudatus</i>	517
33. — <i>Californianus</i>	—
34. — <i>Benneti</i>	—
35. — <i>Townsendii</i>	518

Gatunki wątpliwe.

<i>L. artemisiae</i>	—
— <i>Arabicus</i>	—
— <i>Sinaiticus</i>	519
— <i>Syriacus</i>	—

<i>L. caspicus</i>	Str. 520
R. <i>Lagomys</i>. SZCZEKUSZKA	—
1. <i>L. pusillus</i>	521
2. — <i>alpinus</i>	—
3. — <i>Ogotona</i>	—
4. — <i>rufescens</i>	522
5. — <i>Nepalensis</i>	—
6. — <i>princeps</i>	—
7. — <i>Roylii</i>	—
8. — <i>hyperboreus</i>	—

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

SPIS ALFABETYCZNY

RZĘDÓW, FAMILIJ, RODZAJÓW I PODRODZAJÓW,

w Tomie Drugim zawartych.

	<i>Stronica.</i>
<i>Abrocoma</i> , Jedwabianka	334
* <i>Abrothrix</i> , (<i>Mus</i>)	393
* <i>Acanthion</i> , (<i>Hystrix</i>)	488. 493
* <i>Acomys</i> (<i>Mus</i>)	366. 368
<i>Ailurus</i> , Panda	71
<i>Akodon</i> , Brodawecznik	448
<i>Alactaga</i> , Chyżoskocz	474
* <i>Amphiarctos</i> (<i>Ursus</i>)	54
<i>Anaema</i> (<i>Cavia</i>)	494
<i>Anisonyx</i> (<i>Arctomys</i>)	304
<i>Anomalurus</i> (<i>Pteromys</i>)	299
<i>Aonyx</i> (<i>Lutra</i>)	221. 228
<i>Aplodontia</i> , Kragłouszka	364
<i>Arctictis</i> , Kunawiec	70
<i>Arctocephalus</i> , Płaskogłów	242
Arctomydina , ŚWISZCZOWATE	300
<i>Arctomys</i> , Świszcz	301
* <i>Arctonyx</i> (<i>Mydaus</i>)	498
<i>Arvicola</i> , Polnik	412. 425

	<i>Stronica.</i>
* <i>Ascomys</i> (<i>Saccophoras</i>)	360
<i>Aspalomys</i> (<i>Spalax</i>)	348
<i>Aulacodus</i> , Szczeciniec	339
<i>Bassaris</i>	73
<i>Bathyergus</i>	350
Bestiae , POZIOME	1
<i>Calobatis</i> (<i>Spermophilus</i>)	308
<i>Calocephalus</i> , Nerpa	236
* <i>Calomys</i> , Długomyszka	334. 393
Canina , PSY	105
<i>Canis</i> , Pies	—
<i>Capromys</i> , Myszoświnek	336
Castoridae , BOBROWATE	481
Castorina , BOBRY	482
<i>Castor</i> , Bobr	—
<i>Cavia</i> , Morswinka	494
<i>Cavidae</i> , Świnkowate	—
<i>Cavina</i> , Skowyki	—
<i>Centetes</i> , Kretajeż	48
* <i>Cercolabes</i> (<i>Hystrix</i>)	490—3
Cercoleptididae , CWYTN00GONIASTE	52
Cercoleptidina , WIKŁAWCE	—
<i>Cercoleptes</i> , Chwytałcz	—
<i>Cercomys</i> , Kozomyszka	346
Chiromyidae , SZCZUPŁOPALCE	258
Chiromydina , PALCZAKI	259
<i>Chiromys</i> , Palczak	—
<i>Chloromys</i> (<i>Dasyprocta</i>)	499
* <i>Choetomys</i> (<i>Hystrix</i>)	492
<i>Chondrorhynchus</i> (<i>Ursus</i>)	54
Chrysochloris , ŻŁOTOWŁOS	9. *3
* <i>Chthonergus</i> (<i>Spalax</i>)	351
<i>Cladobates</i> , Wiewiórecznik	74
<i>Coelogenys</i> , Kaletnik	503
* <i>Conepatus</i> (<i>Mephitis</i>)	199. 201
<i>Conilurus</i> (<i>Hapalotis</i>)	449
<i>Ericetomys</i> , Skrzeczkomysz	441

	<i>Stronica.</i>
<i>Cricetus</i> , Skrzeczek	443
<i>Crocidura</i> , Ziemomysz	*17. 27. 30
<i>Crossarchus</i> , Ruchacz	94
<i>Crossopus</i> , Słepuszonka	*17. 24
<i>Cryptoprocta</i> , Workozad	104
* <i>Ctenodactylus</i> (<i>Mus</i>)	391—2
<i>Ctenomys</i> (<i>Spalax</i>)	352
Cunicularia , ŚLEPCY	348
<i>Cynictis</i> , Psolasz	88
<i>Cynogale</i> , Nadwodnik	103
* <i>Cynomys</i> (<i>Arctomys</i>)	305
* <i>Cystophora</i> (<i>Phoca</i>)	232
* <i>Danis</i> (<i>Ursus</i>)	57
* <i>Dactylomys</i> (<i>Loncheres</i>)	340
Dasyproctina , AGUTY	499
<i>Dasyprocta</i> , Aguti	—
* <i>Dendrobius</i> (<i>Octodon</i>)	335
<i>Dendromys</i> , Drzewomyszka	446
<i>Diplostoma</i> (<i>Oryctomys</i>)	359
Dipodidae , SKOCZKI	465
Dipodina , GRUBOPALCE	467
<i>Dipodomys</i> , Torboskocz	473
<i>Dipus</i> , Skoczek	467. 472
* <i>Echimys</i> (<i>Loncheres</i>)	340
<i>Echinogale</i> , Bodiaczek	49
* <i>Eligmodontia</i> (<i>Mus</i>)	366
* <i>Eliomys</i> (<i>Myoxus</i>)	324
* <i>Ellobius</i> (<i>Spalax</i>)	351
<i>Enhydris</i> , Wydroźwierz	230
<i>Ericulus</i> , Jeżyk	47
Erinaceidae , KOLCZATE	41
Erinaceina , JEŻE	42
<i>Erinaceus</i> , Jeż	—
<i>Eriomys</i> , Chinchilla	331
* <i>Eucritus</i> (<i>Hystrix</i>)	488
<i>Eupleres</i> , Falanruk	43
<i>Euryotis</i> , Wąsatek	452

	<i>Stronica.</i>
Felidae, ŻBIKOWATE	72
Felina, KOTY	136
<i>Felis, Kot</i>	—
Ferae, DARPIEŻNE	51
<i>Fiber, Piżmoszczur</i>	486
* <i>Funambulus (Sciurus)</i>	261
<i>Gale, Łaska</i>	215
<i>Galea, Myszołaska</i>	347
<i>Galidia, Galidia</i>	92
<i>Galidictis, Paskówka</i>	93
* <i>Galomys (Myogatea)</i>	40
<i>Galictis, Uron</i>	219
<i>Georhychus (Bathyergus)</i>	348
<i>Gerbillus, SUWAK</i>	458
Glires, SZCZUROWATE	253
* <i>Graphiurus (Myoxus)</i>	324
* <i>Guillinomys (Palmipes)</i>	486
<i>Gulo, Rosomak</i>	66
<i>Gymnura, Gołyszek</i>	13
* <i>Halichoerus (Phoca)</i>	232
* <i>Halochilus (Mus)</i>	366
<i>Halticus, Pryżek</i>	468
<i>Haltomys, Pryżkomysz</i>	469
<i>Hapalotis, Cienkouszka</i>	449
* <i>Helarctos (Ursus)</i>	54
<i>Helictis, Kunopies</i>	67
<i>Hemigalea (Viverra)</i>	76
<i>Hemiotomys (Arvicola)</i>	414
<i>Herpestes, Ichneumon</i>	82
* <i>Hesperomys (Mus)</i>	266. 392
<i>Heterocephalus, Nagosz</i>	358
<i>Hesperomys (Mus)</i>	366
<i>Hyaena, Hyena</i>	133
<i>Hydrochoerus, Wodoświnka</i>	498
<i>Hydromys, Bobroszczur</i>	450
<i>Hylomys, Lasówka</i>	16
Hystriidae, NAJEŻONE	487

Hystričina , JEZOŹWIERZE	—
<i>Hystrix</i> , JEZOŹWIERZ	488
<i>Ichneumia</i> , Ichneumka	90
* <i>Isodon</i> (<i>Capromys</i>)	336
<i>Kerodon</i> (<i>Cavia</i>)	494
* <i>Kinkajon</i> (<i>Cercoleptes</i>)	52
<i>Lagomys</i> , Szczekuszka	520
Lagostomurina , Zajęczomysze	330
<i>Lagostomus</i> , Zającomysz	333
<i>Lagotis</i> , Uszanek	332
* <i>Larrhanga</i> (<i>Myopotamus</i>)	485
Latacina , WYDROŹWIERZE	230
* <i>Lemmomys</i> (<i>Lemmus</i>)	353
<i>Lemmus</i> , Leming	353
Leoninae	138
Leporidae , ZAJĘCZE	504
Leporina , Zające	505
<i>Lepus</i> , Zając	—
<i>Lipura</i> (<i>Arctomys</i>)	304
<i>Loncheres</i> , Koleczak	340
<i>Lutra</i> , Wydra	221
<i>Lutreola</i> , Norka	219
<i>Linces</i>	174
<i>Macrorhinus</i> , Trębacz	242
<i>Macroscelides</i> , Długoszka	37
* <i>Macroxus</i> (<i>Sciurus</i>)	261
<i>Malacothrix</i> , Gruboszka	454
<i>Mangusta</i> , Szczurnik	82
* <i>Mara</i> (<i>Dasyprocta</i>)	499
<i>Martes</i> , Kuna	207
* <i>Marpulius</i> (<i>Mephitis</i>)	199
<i>Megalotis</i> (<i>Canis</i>)	—
<i>Meles</i> , Borsuk	63
Melina , BORSUKI	63
* <i>Melogale</i> (<i>Helictis</i>)	67

	<i>Stronica.</i>
<i>Melursus</i> (<i>Ursus</i>)	54
<i>Mephitis</i> , Śmierdziel	199. 203
<i>Meriones</i> , Myszokocz	479
Merionina , MYSZOKOCZE	—
<i>Microtus</i> (<i>Arvicola</i>)	420
* <i>Mirunga</i> (<i>Phoca</i>)	232
Muridae , MYSZKOWATE	260
Murina , MYSZY	365
<i>Mus</i> , Mysz	366
Mustelinae , ŁASICE	197
<i>Mustela</i> , Łasica	206
<i>Mydaus</i> , Złowonka	198
<i>Mynomes</i> (<i>Arvicola</i>)	431
* <i>Myodes</i> (<i>Lemmus</i>)	353
* <i>Mygale</i>	40
<i>Myogalea</i> , Chochoł	*17. 40
Myogalina , CHOCHŁY	40
<i>Myopotamus</i> , Rzecznik	485
Myoxina , KOSZATKI	324
<i>Myoxus</i> , Koszatka	—
* <i>Mysateles</i> , (<i>Capromys</i>)	336
<i>Mystromys</i> , Łyzecznik	451
<i>Nasua</i> , Ostronos	74
* <i>Nelomys</i> (<i>Loncheres</i>)	340
<i>Neotoma</i> , Nowik	456
<i>Nyctereutes</i> , Kunoźwierz	135
* <i>Nyctoleptes</i> (<i>Rhizomys</i>)	356
<i>Octodon</i> , Koszatniczek	335
<i>Ommatophoca</i> , Krótkopysk	250
* <i>Omatostergus</i> {	
* <i>Orycteres</i> { (<i>Spalax</i>)	348
<i>Oryctomys</i> , Gromadka	359
<i>Otaria</i> , Skomięga	244
* <i>Otocyon</i> (<i>Canis</i>)	127
* <i>Otomys</i> (<i>Euryotis</i>)	452
<i>Otospermophilus</i> (<i>Spermophilus</i>)	321
* <i>Oxymycteris</i> (<i>Mus</i>)	393

	<i>Stronica.</i>
<i>Pachyura</i> , Przybyszek	28
<i>Palmipes</i> , Pletwonóg	486
<i>Pantherinae</i>	144
<i>Paradoxurus</i> , Łaskun	95
<i>Pedetes</i> , Długonóg	481
Pedetina , DŁUGONOGIE	480
<i>Pelagius</i> , Morzak	241
<i>Perognathus</i> , Torboszczur	436
<i>Petromys</i> , Kamionka	347
<i>Phlocomys</i> , Kuroszczur	439
<i>Phoca</i> , Foka	232
Phocidae { FOKI	230. 232
Phocina {	
* <i>Phyllotis</i> (<i>Mus</i>)	393
* <i>Pica</i> (<i>Lagomys</i>)	520
Pinnipedia , PŁETWONOGIE	229
<i>Pitcheir</i> , Rękoszczur	438
<i>Plagiodontia</i> , Kosożab	338
<i>Platycercomys</i> , Płaskogonka	477
* <i>Platypyga</i> (<i>Dasyprocta</i>)	499
<i>Platyrhynchus</i> , Siwucz	243
* <i>Platyschista</i> (<i>Paradoxurus</i>)	95
* <i>Plectrochoerus</i> (<i>Hystrix</i>)	492
<i>Poephagomys</i> (<i>Oryctomys</i>)	363
* <i>Potamys</i> (<i>Myopotamus</i>)	485
* <i>Prionodontes</i> (<i>Viverra</i>)	76
<i>Prochilus</i> (<i>Ursus</i>)	54. *59
<i>Procyon</i> , Szop	60
<i>Psammomys</i> , Piaskówka	457
Psammoryctina , GRZEBIONKI	334
<i>Pseudomys</i> , Nibymyszka	449
* <i>Pseudostomn</i> (<i>Saccophorus</i>)	360
<i>Pteromys</i> , Polatucha	293
<i>Pterura</i> (<i>Lutra</i>)	227
<i>Putorius</i> , Tchórz	212
<i>Ratelus</i> , Miodożer	69
<i>Reithrodon</i> , Brozdówka	440
* <i>Rhabdogale</i> (<i>Mephitis</i>)	205
<i>Rhinaster</i> , Łuskonóg	5. *17

	<i>Stronica.</i>
<i>Rhizomys</i> , Korzeniówka	356
* <i>Rhombomys</i> (<i>Gerbillus</i>)	463
<i>Ryzaena</i> , Warez	95
<i>Sacomys</i> , Torbowiec	363. 438
<i>Saccophorus</i> (<i>Oryctomys</i>)	360
<i>Scalops</i> , Płetwokret	5. *17
* <i>Scapteromys</i> (<i>Mus</i>)	393
<i>Schizodon</i> , Grabarz	347
<i>Scirteta</i> , Skakun	475
<i>Scirtomys</i> , Poskocz	474
<i>Scirtopoda</i> , Skoczkonóg	468
Sciurina , WIEWIÓRKI	260
<i>Sciurus</i> , Wiewiórka	261
<i>Sigmodon</i> , Bawełnianka	355
<i>Siphneus</i> (<i>Spalax</i>)	350
<i>Sminthus</i> , Samotka	436
<i>Solenodon</i> , Myszoryjka	36
<i>Sorex</i> , Kretomysz	17
Soricidae , KRETOMYSZE	12
Soricina , SLEPUŠZONKI	13
<i>Spalax</i> , Słepiec	348
<i>Spermosciurus</i> (<i>Pteromys</i>)	261
<i>Spermophilus</i> , Suseł	306
* <i>Sphigurus</i> (<i>Hystrix</i>)	488
<i>Stemmatopus</i> , Kapturzik	241
<i>Stenorhynchus</i> , Długoszyjka	240
<i>Suncus</i> (<i>Crocidura</i>)	30
* <i>Suricata</i> (<i>Ryzaena</i>)	94
* <i>Syntheré</i> (<i>Hystrix</i>)	488
<i>Tamias</i> , Pręgowiec	290
<i>Talpa</i> , Kret	3
Talpidae , PODZIEMNE	2
Talpina , KRETY	3
* <i>Thalaretos</i> (<i>Ursus</i>)	54
<i>Thiomus</i> , Bezuszek	200
Tigrinae	143
<i>Trichecus</i> , MORS	251
Trichechina , MORŠY	—

	<i>Stronica.</i>
* <i>Tupaia</i>	44
<i>Urotrichus</i> , Miotłogon	41
Ursidae , NIEDŹWIEDZIASTE	54
Ursina , NIEDŹWIEDZIE	—
<i>Ursus</i> , Niedźwiedź	—
<i>Urva</i> , Urwa	91
Viverrina , WIVERRY	72
<i>Viverra</i> , Łasza	76
<i>Vulpes</i>	124

WYJAŚNIENIE RYCIN.

Tabela I.

Fig. 1. *Cladobates ferrugineus*, (str. 15.) 1, widok
kości naturalnej.

a) Czaszka z boku.

Fig. 2. *Albicus fulgens*, (str. 74.) 2, widok kości
naturalnej.

a) Kość szczęk widziasta z boku.

b) Też szczęk z przodu.

Tabela II.

Fig. 1. *Felis tigris*, (str. 113.) 1, widok kości na-
turalnej.

1. a) Czaszka.

3. b) Żyły górnej szczęki.

Fig. 2. *Talpa (Cryptochloris) aurata*, (str. 8.)
widok kości naturalnej.

a) Czaszka z boku.

b) Żyły przednie górne z dwiema trzmielca-
wami początkowymi.

c) Żyły przednie dolne.

d) Szkielet nogi tyłnej.

121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

WYJAŚNIENIE RYCIN.

Tablica I.

Fig. 1. *Cladobates ferrugineus*, (str. 15.) $\frac{1}{3}$ wielkości naturalnej.

a) Czaszka z boku.

Fig. 2. *Ailurus fulgens*, (str. 71.) $\frac{1}{10}$ wielkości naturalnej:

a) Końce szczęk widziane z boku.

b) Też szczęki z przodu.

Tablica II.

Fig. 1. *Felis tigris*, (str. 143.) $\frac{1}{20}$ wielkości naturalnej.

1. a) Czaszka.

1. b) Zęby górnej szczęki.

Fig. 2. *Talpa (Chrysochloris) aurata*, (str. 9.) $\frac{1}{3}$ wielkości naturalnej.

a) Czaszka z boku.

b) Zęby przednie górne z dwoma trzonowymi początkowymi.

c) Zęby przednie dolne.

d) Skielet nogi tylniej.

Tablica III.

Fig. 1. *Phoca (Calocephalus) vitulina*, (str. 236.)
 $\frac{1}{10}$ wielkości naturalnej.

a) Czaszka.

Fig. 2. *Trichecus rosmarus*, (str. 252.) $\frac{1}{10}$ wielkości naturalnej.

Tablica IV.

Fig. 1. *Chiromys madagascariensis*, (str. 259.) $\frac{1}{8}$ wielkości naturalnej.

a) Czaszka.

b) Szczeka dolna widziana z wewnątrz.

c) Szczeka górna podobnież uważana.

Fig. 2. *Hydromys chrysogaster*, (str. 450.) $\frac{1}{4}$ wielkości naturalnej.

a) Łapa tylna.

b) Czaszka.

c) Zęby z jednej strony dolnej szczęki.

Tablica V.

Fig. 1. *Spalax typhlus*, (str. 349.) $\frac{1}{4}$ wielkości naturalnej.

a) Czaszka z boku.

b) Zęby trzonowe górne z wewnątrz.

c) Czaszka widziana z wierzchu.

Fig. 2. *Hystrix cristata*, (str. 488.) $\frac{1}{2}$ wielkości naturalnej:

a) Czaszka.

KLASZYŃSKA

DODATEK

do Tomu Pierwszego.

Tablica III.

Fig. 1. *Phoca Catocephalus* (str. 124) w wielkości naturalnej.
a) Ciężka.

Fig. 2. *Trichechus roosevelti* (str. 131) w wielkości naturalnej.

Tablica IV.

Fig. 1. *Chirotyx madagascariensis* (str. 133) w wielkości naturalnej.
a) Ciężka.
b) Zębek górny widoczny z wewnątrz.
c) Zębek górny podłożony wewnątrz.

Fig. 2. *Hydrotyx thysanogaster* (str. 150) w wielkości naturalnej.

Tablica V.

Fig. 1. *Sphoca tybica* (str. 146) w wielkości naturalnej.
a) Ciężka z łokciem.
b) Zębek górny widoczny z wewnątrz.
c) Ciężka widoczna z zewnątrz.

Fig. 2. *Mysticeta tybica* (str. 156) w wielkości naturalnej.
a) Ciężka.

KLASYFIKACYA.

W Tomie pierwszym niniejszego pisma ogłosiliśmy kilka główniejszych Mastologicznych klasyfikacyj obcych Naturalistów, dla tego szczególnie, że te nieznajdując się dotąd w polskim przekładzie, mniej mogły być znajome niektórym z Czytelników. Gdy jednak w naszej Literaturze posiadamy także dokładnie i ściśle naukowo skreślony przez Dra Jarockiego, układ *Zwierząt Śsących* (*); to aby nie sciągnąć zarzutu, że o tak chwalebnej pracy znakomitego Naturalisty naszego zapomnieliśmy, tudzież aby uzupełnić poczet celniejszych dotąd znanych klasyfikacyj, wypisujemy tu główne podziały tego Systematu:

(*) Dzieło Dra Jarockiego pod tytułem: *Zoologia czyli Zwierzętopismo ogólne*, zaczyna epokę odrodzenia się tej nauki w Polsce. Dotąd mieliśmy tylko pisma dające o niej zaledwo słabe wyobrażenie lub też książki Elementarne dla poczynających. Dr Jarocki pierwszy opisał w języku ojczystym wszystkie w czasie wydania jego Zoologii znajome Rodzaje Zwierząt z najdokładniejszą polską charakterystyką. Ważna ta praca nie wyszła jednak w zupełności, i mamy jej dopiero 6 Tomów; ogłoszenie reszty jest najpożądanyszem dla ojezycznej Literatury. Lecz z żalem wyznać należy, że u nas najchwalebniejsze przedsięwzięcia, długoletnie prace, na korzyść nauk łozone z ofiarą szczupłego zwykle mienia uczonych, najczęściej pelznąć i upadać muszą przez obojętność większości Czytelników. Jój to przypisać należy stratę, jaką ponosimy z nieogłoszenia dalszych Tomów Zoologii Dra Jarockiego; czcigodny bowiem Autor, jak to widać z dedykacyi 6 Tomu, nie mogąc dłużej ponosić znacznych na druk nakładów, zmuszony zapewne został, zachować w ukryciu dalszą swą pracę, gdy tymczasem księgarńie zaledwo nastarczyć mogą chciwie nabywanych Romansów i podobnych im fraszek.

Str. 100—101.

Układ Feliksa Pawła Jarockiego, Nauk wyzwolonych
i Filozofji Doktora, Członka wielu Towarzystw
uczonych, b. Prof. w Uniw. Warszawskim etc.
1821 roku.

GROMADA I. SSĄCE, Mammalia.

Zwierzęta grzbietne, czworonożne, żyworodne, eycami opatrzone, oddychające za pomocą płuc; mające krew czerwona, ciepłą; serce o dwóch uszkach i o dwóch komórkach; kanały odchodowe odosóbniowane.

RZĘDY, Ordines.

<p>N o g i</p> <p>wyrzalne, ukształcone</p> <p>w o l n e</p> <p>prawie równe palce</p> <p>wyrzalne; palec wielki</p>	<p>wyrzalne; palec wielki</p>	odosóbniony, innym palcem przeciwnieległym	tylko u nóg przednich 1 Wzniosłe, <i>Erecta</i> .		
		nieodosóbniony; u	w wszystkich lub tylko u tylnych	2 Rękate, <i>Pollicata</i> .	
					mierne, u nóg przednich
		palców	lapkli	3 Chwytne, <i>Prensiculantia</i> .	
					silne, u nóg przednich
		pazury	Podszwy	nagie, nabrzmiałe	4 Nastopne, <i>Plantigrada</i> .
		grube	proste, zęby przednie zadne	6 Bezzębne, <i>Edentata</i> .	
					podgięte, bardzo długie
		niewyrzalne; stopy pionowo podniesione; kopyt u każdej nogi po	trzy lub więcej, skóra gruba	8 Wielokopytowe, <i>Multungula</i> .	
					dwa; pokarm przeżuwiają
tylne przeszło trzy razy dłuższe od przednich	jednym	10 Jednokopytowe, <i>Solidungula</i> .			
			przednie z tylnymi błoną do latania spięte	11 Skaczące, <i>Salientia</i> .	
niewyrzalne, pletwowate; przednie krótkie, tylne w tył zwrócone	odosóbniowane; chód po ziemi pełzający	13 Ziemnowodne, <i>Amphibia</i> .			
			w ogon zrosłe; chód po ziemi żaden	14 Wodne, <i>Natantia</i> .	

Rząd 1. WZNIOSŁE, *Erecta*.

RODZAJ. CZŁOWIEK, *Homo*.

Rząd 2. REKATE, *Pollicata*.

Żwierzęta Ssące mające zęby rozmaite, chód czworonożny; nogi wolne, wyraźne, ukształcone, palcami wyraźnemi zakończone; palec wielki albo u wszystkich albo tylko u tylnych odosóbniiony.

POKREWIEŃSTWA, *Familiae*.

Palec wielki odosóbniiony i przeciwległy	{	u nóg wszystkich	1 Czwororęczne, <i>Quadrumana</i> .
		tylko	worek pod brzuchem do noszenia potomstwa . 2 Workowate, <i>Marsupialia</i> .
		u nóg	bez worka pod brzuchem; palec środkowy u nóg przednich
		tylnych	bardzo długi a szczypty 3 Szczępło-palczaste, <i>Leptodactyla</i> .

Rząd 3. CHWYTNE, *Prensiculantia*.

Żwierzęta Ssące, mające nogi wyraźne, ukształcone, wolne, prawie równe, palcami wyraźnemi zakończone; palec wielki nieodosóbniiony; u nóg przednich łapki podchwytne. Zębów tylko dwa gatunki, to jest: przednie i trzonowe.

POKREWIEŃSTWA, *Familiae*.

Pazury mierne	{	ostre;	{	pojedyncze;	{	siercią;	{	wolne;	{	kosmaty . . . 1 Łażące, <i>Agilia</i> .		
				Ciało pokryte		Palce u nóg		Ogon		nagi . . . 2 Szczury, <i>Murina</i> .		
				podwójne, ciało siercią pokryte . . . 5 Podwójnozębne, <i>Duplicidentata</i> .		błoną spiętą . . . 3 Płetwonogie, <i>Palmipeda</i> .		kolcami i szczecią . . . 4 Kolczaste, <i>Aculeata</i> .				
		Zęby przednie	{	kopytkowate; zęby przednie pojedyncze;								
				ciało siercią pokryte 6 Kopytkowate, <i>Subungulata</i> .								

Rząd 4. NASTOPNE, *Plantigrada*.

Żwierzęta Ssące, mające nogi wyraźne, ukształcone, wolne, prawie równe; palce wyraźne, palec wielki nieodosóbniiony; pazury ostre; chód na stopach; spód stóp nagi, nabrzmiały.

POKREWIEŃSTWA, *Familiae*.

Zęby trzonowe niewłaściwe	{	wszystkie prawie stożkowate, ostrokończyste . 1 Owadożerne, <i>Insectivora</i> . skrajne stożkowate, tylne z koronami sęczkowatemi. 2 Mięsożerne, <i>Carnivora</i> .
---------------------------	---	---

Rząd 5. DRAPIEŻNE, *Falculata*.

Żwierzęta Ssące, mające nogi wyraźne, ukształcone, wolne, prawie równe, z palcami wyraźnymi; palec wielki nieodosóbniiony; pazury ostre; stopy właściwe, podniesione, mniej więcej pionowe, całe siercią pokryte; chód na palcach; zębów wszystkie trzy gatunki.

POKREWIEŃSTWA, *Familiae*.

Ciało	{	okazale, kształtne; nogi miernie	
		wysokie	1 Groźne, <i>Sanguinaria</i> .
		szczupłe, przedłużone; nogi krótkie	2 Wysmukłe, <i>Gracilia</i> .

Rząd 6. BEZĘBNE, *Edentata*.

Żwierzęta Ssące, mające nogi wyraźne, ukształcone, krótkie, prawie równe, wolne; palce po większej części niby obwinione w skórę, słabo wyraźne, wszystkie w jednej płaszczynie; pazury grube, długie, albo proste, albo pod palce podgięte; zęby przednie i kły żadne.

POKREWIEŃSTWA, *Familiae*.

Język	{	mierny; na ciele tarcze i pasy kościane	1 Zbrojne, <i>Cingulata</i> .
		bardzo długi, wysuwalny;	
		na ciele łuski lub sierć	2 Długojęzykie, <i>Vermilinguia</i> .

Rząd 7. LENIWE, *Tardigrada*.

Zwierzęta Ssące, mające nogi wyraźne, ukształcone, wolne, przednie dłuższe niż tylne; palce słabo wyraźne, w skórze niby zawinione; pazury grube, bardzo długie, łukowate, pod palce podgięte; zęby przednie żadne.

Rodzaje, Genera.

Nogi { wszystkie trójpalczaste 1 Leniwiec, *Bradypus*.
 { przednie dwu, tylne trójpalczaste. 2 Łażęga, *Choloepus*.

Rząd 8. WIELOKOPYTOWE, *Multungula*.

Zwierzęta Ssące, mające nogi wyraźne, ukształcone, wolne, prawie równe; palce niewyraźne, ukryte, tylko kopytami oznaczone; stopy podniesione, pionowe; kopyt 3 lub więcej; skóra gruba.

Tu policzone są Rodzaje: 1) Góralek, *Hyrax*; 2) Bezogon, *Lipura*; 3) Świnia, *Sus*; 4) Tapir, *Tapirus*; 5) Słoń, *Elephas*; 6) Hipopotam, *Hippopotamus*; 7) Nosorożec, *Rhinoceros*.

Rząd 9. PRZEŻUWAJĄCE, *Bisulca*.

Zwierzęta Ssące, mające nogi wyraźne, ukształcone, wolne, prawie równe; stopy podniesione, palce niewyraźne, pod skórą ukryte, tylko kopytami oznaczone; chód na kopytach rozdwojonych czyli na racicach; pokarm przeżuwają.

POKREWIEŃSTWA, *Familiae*.

Warga górna	}	przecięta; rogi na głowie żadne;
		palce u nóg mocno nabrzmiąle 1 Spuchłostopne, <i>Tylopoda</i> .
		właściwe, próżne; na trzonach kościanych osadzone, trwałe lub żadne 2 Bydło, <i>Cavicornia</i> .
		cała; kość (gałęziste, roczne, rzucałne lub żadne 3 Rocznorogie, <i>Capreoli</i> .
rogi na głowie	}	nie, miedzielne, trwałe,
		pełne (skórą pokryte; nogi przednie wyższe 4 Spadziste, <i>Devea</i> .

Rząd 10. JEDNOKOPYTOWE, *Solidungula*.

Zwierzęta Ssące, mające nogi wyraźne, ukształcone, wolne, prawie równe, bez palców wyraźnych, jednem kopytem zakończone; chód pewny na kopycie.

RODZAJ. Koń, *Equus*.

Rząd 11. SKACZĄCE, *Salientia*

Zwierzęta Ssące, mające nogi wyraźne, ukształcone, wolne, przednie krótkie, tylne przeszło trzy razy dłuższe od przednich; palce wyraźne, pazurami zakończone.

POKREWIEŃSTWA, *Familiae*.

Worek	{	żaden	1 Długonogie, <i>Macropoda</i> .
na		wyraźny lub obrębem	
brzuchu		oznaczony	2 Workowate, <i>Marsupialia</i> .

Rząd 12. LATAJĄCE, *Volitantia*.

Zwierzęta Ssące, mające nogi wyraźne, ukształcone, błonami do latania spięte; chód bardzo niedołężny; latanie mniej więcej doskonałe.

POKREWIEŃSTWA, *Familiae*.

Błony do latania	{	siercią pokryte; palce nieprzedłużone ze-wnątrz błony . . .	1 Kosmatoblonne, <i>Dermoptera</i> .
		nagie, palce bardzo przedłużone, szczupłe, błoną spięte. . .	2 Nagoblonne, <i>Chiroptera</i> .

Rząd 13. ZIEMNOWODNE, *Amphibia*.

Zwierzęta Ssące, mające nogi niewyraźne, pletwowate,

przednie krótkie, tylne odwrócone, odosobnione; chód po ziemi pelzający, niedoleżny; pływanie zręczne.

Tu należą Rodzaje: 1) Foka, *Phoca*; 2) Rybożér, *Otaria*; 3) Mors, *Trichecus*

Rzęd 14. WODNE, *Natantia*

Zwierzęta Ssące, mające ciało długie, ku tyłowi coraz szczuplejsze, nogi niewyraźne, przednie płetwowe, tylne odwrócone, w ogon zrosłe: chód na lądzie żaden; pływanie doskonałe.

POKREWIEŃSTWA, *Familiae*.

Pryskawki na głowie	$\left\{ \begin{array}{l} \text{żadne; cyce na pier-} \\ \text{siach dwa . . . 1 Niepryskające, } \textit{Nonspiraculata}. \\ \text{wyraźne; cyce przy} \\ \text{ogonie dwa . . . 2 Wieloryby, } \textit{Cete}. \end{array} \right.$

GROMADA II. NIBYSSĄCE, *Monotrema*.

Zwierzęta grzbietne, czworonożne, bez cyców, oddychające za pomocą płuc; mające krew czerwoną, ciepłą; serce o dwóch uszkach i dwóch komórkach; kanały odchodowe w jeden złączone.

RZĘDY, *Ordines*.

Palce u nóg	$\left\{ \begin{array}{l} \text{wolne; głowa pyskiem szcu-} \\ \text{płym zakończona 1 Wolnopalczaste, } \textit{Fissipeda}. \\ \text{błoną spiętą, głowa dziobem} \\ \text{zakończona 2 Płetwostopne, } \textit{Palmata}. \end{array} \right.$

Rzęd 1. WOLNOPALCZASTE, *Fissipeda*.

Zwierzęta Nibyssące, mające nogi wolne, z palcami błoną do pływania niespiętymi; głowę zakończoną szczupłym, długim pyskiem.

RODZAJ. KOLCZATKA, *Tachyglossus*.

Rząd 2. PŁETWOSTOPNE, Palmata.

Zwierzęta Nibyssące, mające nogi wolne, bardzo krótkie, palce błoną do pływania spięte; głowę dziobem zakończoną, podobnie jak Ptaki.

RODZAJ. DZIÓBAK, *Ornithorhynchus*.

CZĘŚĆ ZOOGRAFICZNA.

Str. 141.

GAT. 31. *Colobus Guereza*.

Samiec dorosły: Odzież cała świetnie czarna; policzki, gardło i czoło białe. Twarz szarą siercią porośła. Powyżej natylkowych nagniotków plama biała. Długie, białe włosy spadające od boków grzbietu sięgają aż do ogona, ku barkom zaś coraz są krótsze. Ogon długi, kiłą białych włosów zakończony.

Długość ogona 50—56 centymetrów (około 2 stop). Długość całego zwierzęcia 1 metr 20 cent. (3 stopy 7½ cali). Description du mâle adulte du Colobe Guereza par M. Tarragon, Revue Zool. 1847, Juin).

Str. 184.

GAT. 117—118. *Pithecia (Cacajo) Calva* (*Brachyurus calvus* Is. Geoff. St. Hil.) Szataniec łysy.

Z przodu czaszki i na czole włosy rzadkie i bardzo krótkie; boki tychże części głowy zupełnie obnażone; wierzch i

tył głowy nieco liczniejszemi, lecz zawsze bardzo krótkimi włosami porośle. U spodu głowy i na ciele, a także na członkach i ogonie włosy bardzo długie. Podgardle ciemno-rdzawo-morderowe; przód szyi, wewnętrzna strona rąk, miejsca około obojczyków i ud rude. Sierć bardzo rzadka, dolnej części ciała także ruda; reszta członków i ogona żółtawopłowe, a części wierzchnie płowo-szarawe: taka barwa powstaje zład, że pewna ilość włosów czarnych posiana jest między płowemi. Długość ciała 40 (przeszło 1 stopę), ogona 15 centymetrów (blisko $\frac{1}{2}$ stopy). Ojczyzną Brazylia. (Note sur un Singe américain appartenant au genre Brachyure par M. Is. Geoff. St. Hil. Revue Zool. 1847, p. 137).

Str. 219—220.

Sławny Gray, podzielił następnie Rząd Zwierząt *Ssących Skrzydlatych* (1).

SEKCJA 1, *Istiophorae*. Nos opatrzony liściowatą naroślą. Zęby ostro-sęczkowate. Palec wskazujący bez pazura.

FAMILIA I, *Rhinolophina*. Liść nosowy składany, nozdrzami przedziurawiony, z klapką środkową? Skrzydła wielkie. Błona międzyudowa obszerna. W palcu wskazującym staw jeden kościsty, reszta chrząstkowate. Uszy mierne; łódka cienka, kłapa otwarta; wstawa żadna; przeciwuszek żłobkowato-wypukły. Ogon długi, powłóczkowaty, zwisły. Zęby przednie małe, wypadające, od kłów oddalone; dolne skupione. Cyce u samic lonowe i piersiowe.

1. *Rhinolophus*, Geoff. (Mieszka na starym ładzie).

FAMILIA II, *Phyllostomina*. Liść nosowy prosty, przedziurawiony nozdrzami, które zakrywa kłapka najczęściej pojedyncza, niekiedy podwójna. Skrzydła wielkie. Błona międzyudowa najczęściej żadna, niekiedy obszerna. Palec wska-

(1) *Tentamen Schematis naturalis generum Vespertilionum ex authopsia petitem*,” umieszczony w piśmie: *Philosophical Magazine et Annals of Philosophy*, N. 31, Jul, 1829, p. 28.

zujący z dwóch długich stawów złożony. Uszy o konchach pojedynczych, często bardzo wielkich, połączonych; brzeg wierzchni od spodniego odosobniony, odległy. Wstawa wyraźna, często piłkowato narzynana; przeciwuszek niewyraźny. Kłapa cienka, nachylona. Ogon często żaden, niekiedy długi. Zębów przednich $\frac{2-4}{4-6}$. Cyce w niektórych gatunkach łonowe.

* Błona międzyudowa krótka; ogon żaden lub krótki, wolny.

2. *Phyllostoma*. Konchy uchowe odległe. Zębów przednich $\frac{4}{4}$ skupionych; dwa środkowe górne większe; poboczne wypadające. Wargi brzeżyste. Język krótki. Ogon żaden lub bardzo krótki, wolny. (*Monophyllus*, *Artibeus*, *Madateus*, Leach. *Diphylla*, Spix., nie różnią się. *Vampyrus*, Geoff., różni się tylko jednym więcej zębem trzonowym w dolnej szczęce. *Desmodus*, Pr. Max., różni się pyskiem na końcu wielą nosowemi naroślami opatrzonym. Ojczyzną gorące kraje Ameryki).

3. *Glossophaga*. Konchy uchowe odległe. Ogon bardzo krótki lub żaden. Wargi nieobrzożone, dolna wycięta. Język długi, szorstki. Zębów przednich $\frac{1-2}{1-1}$, bardzo małe. Ojczyzną Ameryka.

** Błona międzyudowa krótka; ogon długi, na końcu wolny,

4. *Rhinopoma*: Geoff. Konchy uchowe nad przodkiem głowy zrosłe. Ogon długi, z końcem wolnym. Liść nosowy pojedynczy; nozdrze małą kłapką zakryte. Zębów przednich $\frac{2}{2}$. Cyce łonowe wyraźne. Ojczyzną cieplejsze kraje starego ładu.

** Błona międzyudowa długa. Ogon w błonę wrosły lub żaden.

5. *Mormoops*, Leach. Konchy uchowe rozdzielone, z liściem nosowym łączące się. Ogon na końcu wolny, od błony międzyudowej o połowę krótszy. Zębów przednich $\frac{4}{4}$. Ojczyzną Ameryka.

6. *Megaderma*, Geoff. Konchy uchowe bardzo wielkie,

nad przodkiem głowy z sobą połączone z klapą zwistą. Wstawa w górze wycięta. Ogon żaden. Zębów przednich $\frac{5}{4}$ u indywidualów starych. (Indye, Afryka).

7? *Nyctophilus*. Leach. Konchy uchowe wielkie, połączone. Ogon aż do końca błony międzyudowej przedłużającej się; Stawów 5 wydatnych. Zębów przednich $\frac{1}{2}$. (Palec wskazujący według Licza (Leach) ma mieć staw tylko jeden; tenże naturalista twierdzi toż samo o Rodzaju *Monophyllus*, mającym wszakże dwa stawy).

8. *Nycteris*, Geoff. Konchy uchowe wielkie, połączone. Ogon długości błony międzyudowej, chrząstką widełkową zakończony. Na przodku głowy rowek głęboki. Nozdrze klapą chrząstkową zamknięte. Zębów przednich $\frac{2}{2}$ (Afryka).

SEKCJA II. *Anistiophorae*. Nos gładki, bez liściastych narośli.

*Zęby ostroszczkowate. Palec wskazujący bez pazura.

FAMILIA III. *Vespertilionina*. Głowa mała; twarz obnażona. Uszy: konchy cienkie; brzegi wyższy i niższy krótką przedziałką odosobnione; klapa zgrubiała, sęczkowata; wstawa wielka, długa, najczęściej cała. Skrzydła wielkie i długie. Palec wskazujący o 2 stawach kościstych. Ogon długi. Błona międzyudowa, wielka, powłóczkowata. Nogi małe. Palce prawie równe. Zębów przednich u młodych $\frac{2}{2}$, górne do kłów bardzo podobne. przedziałką odosobnione; początkowe długie, stożkowate; dalsze małe, często wypadające, niekiedy żadne; dolne małe, gęsto ustawione. Zwierzęta *Owadźerne*.

a) Ogon w błonę międzyudową wrosły.

9. *Barbastellus*, Gray. Konchy uchowe wielkie, na czole połączone; wstawa długa. Nozdrza z tyłu krótkim, błonistym grzebieniem opatrzone; przodek głowy wzniesiony, nagi? Na skórze fałd podłużny. (Podobno *Vespertilio Barbastellus* Linneusza).

10. *Plecotus*, Geoff. Konchy uchowe nadzwyczajnie wiel-

kie, na czole połączone. Nozdrza i przodek głowy gładkie. Ogon, do końca błon międzyudowych przedłużonych przyrosły. Torebki przyżuchwowe żadne. (*P. auritus*, *Nycteris*, Geoff., bardzo zbliża się do tego Rodzaju).

11. *Vespertilio*, Linn. Konchy uchowe rozdzielone, stożkowate, poboczne. Nozdrza gładkie. Przodek głowy włosisty. W ogonie stawy wyraźne ku końcowi błony międzyudowej. Torebki przyżuchwowe wielkie? (*Atalapha*, *Nycticeius*, *Hyporodon*, Rafin.), są to Nietoperze z wypadniętymi zębami; *Nyctalus*, Bowdich (Voy. Mad. 26), także Nietoperz z kleszczem w uszach! Tegoż Autora Afrykańskie *Rudawki* (Pteropi) p. 221, zdają się być prawdziwymi Nietoperzami, *Scotophilus*, Leach, jest Nietoperz wielkiego gatunku. Mieszkanie na całej kuli ziemskiej.

12. *Furia*, Fr. Cuv. (nie Linneusza). Konchy uchowe wielkie, odosobnione. Błona międzyudowa przedłużona. Na ogonie pacierze wyraźne aż do środka błony międzyudowej, z resztą chrząstka. Torebki przyżuchwowe żadne.

β) Ogon nagi, wrosły, w górnej powierzchni błony wolny.

13. *Proboscidea*, Spix. *Emballonura*, Kuhl? Konchy uchowe małe, lancetowate, wyraźne, przylegające. Wstawa lancetowata, zupełnie cała. Kłapa sęczkowata. Głowa ostra. Nos długi. Zębów przednich $\frac{4}{6}$, górne do kłów zbliżone. Skrzydła krótkie, szerokie. Ogon w pół obwinięty, na końcu wolny, w górnej powierzchni krótkiej, międzyudowej błony. Ostrogi długie. (Rodzaj ten dwie podfamilie z sobą łączy, zębami *Nietoperzaste*, ogonem zaś i skrzydłami *Zmorowate*.)

γ) Ogon bardzo krótki, kościstą kłapką pokryty.

14. *Diclidurus*, Pr. Max. Konchy uchowe krótkie, szerokie. Wstawa? Skrzydła długie. Ramiona bardzo długie, silne. Golenie długie, szczuple. Ostroga długa. Ogon dwiema

wypukłemi, rogowatemi klapami, z których dolna jest trójkątna, opatrzońy, (Pr. Max. Diclidurus Freireissii Pr. Max. D. albus, Isis, 1819, p. 1629).

FAMILIA IV, *Noctilionina*. Głowa wielka. Twarz naga. Wargi wielkie, obwisłe, często brúzdowane lub brodawkowate. Uszy: koncha gruba, skórkowata, często wielka, fałdowana; obrąbek zgrubiały, z przodu przerwany; łódka i przeciwuszek sercowate, często prawie odosóbnione; kłapa zgrubiała, sęczkowata; wstawa mała, niekiedy w mały sęczek zwężoną, daleko w otwór słuchowy zachodząca. Skrzydła małe. Palec wskazujący o dwóch stawach długich. Błony niekiedy około środka grzbietu biorąc początek, po obu bokach głębokie tworzą woreczki. Ksiuk krótki, gruby. Błona międzyudowa najczęściej przycięta. Ogon gruby, z końcem wolnym, na powierzchni górnej albo spodniej błony międzyudowej, lub po za nią wystającym. Nogi wielkie z ksiukami bardzo dużemi, niekiedy zwrótnemi. Zęby przednie bardzo rozmaite $\frac{4}{2}$, $\frac{2}{4}$ lub $\frac{6}{4}$, $\frac{2}{2}$; górne z przodu zbliżone, od kłów przedziałką odosóbnione, niekiedy żadne; dolne małe. *Owadozérne*.

* **Koniec ogona wolny na powierzchni górnej.**

15. *Noctilio*, Geoff. Konchy uchove odosóbnione, małe; łódka mała; wstawa równowążka, ząbkowana. Przodek głowy gładki. Zębów przednich $\frac{4}{2}$ lub $\frac{2}{2}$. Ogon krótki, powłóczkowaty, z końcem wolnym na powierzchni górnej błony międzyudowej przyciętej. (Rodzaj *Caeleno*, Licza, z gatunku *N. unicolor*, Geoff. utworzony, tu zdaje się należeć).

16. *Taphozous*, Geoffr. Konchy uchove odosóbnione, wyraźne, małe, wiszące; łódka niewyraźna; kłapa odstająca; wstawa krótka, tępą. Zębów przednich $\frac{6}{4}$. Na przodku głowy wklęsłość. Ogon w pół powłóczkowaty, z końcem wolnym na powierzchni górnej błony międzyudowej, dłuższej, przyciętej.

*****) Ogon przy nasadzie powłóczkowaty, na końcu po za błonę międzyudową przedłużony.**

Cheiromeles, Horsf. Konchy uchove odosóbnione, małe; łódka? wstawa? Zęby przednie? Ogon nagi, częścią w krótką, międzyudową błonę obwinięty. Ksiuk potężny, zwrótnie ruchomy.

18. *Dysopes*, Illig. (nie Cuvier). Konchy uchove wielkie, wiszące, po nad przodkiem głowy z sobą zrosłe lub ściśle do siebie przystające; łódka i przeciwuszek wielkie; wyraźne; kłapa sęczkowata; wstawa mała, niekiedy prawie żadna. Zębów przednich $\frac{2}{3}$. Twarz wielka; wargą grubą, rówkowana. Ogon przy nasadzie błoną małą międzyudową obwinięty, na końcu wolny. (Tu zapewne policzyć należy Rodzaje: *Dinops*, Savi; *Nyctinomus* i *Mollossus*, Geoff., a może *Thyropterus*, Spix, i *Stenoderma*, Geoff.)

* * *

? 19. *Myopteris*, Geoff. Konchy uchove małe. Wstawa mała. Zębów przednich $\frac{2}{3}$. Ogon w pół powłóczkowaty.

******) Ogon przyrośnięty, od błony dwa razy krótszy.**

20. *Aello*, Leach. Konchy uchove dość zbliżone, krótkie, bardzo szerokie; wstawa żadna. Zębów przednich $\frac{2}{3}$. Ogon przyrośnięty, od błony międzyudowej wielkiej dwa razy krótszy. Nogi tylne długie.

(*Dysopes*, Fr. Cuv., zapewne tu należący, zasada się tylko na opisie czaszki).

FAMILIA V, *Pteropina*. Głowa długa, stożkowata; koniec nosa dwudzielny; nozdrza rurkowate; wargi małe. Uszy: koncha mierna, gruba, stożkowata; kąty poboczne z przodu połączone w otwór słuchowy bez wyraźnej wstawy. Skrzydła wielkie; błona szeroka, z ksiukiem połączona w ten sposób, że palec i ksiuk rozpostarte tworzą stożek. Palec wskazują-

cy o trzech stawach kościstych, najczęściej ostrym pazurem opatrzone; ksiuk długi; błona lotna często poczyna się około środka grzbietu. Błona międzyudowa bardzo krótka, niekiedy żadna. Nogi długie; palce prawie równe.— *Owocozérne, Gro-madne.*

21. *Pteropus*, Geoff. Palec wskazujący z pazurem. Ogon krótki. Głowa miernie długa (*Cynopterus*, Fr. Cuv.), różni się tylko brakiem z każdej strony trzonowego zęba. Ojczyzną Indyja, Polinezja. (*Rudawki Afrykańskie i Maderskie Bowdicha*, zdają się być *Nietoperzami*).

22. *Macroglossus*, Fr. Cuv. (lecz nie Fabr.). Palec wskazujący pazurawaty. Głowa bardzo długa. Język długi, wysuwalny.

23. *Harpysia*, Illig. Palec wskazujący bez pazura. Głowa krótka. Błony skrzydeł poczynają się na grzbiecie. (Tu należą po części *Cephalotes* i *Pteropus*, Geoff.).

Aby ułatwić nader trudne poznawanie Rodzajów tego Rzędu, dołączamy następną Tablicę:

1. *Błona międzyudowa* wielka, rozciągnięta.
Ogon żaden 6 *Megaderma.*
2. *Błona* jak wyżej. Ogon z dwóch kościstych kłapek złożony 14 *Diclidurus.*
3. *Błona* jak wyżej; ogon od niej o połowę krótszy, mniej lub więcej przyrośnięty:
Nos naroślami opatrzone 5 *Mormoops.*
Nos gładki;
Ogon do błony przyrośnięty;
 Konchy uchowe odległe 12 *Furia.*
 — — — — — zbliżone 20 *Aello.*
Ogon z końcem wolnym po nad błoną:
 Głowa długa, zaostzona 13 *Proboscidea.*
 — stożkowata, tępa;
 Przodek głowy równy 15 *Noctilio.*
 — — — — — wklęsły 16 *Taphozous.*

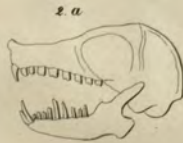
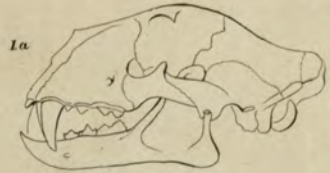
4. *Błona* jak wyżej. *Ogon* długości błony,
do niej przyrośły. *Nos* liściasty;
— *Konchy uchowe* zwyczajne 1 *Rhinolophus*.
— — — — — połączone z sobą:
— *Koniec ogona* stożkowaty 7 *Nyctophilus*.
— — — — — widelkowaty 8 *Nycteris*.
- Nos* gładki:
— *Konchy uchowe* zwyczajne 11 *Vespertilio*.
— — — — — z sobą połączone;
— *Przodek głowy* włosisty 18 *Plecotus*.
? — — — — — nagi 9 *Barbastellus*.
5. *Błona międzyudowa* krótka. *Ogon* mniej
więcej długi, przy nasadzie błony przy-
rośnięty, po za nią wystający:
Nos liściasty, *przodek głowy* dolkowy . 4 *Rhinopoma*.
— gładki:
— *Konchy uchowe* odosóbnione;
— *Palec wielki* (kciuk)? 19 *Myopterus*.
— — — — — potężny, rucho-
mo-zwrótny 17 *Cheiromeles*.
— *Konchy uchowe* zbliżone, wiszące . 18 *Dysopes*.
6. *Błona międzyudowa* żadna lub bardzo
mała.
Ogon żaden lub bardzo krótki, wolny:
Nos liściasty;
— *Wargi* obrzeżone. *Język* krótki 2 *Phyllostoma*.
— — — — — nieobrzeżone. *Język* długi 3 *Glossophaga*.
- Nos* gładki.
— *Palec* wskazujący pazurowaty;
— *Głowa* stożkowata 21 *Pteropus*.
— — — — — bardzo długa 22 *Macroglossus*.
— *Palec* wskazujący bez pazura 23 *Harpypia*.

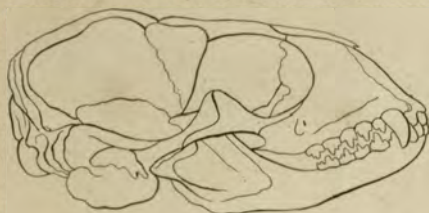
Sprostowania.

Strona:	Wiersz:	Zamiast:	Czytaj:
9 —	—	16 — luskowaty	— lukowaty
19 —	w przypisku	5 — conannus	— concinnus
23 —	—	21 — 3 male	— 4 male
40 —	—	22 — Chochol Demara	— Chochol piżmowy, Desman.
53 —	—	20 — brachootus	— brachyotus
60 —	—	22 — kątnie 2, w górze 1,	— kątnie 2 w górze, 1 w dole,
71 —	—	18 — Ailurus fulgens <i>dodać:</i>	T. I. fig. 2.
75 —	—	20 — piersi płowo i czar- niawo śniado	— piersi płowo-siwe; ogon żół- tawo i czarniawo-śniado
—	—	24 — Nusua	— Nasua
82 —	—	9 — kątnie w górze	— kątnie 2 w górze
111 —	—	18 — włosami upstrzona	— czarnemi cętkami upstrzona,
137 —	—	4 — Skacze	— Skaczą
142 —	—	21 — 5' 2"—5	— 3' 2"—5"
152 —	—	1 — do poprzedniego	— do przedniego
153 —	—	21 — (F. Oma)	— (F. Onca)
187 —	—	9 — pośrednich	— przednich
193 —	—	4 — 15'	— 15"
206 —	—	13 — trace	— trące
216 —	—	25 — mieni się	— mieści się
220 —	—	12 — wielka	— wietka
222 —	—	2 — Leptomyx	— Leptonyx
233 —	—	18 — liczne	— licznemi
239 —	—	5 — karbowana	— karbowane
240 —	—	1 — naostrzona	— nastroszona
253 —	w przypisku	1 — Preusiaclantia	— Prensiculaantia
254 —	—	10 — scierające się	— scierając się
256 —	w przypisku	13 — Euryctis	— Euryotis
—	—	14 — Elimoden	— Eligmodon
258 —	—	14 — Skomyki	— Skowyki
279 —	—	15 — Manhejskiem	— Munichskiem
303 —	—	18 — z gniazda	— z gniada
313 —	—	15 — Restowa	— Rostowa
325 —	—	1 — niezgrabne	— mniej zgrabne
340 —	w przypisku	3 — 1737	— 1837
354 —	—	23 — w tém	— w tym
388 —	—	24 — luskowato	— łupkowato
393 —	w przypisku	5 — w rodzaju	— z rodzaju
398 —	w przypisku	7 — Lusculus	— Musculus
410 —	—	16 — Tegnina	— Teguina
—	—	19 — Nus	— Mus
414 —	—	30 — długości	— połowie długości
417 —	—	1 — amphibicus	— amphibius
419 —	—	6 — Sorcoa	— Sorca
439 —	w przypisku	24 — i w jakim	— w jakim
469 —	—	5 } — wypukłości kościste	— Bęble kostne
474 —	—	11 }	
476 —	—	16 — krótkie	— krótka
485 —	—	9 — przedłuża się	— dochodzi
490 —	—	21 — przeciętą	— przyciętą.
526 —	—	— Solerodon	— Solenodon
527 —	kol. 1	— 12 — arinatus	— armatus
527 —	kol. 2	— Runawiec	— Kunawiec
528 —	—	23 — Nadwornik	— Nadwodnik
551 —	—	10 — Kuroszczur	— Koroszczur
568 —	w przypisku	— Schematis	— Schematis

1a

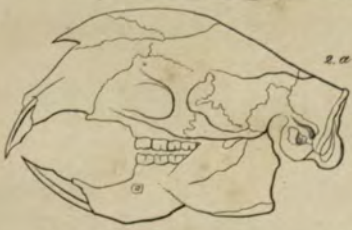
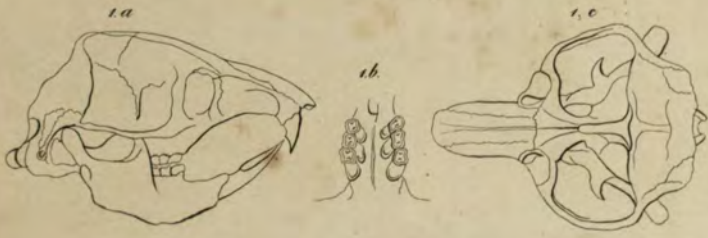
1.

2.

WARSZAWA
MUSEUM HISTORICUM
BIBLIOTEKA

<http://rcin.org.pl>

Inst. Zool. PAN
Biblioteka

K.6585